GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 4 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2020/20525 27.02.2025
SANER KADI

002 2020/25004 27.02.2025
BELGÜZAR ÇİMENDAĞ VE MEMET ERDAGÖZ

003 2020/29346 27.02.2025
TARIK ÇAKIR

004 2020/29717 27.02.2025
B.G.

005 2020/38098 27.02.2025
ERKAN TÜRKMEN

006 2020/39281 27.02.2025
ALEV ŞAHİN

007 2020/39658 27.02.2025
KENAN ALBAYRAK

008 2021/56 27.02.2025
GÜLER ŞENGÜL

009 2021/234 27.02.2025
SUNAY ÇAKIR

010 2021/5150 27.02.2025
ATİLLA DİKEN VE DİĞERLERİ

011 2021/27798 27.02.2025
U.A. VE DİĞERLERİ

012 2021/32367 27.02.2025
KULÜP ANADOLU EĞLENCE TURİZM İNŞAAT GIDA EMLAK OTO KUYUMCULUK TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ

013 2021/35711 27.02.2025
SERCAN SUBAŞI

014 2021/36076 27.02.2025
HAZAL ÇAKAN

015 2021/37876 27.02.2025
VEYSEL ARITÜRK

016 2021/38674 27.02.2025
HİDAYET METE

017 2021/43918 27.02.2025
VEYSEL DİLEÇ

İçindekiler - devam

018 2021/46394 27.02.2025
YUSUF BİRKAN (2)

019 2021/62165 27.02.2025
BURAK AKIN

020 2022/7468 27.02.2025
O.T.

021 2022/13824 27.02.2025
DAVUT AK

022 2022/14020 27.02.2025
BEKİR KIRBIYIK

023 2022/31520 27.02.2025
NEGAR ESMAEILI

024 2022/79611 27.02.2025
RAMAZAN AKDİLEK

025 2022/83563 27.02.2025
ŞAHİN ASLAN

026 2023/839 27.02.2025
HABİP AKTAŞ

027 2023/5849 27.02.2025
ÖZKAN BOĞAN VE DİĞERLERİ

028 2023/57572 05.03.2025
HALİL YUSUFOĞLU

029 2019/8873 12.03.2025
KAMİL ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

030 2019/9322 12.03.2025
KAMİL YILMAZ

031 2019/36767 12.03.2025
YUNUS VURAL VE DİĞERLERİ

032 2020/11153 12.03.2025
FERHAT ARSLANER VE GÜRKAN EKİCİKOL

033 2020/13428 12.03.2025
ARİF ÇİÇEKTAKAN VE DİĞERLERİ

034 2020/17855 12.03.2025
KHALİLOLLAH İLKHANİ

İçindekiler - devam

035 2020/19822 12.03.2025
FİRDEVS MÜRŞİDE YİĞİTBAŞ

036 2020/21700 12.03.2025
AYŞE KAMER KURMUŞ

037 2020/22672 12.03.2025
TAHİR NURMETOV

038 2020/27377 12.03.2025
ABDULLAH ÖNER

039 2020/29630 12.03.2025
KEMAL BAYRAM VE NUSRET KARAKUŞ

040 2020/34626 12.03.2025
MERVAN DEMİRTAŞ

041 2020/38714 12.03.2025
AHMET YAPİCİ VE SİNAN DANİŞ

042 2021/3268 12.03.2025
ÖZLEM COŞKUN

043 2021/4693 12.03.2025
MUSTAFA GENCER

044 2021/5125 12.03.2025
MEMET ÇELİK

045 2021/9020 12.03.2025
ALİ ŞİMŞEK VE VEYSİ BARAN

046 2021/11422 12.03.2025
SİNAN İRGAŞ

047 2021/21577 12.03.2025
ŞERİF ÖZBAY

048 2021/23474 12.03.2025
MÜCAHİT YAĞAN

049 2021/23779 12.03.2025
GÖKHAN KAYA

050 2021/31717 12.03.2025
OKAN TALAY

051 2021/39024 12.03.2025
MURAT KARTAL

İçindekiler - devam

052 2021/51497 12.03.2025
ALİ KOÇ

053 2022/284 12.03.2025
ANDAÇ TURİZM TAŞIMACILIK İNŞAAT EMLAK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

054 2022/42553 12.03.2025
SÜLEYMAN BAĞCI

055 2022/46086 12.03.2025
F.Y.

056 2022/51270 12.03.2025
KEMAL SAKMAN

057 2022/65935 12.03.2025
SERMİN DEMİRDAĞ

058 2022/83245 12.03.2025
SADET FIRAT

059 2023/101681 12.03.2025
ABDULLAH YÜCEL ÖZER

060 2019/5747 13.03.2025
TARIK AKNUR

061 2019/20198 13.03.2025
ABDULVAHAP YILMAZ

062 2020/162 13.03.2025
HİDAYET GÜNDEŞ

063 2020/4461 13.03.2025
YAŞAR TURGUT

064 2020/5270 13.03.2025
BÜYÜKDERE SANTA MARİA KATOLİK KİLİSESİ

065 2020/8869 13.03.2025
MUZAFFER COŞKUN VE DİĞERLERİ

066 2020/9020 13.03.2025
MERYEM BOYACIOĞLU

067 2020/9559 13.03.2025
İRFAN YAZICI

068 2020/25193 13.03.2025
ABDULLAH AKİ VE MUSTAFA ALTUN

İçindekiler - devam

069 2020/33612 13.03.2025
İSRAEL OJALVO

070 2020/34949 13.03.2025
CENGİZ KILIÇ (2)

071 2020/36580 13.03.2025
ABDULLAH TURAN

072 2020/39971 13.03.2025
ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş. (2)

073 2021/1433 13.03.2025
ÖZKAN FUÇUCU

074 2021/2420 13.03.2025
VAHİT GÖBEL

075 2021/3443 13.03.2025
İDİL SAFİYE SOYSEÇKİN CEYLAN

076 2021/5155 13.03.2025
HACİ SÜLÜK VE ÖMER SÜLÜK

077 2021/6515 13.03.2025
NAZİF ÇALIK VE DİĞERLERİ

078 2021/8388 13.03.2025
ALİ İHSAN ARSLAN

079 2021/18621 13.03.2025
OSMAN ATAŞ

080 2021/20929 13.03.2025
HALİL SUNA

081 2021/20981 13.03.2025
ERHAN GİRGİN

082 2021/26425 13.03.2025
GÖKHAN GÜNDÜZ (11)

083 2021/26428 13.03.2025
MUSTAFA ERGÜN VE DİĞERLERİ

084 2021/29627 13.03.2025
ŞEHAP KORKMAZ VE DİĞERLERİ (2)

085 2021/43145 13.03.2025
N.C.

İçindekiler - devam

086 2021/45369 13.03.2025
EYLEM GÜVEN

087 2021/45376 13.03.2025
P.B. VE Z.B.

088 2021/62491 13.03.2025
SONGÜL GÖDEN ÜÇEVLİ

089 2022/11071 13.03.2025
CEMİLE ÇOLAK VE ERHAN OK

090 2022/92131 13.03.2025
ZEYNEL GÜR

091 2019/24131 20.03.2025
LEYLA AKYILDIZ

092 2020/15944 20.03.2025
CEM ÖZBERK

093 2020/27959 20.03.2025
HACI KARABULUT (2)

094 2022/18821 20.03.2025
HÜLYA ŞİMŞEK

095 2022/73603 20.03.2025
E.A.A.

096 2014/5921 25.03.2025
TAYYAR EROĞLU VE DİĞERLERİ

097 2019/5739 25.03.2025
M.F.Y.

098 2019/17481 25.03.2025
ENVER ÇETİN

099 2020/528 25.03.2025
BAYRAM GÖKDAĞ VE DİĞERLERİ

100 2020/14880 25.03.2025
LALAZAR AGHAYEVA

SANER KADI

B. No: 2020/20525 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20525

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SANER KADI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20525)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Saner KADI

Vekili : Av. Nur Banu ESİRCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, manevi zararın tazmini talebiyle açılan davanın uyuşmazlığın esasına yönelik bir inceleme yapılmadan reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, D.A. Anadolu Lisesinde müdür başyardımcısı olarak görev yapmaktayken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğundan bahisle 12/10/2016 tarihinde görevden uzaklaştırılmış, 2/1/2017 tarihli ve 686 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (686 sayılı KHK) uyarınca kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu, bu işleme karşı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

3. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle Düzce Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma sonucunda 12/1/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş ve söz konusu karar kesinleşmiştir.

4. Komisyonun 16/4/2018 tarihli kararı ile göreve iade edilen başvurucu 8/6/2018 tarihli dilekçe ile görevden uzaklaştırıldığı tarih ile göreve iade edildiği tarih arasındaki geçen sürede mahrum kaldığı mali ve sosyal haklarının yasal faizi ile birlikte tazmini talebiyle Düzce İl Millî Eğitim Müdürlüğüne başvurmuş, ancak bu talebi Millî Eğitim Bakanlığınca 16/8/2018 tarihinde reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 12/10/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile ek ders ücreti ve takviye kursu ücreti karşılığı toplam 30.685 TL maddi ve 50.000 TL manevi zararın tazmini talebiyle Bolu İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır.

5. Mahkeme davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; idarece dosyaya sunulan belgede başvurucunun alması gereken takviye kursu ücretinin 104,40 TL, ek ders ücretinin 30.076,10 TL olduğu, bu durumda toplam 30.180,50 TL maddi tazminatın idareye başvuru tarihi olan 8/6/2018 tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faizi ile birlikte başvurucuya ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucunun manevi tazminat talebi ise 7145 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiştir. Dolayısıyla KHK ile kamu görevinden çıkarılanlardan Komisyon kararı ile kamu görevine iadesine karar verilenlerin kamu görevinden çıkarılmalarından ötürü herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacakları sonucuna varılmıştır.

6. Bu karara yönelik tarafların istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) davalı idarelerin istinaf başvurularının reddine; başvurucunun maddi tazminat talebinin kısmen reddi ve manevi tazminat talebinin reddine yönelik istinaf başvurusunun kısmen reddine, istinaf başvurusunun kısmen kabulüne kesin olarak karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi, Mahkeme kararının başvurucu lehine hükmedilen maddi tazminat miktarına yönelik yasal faizin başlangıç tarihi ile reddedilen maddi tazminat miktarına yönelik davalı idare lehine hükmedilen vekâlet ücretine ilişkin kısmını kaldırmıştır. Buna göre Mahkemece kabul edilen ek ders ücreti ve takviye kursu ücretine başvurucu kamu görevinden uzaklaştırılmamış ve kamu görevinden çıkarılmamış olsa idi yapılacak ödeme tarihlerinden itibaren yasal faiz işletilmesine, reddedilen maddi tazminat miktarı yönünden 464,50 TL vekâlet ücretinin başvurucudan alınarak davalı idareye verilmesine hükmedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 3/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, Anayasa'nın 125. maddesi gereğince idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğunu, ancak yargı mercilerince 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı gerekçe gösterilip başkaca bir değerlendirme yapılmadan karar verildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Hakkında mahkûmiyet kararı olmadığı hâlde toplum ve idari makamlar tarafından suçlu olarak kabul edildiğini, etkin ve hızlı soruşturma yapılmadığından aile ve sosyal hayatının olumsuz etkilendiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca şeref ve haysiyetinin zarar gördüğünü, açık ve yeterli bir gerekçe ile cevap

verme yükümlülüğü yerine getirilmeden karar verildiğini ifade ederek özel hayata saygı hakkı ile gerekçeli karar hakkının da ihlal edildiği iddiasında bulunmuştur.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüş yazısında; 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının başvuruyla ilgili kısmının Anayasa Mahkemesince iptal edilmekle birlikte iptal kararının yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yürürlükten kalkacağı ve iptal kararları geriye yürümeyeceği için bu kurala göre tesis edilmiş işlemlerin geçerliliğini sürdürdüğü, başvurucunun manevi tazminat talebine yönelik şikâyetinin kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olup olmadığının incelenmesinin yararlı olacağı belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına yönelik kararın olağanüstü hâl döneminde alınması nedeniyle yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de gözönünde bulundurulmasının önem arz ettiği ifade edilmiştir. Konuyla ilgili olarak Millî Eğitim Bakanlığı ve Düzce Valiliğinden temin edilen görüş yazılarının yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu, mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yineleyerek Anayasa Mahkemesinin iptal kararının geriye yürümesi gerektiğini belirtmiştir.

11. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Başvuruya konu yargılamada, manevi tazminat talebinin reddedilmesine gerekçe gösterilen 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şu şekildeydi:

"Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarılan ya da ilişiği kesilenlere ilişkin başvurunun kabulü hâlinde karar, kadro veya pozisyonunun bulunduğu kuruma, yükseköğretim kurumlarında kamu görevinden çıkarılan öğretim elemanları için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir. Kamu görevine iade edilmesine karar verilenlerin eski kadro veya pozisyonuna atanması esastır. (İptal üçüncü cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 24/12/2019 tarihli ve E.2018/159, K.2019/93 sayılı kararı ile) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilenlerin atama teklifleri; Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına öncelik verilmek kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricinde tespit edilecek yükseköğretim kurumlarından birine önceki kadro unvanlarına uygun olarak on beş gün içinde yapılır. Kurumlar, bildirim veya atama teklif tarihini takip eden otuz gün içerisinde atama işlemlerini tamamlar. Bu kapsamda yer alan personele ilişkin kadro ve pozisyonlar, ilgililere ilişkin atama onaylarının alındığı tarih itibarıyla diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın ilgili mevzuatı uyarınca ihdas, tahsis ve vize edilmiş sayılır. Söz konusu kadro ve pozisyonlar, herhangi bir şekilde boşalmaları hâlinde başka bir işleme gerek kalmaksızın

iptal edilmiş sayılır. Atama emri, ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere tebliğ edilir. Tebliğ tarihini takip eden on gün içerisinde göreve başlamayanların bu maddeden doğan atanma hakkı ile mali hakları düşer. Kamu kurum ve kuruluşları atama ve göreve başlatma işlemlerinin sonucunu, işlemlerin tamamlanmasını takip eden on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirirler. İlgililerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin kanun hükmünde kararname hükümleri, bu fıkrada belirtilen kişiler bakımından tüm hüküm ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkmış sayılır. Bu kapsamda göreve başlayanlara, kamu görevinden çıkarılma tarihlerini takip eden aybaşından göreve başladıkları tarihe kadar geçen süreye tekabül eden mali ve sosyal hakları ödenir. Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz."

14. Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararı ile anılan fıkranın son cümlesinde yer alan ve manevi tazminat talebinin reddine de gerekçe yapılan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." kuralı, Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, anılan iptal kararında kamu makamlarının hukuka aykırı fiilleri nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğradığını iddia eden bireylere zararların giderilmesi için idari ve yargısal mercilere başvurma imkânının tanınmasının Anayasa'nın 40. maddesinin gereği olduğunu vurgulamış, Komisyon kararıyla kamu görevine iade edilen kişilerin tedbir süreci nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğramalarının söz konusu olabileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle OHAL kapsamında hukuka aykırı bir şekilde haklarında tedbir uygulanan kişilerin uğrayabilecekleri maddi ya da manevi zararların giderilmesi için gerekli idari ve yargısal yollara başvurma imkânının tanınması gerektiğine işaret edilmiştir.

16. Bu bağlamda söz konusu kural kapsamında göreve iade edilenlerin kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacakları öngörülmekle bu kişilerin tedbir işleminin haksız uygulanmasından dolayı uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararları giderme fırsatının ortadan kaldırıldığı değerlendirmesinde bulunulmuş, kamu makamlarının hukuka aykırı uygulamaları nedeniyle zarara uğradığını iddia eden kişilere dava açma imkânı verilmemesinin devletin kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik müdahalelere karşı etkili giderim mekanizması sağlama yükümlülüğüyle bağdaşmadığı belirtilmiştir.

17. Somut olayda, Mahkeme kararında başvurucunun Komisyon kararı gereğince kamu görevine iade edildiği bilgisi verilmiş, 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." kuralı gereğince idarenin tazmin yükümlülüğünün olmadığı gerekçesiyle manevi tazminat talebi reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi ilgili Kanun hükmüne yönelik iptal kararında, Komisyon kararıyla görevine iade edilenlerin tazminat talep edemeyeceğine dair düzenlemenin etkili başvuru hakkını düzenleyen Anayasa'nın 40. maddesine aykırı olduğunu saptamıştır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gözönüne alındığında başvurucunun dava açmaktaki gayesiyle bağdaşır nitelikte başvurucuya etkili bir giderim imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla

bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

19. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından diğer ihlal iddiaları ile ilgili olarak bu aşamada bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bolu İdare Mahkemesine (E.2018/829, K.2019/425) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BELGÜZAR ÇİMENDAĞ VE MEMET ERDAGÖZ

B. No: 2020/25004 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25004

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BELGÜZAR ÇİMENDAĞ VE MEMET ERDAGÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25004)

Karar Tarihi: 27/2/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 27/10/2025 - 33060

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Metin KIRATLI

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucular : 1. Belgüzar ÇİMENDAĞ 2. Memet ERDAGÖZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kanalizasyon sularının arıtım yapılmaksızın akarsuya dökülmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, tam yargı davasının makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/7/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

5. Başvuruculaların babası Bekir Erdagöz (muris) tarım ve hayvancılık faaliyetinde bulunduğu Kars'ın Susuz ilçesi, Porsuklu köyüne düzenli içme suyu şebekesi ile temiz su verilmesi ve su kirliliğinin önlenmesi için 10/8/2007 tarihinde Susuz Belediyesinden talepte bulunmuştur. Murise herhangi bir cevap verilmemiştir.

6. Muris, talebinin zımnen reddi üzerine 11/2/2008 tarihinde Susuz Belediyesi aleyhine işlemin iptali istemiyle Erzurum 2. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme 5/12/2008 tarihinde davanın kısmen kabulüne ve su kirliliğinin derhâl önlenerek gereken tedbirlerin alınması yönündeki talebin zımnen reddine ilişkin işlemin iptaline karar vermiştir. Anılan karar, temyiz edilmeksizin 19/3/2009 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Muris, su kirliliği nedeniyle uğradığı zararların tazmini ve idari yargı kararının uygulanması talebiyle 18/6/2009 tarihinde Susuz Belediyesine başvurmuştur. Talebi zımnen reddedilen muris 3/2/2010 tarihinde Susuz Belediyesi aleyhine Erzurum 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal ve tam yargı davası açarak 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Mahkeme 11/1/2011 tarihinde hizmet kusuru bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiş, anılan karar temyiz ve karar düzeltme incelemesi sonucunda 30/1/2014 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Bunun üzerine muris 2/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak Susuz Belediyesi tarafından köyünün yakınındaki akarsuya arıtma yapılmadan kanalizasyon şebekesinin bağlandığını, bu nedenle köyde yaşayanların ishal, sarılık ve benzeri hastalıklara yakalandığını ileri sürmüştür. Bekir Erdagöz 9/10/2015 tarihinde vefat ettiğinden mirasçıları Memet Erdagöz ve Belgüzar Çimendağ'ın talebi gereğince incelemeye devam edilerek 1/2/2018 tarihinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ve dosyanın yeniden yargılama yapılmak üzere mahkemeye gönderilmesine karar verilmiştir (Binali Özkaradeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/4686, 1/2/2018).

10. Mahkeme, anılan ihlal kararı gereğince 18/5/2018 tarihinde Bekir Erdagöz'ün mirasçıları sıfatıyla başvurucular lehine 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

11. Başvurucu Memet Erdagöz 9/9/2009 tarihinde Kars Belediyesine (Belediye) başvurarak Kars şehir kanalizasyonunun ve Belediyeye ait mezbahanenin atık sularının arıtılmadan Kars Çayı'na dökülmesi nedeniyle oluşan su kirliliğinin önlenmesine ilişkin gerekli önlemlerin alınmasını talep etmiştir.

12. Belediyenin anılan başvuruyu zımnen reddetmesi üzerine 21/12/2009 tarihinde Erzurum 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açan başvurucu; dava dilekçesinde Kars Çayı'nın şehrin tek su kaynağı olduğunu, bu suyu insanların ve hayvanların kullandığını, ayrıca balık üretiminde önemli bir yeri olduğunu beyan etmiştir. Başvurucu; şehirde yaşayanların ve hayvanlarının sık sık sarılık, ishal gibi bulaşıcı hastalıklara yakalandığını, önlem alınması talebiyle uyarılarda bulunulmasına rağmen kirliliğin önlenmesi hususunda bir tedbir alınmadığını belirterek zımnen ret işleminin iptalini talep etmiştir.

13. Mahkeme 3/11/2010 tarihinde davanın kabulü ile işlemin iptaline karar vermiştir. Gerekçede; Belediyenin kanalizasyon sistemini herhangi bir arıtmaya tabi tutmadan Kars Çayı'na bağladığı hususunun dosyada yer alan bilgi ve belgelerle sabit olduğunu

belirtmiştir. Ayrıca insan sağlığı açısından konunun taşıdığı önem ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca su kirliliğinin önlenmesinin belediyelerin temel görevleri olduğunu hatırlatarak başvurucu Memet Erdagöz'ün Kars Çayı ve çevresinde meydana gelen su kirliliğinin derhâl önlenmesi ve gereken tedbirlerin alınması yönündeki başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemin hukuka uygun olmadığı vurgulanmıştır.

14. Belediye, Mahkemenin iptal kararının hukuka uygun olmadığını öne sürerek temyiz talebinde bulunmuştur. Danıştay 22/5/2018 tarihinde mahkeme kararını gerekçeli onamış; kararda; 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8. ve 11. maddeleri uyarınca atık suların doğrudan veya dolaylı biçimde depolanması, arıtılması ve benzeri faaliyetlerin Belediyenin sorumluluğunda olduğu belirtmiştir. Ayrıca, 2872 sayılı Kanun'da belediyelerin atık su arıtma tesisleri yapması için süreler öngörüldüğünü ancak somut olayda atık su arıtma tesisinin mevzuatta öngörülen süre içinde faaliyete geçirilmediği gibi atık suların Kars Çayı'na döküldüğünü vurgulamıştır. Söz konusu gerekçeli onama kararı, karar düzeltme yoluna başvurulmadan kesinleşmiştir.

15. Muris -oğlunun açtığı dava sonucunda- kesinleşen iptal kararının gereğinin yerine getirilmediği iddiası ile 20/5/2011 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde; Belediye tarafından kirletilen suyun Kars şehrinin her mahallinde kullanılan su kaynağı olması nedeniyle kirliliğin insan ve çevre sağlığını tehdit ettiğini, Mahkemece iptal kararı verilmesine rağmen yargı kararının uygulanmadığını ileri sürerek 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir. Muris, yargılama devam ederken vefat ettiğinden başvurucular mirasçı sıfatıyla davaya devam etmiştir. Mahkeme 11/4/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçede, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının (bkz. § 9) sonucu olarak başvurucular lehine manevi tazminat ödenmesine karar verildiğini hatırlatmış ve idarenin eylemi karşısında duyulan elem ve ızdırabı hafifletme amacına ulaşıldığı belirtmiştir. Bunun yanında aynı taleple açılan her bir tazminat davasında tazminata hükmedilmesinin sebepsiz zenginleşmeye yol açacağını vurgulanmıştır.

16. Başvurucular, temyiz talebinde bulunmuştur. Danıştay 18/2/2020 tarihinde Mahkemenin kararının usul ve kanuna uygun olduğu, ayrıca uyuşmazlık konusu olayda manevi zararın meydana geliş şekline göre yalnızca öleni ilgilendiren nitelikte olması nedeniyle murisin manevi zararının mirasçı başvuruculara intikal etmeyeceğine ilişkin ek gerekçe ile onanmasına karar vermiştir. Başvuruculara karar düzeltme talebi 17/6/2020 tarihinde reddedilmiştir.

17. Başvurucular, nihai kararı 7/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 27/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

18. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 25. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez."

B. Danıştay İçtihadı

19. Danıştay Onuncu Dairesinin 8/11/2023 tarihli ve E.2020/1111, K.2023/6699 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Türk Medeni Kanunu'nun 25/4. maddesinde, manevi tazminat isteminin, miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçemeyeceği düzenlenmiştir. Manevi tazminat hakkı kural olarak zarar görene ait bir hak olmakla birlikte zarar gören, ölmeden önce dava açmış veya dava açma iradesini açıklamışsa manevi tazminat isteme hakkının mirasçılarına intikal edeceği hususunda bir duraksama bulunmamaktadır."

20. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 8/2/2016 tarihli ve E.2015/2068, K.2016/193 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Mevzuatın değerlendirilmesinden, manevi tazminat, her ne kadar talep eden kişiyle doğrudan ilgili bir zarara ilişkin olabilir ise de, dava konusu işlem nedeniyle uğranıldığı iddia edilen manevi zararın tazmini istemi, netice itibariyle bir paraya taalluk ettiğinden ve bu yönüyle mirası da etkileyeceğinden, bu davadaki isteğin yalnız öleni ilgilendiren davaya ait bir istem olarak kabul edilmesi mümkün olmayıp dava açılması ile mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olduğu hususu da dikkate alındığında davacının ölümü nedeniyle davayı takip hakkı kendisine geçen mirasçının, manevi tazminat istemi yönünden de davaya devam etme hakkına sahip olduğunun kabulü gerektiği sonucuna ulaşıldığından dilekçenin iptaline ilişkin hüküm fıkrasında hukuka uyarlık görülmemiştir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 27/2/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucular, Kars'ın tek su kaynağı niteliğinde olması nedeniyle burada yaşayanların ve hayvanlarının faydalandığı akarsuya Belediye tarafından kanalizasyon ve mezbaha atıklarının arıtım yapılmadan döküldüğünü beyan etmiştir. Söz konusu akarsuyun balık üretiminde de önemli bir yeri olduğunu belirten başvurucular, Belediyenin kamu sağlığını gözardı eden uygulamasının sonucu olarak yörede sık sık sarılık ve ishal gibi bulaşıcı hastalıkların görüldüğünü vurgulamıştır. Nitekim anılan hususları Mahkemenin kesinleşmiş iptal kararı gereğince sabit görülmesine rağmen belirtilen kararın Belediyece uygulanmaması üzerine açtıkları manevi tazminat davasının hukuka aykırı şekilde reddedildiğini ifade etmiştir. Başvurucular, ret kararının daha önce aynı konuda manevi tazminata hükmedilmesine dayandığını ancak belirtilen davanın Susuz Belediyesinin faaliyetlerine ilişkin olması nedeniyle dava konularının farklı olduğunu ifade ederek özel hayata saygı haklarının, işkence ve kötü muamele yasağının, mülkiyet haklarının ve sağlıklı çevrede yaşama haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde, atık su ihalesi için Belediye ile Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü arasında 2017 yılında imzalanan protokole binaen yapım işi ihalesine çıkıldığı, ihale sonucunda 24/2/2023 tarihinde yapım işine başlandığı belirtilmiştir. İki yıl sürmesi planlanan inşaat sonrasında Kars ilinden kaynaklanan atık suların ileri biyolojik arıtmaya tabi tutulacağı ifade edilmiştir. Ayrıca başvuruculaların temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

24. Başvuru, Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

25. Başvuruya konu davada murisin ölümü sonrası yargılamaya devam edilmesi, yargılama sonunda aleyhlerine yargılama giderlerine hükmedilmesi ve davanın konusu olan manevi tazminat ile ilgili meşru menfaatlerinin olması nedeniyle başvuruculların mağdur sıfatları bulunduğu sonucuna ulaşıldığından açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Devletin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını etkili olarak koruma ve saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü vardır. Bu başvurularda devletin negatif veya pozitif yükümlülüklerinin birbirinden ayrılabilmesi ise oldukça güçtür. Kaldı ki söz konusu başvurularda devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri yönünden uygulanacak ilkeler çoğunlukla aynıdır (benzer yöndeki karar için bkz. Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk [2.B.], B.No: 2013/6587, 24/3/2016, § 59).

27. Çevresel meseleler bağlamında devletin usule ilişkin yükümlülükleri daha önce Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında ortaya konulmuştur. Buna göre muhtemel olumsuz çevresel etkilerin önlenmesi veya en aza indirilmesi amacının gerçekleştirilebilmesi için sürece dâhil olan tarafların menfaatlerinin titizlikle değerlendirilmesi, bu değerlendirmenin sağlıklı şekilde yapılabilmesi için de ilgili tarafların sürece etkin katılımının sağlanması gerektiği tartışmasızdır (Mehmet Kurt [GK], B.No: 2013/2552, 25/2/2016, §§ 61-66; Ahmet İsmail Onat [2.B.], B.No: 2013/6714, 21/4/2016, §§ 79-81; Fevzi Kayacan (2) [2.B.], B.No: 2013/2513, 21/4/2016, §§ 56-61; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, §§ 64, 65).

28. Esasa ilişkin yükümlülükler yönünden ise kamu makamlarının özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının etkili şekilde korunmasını güvence altına almak için gerekli adımları atıp atmadığı önem taşımaktadır. Bu bağlamda söz konusu çevresel etki kapsamında karşı karşıya gelen menfaatler arasında adil bir dengenin tesis edilip edilmediği tespit edilmelidir. Bu alanda kamusal makamların sahip olduğu geniş takdir yetkisi dikkate alındığında çevresel meseleler bağlamında Anayasa Mahkemesinin görevi, söz konusu çevresel rahatsızlığın nasıl sonlandırılacağını veya etkilerinin nasıl azaltılacağını bizzat belirlemek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, yargısal makamlar başta olmak üzere kamusal makamların konuya gereken özenle yaklaşıp yaklaşmadıklarını ve ilgili tüm menfaatleri gözetip gözetmediklerini değerlendirmek durumundadır (Mehmet Kurt, § 78; Ahmet İsmail Onat §§ 87, 93; Fevzi Kayacan (2), §§ 66, 67; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, §§ 70, 71).

29. Devletin Anayasa'nın 20. maddesi uyarınca kişilerin özel ve aile hayatlarına saygı hakkı çerçevesinde sağlıklı bir çevrede yaşamayı sağlayan koruyucu bir mevzuat oluşturma ödevi yanında denetleme yapma ve çevreyi koruyucu fiilî tedbir alma ve faaliyetlerde bulunma yükümlülüğü de bulunmakta olup bu kapsamda devletin hem kirlenmenin önlenmesi hem de doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi için gereken tedbirleri alması icap eder. Bununla birlikte hangi tedbirlerin alınması gerektiği ve bu tedbirlerin nasıl uygulanacağı hususlarında kamu otoritelerinin geniş bir takdir yetkisi vardır (Binali Özkaradeniz ve diğerleri, § 57).

30. Anayasa Mahkemesi; murisin vefatı üzerine başvuruculara takip edilen Susuz

Belediyesinin ilçenin atık sularını arıtmadan akarsuya dökmesine ilişkin bireysel başvuruda verdiği Binali Özkaradeniz ve diğerleri kararında, ilgili yargı mercilerince başvuruculaların müdahale nedeniyle tazminini istedikleri manevi zarar taleplerinin reddedilmesinin başvuruculaların özel ve aile hayatlarına saygı haklarının ihlaline yol açtığını belirlemiştir. Ayrıca anılan kararda, manevi tazminata hükmedilmesinin başvuruculaların anayasal haklarının ihlali nedeniyle katlandıkları külfetin azalmasını sağlayacağı gibi benzeri yeni ihlallerin önüne geçilebilmesi yönünden caydırıcı bir etki oluşturması bakımından da önem taşıdığını ifade etmiştir (Binali Özkaradeniz ve diğerleri, § 66).

31. Somut olayda ise başvuruculaların olaya dair şikâyetlerinin özü, Belediyenin atık suları akarsuya kontrolsüz şekilde dökmesinin sonucu olarak meydana gelen manevi zararlarının tazmin edilmemesine ilişkindir. Mahkemece yargılama sürecinde murisin Kars ve Susuz Belediyelerine yönelik açtığı davaların dosyaları incelenmiş ve murisin yargılamaların devamı sırasında vefat etmesi nedeniyle Susuz Belediyesine karşı açtıkları tam yargı davasında başvurucular lehine manevi tazminat ödenmesine karar verildiği belirlenmiştir. Mahkeme, bu tespitinin ardından başvuruculaların sebepsiz zenginleşmesine yol açacağını ifade ederek ret kararı vermiştir. Bunun yanında Danıştayın anılan kararı murisin manevi zararının mirasçı başvuruculara intikal etmeyeceğine ilişkin ek gerekçe ile onadığı görülmüştür.

32. Öte yandan Mahkemenin gerekçesine konu yargılama süreçlerinin incelenmesi neticesinde murisin Kars ve Susuz Belediyelerine yönelik açtığı iki ayrı tam yargı davası olduğu ve -murisin vefatı nedeniyle- başvurucular lehine manevi tazminat ödenmesine karar verilen uyuşmazlığın Susuz Belediyesinin uygulamalarına ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca yargı mercilerinin gerekçelerinde murisin her iki belediye aleyhinde başlattığı yargı süreçleri arasında hukuki ve fiilî irtibat bulunduğuna ilişkin bir tespite de yer verilmemiştir.

33. Oysa yukarıda anılan kanun maddesi (bkz. § 18) ve yargısal içtihat (bkz. § 20) karşısında murisin sağlığında dava açarak ileri sürmesine rağmen manevi tazminatın mirasçılara intikal edemeyeceğine yönelik ek gerekçenin somut olaydaki uyuşmazlığı aydınlatacak nitelikte ve öngörülebilir olduğu söylenemez.

34. Sonuç olarak yargı mercilerince konusu ve davalı tarafı farklı olan iki davanın bir bütün hâlinde değerlendirilemeyeceği, başvuruculaların atık suların döküldüğü akarsuyun Kars şehrinin tek su kaynağı olduğu, bölgede yaşayan insanların ve hayvanların bulaşıcı hastalıklara maruz kalmalarının sonucu olarak manevi zarara uğradıklarına ilişkin esaslı iddialarının değerlendirilmediği görülmüştür. Buna göre somut olayda çevresel rahatsızlığa kamu makamlarının yol açtığı gözetildiğinde başvuruculaların anayasal haklarına yapılan müdahale neticesinde oluştuğu belirtilen manevi zararlarının karşılanmasına neden gerek olmadığının -başvuruculaların esasa etkili iddia ve itirazları ile birlikte- ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanmaması nedeniyle başvuruculaların özel hayata saygı hakkı bağlamında kamusal makamların pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucular, tam yargı davası kapsamındaki yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado

([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

39. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

42. Başvurucular tazminat talebinde bulunmadığından ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması kararı ile yetinilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan

kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum 1. İdare Mahkemesine (E.2019/191, K.2019/603) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Altıncı Dairesine (E.2019/22110, K.2020/1922) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TARIK ÇAKIR

B. No: 2020/29346 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29346

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TARIK ÇAKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29346)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Tarık ÇAKIR

Vekili : Av. Yusuf Sait PEKGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve mahkûmiyet kararında suç oluşturmayan bazı eylemlere de dayanılması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuru konusu olayların gerçekleştiği tarihte Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hakkında yakalama kararı bulunan ve aranmakta olan C.G. sahte kimlikle Antalya'da yakalanmıştır. Yakalanması akabinde alınan ifadesinde C.G., firari örgüt üyeleri ile kaldığı gaybubet evini kolluk görevlilerine göstermiş, bu adreste yapılan aramada herhangi bir suç unsuruna rastlanmamıştır.

3. Kolluk görevlileri tarafından yapılan araştırmada C.G.nin gösterdiği gaybubet evinin başvurucu tarafından kiralandığı tespit edilmiştir. Bunun üzerine Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma

başlatmıştır. Soruşturma kapsamında başvurucu FETÖ/PDY üyeleri tarafından kullanılan adreslere ilişkin soruşturma makamlarına bilgi vermiştir. Bu adreslerde de adli arama yapılmış, adreslerden birinde başvurucunun parmak izine rastlanmıştır.

4. Soruşturma sürecinde başvurucudan ele geçen cep telefonu üzerinde sulh ceza hâkimliği kararına istinaden yapılan incelemede, telefonda "zulme boyun eğmeyen zaman okurlarına ithafen özel klip" isimli örgütsel nitelikte video bulunduğu, terör örgütü lideri Fetullah Gülen hakkında internet sitelerinde aramalar yapıldığı, EAGLE programının yüklenmiş olduğu tespit edilmiştir. Başvurucu; müdafii eşliğinde alınan ifadesinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediğini beyan ederek üç yıl süreyle örgütle bağlantılı dershaneye gittiğini, 2015 yılı Eylül ayından itibaren örgüt evinde kalmaya başladığını ve "ev abiliği" yaptığını belirtmiş, örgüte katılış sürecine ve örgütün faaliyetlerine ilişkin bilgi vermiştir. Başvurucu, örgüt tarafından ByLock uygulamasının telefonuna yüklenmek istendiğini ancak buna karşı çıktığını, darbe teşebbüsünden sonra örgüt içinde gizli haberleşmeyi sağlamak amacıyla kullanılan Eagle isimli şifreli iletişim uygulamasını kullanmaya başladığını, örgütün ailesiyle ilgili olarak kendisini tehdit etmesi nedeniyle örgütle bağını koparamadığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca; 2017 yılı Mart ayında örgüte ait evde bulunduğu sırada eve gelen ve önceden tanımadığı C. isimli şahsın bu evin gaybubet evi olarak kullanılacağını bu nedenle yeni bir ev kiralamalarını söylediğini, bunun üzerine evde yaşayan diğer kişiler ile yeni bir ev kiraladıklarını ifade etmiştir. C.nin zaman zaman bu yeni eve gelerek örgütte daha üst konumda bulunan kişilerden temin ettiği erzak ve paraları bıraktığını söyleyen başvurucu, tüm bunların yanında örgüte üye olan birçok kişi hakkında hiyerarşik konumlarını da belirterek bilgi vermiştir.

5. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan tutuklanmasını talep etmiştir. Sulh ceza hâkimliğindeki sorguda müdafii hazır bulunan başvurucu son olarak ikamet ettiği örgüte ait evin "ev abiliğini" yaptığını, önceki ifadesinin geçerli olduğunu ancak örgüt üyeliği suçunu kabul etmediğini beyan etmiştir. Başvurucu 15/6/2017 tarihinde tutuklanmıştır.

6. Soruşturma sonucunda başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir. İddianamede başvurucunun Antalya ilinde örgüt evlerinde kaldığı, Uluslararası Antalya Üniversitesinde öğrenci olduğu, Adana'da örgüte müzahir Işık Dershanesine üç yıl süreyle gittiği belirtilmiştir. İddianamede ayrıca başvurucunun telefonuna bir örgüt üyesi tarafından ByLock yüklenmek istenmesine rağmen karşı çıkması üzerine bu uygulamanın yüklenmediği ancak beyanına göre darbe girişiminden sonra örgüt içinde gizli haberleşmeyi sağlayan Eagle uygulamasının başvurucu tarafından kullanıldığı vurgulanmıştır. Ayrıca başvurucunun telefonunun incelenmesinde terör örgütü lideri F.G. ile ilgili aramaların yapıldığı ve örgütsel video bulunduğunun tespit edildiği ifade edilmiştir.

7. Antalya 5. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Yargılama iki celsede bitirilmiştir. Duruşmanın ilk celsesinde Mahkeme duruşmada müdafii ile birlikte hazır bulunan başvurucunun savunmasını tespit etmiştir. Başvurucu; baskı altında ifade vermesi nedeniyle soruşturma aşamasındaki ifadesini kabul etmediğini, örgüte ait evlerde kalmadığını, örgüt üyesi olmadığını beyan etmiştir. Bu celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamıştır. Esas hakkındaki mütalaada iddia makamı; başvurucunun darbe girişiminden sonra firari örgüt üyelerinin kullandıkları örgüte ait evlerde kalmaya devam ettiğini, ayrıca FETÖ/PDY üyeleri arasında gizli haberleşmeyi sağlayan Eagle isimli uygulamayı kullandığını belirterek silahlı terör örgütüne

üye olma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Mahkeme savunmasını hazırlaması için başvurucuya süre vererek duruşmayı ertelemiştir.

8. Duruşmanın son celsesinde, duruşmada müdafii ile birlikte hazır bulunan başvurucu esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını yapmıştır. Duruşma sonunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Tarık ÇAKIR'ın Uluslararası Antalya Üniversitesinde öğrenci olduğu, sanığın silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hakkında soruşturma başladığı, sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne müzahir evlerinde ve yurtlarında kaldığı, sanığın örgüte müzahir Işık Dershanesine gittiği, sanığın soruşturma aşamasındaki ifadesinde [A.T.K.] isimli örgüt mensubunun sanığın telefonuna bylock programını yüklemek istediği, ancak sanığın kabul etmemesi üzerine programın yüklenmediği, sanığın kendi beyanına göre 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminden sonra örgüt üyelerinin EAGLE programını kullanmaya başladıklarının anlaşıldığı, sanıktan ele geçirilen sony marka cep telefonunu incelenmesinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensupları tarafından kullanılan kriptolu EAGLE programını kullandığının anlaşıldığı, ayrıca bu telefonda yapılan diğer incelemede örgüt lideri Fetullah Gülen ile ilgili Web sitelerinden arama yapıldığının tespit edildiği, telefona takılı hafıza kartında ise 'Zulme boyun eğmeyen Zaman okurlarına ithafen... özel klip' isimli bir videonun ele geçirildiği sanığın bu suretle üzerine atılı suçu işlediği sabit olmakla inkara yönelik savunmasına itibar edilmeyerek, Fetullahçı Terör Örgütü Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) Silahlı Terör Örgütünün hiyerarşik yapısına örgüt üyesi olarak dahil olduğu anlaşıldığından, eylemine uyan TCK'nın 314/2, 3713 sayılı Terörlü Mücadele Kanununun 5/1. TCK'nun 62 ve 58/9. Maddeleri gereğince cezalandırılmasına [karar verilmiştir.]"

9. Başvurucu mahkûmiyet kararına karşı kanun yolu başvuru dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- Eagle isimli uygulamayı kullanmadığını belirtmesine rağmen bu hususun araştırılmadığını, örgütle bağlantılı dershaneye 2008-2009 yıllarında gitmesi ve örgüt evinde kalmamasına rağmen bu delillere dayanılarak karar verildiğini ileri sürmüştür. Mahkûmiyet kararı istinaf ve temyiz kanun yolu denetiminden geçerek 23/6/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 10/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin şikâyetin kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; örgüte ait evlerde kaldığı, örgüte müzahir dershaneye gittiği, Eagle isimli uygulamayı kullandığı gerekçelerine dayanılarak ve ceza kanunları geniş yorumlanarak suç teşkil etmeyen eylemleri nedeniyle mahkûmiyetine karar verildiğini belirtmiştir. Başvurucu dinî sohbetlere katılmanın suç kabul edilemeyeceğini, örgüte müzahir dershaneye 2008-2009 yıllarında gittiğini, talebine rağmen Eagle uygulamasının kullanılmasına ilişkin dijital materyallerin incelenmediğini ifade etmiştir. Başvurucu ikamet ettiği evi arkadaşları ile kiraladığı, örgüte ait olduğu belirtilen evleri bildiğine ilişkin olarak düzenlenen tutanağın kendisine zorla imzalatıldığını, tüm bu nedenlerle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal

edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); mahkûmiyet kararında hükme esas alınan delillerin ve başvurucunun eylemlerinin ilişkilendirildiğini, kanun yolu incelemesinde de Mahkemenin kararının hukuka uygun bulunduğunu belirtmiştir. Bakanlık açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği bir durum bulunmadığının altını çizmiş; iddianameye konu eylemler ve dosyada bulunan deliller hakkında yeterli bilgiye sahip olan başvurucunun lehine olan hususları ileri sürebildiğini, aleyhine olan delillere karşı çıkma imkânına sahip olduğunu vurgulamıştır. Bakanlık ayrıca; terör örgütüne üye olma suçunun işlendiği gerekçesiyle verilmiş olan hapis cezasının kanuni dayanağının bulunduğu görüşünü paylaşmış, kanun maddelerinin mahkûmiyete karşı etkili önlemler sağlayacak şekilde yorumlanarak uygulandığı sonucuna varılan Anayasa Mahkemesi kararlarından söz etmiştir. Bakanlık görüşüne karşı işkence ile elde edilen delillerin yargılamaya esas alındığını belirten başvurucu, başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

14. Başvurucunun şikâyetleri suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

15. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 104; Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 60; Yahya Turgut [GK], B. No: 2021/43694, 9/10/2024, § 44).

16. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61; Yahya Turgut, § 45).

17. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan [1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle

bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Yahya Turgut, § 46).

18. Başvuruya konu mahkûmiyet hükmünün kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesidir. Yargı mercilerine göre bir suç örgütü, baştan itibaren suç işlemek üzere kurulmuş yasa dışı bir yapı olabileceği gibi yasal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan suç örgütüne hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

19. Bir kişinin yasa dışı örgüt üyeliği suçundan cezalandırılabilmesi için henüz bir suç işlemiş olması gerekmez. Örgüt üyeliği başlı başına cezalandırılan bir suçtur. Bu itibarla örgüt üyesinin faaliyetinin mutlaka örgüt tarafından gerçekleştirilen suçlara katılma şeklinde olması da gerekmez. Terör örgütüne üye olma suçu, üye ve hatta örgüt henüz bir suç işlememiş olsa dahi örgütün toplum için yarattığı tehlikeyi cezalandıran ve bu yönüyle bir yandan da örgüt faaliyetleri kapsamında suç işlenmesini engelleme amacı taşıyan bir suç türüdür (Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, §§ 60, 61; Yahya Turgut, § 48).

20. Bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, §§ 50-51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50; Yahya Turgut, § 49).

21. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51; Yahya Turgut, § 50).

22. Bu sebeple Yargıtay FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13; Yahya Turgut, § 51).

23. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114; İlhami Aksu [2. B.], B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 21; Yahya Turgut, § 52).

24. Yargı mercilerinin değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli bir şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54; Yahya Turgut, § 53).

25. Öte yandan vurgulamak gerekir ki bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin görevi bir yargılamanın sonucu itibarıyla adil olup olmadığını değerlendirmek değildir. Dolayısıyla başvurucular hakkında isnat edilen terör örgütü üyesi olma suçunun sübuta erip ermediği veya toplanan delillerin suçun sübutu için yeterli olup olmadığı meselesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır (Metin Birdal, § 47; Yılmaz Çelik [GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018, § 45). Bundan başka bir ceza yargılamasında hangi delillerin hükme esas alınabileceği meselesi de esas itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görev alanının dışındadır (Türk ceza muhakemesi hukuku uygulamasına ilişkin bazı değerlendirmeler için bkz. Metin Birdal, §§ 67-71; Yahya Turgut, § 54).

26. Somut olayda başvurucu hakkında yürütülen soruşturmada, 15 Temmuz 2016 tarihinde FETÖ/PDY tarafından gerçekleştirilen darbe teşebbüsünden sonra başvurucunun firari örgüt üyelerinin kullandıkları örgüte ait evlerde kalmaya devam ettiği, örgüt üyeleri arasında gizli haberleşmeyi sağlayan Eagle isimli uygulamayı kullandığı, telefonunda örgüt lideri hakkında internet aramaları yapıldığı ve "Zulme boyun eğmeyen Zaman okurlarına ithafen... özel klip" isimli video bulunduğu tespit edilmiştir. Bu süreçte başvurucu etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini beyan ederek örgüte ait evlerde darbe teşebbüsünden sonraki dönemde de "ev abiliği" yaptığını açıkça belirtmiştir. Başvurucu

başvuru formunda söz konusu evlerin tespitine dair tutanağın zorla imzalattırıldığını ileri sürmüş ise de, formda bu konu hakkında herhangi bir açıklamaya yer vermemiş, müdafiinin de hazır bulunduğu kollukta verdiği ifadesinde ve sulh ceza hâkimliğindeki sorgusunda bu olgudan bahsetmemiş, aksine bahsi geçen savunmalarında isnat edilen suçla ilgili ayrıntılı bilgi vermiştir. Soruşturma kapsamında elde edilen delillere dayanılarak açılan kamu davasında açıklanan esas hakkındaki mütalaada bu gerekçelerle başvurucunun cezalandırılması talep edilmiş, Mahkeme darbe teşebbüsünden sonra örgüte ait evlerde kalması, örgütsel saikle örgüt içinde gizli haberleşmeyi sağlayan Eagle isimli uygulamayı kullanması, örgüt üyelerine hitap eden videonun telefonunda tespit edilmesi olgularına dayanarak başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir.

27. Başvurucunun örgüt üyesi olma suçundan mahkûmiyetine karar veren Mahkemenin bu yorumunda kanun koyucunun yasak olarak belirlediği fiilin kapsamını suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olacak şekilde genişlettiğinin, yorumun örgüt üyeliğine ilişkin kuralın özüyle çeliştiği ve öngörülemez olduğunun kabulü mümkün gözükmemektedir. Mahkeme, atılı suçun unsurlarını netleştirirken suçu düzenleyen kuralı öngörülebilir şekilde yorumlamış ve kuralın mahiyetine uygun davranma konusunda özen göstermiştir. Buna göre darbe teşebbüsünden sonraki süreçte dahi örgüte müzahir evlerde kalarak -kendi beyanına göre- örgüt içi gizli haberleşmeyi sağlamayı amaçlayan uygulamayı kullanan başvurucunun suç işlemek amacıyla hareket ettiği anlaşıldığından örgüt üyeliği suçunun unsurlarını bilebilecek konumda bulunduğuna ilişkin Mahkemenin vardığı sonucun temelsiz olduğu söylenemez. Dolayısıyla Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçların ve cezaların kanuniliği ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılması gerekir.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. Öte yandan başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında soruşturma aşamasında işkenceye maruz kaldığını, işkence ile elde edilen delillere göre karar verildiğini ileri sürmüş ise de başvuru formunda ileri sürülmeyen bu şikâyetlerin incelenmesi imkânı bulunmamaktadır. Aksinin kabulü hâlinde başvuru formunda sadece Anayasa maddelerine atıf yapılarak sonraki süreçte başvuru sonuçlandırılıncaya kadar ek dilekçelerle farklı ve bağımsız ihlal iddialarının dile getirilmesi mümkün hâle gelir. Bu da bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük süre kuralını anlamsız hâle getirir (benzer yöndeki karar için bkz. Ümüt Demir [2.B.], B. No: 2012/1000, 18/9/2014, § 31).

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.G.

B. No: 2020/29717 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29717

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29717)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : B.G.

Vekili : Av. Merve Zeynep ÇIRAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve suç oluşturmayan eylemlerin mahkûmiyete esas alınması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/9/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon; suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) silahlı terör örgütü lideri Fetullah Gülen'in de hâlen yaşadığı Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) örgütün, varlığını devam ettirebilmek ve etki alanını genişletebilmek amacı ile çeşitli isimler altında birçok yapılanma meydana getirdiğini tespit etmesi üzerine konu hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından rapor düzenlenmiş, bu raporda örgütün ABD'deki yapılanmalardan bir tanesinin de The R.I. Inc. (R.I.) isimli kuruluş olduğu, bu ve benzer yapılanmalara Türkiye'de bulunan örgüt üyelerinin yüklü miktarlarda para trasferleri yaptığı belirtilmiştir. Raporda ayrıca, bu yapılanmaların temsilcilerinin örgüt üyeleri tarafından gönderilen paraları örgüt liderinin yönlendirmesi ile örgüt faaliyetleri için harcadıkları ifade edilmiştir. Soruşturma kapsamında ayrıca şu tespitler yapılmıştır:

i. R.I. isimli "Gülenist" kuruluşa 7/2/2013-6/6/2014 tarihleri arasında Türkiye'de yaşayan 147 kişi toplamda 2.112.332 ABD doları transfer etmiştir.

ii. Bu para transferleri, gruplar hâlinde ilişkili olduğu anlaşılan şahıslar tarafından organize ve örgütlenmiş bir şekilde yapılmış, transferlerin yapılış şekli gözönünde bulundurulduğunda transferlerin kaynağı, gerçek tarafları veya saiki gizlenmeye çalışılmıştır.

iii. R.I. isimli kuruluşun ve bu kuruluşa organize ve örgütlenmiş bir şekilde para transfer eden şahısların belirlenebilen temel ortak noktası, Fetullah Gülen cemaati olarak adlandırılan yapıyla ilişkileri bulunmasıdır.

iv. 24/3/2014-28/3/2014 tarihleri arasında 110 farklı gerçek kişi tarafından 110 farklı işlemle anılan kuruluşa toplamda 907.221 ABD doları transfer işlemi 2014 yılı Türkiye Cumhuriyeti yerel yönetim seçimlerinden önceki son hafta içerisinde gerçekleştirilmiştir.

7. Başvurucunun R.I. isimli kuruluşa 1/4/2014 tarihinde 3.000 ABD doları transfer ettiğinin tespit edilmesi nedeniyle başvurucunun ifadesi alınmıştır. Başvurucu; R.I. isimli kuruluşu ABD'de islami alanda yüksek lisans eğitimi yapan bir kuruluş olarak bildiğini, bu kuruluşa amcasının vasiyeti nedeniyle hiç kimseden talimat almadan yalnızca bir defaya mahsus olmak üzere 3.000 ABD dolar para gönderdiğini, örgüt lideri Fetullah Gülen'i basından tanıdığını ve örgütle bir bağının bulunmadığını savunmuştur. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvurucuyla birlikte on altı şüphelinin FETÖ/PDY üyesi oldukları gerekçesiyle silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucu ve diğer şüphelilerin örgütten aldıkları talimat doğrultusunda, örgüte finansal destek sağlamak amacıyla örgüt liderinin talimatıyla kurulmuş olan R.I. isimli kuruluşa, yakın tarihlerde ve organize şekilde para gönderdikleri, anılan kuruluşun yöneticileri olan S.E., S.S., M.Ö., E.E. ve H.Ç.nin gönderilen paraları örgütün ABD'deki etkinliğini artırma ve güçlenmesini sağlamak amacıyla harcadıkları ifade edilmiştir. Ayrıca iddianamede şüphelilerin organize şekilde anılan kuruluşa para göndermelerinin örgütsel bağ dışında başka bir sebeple açıklanmasının mümkün olmadığının altı çizilmiştir.

8. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi iddianameyi kabul etmiş, yetkisizlik kararı vererek dosyayı İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. İstanbul 23. Ağır Ceza

Mahkemesindeki (Mahkeme) yargılama sürecinde müdafii eşliğinde alınan savunmasında başvurucu; amcasının vasiyeti üzerine R.I. isimli kuruluşa para gönderdiğini, Zaman gazetesi aboneliğini 2011 yılında iptal ettirdiğini, umre ziyareti için ödenecek bedele taksit yapılması amacıyla Bank Asyadan kart çıkarttırdığını, bu yapıya dinî yükümlülükler nedeniyle kurban bağışı yaptığını ifade etmiştir.

9. Yargılama sonucunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığınca The [R.I.] Inc. isimli kuruluş ile ilgili olarak düzenlenen 25.08.2014 tarih ve 2014/AN-1/1 sayılı soruşturmaya konu raporda özet olarak; '...The [R.I.] isimli kuruluşun 2200 Industrial Dr. Bethlehem, PA 18017 USA adresinde faaliyet gösteren yerel, kâr amacı gütmeyen kuruluş statüsünde olduğu, 14 Aralık 2012 tarihinde kurulduğu, bu kuruluşa 07/02/2013-06/06/2014 tarihleri arasında Türkiye'deki 147 farklı kişinin toplam 2.112.332.00 ABD doları transfer ettikleri tespit edilmiştir. Raporda adı geçen kuruluş ve yapılan para transferine ilişkin ayrıntılı ve uzun değerlendirme yapılmış ve sonuç olarak sanıklar tarafından The [R.I.] Inc. isimli kuruluşa yapılan para transferlerinin belirli bir amaç birliği içerisinde hareket edilerek organize bir şekilde yapıldığı, transfer konusu paraların kaynağının, ge[r]çek taraflarının veya saikinin gizlenmeye çalışıldığı, para transfer eden kişilerin ortak noktalarının Fetullah Gülen Cemaati olarak adlandırılan yapı ile olan ilişkileri olduğu, The [R.I.] isimli kuruluşun GÜLENİST bir kuruluş olduğu sonucuna ulaşılmıştı[r.]

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığının; 24.03.2015 tarih ve 62018024.67044.(22119)/294954-47370 sayılı yazısı ekinde gönderilen arşiv kaydı çalışması ve değerlendirme raporunda ve 08.03.2016 tarih ve 1155867-41338 sayılı araştırma raporlarında da özetle; The [R.I.] Inc., [L.D.C] ve [R.G.S.] isimli kuruluşların Paralel Devlet Yapılanmasına bağlı ABD'de yerleşik kuruluşlar olduğu, aynı adreste faaliyet gösterdikleri, ortak paydalarının görünüşte dinler arası di[y]alog faaliyetleri olduğu, hedeflerinin ise Paralel Devlet Yapılanmasını finanse etmek olduğu kanaatine varıldığı ve yine 2012 takvim yılı veya vergi yılı için 14.12.2012 ile 30.06.2013 tarihleri arasını gösterir ABD Gelir Vergisi Muafiyet Formu Form990 verilerinde; [S.E.nin] başkan-üst düzey yönetici, [E.E.nin] bölüm başkanı, [H.Ç.nin] öğretim üyelerinden sorumlu dekan, [S.S.nin] başkan yardımcısı, [M.Ö.nün] sayman (muhasebeci), [M.G.nin] sekreter ve [M.G.Ş.nin] ise öğrenci dekanı olarak kuruluşta görev aldıkları bilgilerine yer verildiği, kuruluşun başkanı olan [S.E.nin], ABD'de kurulmuş olan ve imam olarak görev yapmış olduğu [C.F.G] isimli kuruluş[un], yabancı açık kaynaklarda ABD'de Gülenist olarak adlandırılan kuruluşların içerisinde yer aldığı, kuruluşun diğer yöneticilerinin de yapılan araştırmalarda Fetullah Gülen ile irtibatlı kişiler oldukları tespit edilmiştir. Raporlarda ayrıntılı olarak belirtildiği üzere 'The [R.I.] Inc.' unvanlı kuruluşun yetkililerinin ABD'de bulunan ve 'Gülenist' olarak adlandırılan diğer kuruluşlarla bağlantıları ve ayrıca söz konusu kuruluşun başkan ve üst düzey yöneticisi olan [S.E.nin] rapor içeriğinde yer alan basın haberleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde; ABD'de faaliyet gösteren 'The [R.I.] Inc.' unvanlı kuruluşun FETÖ/PDY'nin örgüt lideri olan Fetullah GÜLEN ile bağlantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

...Sanık [B.G.] -başvurucu- yönünden; sanığın 01.04.2014 tarihinde [G.] Bankası aracılığıyla silahlı terör örgütü ile bağlantılı olan ve terör örgütünü finanse eden The [R.I.] isimli kuruluşa 3.000,00 ABD doları tutarında para bağışladığı, FETÖ/PDY ile iltisaklı olması nedeniyle OHAL kapsamında çıkartılan KHK ile kapatılan İstanbul Genç İş Adamları Derneği'nde denetim kurulu üyeliği görevinde bulunduğu, bu dernekte denetim kurulu

üyeliği gibi kritik sayılabilecek bir görev alması ile birlikte sanığın Bankasya kaydı ve hesap hareketlerinin bulunması ve kendi beyanına göre örgüte kurban bağışladığı hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile organik bağı bulunan, çeşitlilik ve yoğunluluk gösteren eylemleri ile örgütün yukarıda kısaca izah edilen amaçlarına hizmet eden örgüt mensubu olduğu mahkememizce kabul edilmekle suçun işleniş biçimi, olayın özelliği ve suç konusunun önem ve değeri dikkate alınarak alt sınırdan ceza tayinine gidilmiştir."

10. Mahkeme aynı davada yargılanan ve R.I. isimli kuruluşa 27/3/2014 ile 5/6/2014 tarihleri arasında 2.250 ile 8.100 ABD doları arasında değişen miktarlarda para transfer eden sanıklar M.B., O.A., S.S.G. ve K.A.nın bu eylemlerinin örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olduklarını gösterir şekilde çeşitlilik, devamlılık ve yoğunluk içermediği gerekçesiyle sanıkların örgüt üyesi olarak kabul edilemeyeceklerini değerlendirmiştir. Bununla beraber Mahkeme, örgütün gerçek yüzünü açığa çıkarmaya başladığı tarihten sonra bu sanıkların örgüt liderinin talimatı ile bir defaya mahsus olarak yaptıkları para transferinin terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Diğer yandan Mahkeme sanıklar F.K. ve M.M.H.nin ise örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan önce 6/4/2013 ve 5/6/2013 tarihlerinde yaptıkları para transferinin ise örgüt üyeliği ve örgüte yardım etme suçlarını oluşturmayacağı kanaatiyle bu sanıkların beraatine karar vermiştir.

11. Söz konusu mahkûmiyet ve beraat kararları kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 12/8/2020 tarihinde öğrenmiş, 11/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

13. İlgili mevzuat için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 9-10.

2. Yargıtay Kararları

14. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 24/6/2024 tarihli ve E.2023/24462, K.2024/8386 kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...sanığın 667 sayılı KHK ile kapatılan İzmir İş Adamları Derneğinin ve bu dernek altında kurulan Aktif Çalışma Kulübünün örgüt ile bağlantılı olduğunu bildiği, örgüt talimatı ile yer aldığı, örgütsel faaliyette veya maddi yardımda bulunduğu yönünde dosya kapsamında bir delil ve sanık hakkında örgüt sempatizanlığını aşar boyutta eylemi bulunduğu hususunda yeterli delil elde edilemediği, tek başına İzmir Genç İş Adamları Derneğinin yönetim kurulu üyeliği ve bu dernek çatısı altında faaliyet gösteren Aktif Çalışma Kulübünün bir dönem başkanlığını yapmasının atılı suç için örgütün hiyerarşisine dahil çeşitlilik, devamlılık ve yoğunluk içeren faaliyet olarak kabul edilemeyeceği, sanığın Fetö/Pdy şerhi bulunan şahıslarla yurt dışı çıkış ve Elmas Garden ve Korel Termal Otelde konaklamasının örgütsel birliktelik olduğuna dair delil bulunmadığı, sanık hakkında başkaca iddia ve delil de bulunmadığı,

Bu haliyle sanığın FETÖ/PDY terör örgütü üyesi olduğu, örgütün hiyerarşik yapısı içerisinde bulunduğu, örgüt içerisindeki eylemlerinin sürekli, yoğun ve çeşitli olduğuna dair savunmaların aksini gösteren mahkumiyetine yeterli her türlü şüpheden uzak kesin delil elde edilemediğinden atılı suçtan CMK 223/2e maddesi gereğince beraatine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

...

temyiz incelemesi sonucunda hukuka aykırılık görülmediğinden 5271 sayılı Kanun'un 302 nci maddesinin birinci fıkrası gereği, Tebliğname'ye aykırı olarak, oy birliğiyle temyiz isteminin esastan reddi ile hükmün onanmasına [karar verilmiştir.]"

15. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/3/2023 tarihli ve E.2022/64, K.2023/1279 kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın, suça konu örgüte müzahir Kimse Yokmu Dayanışma Derneği Trabzon Şubesinin 23/07/2016 tarihine kadar üyesi olduğu, aynı zamanda 30/12/2009 - 11/03/2016 tarihleri arasında derneğin denetim kurulu yedek üyeliği, 11/03/2016 - 23/07/2016 tarihleri arasında da denetim kurulu başkanlığı görevinde bulunduğunun tespiti, Örgüte müzahir Karadeniz Sivil Dayanışma Merkezi Derneğinin 10/05/2011 ile derneğin genel kurul kararı ile feshedildiği 30/04/2014 tarihleri arasında üyesi olduğu, aynı zamanda 10/04/2011 - 30/04/2014 tarihleri arasında yönetim kurulu yedek üyeliği görevinde bulunduğunun tespiti, Örgüte müzahir Karadeniz Bilişimci İş Adamları Derneği'nin kurucu üyelerinden olup, 03/12/2010 tarihi ile derneğin feshedildiği 23/12/2013 tarihleri arasında üyesi olup, 06/06/2011 - 23/12/2013 tarihleri arasında yönetim kurulu saymanlığı yaptığının tespiti, Örgüte müzahir Trabzon Tüm Memur İşçi Dayanışma Derneği'nin 2008 - 2014 tarihleri arasında üyesi ve aynı zamanda 2008 - 2011 tarihleri arasında yönetim kurulu yedek üyesi, 2011 - 2014 tarihleri arasında da denetim kurulu asil üyeliği görevlerinde bulunduğunun tespiti, Örgüte müzahir Karadeniz Genç İş Adamları Derneği'nin KHK ile kapatıldığı 23/07/2016 tarihine kadar üyesi ve aynı zamanda 04/06/2016 - 23/07/2016 tarihleri arasında yönetim kurulu yedek üyeliği görevinde bulunduğunun tespiti, Örgütün bankası olan Bank Asya'daki hesabından kullandığı kredi kartından 11/02/2014 - 18/02/2015 tarihleri arasında, örgüte ait Cihan Medya Dağıtım A.Ş'ne 320.25 TL ödeme yaptığının tespiti sanığa ait dijital materyallerin incelenmesinde, örgüte ait bir kısım yayınları takip ettiğinin tespiti, tanık N. F.'nun soruşturma aşamasında müdafii huzurunda şüpheli sıfatı ile vermiş olduğu ayrıntılı beyanında; Sanığın Trabzon ili kanuni diye tabir edilen bölgesinde esnaf mütevellisi olarak görev yaptığını, Trabzon ilinde bulunan diğer bölgelere ait mütevelli grupları ile birlikte tüm grupların 2011 - 2012 - 2013 - 2014 yıllarında senede 2 ya da 3 kez toplanarak aralarında örgütün sohbet adını vermiş olduğunu toplantılar yaptıklarını belirttiği,

...

Trabzon 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 22.05.2017 [t]arihli ve 2017/189 Esas, 2019/150 Karar sayılı kararı ile; bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hale geldiği, üst düzey hükumet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda 'paralel yapı' veya 'terör örgütü' olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığı, Milli Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce gerçekleşen bu sohbet ve mütevilli faaliyetinin örgüt hiyerarşisine dahil olma sonucunu doğurmayacağı, yine bu süreçten sonra da örgütle organik bağ kuracak şekilde süreklilik, yoğunluk, çeşitlilik arz eden bir eylem ve faaliyetinin tespit edilemediği gibi örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu oluşturacak bir eyleminin de tespit edilemediği, iddianamede ileri sürülen

iddia ve olayların örgüte sempati boyutunu aşmayan sempati düzeyinde kalan eylemler olduğu kanaatiyle sanığın üzerine atılı suçu işlediği sabit olmadığından sanık hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 5271 Sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi uyarınca beraat kararı verilmiştir.

...sanığın delil yetersizliği gerekçe gösterilerek beraatine yönelik vicdani kanının kesin, tutarlı ve çelişmeyen verilere dayandırıldığı, mahkemece verilen kararda bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşılmakla; Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı ve sanık müdafiinin temyiz dilekçelerinde ileri sürdükleri temyiz sebepleri ve sair hususlar yerinde görülmemekle sanık hakkında kurulan hükümde hukuka aykırılık bulunmamıştır."

16. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 14/2/2023 tarihli ve E.2022/32975, K.2023/560 kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...sanığın aşamalardaki beyanlarında özetle FETÖ yapılanması ile 2005-2006 yılları gibi tanıştığını, bu dönemde bazı sohbetlere katıldığını, 2006 yılında bu yapıdan şahıslar ile birlikte hacca gittiğini, 2013 yılı ve öncesinde yapıya ait otellerde kaldığını, Asya Termal'de bir konferansa katıldığını, burada FETÖ içerisinden bir şahsın konuşma yaptığını, 2014 yılında iş hayatında kolaylık sağlaması için Tekirdağ Genç İş Adamları derneğine üye olduğunu, bu derneğin bir kaç etkinliğine katıldığını, bu etkinliklerde Fetullah Gülen'in kitaplarının okunup, görüntülerinin izlendiğini, 17/25 Aralık öncesi hayır için ö[ğ]rencilere yardım ettiğini, bazı yardım etkinliklerine katıldığını, 17/25 Aralık sonrası tüm irtibatını kestiğini, TASİAD isimli derneğe de işi nedeyle üye olduğunu beyan ettiği, 2015 yılında dernekten kaydının silindiğini, istifa dilekçesini geç işleme koydukları için istifa sürecinin uzadığını beyan ettiği,

'...sanığın ByLock kullanıcısı şahıslar ile aynı dönemde örgüt ile irtibatlı otelde kalmasının silahlı terör örgütü üyeliğini göstere[n] delil ve eylem olarak kabul edilemeyeceğinin açık olduğu, sanığın ByLock kullanıcısı olduğuna dair tespit bulunmadığı, örgütün hiyerarşisi içerisinde yer aldığına dair tutarlı tanık beyanı bulunmadığı, yine sanığın beyanlarından anlaşıldığı üzere bir dönem örgüt ile iltisaklı derneklere üye olduğu ancak bu derneklerde süreklilik, çeşitlilik, yoğunluk içeren örgütsel eylemler gerçekleştirdiğine yönelik delil mevcut olmadığı, yine sanığın savunmasında geçen etkinliklerin tarihleri ve nitelikleri itibariyle sempati boyutunu aşmayan, süreklilik, çeşitlilik, yoğunluk içermeyen eylemler olduğu, sanığın Bank Asya hesap hareketleri üzerindeki rapor ve mahkememizce yapılan inceleme neticesinde savunmasıyla tutarlı olarak rutin bankacılık işlemleri dahilinde kullanıldığı, talimat sonrası dönemde katılım hesabı açma işlemi bulunmadığı, kart borcu ödeme işlemleri ile arsa bedeli karşılığı gelen para işlemi olduğu, sanığın Bank Asya hesabını örgüte yardım amacıyla ve örgüt liderinin talimatına uyarak kullandığına yönelik başkaca delil bulunmadığı, bu haliyle hesap hareketlerinin rutin bankacılık işlemleri dahilinde kaldığı ve silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçuna vücut verecek nitelikte olmadığı yönünde mahkememizde vicdani kanaat oluştuğu, bu şekilde sanığın savunmasının aksine örgüt ile iradi, canlı ve organik bağ kurduğuna, süreklilik, çeşitlilik, yoğunluk içeren eylemlerde bulunduğuna ve örgütün hiyerarşisi içerisinde yer aldığına böylelikle silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu işlediğine dair soyut iddia dışında şüpheden uzak, mahkumiyete yeterli, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı anlaşıldığından suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle 5271 sayılı CMK'nın 223/2-e maddesi uyarınca beraatine karar verilerek..' şeklinde gerekçeyle beraat hükmü kurulmuştur.

...

Somut olayda, mahallinde hukuka uygun olarak ikame olunup usulünce tartışılan delillere ve dosya kapsamına göre, anılan örgüt ile iltisaklı Asya Katılım Bankası A.Ş'de gerçekleştirilen mutad hesap hareketleri dışında, doğrudan örgüt yönetiminin talimatı üzerine bankacılık işlemi yapıldığına ilişkin kesin ve yeterli delil ikame olunamadığı gibi, sanığın anılan banka nezdindeki hesabında bulunan bakiyeyi Aralık 2014 tarihinde başka bankaya aktardığına ve bu tarihe kadar zaman zaman gerçekleştirdiği örgütsel içeriği kanıtlanamayan dini sohbetlere katılmak ve öğrencilere yardım adı altında toplanan yardımlara iştirak etmek gibi faaliyetlerine son verdiğine ilişkin olgusal temellere dayanan savunması nazara alındığında, yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, Mahkemenin yargılama sonuçlarına uygun şekilde oluşan inanç ve takdirine, incelenen dava dosyası ile gerekçe içeriğine göre inceleme konusu kararda hukuka aykırılık saptanmamıştır."

17. Terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin diğer Yargıtay kararları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-20; Serkan Gölge [2. B.], B. No: 2019/22453, 13/9/2022, §§ 30-39; Raziye Akçay [2. B.], B. No: 2019/1665, 28/6/2022, §§ 24, 27; Gürcan Balık [2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022, §§ 40-47; Hakan Darıcı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21.

B. Uluslararası Hukuk

18. Uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 21-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 27/2/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; uzun süre giyim mağazacılığı sektöründe faaliyet gösterdiğini, işlettiği mağazalarda daha çok sayıda markanın ürünlerini satabilmek amacıyla sektörde bilinen firmaların önderliğinde etkinlikler düzenleyen İstanbul Genç İş Adamları Derneğine katıldığını belirtmiştir. Daha sonra dernekten ayrıldığını ifade eden başvurucu, üye olduğu tarihlerde derneğin terör örgütü ile iltisaklı olduğunu bilemeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca başvurucu; amcasının vasiyeti nedeniyle R.I. isimli kuruluşa bir sefere mahsus olarak para transfer ettiğini, umre ziyareti için anlaştığı tur firmasının indirim ve taksit yapması nedeniyle Bank Asyadan çıkardığı kredi kartını birkaç kez kullandığını, kurban kesmenin dinî bir yükümlülük olduğunu, kurban kesmesinin ve suç teşkil etmeyen eylemlerinin mahkûmiyet kararında delil olarak kullanıldığını beyan etmiştir. Terör örgütü üyeliği için gerekli olan devamlılık, yoğunluk, süreklilik ve kast unsurlarını içermeyen eylemlerine dayanılarak örgüte üye olma suçundan mahkûmiyetine karar verildiğini belirten başvurucu suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); bireysel başvuruda şikâyetlerin maddi ve hukuki olarak temellendirilmesi gerektiğini, Mahkemenin önündeki davada ilgili ve yeterli gerekçe ile karar verdiğini, başvurucunun iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Bakanlık iddianameye konu eylemler ve dosyada bulunan deliller hakkında bilgi sahibi olan başvurucunun aleyhine olan delillere karşı çıkabildiğini, Mahkemenin itiraz edilen delilleri tartışarak hangi delile neden itibar edildiğini açıkladığını ve bu şekilde mahkûmiyet sonucuna ulaştığını vurgulamıştır. Bakanlık ayrıca yargılama sonucunda ortaya

konan deliller ve alınan beyanlar kapsamında Mahkemenin başvurucunun eylemlerinin atılı suçu oluşturduğu kanaatine vardığını, tüm bu hususların Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak değerlendirmede gözönünde bulundurulabileceğini belirtmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun fiilleri işlediği sırada cezai yönden sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngöremediği yönündeki şikâyetlerinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin FETÖ/PDY Bağlamında Terör Örgütüne Üye Olma Suçuna İlişkin Değerlendirmeleri

24. FETÖ/PDY Fetullah Gülen tarafından kurulan, 1960'lı yıllardan itibaren faaliyette bulunan ve uzun yıllar boyunca dinî bir grup olarak nitelenen bir yapılanmadır. Bu yapılanma, süreç içinde "cemaat", "Gülen cemaati", "Fetullah Gülen cemaati", "hizmet hareketi", "gönüllüler hareketi" ve "camia" gibi isimlerle anılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 22). Anılan yapılanma özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmiş; bunun yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; sivil alanda önemli bir etkinliğe ulaşmıştır. Bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenen, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; Mustafa Baldır [2. B.], B. No: 2016/29354, 4/4/2018, § 75; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 44; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 26).

25. FETÖ/PDY ancak 2013 yılı sonrasında bir terör örgütü olarak nitelendirilmiş, örgütlenmesine ve faaliyetlerine ilişkin olarak bu tarihten sonra soruşturma ve kovuşturmalar yoğun olarak yürütülmüştür (adli makamlar tarafından FETÖ/PDY mensubu oldukları ve bu örgütün faaliyetleri doğrultusunda çeşitli suçlar işledikleri değerlendirilen kişiler hakkında başlatılan soruşturmalara ve yapılan yargılamalara, devletin güvenlik birimlerinin karar, açıklama ve uygulamalarına ilişkin izahat için bkz. Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, §§ 13-25, 116; Hasan Sarıcı, § 27).

26. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) olduğu sonucuna ulaşmıştır (darbe teşebbüsü ve arkasındaki FETÖ/PDY'ye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 12-36; FETÖ/PDY'nin mali yapılanmasına ilişkin genel bilgiler için bkz. Hamdi Akın İpek [2. B.], B. No: 2015/17763, 24/5/2018, § 15).

27. Yargıtay, kökleri eskiye dayanmakla beraber terör ve devlet güvenliği aleyhine

faaliyetleri oldukça yakın tarihlerde görünür hâle gelen FETÖ/PDY'ye üye olma suçunun oluşup oluşmadığına ilişkin değerlendirmelerinde terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olarak -Anayasa Mahkemesinin Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında özetlediği- önceki içtihatlarından ayrılmamıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesi hususunu incelemiş, özellikle terör örgütü üyeliği suçunun yapısına ve bu suç bağlamında yarışan değerler arasında denge kurulmasına dair ayrıntılı açıklamalar yapmıştır (Metin Birdal, §§ 60-72).

28. Anayasa Mahkemesi, yukarıda yer verilen değerlendirmeleri ilk olarak PKK terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararı üzerine yapılan bir bireysel başvuruda yapmıştır. Söz konusu incelemenin daha başında Anayasa Mahkemesi, bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi için "Kişinin örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, örgütün bir parçası olmayı istemesi ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağlaması gerekir." şeklinde, eldeki başvurunun çözümlenmesinde de anahtar olan bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Söz konusu karar ve onu takip eden kararlarda örgüte üye olmanın "fiilî bir katılma olduğu ve dolayısıyla üyeliğin suç olarak kabul edilmesinin ve cezalandırılmasının altında yatan sebebin, terör örgütü üyesi olan kişinin aslında bu şekilde terör örgütünün toplum için arz ettiği tehlikeye bilerek ve isteyerek katkı sağlaması olduğu, kişinin örgütün hiyerarşik yapısına bilerek ve isteyerek dâhil olduğunun yeterli bir gerekçe ile ispat edilmesi gerektiğini" ifade etmiştir (Metin Birdal, §§ 62, 67; İlhami Aksu [2. B.], B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 47; Hasan Sarıcı, § 29).

29. Nitekim Yargıtay da FETÖ/PDY'nin PKK gibi oldukça uzun süredir mahkemelerce ve devlet kurumlarınca terör örgütü olarak kabul edilen, toplum tarafından da öyle bilinen bir örgüt olmadığını gözönünde bulundurmuştur. Yargıtay, birçok kararında FETÖ/PDY'nin başlangıçta bir ahlak ve eğitim hareketi olarak ortaya çıktığı, "sözde meşruiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşıncaya kadar alenen kriminalize olmamaya özen göster[diği]" ve toplumun her katmanının büyük bir kesimi tarafından da böyle algılandığı tespitini yapmıştır. Gerçekten de toplumda önemli bir kesim, bu yapılanmanın illegal yönünü bilmeden sosyal ve ekonomik alanda gelişerek kurumsallaşmasına ve faaliyetlerine destek olmuştur (Mustafa Baldır, § 76; Adnan Şen, §§ 117, 118; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19, 48; Hasan Sarıcı, § 30).

30. Dolayısıyla illegal yönünü bilerek örgüt üyesi olan kişilerle öyle olmayan sıradan kişiler arasında dikkatli bir ayrım yapmak gerekmektedir. Fakat FETÖ/PDY yargılamalarının temelinde söz konusu ayrımı yapmanın zorluğu yatmaktadır. Bu zorluğun ilk nedeni terör yargılamalarının bizzat doğası, hükmedilen cezaların ağırlığı, birey ve toplum hayatı üzerindeki etki derecesinin yüksekliğidir. Zorluğun ikinci sebebi ise FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesi sürecinden kaynaklanmaktadır. Birçok durumda yargılamalara konu eylemler FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesinden ve üçüncü kişiler için de bilinir hâle gelmesinden önce işlenmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 49; Hasan Sarıcı, § 31).

31. Bununla birlikte bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay

içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan [1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, §§ 50, 51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50; Hasan Sarıcı, § 32).

32. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51; Hasan Sarıcı, § 33).

33. Bu sebeple Yargıtay, FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

34. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Adnan Şen, § 114; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; Hasan Sarıcı, § 35).

35. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul

edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54; Hasan Sarıcı, § 36).

b. Genel İlkeler

36. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen, § 104; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 60; Hasan Sarıcı, § 46).

37. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61; Hasan Sarıcı, § 47).

38. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Hasan Sarıcı, § 48). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Hasan Sarıcı, § 48). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Hasan Sarıcı, § 48).

39. Öte yandan vurgulamak gerekir ki bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin görevi bir yargılamanın sonucu itibarıyla adil olup olmadığını değerlendirmek değildir. Dolayısıyla başvurucu hakkında isnat edilen terör örgütü üyesi olma suçunun sübuta erip ermediği veya toplanan delillerin suçun sübutu için yeterli olup olmadığı meselesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır (Metin Birdal, § 47; Yılmaz Çelik [GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018, § 45). Bundan başka bir ceza yargılamasında hangi delillerin

hükme esas alınabileceği meselesi de esas itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görev alanının dışındadır (Türk ceza muhakemesi hukuku uygulamasına ilişkin bazı değerlendirmeler için bkz. Metin Birdal, §§ 67-71).

c. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Somut olayda Mahkeme; başvurucunun örgüte müzahir İstanbul Genç İş Adamları Derneğinde denetim kurulu üyeliği görevini bir süre yapması, örgütün nihai amacını açıkça ortaya koymaya başladığı tarihten sonra "Gülenist" kuruluşa para göndermesi, Bank Asya nezdinde hesap hareketlerinin bulunması ve örgüte kurban bağışında bulunduğunu beyan etmesi hususlarını gözeterek örgüte üye olma suçunu işlediği sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 9).

41. Buna göre Mahkemenin anılan suç için, başvurucunun örgüte müzahir derneğin denetim kurulunda görev almasını da dikkate aldığı anlaşılmaktadır. Yargıtay, FETÖ/PDY'ye üyelik suçundan mahkûmiyetlere dair birçok kararında yasal olarak kurulmuş sendika veya derneklere üyelik delilini değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre kişilerin FETÖ/PDY'yle iltisaklı sendika, dernek ve diğer yasal örgütleri kurmaları, bunlara üye olmaları veya yönetim ve denetim kurullarında yer almaları tek başına örgütün nihai amacını bildiklerini, iltisak boyutunu aşarak örgütle organik bir bağ kurup hiyerarşisine dâhil olduklarını ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler kapsamında değerlendirilemez. Yargıtaya göre FETÖ/PDY'ye müzahir olduğu tespit edilen derneğe üye olması ancak kişinin terör örgütü hiyerarşisine dâhil olup süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren faaliyetleri tespit edildiği takdirde mahkûmiyet kararı için delil kabul edilebilir (benzer değerlendirmeler için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 17, 18, 57). Yargıtayın, terör örgütüne müzahir sendika veya derneklere üyeliğin delil olarak kullanılarak bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması için terör örgütü hiyerarşisi içinde gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlerin varlığı şartını araması sendika hakkının ve örgütlenme özgürlüğünün demokratik toplumdaki önemi nedeniyledir (dernek hakkı ile örgütlenme özgürlüğünün önem ve kapsamına ilişkin olarak bkz. Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç [1. B.], B. No: 2014/4711, 22/2/2017, §§ 41-44).

42. Mahkemenin mahkûmiyet kararına esas aldığı bir diğer delil ise başvurucunun R.I. isimli kuruluşa 1/4/2014 tarihinde yaptığı bir seferlik para transferidir. Mahkeme örgüte müzahir derneğe üye olan başvurucunun bu para transferini -transferin yapıldığı tarihi de gözeterek- örgütsel amaçla gerçekleştirdiğini kabul etmiştir. Başvurucu istikrarlı şekilde amcasının vasiyeti nedeniyle söz konusu kuruluşa para gönderdiğini, örgüte üye olmadığını ve örgütsel bir amaçla hareket etmediğini savunmuştur. Mahkûmiyet kararının gerekçesi dikkate alındığında Mahkemenin esaslı bir iddia olan başvurucunun bu savunmasını karşıladığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Mahkemenin, aynı kovuşturmada yargılanan ve kritik tarihten sonra anılan kuruluşa para transfer eden sanıklardan bir kısmının bu eylemlerinin örgüte yardım etme suçunu oluşturduğuna, sanıklardan diğer bir kısmının kritik tarihten önce anılan kuruluşa para göndermekten ibaret eylemlerinin ise suç oluşturmadığına hükmettiğine de ayrıca dikkat çekilmelidir (bkz. § 10).

43. Öte yandan Mahkeme gerekçeli kararda başvurucunun Bank Asya nezdindeki hesabında hareketlerin bulunduğunu ve dinî amaçlarla örgüte kurban yardımı yaptığını beyan ettiğini ifade etmiştir. Mahkeme başvurucunun Bank Asya nezdindeki hesabında gerçekleşen hareketlerin ne olduğuna yönelik detaylı bir incelemeye girişmemiş, hesap hareketliliğine ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırmamış, bu hesap hareketlerinin ne şekilde örgütsel faaliyetler kapsamında gerçekleştirildiğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Ayrıca

Mahkeme başvurucunun örgüte kurban bağışı yaptığını belirtmiş; ancak bu bağışın kaç defa, ne şekilde, kime ve hangi tarihlerde yapıldığına dair ilgili ve yeterli bir gerekçe de ortaya koymamıştır.

44. Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72).

45. Somut olayda başvurucunun "Gülenist" olarak kabul edilen kuruluşa kritik tarihten sonra bir sefere mahsus olarak para göndermesi, örgüte müzahir dernekte denetim kurulu üyeliği görevi yapması, Bank Asya nezdinde hesap hareketlerinin bulunması ve kendi beyanına göre örgüte kurban bağışlaması nedenleriyle örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olduğu kabul edilmişse de yargılama makamlarının başvurucunun örgütün nihai amacını bildiği ve terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirilmiş örgütsel faaliyetlerinin varlığını ortaya koymakta başarılı olamadığı sonucuna varılmıştır. Yargılama makamları başvurucunun FETÖ/PDY'nin devletçe bir terör örgütü kabul edilmeye ve herkesçe öyle bilinmeye başlanmasından önce söz konusu oluşumun bir terör örgütü olduğundan haberdar olduğunu da iddia etmemiştir. Öte yandan yargılama makamları başvurucunun birlikte yargılandığı ve örgüte yardım etme suçundan cezalandırılmalarına karar verilen diğer sanıklardan hangi temelde ayrıldığını ve ne şekilde örgüte üye olma suçunu işlediğine yönelik detaylı bir değerlendirme de yapmamıştır. Üyesi olduklarından bahisle kişilerin cezalandırılmalarına neden olan bir oluşumun veya yapılanmanın terör örgütü olduğunu bildiklerinin ortaya konulmaması ceza hukukunun genel ilkelerine aykırı olduğu gibi önceden suç olarak tanımlanmayan fiilleri işledikleri gerekçesiyle terör örgütüne üye olma gibi ağır suçlardan mahkûm edilmeleri sonucunu da doğurabilir (benzer değerlendirmeler için bkz. Ahmet Aslan, § 70; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 63).

46. Böylelikle FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılan başvurucunun mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngörebileceği somut olayda gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar vermek gerekir.

VI. GİDERİM

48. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 1.000.000 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

49. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66;

Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. Bununla birlikte belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı farklarla birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

51. Öte yandan suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 23. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/1, K.2018/85 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN TÜRKMEN

B. No: 2020/38098 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38098

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN TÜRKMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38098)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Erkan TÜRKMEN

Vekili : Av. İdris ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, miras yoluyla intikal eden taşınmazın olağanüstü zamanaşımı zilyetliği ile edinildiği gerekçesiyle açılan tapu iptal ve tescil davasının kabulüne karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. M.S.K. 18/9/2015 tarihinde başvurucunun da aralarında olduğu yirmi altı davalı aleyhine Ordu 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) tapu iptali ve tescil talebiyle dava açmıştır. Bu davada, Ordu'nun Altınordu ilçesinde bulunan 2306 ada 16, 17, 18 ve 19, 4830 ada 1 ve 1326 ada 22 parsel sayılı taşınmazların ifraz öncesi geldisi olan 208 No.lu parseli 1958 yılında malikler R.F. ile eşi E.F.den satın aldığını ancak bu kişilerin ferağ verememesi nedeniyle 1962 yılında vekâletname düzenlendiğini, eski maliklerle daha sonra irtibat kuramadığını, maliklerin 1982 ve 1983 yıllarında öldüğünü ileri sürmüştür. 1958 yılından bu yana taşınmazları nizasız ve fasılasız olarak kullandığını, emlak vergilerini ödediğini ve eski maliklerin mirasçılarının bu sürede mülkiyet iddiasında bulunmadığını iddia etmiştir. Fındık bahçesi olarak kullandığı taşınmazlardaki fındıkların 2015 yılında bilgisi ve rızası dışında sökülmesi üzerine yaptığı araştırmada eski maliklerin mirasçıları

tarafından taşınmazların önce A.Ö. isimli kişiye, ardından da başvurucuya satıldığını ve bu satışların iş birliği içinde yapıldığını belirterek 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 713. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kazanma koşullarının oluştuğu gerekçesiyle taşınmazların başvurucu adına olan tapu kayıtlarının iptali ile adına tescil edilmesini, bu talebi yerinde görülmez ise taşınmazların dava tarihi itibarıyla belirlenecek bedellerinin davalılardan müştereken tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

3. Asliye Hukuk Mahkemesi 16/2/2017 tarihinde, noterde resmî şekilde satış vaadi sözleşmesi ve tapuda devre dair bir sözleşme yapılmadığı, 4721 sayılı Kanun'un 713. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasına göre olağanüstü zamanaşımı yolu ile taşınmaz kazanma şartlarının oluşmadığı ve davanın ispatlanamadığı gerekçeleriyle davayı reddetmiştir. İstinaf talebini inceleyen Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 10/7/2017 tarihinde, eksik inceleme ve değerlendirme yapıldığı gerekçesiyle Asliye Hukuk Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın mahkemesine iadesine karar vermiştir.

4. Yeniden yargılama yapan Asliye Hukuk Mahkemesi 5/2/2019 tarihinde, taşınmazların başvurucu adına olan tapu kaydının iptali ile davacı adına tesciline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde,

i. Davacının taşınmazı 1958 yılında ve 1960'lı yıllarda kayıt maliklerinden satın almasına rağmen tapuda devir işlemi yapmadığını ancak dinlenilen tanık ve mahallî bilirkişi beyanlarına göre bu tarihten itibaren taşınmaz üzerinde kesintisiz şekilde malik sıfatı ile zilyet olduğunu,

ii. Davacının taşınmaz üzerinde hukuki sorun bulunması nedeniyle tapuda devir alamadığına ilişkin savunmasının alınan vekâletnamenin taşınmazla ilgili olması nedeniyle örtüştüğünü ve yazılı delil başlangıcı kabul edildiğini,

iii. 4721 sayılı Kanun'un 713. maddesinin birinci fıkrası delaleti ile ikinci fıkrası uyarınca kayıt maliki yirmi yıl önce ölmüş şahıs adına kayıtlı taşınmazı yirmi yıl süreyle nizasız ve fasılasız olarak malik sıfatı ile zilyetliğinde bulunduran zilyedin mülkiyet hakkının tapuya tescilini talep edebileceğini, kayıt maliklerinin 1982 ve 1983 yıllarında vefat ettiğini, davacının 2003 yılında olağanüstü kazandırıcı zamanaşımı zilyetliği yoluyla mülkiyeti kazandığını,

iv. Anayasa Mahkemesinin 17/3/2011 tarihli ve E.2009/58, K.2011/52 sayılı kararıyla ''ölmüş ya da''kelimelerinin iptal edildiğini ancak Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye yürümeyeceğini, 2003 yılında mülkiyeti kazanan davacının mülkiyet hakkının Anayasa Mahkemesinin iptal kararından etkilenmeyeceğini,

v. 2015 yılında eski kayıt maliklerinin mirasçılarından önce A.Ö.ye, ardından da başvurucuya yapılan satışların yolsuz tescil niteliğinde olduğunu, yolsuz tescile güvenen iyi niyetli kişilerin tapu siciline güven ilkesi gereğince korunacağı ancak tanıkların A.Ö.nün davacının kayınbiraderlerinin yarıcılığını yaptığını ifade ettiklerini, taşınmazın durumunu bilmemesinin hayatın olağan akışına aykırılık teşkil ettiğini ve durumu bilmesine rağmen taşınmazı satın aldığını, tanık beyanları ile davalı M.K.nın beyanına göre başvurucunun davacının malik sıfatı ile zilyetliğinde olduğunu bilmesine rağmen taşınmazı satın aldığını ve kötü niyetli olduğunu belirtmiştir.

5. Başvurucu ve diğer davalıların istinaf talebini inceleyen Bölge Adliye Mahkemesi 18/6/2019 tarihinde esasa ilişkin istinaf taleplerini reddetmiş, yargılama giderlerine ilişkin

kısmı ise düzeltmiştir.

6. Yapılan temyiz talebi Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 29/9/2020 tarihli kararıyla incelenmiş ve karar onanmıştır. Onama kararında, davacı tarafından dosyaya sunulan vekâletnamenin dava konusu taşınmazla ilgisinin bulunmadığı beyan edilmişse de 4721 sayılı Kanun'un 713. maddesinin birinci fıkrasındaki kazanmayı sağlayan zilyetlik ve ikinci fıkrasında yer alan "…maliki 20 yıl önce ölmüş…" hukuki sebeplerine dayanılarak açılan mülkiyetin aktarılmasına ilişkin tapu iptali ve tescil davalarındaharici satışın sadece davacı tarafın zilyetliğinin başlangıç tarihini tespit etmekte önemli olduğu, bu nedenle vekâletin dava konusu taşınmazla ilgili veya haricî satışın geçerli olup olmamasının sonuca etkili olmadığı, kayıt malikinin ölüm tarihinden "ölüm" nedeninin Anayasa Mahkemesince iptal edildiği tarihe kadar dava konusu taşınmazda yirmi yıllık malik sıfatı ile zilyetliğinin gerçekleştiği belirtilmiştir. Dosya kapsamı, bilgi ve belgelere göre davalı A.Ö. ve başvurucunun dava konusu taşınmazı satın alma işleminde iyi niyetli kabul edilmesinin mümkün bulunmadığı açıklanmıştır.

7. Başvurucu, nihai hükmü 11/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

8. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede başvurucu vekilinin 19/8/2021 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebindebulunduğu görülmüştür. Bireysel başvuru dosyası ve ekleriyle UYAP'tan yapılan incelemede bu konuda karar verildiğine ilişkin bir tespitte bulunulamamıştır.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; taşınmazların bir kısmını eski maliklerin mirasçılarından, bir kısmını ise mirasçılardan satın alan A.Ö.den tapu siciline güven ilkesi kapsamında satın aldığını, davacının zilyetliğine başlangıç olarak alınan vekâletnamede sadece dava açma yetkisi olduğu gibi taşınmazların da farklı olduğunu ileri sürmüştür. Mahallî bilirkişilerin tarafsız olması gerekirken davacı tarafından yazdırıldığını ve ilk mahallî bilirkişi beyanlarıyla oluşan çelişkilerin giderilmediğini iddia etmiştir. Miras bırakanın ölüm tarihinde mirasçıların tereke malları üzerinde hak sahibi olduğunu, 2015 yılında yapılan tescilin bildirici mahiyette ve Anayasa Mahkemesi kararlarının derhâl uygulanacak nitelikte olduğunu belirtmiştir. Davalı M.K.nın seksen yaşın üzerinde olduğunu, rapor alınmadan ve mahkemece dinlenmeden sunduğu, hukuki açıdan belirsiz olan dilekçeye göre karar verilerek hâkimin davayı aydınlatma görevine aykırı davrandığını iddia etmiştir. Davalı A.Ö.nün imzası olan ve davacının sunduğu dilekçe hakkında A.Ö. tarafından özel belgede sahtecilik suçundan şikâyette bulunulduğunu, şikâyet dilekçesi ve soruşturma dosyası incelenmeden ve sonucu beklenmeden karar verildiğini ifade etmiştir. Davacının taşınmazın vergilerini düzenli olarak yatırdığını iddia ettiğini ancak davadan hemen önce yatırdığını, bu durumun incelenmesi talebinin dikkate alınmadığını, ilk verilen ret kararının gerekçesi hakkında Yargıtay tarafından değerlendirme yapılmadığını, yargılamanın her aşamasında sunduğu iddia ve itirazlarının dikkate alınmadığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var

olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

13. Başvurucu ve diğer davalılar aleyhine açılan dava sonucunda başvurucu adına tapuya tescil edilen taşınmazların tapu kaydının iptaline ve davacı adına tapuya tesciline karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucu adına tapuya kayıtlı taşınmazların Anayasa'nın 35. maddesi anlamında bir mülk olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır.

14. Anayasa Mahkemesi Orhan Yüksel ([GK], B. No: 2013/604, 10/12/2015) kararında, başvurucunun murisinden kalan taşınmaza ilişkin olarak üçüncü kişilerce olağanüstü zamanaşımı nedeniyle açılan tescil davasının 4721 sayılı Kanun'un 713. maddesi uyarınca kabul edilmesi sonucunda mülkiyet hakkını kaybettiğini, anılan hükmün taraflar arasında toprak mülkiyeti ve kullanımı konusundaki zamanaşımı sürelerini düzenlemek amacıyla getirildiğini ifade etmiştir. Bu düzenlemedeki devletin amacının kişileri kamu yararı gereği mülklerinden mahrum bırakmak olmayıp yirmi yıldan uzun süre fasılasız ve nizasız kullanılan taşınmazın mülkiyet hakkının kime ait olduğunun düzenlenmesi olduğunu, başvurunun devletin mülkiyetin kullanımının kontrolü ya da mülkiyeti düzenleme yetkisi kapsamında mülkiyet hakkının üçüncü kuralı çerçevesinde incelenmesi gerektiğini belirtmiştir (Orhan Yüksel, § 41).

15. Somut olayda başvurucunun tapu siciline güven ilkesine dayanarak taşınmazı satın aldığına yönelik iddiaları da dikkate alındığında başvuru konusu olayda mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılmalıdır.

A. Genel İlkeler

16. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri vardır. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatlerini gözeterek mülkiyet hakkını korumakla yükümlü olan devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak devletin etkili bir hukuksal mekanizma oluşturma yükümlülüğü çerçevesinde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir (Novartis Ag, B. No: 2015/11867, 14/11/2018, § 76).

17. İkinci olarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirmeyse uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71; Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36).

18. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet

uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı makamlarının kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalı, ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

19. Son olarak mülkiyet hakkını koruyacak ve yeterli güvence sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı incelenmelidir. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın koşulları gözönünde bulundurulmak suretiyle yargı makamlarına ait bir yetkidir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca da yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Buna göre olayın bütün şartları ve taraflara tanınan tüm imkânlarla tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari, B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

B. İlkelerin Olaya Uygulanması

20. Başvurucu, 4721 sayılı Kanun'un 713. maddesinin birinci ve ikinci fıkrası hükümlerine göre maliki yirmi yıl önce ölmüş bir kimse adına kayıtlı bulunan taşınmazın davasız ve aralıksız olarak yirmi yıl süreyle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulundurulması durumunda zilyedin mülkiyet hakkının tapu kütüğüne tesciline karar verilmesini isteyebileceğinin düzenlendiğini ancak anılan Kanun hükmünün ikinci fıkrasında yer verilen“ölmüş ya da” kelimelerinin Anayasa Mahkemesi tarafından 2011 yılında iptal edilmesine ilişkin kararın doğrudan uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür. Bunun yanındayargılama süresince ileri sürdüğü iddia ve itirazların dikkate alınmayıp hatalı değerlendirildiğinden ve ilk verilen ret kararının dikkate alınmadığından yakınmıştır.

21. Orhan Yüksel kararına konu olayda, başvurucuya murisinden kalan taşınmaza ilişkin olarak üçüncü kişilerce olağanüstü zamanaşımı zilyetliğine dayalı olarak açılan tescil davası 4721 sayılı Kanun’un 713. maddesinde yer alan zamanaşımı sürelerinin Anayasa Mahkemesinin iptal kararına kadar dolduğu gerekçesiyle kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi 4721 sayılı Kanun’un 713. maddesinde yer alan hükümlerin erişilebilir, bilinebilir, öngörülebilir nitelikte ve müdahalenin kanuni bir dayanağı olduğunu belirtmiş; ayrıca kanun koyucunun taşınmaz mülkiyeti ve taşınmazın kullanım hakkına ilişkin olarak toprak mülkiyetinin atıl kalmaması, kullanılarak ekonomiye katkı sağlanmasının temin edilmesi amacıyla yaptığı düzenlemelerin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğunu ifade etmiştir (Orhan Yüksel, §§ 48, 49, 52, 53). Somut başvuru açısından belirtilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından müdahalenin kanuni bir dayanağının ve kamu yararına dayalı meşru amacının olduğu kabul edilmelidir.

22. Somut olayda, müdahalenin ölçülü olup olmadığı değerlendirilerek sonuca ulaşılacaktır.

23. Anayasa Mahkemesi benzer şikâyete konu Aşır Tunç (B. No: 2015/17453, 22/1/2019)

kararında, Anayasa Mahkemesinin 17/3/2011 tarihli kararı ile 4721 sayılı Kanun'un 713. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve somut başvuruya konu birleşen davanın da dayanağını oluşturan "ölmüş" sözcüğünü iptal ettiğini, bu iptal kararından sonra daha önce anılan hükme dayalı olarak mülkiyeti kazanan kişiler yönünden söz konusu kararın etkilerinin tartışılması gerektiğini ifade etmiştir. Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin (Daire) gerek başvuruya konu dava öncesi gerekse dava sonrası çeşitli kararlarında Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrası gereğince Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürüyemeyeceğinin özellikle vurgulandığı, 4721 sayılı Kanun'un 713. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına dayalı olarak açılan tapu iptali ve tescil davalarında koşullarına uygun olarak yirmi yıllık zilyetlik süresinin tamamlandığı anda mülkiyetin kazanıldığının ifade edildiği belirtilmiştir. Daireye göre zilyet lehine kazanılmış (müktesep) hak doğduğundan Anayasa Mahkemesince yürürlüğün durdurulması kararının verildiği 17/3/2011 tarihi ya da davanın açıldığı tarihten hangisi önceyse o tarihe kadar kazanma koşulları tamamlanmışsa tapunun iptaliyle zilyet adına tesciline karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Buna göre davanın yürürlüğün durdurulması kararının verildiği 17/3/2011 tarihinden önce veya sonra açılmış olmasının bir önemi bulunmadığı ifade edilmiş ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun da aynı görüşü benimsediği belirtilmiştir (Aşır Tunç, § 60).

24. Yine Anayasa Mahkemesi Orhan Yüksel kararında ilgili kanuni düzenlemenin kısmen iptaline ilişkin kararın geçmişe dönük olarak başvurucu lehine bir hak doğurmadığını belirterek Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürütülemeyeceği gerekçesine dayanılarak yargı makamlarının zilyedin açtığı davayı kabul etmelerinin mülkiyet hakkının gerektirdiği adil dengeyi bozmadığı sonucuna varmıştır (Orhan Yüksel, §§ 26-66).

25. Başvurucunun iptal kararının doğrudan uygulanması gerektiğine ilişkin şikâyeti benzer mahiyetteki Orhan Yüksel ile Aşır Tunç kararlarında belirtilen ilkeler doğrultusunda yerinde görülmemiş ve Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürütülemeyeceği gerekçesine dayanılarak yargı makamlarının zilyedin açtığı davayı kabul etmelerinin mülkiyet hakkının gerektirdiği adil dengeyi bozmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Başvurucunun diğer şikâyetleri incelendiğinde davalı sıfatıyla cevap ve delillerini sunabildiği, tanıklarının dinlendiği, yargılama sırasında karara bağlanan usuli işlemlere karşı itiraz etme imkânı bulduğu, mahkeme kararlarına karşı istinaf ve temyiz kanun yolu başvurusunda bulunabildiği anlaşılmıştır. Bunun yanında mahkeme kararlarında davanın kabulüne ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeye yer verildiği görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkının sağladığı usul güvencelerinden yeterince faydalanabildiği dikkate alındığında mülkiyet hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığı anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALEV ŞAHİN

B. No: 2020/39281 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39281

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALEV ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39281)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Alev ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mektubun sakıncalı görülen kısmının çizilerek gönderilmesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan Sincan 3 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunmakta olup 4/6/2021 tarihinde tahliye edilmiştir.

3. Başvurucunun bir milletvekiline göndermek istediği mektup, İnfaz Kurumu tarafından 16/9/2020 tarihinde kısmen sakıncalı bulunarak, on beş (15) sayfalık mektubun sadece bir cümlesinin sakıncalı görülüp bu cümlenin çizilerek gönderilmesine karar verilmiştir. Kısmen sakıncalı mektup gönderme kararının gerekçesinde; mektup içerisindeki bir cümlenin gerçeği yansıtmadığı, İnfaz Kurumu görevlilerine iftirada bulunulduğu, çevreye karşı İnfaz Kurumu hakkında olumsuz algı oluşturulmaya çalışıldığı ve mektubun geri kalan kısımlarında sakıncalı bir emare bulunmadığı belirtilmiştir. Mektup içeriğinin genel olarak başvurucunun gözaltına alınmasından İnfaz Kurumuna getirilişine kadar süreçten ve İnfaz Kurumunda yaşadığı sorunlardan bahsettiği, mektubun sakıncalı bulunan cümlesinde ise infaz koruma memurlarının bazı mahpuslara saldırdığına dair duyum aktarıldığı

görülmüştür.

4. Başvurucu, anılan karara karşı mektubun sakıncalı bulunan kısmına ilişkin gerekçelerin yerinde olmadığı iddiasıyla Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 3/11/2020 tarihli kararıyla sakıncalı bulunan tek cümlelik ifadenin İnfaz Kurumunun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşürdüğü, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri içerdiği gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan kararların usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 16/11/2020tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 20/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 7/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, yazdığı mektubunun sakıncalı görülen kısmının çizilerek gönderilmesi kararının gerekçesinin somut ve gerçekçi olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, mektubunun çizilerek gönderilmesinin haberleşme hürriyetini ihlal ettiğini iddia etmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ceza infaz kurumu uygulamalarına karşı yargı yolunun açık olduğu ve yargı kararlarına karşı idarenin müdahale imkânının bulunmadığı ifade edilmiştir.

9. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz [2. B.], B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3) [1. B.] , B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk [1. B.], B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57). Anılan ilkelerden hareketle ceza infaz kurumlarına gelen veya bu kurumlardan gönderilen yazışmalara yapılan müdahalelerin mektubu gönderen, mektubun muhatabı ve mektup içeriği gözetilerek mektuba özgü olgu ve bilgilerle gerekçelendirilmesi ve haberleşme hakkının kötüye kullanıldığının objektif bir şekilde ortaya konulması gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla bu kapsamda öncelikle mektubun içeriğindeki hangi sözlerin neden sakıncalı olduğu ilgili mevzuat kapsamında yeterli bir gerekçe ile gösterilmek zorundadır. Ayrıca yazışmanın kısmen sakıncalı görülmesi hâlinde sakıncalı görülen kısımların çizilmesi suretiyle yazışmanın muhatabına ulaştırılma imkânının olup olmadığı hususunun da ilgili kararlarda tartışılması gerekir (Gökhan Gündüz [2. B.] , B. No: 2017/36100, 13/10/2020, § 43; Davut Şen [2. B.] , B. No: 2018/14937, 11/2/2021, § 44; İnan Gök (2) [2. B.], B. No:2018/36333, 24/11/2021, § 44).

12. Somut olayda, göndermek istediği mektubun sakıncalı görülen kısmının çizilerek

gönderilmesi nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).

13. On beş sayfalık mektubun sakıncalı görülen tek cümlesinin çizilerek gönderilmesinin nedeni ilgili kararlarda kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri içerdiği şeklinde açıklanmıştır. Başvurucunun çizilen cümlede infaz koruma memurlarının gerçekleştirdiğini iddia ettiği bir eylemi bir duyuma dayandırdığı, somut bir bilgi vermediği dolayısıyla duyuma dayalı bir bilginin tüm infaz koruma memurlarına ve kuruma karşı olumsuz algı oluşturma ve paniğe sevketmeye elverişli gören gerekçenin temelsiz ve yetersiz olduğu söylenemez. Bununla birlikte çizilen kısmın on beş sayfadan oluşan mektubun anlam bütünlüğünü bozacak nitelikte olmadığı dolayısıyla müdahalenin ölçülü olduğu da anlaşılmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde ilgili kararlarda mektupla ilgili ve yeterli gerekçenin yer aldığı, başvurucunun yargı makamlarına itiraz ve iddialarını sunabildiği de gözetildiğinde başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Geçici olarak muaf tutulan 446,9 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucudan TAHSİLİNE ,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KENAN ALBAYRAK

B. No: 2020/39658 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39658

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENAN ALBAYRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39658)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Kenan ALBAYRAK

Vekili : Av. Tuncay KESERCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Van'ın Erciş ilçesinde faaliyet gösteren eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak çalışmaktadır. 28/12/2017 tarihinde eczanenin Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ekranı kapatılmıştır. Daha sonra SGK Başkanlığının 2/1/2018 tarihli yazısı ile eczane sözleşmesinin bir ay sonra feshedileceği başvurucuya bildirilmiştir.

3. Başvurucu, fesih işleminin iptali için 19/3/2018 tarihinde Erciş 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde, tip sözleşmenin hangi hâllerde feshedileceğinin protokolün 5.1. maddesinde düzenlendiğini ancak SGK tarafından gönderilen yazıda bu maddede sayılan sebeplerden hiçbirine yer verilmemesi nedeniyle savunma hakkının engellendiği ileri sürmüştür. Ayrıca sözleşmeyi etkileyebilecek şekildehakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmadığı gibi disiplin cezası da verilmediğini vurgulamıştır.

4. Mahkeme 19/2/2019 tarihinde davayı esastan reddetmiş; gerekçede SGK tarafından davaya konu sözleşmenin tek taraflı olarak feshedildiğinin yazılı olarak bildirildiğini, nitekim protokolün 5.1. maddesinde yer alan "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir." hükmü gereğince somut olaya konu işlemin protokol hükmüne uygun olduğu ifade edilmiştir.

5. Davanın reddine yönelik karar istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 2/12/2020 tarihinde öğrenmiş; 15/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; somut hiçbir neden bulunmaksızın gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka aykırı olduğunu, yargılama aşamasında da protokolde yer alan fesih nedenleri arasında güvenlik soruşturmasına ilişkin bir düzenleme bulunmadığını, yargı mercilerince soyut ve genel geçer ifadeler ile ret kararı verildiğini belirtmiştir. MEDULA sisteminin (Sağlık Bakanlığı tarafından ilaç almayı kolaylaştırmak için oluşturulmuş bir program) kapatılması nedeniyle ilaç satışı yapamadığını ifade eden başvurucu, gelirinin tamamına yakınını kaybettiği gibi şahsi ve mesleki itibarının da zedelendiğini vurgulayarak gerekçeli karar hakkının, çalışma hakkının, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler C.A. (3) ([GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96) kararında açıklanmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Mustafa Akyıldız ([2. B.] B. No: 2020/23302, 2/10/2024, §§ 29-30) kararında SGK ile yapılan protokol kapsamında tip sözleşmesinin feshedilmesi şeklindeki uygulamanın başvurucunun mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı kabulüyle iddiayı özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir bulmuştur. Somut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşıldığından özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Sözleşmenin feshedilmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu, anılan müdahalenin kanuni dayanağı ile meşru amacı olduğu kabul edilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 36-38).

13. Anayasa Mahkemesi başvuru konusunu incelediği anılan kararda eczacılık faaliyetinin özünde bir serbest meslek olmasına rağmen sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine aracılık etmesi itibarıyla bu faaliyetin kamusal yönünün de olduğunu, mesleğin belirtilen özelliği nedeniyle diğer mesleklerden farklı kurallar ve denetleme yöntemlerine tabi

olmasının olağan olduğunu kabul etmiştir. Bununla beraber her durumda mesleğin ifasına ilişkin kuralların, uygulamaların ve tedbirlerin esaslarının açıkça mevzuatta düzenlenmesi gerektiğini, mesleğin ifasının imkânsız hâle getirilmesi ya da meslek sahibine ölçüsüz külfet yüklenmesi hâlinde mesleğe yapılan müdahalenin somut olaya göre temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceğini vurgulamıştır (Mustafa Akyıldız, § 48).

14. Anayasa Mahkemesi tip sözleşmesi ve MEDULA sisteminin niteliğini irdeleyerek özünde serbest meslek olan eczacılığın esasen bu sözleşmeler çerçevesinde etkili şekilde ifa edilebilir bir meslek olduğu ve MEDULA sistemine erişimin eczanelerin ticari faaliyetlerinin devamı için elzem olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak gerek fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından verilen kararda gerekse yargı mercilerince verilen kararlarda fesih yönünde kullanılan takdir yetkisinin kanuni dayanaklarının gösterilmesi, müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunulmasının gereklilik arz ettiği vurgulandıktan sonra somut olayda bu gerekliliğin yerine getirilmediği tespit edilerek özel hayata saygı hakkınınihlal edildiğine karar verilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 49-51).

15. Somut olayda SGK tarafından başvurucuya gönderilen 2/1/2018 tarihli yazı ile protokolün 5.1. maddesi uyarınca yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra sözleşmenin feshedileceği bildirilmiştir. Mahkemelerce anılan hukuki ilişkinin Protokol'ün 5.1. maddesi gereğince yalnızca bir ay önceden bildirimde bulunularak ve herhangi bir sebep gösterilmeden feshedilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Protokol'ün 5. maddesinin bir bütün olarak ele alınması durumunda görüleceği üzere başvurucudan -takdire bağlı olmaksızın- savunma isteneceğine ilişkin düzenlemeler bulunduğu gibi maddenin devamında hangi hâllerde fesih işleminin gerçekleştirileceği ve ceza verileceğine dair ayrıntılı hükümler bulunmaktadır. Oysa yargı mercileri tarafından fesih işleminin usulü ve nedenleri değerlendirilmemiş idarenin takdir yetkisini kullanırken bu yetkinin keyfî şekilde kullanılmasını önleyecek bir yargısal denetim yapılmamıştır.

16. Sonuç olarak gerek mahkemelerce gerekse fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından takdir yetkisini denetlemeye elverişli olacak şekilde müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş, güçlü ve yeterli gerekçe sunma konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür. Dolayısıyla anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875,

7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da başka bir karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için ihlalin tespitinin ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Erciş 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/39, K.2019/62) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLER ŞENGÜL

B. No: 2021/56 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLER ŞENGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Güler ŞENGÜL

Vekili : Av. Arzu PAMUKÇU YÖRDEM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör olayları sonucunda manevi zarara uğranıldığından bahisle açılan tam yargı davasının reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar şöyledir:

5. Türkiye, 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu kapsamda kısa adı PKK olan Kürdistan İşçi Partisi terör örgütü tarafından Şırnak'ın merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere giriş ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış; teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık iki yüz güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir (Figen Yüksekdağ Şenoğlu, B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 18; Murat Beydili [GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021, § 12).

6. Olayların yaşandığı dönemde Diyarbakır'ın Sur ilçesinde ikamet etmekte olan başvurucu, yaşanan terör olayları nedeniyle manevi zarara uğradığından bahisle tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; terör saldırıları nedeniyle eşyalarını dahi alamadan ikamet ettiği evi terk ederek başkalarının evine sığınmak zorunda kaldıklarını, bu süreçte birçok güvenlik görevlisinin şehit olduğunu ifade ederek bu durumlar nedeniyle ağır üzüntü yaşadığını belirtmiştir. Olaylar esnasında ağır silahlarla evlerine ateş edildiğini vurgulayan başvurucu; çocuklarının da bu durumdan etkilendiğini, okula gidemediklerini ve psikolojilerinin bozulduğunu dile getirmiştir.

7. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 30/5/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde şu hususlara yer verilmiştir:

i. Başvurucu tarafından manevi tazminat talebine konu edilen zararların terör eylemleri sonucu oluşmuş zararlar olmadığı ve bunların terör olaylarının artması nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağının uygulandığı dönemde günlük yaşamda çekilen sıkıntılar, eşyaların dahi tahliye edilemeden uzun yıllardır bulunulan yerden ayrılmak zorunda kalınması ve bu süreçte yaşanılan psikolojik rahatsızlıklar gibi hususlara ilişkin olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda başvurucunun terör olayları nedeniyle uğradığı zararın değil terörle mücadele faaliyeti nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararın tazminini istediği belirtilmiştir.

ii. Tazminat talebine konu edilen zararın terör olayı sonucu gerçekleşmesi ve idarenin önlemekle yükümlü olduğu terör olaylarını önleyememesinden bahisle başvurucunun sırf vatandaş olması nedeniyle uğradığı bu zararın tüm topluma pay edilmesi suretiyle giderilmesinin amaçlanması hâlinde sosyal risk ilkesinin varlığından söz edilebileceği, somut olayda ise idari faaliyet ile başvurucunun zararı arasında illiyet bağının var olduğu bu nedenle başvurucunun uğradığını ileri sürdüğü zararların tazmininde sosyal risk ilkesinin uygulanmasına olanak bulunmadığı ifade edilmiştir.

iii. Bununla birlikte başvurucunun ileri sürdüğü manevi zararın idarenin faaliyet alanında meydana geldiği ve yürütülen idari faaliyet ile nedensellik bağı kurulabilen zararlardan olduğu ancak idarenin kusurunun bulunmadığı belirtilerek somut olayda kusursuz sorumluluk ilkesinin koşullarının oluştuğu değerlendirilmiştir.

iv. Diğer yandan kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca manevi tazminata hükmedilebilmesi için, yürütülen kamu hizmetleri sonucu uğranılan manevi zararın özel ve olağandışı bir zarar olması ve manevi zarara sebep olan olayın kamu külfeti olmaktan çıkıp başvurucu açısından

özel ve olağandışı bir zarara sebep olmuş olması gerektiği vurgulanmıştır.

v. Bu doğrultuda başvurucunun bahsettiği hususların sokağa çıkma yasağı ilan edilen bölgede yaşayan tüm vatandaşlar açısından geçerli olduğu, diğer vatandaşlardan farklı, özel ve olağandışı bir nitelikte olmadığı ve somut olaydaki genel külfetlere kamu külfetleri karşısındaki eşitlik ilkesi uyarınca herkesin katlanması gerektiği belirtilerek başvurucunun manevi tazminat talebinin kusursuz sorumluluk ilkesi çerçevesinde de reddi gerektiği ve idare hukuku ilkeleri çerçevesinde kabulüne olanak bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, dava dilekçesinde belirttiği hususları yinelemekle birlikte yaşanan olaylar nedeniyle ortaya çıkan psikolojik rahatsızlıklarına vurgu yapmıştır.

9. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi (Daire) 30/10/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararının ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğunu ve kararın kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

10. Nihai karar 8/12/2020 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

11. Öte yandan başvurucu hakkında Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilciliği tarafından bir epikriz raporu düzenlenmiştir. M.Z.P ve E.T. isimli iki hekim tarafından bahse konu olaylar kapsamında 11/6/2018 tarihinde düzenlenen raporun sonuç bölümünde başvurucunun ruhsal değerlendirmesinde tespit edilen "Travma Sonrası Stres Bozukluğu" ve "Karışık Anksiyete ve Depresyon" tanılarının aktardığı fiziksel ve ruhsal travma öyküsüne bağlı olarak oluştuğu belirtilmiştir. Bununla birlikte şiddet olaylarının ruh sağlığı üzerindeki travmatik olumsuz etkilerinin ileriki zamanlarda farklı şekillerde de ortaya çıkabileceği vurgulanarak var olan belirtilerin ağırlaşabileceği olasılığı bulunduğundan başvurunun takip edilmesi ve belli aralıklarla tekrar değerlendirilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.

12. Diğer taraftan Sağlık Bakanlığı Özel N. Nöroloji Dal Merkezince 14/8/2017 tarihli muayene sonucunda düzenlenen ilaç raporunda başvurucu hakkında bipolar duygulanım bozukluğu ve yaygın anksiyete bozukluğu teşhisi konulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

13. 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

14. 5233 sayılı Kanun’un "Karşılanacak zararlar" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine göre sulh yoluyla karşılanabilecek zararlar şunlardır:

a) Hayvanlara, ağaçlara, ürünlere ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen her türlü zararlar.

b) Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri.

c) Terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle kişilerin mal varlıklarına ulaşamamalarından kaynaklanan maddî zararlar."

15. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"1. İdari dava türleri şunlardır:

...

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

16. 2577 sayılı Kanun'un "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" kenar başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

B. İlgili Yargı Kararları

1. Anayasa Mahkemesi Kararı

17. Anayasa Mahkemesinin 5233 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin iptali talebiyle açılan davaya ilişkin 25/06/2009 tarihli ve E.2006/79, K.2009/97 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyetinin bir hukuk devleti olduğu, devletin bu niteliğinin gereği olarak idarenin tüm eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi olması gerektiği, ancak 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanunun 1. maddesi, 2. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddenin (c) bendi ve geçici 1. maddesinin birinci fıkrasındaki düzenleme nedeniyle terör ve terörle mücadeleden doğan manevi zararların yargı denetimi dışında kaldığı, bu nedenle itiraz konusu 'maddi' ibaresinin hukuk devleti ilkesine; devletin önlemekle yükümlü olduğu terör olaylarından, toplumun sadece belli bir kesiminin etkilenmesinin sosyal adaletsizliğe yol açtığı bu nedenle devletin, zarara uğrayanların maddi zararlarının yanında manevi zararlarını da karşılamasının, Anayasa'nın 5. maddesinde yer alan hükmün gereği olduğu; herkesin yargı mercileri önünde hak arama özgürlüğü ile davacı veya davalı olmak suretiyle adil yargılanma hakkı bulunduğu, ancak itiraz konusu kuralların, terör ve terörle mücadeleden dolayı manevi zarara uğrayanların dava açma hakkını, dolayısıyla hak arama hürriyetini engellediği; idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararları ödemekle yükümlü olduğu, bu konuda manevi zararlarla ilgili Anayasa'da bir sınırlamanın bulunmadığı, bu nedenle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

...

5233 sayılı Yasa, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin maddi zararlarının özellikle yargı yoluna gitmelerine gerek kalmadan, idarece en kısa süre içinde ve sulh yoluyla karşılanması amacıyla hazırlanmış bir yasadır. Yasa bu yönüyle zarara uğrayan vatandaş ile devlet arasındaki uyuşmazlıkta yargı yoluna gidilmeden alternatif bir çözüm yöntemi getirmiştir. Yasakoyucu bu amaca uygun olarak yargılama hukuku kurallarından farklı hükümler öngörerek buna ilişkin esasları Yasa'da ayrıntılı olarak kurala bağlamıştır.

İdare, yürüttüğü hizmetin doğrudan sonucu olan, nedensellik bağı kurulabilen zararları kusur sorumluluğu ilkesi uyarınca tazminle yükümlüdür. Ancak bazen idare, kusur koşulu ve nedensellik bağı aranmadan da meydana gelen bazı zararlardan sorumlu olabilmektedir. Bunlar, idarenin kendi faaliyet alanıyla ilgili önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemediği zararlardır. 5233 sayılı Yasa'da yer alan sorumluluğun dayanağını da kusursuz sorumluluğun bir türü olan ve bilimsel ve yargısal içtihatlarla geliştirilen 'sosyal risk ilkesi' oluşturmaktadır.

Terör ve terörle mücadeleden doğan ancak idari bir eylem veya işlemle nedensellik bağı bulunmayan maddi zararların karşılanmasına ilişkin 5233 sayılı Yasa'daki düzenlemeler, yasakoyucunun sosyal hukuk devletinin gereği olarak sorumluluk hukukunun genel ilkelerine yasayla getirdiği bir istisnadır. İdarenin kusurunun bulunmadığı ancak 'sosyal risk ilkesi' gereği sulh yoluyla karşılanması gereken zararların nelerden ibaret olduğunun tespiti, yasakoyucunun takdir yetkisi içindedir. İtiraz konusu kurallarda yer alan maddi zararların öncelikle sulh yoluyla karşılanmasına ilişkin hükümlerin bulunmasını bu kapsamda değerlendirmek gerekir.

5233 sayılı Yasa, idarenin eylem ve işleminin sonucu olmayan ve herhangi bir idari işlem veya eylemle doğrudan nedensellik bağı da bulunmayan, ancak terör ve terörle mücadele sırasında meydana gelen zararların da tazmini yolunu açan, bu anlamda idarenin kusursuz sorumluluk alanını genişleten bir yasadır. Bu Yasa idarenin kusursuz sorumluluk alanını genişletmekle birlikte, aynı zamanda terör ve terörle mücadele sırasında meydana gelen zararlardan sadece 'maddi' olan kısmının sulh yoluyla tazminine ilişkin esas ve usulleri belirlemektedir. Yasa'da bu zararlardan 'manevi' olan kısmın idareden talep edilemeyeceğine ilişkin bir hükme yer verilmediği gibi, 12. maddede 'sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır' denilerek Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasına paralel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu nedenle itiraz konusu ibare, idarenin sorumluluk alanını daraltan veya idari işlem veya eylemlere karşı yargı yolunu kapatan bir hüküm içermemektedir.''

2. Danıştay Kararları

18. Danıştay Onbeşinci Dairesinin 13/2/2018 tarihli ve E.2014/8997, K.2018/1434 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, davacının Hakkari İli, Yüksekova İlçesi, Yeşiltaş Mevkisinde gerçekleştirilen bombalı terör saldırısı sonucunda bir gözünü kaybetmesi nedeniyle ... manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

Van 2. İdare Mahkemesince; davacının zararının terör eyleminden kaynaklandığı ve 5233 sayılı Kanun kapsamında olduğu, 5233 sayılı Kanun kapsamında manevi tazminat talebinin karşılanmasının ise mümkün olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Davacı vekili tarafından, anılan Mahkeme kararının hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek temyizen incelenip bozulması istenilmektedir.

...

İdarenin kusura dayalı ya da kusursuz sorumluluğu yanında, Anayasanın öngördüğü sosyal hukuk devleti anlayışına uygun olarak ve bu temel üzerinden, kollektif sorumluluk anlayışı çerçevesinde bilimsel ve yargısal içtihatlar ile geliştirilen sosyal risk ilkesi, Anayasa'nın yukarıda öngördüğü amaçların gerçekleştirilmesine yöneliktir.

Sosyal risk ilkesi ile toplumun içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan, idarenin faaliyet alanında meydana gelmekle birlikte, yürütülen kamu hizmetinin doğrudan sonucu olmayan, toplumsal nitelikli riskin gerçekleşmesi sonucu oluşan, salt toplumun bireyi olunması nedeniyle uğranılan özel ve olağandışı zararların da topluma pay edilerek giderilmesi amaçlanmıştır. Genel bir ifade ile 'terör olayları' olarak nitelenen eylemlerin, Devlete yönelik olduğu, Anayasal düzeni yıkmayı amaçladığı, bu tür olaylarda zarar gören kişi ve kuruluşlara karşı kişisel husumetten kaynaklanmadığı bilinmekte ve gözlenmektedir. Sözü edilen olaylar nedeniyle zarara uğrayan kişiler, kendi kusur ve eylemleri sonucu değil, toplumun bir bireyi olmaları nedeniyle zarar görmektedirler. Belirtilen şekilde ortaya çıkan zararların ise, özel ve olağandışı nitelikleri dikkate alınıp, terör olaylarını önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemeyen idarece, yukarıda açıklanan sosyal risk ilkesine göre, topluma pay edilmesi suretiyle tazmini hakkaniyet gereği olup, sosyal devlet ilkesine de uygun düşecektir.

...

Terör eylemleri sonucu oluşan olaylar incelendiğinde, bir taraftan hayvanlara, ağaçlara, ürünlere, ev ve ev eşyalarına ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen zararlar, yaralanma, engelli hale gelme ve ölüm nedeniyle uğranılan zararlar yada kişilerin malvarlıklarına ulaşamamalarından kaynaklı maddi zararlar yanında, esasen terör eylemlerine maruz kalan vatandaşların hayatları boyunca çektikleri ve çekecekleri üzüntü, acı, elem ve psikolojik buhran, vb. gibi manevi zararların da mevcut olduğu ve bu manevi zararların büyük sıkıntılara yol açacağı hususu inkar edilemez bir gerçektir. Dolayısıyla, idare hukuku kuralları çerçevesinde Anayasa'ya dayalı olarak geliştirilen bir ilke uyarınca manevi zararların karşılanma olanağının, içeriği itibariyle engelleyici bir hüküm taşımayan yasa ile ortadan kaldırıldığından bahsedilmesi olanaksızdır.

Kaldı ki, manevi tazminat, patrimuanda meydana gelen bir eksilmeyi karşılamaya yönelik bir tazmin aracı değil, tatmin aracıdır. Başka türlü giderim yollarının bulunmayışı veya yetersiz kalışı, manevi tazminatın parasal olarak belirlenmesini zorunlu hale getirmektedir. Olay nedeniyle duyulan elem ve ızdırabı kısmen de olsa hafifletmeyi amaçlar. Belirtilen niteliği gereği manevi tazminatın zenginleşmeye yol açmayacak şekilde belirlenmesi gerekmekte ise de, tam yargı davalarının niteliği gereği takdir edilecek miktarın aynı zamanda duyulan elem ve ızdırabı giderecek bir oranda olması gerekmektedir. İşte bu niteliğinden dolayı sorumluluk hukukunun genel çerçevesinde manevi tazminatın miktarı her bir olay ve birey yönünden yargı yerlerince farklı şekilde değerlendirileceğinden, manevi tazminat miktarının idare organlarınca takdir edilmesini sağlayacak şekilde yasayla belirlenmesi de müessesenin niteliği ile bağdaşmayacağından, yasa koyucunun bunu Kanunda açıkça öngörmesini beklemek de gerçekçi değildir.

...

Dolayısıyla, terör olayları nedeniyle meydana gelen ve sosyal risk ilkesi kapsamında bulunup 5233 sayılı Kanun uyarınca karşılanmayan ilgililerin ileri sürdükleri manevi zarara bağlı tazminat taleplerine ilişkin uyuşmazlıklarda, idare hukukunun tazminata ilişkin ilke ve kuralları çerçevesinde 2577 sayılı Kanunun öngördüğü usullere tabi olarak manevi tazminat ödenip ödenmeyeceğine ilişkin yargısal incelemenin yapılması gerekmektedir.

Bu durumda, İdare Mahkemesince manevi tazminat istemi hakkında bir değerlendirme yapılması gerekirken, manevi zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı gerekçesiyle reddinde hukuka uyarlık görülmemiştir."

19. Danıştay Onuncu Dairesinin 7/7/2020 tarihli ve E.2019/3811, K.2020/2667 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Sosyal risk ilkesi ile toplumun içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan, idarenin faaliyet alanında meydana gelmekle birlikte, yürütülen kamu hizmetinin doğrudan sonucu olmayan, toplumsal nitelikli riskin gerçekleşmesi sonucu oluşan, salt toplumun bireyi olunması nedeniyle uğranılan özel ve olağandışı zararların topluma pay edilerek giderilmesi amaçlanmıştır.

Sosyal risk ilkesinin, terör olaylarına ilişkin olarak 5233 sayılı Kanun ile yasalaşması karşısında, terör eylemleri nedeniyle uğranılan maddi zararlara yönelik istemlerin anılan Kanun çerçevesinde karara bağlanması gerektiği açıktır. Ancak, 5233 sayılı Kanun, sosyal risk ilkesi dışında, nedensellik bağına dayalı hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk sebebine dayanılarak 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesine göre tam yargı davası açılmasına engel oluşturmadığı gibi, olayda idarelerin hizmet kusurunun ya da kusursuz sorumluluğunun saptandığı durumlarda, olay terör eylemi olsa bile uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun kapsamında çözümlenemeyeceğinde duraksama bulunmamaktadır. Dairemizin konuyla ilgili yerleşik içtihadı da; terör eylemi sonucu bir zararın ortaya çıkması durumunda, öncelikle söz konusu olayın meydana gelmesinde idarelere atfı kabil bir hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk hallerinin bulunup bulunmadığının araştırılması, idarenin gerek hizmet kusuru gerekse kusursuz sorumluluk hallerinin olayda bulunmaması durumunda 5233 sayılı Kanun kapsamında gerekli inceleme ve araştırma yapılarak karar verileceği yönündedir.

Tazminat hukukunda asıl olan, ortaya çıkan zarar ile idari faaliyet arasında nedensellik bağının bulunması olup, hizmet kusuru nedeniyle idarenin sorumluluğuna gidebilmek için ortaya çıkan zarar ile idari faaliyet arasında nedensellik bağının bulunması şarttır. Zarar ile idari faaliyet arasında nedensellik bağının kurulabildiği hallerde öncelikle idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının araştırılması, hizmet kusuru yoksa kusursuz sorumluluk ilkesine göre zararın tazmin edilip edilmeyeceğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple, hizmet kusurundan dolayı sorumluluk, idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedenini oluşturmaktadır.

Sosyal risk ilkesi ile toplumun içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan, idarenin faaliyet alanında meydana gelmekle birlikte, yürütülen kamu hizmetinin doğrudan sonucu olmayan, toplumsal nitelikli riskin gerçekleşmesi sonucu oluşan, salt toplumun bireyi olunması nedeniyle uğranılan özel ve olağandışı zararların da topluma pay edilerek giderilmesi amaçlanmıştır. Genel bir ifade ile 'terör olayları' olarak nitelenen eylemlerin, Devlete yönelik olduğu, Anayasal düzeni yıkmayı amaçladığı, bu tür olaylarda zarar gören kişi ve

kuruluşlara karşı kişisel husumetten kaynaklanmadığı bilinmekte ve gözlenmektedir. Sözü edilen olaylar nedeniyle zarara uğrayan kişiler, kendi kusur ve eylemleri sonucu değil, toplumun bir bireyi olmaları nedeniyle zarar görmektedirler. Belirtilen şekilde ortaya çıkan zararların ise, özel ve olağandışı nitelikleri dikkate alınıp, terör olaylarını önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemeyen idarece, yukarıda açıklanan sosyal risk ilkesine göre, topluma pay edilmesi suretiyle tazmini hakkaniyet gereği olup, sosyal devlet ilkesine de uygun düşecektir.

...

Bakılan dava, davacılar tarafından, patlama olayı nedeniyle uğradıklarını öne sürdükleri maddi ve manevi zararın tazmini istemiyle 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesine göre açılmış bulunmaktadır. Bu halde; patlamanın, dolayısıyla davacının yaralanmasının terör eylemi sonucu gerçekleştiği sabit ise de; söz konusu olayın meydana gelmesinde idarenin kusur veya kusursuz sorumluluğu bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekmektedir.

Aktarılan hususun açıklığa kavuşturulması amacıyla Dairemizin E:2009/10416 sayılı dosyasının 14/10/2009 tarihli ara kararıyla, olayın meydana gelmesinden önce terör eylemiyle ilgili olarak herhangi bir ihbar ya da istihbari bilgi intikal edip etmediği ve olayla ilgili ceza soruşturmasının sonucu davalı idareden sorulmuş; ara kararına cevaben gönderilen bilgi ve belgelerin incelenmesinden; eylemle ilgili herhangi bir ihbar ya da istihbari bilginin bulunmadığı, hazırlık soruşturmasının ise eylemi gerçekleştiren terör örgütü mensubunun olay sırasında ölmesi nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, oluşan zararda idarenin kusur veya kusursuz sorumluluğunu gerektirecek herhangi bir işlem ya da eylemi olmadığı görülmekte olup, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi kapsamında, davalı idarenin olayın meydana gelmesinde hizmet kusuru ya da kusursuz sorumluluğu bulunmamaktadır.

Bu itibarla dava konusu olayda idarenin hizmet kusuru / kusursuz sorumluluk hali bulunmamasına rağmen idarenin hizmet kusuruna dayalı olarak karar verilmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir.

...

Manevi tazminat yönünden ise; manevi tazminat, patrimuanda meydana gelen bir eksilmeyi karşılamaya yönelik bir tazmin aracı değil, tatmin aracıdır. Olay nedeniyle duyulan elem ve ızdırabı kısmen de olsa hafifletmeyi amaçlar. Belirtilen niteliği gereği manevi tazminatın zenginleşmeye yol açmayacak şekilde belirlenmesi gerekmekte ise de, tam yargı davalarının niteliği gereği takdir edilecek miktarın aynı zamanda duyulan elem ve ızdırabı giderecek bir oranda olması gerekmektedir.

Dava konusu olayda, olayın gerçekleşme şekli, zararın niteliği ve kalıcılığı dikkate alındığında, Mahkemece takdir edilen manevi tazminat miktarının, uğranılan zarara göre orantısız ve düşük kaldığı, duyulan elem ve ızdırabı kısmen de olsa giderecekdüzeyde olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla Mahkemece takdir edilen manevi tazminat miktarı yetersiz bulunduğundan, manevi tazminatın amaç ve niteliği dikkate alınarak yukarıda belirtilen ölçütlere göre manevi tazminatın miktarının yeniden belirlenmesi uygun görülmüştür."

3. Bölge İdare Mahkemesi Kararları

20. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesinin 30/9/2021 tarihli ve E.2020/956, K.2021/1534 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava, davacı tarafından, Diyarbakır İli, Sur İlçesi'nde 2015 yılında yaşanan terör olayları ve terörle mücadele faaliyetleri esnasında, maliki olup ikamet ettikleri konutun yıkılması ve konutta bulunan eşyaların tamamının zayi olması nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen 150.000,00 TL manevi zararın tazmini istemiyle 15/01/2019 tarihinde davalı idareye yapılan başvurunun zımnen reddi üzerine 20.000,00-TL manevi tazminatın, olayların başladığı tarihden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte tazminine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

İdare Mahkemesi'nce; "davacının, davalı idarece kamu yararı ve hizmet gerekleri doğrultusunda can güvenliği ve huzur ortamının sağlanması amacıyla yürüttüğü operasyonlar sırasında sivil kayıplar verilmesinin engellenmesi amacıyla ilan ettiği sokağa çıkma yasaklarından ve bu süreçte yürütülen terörle mücadele faaliyetlerinden kaynaklanan manevi zararlara katlanması gerektiği hukukun genel ilkeleri ile hak ve nesafet kurallarının bir sonucu olup, idarenin tazmin sorumluluğu açısından gerekli şartlar oluşmadığından, davacının manevi tazminat isteminin kusursuzluk sorumluluk ilkesi çerçevesinde de reddi gerektiği sonucuna varıldığı ve idare hukuku ilkeleri çerçevesinde tazminine olanak bulunmadığı" gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir.

...

Dava dosyasının incelenmesinden; davacı tarafından, davacının Diyarbakır ili, Sur ilçesi'nde güvenlik güçlerince terör örgütü mensuplarına yönelik gerçekleştirilen operasyonlarda eşyalarını tahliye edemeden evini terk ettiği, çatışmalar sonrasında evinin içindeki eşyalar ile birlikte yıkıldığından bahisle,150.000,00 TL manevi tazminat verilmesi istemiyle yapmış olduğu 15/01/2019 tarihli (posta ekinde 25/01/2019 olarak mühür vardır) başvurusunun zımnen reddi üzerine, 20.000,00 TL manevi tazminatın çatışmaların başladığı tarihten itibaren işleyecek faizi ile birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle bakılmakta olan dava açılmıştır.

...

Anayasa Mahkemesinin kararı da dikkate alınarak davacının manevi tazminat istemi değerlendirildiğinde; olayda davacının malvarlığı dahilinde olan evinin terör olayları nedeniyle evini eşyaları ile birlikte terk etmesi ve devamında yıkılmasından kaynaklanan bir durumun sözkonusu olduğu, davacının evinin terör olaylar nedeniyle yıkılması, evini terk etmesi, yeni bir yaşama alışmaya başlaması, alıştığı ve yaşadığı bir çevreyi terk etmek zorunda kalmasının özel ve olağandışı olduğu kabul edilmekle beraber, idarenin evi yıkılan davacının maddi zararlarını 5233 sayılı yasa kapsamında karşılamaya yönelik yasal düzenleme yaptığı, malvarlığına ilişkin zararlarının aynen ya da bedeli mukabilinde karşılandığı, dolayısıyla bu gibi durumlarda hükmedilecek manevi tazminatın vücut bütünlüğüne yönelik olarak verilen manevi tazminattan farklı değerlendirilmesi, verilecek tutarın tazmin değil manevi tatmini sağlamaya yönelik olması gerektiği hususları da dikkate alındığında tazminatın zenginleşmeye yol açmayacak şekilde belirlenmesi gerektiği kanaatine varılarak davacının evini terk etmek zorunda kalması, evinin ve eşyalarının terör hadiselerinden zarar görmesi nedeniyle davacıya 5.000,00 TL tazminat verilmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle; Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi'nce verilen 11/06/2020 gün ve E:2019/1873, K:2020/551 sayılı karara karşı yapılan;

1-Davacının istinaf başvurusunun kısmen kabulü ile kısmen reddine,

...oybirliğiyle kesin olarak karar verildi.''

21. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesinin 28/9/2021 tarihli ve E.2020/1008, K.2021/1517 sayılı kararı da aynı yöndedir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 27/2/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu; yaşanan olaylar esnasında bir süre evinden çıkamadığını sonrasında ailesiyle birlikte eşyalarını dahi alamadan evlerini terk etmek zorunda kaldıklarını ve nihayetinde evlerinin yıkıldığını belirtmiştir. Bu süreçte ağır çatışmalara ve birçok güvenlik görevlisinin şehit olduğuna şahitlik ettiğine dikkat çeken başvurucu; evde çocukları ile mahsur kaldığında ağır silahlarla evlerine ateş edildiğini, güvenlik görevlilerinin kendilerini evden çıkararak kurtardıklarını ifade etmiştir. Başvurucu; yaşanan bu olaylar, evlerini terk etmek zorunda kalıp başkalarının evine sığınmak zorunda kalmaları, evlerini, komşularını, hayat tarzlarını, resmî belgelerini, özel eşyalarını kaybetmeleri nedenleriyle ailece psikolojilerinin bozulduğunu, telafisi mümkün olmayan ağır bir üzüntü yaşadıklarını dile getirmiştir. Buna rağmen açtığı tam yargı davasının reddedildiğini vurgulayan başvurucu adil yargılanma hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, özel hayata saygı hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde, ilgili mevzuat ve içtihatlar hatırlatıldıktan sonra Diyarbakır Valiliğinden temin edilen bilgi ve belgeler başvuru ekinde sunulmuş ve başvurucunun şikâyetlerinin bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Diyarbakır Valiliğinin anılan yazısında başvurucunun maddi zararlarının karşılandığı, 5233 sayılı Kanun uyarınca manevi zararların karşılanmasına olanak bulunmadığı ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

25. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, ..., maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

26. Başvuruculara iddialarının özünün terör olayları nedeniyle ortaya çıkan manevi zararın tazmin edilmemesine ilişkin olduğu anlaşıldığından başvuru bir bütün hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

28. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Yargı mercilerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira yargı mercileri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

29. Maddi tazminat idari eylem ve işlem nedeniyle kişilerin uğradığı maddi zararlarının tazminini sağlarken manevi tazminat aynı işlem veya eylemden dolayı kişinin çektiği ızdırabın, elemin yarattığı manevi yıpranmanın hafifletilmesi ve tazmini amacına hizmet etmektedir. Öte yandan somut olayın özelliklerine göre tazminata hükmetmek ve tazminatın nasıl hesaplanacağı konusu hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin bir mesele olarak yargı mercilerinin takdirindedir. Bariz takdir hatası veya keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin bu takdirine müdahale etmesi uygun değildir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız, B. No: 2017/37387, 21/4/2021, § 39)

30. Bununla birlikte kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında yargısal makamların kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 44).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Anayasa Mahkemesi daha önce Murat Beydili başvurusunda somut olayla benzer bir konuyu incelemiştir. Anılan başvuruda başvurucunun terör olayları nedeniyle yaşadığı ilçeden ayrılmak zorunda kaldığını, gittiği yerde yeni bir düzen kurmakta zorlandığını, aile düzeninin bozulduğunu ve çocuklarının eğitim hayatının aksadığını belirterek manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebiyle açmış olduğu tam yargı davasında sosyal risk ilkesi kapsamında bir değerlendirme yapılmıştır. Başvurucunun manevi zararının toplumun diğer bireylerinin uğradığı zararlardan ayrılabilir ve olağan dışı özellikli bir yönünün bulunmadığı belirtilerek idarenin nedensellik bağına dayalı olmayan kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca davacının uğradığını ileri sürdüğü manevi zararlarını tazmin sorumluluğunun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi ise başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığına yönelik yargısal makamlarca yapılan yorumun bariz takdir hatasına dayalı olduğunu ve bunun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Murat Beydili, §§ 72-74). Anayasa Mahkemesinin bu kararından sonra yargısal makamların kişilerin benzer sebeplerle açmış olduğu manevi tazminat talepli tam yargı davalarında anılan karara da vurgu yaparak davaların kabulüne karar verdiği görülmektedir (bkz. §§ 20, 21).

32. Bakılmakta olan bireysel başvuruya konu somut olayda ise İdare Mahkemesi öncelikle

başvurucunun ileri sürdüğü manevi zararların temelinin terör olaylarından değil terörle mücadele faaliyetlerinden kaynaklandığına yönelik bir ayrım yapmıştır. Bu bağlamda idari faaliyet ile başvurucunun zararı arasında illiyet bağının bulunduğuna ilişkin bir tespitte bulunan İdare Mahkemesi, başvurucunun manevi tazminat talebine konu iddiaları hakkında sosyal risk ilkesinin dikkate alınamayacağını vurgulayarak idarenin kusursuz sorumluluğu kapsamında değerlendirilme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda manevi tazminat ödenmesine karar verilebilmesi için de özel ve olağan dışı bir zararın var olması gerektiği ifade edilmiştir. Sonuçta başvurucunun ileri sürdüğü hususların özel ve olağandışı bir niteliğinin bulunmadığından ve olayların yaşandığı bölgede yaşayan tüm vatandaşlar açısından geçerli olduğundan bahisle davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 7).

33. İdare, yürüttüğü hizmetin doğrudan sonucu olan, nedensellik bağı kurulabilen zararları kusur sorumluluğu ilkesi uyarınca tazminle yükümlü olmakla birlikte bazen kusur koşulu ve nedensellik bağı aranmadan da meydana gelen bazı zararlardan sorumlu olabilmektedir. İdarenin kendi faaliyet alanıyla ilgili önlemekle yükümlü olduğu hâlde önleyemediği bu zararlara yönelik tazmin talepleri kusursuz sorumluluğun bir türü olan ve bilimsel ve yargısal içtihatlarla geliştirilen sosyal risk ilkesi kapsamında incelenmektedir.

34. Öte yandan Danıştay kararlarıyla sosyal risk ilkesinin çerçevesi Anayasa'nın 125. maddesinin birinci ve yedinci fıkralarından yola çıkılarak çizilmiştir. Bu bağlamda sosyal risk ilkesi toplumun içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan, idarenin faaliyet alanında meydana gelmekle birlikte yürütülen kamu hizmetinin doğrudan sonucu olmayan, toplumsal nitelikli riskin gerçekleşmesi sonucu oluşan, salt toplumun bireyi olunması nedeniyle uğranılan özel ve olağan dışı zararların topluma pay edilerek giderilmesini amaçlayan bir idari sorumluluk ilkesi olarak tarif edilmiştir. Danıştay içtihadında terör olayları olarak nitelenen eylemlerin devlete yönelik olduğu, anayasal düzeni yıkmayı amaçladığı, bu tür olaylarda zarar gören kişi ve kuruluşlara karşı kişisel husumetten kaynaklanmadığı vurgulanmış; bu nedenle sözü edilen olaylar nedeniyle ortaya çıkan zararların özel ve olağan dışı nitelikleri dikkate alınıp terör olaylarını önlemekle yükümlü olduğu hâlde önleyemeyen idarece topluma pay edilmesi suretiyle tazmininin hakkaniyet gereği olduğu ifade edilmiştir (§§ 18, 19).

35. Buna göre devletin sosyal risk ilkesi kapsamında sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısının bulunmaması, zararın özel ve olağan dışı olması koşullarının bir arada olması gerektiği anlaşılmaktadır (Murat Beydili, § 68).

36. Somut olayda İdare Mahkemesi başvurucunun zarara uğramasına sebep olarak belirttiği hususları sosyal risk ilkesi kapsamında değerlendirmemiş, yürütülen terörle mücadele faaliyetinin bir sonucu olarak görmüş ve zararla idari faaliyet arasında bir illiyet bağının var olduğundan bahisle de sosyal risk ilkesinin uygulanmayacağını belirtmiştir. İdare Mahkemesinin bu belirlemesi bir tarafa netice itibarıyla davanın reddine gerekçe olarak belirtilen husus, başvurucunun özel ve olağan dışı bir zarara uğramadığına yöneliktir. Dolayısıyla uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesinin öncelikle olağan yargı mercilerinin yetkisinde olduğu tekrar hatırlatılmakla birlikte uyuşmazlığa esas konunun başvurucunun manevi tazminat talebine konu ettiği hususların özel ve olağan dışı zarar kapsamında kalıp kalmadığına ilişkin olduğu vurgulanmalıdır.

37. Sosyal risk ilkesinden söz edilebilmesi için idari faaliyet ya da yürütülen kamu hizmeti

ile zarar arasında doğrudan bir illiyet bağının var olmaması gerekmektedir. Zira sosyal risk ilkesinin söz konusu olduğu durumda ortaya çıkan zarara sebep olanlar idareye yabancı unsurlardır. Bunun yanında sosyal risk ilkesinin gündeme gelebilmesi için zarara idare tarafından önlenmesi beklenen ancak önlenemeyen bir tehlikenin sebep olması ve zararın toplum içinde yaşamanın kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıkması gerekmektedir. Bunun yanında yukarıda da belirtildiği üzere Danıştay kararlarında özel ve olağan dışı bir zararın var olması yönünde bir gereklilik de sosyal risk ilkesinin unsurlarından biri olarak ortaya konulmuştur.

38. Öncelikle başvurucunun ikamet ettiği evde bulundukları dönemde çatışmalar esnasında evin isabet aldığından, sonrasında yıkıldığından; bununla birlikte evini terk etmek zorunda kalmasından ve yaşadığı psikolojik sorunlardan bahsederek manevi zarara uğradığından yakındığını vurgulamak gerekmektedir. İdare Mahkemesi kararında belirtilenin aksine başvurucunun bahsettiği bu hususların tek başına o dönemde uygulanan sokağa çıkma yasağı uygulamasından kaynaklandığını söylemek ise güçtür. Bununla birlikte yargısal makamlar tarafından başvurucunun bahse konu olayların ortaya çıkmasında katkısının olduğuna yönelik bir tespit de bulunmamaktadır.

39. Öte yandan bakılan uyuşmazlıkta başvurucunun ileri sürdüğü, yaşanan olaylar esnasında bir süre evinden çıkamamak, sonrasında ailesiyle birlikte eşyalarını alamadan evlerini terk etmek zorunda kalmak ve nihayetinde evin yıkılması, bununla birlikte yaşanan çatışmalar esnasında ağır silahlarla açılan ateşte evlerinin isabet alınması, genel olarak evlerini, komşularını, hayat tarzlarını, resmî belgelerini, özel eşyalarını kaybetmeleri nedenleriyle ailece psikolojilerinin bozulması şeklinde ifade ettiği hususlarla ortaya çıkan manevi zararın özel ve olağan dışı olmadığına ilişkin yargısal makamların ortaya koyduğu değerlendirmenin makul ve kabul edilebilir bir yorum olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim başvurucunun yaşadığı olaylar bağlamında birtakım zorluklarla karşılaştığı ve bunun acı ve ıstıraba neden olduğu açık olduğu gibi toplumun diğer bireylerinin de başvurucu ile aynı şekilde zarara uğradığı söylenemez (benzer bir değerlendirme için bkz. Murat Beydili, § 72)

40. Dolayısıyla somut olayda yargısal makamlar tarafından Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapılmadığı, bu bağlamda makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmediği ve neticede yargısal makamlarca ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda başvurucunun maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

42. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

45. Diğer yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 2. İdare Mahkemesine (E.2018/2406, K.2019/1415) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesine (E.2019/1716, K.2020/1446) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SUNAY ÇAKIR

B. No: 2021/234 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/234

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SUNAY ÇAKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/234)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Sunay ÇAKIR

Vekilleri : 1. Av. Elifnur BADAKCI

2. Av. Gökçe İrem ÖZYETGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Samsun'da faaliyet gösteren eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Kapsamındaki Kişilerin Türk Eczacılar Birliği (TEB) Üyesi Eczanelerden İlaç Teminine İlişkin Protokol (Protokol) kapsamında TEB ile imzaladığı tip sözleşme uyarınca SGK kapsamındaki hastalara ilaç satışı yapmaktadır.

3. SGK tarafından 25/11/2016 tarihinde MEDULA (Sağlık Bakanlığı tarafından daha kolay ilaç alınması amacıyla oluşturulan bir program) sisteminin kapatılarak protokolün "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir." şeklindeki 5.1. maddesi uyarınca sözleşmenin yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra feshedileceği bildirilmiştir.

4. Başvurucu, sözleşmenin fesih işleminin iptali için 14/7/2017 tarihinde Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde tip sözleşmenin hangi hâllerde feshedileceğinin protokolün 5.1. maddesinde düzenlendiği ancak SGK tarafından gönderilen yazıda bu maddede sayılan sebeplerden hiçbirine yer verilmemesi nedeniyle savunma hakkının engellendiğini ileri sürmüştür. Ayrıca hakkında sözleşmeyi etkileyebilecek soruşturma ve kovuşturma yapılmadığı gibi disiplin cezası da verilmediğini vurgulamış; MEDULA sisteminin kapatılması olumsuz sonuçlar doğuracağından anılan sistemin tedbiren açılması ve fesih işleminin iptalini talep etmiştir.

5. Mahkeme 21/6/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 26/11/2020 tarihinde öğrenmiş; 25/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; somut hiçbir neden bulunmaksızın gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka aykırı olduğunu, yargılama aşamasında yargı mercilerince soyut ve genel geçer ifadeler ile ret kararı verildiğini belirtmiştir. MEDULA sisteminin kapatılması nedeniyle ilaç satışı yapamadığını ifade eden başvurucu, gelirinin tamamına yakınını kaybettiği gibi şahsi ve mesleki itibarının da zedelendiğini vurgulayarak gerekçeli karar hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, çalışma hakkının, yaşama hakkının, mülkiyet hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı önceki beyanlarını yinelemiştir.

9. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler C.A. (3) ([GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96) kararında açıklanmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Mustafa Akyıldız ([2. B.], B. No: 2020/23302, 2/10/2024, §§ 29-30) kararında SGK ile yapılan protokol kapsamında tip sözleşmesinin feshedilmesi şeklindeki uygulamanın başvurucunun mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı kabul edilerek sonuca dayalı olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir bulmuştur. Somut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşıldığından özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Sözleşmenin feshedilmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu, anılan müdahalenin kanuni dayanağı ile meşru amacının mevcut olduğu kabul edilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 36-38).

13. Anayasa Mahkemesi başvuru konusunu incelediği anılan kararda, eczacılık faaliyetinin

özünde bir serbest meslek olmasına rağmen sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine aracılık etmesi itibarıyla bu faaliyetin kamusal yönü de olduğu, mesleğin belirtilen özelliği nedeniyle diğer mesleklerden farklı kurallar ve denetleme yöntemlerine tabi olmasının olağanolduğunu kabul etmiştir. Bununla beraber her durumda mesleğin ifasına ilişkin kuralların, uygulamaların ve tedbirlerin esaslarının açıkça mevzuatta düzenlenmesi gerektiği, mesleğin ifasının imkânsız hâle getirilmesi ya da meslek sahibine ölçüsüz külfet yüklenmesi hâlinde mesleğe yapılan müdahalenin somut olaya göre temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceği vurgulanmıştır (Mustafa Akyıldız, § 48).

14. Ayrıca Anayasa Mahkemesi tip sözleşmesi ve MEDULA sisteminin niteliğini irdeleyerek özünde serbest meslek olan eczacılığın esasen bu sözleşmeler çerçevesinde etkili bir şekilde ifa edilebilir bir meslek olduğu, MEDULA sistemine erişimin eczanelerin ticari faaliyetlerinin devamı için elzem olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak gerek fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından verilen kararda gerekse yargı mercilerince verilen kararlarda, fesih yönünde kullanılan takdir yetkisinin kanuni dayanaklarının gösterilmesi, müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunulmasının gereklilik arz ettiği vurgulandıktan sonra somut olayda bu gerekliliğin yerine getirilmediği tespit edilerek özel hayata saygı hakkınınihlal edildiğine karar verilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 49-51).

15. Somut olayda SGK tarafından başvurucuya gönderilen 25/11/2016 tarihli yazı ile protokolün 5.1. maddesi uyarınca yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra sözleşmenin feshedileceği bildirilmiştir. Mahkemelerce anılan hukuki ilişkinin Protokol'ün 5.1. maddesi gereğince yalnızca bir ay önceden bildirimde bulunularak ve herhangi bir sebep gösterilmeden feshedilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Protokol'ün 5. maddesinin bir bütün olarak ele alınması durumunda görüleceği üzere başvurucudan -takdire bağlı olmaksızın- savunma isteneceğine ilişkin düzenlemeler bulunduğu gibi maddenin devamında hangi hâllerde fesih işleminin gerçekleştirileceği ve ceza verileceğine dair ayrıntılı hükümler bulunmaktadır. Oysa yargı mercileri tarafından fesih işleminin usulü ve nedenleri değerlendirilmemiş idarenin takdir yetkisini kullanırken bu yetkinin keyfî şekilde kullanılmasını önleyecek bir yargısal denetim yapılmamıştır.

16. Sonuç olarak gerek mahkemelerce gerekse fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından takdir yetkisini denetlemeye elverişli olacak şekilde müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş, güçlü ve yeterli gerekçe sunma konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür. Dolayısıyla anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da başka bir karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için ihlalin tespitinin ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/329, K.2018/387) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ATİLLA DİKEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5150 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5150

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATİLLA DİKEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5150)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucular : 1. Atilla DİKEN

2. Aytekin DİKEN

3. Betül CEYLAN

4. Fatma ERBOZ

5. Hakkı Bayazıt ERBOZ

6. Hatice ERBOZ

7. Lemya PİŞEN

8. Murat Efe ERBOZ

9. Songül GÜLEROĞLU

10. Vecih PİŞEN

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma olayı nedeniyle uğranıldığı ileri

sürülen zararların tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde birisi belediye binası önünde diğeri postane binası yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvuruculaların murislerinin bir kısmı söz konusu saldırıda yaralanmış, bazıları da hayatını kaybetmiştir. Başvurucular tarafından olaydan kısa bir süre sonra Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yapılan başvuru üzerine sulhnameler hazırlanmış 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca belirlenen maddi tazminatın başvuruculara ödenmesine karar verilmiş ancak sulhnamenin başvurucular tarafından imzalanmaması üzerine uyuşmazlık tutanakları düzenlenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından ön inceleme raporu düzenlenmiştir. Raporda özetle, Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlenmiş, iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucular 2015 yılı içerisinde muhtelif tarihlerde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçe ile mirasçılarının yaralanması veya ölümü nedeniyle uğradıkları manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Başvurucular, taleplerinin yine muhtelif tarihlerde reddedilmesi üzerine 29/1/2016 tarihinde davalarını açmıştır. Dava dilekçelerinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin ihmali olduğunu, istihbarat bilgisi bulunmasına karşın önlem almadığını ileri sürmüş; dava açma süresine ilişkin açıklama yaparak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açtıklarını vurgulamıştır.

6. Hatay İdare Mahkemesi kararlarıyla bazı başvuruculaların açtığı davalar süre aşımı yönünden reddedilmiş; gerekçede 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca olay tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 günü idari başvuru yapılıp sonucuna göre altmış gün içinde dava açılması gerekirken ölümün ve Uyuşmazlık Tutanağı'nın üzerinden uzun süre geçmesinin yani dava açma süresini canlandırma olanağı olmayan idari başvuru (2015 yılı içinde yapılan) üzerine ret cevabının verilmesinin ardından 2016 yılı içinde açılan davalarda süre aşımı bulunduğunu ifade etmiştir.

7. Kararların başvurucular tarafından temyiz edilmesi üzerine Danıştay Onuncu Dairesi süre ret kararlarının bozulmasına hükmetmiştir. Gerekçede özetle 2577 sayılı Kanun'da tam yargı davaları için öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ortaya çıktığı andan itibaren hesaplanmasının şart olduğunu, somut olayda ise eylemin idariliğinin 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile başvurucu tarafından öğrenildiğinin kabulü gerektiğini, bu nedenle de ceza davasının açılmasından itibaren bir yıl içinde 18/11/2015 tarihinde yapıldığı anlaşılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olduğunu belirtmiştir. Karar düzeltme aşamasında ise Daire, gerekçe belirtmeksizin bozma kararını

kaldırarak Hatay İdare Mahkemesinin süre ret kararlarını onamıştır.

8. Bazı başvuruculaların açtıkları davalarda ise Hatay İdare Mahkemesi uyuşmazlıkların esasını değerlendirerek davaların kısmen kabulüne karar vermiştir.

9. Söz konusu bu kararların istinaf edilmesi üzerine Adana Bölge İdare Mahkemesi tazminat isteminin kısmen reddine yönelik kararları kaldırmış ve davaların süre aşımı nedeniyle reddine kesin olarak karar vermiştir. Gerekçede özetle başvurucular tarafından 11/5/2013 tarihinde meydana gelen patlama nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen maddi ve manevi zararların tazmini amacıyla söz konusu patlamaların yaşandığı tarihten itibaren 1 yıl içinde en geç 12/5/2014 Pazartesi gününe kadar ilgili idareye başvurulması, başvuru neticesinde tesis edilecek işlemin neticesine göre işlemin tebliğinden itibaren 60 gün içerisinde dava açılması gerektiğini,11/5/2013 tarihli patlamalardan çok sonra (2018 yılı içerisinde) zararların tazmini istemiyle dilekçeler ile yapılan ve dava açma süresini canlandırma olanağı bulunmayan başvuru neticesinde açılan davaların süresinde olmadığı belirtilmiştir.

10. Nihai kararların tebliği üzerine süresi içerisinde bireysel başvuruda bulunulmuştur. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

11. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/32600, 2021/32599, ve 2021/10009 bireysel başvuru numaralı dosyaların 2021/5150 bireysel başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine, incelemenin 2021/5150 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucular terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin kusuru bulunduğunun olay tarihinde öğrenilmesinin mümkün olmadığını, süre ret kararındaki yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede sınırladığını ve saldırının yaşanmasında kusuru olan idarenin bu ihmalinin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, somut olay süreci ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki hususları yinelemiştir.

13. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında yapılmıştır.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Somut sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağı (2577 sayılı Kanun'un 13.maddesi) olduğu ve sınırlamanın meşru amacı bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönündeki ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm

Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) görülmüştür.

16. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülülük ilkesi bakımından değerlendirilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerekir. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı anın tespiti de mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır.

18. Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi yoktur. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili olarak yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir. Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin olmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Uğranıldığı ileri sürülen zararın öğrenildiği veya öğrenilmesi gereken tarih hakkında hiçbir değerlendirme yapılmaksızın dava açma süresine ilişkin bazı kategorik kabul ve değerlendirmelerle davaların süre yönünden reddedilmesi mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

19. Eylemin idariliği ve doğurduğu zarar, bazen eylemin gerçekleşmesinden sonra değişik araştırma, inceleme hatta ceza yargılamaları sonucunu ortaya çıkarabilmektedir. Vakanın sebebinin, olayı çevreleyen koşulların adli veya idari soruşturmalarla ortaya çıktığı durumlarda ilgililerin bu koşulları bilmelerinin takip edecekleri usul ile başvuracakları idari/adli mercilerin belirlenmesinde ve dolayısıyla tam yargı davası açma iradeleri üzerinde önemli etkisi vardır. Bu durum özellikle tam yargı davasının kusur veya ihmalin varlığına dayandırıldığı durumlarda önemlidir. Bu çerçevede eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden çok sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmelidir (aktarılan ilkeler için bkz. Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013; Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017; Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013; Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017; Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017)

20. Başvurucular, idarenin kusurlu olduğunun, emniyet birimlerinin olayda ihmali olduğunun ceza davası ile öğrenildiğini, idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak ölüm olayının gerçekleştiği tarihin esas alınmasının mahkemeye erişim haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

21. Yukarıda da belirtildiği üzere adli ya da idari soruşturmaların başlaması veya sonuçlanmasıyla elde edilen bilgiler ilgililerin dava hakkı olup olmadığının ve takip edecekleri usulün belirlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bir başka ifadeyle olayın koşullarına dair bilginin idarenin kusuruna dayanılarak tazminat davası açılıp açılmamasına yönelik tasarruf hususunda yönlendirici bir etkisi olduğu açıktır.

22. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikteki başvurularda verilen kararlarda belirtildiği üzere eylemin idariliğinin her olayda -özellikle ölümle sonuçlanan olaylarda- eylemle hemen öğrenilmesi mümkün olmayabilir. Dolayısıyla idariliğin, yol açtığı zararın ya da arasındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı ya da ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir.

23. Somut olayda yaralanma veya ölüm olaylarının 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru bulunduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile eylemin veya eylemsizlik/ihmal halinin değerlendirilebilir olduğu, bir başka ifadeyle olayda idarenin kusurunun bulunması durumunun açığa çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculaın anılan süreçten önce yaralanma ve ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculaın murislerinin yaralanma ve ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli), zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiğinden söz edilemez.

24. Bu itibarla başvuruculaın olayın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihini esas alarak uğradıkları zararla ilgili olarak idari başvuru yapmak suretiyle dava açmalarının beklenmesi başvuruculara orantısız bir külfet yüklemektedir.

25. Buna göre Mahkemelerin dava açma sürelerini belirlemesine ilişkin yorumunun başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelen müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucular, yaşam hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetilerek söz konusu ihlal iddiası yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması vetazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yaşam hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2016/107, K.2016/2155; E. 2016/118, K.2016/242), Hatay 2. İdare Mahkemesine (E.2018/446, K.2018/434; E. 2018/382, K. 2018/538), GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 1.950,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.950,40 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

U.A. VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/27798 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27798

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

U.A. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27798)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucular : 1. U.A.

2. Y.A.

3. I.O.

4. S.A.

Vekili : Av. Abdulhalim YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Özbekistan Cumhuriyeti vatandaşı olan birinci başvurucu hakkında Denizli Valiliği 23/7/2020 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri uyarınca sınır dışı etme ve bu maksatla idari gözetim altına alma kararları vermiştir. Sınır dışı etme kararında 6458 sayılı Kanun'un 4. maddesi ve 55. maddesinin bir numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca menşe ülkeye sınır dışı edilmesinde sakınca olduğu tespitine yer verilmiştir. Söz

konusu karara göre başvurucu, güvenli bir üçüncü ülkeye gönderilecek ya da ancak gönüllü olması hâlinde menşe ülkesine çıkışı sağlanacaktır. Sınır dışı etme kararında güvenli üçüncü ülkeye dair bir bilgi yer almamıştır. Ayrıca sınır dışı etme kararında, diğer başvuruculaların birinci başvurucunun refakatinde olduğu belirtilmiştir.

3. Birinci başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı Denizli İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde sınır dışı etme kararının hukuka aykırı olduğunu, eşinin siyasi ve dinî nedenlerle ülkesinde on yıldır hapiste olduğunu, 2011 yılında dört çocuğuyla birlikte Türkiye'ye geldiklerini, geldikten sonra uluslararası koruma başvurusunda bulunduklarını, ülkesine gönderilmesi durumunda kötü mumaleye maruz kalacağını ve aile bütünlüğünün bozulacağını iddia etmiştir. İdare Mahkemesi 21/4/2021 tarihinde davayı kesin olarak reddederken gerekçesinde başvurucunun menşe ülkesine sınır dışı edilmesinin zorunlu olmadığını, transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye de sınır dışı edilebileceğini belirtmiştir.

4. 24/5/2021 tarihinde nihai kararı öğrenen birinci başvurucu 23/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Birinci başvurucunun sınır dışı etme davasında bahsettiği uluslararası koruma talebi 21/7/2020 tarihinde reddedilmiş; başvurucu, bu işlemin iptali amacıyla İdare Mahkemesinde dava açmıştır. İdare Mahkemesi 25/3/2021 tarihinde başvurucunun açtığı davayı reddetmiştir. Başvurucunun istinaf talebi ise 14/10/2021 tarihinde kesin olarak reddolunmuştur. Verilen kararlarda davacı olarak sadece birinci başvurucu yer almıştır. Bunun üzerine başvuruculaların tamamı 9/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 2021/57554 numaralı söz konusu dosyasının aralarında konu ve kişi yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 25/1/2023 tarihinde 2021/27798 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

6. Birinci başvurucu, sınır dışı etme işleminin durdurulmasına ilişkin tedbir talep etmişse de Komisyon 24/6/2021 tarihinde başvurunun Bölüme gönderilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Birinci başvurucunun idari gözetim altında tutulması nedeniyle ileri sürdüğü şikâyetleri Komisyon tarafından 20/3/2023 tarihinde kabul edilemez bulunmuştur.

7. Göç İdaresi Başkanlığının 8/1/2025 tarihli cevap yazısındabirinci başvurucu hakkındaki sınır dışı etme işleminin İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 29/12/2022 tarihli kararıyla iptal edilmesi üzerine kaldırıldığı, başvurucuya 26/4/2024 ile 26/4/2026 tarihleri arasında geçerli insani ikamet izin belgesi verildiği bildirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvuruculaların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım talebinin değerlendirilmesinde esas alınan ölçütler için bkz. Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

9. Başvurucular; menşe ülkesine geri gönderilmeleri durumunda kötü muameleye maruz kalacaklarını, aile bütünlüklerinin bozulacağını belirterek kötü muamele yasağı ile etkili başvuru ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde sınır dışı etme kararından ve buna ilişkin iptal davası sürecinden bahsedilerek Anayasa Mahkemesinin daha önce benzer olaylarda belirlediği kriterlerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık

görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesi şöyledir:

“(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi,

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

12. Kişinin yaşamının tehlikeye girebileceğine, kötü muameleye tabi tutulacağına veya aile bütünlüğünün bozulacağına dair risk bulunan bir ülkeye sınır dışı edilmesine karar verildiği durumlarda bu kapsamdaki ihlal iddialarının incelenebilmesi için sınır dışı kararının uygulanmış olması ya da uygulanmasının önünde bir engel bulunmaması gerekir (M.L. ve diğerleri, [1. B.], 2019/20735, 28/12/2021)

13. Somut olayda birinci başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının iptal edildiği ve sonrasında başvurucuya iki yıl geçerli olan ikamet izni verildiği görülmüştür (bkz. § 7). Dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen sınır dışı etme kararının uygulanma ihtimalinin ortadan kalktığı anlaşılmıştır (benzer bir değerlendirme için bkz. Seyedbigan Farokhpoorhaghighi [1. B.], 2022/21392, 6/6/2024, §§ 7-10). Somut olaydaki müdahalenin niteliği gözetildiğinde İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen Anayasa'nın uygulanması, yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygı yönünden başvurunun incelenmesini gerekli kılan bir neden bulunmadığı değerlendirilmiştir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmaması nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvuruculların kimliklerinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KULÜP ANADOLU EĞLENCE TURİZM İNŞAAT GIDA EMLAK OTO KUYUMCULUK TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ

B. No: 2021/32367 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32367

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KULÜP ANADOLU EĞLENCE TURİZM İNŞAAT GIDA EMLAK OTO KUYUMCULUK TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİBAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32367)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Kulüp Anadolu Eğlence Turizm İnşaat Gıda Emlak Oto Kuyumculuk Tekstil Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Sedat YORULMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptali talebiyle açılan davanın benzer nitelikteki başka bir davada verilen kararın aksi yönünde bir sonuca ulaşılarak reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Süreç

2. Başvurucu, 25/3/2008 tarihli işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile Ankara'nın Çankaya ilçesi Cebeci Mahallesi Talatpaşa Bulvarı'nda pavyon olarak faaliyet göstermektedir.

3. Talatpaşa Bulvarı'nda oturan vatandaşlar tarafından bölgede bulunan eğlence mekanlarından rahatsız oldukları yönünde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Dilekçe Komisyonuna, Ankara Valiliğine ve Ankara Büyükşehir Belediyesine çeşitli tarihlerde başvurular yapılmıştır. Konu hakkında TBMM Dilekçe Komisyonu tarafından gerekli önlemlerin alınmasına ilişkin 25/6/2010 tarihli karar alınmış, ayrıca konunun incelenmesi ve değerlendirilmesi için ilgili kamu idareleri ile birlikte ortak bir çalışma yapılarak Ankara Valiliği bünyesinde Talatpaşa Bulvarı'ndaki Eğlence Mekanlarına İlişkin İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu (TBEMİK) kurulmuştur. Komisyon 31/5/2011 tarihli kararıyla eğlence mekânlarının kapanış saatinin 04.00 olarak düzenlenmesine karar vermiş, anılan karar Çankaya Belediye Başkanlığına (İdare) bildirilmiştir.

B. Bireysel Başvurucu Süreci

4. İdare tarafından vatandaşların şikâyetleri ve TBEMİK kararı doğrultusunda Çankaya Belediye Encümeninin 21/6/2011 tarihli kararıyla başvurucu Şirketin işlettiği pavyonun da aralarında bulunduğu Talatpaşa Bulvarı'ndaki eğlence merkezlerinin açılış 08.00 - kapanış 05.00 olan çalışma saatleri, açılış 08.00 - kapanış 04.00 olarak değiştirilmiştir.

5. Başvurucu, Encümen kararının iptali istemiyle Ankara 8. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 31/1/2013 tarihli kararıyla davanın reddine hükmetmiştir. Gerekçeli kararda, İdarenin Talatpaşa Bulvarı'nda bulunan eğlence mekanlarıyla ilgili bölgede yaşayan vatandaşların şikâyetleri, TBMM Dilekçe Komisyonunun gerekli önlemlerin alınmasına ilişkin kararı ve konu hakkında gerekli inceleme ve değerlendirme yapılması maksadıyla Ankara Valiliği bünyesinde kurulan komisyonun kararını gözönünde bulundurarak 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ve İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hükümleri uyarınca kamu yararı doğrultusunda dava konusu kararı aldığı belirtilmiştir. Mahkeme bu tespitten hareketle Talatpaşa Bulvarı'ndaki eğlence merkezlerinin kapanış saatlerinin 05.00'ten 04.00'e çekilmesinin mevzuatın tanıdığı yetki çerçevesinde ve kamu yararı amacıyla yapıldığını ve hukuka aykırı olmadığını vurgulamıştır.

6. Başvurucu, anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş; uyuşmazlık konusu durum ile benzer olan davalarda idare mahkemelerince iptal kararları verildiğini ve söz konusu kararların Danıştay tarafından onandığını ileri sürmüştür.

7. Anılan karar Danıştay Onyedinci Dairesinin 13/4/2016 tarihli kararı ile onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme talebi de Danıştay İkinci Dairesinin 9/6/2021 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 1/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik uyarınca, umuma açık eğlence ve istirahat yerlerinin çalışma saatlerini belirleme noktasında Belediye Encümeni yetkili ise de bu yetkinin objektif ve genel olarak kullanılması gerektiğini, tekil bazda işyerleri için münhasır çalışma saatleri belirlenmesinin eşitlik ilkesine aykırı olacağını iddia

etmiştir. Başvurucu ayrıca, aynı bölgede bulunan sadece dört işletmenin kapanış saatinin değiştirilmesinin diğer işletmelerin kapanış saatinin değiştirilmemesinin hakkaniyete aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak uyuşmazlık konusu durum ile benzer olan davada idare mahkemesince verilen ret kararlarının Danıştay Onuncu Dairesinin 2019/9771 esas numaralı kararı ile bozulduğunu belirterek mahkemeler arasındaki içtihat farklılığının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

11. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

12. Başvuru konusu olayda yargı mercilerince tarafların iddia ve itirazlarının incelendiği, bilgi ve belgelerin toplandığı ve bir sonuca varıldığı görülmektedir. Başvurucu her ne kadar kendisiyle aynı durumda bulunan başka bir işletmeye yönelik farklı değerlendirme yapıldığını, içtihat farklılığı nedeniyle haksızlığa uğradığını ileri sürmüş ise de yargı mercilerinin somut olayın niteliğine bağlı olarak farklı değerlendirmeler yapabileceği hususu gözetildiğinde başvuru konusu olay kapsamında derinleşmiş bir içtihat farklılığının başvurucu tarafından ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Yay. San. Tic. A.Ş. (B. No: 2012/1056, 16/4/2013) kararında benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıklarının tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceğini, ilk derece mahkemeleri ile itiraz ya da temyiz mercilerinin uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıklarının da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olmadığını belirtmiştir.

13. Başvuruya konu mahkeme kararında, Talatpaşa Bulvarı'ndaki eğlence merkezlerinin kapanış saatlerinin 05.00'ten 04.00'e çekilmesinin mevzuatın tanıdığı yetki çerçevesinde ve kamu yararı amacıyla yapıldığı belirtilerek dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı görülmektedir. Mahkemenin bu değerlendirmesinin hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmaktadır.

14. Başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da olmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığıiddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

18. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERCAN SUBAŞI

B. No: 2021/35711 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35711

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERCAN SUBAŞI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35711)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Sercan SUBAŞI

Vekili : Av. Evrim ÇAĞLAYAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu zararının ödenmesinin istenmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, aile hekimi olarak görev yapmaktadır.

3. Iğdır Valiliği (İdare) Halk Sağlığı Müdürlüğü tarafından, başvurucu adına görev yaptığı Aile Sağlığı Merkezinde 26/1/2016 tarihinde meydana gelen soğuk zincir kırılması sonucu bozulan aşıların imha edilmesinden oluşan toplam 7.686,99 TL zararının otuz gün içinde yasal faiziyle birlikte ödenmesi yolunda işlem tesis edilmiştir.

4. Başvurucu anılan işlemin iptali talebiyle 29/5/2017 tarihinde Erzurum 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 23/11/2018 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararda 26/1/2016 tarihinde meydana gelen soğuk zincir kırılması sonucu bozulan aşıların imha edilmesi nedeniyle oluşan zararın 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 12. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca

bu konudaki genel hükümlerin uygulanması suretiyle işlem tesisi yoluna gidilmesi gerekirken 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu uygulanmak suretiyle tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı vurgulanmıştır.

5. Bu arada İdare tarafından başvurucunun 7.686,99 TL kurum zararına sebep olduğu ve ödeme emri bildirimine rağmen zararın ödenmediği iddiasıyla belirtilen kamu zararının yasal faiziyle birlikte başvurucudan tahsili amacıyla Muğla 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) 14/6/2017 tarihinde alacak davası açılmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi 15/2/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde, başvurucunun üzerine düşeni yerine getirerek çalışanına haber verip gerekli önlemi aldığı, çalışılan yerin koşulları gereği gece saatleri terör ihtimali nedeniyle başvurucu doktorun aile hekimliğine gidememesi durumunun mücbir sebep olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilerek bu hâliyle söz konusu zarardan mücbir sebep nedeniyle başvurucunun sorumlu tutulamayacağı vurgulanmıştır. Anılan karara karşı İdare tarafından yapılan istinaf başvurusu İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi tarafından 10/7/2018 tarihinde istinaf başvurusunun süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilerek kesinleşmiştir.

6. İdarenin Erzurum 2. İdare Mahkemesi kararına karşı yaptığı istinaf talebi Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 3.İdari Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 3/6/2021 tarihli kararıyla kabul edilerek mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın incelenmeksizin reddine kesin olarak karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi karar gerekçesinde, uyuşmazlığın mevzuatta öngörülmeyen bir ödemenin yapılması nedeniyle oluşan kamu zararı olmayıp meydana gelen soğuk zincir kırılması sonucu bozulan aşıların imha edilmesinden oluşan aşı zararının bir ay içinde tazmin edilmesi yolunda tesis edilen işlemden kaynaklandığı ve 657 sayılı Kanun'un 12. maddesi çerçevesinde çözümlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi; bu kabulden hareketleanılan işlemin bu hâliyle icrai nitelik taşımadığını, hazırlık işlemi niteliğinde olduğunu, genel hükümlerin uygulanması öncesinde rızaen ödeme yapılmasına ilişkin bildirim olarak kabulünün gerektiğini,işlem sonrasında rızaen ödemenin gerçekleşmemiş olmasıhâlinde657 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca genel hükümlere göretahsil yoluna gidilmesi gerekeceğinden, davanın incelenmesine olanak bulunmadığını vurgulayarak davanın incelenmeksizin reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

7. Nihai karar 14/7/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 4/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, 26/1/2016 tarihinde 23.55 sıralarında aranarak aşıların sıcaklığının 1,4 celcius dereceye düştüğünün söylendiğini, ilçede ikamet ediyor olması ve ilçede terör nedeniyle gece yolculuğu için güvenliğin olmaması sebebiyle köyde bulunan Aile Sağlığı Merkezine gidemediğini, 23.56'da H.G. isimli kişiyi arayarak önlem almasını istediğini, 27/1/2016 tarihinde sabah tutanak tutulduğunu, Aile Sağlığı Merkezinin fiziki koşullarının

yeterli olmaması nedeniyle bu olayın meydana geldiğini belirterek adına borç çıkarılmasının haksız olduğunu iddia etmiş ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, Mahkemenin İdareden istinaf kanun yolu başvurusu için posta ücretini yedi gün içinde yatırması, aksi takdirde temyiz isteminden vazgeçilmiş sayılacağının ihtarına ilişkin4/2/2019 tarihli yazısının 14/2/2019 tarihinde tebliğ edilmesine karşın İdare tarafından söz konusu eksikliğin süresinde tamamlanmadığını ancak Mahkemenin bunu görmezden geldiğini iddia etmiştir.

11. Bakanlık görüşünde, başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemedebaşvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık tarafından ayrıca, başvuruya ilişkin olarak Sağlık Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere gönderildiği belirtilmiştir.

12. Sağlık Bakanlığı görüşünde, dava konusu işlemin icrai nitelik taşımadığını, hazırlık işlemi niteliğinde olduğunu nitekim oluşan kamu zararının tahsili maksadıyla başvurucuya karşı adli yargı merciinde alacak davasının açıldığı belirtilmiştir.

13. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

14. Başvurucunun diğer haklarla bağlantı kurarak ileri sürdüğü iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesine ilişkin değerlendirmesinde bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için iki temel ön koşul bulunduğunu, bu kapsamda ilkinin başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi ve bunun sonucunda kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesi, ikincisinin ise bu ihlalden dolayı kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesi çerçevesinde bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi mağdur statüsü kazanamaz (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42, 43).

16. Diğer taraftan bireysel başvuruda mağdur kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır. Ayrıca mağdur kavramı, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde yorumlanmalı ve uygulanmalıdır (Onur Doğanay, § 44).

17. Öte yandan bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurucunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (Onur Doğanay, § 45; Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24).

18. Bireysel başvuru yolunu işletebilecekler esas itibarıyla doğrudan mağdur sıfatını taşıyan kişiler olmakla birlikte somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine göre mağdur ile arasında doğrudan kişisel ve özel bir bağ bulunan, dolayısıyla da Anayasa'nın ihlalinden olumsuz olarak etkilenmiş veya ihlalin sona ermesinden meşru ve kişisel bir

menfaati bulunan kimseler de dolaylı mağdur sıfatıyla bireysel başvuruda bulunabileceklerdir (Engin Gök ve diğerleri, B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § 53).

19. Diğer taraftan yargılama makamlarınca uyuşmazlığın esasının incelenebilirliğinin değerlendirilmesinde kamu yararı ile bireyin menfaatleri arasında denge kurulurken dava konusu işlemin mahiyeti, başvurucunun hukuki durumuna ve gelecek yaşantısına ne şekilde etkilerinin olduğu, işlemin hukuka uygunluk denetimi gerçekleştirilmediğinden bertaraf edilemeyen bu etkilerin başvurucuya bir külfet yükleyip yüklemediği gibi hususlar gözönünde bulundurulmalıdır.

20. Bu kapsamda bireyin hukuki durumu üzerinde birtakım etki ve sonuçlar doğuran, dolayısıyla hak ve menfaatlerini etkilediği çok açık olan işlemleri yargı mercileri önünde uyuşmazlık konusu etme imkânından yoksun bırakılması mahkemeye erişimini imkânsız hâle getirebileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir.

21. Somut olayda, başvurucu idare mahkemesinde kamu zararını tespit eden işleme karşı dava açmış, idare mahkemesi işlemi iptal etmiştir. Yapılan istinaf incelemesinde ise Bölge İdare Mahkemesi, mahkeme kararını kaldırarak işlemin icrai nitelik taşımadığı, hazırlık işlemi niteliğinde olduğu gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine kesin olarak karar vermiştir. Öte yandan İdare tarafından başvurucuya karşı adli yargıda açılan alacak davasında ise Asliye Hukuk Mahkemesi başvurucunun zarardan sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiş ve bu karar dabaşvurucu lehine kesinleşmiştir. Bu hâliyle başvurucu hakkında uyuşmazlığa konu borç çıkarma işlemi ile ilgili herhangi bir takibin kalmadığı görülmüştür.

22. Bu durumda yukarıda değinildiği üzere başvurucuya karşı aynı sebepten adli yargıda açılan davada lehe karar verilmesi dikkate alındığında, ihlale neden olunduğu ileri sürülen uyuşmazlıkta başvurucunun güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmediği ve mağdur sıfatlarının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAZAL ÇAKAN

B. No: 2021/36076 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36076

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAZAL ÇAKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36076)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Hazal ÇAKAN

Vekili : Av. Gönül ÜLGEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; açılan iptal davasında uyuşmazlığın esasına etkili iddialar karşılanmadan karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun ek 1. maddesi kapsamında başvurucunun ataması Başbakanlık Basın ve Yayın Enformasyon İzmir İl Müdürlüğüne memur olarak 22/6/2013 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu 25/6/2014 tarihinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesine (İdare) nakil yoluyla atanmıştır.

4. Başvurucu, aynı zamanda Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Makine bölümünden 6/6/2012 tarihinde mezun olmuştur.

B. Bireysel Başvuru Süreci

5. 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin (ç) bendinde 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle eklenen geçici 16. madde ileyapılan değişiklikle ataması yapılacak olan kişilere öğrenimlerine uygun kadrolara atanma imkânı belirli şartlar dâhilinde tanınmıştır.

6. İdare, bunun üzerine 18/10/2018 tarihinde görevde yükselme ve ünvan değişikliği sınavını duyurmuş ve ünvan değişikliği sınavına tabi kadroları ilan etmiştir.

7. Başvurucu, bunun üzerine 23/10/2018 tarihli dilekçe ile İdareye başvuruda bulunmuştur. Başvurucu dilekçesinde, 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi kapsamında istihdam edilenlerden öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanamamış olanların kurumların kadroları ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak anılan Kanun'un geçici 16. maddesinin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanmalarına imkân tanındığını belirterek İdarenin ilanında belirtilen makine teknisyeni kadrosuna atanmasını talep etmiştir.

8. İdare 22/11/2018 tarihli işlemle başvurucunun talebini reddetmiştir. Başvurucu, ret işlemine karşı iptal davası açmıştır. Uyuşmazlığı inceleyen Van 2. İdare Mahkemesi 29/11/2019 tarihli kararla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Uyuşmazlık konusu olayda; yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri ile dava dosyası birlikte değerlendirildiğinde, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun geçici 16. maddesinde bu Kanunun ek 1. maddesine göre istihdam edilen ve fiilen görevde bulunanların söz konusu maddenin yürürlüğe girdiği 27.03.2018 tarih ve öğrenim durumları itibariyle kazanmış oldukları unvanlara atanacağı ayrıca yukarıda yer verilen yönetmelik gereğince de öğrenimle ihraz edilen unvana atanmama hallerinin boş kadro veya ihtiyaç bulunmaması halleri olduğunun düzenlendiği, bu bakımdan belirtilen şartların sağlanması halinde idarenin bağlı yetki çerçevesinde atama yapmakla yükümlü kılındığı, davacının 2828 sayılı Kanunun ek 1. maddesi gereğince davalı idare bünyesinde istihdam edildiği ve fiilen görevde bulunduğu, ancak davacının öğrenim durumu itibariyle ihraz ettiği unvanın teknisyenlik olduğu ve davacı tarafından davalı idareye verilen dava konusu işleme esas 23/10/2018 tarihli başvuru dilekçesinde; 'makine teknisyeni 4. derece' kadrosuna atamasının yapılmasının istenildiği, ancak davalı idarece yayımlanan ilanda 2018 yılı için teknisyenlik kadrosunda davacının mezun olduğu makine ön lisans bölümünün yer almadığı ve davacının başvuruda bulunduğu tarih bakımından davalı idare bünyesinde davacının ihraz ettiği ve talep ettiği makine teknisyeni kadrosuna uygun boş kadro ihtiyacının bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, yukarıda yer verilen mevzuat gereğince davacının ihraz ve talep ettiği kadronun davalı idarece 2018 yılı için yayımlanan ilanda bulunmadığı anlaşıldığından, başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır."

9. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Daire) 30/6/2021 tarihinde istinaf başvurusuna konu kararın hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebep bulunmadığı tespitiyle istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

10. Nihai karar 6/7/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 2/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

11. Başvurucunun 22/7/2022 tarihinde, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüğünce 23/10/2018 tarihli dilekçesinde belirtmiş olduğu teknisyen kadrosuna atamasının yapıldığı anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; mahkemece hukuk kurallarının hatalı yorumlandığını, davanın hatalı gerekçe ile reddedildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Bakanlık görüşünde, başvuruya ilişkin olarak Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüğünden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere gönderildiği belirtilmiştir.

14. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüğünün gönderdiği belgelerde başvurucunun 23/10/2018 tarihli dilekçesinde belirtmiş olduğu teknisyen kadrosuna 22/7/2022 tarihinde atamasının yapıldığı belirtilmiştir.

15. Başvurucu, Bakanlık ve İdare görüşüne karşı beyanında, 10/4/2018 tarihli dilekçesi ile makine teknikeri kadrosuna atamasının yapılmasını talep ettiğini oysaki İdarenin kendisini makine teknisyenliği kadrosuna atadığını belirtmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

17. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi, bu ihlalden dolayı kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

18. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bir hakkın ihlaline karar verilebilmesi için mağdurluk statüsünün ve/veya başvuruya konu olan kamu gücü kullanımına dayalı temel

nedenlerin başvuru hakkında karar verileceği zamana kadar devam etmesi gerekir. Mağdurluk statüsünün devamı konusunda değerlendirme yapılırken başvurucunun şikâyet ettiği hususların mevcut olup olmadığı ve muhtemel hak ihlalinin etkilerinin giderilip giderilmediği incelenmelidir (Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 41).

19. Somut olayda İdare tarafından başvurucu bireysel başvuruya konu yargılamadaki 23/10/2018 tarihli başvurusu doğrultusunda teknisyen kadrosuna atanmıştır. Bu hâliyle başvurucu hakkında uyuşmazlığa konu talebinin hilafına bir durumun kalmadığı görülmüştür.

20. Sonuç olarak başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin mağduriyetine konu ettiği işlemin ortadan kalktığı anlaşıldığından başvurucunun mağdurluk statüsünün de aynı tarihte sona erdiği ve başvuruya konu ihlal iddiası açısından ihlal ve sonuçlarının da aynı tarihte ortadan kalktığı kanaatine ulaşılmıştır.

21. Öte yandan, başvurucu Bakanlık ve İdare görüşüne karşı beyanında bulunduğu 31/7/2024 tarihli dilekçesinde, makine teknikeri kadrosuna atamasının yapılmasını talep ettiğini ancak İdarenin kendisini teknisyen kadrosuna atadığını iddia etmiştir. Oysaki başvurucu 10/4/2018 tarihli dilekçesi ile makine teknikeri talebinde bulunmuş olup talebinin reddi üzerine dava açmamıştır. Bireysel başvuruya konu davanın konusu, başvurucunun makine teknisyenliği kadrosuna atanma talebini içeren 23/10/2018 tarihli başvurusunun reddine yönelik işlemin iptali talebidir. Bu durumda başvurucunun 10/4/2018 tarihli dilekçesinde talep ettiği hususa yönelik olarak ayrı bir değerlendirme yapılmamıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşıldığından İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSEL ARITÜRK

B. No: 2021/37876 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37876

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSEL ARITÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37876)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Veysel ARITÜRK

Vekili : Av. Aynur DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şüpheli ölüm olayı hakkında yürütülen soruşturmanın etkisizliği nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun oğlu 2005 doğumlu M.A. 16/6/2020 tarihinde, Muş il merkezine bağlı Arıköy köyü Grikoltepe mezrasında baş bölgesine aldığı av tüfeği saçma taneleri isabeti nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

3. Ölüm olayını haber alan jandarma görevlileri, durumu Muş Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) bildirmiştir. 16/6/2020 tarihli Görüşme Tutanağı'na göre aynı gün saat 20.00'de yapılan telefon görüşmesinde nöbetçi Cumhuriyet savcısı; olay yerine intikal edilerek olay yeri emniyetinin sağlanması, olay yerindeki delillerin toplanması, olay yerinin fotoğraflanması ve video kaydının alınması, tanıkların el ve yüz svaplarının olay yeri inceleme ekibi tarafından alınması, ölenin aile bireylerinin ve olay anında yanında bulunanların telefonlarının rıza göstermeleri hâlinde alınması ve incelenmesi, ölenin ailesinin bulunduğu yaşam alanının fotoğraflanması, Olay Yeri Görgü Tespit Tutanağı'nın

düzenlenmesi, varsa olay yerini gören kamera ve görüntü sistemlerinin incelenmesi ve görgü tanıklarının beyanlarının alınması talimatını vermiştir.

4. Kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanaklara göre olay yerine araçla ulaşılması mümkün değildir. Bu nedenle belli bir noktaya kadar araçla giden kolluk görevlileri saat 22.00 sıralarında yaya olarak intikale başlamış ve üç buçuk saat sonra 17/6/2020 tarinde saat 01.30 sıralarında olay yerine varmıştır.

5. 17/6/2020 tarihinde saat 01.38'de düzenlenen tutanağa göre Cumhuriyet savcısı, olay yerine ancak sarp kayalık ve ormanlık arazide üç dört saat yürümek suretiyle gidilebildiği, bölgede silahlı terör örgütü unsurlarının bulunabileceği, olay yerine varan kolluk görevlilerinin cesedi getirmelerinin sabah saatlerini bulabileceği yönündeki bilgiler üzerine anılan koşullar ve güvenlik riskini dikkate alarak beraberindeki heyet ile olay yerine gitmekten vazgeçmiştir. Cumhuriyet savcısı olay yerinde yapılması gereken işlemlere ilişkin kolluk görevlilerine daha önce telefonla verdiği talimatlara ek olarak delil kaybının engellenmesi için olay yeri güvenliğinin sağlanması, olaya ilişkin bilgisi olan kişilerin tespiti ve ilk mülakatlarının yapılması ile cesedin Arıköy köyünde bekletilen ambulansa taşınmasını istemiştir.

6. Olay yerine ulaşan kolluk görevlilerince yapılan incelemelerden sonra Görgü Tespit Tutanağı ile olay yerinin basit krokisi düzenlenmiş, fotoğraf ve video kayıtları alınmıştır. Olay Yeri Görgü Tespit Tutanağı'nda; ölenin elleri ve kolları hafif yana açık şekilde, yerde sırtüstü yattığı, muhtelif yerlerde kemik ve beyin parçaları olduğu, ölenin sol ayak ucuna 140 cm mesafede bir av tüfeği, tüfeğe 80 cm mesafede beyaz renkli, boş fişek kapsülü, ölenin baş kısmına 100 cm mesafede ise kırmızı renkli, boş fişek kapsülü bulunduğu belirtilmiştir. Yine anılan tutanağa göre ölenle beraber hayvan otlatan ve olayda kullanılan tüfeğin sahibi olan O.D. kendisi ile yapılan mülakatta tüfeğin ilk olarak cesedin 30-40 cm yakınında olduğunu ancak daha sonra yerinin değiştirildiğini söylemiştir.

7. Olay yerinde tespit edilen tüfek, boş iki kartuş, bir fişek tapası, ceset ve vücut parçaları incelenmek üzere muhafaza altına alınmıştır.

8. Kolluk görevlileri; başvurucunun, ölenin annesi S.A.nın ve O.D.nin telefonlarını rızalarına binaen teslim alarak mesaj ve son arama kayıtlarını incelemiş; şüpheli bir içerik ile karşılaşılmaması sonrasında sahiplerine iade etmiştir.

9. Muş Devlet Hastanesi morguna götürülen ceset üzerinde yapılan ölü muayene ve otopsi işlemleri sonrasında düzenlenen tutanakta, 171 santimetre boyunda 65-70 kilogram ağırlığındaki cesedin burun sırtından alnına doğru devam eden 12-13 cm çapında av tüfeği saçma taneleri toplu giriş yarası tespit edildiği belirtilmiştir.

10. Olay yeri inceleme ekibi görevlileri; ölen M.A.dan, başvurucudan, O.D.den ve ölenin amcası T.A.dan el, yüz ve kıyafet svapları ile parmak izi örnekleri almıştır.

11. Kolluk görevlileri; başvurucunun, S.A.nın, T.A.nın ve O.D.nin olaya ilişkin ifadelerini bilgi sahibi sıfatıyla almıştır. O.D. olay günü M.A.yla hayvan otlattıklarını, M.A.nın saat 18.00-19.00 sıralarında kendisine haber vermeden eşyalarının olduğu yere gittiğini, yaklaşık on dakika sonra bir el silah sesi duyduğunu, koşarak olay yerine geldiğini, M.A.yı yüzüstü yatar, kafasından vurulmuş hâlde gördüğünü, kendisine ait tüfeğin cesedin 30-40 cm yanında olduğunu, silaha ve cesede dokunmadan yardım istediğini beyan etmiştir. O.D. ayrıca ölenin akrabası olduğunu,ölenin hiç kimse ile sorunu olmayıp bildiği kadarıyla bir sıkıntısı bulunmadığını ifade etmiştir.

12. Başvurucu; bilgi sahibi sıfatıyla alınan kolluk ifadesinde olay günü saat 18.00-19.00 sıralarında Grikoltepe mezrasındaki çadırında olduğunu, oğlu M.A.nın bu sırada O.D. ile birlikte bir kilometre mesafede hayvan otlattığını, dışardan gelen sesler üzerine olay yerine gittiğinde birinin yüzüstü yattığını ve üzerinin keçe ile örtüldüğünü gördüğünü, O.D.nin kendisini tutarak cesede dokunmasını engellediğini beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca olay anında şoka girdiğini, tüfeği görmediğini, çadırına giderek eşi S.A.ya oğullarının intihar ettiğini söylediğini, oğlunun kimseyle tartışmadığını, herhangi bir sıkıntısı olmadığını, kimseden şikâyetçi olmadığını ifade etmiştir. Ölenin annesi S.A. da bilgi sahibi sıfatıyla alınan kolluk ifadesinde başvurucu ile aynı yönde beyanda bulunmuştur.

13. Başvurucu ile S.A.nın bilgi sahibi sıfatıyla alınan ifadelerine ilişkin tutanaklarda bu kişilerin Türkçe bilmediklerini, okur yazar olmadıklarını beyan ettiklerine ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. İfade tutanaklarında, tutanakları parmak izi ile tasdik eden başvurucu ve S.A.nın tahsil durumu okur yazar olarak belirtilmiştir.

14. Ölenin amcası olan T.A. bilgi sahibi sıfatıyla alınan kolluk ifadesinde olay günü başka bir yerde hayvan otlattığı sırada başvurucunun kendisini arayarak oğlunun O.D.ye ait tüfekle intihar ettiğini söylediğini beyan etmiştir. T.A. ayrıca M.A.nın hiç kimseyle sorunu olduğunu görmediğini, herhangi bir sıkıntısının olduğunu bilmediğini, konuya ilişkin şikâyeti bulunmadığını ifade etmiştir.

15. Van Jandarma Kriminal Laboratuvarı Amirliği (Van Kriminal Laboratuvarı) tarafından düzenlenen 2/7/2020 tarihli uzmanlık raporunda olay yerinde bulunan boş iki av fişeği kartuşunun yine olay yerinde bulunan av tüfeğinden atıldığı belirtilmiştir.

16. Van Kriminal Laboratuvarı tarafından düzenlenen 8/7/2020 tarihli uzmanlık raporunda olayda kullanılan av tüfeği üzerinde herhangi bir parmak veya vücut izi tespit edilemediği ifade edilmiştir.

17. Muş Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğünün 21/7/2020 tarihli raporunda kişinin ölümünün av tüfeği saçma tanesi yaralanmasına bağlı kafatası, kaide kemikleri ile yüz kemik kırıkları ile beyin kanaması ve beyin harabiyeti neticesinde meydana geldiği belirtilmiştir.

18. İstanbul Jandarma Kriminal Laboratuvarı Amirliği (İstanbul Kriminal Laboratuvarı) tarafından ilgililerden alınan svaplar üzerinde yapılan incelemeler neticesinde düzenlenen 24/7/2020 tarihli uzmanlık raporu 30/7/2020 tarihli üst yazı ile Başsavcılığa iletilmiştir. Anılan raporda T.A. ve başvurucudan alınan svaplar üzerinde herhangi bir atış artığı bulunmadığı, M.A.dan alınan tüm svaplar ile O.D.den alınan sağ el, sol el, yüz ve elbise (sol taraf) svapları üzerinde atış artığı tespit edildiği belirtilmiştir.

19. O.D.nin svaplarında atış artığı tespit edilmesi üzerine Cumhuriyet savcısı 20/10/2020 tarihinde O.D.nin şüpheli sıfatıyla ifadesini almıştır. O.D., bilgi sahibi sıfatıyla alınan önceki tarihli ifadesinin doğru olduğunu, M.A. veya ailesiyle herhangi bir sorunu olmadığını, olayda kullanılan ve kendisine ait olan tüfeğe olay sonrasında dokunmadığını ifade etmiştir. O.D. İstanbul Kriminal Laboratuvarı uzmanlık raporundaki tespitlere ilişkin olarak olaydan önceki gece hayvanlarını korumak amacıyla kurtlara doğru bir el ateş ettiğini ve ertesi sabah namaz için abdest aldığını belirtmiştir.

20. Başsavcılık 22/10/2020 tarihinde ölümün ateşli silahla intihar sonucu meydana geldiği ve şüpheli O.D.nin ölüm olayının meydana gelmesinde bir dahlinin bulunmadığı kanaatine ulaşarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Anılan kararda şüpheli O.D.nin müdafii eşliğinde verdiği ifade ve kendisi ile yapıldığı belirtilen ancak Ulusal Yargı Ağı

Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarında bulunmadığı anlaşılan mülakat içeriği de diğer delillerle birlikte özetlenmiştir. Buna göre O.D. söz konusu mülakatta olaydan bir gün önce M.A.nın intihar ettiği çadırın önünde kurtlara bir el ateş ettiğini, olaydan sonra ulaşımın yetersiz olması nedeniyle kolluk görevlilerinin olay yerine geç geldiklerini, bu sırada olayın şokuyla tam hatırlamamakla birlikte kendisinden su isteyen yengesine su yerine silahı alarak gittiğini, bu sırada köylülerin silahı bırakmasını söylediklerini, olay sırasında ve sonrasında cesede ve silaha dokunup dokunmadığını, elini yüzünü ne zaman yıkadığını hatırlamadığını söylemiştir.

21. Başsavcılık, olay yerinde iki kartuş bulunduğunu ve av tüfeğinin sahibi olan şüpheli O.D.nin el, yüz ve elbisesinde atış artığı tespit edildiğini belirtmiş; soruşturma kapsamında temin edilen diğer delilleri değerlendirmek suretiyle yukarıda bahsedilen sonuca ulaşmıştır. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Her ne kadar olay yerinde iki adet kartuş bulunmuş ve silahın sahibi olan şüpheli [O.D.nin] el yüz ve elbise üzerinde atış artıklarına rastlanılmış ise de, incelenen otopsi görüntüleri, olay yeri inceleme ekipleri ile yapılan şifahi görüşmeler, irdelenen otopsi raporu, müteveffanın tüm örneklerinde atış artığına rastlanması, şüphelinin ifadesinin hayatın olağan akışı içerisinde oluşu, cesede dokunması, silaha dokunması vb. gibi eylemlerde bulunması sonucunda atış artığının bulaşmış olabileceği, müteveffa ile şüphelinin aralarında yaş farkı (olay tarihinde müteveffa 15 yaşındadır) olay yerinde veya müteveffanın vücudunda herhangi boğuşma olduğuna dair bulgunun/görgünün olmayışı, (ölü muayene tutanağı incelenmiştir) ayrıca rüzgarın yada başka etkenlerle barut materyalinin az miktarda bile kişiye bulaşması durumunda uzmanlık raporlarında atış artığının tespit edilir şekilde görüldüğünün bilinmesi, kişiden alınan örneklerdeki atış artığının yoğunluk derecesinin uzmanlık raporlarında belirtilmemesi hususları ile müteveffanın baş kısmında toplu giriş deliğinin ve yoğun is bulaşının olması (bitişik atış olarak değerlendirilmiştir) göz önüne alındığında [M.A.nın] [O.D.ye] ait av tüfeği ile intihar ettiği, mevcut olaya [O.D.nin] dahlinin bulunmadığı ve savunmasının samimi olduğu kanaatinin oluştuğu, yine [M.A.yı] intihara yönlendirilen herhangi bir kişi veya durumun olduğuna dair bulgunun olmadığı anlaşıldığından [kovuşturmaya yer olmadığına karar verildi.]"

22. Batman 5. Noterliğince düzenlenen 30/12/2020 tarihli vekâletname ile başvurucu, kendisine Av. Aynur Doğan'ı vekil olarak tayin etmiştir. Söz konusu vekâletnamede başvurucunun okur yazar olduğunu beyan ettiği tespitine yer verilmiştir.

23. Başvurucu vekili 15/2/2021 tarihli dilekçe ile kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kanun yararına bozulmasını talep etmiştir. Söz konusu dilekçe itiraz dilekçesi olarak kabul edilerek Muş Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) gönderilmiştir. Hâkimlik 1/7/2021 tarihinde, kararda herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı, kararın yerinde, usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

24. Başvurucu vekili itirazın reddi kararını 28/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

25. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

26. Başvurucu, olay hakkında yürütülen soruşturmanın etkili olmadığını belirterek yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu iddiası kapsamında ilk

olarak kendisi ve eşinin olaya ilişkin ifadelerinin okur yazar olmamalarına ve Türkçe bilmemelerine rağmen tercümansız olarak alındığını, ifade tutanaklarının içeriklerinin gerçek beyanlarını yansıtmadığını, olay nedeniyle bir şikâyeti olmadığı, eşi S.A.ya oğlunun intihar ettiğini söylediği yönündeki ifadelerin kendi beyanı olmadığını, ifadelerinin yeniden alınması talebine rağmen itirazının Hâkimlik tarafından herhangi bir gerekçe bildirilmeden reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ikinci olarak soruşturmada eksiklikler ve Başsavcılığın ulaştığı sonucun mevcut deliller ile örtüşmemesi nedeniyle ölüm olayının aydınlatılamadığını öne sürmüştür. Başvurucuya göre soruşturmadaki eksiklikler ve maddi gerçekle uyuşmayan hususlar şunlardır:

i. 24/7/2020 tarihli uzmanlık raporu ile O.D.nin svaplarında atış artığı olduğu anlaşılmasına rağmen şüpheli sıfatıyla ifadesi ancak 20/10/2020 tarihinde alınmıştır.

ii. Şüpheli O.D.nin özellikle cesedin ve av tüfeğinin pozisyonuna ilişkin beyanları ile Olay Yeri İnceleme Tutanağı'ndaki tespitler uyuşmamaktadır. Ayrıca O.D. ilk ifadesinde av tüfeğine dokunmadığını beyan etmesine rağmen svaplarında atış artığı tespit edilmesi üzerine alınan sonraki ifadesinde tüfeğe dokunduğunu beyan etmiştir. Başsavcılık, şüphelinin ikinci ifadesini samimi bulmuştur.

iii. Av tüfeği üzerinde M.A.nın veya tüfek sahibi olan O.D.nin parmak ve vücut izlerinin bulunmaması ölenin intihar etmediğini göstermektedir.

iv. Olay yerine gitmeyen Cumhuriyet savcısı, ölüm olayını tüm yönleri ile ortaya koymamış ve yukarıda bahsedilen çelişkileri gidermek için bilirkişi raporu almamıştır.

27. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvuruya konu soruşturma sürecinde yapılan işlemlerden söz edilerek Başsavcılığın M.A.nın ölümü hakkında etkili bir soruşturma yürüttüğü ve soruşturma yükümlülüğünün bir sonuç yükümlülüğü olmayıp uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

28. Başvuru, yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

29. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§52, 54; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

30. Ölüme kasten neden olunması veya ölümün saldırı sonucu meydana gelmesi hâlinde etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü ölüm olayı hakkında ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 55). Bu tür bir soruşturmanın Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamları resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeli, soruşturmayı makul bir özen ve süratle yürütmeli, soruşturma veya sonuçları gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmelidir (Serpil Kerimoğlu, §§ 57, 58; Salih Akkuş, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Bununla birlikte etkili

soruşturma yürütme yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemez (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 98).

31. Ölüm olayını çevreleyen koşulların tespiti ve varsa sorumluların tespitine engel olmadığı sürece Anayasa'nın 17. maddesi gereğince yürütülecek soruşturmalarda soruşturma makamlarının olayın gelişimine ve delillerin elde edilmesine ilişkin olarak ölen kişinin yakınlarının her türlü iddialarını ve taleplerini karşılama zorunluluğu yoktur (Yavuz Durmuş ve diğerleri, B. No: 2013/6574, 16/12/2015, § 62; Mahpulah Özarslan, B. No: 2016/12544, 15/9/2020, § 62).

32. Başvurucu, olay yerine gitmeyen Cumhuriyet savcısının şüpheli O.D.nin beyanlarındaki çelişkilerin giderilmesi amacıyla bilirkişi raporu almaması ve olayın intihar olmadığını gösteren delil ve bilimsel raporlara rağmen şüpheli O.D.nin çelişkili beyanlarını samimi bularak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi nedeniyle etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvurucunun anılan iddiaları, ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delillerin tespit edilmediğine, soruşturmanın özenli şekilde yürütülmediğine ve tespit edilen delillerin hatalı değerlendirildiğine ilişkindir.

33. Cumhuriyet savcısının olay yerine gitmemesinin bir eksiklik olduğunu ileri süren başvurucu, kolluk görevlileri tarafından olay yerinde gerçekleştirilen incelemeler sonucu yapılan tespitlere itiraz etmediği gibi delil teminine yönelik herhangi bir eksiklikten de söz etmemiştir. Cumhuriyet savcısının olay yerine gitmemesinin nedenleri 17/6/2020 tarihli tutanakta belirtilmiştir. Buna göre motorlu araçlar ile ulaşımın mümkün olmadığı olay yerine ancak güvenlik riski bulunan kayalık ve ormanlık bir arazide üç dört saat yürüyerek ulaşılabilmektedir. Soruşturma makamlarının olayı haber aldıktan sonra resen ve derhal harekete geçmesi, olay yerine ulaşan kolluk görevlilerinin Cumhuriyet savcısının talimatları doğrultusunda inceleme ve delil tespiti yapması, başvurucunun olay yerinde yapılan işlemlere ve ulaşılan sonuçlara ilişkin bir itirazı olmaması karşısında somut olayda Cumhuriyet savcısının olay yerine gitmemesi soruşturmanın etkililiğini etkileyen bir unsur olarak görülmemiştir.

34. Başvurucunun ölüm olayına ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmediği iddiası kapsamında ileri sürdüğü diğer bir husus şüpheli O.D.nin Olay Yeri İnceleme Tutanağı ve uzmanlık raporları ile uyuşmayan ifadelerindeki çelişkilerin giderilmesi amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırılmamasıdır. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Bilirkişinin atanması" kenar başlıklı 63. maddesinin (1) numaralı maddesi uyarınca "çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde oy ve görüşüne başvurulabilen bilirkişiye genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda" başvurulamaz. Başsavcılık soruşturma sürecinde temin edilen ve başvurucunun da eksik veya hatalı olduğuna ilişkin bir itiraz ileri sürmediği deliller üzerinden bir değerlendirme yapmak suretiyle yukarıda bahsedilen kanaate ulaşmıştır. Bu nedenle anılan bilirkişi incelemesinin yaptırılmaması, soruşturmanın etkililiğini zedelememiştir.

35. Öte yandan başvurucu, soruşturma sürecinde elde edilen ve olayın intihar olmadığını ortaya koyan delillerin hatalı şekilde değerlendirilmesi sonucunda kovuşturmaya yer

olmadığına dair karar verildiğini ileri sürmüştür. Soruşturma makamları olayı öğrendikten sonra resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek delilleri tespit etmiştir. Soruşturma neticesinde düzenlenen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, olay yerinde iki av tüfeği kartuşu bulunması ve O.D.nin svaplarında atış artığı tespit edilmesi gibi şüpheli görülen hususların da gözönünde tutulduğu belirtildikten sonra ölenin tüm svaplarında atış artığına rastlanmasına, O.D.nin cesede ve tüfeğe dokunması gibi durumlarda atış artığının bulaşma ihtimaline, olay yerinde veya ölenin vücudunda herhangi bir boğuşma emaresine rastlanmamasına, ölen ile şüpheli O.D. arasında ciddi yaş farkı olmasına, ölüm olayının bitişik atış sonucu gerçekleştiğine dair tespitlere dayanılarak ölümün intihar sonucu meydana geldiği kanaatine ulaşılmıştır.

36. Anayasa Mahkemesinin soruşturma makamlarının yerine geçerek ölüm olayına ilişkin delilleri değerlendirmesi söz konusu olamaz. Bu konudaki yetki ve sorumluluk ilk elden olayları inceleyen yetkili mercilerindir. Anayasa Mahkemesi, ikna edici bulguların varlığı hâlinde farklı bir değerlendirmede bulunabilir (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 88) ancak başvuru dosyasında, bahsedilen nitelikte deliller mevcut olmadığı için Başsavcılığın vardığı sonuçtan farklı olarak M.A.nın bir başkasınca kasten öldürüldüğü yönünde bir değerlendirmede bulunulması mümkün değildir.

37. Başvurucu, O.D.nin şüpheli sıfatıyla ifadesinin geç alınmasının etkin ve makul bir soruşturma yürütülmediğini ortaya koyduğunu ileri sürmüştür. Şüpheli O.D.nin svaplarında atış artığı bulunduğu tespitini içeren uzmanlık raporu 24/7/2020 tarihinde düzenlenmiş ve 30/7/2020 tarihli üst yazı ile Başsavcılığa iletilmiştir. O.D.nin ifadesinin raporun soruşturma dosyasına girmesinden yaklaşık üç ay sonra 20/10/2020 tarihinde alınması soruşturmayı etkisiz kılmamıştır.

38. Son olarak başvurucunun, kendisi ve eşinin olaya ilişkin ifadelerinin okur yazar olmamalarına ve Türkçe bilmemelerine rağmen tercümansız alındığı, ifade tutanaklarının içeriklerinin gerçek beyanlarını yansıtmadığı, ifadelerinin yeniden alınması talebinin Hâkimlik tarafından kabul edilmediği yönündeki iddiaları ölenin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için soruşturma sürecine yeterli ölçüde katılımına ilişkin ölçüt kapsamında ele alınmıştır. Başvurucu ve eşinin olaya ilişkin ifadeleri kolluk görevlileri tarafından mağdur yerine bilgi sahibi sıfatıyla alınmıştır. Parmak izi ile tasdik edilen ifade tutanaklarında, başvurucu ve S.A.nın okur yazar olduğu belirtilmiş olup bu kişilerin Türkçe bilmediklerine ilişkin herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. Öte yandan bireysel başvuru formu ekinde bulunan 30/12/2020 tarihli vekâletname içeriğinden başvurucunun okur yazar olduğunu beyan ettiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun söz konusu ifadelerin içeriğine ilişkin olarak itiraz ettiği hususların kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesinde etkili olmadığı da görülmüştür. Dahası başvurucu, ifadelerin alındığı tarihten anılan karara itiraz ettiği 15/2/2021 tarihine kadar soruşturma sürecine katılım iradesini ortaya koyan herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Soruşturma dosyası içeriğindeki bilgi ve belgelerin incelenmesine ilişkin olarak bir kısıtlama kararı olmadığı, başvurucunun karara itiraz ederek soruşturma süresine ilişkin iddialarını öne sürme fırsatı bulabildiği gözönüne alındığında başvurucunun soruşturma sürecine yeterli ölçüde katılabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİDAYET METE

B. No: 2021/38674 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİDAYET METE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38674)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Hidayet METE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza davasında hukuka aykırı olarak elde edilen delillere dayalı olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının; terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve suç oluşturmayan eylemlerin mahkûmiyete esas alınması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuruda ayrıca birçok Anayasal hakkın ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

II. BAŞVURUNUN ÖZETİ

2. Başvuru 27/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1979 doğumlu olup bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte Bingöl'ün Genç ilçesinde polis memuru olarak görev yapmaktayken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasıyla (FETÖ/PDY) irtibatlı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Diğer yandan Bingöl Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) da başvurucu hakkında anılan örgüte üye olduğu iddiasıyla soruşturma başlatmıştır.

6. Başsavcılığın talimatı üzerine kolluk tarafından yapılan araştırma sonucunda düzenlenen 1/11/2016 tarihli tutanakta; başvurucunun örgüt elebaşısının talimatı sonrasında Bank Asyada 31/12/2013 ila 24/12/2014 tarihleri arasında "para artışı olan kişiler" listesinde yer aldığı ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca örgütün üst yöneticileri olduğu iddiasıyla haklarında ayrı soruşturma yürütülen kişilerin kullandığı belirtilen GSM hatlarıyla irtibat kurduğu belirlenen kişilere ait kayıtlara göre, başvurucunun bu soruşturmaya dâhil olan H.S. adlı kişiyle 8/12/2006 ve 26/4/2007 tarihleri arasında görüşme yaptığının tespit edildiği belirtilmiştir.

7. Başvurucu soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerinde;

i. 2007 yılında Polis Okulunu kazanıp altı ay kadar eğitim gördükten sonra İstanbul'daki bir karakola atandığını, burada üç yıl görev yaptıktan sonra aynı ilde istihbarat şube müdürlüğüne atandığını, 2014 yılında da Bingöl'e tayin olup kamu görevinden çıkarılana kadar Genç ilçesinde çalıştığını,

ii. Kâr amacıyla ve faizsiz olması nedeniyle 2005 yılında Bank Asyada hesap açtığını, bu bankanın örgütle irtibatlı olduğunu bilmediğini, kamuoyunda 17/25 Aralık süreci olarak bilinen dönemden sonra bankanın örgütle ilgisi olabileceğini düşündüğünü, bu süreçten sonra da bankadaki tüm parasını çektiğini, öncesinde de bankaya kredi kartı aidat ücreti ödemek için para yatırdığını, örgütle herhangi bir bağlantısı olmadığını, örgüt toplantılarına da katılmadığını savunmuştur.

8. Başsavcılık 26/12/2016 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. Anılan iddianamede Başsavcılık; başvurucunun örgütle irtibatı nedeniyle kamu görevinden çıkarılmasına, 1/11/2016 tarihli tutanak doğrultusunda Bank Asyada 15/1/2014 tarihinden sonra hesap hareketlerinin olmasına ve örgütün üst düzey yöneticilerinden olduğu iddiasıyla hakkında ayrı soruşturma yürütülen H.S. ile görüşme yaptığına dair HTS kayıtlarına dayalı olarak atılı suçu işlediği sonucuna ulaşmıştır.

9. Bingöl 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılan yargılama sırasında Uşak Cumhuriyet Başsavcılığı, polis olarak görev yapmakta iken FETÖ/PDY'ye üye olduğu iddiasıyla hakkında soruşturma yürütülen Ö.Ö.nün şüpheli sıfatıyla kollukta alınan ifadesini başvurucuyla ilgili de beyanda bulunduğundan bahisle Mahkemeye göndermiştir. Ö.Ö.nün ifadesinde başvurucuyla ilgili olarak anlatımları şöyledir:

i. 2008 yılının Ekim ayına kadar İçerenköy'de örgüte ait evde kaldıktan sonra evlenmesi üzerine evden ayrıldığını, yaklaşık üç ay sonra kendisinin Üsküdar İlçe Emniyet Müdürlüğünde çalıştığını söyleyen M. adlı bir polisin telefonla aradığını ve hatırlamadığı bir kişinin selamı ile aradığını söyleyip evine misafir olarak gelmek istediğini belirttiğini, sonra da bir akşam eşiyle birlikte kendilerini ziyarete geldiğini, görüşme sırasında bu kişinin kendisine sohbet toplantılarından bahsedip kendisiyle aynı karakolda çalışan başvurucu ve diğer bir polis memuruyla sohbet yapacaklarını söylediğini,

ii. Bu teklif üzerine haftada veya on beş günde bir M.nin polis lojmanlarındaki evinde toplanmaya başladıklarını, toplantılar sırasında M.nin kendilerine Kur'an-ı Kerim, cevşen ile Risale-i Nur adlı kitap ve Fetullah Gülen'in kitaplarını okuduğunu, Fetullah Gülen'den "Hocaefendi" olarak bahsettiğini, sohbetler bitince sadaka ve himmet verilmesi hususunda kendilerine telkinde bulunduğunu,

iii. Sohbetlere devam ettikleri sırada başvurucunun İstihbarat Şube Müdürlüğüne tayininin çıktığını ve bu sohbet grubundan ayrıldığını, onun yerine de iki polis memurunun sohbetlere gelmeye başladığını, 2010 yılının Haziran ayına kadar sohbet toplantılarının bu şekilde devam ettiğini söylemiştir.

iv. Mahkeme istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla Ö.Ö.nün ifadesinin alınmasına karar vermiş, Ö.Ö. Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesinde 18/9/2017 tarihinde tanık sıfatıyla alınan ifadesinde önceki beyanlarına ek olarak başvurucuyla İstanbul'da görev yapmakta olduğu 2007 yılında tanıştığını, aynı karakolun farklı bürolarında çalıştıklarını, evlendikten sonra dâhil olduğu sohbet grubunda gördüğü başvurucunun da kendisi gibi bu toplantılarda katılımcı olarak bulunduğunu, kendisiyle uzun süre aynı sohbet grubunda yer almadıklarını, başvurucunun örgüte parasal yardım yapıp yapmadığına dair bilgisi olmadığını ve onun örgüt içindeki rolünü bilmediğini beyan etmiştir.

10. Başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine dair düzenlenen "Banka Hesap Hareketleri Bilirkişi Raporu" başlıklı raporda; başvurucunun bu bankada aktif ve pasif durumda hesaplarının olduğu, örgüt elebaşısının talimatı sonrasındaki 31/12/2013 ila 24/12/2014 tarihleri arasında, bu tarihlerden önce ve sonra hesaplarında para artışı olduğu ve yeni hesap açma işlemlerinin gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

11. Başvurucu kovuşturma evresinde alınan ifadesinde önceki beyanlarına ek olarak Bank Asyadaki hesabını darbe girişiminden önce kapattığını, tanık Ö.Ö. ile görev yaptıkları yerde farklı şubelerde çalışmaları nedeniyle tanıştığını, bu kişinin kendisine iftira attığını, onunla örgütün herhangi bir toplantısına katılmadığını savunmuştur.

12. Yargılama sonucunda Mahkeme 15/1/2018 tarihinde başvurucunun atılı suçtan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde; kolluk tarafından düzenlenen 1/11/2016 tarihli tutanak ile bilirkişi raporu doğrultusunda başvurucunun örgüt elebaşının talimatı üzerine Bank Asyaya para yatırarak örgüte malî destek sağladığı, örgütün üst düzey yöneticilerinden olduğu iddiasıyla hakkında ayrı soruşturma yürütülen H.S. ile görüşme yaptığına dair HTS kayıtları ile tanık Ö.Ö.nün ifadesi doğrultusunda başvurucunun örgütün sohbet adı altında yaptığı toplantılara katıldığına dair ifadesine dayanmıştır.

13. Bingöl İl Emniyet Müdürlüğü 16/2/2018 tarihli yazı ekinde, FETÖ/PDY'nin mahrem imamlarına yönelik farklı bir soruşturmada ele geçirilen dijital materyallerin çözümü neticesinde hazırlanan veri inceleme raporunu Mahkemenin karar tarihinden sonra dosyaya sunmuştur. Söz konusu raporda;

i. Başvurucu hakkında yapılan kodlamaların anlamlarına dair açıklamalarda bulunulmuş, bu bağlamda; "2015 Mart Alan" tabirinin 2015 yılı Mart ayına kadar polis memurlarının örgütle ilişkisini gösteren harf kodunu; "Alan" tabirinin örgüt tarafından yapılan sınıflandırmaya karşılık gelen harf kodlarını, "Kurs taksidi" tabirinin kişinin örgüte aktardığı parayı, "Öğretmen" tabirinin bu kişiden örgüt içinde sorumlu olan mahrem yapı üyesini, "Asil Vekil" tabirinin kişinin örgütteki görevini asil olarak mı yoksa bir başka örgüt yöneticisinin yerine

mi yürüttüğüne dair açıklamaları, buna göre "Vekil" tabirinin örgütün sivil sorumlusunun yerine görev yapan ve emniyet personeli olan üst düzey örgüt üyesini ifade ettiği belirtilmiştir.

ii. Örgüt hiyerarşisinde yapılan sınıflandırmalara göre başvurucunun "Gaziantep" Büyük Bölgesine ve "Malatya" Küçük Bölgesine bağlı olarak faaliyet gösterdiği ve "FETÖ mensubu olup her şeyiyle teslim olan ancak yöneticilik vasıfları olmayan polis memuru" anlamına gelen "SAY" kodu ile sınıflandırıldığı, "Kurs Taksidi" bilgisinin "250", "Öğretmen" bilgisinin "Kendisi", "Asil Vekil" bilgisinin "Vekil" ve "Vekil adı" bilgisinin "Kendisi" olduğu ve "2015 Mart Alan" bilgisinin de "SAY" olduğu belirtilmiştir.

iii. Mahkûmiyet gerekçesinde bu rapora da değinilmiş olmakla birlikte, raporun karar tarihinden sonra dosyaya sunulduğu ve içeriği itibarıyla başvurucuya atılı suçun niteliğinin belirlenmesine etkisinin bulunmadığı gerekçesiyle hükme esas alınmadığı belirtilmiştir.

14. Başvurucunun Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesi (Daire) davanın duruşma açılarak yeniden görülmesine karar vermiştir. Dairece yapılan yargılama sırasında başvurucu, kendisine okunan veri inceleme raporunda yer verilen tespitleri kabul etmediğini, bu verilerin "fişleme belgesi" niteliğinde olduğunu, bu nedenle de hükme esas alınamayacağını ileri sürmüştür. Yargılama sonunda Daire 28/11/2018 tarihinde başvurucunun Mahkeme kararına yönelik istinaf kanun yoluna başvurusunu esastan reddetmiştir. Daire kararında, başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçunun sabit olduğunun belirlenmesi açısından Mahkemenin mahkûmiyet gerekçesine ek olarak karardan sonra dosyaya sunulan ve istinaf incelemesi sırasında içeriği başvurucuya okunan veri inceleme raporundaki kodlamanın da dikkate alındığını belirtmiştir.

15. Başvurucu, Daire kararına karşı; bankacılık faaliyetleri, HTS kayıtları ile tanık beyanı doğrultusunda mahkûmiyet kararı verildiğini, banka hesap hareketlerinin mutat bankacılık faaliyetleri olduğunu ve HTS kayıtlarına konu görüşmelerin yapıldığı tarihler itibarıyla söz konusu yapılanmanın silahlı terör örgütü olarak değerlendirilmediğini ileri sürerek temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Ancak anılan dilekçede başvurucu, Dairenin diğer delillerle birlikte hükme esas aldığı veri inceleme raporuna değinmediği gibi bu rapora dayanak olan dijital veriye ya da raporda yer verilen tespitlere yönelik herhangi bir itiraz dile getirmemiştir. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesi 7/4/2021 tarihinde Daire kararını onamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1.B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 9, 21-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 27/2/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

18. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; FETÖ/PDY'nin emniyet mahrem yapılanmasına yönelik ayrı yürütülen soruşturma sırasında Garson adlı gizli tanıktan elde edilen dijital verilerin hukuka aykırı delil niteliğinde olduğunu, dolayısıyla bu verilere dayalı olarak düzenlenen veri inceleme raporunun istinaf incelemesi sırasında verilen hükme esas alınması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; konuya ilişkin yargısal içtihatlara yer verdikten sonra ihlal iddiaları ele alınırken anılan içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.

2. Değerlendirme

21. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

22. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2.B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

24. Somut olayda başvurucunun anılan itirazlarını temyiz kanun yolu başvuru dilekçesinde ileri sürmediği, dolayısıyla olağan kanun yollarını tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; işlendiği tarihte suç olarak kabul edilmeyen fiillere dayanılarak cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde; konuya ilişkin yargısal içtihatlara yer verildikten sonra ihlal iddiaları ele alınırken anılan içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Başvurucunun iddiaları suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönünden incelenmiştir.

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

30. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş. [1.B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 104; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 60; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/38695, 9/10/2024, § 46).

31. Anayasa'nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61; Hasan Sarıcı, § 47).

32. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Hasan Sarıcı, § 48). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan[1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Hasan Sarıcı, § 48). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Hasan Sarıcı, § 48).

33. Başvuruya konu mahkûmiyet hükmünün kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesidir. Yargı mercilerine göre bir suç örgütü, baştan itibaren suç işlemek üzere kurulmuş yasa dışı bir yapı olabileceği gibi yasal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan suç örgütüne hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

34. Bir kişinin yasa dışı örgüt üyeliği suçundan cezalandırılabilmesi için henüz bir suç işlemiş olması gerekmez. Örgüt üyeliği başlı başına cezalandırılan bir suçtur. Bu itibarla örgüt üyesinin faaliyetinin mutlaka örgüt tarafından gerçekleştirilen suçlara katılma şeklinde olması da gerekmez. Terör örgütüne üye olma suçu, üye ve hatta örgüt henüz bir suç işlememiş olsa dahi örgütün toplum için yarattığı tehlikeyi cezalandıran ve bu yönüyle

bir yandan da örgüt faaliyetleri kapsamında suç işlenmesini engelleme amacı taşıyan bir suç türüdür (Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, §§ 60-61).

35. Bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14; Hasan Sarıcı, § 32). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, §§ 50-51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50; Hasan Sarıcı, § 32).

36. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51; Hasan Sarıcı, § 33).

37. Bu sebeple Yargıtay FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

38. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün

nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; Hasan Sarıcı, § 35; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114; İlhami Aksu [2.B.], B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 21).

39. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54; Hasan Sarıcı, § 36).

40. Öte yandan vurgulamak gerekir ki bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin görevi bir yargılamanın sonucu itibarıyla adil olup olmadığını değerlendirmek değildir. Dolayısıyla başvurucular hakkında isnat edilen terör örgütü üyesi olma suçunun sübuta erip ermediği veya toplanan delillerin suçun sübutu için yeterli olup olmadığı meselesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır (Metin Birdal, § 47; Yılmaz Çelik [GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018, § 45). Bundan başka bir ceza yargılamasında hangi delillerin hükme esas alınabileceği meselesi de esas itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görev alanının dışındadır (Türk ceza muhakemesi hukuku uygulamasına ilişkin bazı değerlendirmeler için bkz. Metin Birdal, §§ 67-71).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Mahkemenin başvurucu hakkındaki gerekçeli karar içeriği gözönüne alındığında mahkûmiyetin temel olarak başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine, örgüt yöneticilerinden olduğu iddiasıyla hakkında ayrı soruşturma yürütülen kişiyle telefon görüşmesi yapmasına ve örgütün sohbet adı altında yaptığı toplantılara 2010 yılına kadar katıldığına dair tanık beyanına dayandığı anlaşılmıştır (bkz. § 12). Buna karşın Daire kararında Mahkemece esas alınan delillere ek olarak mahkûmiyet kararından sonra dosyaya giren veri inceleme raporu da aleyhe delil olarak kabul edilmiştir (bkz. § 14). Dolayısıyla başvurucunun örgüt üyesi olduğuna dair Mahkemenin tespit ve değerlendirmeleri açısından Daire kararında yer verilen açıklama da dikkate alınmalıdır.

42. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgütle iltisaklı Bank Asya'ya örgüt liderinin talimatıyla ve terör örgütüne yardım etme kastıyla destek amaçlı para yatırdıklarına ilişkin kesin ve inandırıcı delil bulunmaması durumunda, mevcut şüphe sanık lehine değerlendirilmektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 25/11/2024 tarihli ve E.2022/24737, K.2024/15026; 12/12/2024 tarihli ve E.2022/30656, K.2024/18046 ile 23/12/2024 tarihli ve E.2022/34231, K.2024/19255 sayılı kararları].

43. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın

ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72).

44. Somut olayda Daire örgüt yöneticisi olduğu iddiasıyla hakkında soruşturma yürütülen kişiyle içeriği belli olmamakla birlikte telefon görüşmesi yapma ve örgüt toplantılarına katılma dışında başvurucunun örgütün emniyet teşkilatındaki yapılanmasına yönelik soruşturmada elde edilen dijital verilerde "FETÖ mensubu olup her şeyiyle teslim olan ancak yöneticilik vasıfları olmayan polis memuru" anlamına gelen "SAY" kodu ile sınıflandırılması şeklindeki delile de dayanmıştır. Daire kararına esas alınan bu raporda ayrıca, başvurucunun 2015 yılının Mart ayına kadar da bu kod ile sınıflandırıldığına, örgütteki görevini başka bir örgüt yöneticisinin yerine yürüttüğüne, buna göre örgütün üst düzey üyesi olup bu konumu itibarıyla örgütün sivil sorumlusunun yerine görev yaptığına dair tespitlere de yer verilmiştir (bkz. § 13).

45. Buna karşın başvurucunun duruşma açılarak yapılan istinaf incelemesi sırasında kendisine okunan bu raporun fişleme niteliğinde olduğu, bu nedenle hükme esas alınmayacağı dışında herhangi bir itiraz ileri sürmediği vurgulanmalıdır (bkz. § 14). Buna ek olarak başvurucu temyiz dilekçesinde hükme esas alınan delillerden bazılarına yönelik açıklamalarda bulunduğu hâlde; Daire kararına esas alınan bu delille ilgili değerlendirme yapmamıştır. Dahası raporda yer verilen tespitlerle ilgili olarak ilk kez bireysel başvuru formunda ve soyut şekilde dile getirdiği, veri inceleme raporuna dayanak olan dijital verilerin hukuka aykırı şekilde elde edildiğine yönelik şikâyetin ötesinde bir itirazda da bulunmamıştır (bkz. § 15). Nitekim olağan kanun yolunda ileri sürmemesi nedeniyle başvurucunun anılan şikâyetine konu ihlal iddiasının kabul edilemez olduğuna karar verildiğinin de altı çizilmelidir (bkz. §§ 19-25).

46. Böylelikle Mahkemenin ve sonrasında Dairenin, dosya kapsamındaki tüm delilleri bir bütün olarak değerlendirmek suretiyle oluşturduğu kabulün somut olayın şartlarına göre temelsiz ve keyfî olmadığı vurgulanmalıdır. Nitekim Daire, örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan sonra dahi başvurucunun terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koyarak örgütün nihai amacını bildiği sonucuna varmış ve aksi yöndeki savunmalarına itibar etmemiştir. Dairenin bu yorumunun kanun koyucunun yasak olarak belirlediği fiilin kapsamını suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olacak şekilde genişletmediği, örgüt üyeliğine ilişkin kuralın özüyle çelişmediği ve öngörülebilir olduğu anlaşılmıştır. Daire, atılı suçun unsurlarını netleştirirken öngörülebilir ve suçun mahiyetine uygun olma konusunda özen göstermiştir. Buna göre başvurucunun yukarıda anılan eylemleri dolayısıyla bu oluşumun suç işlemek amacında olduğuna ve üzerine atılı örgüt üyeliği suçunun unsurlarını bilebilecek konumda bulunduğuna ilişkin varılan sonucun temelsiz olduğu söylenemez.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

48. Başvurucunun;

i. Suç isnadına bağlı tutulduğu muhakeme süreci itibarıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mehmet Emin Kılıç [2. B.], (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek [1. B.], (B. No: 2018/10953, 22/7/2020) kararları doğrultusunda süre aşımı; mahkûmiyete bağlı tutulduğu süreç yönünden kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018,

§§ 36-39) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması,

ii. Hukuka aykırı şekilde kamu görevinden çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkı ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Remziye Duman [2. B.], (B. No: 2016/25923, 20/7/2017) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi,

iii. İnternet sitelerinde kimlik bilgilerine yer verilerek kamuoyu nezdinde suçlu ilan edilmesi nedeniyle masumiyet karinesi ile özel hayata saygı hakkının; bankacılık faaliyetlerine dayalı olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle özel hayata saygı ile mülkiyet haklarının ve başka kişilere yönelik yürütülen yargılamalar sırasında kendisiyle benzer deliller bulunmasına karşın bu kişiler hakkında salıverme ve beraat kararları verilmesi nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının da Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSEL DİLEÇ

B. No: 2021/43918 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/43918

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSEL DİLEÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/43918)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Veysel DİLEÇ

Vekili : Av. Nurullah GÜLER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, fiilî hizmet süresi zammından yararlandırılma talebiyle idareye yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/4/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları (TCDD) 5. İşletme Müdürlüğü Malatya Loko Bakım Atölye Müdürlüğünde tekniker olarak görev yapmakta olup 11/8/1997 - 1/10/2008 tarihleri arasında Loko Bakım Atölye Müdürlüğünde geçen çalışmaları nedeniyle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 32/d maddesi uyarınca fiilî hizmet süresi zammından yararlandırılması istemiyle 6/3/2020 tarihinde idareye başvurmuştur.

8. Başvurucunun talebi, cevap verilmemek suretiyle zımnen reddedilmiştir.

9. Başvurucu, anılan işlemin iptali talebiyle 2/10/2020 tarihinde dava açmıştır.

10. Ankara 15. İdare Mahkemesi 22/10/2020 tarihli kararıyla davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'nun 32/d maddesi uyarınca fiili hizmet süresi zammından yararlandırılması istemiyle6/3/2020 tarihinde idareye başvuruda bulunduğu, anılan başvuruya cevap verilmediği, bu nedenle talebinin 5/5/2020 tarihinde zımnen reddedilmiş sayılacağı ve dava açma süresinin bu tarihten itibaren başlayacağı vurgulanmış; 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun kapsamında dava açma sürelerinin 15/6/2020 tarihine kadar durduğu gözetildiğinde en geç 28/9/2020 tarihinde davanın açılması gerektiği, bu süreler geçirildikten sonra 2/10/2020 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle incelenmesine imkân bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Başvurucunun istinaf talebinin de ayrı bir gerekçe belirtilmeksizin reddedilmesiyle birlikte karar kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, başvuru konusu nihai kararın 25/3/2021 tarihinde tebliği üzerine 26/4/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

13. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun;

i. "Dava açma süresi" kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür."

ii. "Üst makamlara başvurma" kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır. "

14. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"(1) Covid-19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle yargı alanındaki hak kayıplarının önlenmesi amacıyla;

a) Dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler; 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar bakımından belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim tarafından tayin edilen süreler ile arabuluculuk ve uzlaştırma kurumlarındaki süreler 13/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden,

...

itibaren 30/4/2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durur. Bu süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren işlemeye başlar. Durma süresinin başladığı tarih itibarıyla, bitimine on beş gün ve daha az kalmış olan süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılır. Salgının devam etmesi halinde Cumhurbaşkanı durma süresini altı ayı geçmemek üzere bir kez uzatabilir ve bu döneme ilişkin kapsamı daraltabilir. Bu kararlar Resmî Gazete'de yayımlanır."

2. Danıştay İçtihadı

15. Danıştay Sekizinci Dairesinin 23/12/2022 tarihli ve E.2022/1297, K.2022/8127 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir.

"(...) davacı tarafından çalışma izninin haksız olarak iptali nedeniyle kazanmaktan mahrum kaldığı tüm parasal haklarının hesaplanarak ödenmesi, çalışmasının engellendiği sürenin prim gün sayısına eklenmesi ve mahrum kaldığı tüm mali ve sosyal haklarının ödenmesi istemiyle yapılan 23.03.2020 tarihli başvuruya ilişkin zımni ret süresinin 15.06.2020 tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı açıktır. Zira 7226 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen istisnalar haricinde sürelerin durması bakımından herhangi bir ayrım yapılmamıştır.

Bu durumda, davacının başvurusu üzerine 14.08.2020 tarihinde oluşan zımni ret işlemine karşı 13.10.2020 tarihine kadar dava açma imkanı bulunmakta olup 30.09.2020 tarihinde açılan işbu davanın süresinde olduğu sonucuna varılmıştır. "

16. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 29/12/2022 tarihli ve E.2022/2587, K.2022/4074 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir.

"26/03/2020 tarih ve 31080 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Geçici 1. maddesi uyarınca, Covid-19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle yargı alanındaki hak kayıplarının önlenmesi amacıyla; dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm sürelerin; 06/01/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 04/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 12/01/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar

bakımından belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim tarafından tayin edilen süreler ile arabuluculuk ve uzlaştırma kurumlarındaki sürelerin 13/03/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden itibaren 30/04/2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durduğu, bu sürelerin, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren işlemeye başlayacağı, durma süresinin başladığı tarih itibarıyla, bitimine on beş gün ve daha az kalmış olan sürelerin, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılacağı, salgının devam etmesi halinde Cumhurbaşkanının durma süresini altı ayı geçmemek üzere bir kez uzatabileceği ve bu döneme ilişkin kapsamı daraltabileceği kabul edilmiş; 30/04/2020 tarih ve 31114 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2480 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı uyarınca, 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun Geçici 1. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen durma süresi 01/05/2020 (bu tarih dahil) tarihinden, 15/06/2020 (bu tarih dahil) tarihine kadar uzatılmıştır.

Davacıların, 03/02/2020-04/03/2020 tarihleri arasında askıya çıkarılan imar planlarına askıda itirazları bulunmadığından, dava açma süresinin imar planlarının askıdan indiği tarihten itibaren 60 gün içinde ve son olarak 03/05/2020 tarihinde dolduğu, ancak yukarıda yer verilen mevzuat gereği dava açma süresinin 13/03/2020 tarihinden itibaren durduğu ve durma süresinin 15/06/2020 tarihine kadar uzatıldığı dikkate alındığında 05/08/2020 tarihinde, yasal dava açma süresi içinde alt ölçekli imar planları ile birlikte 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planının iptali istemiyle açılan davada süre aşımı bulunmamaktadır."

B. Uluslararası Hukuk

17. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Cemil Hırca, B. No: 2019/8549, 23/11/2021, § 16-18.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 27/2/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu; davada karar veren mahkemenin yetkisiz olduğunu, davanın süresinde açılmadığı yönünde verilen kararda 7226 sayılı Kanun'la pandemi nedeniyle duran sürelerin dikkate alınmadığını ifade etmiştir. Anılan Kanun'daki düzenleme uyarınca 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi kapsamında idarenin cevap verme süresinin de durduğunu, bu durum dikkate alınmadan karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "... ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

24. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

25. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

26. Somut olayda iptal davasının süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

29. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından iptal davasının süresinde açılmadığı gerekçesiyle, davanın esasına girilmeksizin süre aşımı nedeniyle verilen ret hükmünün mahkemeye erişime getirilen müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerekir.

i. Genel İlkeler

30. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

31. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargılama merilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargılama mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesinde (olay tarihinde yürürlükteki haliyle) ilgililer tarafından idari dava açılmadan önce idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasının üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan idari dava açma süresi içinde istenebileceği düzenlenmiştir. Anılan maddede ayrıca, bu başvurunun işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durduracağı, idari başvuruya altmış gün içinde bir cevap verilmezse isteğin reddedilmiş sayılacağı, isteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması hâlinde ise dava açma süresinin yeniden işlemeye başlayacağı ve başvurma tarihine kadar geçmiş süreninde hesaba katılacağı kurala bağlanmıştır.

33. Diğer yandan Covid 19 salgın hastalığı (pandemi) tedbirleri kapsamında, 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde dava açma süreleri ile zorunlu idari başvuru sürelerinin 13/3/2020 tarihinden 30/4/2020 tarihine kadar durması öngörülmüş, sürelerin duracağı son tarih daha sonra, aynı fıkrada tanınan yetkiye istinaden Cumhurbaşkanı tarafından 15/6/2020 olarak tespit edilmiştir (Senih Özay, B. No: 2020/13969, 9/6/2020, § 32).

34. Bu kapsamda, Covid 19 pandemi sürecinde yargılama faaliyetlerinde hak kaybı oluşmasını önlemeye matuf yasal düzenleme çerçevesinde yargılama usulünde bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm sürelerin belirli dönemler itibarıyla durdurulduğu, bununla birlikte 7226 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen istisnalar haricinde sürelerin durması bakımından herhangi bir ayrım yapılmadığı görülmüştür.

35. Somut olayda, başvurucunun iptal davası açmadan önce 6/3/2020 tarihli dilekçe ile ilgili idareden fiilî hizmet süresi zammından yararlandırılması talebinde bulunduğu görülmektedir. Söz konusu talebin cevap verilmemek suretiyle zımnen reddedildiği

gözetildiğinde zımni ret işleminin hangi tarihte oluştuğunun ve buna göre dava açma süresinin hangi tarihte sona erdiğinin belirlenmesi önem arz etmektedir.

36. 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca Covid 19 tedbirleri kapsamında bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm sürelerin 13/3/2020 tarihi itibarıyla durduğu açıkça belirtilmiştir. Bu durumda, İYUK 11. maddesi kapsamında başvurucunun talebine ilişkin idarece cevap verilmesi için öngörülen altmış günlük süre idareye başvuru tarihi olan 6/3/2020 tarihinden itibaren 7 gün sonra durmuştur. Ancak 15/6/2020 tarihinden itibaren anılan süreler tekrar işlemeye başlamıştır. Bu kapsamda yapılan incelemede, yargı mercilerince sürenin hesabında açık bir biçimde hatalı değerlendirme yapılarak başvurucu açısından öngörülemez şekilde yargı yollarına ulaşımın engellendiği görülmektedir.

37. Bu kapsamda, Mahkemece hatalı bir yorumla davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle ret kararı vermesi mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi kanunilik unsurundan yoksun bırakmaktadır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

39. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılmasıyla, 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 15. İdare Mahkemesine (E.2020/1847, K.2020/1357) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF BİRKAN (2)

B. No: 2021/46394 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/46394

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF BİRKAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/46394)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Yusuf BİRKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumundaki süresiz yayınlar ile ziyaret ve posta yoluyla getirilen kitaplara sınırlama konulması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/8/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, başvuru tarihinde hükümlü olarak Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza

İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır.

7. Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının (İdare ve Gözlem Kurulu) 18/3/2021 tarihli kararıyla, hükümlü ve tutukluların odalarda mensubu olduğu dinin kutsal kitabı ve meali hariç en fazla beş kitap, iki dergi, Kurum kütüphanesinden temin edebileceği üç kitap olmak üzere toplam on süreli/süresiz yayın bulundurabileceğine, yayınların on beş günde bir değiştirilmesine, hediye kapsamında birden fazla kitap geldiği takdirde sadece bir kitabın kabulüne, diğer kitaplar ziyaretçisi tarafından getirilmişse bu kitapların ziyaretçisine iadesine karar verilmiştir. Kararda ayrıca kitap kargoyla gelmiş ise kargo ücretinin hükümlünün emanet para hesabından kesilerek kargonun geldiği adrese gönderilmesine veya emanet eşya deposuna kaldırılmasına yönelik düzenleme yapılmıştır. Ek olarak Emanet Eşya Depo Biriminde yoğunluk oluşturmaması için alınan kitapların hükümlülerin dilekçeleri doğrultusunda ziyaretçisine teslim edilmesine ve Ceza İnfaz Kurumunda adli ve terör suçundan barındırılan bütün hükümlülere, öğretimine devam edenlere gelen ders kitapları hariç kargo yoluyla ya da yakınları aracılığıyla gelen hiçbir kitap veya dokümanın Ceza İnfaz Kurumuna kabul edilmemesi de kararda yer almıştır.

8. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumuna naklen geldiği süreçte yanında 170-180kitap getirdiğini, emanet eşya deposundaki yoğunluk sebebiyle kitaplarını ailesine verip daha sonra ihtiyaç duyduğunda tekrar kargoyla alabileceğinin İdarece söylendiğini, buna binaen 160 kitabı ailesine gönderdiğini, Ceza İnfaz Kurumunca alınan karar uyarınca kargo veya ziyaret yoluyla kitap alımının engellendiğini, hediye kapsamında gelen kitapların birçoğunun kendisine teslim edilmediğini, ailesine teslim edilmek üzere üzere on altı kitap belirlemesine rağmen kırk yedi kitap verildiğini, bedelini ödeyerek kitap alamadığını, İdareye ait kütüphaneden istediği kitaplar yerine rastgele kitap verildiğini, yazdığı öyküye el konulduğunu belirterek Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 31/5/2021 tarihli kararında; henüz yeni oluşturulsa da Ceza İnfaz Kurumunun bir kütüphanesi olduğunu, İl Halk Kütüphanesinden kitap değişim programı kapsamında imzalanan protokol gereği getirilen kitaplardan, parası hükümlü/tutukluların hesaplarından kesilmek koşuluyla dış kantin yoluyla satın alınan kitaplardan, hediye kapsamında (doğum günü, dinî bayramlar, yılbaşı ve iki ayda bir olmak koşuluyla) kargoyla hükümlü/tutuklulara gönderilen kitaplardan, hükümlü/tutukluların sevk ve nakil olarak geldiklerinde üzerilerine kayıtlı kitaplardan kitap ihtiyaçlarını karşılayabileceklerini belirterek talebin reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı önceki itirazlarına ek olarak İl Halk Kütüphanesinden de faydalanamadığını belirterek itiraz etmiştir. Afyonkarahisar Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) İnfaz Hâkimliği kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle talebin kesin olarak reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 28/7/2021 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 5/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı HakkındaKanun’un “Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı” kenar başlıklı 62. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz.

(3) (Değişik:14/4/2020-7242/32 md.) Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.

..."

12. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlüye dışarıdan gönderilen hediyeyi kabul etme hakkı" kenar başlıklı 69. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(Değişik:14/4/2020-7242/34 md.) (1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü, iki ayda bir kez, ayrıca dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir. ... Bunun esas ve usulleri yönetmelikle belirlenir."

13. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı" kenar başlıklı 77. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım aylarının ilk haftasında ve dinî bayramlarda, her yıl 31 Aralık günü yılbaşı sayılarak yılbaşında veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği ve kişilerin sağlığı için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir.

(2) Hediye kabulüne ilişkin aşağıdaki esaslar uygulanır:

a) Hükümlü, hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir. Hediye olarak kitabın ücreti de gönderilebilir, bu durumda kitap, kurum kantini aracılığıyla temin edilir.

b) Hediye, ziyaretçi tarafından verilebileceği gibi posta veya kargo yolu ile de gönderilebilir.

..."

14. Bakanlığın 12/7/2005 tarihli Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Oda veya koğuşta okunmak üzere, kütüphane ve kitaplıklarda bulunan süreli ve süresiz yayınlar, hükümlü ve tutuklulara zimmetle verilir.

Verilecek yayın sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğuş düzenini bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenir.

Verilen yayınlar, en çok onbeşinci günün sonunda kütüphane veya kitaplığa iade edilir. Bu sürenin bitiminde, sürenin uzatılmasını isteyenlere; yayın adedine, yayına gösterilen ilgiye ve faydalanma maksadına göre kütüphane veya kitaplık sorumlusu tarafından ek süre verilebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 27/2/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

16. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

17. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2.B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; ceza infaz kurumundaki kütüphaneden üç kitap alınabileceğine karar verilmesine karşın bir veya iki kitap verilip bu kitapların on beş günde bir değiştirilmesi gerekirken yirmi günde bir değiştirildiğini, İl Halk Kütüphanesinden faydalanamadığını, hediye olarak gelen ve depoda bulunan kitaplarından on altısının ailesine teslim edilmesini istemesine karşın kırk yedisinin verildiğini, önceki ceza infaz kurumundaki durumuna nazaran daha az kitap okuduğunu, kendini geliştirme, kitaba erişim ve eğitim haklarının engellendiğini iddia etmiştir.

19. Bakanlık görüşünde; ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetler incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

20. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında; genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

21. Somut olayda başvurucu, kitaba erişimindeki kısıtlamalardan şikâyetçidir.

22. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara posta/kargo yoluyla gelen, ziyaretçilerin getirdiği veya hükümlü ve tutukluların satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2) [2.B.], B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; Ahmet Sil ve Taner Yay [2.B.], B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31).

23. Bu doğrultuda başvurucunun ihlal iddialarının süresiz yayına erişimin kısıtlanması bağlamında ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

25. Anayasa’nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar “söz, yazı, resim veya başka yollar” olarak ifade edilmiştir ve “başka yollar” ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (Emin Aydın [1.B.], B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 43).

26. İfade özgürlüğü, insanın haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (Emin Aydın § 40).

27. Bilgi ve düşünceleri edinme özgürlüğünün ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda hiçbir şüphe ya da anlaşmazlık bulunmamaktadır (Özkan Kart [1.B.], B. No: 2013/1821, 5/11/2014, § 32). Anayasa’da ifade özgürlüğüne ilişkin olarak daha ayrıntılı düzenlemeler de yer almakla birlikte mevcut koşullar altında başvurunun ifade özgürlüğüne ilişkin temel düzenleme olan Anayasa’nın 26. maddesi kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

28. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2.B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda tutuklu ve hükümlülerin ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Murat Karayel (5) [2.B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

29. Tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesi de bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altındadır (İbrahim Bilmez [1.B.], B. No: 2013/434, 26/2/2015, § 74; Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 43; Hüseyin Sürensoy [1.B.], B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 44; Ahmet Temiz (6) [2.B.], B. No: 2014/10213, 1/2/2017, § 34).

30. Bu doğrultuda Ceza İnfaz Kurumu kararı ile mahkûmların kitaba erişiminin sınırlandırılmasının haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu açıktır.

31. Mutlak değil sınırlanabilir bir hak olan ifade özgürlüğü Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin 26. maddenin ikinci fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Ancak bu özgürlüğe yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Anayasa’nın 13. maddesindeki ölçütler gözönüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve Anayasa’nın 26. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir (Özkan Kart,§ 33).

32. Anayasa Mahkemesi Recep Bekik ve diğerleri kararında, benzer müdahalelerin hukuki dayanağı olan 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve başvuruya konu süreli yayınların ceza infaz kurumlarının düzeninin ve güvenliğinin sağlanması, suçun önlemesi ve mahkûmun ıslahı amaçlarıyla başvuruculara verilmemesi şeklindeki müdahalelerin Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varmıştır (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 32, 33). Mevcut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir.

33. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1.B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

34. Öncelikle somut olayda, İnfaz Hâkimliği kararında başvurucunun itirazları "... hükümlü, kargo ile gönderilen kitapların verilmesini, kitap sayısındaki sınırın en azından tekli odalar yönünden 15 şahsi kitap, 4 dergi ve 6 kütüphane kitabı olacak şekilde artırılmasını ve yasal mevzuat ve dini kitapların bu sayıya dahil edilmemesinin sağlanmasını, fotokopi dokümanların kontrol edilerek verilmesini ya da istediği dokümanların kurumca belirlenecek şekilde temin edilmesinin sağlanmasını talep ederek" şeklinde özetlenmiş ise de başvurucunun şikâyetlerinin belirtilen hususları içermediği görülmüştür. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğine yukarıda belirtilen (bkz. § 8) konularda şikâyette bulunmuşsa da gerekçeli kararda başvurucunun şikâyetlerinin doğru bir şekilde yansıtıldığından söz etmek mümkün görünmemektedir.

35. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu kararı sonrasında İnfaz Hâkimliğine birden fazla konuda şikâyette bulunmuştur. Bu şikâyetlerden ilki kitap kotası uygulamasına ilişkindir. Bu konuda İnfaz Hâkimliği sınırlamanın mevzuata uygun olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur.

36. Ayrıca başvurucu naklen gelirken yanında getirdiği kitapları Ceza İnfaz Kurumu emanet eşya deposunda yer bulunmaması sebebiyle ailesine göndermek zorunda kaldığını belirtmiş, İdare ve Gözlem Kurulu kararı sonrasında ise bu kitapları getirmesinin engellendiğinden şikâyetçi olmuştur. İnfaz Hâkimliği, kararda hükümlü/tutukluların dış kantin yoluyla kitap satın alabileceğine veya hediye yoluyla kitap temin edebileceğine yer vermiş; sevk ve nakil olarak gelirlerken üzerilerindeki kitaplarla kitap ihtiyaçlarını karşılayabileceklerini gerekçesine eklemiştir. Başvurucunun naklen gelirken getirdiği kitaplara erişememesi hususunda ise karardaherhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

37. Öte yandan başvurucu; Ceza İnfaz Kurumuna ait kütüphaneden az sayıda ve rastgele kitap alabildiğini ifade etmiştir. İnfaz Hâkimliğinin bu şikâyete ilişkin değerlendirmesi ise başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda yeni oluşturulan kütüphaneden ve yapılan protokol gereği İl Halk Kütüphanesinden faydalanma imkânı olduğu yönündedir. Başvurucu, Ağır Ceza Mahkemesine İl Halk Kütüphanesinden ise hiçbir şekilde faydalanamadığını, uygulamada yaşanan aksaklık ve eksiklikleri belirtmesine rağmen Ağır Ceza Mahkemesi bu yönde detaylı bir inceleme ve başvurucunun kitaba erişim hususundaki mağduriyetine yönelik değerlendirme yapmamıştır.

38. Anayasa Mahkemesi daha önce Özkan Kart kararında ceza infaz kurumu idaresinin kitap kotası uygulamasını ifade özgürlüğü kapsamında incelemiş ve ceza infaz kurumunun oda veya koğuş düzeninin sağlanması amacıyla mahpusların -düzenli aralıklarla değiştirilen- belli sayıda kitap bulundurabilmesi düzenlemesinde anayasal sorun olmadığı sonucuna varmıştır (anılan kararda bkz. §§ 52-56). Buna göre somut olayda İnfaz Hakimliğinin Anayasa Mahkemesi kararlarını dikkate alarak Ceza İnfaz Kurumunda kitap kotası

uygulamasına yönelik ortaya koyduğu gerekçenin ilgili ve yeterli olduğu değerlendirilmiştir.

39. Bununla birlikte yukarıda da değinildiği üzere yargı mercilerinin yaptığı incelemede başvurucunun itirazlarının anlaşılırlığının tam anlamıyla ortaya konulmadığı, şikâyetin özetinin başvurucunun sunduğu şikâyetler ile bağdaşmadığı görülmektedir. Ayrıca başvurucunun kitap sınırlamasına yönelik sunduğu itirazlarda mevzuatın ilgili hükmüne yer verilmişse de terör suçlarından hükümlülerin posta ve ziyaret yoluyla kitap temin edememesine yönelik uygulamaya dair herhangi bir gerekçelendirme yapılmaksızın şikâyetin reddedilmesine karar verilmiştir. Diğer yandan başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu kütüphanesinden ve İl Halk Kütüphanesinden kitap temin ederken uygulamada yaşanan sorunlara ilişkin sunduğu açıklamalar gözönünde tutulmaksızın Ceza İnfaz Kurumunda kütüphane bulunmasından ve İl Halk Kütüphanesi ile kitap değişim programı kapsamında imzalanan protokolden söz edilerek başvurucunun itirazına yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Bu nedenle başvurucunun talebinin reddine ilişkin kararların ilgili ve yeterli bir gerekçe içermediği anlaşılmakla müdahalenin demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyacı karşılamadığı sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesiyle güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

41. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 Amerikan doları maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

42. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

43. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 55).

44. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. İfade özgürlüğüne yönelik yapılan haksız müdahale nedeniyle başvurucuya 10.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliğine (E.2021/2461, K.2021/2951 sayılı) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK AKIN

B. No: 2021/62165 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62165

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK AKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62165)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Burak AKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ücretsiz seyahat kartının iptali ve geri alınmasına dair işleme karşı açılan davada, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuya 15 Temmuz darbe girişimi esnasında kara kuvvetleri komutanını koruma timi komutanı olarak görev yapmaktayken yaralandığından bahisle 16/12/2016 tarihinde 39.780 TL nakdi tazminat ödenmesine ve başvurucu ile eşine ücretsiz seyahat kartı verilmesine karar verilmiştir. Daha sonra 21/1/2019 tarihinde başvurucuya ve eşine verilen ücretsiz seyahat kartının iptali ve geri alınmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali talebiyle 13/2/2019 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, idarenin hatalı işlemi sonucunda kamu görevinden çıkarılmasının ücretsiz seyahat kartının iptali sonucunu doğurmayacağını belirtmiştir. Hakkında başlatılan ceza yargılaması sonucunda etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması neticesinde ceza verilmesine yer olmadığına karar verildiğini, bu husus gözönünde bulundurulduğunda dava konusu işlemin iptal edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ücretsiz seyahat kartı verilmesinin sebebinin darbe teşebbüsü sırasında yaralanması olduğunu ve bu durumun asla

değişmediğini iddia etmiştir.

4. Ankara Valiliği 7/3/2019 tarihli savunmasında, başvurucunun kamu görevinden çıkarıldığını belirtmiştir. Başvurucunun yaralanma olayının 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında olmadığını, bu nedenle de seyahat kartının iptal edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

5. Başvurucu 15/4/2019 tarihinde savunmaya cevap vermiştir. Dilekçesinde, yaralanma olayının 2330 sayılı Kanun kapsamına girdiğini belirtmiştir. Kamu görevinden çıkarılmasının hukuka aykırı olduğunu ve bu durumun doğrudan seyahat kartının iptal edilmesini doğurmayacağını ifade etmiştir. Seyahat kartının kamu görevlisi olması nedeniyle değil darbe teşebbüsü esnasında yaralanması nedeniyle verildiğini savunmuştur. Öte yandan dava açma süresi geçtikten sonra verilen kartın geri alınamayacağını da dilekçede dile getirmiştir.

6. Ankara 15. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 27/10/2020 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlık konusu olayda; davacının darbe girişiminden sonra Ankara Emniyet Müdürlüğüne ifade verdiği, 701 sayılı KHK uyarınca kamu görevinden çıkarıldığı, ardından Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2018/35 E. sayılı dosyasında yargılamasının yapılarak 'örgütün eylem ve faaliyetleri ile ilgili faydalı bilgiler verdiği...örgüt içerisinde yer aldığı....etkin pişmanlık hükümleri çerçevesinde cezasızlık hâli oluştuğu kanaatine varıldığı' gerekçesiyle ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verildiği, darbe girişiminin önlenmesine, darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemlerin devamı niteliğindeki eylemlerin ortaya çıkarılması, etkilerinin azaltılması veya bertaraf edilmesinin sağlanmasında yardımcı ve faydalı olunduğu sırada yaralandığına dair bir saptama bulunmadığı ve 2330 sayılı yasa kapsamında olmadığı görüldüğünden davacı ve eşi adına çıkarılan ücretsiz seyahat kartının iptal edilmesine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

7. Başvurucu, bu karara karşı 12/3/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, dava dilekçesinde belirttiği hususları yinelemiştir.

8. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 20/10/2021 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

9. Nihai karar başvurucuya 25/11/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 22/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan kovuşturma sonucunda Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesi 24/10/2018 tarihinde ceza verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Kararda; başvurucunun, herhangi bir soruşturma işlemi başlamadan önce etkin pişmanlık hükümleri kapsamında, örgüt faaliyeti içinde suç işlemeden gönüllü olarak örgütten ayrıldığı ve örgütün yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde bilgi verdiği belirtilmiştir. Örgüt içinde bulunan kişilerle ilgili teşhis işlemlerinde bulunduğu, örgütün ankesörlü telefon ve hatta Twitter gibi sosyal medya platformları aracılığıyla haberleşme yöntemlerini kullandığı hususunda bilgiler paylaştığı ifade edilmiştir. Başvurucunun paylaştığı bilgilerin sonucunda başka sanıklar hakkında dava açıldığı aktarılmıştır. Başvurucunun darbeye teşebbüs sırasında Genelkurmay Başkanlığı önünde bacağından vurulduğu ve gazi olduğu, bu davranışı sebebiyle Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından ödüllendirildiği de kararda yer almıştır. Karar, istinaf aşamasından

geçerek 19/11/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, Mahkemenin sebep ikamesi yapmasına rağmen konu hakkında görüşüne başvurmadan karar vermesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini belirtmiştir. Ceza yargılaması sonucunda ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesine rağmen haksız bir şekilde davanın reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir. İstinaf aşamasında Bölge İdare Mahkemesince taleplerinin karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ve darbe girişimine katkısı olmadığı şeklinde hukuka aykırı bir yorum yapılması nedeniyle de hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargı mercilerince kurulan hüküm ile olgular arasında gerekli bağlantı gösterecek şekilde karar verildiği belirtilmiştir. Kararların dayandığı hukuksal düzenlemelerin anlaşılabilir şekilde ortaya konulduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun iddialarının mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup olmadığının ve mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun bulunup bulunmadığın değerlendirilmesi gerektiği aktarılmıştır.

14. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı hakkında ceza soruşturması olmadan kendi isteğiyle ifade vermesi neticesinde ceza verilmesine yer olmadığı kararı verildiğini belirterek bireysel başvurusunun kabul edilmesini talep etmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

17. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve

farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

18. Başvurucunun darbe teşebbüsü sırasında yaralanması nedeniyle kendisine ve eşine ücretsiz seyahat kartı verilmiştir. Daha sonra bu kartın geri alınmasına karar verilmesi üzerine dava açılmıştır. Mahkeme başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanarak hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verildiğini belirtmiştir. Kararda, başvurucunun darbe girişiminin önlenmesine, darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemlerin devamı niteliğindeki eylemlerin ortaya çıkarılmasına, etkilerinin azaltılmasına veya bertaraf edilmesinin sağlanmasında yardımcı ve faydalı olunduğu sırada yaralandığına dair bir saptamanın olmadığı vurgulandığı gibi 2330 sayılı Kanun'un uygulama alanının da bulunmadığı ifade edilerek dava reddedilmiştir. Karar, istinaf aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

19. 2330 sayılı Kanun'un uygulama alanı bulunup bulunmadığını değerlendirmek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisini haiz olan mahkemelerin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi mahkemelerin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir.

20. Başvurucu, 15 Temmuz darbe girişimi esnasında kara kuvvetleri komutanını koruma timi komutanı olarak koruma görevini yerine getirmekteyken bacağından vurularak yaralanmıştır. Mahkeme de koruma görevinin yerine getirilirken yaralanmanın gerçekleşmesi nedeniyle başvurucunun darbe girişiminin önlenmesine, darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemlerin devamı niteliğindeki eylemlerin ortaya çıkarılmasına, etkilerinin azaltılmasına veya bertaraf edilmesinin sağlanmasında yardımcı ve faydalı olunduğu sırada yaralandığına dair bir tespit bulunmadığı sonucuna varmıştır. Buradan hareketle 2330 sayılı Kanun'un uygulama alanına girmemesi nedeniyle dava konusu işlemi hukuka uygun kabul etmiştir. Bölge İdare Mahkemesi de Mahkeme ile aynı görüşü paylaşmıştır.

21. Eldeki başvuruda yargı mercileri varılan sonuca hangi nedenle ulaştığını ve delillerin değerlendirilmesini başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek yeterli gerekçe ile ortaya koymuştur. Yargı mercilerinin yaptığı yorum hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bu yorumun bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuru konusu olayda yargılamanın esasına tesir eder nitelikte karşılanmayan bir iddia bulunmadığından gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/2/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; ücretsiz seyahat kartının iptali ve geri alınmasına dair işleme karşı açılan davada, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 15 Temmuz darbe girişimi sırasında yaralandığı için kendisine ve eşine ücretsiz seyahat kartı verilmiştir. Ancak, daha sonra kamu görevinden ihraç edilmesi gerekçesiyle bu kart iptal edilmiştir. Başvurucu, iptalin hukuka aykırı olduğunu savunarak dava açmış, yaralanmasının 2330 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

3. Ankara 15. İdare Mahkemesi, başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanarak ceza almadığını, ancak darbe girişiminin engellenmesine yönelik doğrudan bir katkısının tespit edilmediğini belirterek davayı reddetmiştir. İstinaf başvurusu da Ankara Bölge İdare Mahkemesi tarafından kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi ise başvurucunun darbeye teşebbüs sırasında yaralandığını ve gazi olduğunu kabul etmiştir.

4. Mahkememiz çoğunluğunca verilen başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğine dair kararına katılmamaktayız.

5. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

6. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

7. Başvurucunun darbe teşebbüsü sırasında yaralanması nedeniyle kendisine ve eşine ücretsiz seyahat kartı verilmiştir. Daha sonra bu kartın geri alınmasına karar verilmesi üzerine dava açılmıştır. İdare mahkemesi; başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanarak hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verildiğini, darbe teşebbüsü ve terör eylemlerinin bertaraf edilmesi sırasında yaralanmadığını ve 2330 sayılı Kanun'un uygulama alanının bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Karar, istinaf aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

8. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp gerekçenin aynı zamanda makul olması da aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

9. Başvurucu; darbe teşebbüsü esnasında yaralandığını, bu nedenle kendisine tazminat ödendiğini ve ücretsiz seyahat kartı verildiğini her aşamada iddia etmiştir. Mahkeme; yaralanma olayının nasıl gerçekleştiğini, gerçekten darbe teşebbüsü sırasında meydana gelip gelmediğini, başvurucunun darbe teşebbüsüne karşı mücadele edip etmediğini irdelememiştir. Bunun yanı sıra hangi şartlara göre ücretsiz seyahat kartı verilebileceği açıklanmadığı gibi başvurucunun bu şartları hangi nedenle sağlamadığı da belirtilmemiştir.

10. Mahkeme, davayı reddederken Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer alan bazı verileri aktarmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi kararında, başvurucunun darbeye teşebbüs sırasında Genelkurmay Başkanlığı önünde bacağından vurulduğu ve gazi olduğu, bu davranışı sebebiyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından ödüllendirildiği bilgisine de yer verilmiştir. Ancak Mahkeme tarafından bu bilgi herhangi bir şekilde değerlendirilmemiştir. Ceza kovuşturmasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin başvurucu hakkında tesis edilen işleme olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Mahkeme tarafından ceza yargılamasında yer alan verilerin seyahat kartının iptal edilmesine dair işleme olan etkisinin ortaya konulması mümkündür. Olaya bakıldığında ise Mahkeme yalnızca Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer alan bazı verileri aktarmakla yetinmiş ve başvurucunun darbeye karşı eylemde bulunduğunun saptanmadığını söylemiştir.

11. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda İdare Mahkemesi kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge İdare Mahkemesi tarafından ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

12. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

O.T.

B. No: 2022/7468 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/7468

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

O.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/7468)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : O.T.

Vekili : Av. Burhan GÜR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Adıyaman Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu şüphesiyle o tarihte üsteğmen olarak görev yapan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu 24/7/2016 tarihinde Adıyaman Sulh Ceza Hâkimliği tarafından söz konusu suçtan tutuklanmıştır.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 26/4/2017 tarihinde iddianame düzenlemiş; iddianamede başvurucunun üst araması neticesinde 1 dolar ele geçirildiğini ve hakkında

benzer suçtan adli soruşturma bulunan M.Ö.nün başvurucunun sohbet toplantılarına katıldığını ve Ümit kod ismi kullandığına dair beyanda bulunduğunu dikkate alarak başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğini ifade etmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Adıyaman 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 9/5/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra başvurucu hakkında beyanda bulunan tanık M.Ö.nün dinlenmesi amacıyla istinabe mahkemesine müzekkere yazılmasına ve yargılamanın ilk celsesinin 24/8/2017 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

6. Yargılama üç celsede tamamlanmıştır. Yargılamanın ilk celsesinde başvurucu, savunmasını müdafi huzurunda yapmıştır. Aramada ele geçirilen dijital veriler ve HTS kayıtlarıyla ilgili olarak hazırlanan bilirkişi raporu dosyaya ibraz edilmiştir. Başvurucu aşamalardaki yazılı ve sözlü savunmalarında ele geçirilen doların babasına ait olduğunu, aleyhine beyanda bulunan tanık M.Ö.yü tanımadığını, tanık beyanının çelişkiler içerdiğini, tanığın mahkeme huzurunda dinlenmediğini ve tanığın teşhis işleminin künye defteri üzerinden yapmasını kabul etmediğini ileri sürmüştür. Mahkeme, başvurucunun mahrem imamlarla irtibatlı olup olmadığının tespiti bakımından HTS kayıtlarının araştırılmasına ve tanık M.Ö.nün beyanlarının alınmasına ilişkin istinabe cevabının beklenmesine karar vermiştir.

7. İstinabe mahkemesi, ikinci celse öncesinde (13/10/2017 tarihinde) tanık M.Ö.nün beyanını almıştır. İstinabe mahkemesinin yaptığı duruşmada başvurucu müdafiinin de hazır bulunduğu anlaşılmıştır. Tanık M.Ö. istinabe mahkemesi tarafından ve başvurucu müdafi huzurunda alınan beyanlarında sorumlu olduğu eve başvurucunun 2016 yılına kadar geldiğini, himmet olarak kendisine elden para verdiğini, terfi ettiği dönemlerde bereket parası olarak başvurucuya 20, 50 veya 100 gibi miktarlarda dolar verdiğini ifade etmiştir. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünün dosyaya gönderdiği HTS analiz raporunda başvurucu ve birlikte yargılandığı diğer sanıkların tanık M.Ö. ile ortak irtibatı olmadığı bildirilmiştir.

8. İkinci celsede tanığın istinabe mahkemesince alınan beyanları başvurucu ve müdafine okunmuş, tanık anlatımına karşı beyan ve itirazları alınmış, başvurucunun mahrem imamlarla irtibatına ilişkin analiz raporu temin edilmiş, başvurucuya Cumhuriyet savcısının duruşmada verdiği esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapmak üzere süre verilmiştir.

9. Üçüncü celsede başvurucu; müdafii huzurunda esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Başvurucu müdafii ise tanığın beyanlarının çelişkili olduğu, teşhis işleminin hukuka aykırı şekilde yapıldığı, başvurucunun mahrem imamlarla HTS irtibatı olmadığı gerekçesiyle başvurucunun beraatine ve tahliyesine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkeme, alt sınırdan uzaklaşarak başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 9 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyadaki arama ve el koyma tutanağına göre sanığın üzerinde yapılan aramada örgüt içinde bulundurulması özel anlam ihtiva eden, özellikle TSK mensubu FETÖ/PDY üyelerinde bulunan, terör örgütü elebaşı tarafından gönderilen ve ''Bereket Parası'' olarak adlandırılan 1 ABD Doları ele geçirilmiştir. Sanık bu hususa ilişkin olarak cüzdanında yapılan aramada 1 ABD Doları ve 50 ABD Doları bulunduğunu, yapılan aramada tutanağa 50 ABD Dolarının yazılmadığını, bu paraları 3 yıl önce kendisine babasının verdiğini, örgütsel bir anlamı olmadığını beyan etmişse de, tanık M.Ö.nün beyanları karşısında sanığın savunmasına itibar edilmemiştir.

Sanık hakkında tanıklık yapan ve etkin pişmanlık kapsamında beyanda bulunan M.Ö. özetle; sanık ile 2013 yılının bahar aylarında tanıştığını, O.nun Ankara'daki sorumlusunun arayıp Adıyaman'a geleceğini söylediğini, sanığın kendisini arayıp buluştuklarını, sanığın kendisini Ümit olarak tanıttığını, sanığın Ümit kod ismini kullandığını, sanığın Adıyaman'daki sorumlusunun kendisi olduğunu, bu kapsamda sanık ile kendi evinde sohbet için zaman zaman bir araya geldiklerini, Fethullah Gülen'in görüntülü sohbetlerini izlediklerini, sanığın kurban ve himmet adı altında para verdiğini, örgütün askeri yapılanmasında terfi yapanlara bereket olsun diye dolar olarak para verildiğini, sanık 2015 yılında terfi yaptığı için kendisine 50 dolar para verdiğini, sanığın kendisine daha önceki üst sorumlusu tarafından bereket parası olarak adlandırılan 1 Dolar verildiğini söylediğini beyan ederek sanığı fotoğrafından teşhis etmiş, sanığın da soruşturma aşamasında cüzdanında yapılan aramada 1 dolar ve 50 dolar bulunduğunu beyan etmesi bu kapsamda anlamlı bulunmuştur.

...

Sanığın HTS (telefon trafiği) kayıtlarından FETÖ/PDY silahlı terör örgütü adına Hususi Hizmet İmamı (mahrem imam) olarak faaliyet gösteren M.A, R.Y. ve S.A. ile irtibatlı olduğu tespit edilmiştir.

Her ne kadar sanık üzerine atılı suçlamaya karşı redde yönelik beyanda bulunmuş ise de, yapılan yargılama ve toplanan delillere göre sanığın örgüte olan bağlılığı güçlendirmek amacıyla yapılan sohbetlere katıldığı, örgüte himmet adı altında para yardımı yaptığı, örgütün gizlilik tedbirine riayet ederek Ümit kod isimini kullandığı, özellikle TSK mensubu örgüt üyelerine verilen ve örgüt içerisinde özel anlam ihtiva eden 1 ABD Doları bulundurduğu, sorumlu olduğu tanığın beyanına göre kendisine verilen ve bereket parası olarak adlandırılan 50 ABD Doları bulundurduğu, sanığın eylemlerini devletin bu yapı ile aktif mücadeleye başlamasından sonra da devam ettirdiği, sanığın süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemleri ile örgüt hiyerarşisine dahil olduğu, örgüt ile organik bağ kurarak örgüt üyesi vasfını kazandığı, bu itibarla cezalandırılması gerektiği kanaatine varılmıştır."

10. Başvurucu, mahkumiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, söz konusu karara karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen sanığın ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın temin edilememesi nedeniyle anılan tutanağın ayrıntılı olarak araştırılmadığı, başvurucu hakkında Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesinde aynı suçtan açılmış davanın bulunup bulunmadığı incelenmeden karar verildiği gerekçesiyle bozma kararı vermiştir.

12. Bozma üzerine Ceza Dairesince duruşma açılarak yargılamaya yeniden başlanmıştır. İki celsede tamamlanan yargılama kapsamında başvurucunun bozma ilamı doğrultusunda savunması alınmış, başvurucu hakkında örgüte üye olma suçundan başka bir soruşturma ve kovuşturma dosyası olup olmadığı sorgulanmış, başvurucunun Bylock kullanıcısı olup olmadığı araştırılmıştır.

13. Başvurucu hakkında başka dosya bulunmaması ve Bylock kaydına da rastlanmaması üzerine Ceza Dairesi tarafından yargılama tamamlanarak 19/3/2019 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar

verilmiştir. Ceza Dairesinin mahkûmiyet gerekçesi, Yargıtay bozma ilamı doğrultusunda yapılan araştırma neticesinde yeni bir delil elde edilmemesi nedeniyle ilk derece mahkemesinin kabulü ile aynı yöndedir (bkz. § 9).

14. Başvurucu, Ceza Dairesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Hüküm, temyiz kanun yolu denetiminden geçerek 16/2/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 21/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyon; tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanığın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanığa soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tanıkların beyanlarının istinabe suretiyle alındığı, bu beyanların duruşmada başvurucuya okunduğu ve bu beyanlara karşı başvurucunun itirazlarını ileri sürebilme olanağına sahip olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeni olup olmadığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanığın verdiği beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No:

2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

22. Suç tipi için kanunda belirlenen cezanın ağırlığı arttıkça duruşmada hazır bulunarak savunma yapmanın da öneminin artacağı hususunda tartışma yoktur (Mehmet Ergün [GK], B. No: 2019/34180, 25/7/2023, § 41). Diğer bir ifadeyle sanığın yokluğunda beyanları tespit edilen tanığın müdafii huzurunda dinlenmesinin yeterli bir dengeleyici güvence olup olmadığı tartışılırken suç tipi için kanunda belirlenen cezanın ağırlığı da dikkate alınmalıdır.

23. Bunun yanında Anayasa Mahkemesi Kadir İnan ([2. B.], B No: 2020/23928, 30/10/2024, § 37) kararında; tanığın başvurucunun hazır bulunmadığı fakat başvurucu (sanık) müdafiinin hazır bulunduğu duruşmada sadece müdafii tarafından sorgulanmasının telafi edici bir güvence teşkil edip etmeyeceğini incelemiştir. Anılan kararda, başvurucunun yokluğunda beyanda bulunan tanığın sanık müdafiinin katıldığı ve soru sorma hakkını kullanabildiği duruşmada dinlenmesinin -sanık ile tanığın yüz yüze gelmesinin önem arz etmediği davalarda- yeterli bir dengeleyici güvence olabileceği belirtilmiştir. Bahsi geçen güvencenin yeterli düzeyde dengeleyici olup olmadığına karar verilirken tanık beyanının fiziksel teşhise ilişkin olup olmadığının ve güvenilirliğini sarsan unsurların bulunup bulunmadığının tespiti önemlidir.

24. Somut olayda Mahkeme; başvurucunun üzerinde yapılan aramada ele geçirilen ve bereket parası olarak nitelendirilen 1 ve 50 dolara, başvurucu aleyhine beyanda bulunan tanık M.Ö.nün başvurucunun sohbetlere katıldığı, Ümit kod ismi kullandığı, terfi etmesi nedeniyle kendisine bereket parası olarak nitelendirilen 50 doları verdiğine dair teşhis ve beyanları ile HTS incelemesine göre başvurucunun mahrem imamlarla irtibatının tespit edilmiş olmasına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Bu hüküm, Yargıtay tarafından onanmıştır.

25. Mahkemenin gerekçesine göre tanık M.Ö.nün kendisi hakkında yürütülen soruşturma dosyasında başvurucuyla ilgili olarak verdiği ve başvurucunun kendisini Ümit kod ismi ile tanıttığına dair beyanları, subay künye defterindeki fotoğraf üzerinden yaptığı teşhis işlemi ile müdafiinin hazır bulunduğu talimat duruşmasında başvurucunun 2016 yılına kadar kendi sorumluluğunda bulunan eve geldiği, himmet verdiği ve kendisinin de başvurucuya bereket parası olarak 50 dolar verdiğine dair beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

26. Gerekçeli kararda, istinabe mahkemesi tarafından dinlenilen tanık M.Ö.nün, başvurucunun da bizzat hazır bulunduğu bir celsede dinlenmemesine ilişkin olarak geçerli bir nedene yer verilmemiştir. Ancak böyle bir nedenin gösterilmemiş olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. Tanık sorgulama hakkına ilişkin yukarıda belirtilen testin diğer aşamalarının da değerlendirilmesi gerekir (bkz. § 21).

27. Mahkeme gerekçesinden anlaşılacağı üzere tanık M.Ö.nün beyanı, mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici delildir. Bu nedenle üçüncü aşama olarak savunma tarafının tanığın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle karşılaştığı zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul yürütüp yürütmediği belirlenmelidir.

28. Somut olayda başvurucunun duruşma sırasında dinlenmediğinden şikâyetçi olduğu tanık

M.Ö. başvurucu müdafiinin katıldığı istinabe mahkemesi tarafından açılan duruşmada dinlenmiş ve müdafii bu duruşmada tanığa soru sorma hakkını kullanabilmiş ise de başvurucu, tanık M.Ö.nün kendisinin örgütle irtibatına ilişkin beyanına karşı tanığı tanımadığını, tanığın beyanlarının çelişkili olduğunu, teşhis işleminin sadece subay künye defterindeki fotoğraf üzerinden yapıldığını ileri sürmüştür. Buna ek olarak tanık M.Ö.nün teşhis işlemini gerçekleştirdiği subay künye defteri aslının Mahkeme tarafından incelenmek üzere istenmesini talep etmiş ise de Mahkemece bu talebin "...esasa yarar sağlamayacağı" gerekçesi ile kabul edilmemesi de telafi edici güvence eksikliği bakımından dikkate alınmalıdır. Ayrıca dosyada bulunan 25/9/2017 tarihli HTS analiz raporuna göre tanık M.Ö. ile başvurucu arasında iletişim kaydı olmadığı da tespit edilmiştir.

29. Tanık beyanının niteliği ile başvurucunun savunması dikkate alındığında başvurucu müdafiinin delilin güvenilirliğine ilişkin iddia ve itirazlarını başvurucu kadar etkili şekilde ortaya koyabileceği söylenemez.

30. Bu kapsamda künye defterindeki fotoğraf üzerinden yapılan teşhis işlemini kabul etmeyen başvurucunun tanımadığını beyan ettiği ve ortak irtibatının da tespit edilemediği tanığa soru sorma imkânını elde edememesiyle oluşan dengesizliğin müdafiinin tanığı sorgulayabilmesiyle ortadan kaldırıldığı kabul edilemeyecektir. Böylelikle tanık, başvurucu müdafii tarafından sorgulanırken tanığın başvurucu tarafından sorgulanamamasının yargılamayı bir bütün olarak adil olmaktan çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

35. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak,

tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B.No:2013/1664, 16/7/2014,§ 53).

36. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adıyaman 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/165, K.2017/321) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DAVUT AK

B. No: 2022/13824 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/13824

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DAVUT AK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/13824)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Davut AK

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında oluşan zararları için Hakkâri Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvurmuş ve talebinin zımnen reddedilmesi üzerine Van İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 17/11/2020 tarihli kararla keşif ve bilirkişi incelemesi yapılarak karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle işlemin iptaline karar vermiştir. Kanun yoluna başvurulmadan karar kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, iptal kararının Komisyon tarafından yerine getirilmediğini ileri sürerek Van 2. İdare Mahkemesinde tazminat istemli dava açmıştır. Tazminat talebi 24/12/2021 tarihinde kesin kararla reddedilmiştir. Başvurucu, 9/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun uygulanmadığını ileri sürdüğü kararın gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ve başvurucu hakkında mahkeme kararı gereğince yeni bir karar alınıp alınmadığı hususlarında Komisyondan bilgi istemiştir.

5. Komisyon tarafından gönderilen yazı ve eklerinde 16/11/2022 tarihli kararla başvurucuya 215.475 TL maddi zararın ödenmesine karar verildiği, 16/12/2022 tarihinde sulhname imzalandığı ve başvurucuya ödeme yapıldığı belirtilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, Mahkemece verilen iptal kararı üzerine Komisyon tarafından bilirkişi incelemesi yapılarak karar verilmesi gerekirken Mahkeme kararının uygulanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında başvuru formunda belirtilen bilgilerde ve başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik olduğunda bunun Anayasa Mahkemesine bildirilmesinin gerektiği belirtilmiştir. Diğer yandan 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ile İçtüzük'ün 83. maddesinde başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvurunun reddedileceği ve yargılama giderlerinin dışında ilgilinin 2.000 Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verileceği öngörülmüştür.

8. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

9. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

10. Somut olayda başvurucu, Mahkemece verilen iptal kararının Komisyon tarafından uygulanmadığını ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur. Ancak yapılan yazışmalar neticesinde Komisyonun 16/11/2022 tarihli kararıyla 215.475 TL maddi zararın başvurucuya ödenmesine karar verildiği, başvurucu ve Komisyon arasında 16/12/2022 tarihli sulhname imzalandığı ve ödeme yapıldığı anlaşılmıştır. Başvurucu, gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

11. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçte Komisyonun başvurucu lehine karar

alması başvurucunun özellikle mağdur statüsünün değerlendirilmesi bağlamında kabul edilebilirlik incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna karşılık başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda belirtilen Komisyon kararına ve sulhnameye ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

12. Bu itibarla başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan unsurlar hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği sonucuna varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Başvuru, başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddedildiğinden ve başvurucunun adli yardım talebinde bulunduğu anlaşıldığından yatırılmayan 664,10 TL harcın başvurucudan TAHSİLİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR KIRBIYIK

B. No: 2022/14020 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/14020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR KIRBIYIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/14020)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Bekir KIRBIYIK

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında oluşan zararları için Hakkâri Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvurmuş ve talebinin zımnen reddedilmesi üzerine Van 4. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 17/11/2020 tarihli kararla keşif ve bilirkişi incelemesi yapılarak karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle işlemin iptaline karar vermiştir. Kanun yoluna başvurulmadan karar kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, iptal kararının Komisyon tarafından yerine getirilmediğini ileri sürerek Van 2. İdare Mahkemesinde tazminat istemli dava açmıştır. Tazminat talebi 24/12/2021 tarihinde kesin kararla reddedilmiştir. Başvurucu, 9/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun uygulanmadığını ileri sürdüğü kararın gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ve başvurucu hakkında Mahkeme kararı gereğince yeni bir karar alınıp alınmadığı hususlarında Komisyondan bilgi istemiştir.

5. Komisyon tarafından gönderilen yazı ve eklerinde 16/11/2022 tarihli kararla başvurucuya 215.475 TL tutarın ödenmesine karar verildiği, 16/12/2022 tarihinde sulhname imzalandığı ve başvurucuya ödeme yapıldığı belirtilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, Mahkemece verilen iptal kararı üzerine oluşan zararları için Komisyon tarafından bilirkişi incelemesi yapılarak karar verilmesi gerekirken Mahkeme kararının uygulanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında başvuru formunda belirtilen bilgilerde ve başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik olduğunda bunun Anayasa Mahkemesine bildirilmesinin gerektiği belirtilmiştir. Diğer yandan 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ile İçtüzük'ün 83. maddesinde başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvurunun reddedileceği ve yargılama giderlerinin dışında ilgilinin 2.000 Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verileceği öngörülmüştür.

8. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

9. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

10. Somut olayda başvurucu, Mahkemece verilen iptal kararının Komisyon tarafından uygulanmadığını ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur. Ancak yapılan yazışmalar neticesinde Komisyonun 16/11/2022 tarihli kararıyla 215.475 TL tutarın başvurucuya ödenmesine karar verildiği, başvurucu ve Komisyon arasında 16/12/2022 tarihli sulhname imzalandığı ve ödeme yapıldığı anlaşılmıştır. Başvurucu, gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

11. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçte Komisyonun başvurucu lehine karar alması başvurucunun özellikle mağdur statüsünün değerlendirilmesi bağlamında kabul edilebilirlik incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna karşılık başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda belirtilen Komisyon kararına ve sulhnameye ilişkin Anayasa Mahkemesine herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

12. Bu itibarla başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan unsurlar hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği sonucuna varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Başvuru, başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddedildiğinden ve başvurucunun adli yardım talebinde bulunduğu anlaşıldığından yatırılmayan 664,10 TL harcın başvurucudan TAHSİLİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEGAR ESMAEILI

B. No: 2022/31520 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/31520

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEGAR ESMAEILI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/31520)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Negar ESMAEILI

Vekili : Av. Hayriye Buse BERGAMALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İran İslam Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucu hakkında Denizli Valiliğince 24/8/2021 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi uyarınca sınır dışı etme kararı alınmıştır.

3. Başvurucunun anılan kararın iptali amacıyla açtığı dava Denizli İdare Mahkemesi tarafından 27/1/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 2/3/2022tarihinde öğrendikten sonra 30/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla bireysel başvuru dosyasına gönderdiği 2/1/2025 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat etmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, menşe ülkesinde Müslüman olmayanlara, özellikle sonradan din değiştirerek Hristiyanlığı seçenlere baskı ve zulüm uygulandığını, Hristiyan olduğunun öğrenilmesinden sonra baskı ve tehdide maruz kaldığını, ülkesinde can güvenliği kalmadığından 2014 yılında ülkesinden kaçmak zorunda kaldığını, sınır dışı edilemeyecek kişilerden olduğunu, yapılan yargılamada delilleri toplanmadan ve iddiaları karşılanmadan hüküm kurulduğunu belirterek kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünde, Anayasa ve mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili içtihadının yanı sıra somut olaya özgü tespitlerin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyan dilekçesinde başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin bilgi için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına ve Adalet Bakanlığı'na GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN AKDİLEK

B. No: 2022/79611 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/79611

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN AKDİLEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/79611)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Ramazan AKDİLEK

Vekili : Av. Hüseyin AYAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş sözleşmesi feshedilen başvurucunun işe iade ve sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun iddiasına göre iş sözleşmesi sendikal nedenlerle sonlandırılmıştır. Başvurucu, bu kapsamda işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmıştır.

3. Açılan davada ilk derece mahkemesi işe iade talebi yönünden davanın kabulüne ve sendikal tazminat talebi yönünden ise davanın reddine hükmetmiştir. Kararın istinaf kanun yoluna götürülmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi, hem işe iade hem sendikal tazminat talebi yönünden davayı kesin olarak reddetmiştir.

4. Nihai karar başvurucu tarafından 7/7/2022 tarihinde öğrenilmiş, başvurucu 29/7/2022 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Sendika Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; iş sözleşmesinin sendikal nedenlerle feshedildiğini, kendisiyle aynı durumda olan başka sendikalı işçilerin davalarının kabul edildiğini, eksik inceleme sonucu verilen ret kararının adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun ihlal iddiaları bütün olarak sendika hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

8. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun "Sendika özgürlüğünün güvencesi" kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri, belli bir sendikadaki üyeliği sürdürmeleri veya üyelikten çekilmeleri veya herhangi bir sendikaya üye olmaları veya olmamaları şartına bağlı tutulamaz.

(2) İşveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, çalışma şartları veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayrım yapamaz. Ücret, ikramiye, prim ve paraya ilişkin sosyal yardım konularında toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

(3) İşçiler, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları veya sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya farklı işleme tabi tutulamaz.

(4) İşverenin … yukarıdaki fıkralara aykırı hareket etmesi hâlinde işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere sendikal tazminata hükmedilir.

(5) Sendikal bir nedenle iş sözleşmesinin feshi hâlinde işçi, 4857 sayılı Kanunun …, 20 ve 21 inci madde hükümlerine göre dava açma hakkına sahiptir. İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiğinin tespit edilmesi hâlinde, 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre işçinin başvurusu, işverenin işe başlatması veya başlatmaması şartına bağlı olmaksızın sendikal tazminata karar verilir. Ancak işçinin işe başlatılmaması hâlinde, ayrıca 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen tazminata hükmedilmez. İşçinin 4857 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine göre dava açmaması ayrıca sendikal tazminat talebini

engellemez.

(6) İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiği iddiası ile açılacak davada, feshin nedenini ispat yükümlülüğü işverene aittir. Feshin işverenin ileri sürdüğü nedene dayanmadığını iddia eden işçi, feshin sendikal nedene dayandığını ispatla yükümlüdür.

(7) Fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılık yaptığı iddiasını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak işçi sendikal ayrımcılık yapıldığını güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren davranışının nedenini ispat etmekle yükümlü olur. ..”

9. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sendikal fesih iddiasının değerlendirilmesi bakımından ortaya koyduğu kriterlerle ilgili 7/10/2009 tarihli ve E.2009/9-372, K.2009/416 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde çalışan sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten çekilen, çekilme sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı, toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı, işverence ekonomik veya teknolojik nedenlere dayalı bir fesih yoluna gidilmesi halinde teknik yönden bu hususların araştırılması, feshin son çare olarak kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesi gereklidir"

10. Anayasa Mahkemesi, benzer başvurularda mahkemelerin sendikal nedenlerle iş sözleşmelerinin feshinin sendika hakkını ihlal ettiği iddialarını incelemiştir (bkz. Emine Yaşar Kaya ve Melike Gök, B. No: 2020/32802, 19/7/2013, Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, Ayhan Akyüz ve diğerleri, B. No: 2018/6851, 10/5/2023; Refiye Şentürk Varlı, B. No: 2021/10518, 20/7/2023; Emrah Üzegül ve diğerleri, B. No: 2020/22386, 7/6/2023; Muharrem Çimen [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023). Anayasa Mahkemesi, bu başvurularda bir iş sözleşmesinin salt sendikal nedenlerle feshedilip feshedilmediğinin tespit edilebilmesi için -Yargıtay ve AİHM içtihatlarında vurgulanan hususları da gözönüne alarak- bazı kriterler belirlemiştir. Bu kriterler, dava konusu olaylara göre genişletilmesi mümkün olmakla birlikte şöyle sıralanabilir;

- Fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten istifa eden/istifa sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı,

- Sendikal neden kavramının, bir fiilin sendikal olarak değerlendirilebilmesi için sadece kurulu bir sendika tarafından yahut sendika üyeleri tarafından yapılmasının zorunlu olmadığının gözönüne alınması, sendika üyesi olmayan bir işçinin henüz kurulmamış bir sendikanın örgütlenmesi için veya kurulmuş bir sendikanın propagandasını yapmak üzere organizasyon düzenlenmesi ya da düzenlenen bir faaliyete katılması veya destekleyici eylemlerde bulunması (sendikaya üye toplama, sendikal konuşmalar yapma, broşür dağıtma vb.) gibi faaliyetlerin de sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesi, bunun sonucunda anılan hususların iş sözleşmesinin feshinde etkili olup olmadığının belirlenmesi,

- İş sözleşmesi feshedilenlerin sendikal faaliyette öncü olup olmadıkları,

- Toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı,

- Özellikle sendika üyesi olan ve/veya sendikal faaliyet içinde bulunan işçilerin benzer

gerekçelerle ve/veya yakın tarihlerde işten çıkarılıp çıkarılmadığı,

- İşyerinde başka sendikalara üye olan işçilerin olup olmadığı, mensubu olduğu sendikadan istifa edenlerin başka bir sendikaya üye olup olmadığı, tüm sendikalı işçilerin toplam işçi sayısına oranı (işyerinin varsa başka şubelerinde çalışan sayısının da dikkate alınarak bu oranın belirlenmesi), bu oranın dava konusu fesih tarihinden önceki ve sonraki dönemlerde ne şekilde değiştiği (örneğin altışar aylık ya da birer yıllık önceki ve sonraki dilimlerin esas alınması),

- Hâlen sendikalı çalışan varsa sayılarının sembolik olup olmadığı, bu kişilerin üye olduğu sendikaların işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalayabilmek için yetkili sendika olma ihtimallerinin bulunup bulunmadığı,

- Sendikal fesih iddialarına ilişkin tanık dinlenip dinlenmediği, bilirkişi raporu alınıp alınmadığı; bu delillerin ne şekilde değerlendirildiği, anılan delillere itibar edilmemişse nedenlerinin ilgili ve yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı,

- Sendikalı olanların veya sendikal faaliyette bulunanların çalışma alanlarında baskıya uğrayıp uğramadığı (bilmedikleri işlerde çalıştırma, işveren tarafından bizzat yahut diğer çalışanlar aracılığıyla sözlü baskı yapılması, sosyal medya hesaplarının takip edilmesi, gerek olmadığı hâlde fazla iş yükleme/fazla mesaiye bırakma, düşük ücretle çalıştırma, özlük haklarından yararlandırmama veya az yararlandırma vb.),

- Sendikal faaliyetlerin iş gücünü etkileyip etkilemediği ve bunun işverence ortaya konulup konulamadığı,

- İşletmesel nedenlerle işten çıkarmalarda öncelikle sendikalı veya sendikal faaliyette bulunan işçilerin çıkarılıp çıkarılmadığı,

- Performans nedeniyle işten çıkarmalarda objektif kriterler belirlenip belirlenmediği, bu kriterlerin sendikalı veya sendikal faaliyette bulunanlarla diğer işçilere aynı şekilde uygulanıp uygulanmadığı,

- Aynı ya da benzer gerekçelerle işten çıkarılan işçilerin başka mahkemelerde görülen davalarının farklı sonuçlandığına ilişkin iddialar varsa bu iddiaların dikkate alınıp alınmadığı, varsa bu kararlardan neden ayrışıldığının izah edilip edilmediği kriterlerin mahkemelerce somut olaya uyduğu ölçüde uygulanması gerekir (Ahmet Yavuz, B. No: 2019/28133, 14/12/2023; § 28).

11. Bu kapsamda eldeki başvuruda olduğu gibi sendikal nedenlerle bir iş sözleşmesinin sonlandırıldığı iddia edildiğinde mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek öncelikle yargı mercilerinin görevidir. Yargı mercilerinin olayın şartlarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki yargı mercileri önündeki uyuşmazlık ne kadar Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi Anayasa'da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, yargı mercileri tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa'nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla yapılan incelemede yargı mercilerinin

yeri alınmamakta, kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13351, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, §57; Muharrem Çimen, § 42; Aydın Okutucu ve diğerleri,§ 39). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvurucunun sendikal nedenlerle işten çıkarıldığı gerekçesiyle açılan davada devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapılıp yapılmadığına, özellikle yargı mercilerinin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

C. Somut Olayın Değerlendirilmesi

12. İlk derece mahkemesi; davalı işyerinde 109 sendika üyelik girişinin, 42 kişinin üyelikten çıkış işleminin yapıldığını, başvurucunun 17/3/2021 tarihinde sendika üyesi olduğunu, İŞ-KUR tarafından gönderilen 11/3/2021 tarihli yazıya göre işyerinde sendikal baskı olduğuna dair rapor hazırlandığını ancak bunun dışında suç teşkil edebilecek ya da örgütlenmeye dair hukuka aykırı davranış niteliğinde somut bir tespit yapılamadığını belirtmiştir. Mahkeme gerekçeli kararda, başvurucunun mensubu olduğu Tekgıda-İş Sendikasının 11/1/2021 tarihinde yetki belgesi aldığını, başvurucunun da aralarında bulunduğu Tekgıda-İş Sendikasına üye olan işçilerin e-devlet şifrelerinin istendiği olgusunun hayatın olağan akışına uygun olmadığını vurgulamıştır. Kararda devamla, şifresini vermeyen başvurucu hakkında sendika üyeliğinin işveren tarafından ne zaman ve ne surette öğrenildiği, sendika üyeliğinden vazgeçmesi için kendisiyle nerede, ne zaman konuşulduğu hususlarının ispatlanamadığı, bu nedenle sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna varmıştır. Ancak mahkeme; her ne kadar başvurucunun iş sözleşmesi devamsızlık nedeniyle feshedilmişse de devamsızlık yaptığına ilişkin düzenlenen tutanak tanıklarının davalı tarafından dinletilmediği, söz konusu devamsızlık tutanaklarının davalı tarafından her zaman tutulabileceği gerekçesiyle iş akdinin feshinin haksız ve geçersiz olduğu kanaatine ulaşmıştır.

13. Buna karşın Bölge Adliye Mahkemesi; başvurucu hakkında 3/4/2021-13/4/2021 tarihleri arasında izin ve mazeret bildirmeden işe gelmediğinden bahisle tutanak tutulduğunu, Karaman 5. Noterliğinin 13/4/2021 tarihli ihtarnamesi ile devamsızlığına ilişkin varsa mazeretini bildirmesinin istendiğini tespit etmiştir. Anılan kararda; devamsızlık tutanak tanığı M.O.nun başvurucunun amirlerinin haberi olmadan, bilgi vermeden devamsızlık yaptığını, kendisine bununla ilgili noterden ihtar gönderdiklerini, herhangi bir dönüş yapmadığını, daha sonra fabrikanın önünde yapılan sendikal eyleme katıldığını beyan ettiğini belirtmiştir. Kararda, devamsızlık tutanakları, ihtarname, fesih bildirimi, tutanak tanığı hep birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun devamsızlığının ispatlandığı; bu nedenle iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedildiği sonucuna varmıştır.

14. Başvurucunun bireysel başvuru formunda Bölge Adliye Mahkemesi tespitlerine ilişkin bir açıklamada bulunmadığı, kendisinin iş sözleşmesinin diğer sendikalı işçilerin iş sözleşmeleri gibi sendikal nedenlerle feshedildiğini ileri sürdüğü görülmüştür. Başvurucunun bireysel başvuru dosyasına sunduğu emsal dosyalarda, işçilerin devamsızlık yaptıklarına dair bir tespitin bulunmadığı; başvurucunun devamsızlık sonucu işten çıkartılmasının salt sendikalı olması nedeniyle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği anlaşılmıştır.

15. Anlatılanlar kapsamında Bölge Adliye Mahkemesince sendika hakkının gerektirdiği düzeyde yeterli bir yargısal inceleme yapıldığı, gerekçenin ilgili ve yeterli olduğu; dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin değerlendirmesine göre Anayasa'nın 51. maddesindeki güvencelerin gözetildiği anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHİN ASLAN

B. No: 2022/83563 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/83563

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHİN ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/83563)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Şahin ASLAN

Vekili : Av. Serhat EREN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mal varlığına ulaşamama sebebiyle oluşan zararlar için açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde ikamet etmekteyken 1992 yılında yaşanan terör olayları nedeniyle mal varlığına ulaşamadığını iddia ederek 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında oluşan zararlarının tazmini talebiyle Diyarbakır Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) 30/5/2008 tarihinde başvurmuştur. Komisyon 30/1/2020 tarihinde başvurucunun terör örgütüne üye olmak suçundan ceza aldığını belirterek 5233 sayılı Kanun kapsamına girmediği gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu, Komisyon kararının iptali talebiyle Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 17/11/2020 tarihli kararla davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin

28/12/2009 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olmak suçundan mahkûmiyetinin bulunduğu, 2007 yılı öncesinde "terör örgütü mensuplarının oluşturduğu gruba yaşamsal malzeme, gıda maddeleri, teknolojik ürünler ve giysi türü eşyaları temin etmek, evlerine kabul etmek, evlerinde terör örgütü mensuplarına yemek yedirip yiyecek tedarik etmek, akülerini doldurmak gibi eylemlerde bulunmak suretiyle terör örgütü mensuplarına ve dolayısıyla terör örgütü PKK'ya yardım ettiğinin sabit olduğu'' gerekçesiyle 5 yıl 2 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verildiği ve anılan kararın 24/8/2012 tarihli kararla kesinleştiği belirtilmiştir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinden mahkûmiyet hükmü bulunduğundan talebin 5233 sayılı Kanun kapsamı dışında olduğu ve Komisyon kararında hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucunun istinaf talebi, Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi tarafından 24/5/2022 tarihli kararla kesin olarak reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 18/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 13/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiş; diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, 2008 yılı sonrasında yargılandığını ve kararın 2012 yılında kesinleştiğini, tazminini istediği zararla cezaya konu olay arasında illiyet bağının olmadığını, hakkında verilen ceza nedeniyle mağduriyetinin giderilmediğini, mahkeme kararı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Diyarbakır Valiliğinden alınan görüş sunulmuştur. Anılan yazıda başvurucunun talebinin kanun kapsamında olmadığından reddedilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı; 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir (Necati Gündüz ve Recep Gündüz [1. B.], B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 24).

10. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

11. 5233 sayılı Kanun uyarınca ileri sürülen taleplerin anılan Kanun kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine ve Kanun'un kapsamının belirlenmesi noktasındaki

mevzuat hükümlerinin yorumu ile somut olayın bu ölçüt uyarınca değerlendirilmesine ilişkin takdir, derece mahkemelerine aittir (Ali Şaşkın ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/6819, 21/4/2016, § 38).

12. Terör olaylarında yardım ve yataklık suçlarından mahkûm olanların zararlarının 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanmamasından kaynaklanan ihlal iddiaları daha önce de bireysel başvurulara konu olmuştur. Anayasa Mahkemesi, bu konuda verdiği kararlarda yargı mercilerinin kanun koyucunun hukuki ve teknik izaha girmeksizin genel olarak yardım ve yataklık suçu işleyen kişiler ile terör suçundan mahkûm olan kişileri bu Kanun hükümlerinden faydalandırmamayı amaçladığı, Kanun'un sadece mağdur olan kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi yolunda uygulanması gerektiği, terör örgütüne yardım ve yataklıktan hüküm giymiş kişilerin terör örgütünün ve terörün gelişmesine ve büyümesine sebebiyet verdiğinin tartışmasız olduğu, dolayısıyla bu kişilere devlet tarafından tazminat ödenmesinin Kanun'un amacına aykırılık teşkil ettiği yönündeki gerekçelerinin bariz takdir hatası ve açık bir keyfîlik içermediği sonucuna ulaşmış; başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Abdulkadir Güneş [2. B.], B. No: 2013/4347, 30/3/2016, §§ 29-35; Abdurrahman Ete [2. B.], B. No: 2013/5489, 30/3/2016, §§ 24-30; Hamit Yıldız ve Halit Yıldız [2. B.], B. No: 2013/7720, 30/3/2016, §§ 19-26).

13. Başvuruya konu olayda Mahkeme, Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına yer vermiş; başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinden mahkûmiyet hükmü bulunduğunu ve 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (f) bendi gereğince taleplerin kanun kapsamında olmadığını ifade etmiştir. Anılan karar istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

14. Somut olayda başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet hükmü verildiği ve bu suça konu eylemlerin 2007 yılı öncesine ilişkin olduğu Mahkeme kararından anlaşılmıştır. Başvurucunun 1992 yılı sonrası yaşanan terör olayları nedeniyle oluşan zararlarının tazmini talebiyle Komisyona başvuruda bulunduğu görülmüştür.

15. Anayasa Mahkemesinin kararlarında belirtildiği üzere Kanun'un sadece mağdur olan kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi yolunda uygulanması gerektiği, terör suçundan mahkûm olan kişilerin terör örgütünün ve terörün gelişmesine ve büyümesine sebebiyet verdiğinin tartışmasız olduğu, dolayısıyla bu kişilere devlet tarafından tazminat ödenmesinin Kanun'un amacına aykırılık teşkil ettiği gözetildiğinde yargı mercilerinin söz konusu değerlendirmesinde bariz takdir hatası ve açık bir keyfîlik bulunduğunun söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşıldığından açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; 5233 sayılı Kanun kapsamında zararının karşılanması talebiyle yaptığı başvurunun reddedilmesi ve mal varlığını kullanamaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Başvurucunun terör olayları nedeniyle zarar gördüğünü ve erişemediğini ifade ettiği mal varlığı değerlerinin kendisi için mülk teşkil ettiği açıktır.Zarar olgusu ve belirli bir dönem mülke ulaşamama mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Söz konusu müdahalenin

terör, terör olayları ve genel olarak şiddetin önlenmesi, bu bağlamda kişilerin can ve mal güvenliğinin sağlanması amacına yönelik tedbirler kapsamında olduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. Emrullah Yılmaz [2. B.], B. No: 2019/37252, 15/6/2022, § 42). Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin üçüncü kural kapsamında incelenmesi gerekir.

19. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Bu kapsamda somut olay incelendiğinde mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununa dayandığı ve terörle mücadelenin gerekli kıldığı meşru amacın takip edildiği anlaşılmıştır.

20. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

21. Somut olayda başvurucunun mal varlığına belirli bir süre ile ulaşımının kısıtlanması hâli ve alınan tedbirlerin terörle mücadele edilmesine ilişkin meşru amacın gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Başvuruya konu olayda nihai olarak orantılılık incelemesi yapılmalıdır. Başvurucunun Komisyona yaptığı başvuru üzerine Komisyonun ulaştığı nihai sonuç ile iptal davası sonucunda gerekçeli kararda yer verilen hukuki tespitler ve dayanaklar birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun terör örgütü üyeliğinden hakkında mahkûmiyet hükmü bulunduğu anlaşılmakla uğradığını belirttiği zararlarının 5233 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı neticesine ulaşılmıştır. Anılan karar istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Bu durumda başvurucunun oluştuğunu ileri sürdüğü zararları nedeniyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengeyi bozmadığı, müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/2/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HABİP AKTAŞ

B. No: 2023/839 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HABİP AKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/839)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Habip AKTAŞ

Vekili : Av. Ömer KAVUTLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hâkimin reddi dilekçesinde kullanılan bazı ifadeler nedeniyle tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı süreç içinde avukatlık mesleğini icra etmektedir. Davacılar H.Ö., S.G. ve M.E.D. ise başvuru tarihinde Ankara 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Asliye Ticaret Mahkemesi) hâkim olarak görev yapmaktadır.

A. Asliye Ticaret Mahkemesinde Hâkimin Reddi Süreci

3. Başvurucu, bir şirketin vekili olarak konkordato ilanı sonrasında Asliye Ticaret Mahkemesi önündeki davayı takip etmektedir. Asliye Ticaret Mahkemesi, konkordato süreciyle ilgili olarak E.K., D.A. ve K.D.nin konkordato komiseri olarak atanmasına karar vermiştir.

4. Dava süreci içinde başvurucu 4/3/2021 tarihinde Asliye Ticaret Mahkemesi heyeti açısından hâkimin reddi dilekçesi vermiştir. Hâkimlerin reddine ilişkin dilekçede başvurucu

şu iddiaları ileri sürmüştür:

"1)Müvekkil hakkında görülen konkordato yargılaması kapsamında, 24/02/2021 tarihinde müvekkil yararına 1 yıl konkordato kesin mühlet kararı verilmiştir. Müvekkil hakkında verilen kesin mühlet ara kararı ve devamında yapılan uygulamalar konkordato amacına aykırılık teşkil etmekle birlikte hâkimin tarafsızlığını önemli düzeyde şüpheye düşürmüştür.

...

Ayrıca, 24/02/2021 tarihinde verilen konkordato kesin mühlet kararında konkordato müessesesinin amacına tamamen ters düşen mahiyette ara karar tanzim edilerek, tarafımızca bir yıllık konkordato komiser ücretleri 144.000,00-TL miktarın 2 haftalık kesin süre içerisinde yatırılmasına, yatırılmadığı takdirde ise konkordato talebinin usulden reddedileceği yönünde hüküm kurulmuştur. Söz konusu ara karar hükmünün, konkordato müessesi ile amaçlanan faydanın sağlanmasına yönelik değil, konkordato komiserlerini zengin etme amacına yönelik olarak düzenlendiği aşikârdır.

3) Karma (vade ve tenzilat) konkordato türünden farklı olarak, malvarlığı terki suretiyle konkordatoya geçilmiş ve bir komiserin fevkalade yeterli olacağı açık olmasına rağmen, aralarında [K.D.]'da bulunan üç konkordato komiseri görevlendirilmesindeki amaçlanan fayda anlaşılamamıştır. Müvekkilin konkordato olanağından faydalanmasından ziyade, komiserlerin zenginleştirilmesi amacı taşıyan bu tutarsız uygulama, Ankara 1. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından, [K.D.]'nun komiser olarak görevlendirildiği diğer konkordato dosyalarından da anlaşılabilmektedir.

Konkordato Komiseri [K.D.]'a Konkordato dosyalarına bakmakla yetkili Ankara 1,2,3 Asliye ticaret mahkemeleri tarafından toplam 17 (onyedi) dosyada görev verilmiştir. Özellikle reddi hakim talebinde bulunduğumuz Ankara 1.Asliye ticaret mahkemesi tarafından 11 (onbir) dosyada görev verilmiştir. (EK-1 Görev aldığı dosyaların listesi)

4-Bilirkişi listesinde [K.D.] vasıflarına sahip başka mali müşavir bilirkişi bulunmamakta mıdır?

5- 2018- 2021 yılları arasında 17 dosyada görev alan adeta milli konkordato komiserimiz haline gelen [K.D.]'nun Ankara 1.Asliye ticaret mahkemesi heyeti arasında bir akrabalık ilişkisi veya heyet ile arkadaşlık ilşkileri var mıdır?

6- Reddi hakim talebinde bulunduğumuz Ankara 1. Asliye ticaret mahkemesi heyetinin 11 dosyada milli konkordato komiserimiz [K.D.]'na görev vermesinde heyet ile ilgili komiser arasında herhangi bir menfaat ilişkisi söz konusu mudur?

7- Ülkenin en gözde üniversitelerinin bulunduğu Ankara'da onlarca öğretim üyesi ve bilirkişi listesin de onlarca sıra bekleyen mali müşavir varken ilgili mahkeme'nin [K.D.]'nda gördüğü üstün meziyet nedir?

8- İlgili konkordato dosyasında tarafımızca açıkça şirketin faaliyetlerine devam edemediği, şirketin borçlarını ancak mallarının satılması halinde ödeyebileceği açıkça beyan edilmiştir. İlgili dosyada 1 (bir) komiserin yeterli olacağı kuşkusuz ortadayken 3 komiserin dosyada tutulması mahkemenin ilgili komiserlerle menfaat ilişkisi olduğunu düşündürmektedir.

9- Konkordato talep eden şirket 30 yıllık emeğini, kazanımını borçlarını ödeyebilmek adına satılarak ve alacaklıların alacağına kavuşmasını amaçlarken ilgili mahkemenin tek düşüncesi komiserlere nasıl fayda sağlarım olması hukuka uygun olmadığı gibi ahlaka da

uygun değildir.

8- Ankara 1. Asliye ticaret mahkemesi komiserlere menfaat sağlama düşüncesiyle gerekli olmayan komiser görevlendirmeleri, komiserlere takdir edilen fahiş ücretlerlebir çok şirketi iflasa sürüklemiş sürüklemeye de devam etmektedir.

Hem ilgili dosyanın vekili sıfatıyla, hem de Ankara barosu icra hukuku kurulu başkanı olmam sebebiyle gerekli olmadığı halde aynı komiserlere fayda sağlamak amacıyla yapılan bu görevlendirmeler hakkından HSK şikayeti ve adalet komisyonuna ilgili şikayetler tarafımızca yapılmıştır. Baro nezdinde de takip edilmesi için Ankara Barosuna da başvuru yapılmıştır."

5. Bunun üzerine Asliye Ticaret Mahkemesi heyeti dilekçede geçen iddialar ve ithamlar nedeniyle başvurucu hakkında 4/3/2021 tarihli ara kararıyla Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda ve Baro Başkanlığına disiplin soruşturması için bildirimde bulunmuştur.

6. Akabinde konkordato komiseri olarak atanan K.D. de Asliye Ticaret Mahkemesine 10/3/2021 tarihinde verdiği dilekçeyle kendisine yönelik ithamları nedeniyle başvurucu hakkında suç duyurusunda bulunduğunu belirtmiş ve ayrıca komiserlik görevinden de çekilmek istediğini belirtir bir dilekçe sunmuştur. Asliye Ticaret Mahkemesi bu talebi uygun görmüş ve K.D.nin komiserlikten çekilmesini kabul ederek yerine başka birini atamıştır.

B. Başvuruya Konu Hukuk Davası

7. Asliye Ticaret Mahkemesi heyetini oluşturan hâkimler tarafından başvurucunun reddi hâkim dilekçesinde kullandığı ifadeler nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiği, haklarında gerçek dışı isnatlarda bulunulduğu ve başvurucu tarafından savunma dokunulmazlığı sınırlarının aşıldığı iddiasıyla 8/3/2021 tarihinde manevi tazminat davası açılmıştır.

8. Başvurucu, açılan manevi tazminat davasına yönelik olarak Asliye Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) hakkındaki iddialar ile ilgili olarak 6/4/2021 tarihli cevap dilekçesini sunmuştur. Başvurucu, dilekçesinde temel olarak savunma sınırlarını aşmadığını ve avukat olarak müvekkilini savunduğunu belirtmiştir. Başvurucu, Asliye Ticaret Mahkemesi heyeti tarafından atanan konkordato komiserleri hakkında daha önce Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen bir kararı referans göstermiştir. Söz konusu karar içeriğinde; konkordato komiserleriyle ilgili olarak "İşini sorumluluk bilinci ve özenle yapmak zorunda olan komiserlerin yukarıdan beri açıklanan gecikmeleri ve raporlarındaki yetersizlik 30.01.2019 gün ve 30671 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Konkordato Komiserliği ve Alacaklar Kuruluna Dair Yönetmelik'in 8'inci maddesinin 4 numaralı fıkrasına temas etmektedir. Atanan komiserler hakkında sözü edilen düzenleme uyarınca işlem yapılması gerekir." şeklinde tespitlere yer verildiğini belirtmiştir. Ayrıca, başvurucu konkordato komiseri olarak atanan E.K.nin, hakim M.E.D.nin kardeşi olan B.F.D.nin bürosunda çalıştığını ve aynı hâkimin E.K. ile arasında araç alım satım işlemi olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, dilekçesinde ayrıca 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun 290. maddesinin 5. fıkrası uyarınca bir kişinin eş zamanlı olarak 5'ten fazla dosyaya komiser atanamayacağını belirterek K.D.nin 11 ayrı dosya olmak üzere 17 dosyada komiser veya kayyumluk görevi yaptığını ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak, Ankara Bilirkişilik Bölge Kurulu Başkanlığı Konkordato Komiser Listesi'nde 600'e yakın konkordato komiseri olmasına rağmen söz konusu kişilerin seçilmesinin ve haklarında görevleri nedeniyle fahiş ücretler takdir edilmesinin Asliye Ticaret Mahkemesinin tarafsızlığına ve bağımsızlığına gölge düşürdüğünü belirtmiştir.

9. Mahkeme, başvurucunun talebi doğrultusunda 23/8/2021 tarihinde Adalet Komisyon Başkanlığına ve Bilirkişi Bölge Kurulu Başkanlığına yazdığı bir müzekkere ile söz konusu konkordato komiserlerine kaç dosyanın tevdi edildiğine ilişkin bilgi ve belge talebinde bulunmuştur. Yine, Mahkeme 26/8/2021 tarihinde davacılardan M.E.D.nin kardeşi olan B.F.D.nin konkordato komiseri olarak atanan E.K. ile olan iş ilişkisinin tespiti amacıyla ilgili hukuk bürosuna bir yazı göndermiştir.

10. Adalet Komisyon Başkanlığından talep edilen belgeler 20/9/2021 ve 27/10/2021 tarihli yazılar ile dava dosyasına derç edilmiştir.

11. Mahkeme 19/10/2021 tarihli ilk duruşmasında, başvurucunun iddialarına konu ettiği davacı M.E.D.ye ait aracın devrine ilişkin kayıtların getirtilmesine de karar vermiştir. Öte yandan başvurucunun davacılara, konkordato komiseri olarak atanan E.K.nin; davacı M.E.D.nin kardeşi B.F.D.nin bürosunda çalışıp çalışmadığının sorulması yönündeki talebini reddetmiştir. Zira, Mahkeme manevi tazminatın E.K. ile ilgisi olmadığına karar vermiştir.

12. Mahkeme 15/11/2021 tarihli ara kararı duruşmasında, dava dilekçesi ve hâkimin reddi dilekçelerindeki iddiaların, davacılar ile K.D. arasında olduğu bu nedenle diğer atanan konkordato komiserleriyle ilgili davacılar arasında herhangi bir menfaat ilişki bulunduğuna dair iddia ileri sürülmediği belirtilmiştir. Bu nedenle, B.F.D.nin manevi tazminat davası dışında olması nedeniyle avukatlık bürosuna gönderilen 26/8/2021 tarihli müzekkerenin işlemsiz iadesine ve yine B.F.D. ve E.K.nin tanık olarak dinlenmesi talebinin reddine karar verilmiştir.

13. Davacı M.E.D.ye ait aracının devrine ilişkin kayıtlar 3/1/2022 tarihinde dava dosyasına eklenmiştir.

14. İlk derece mahkemesi, manevi tazminat isteminin kısmen kabulüne karar vermiş ve her bir davacı için 10.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde şu hususları belirtmiştir:

"...şeklinde ifadelerin bulunduğu, bu ifadelerde mahkeme heyetinin bilirkişilere gereksiz yere para kazandırmayı amaçladığı, mahkeme heyeti ile konkordato komiserlerinden [K.D.] arasında menfaat ilişkisi olduğunun beyan edildiği anlaşılmıştır.

Dosya incelendiğinde; davacıların, yargıçlık görevini yaparken bilirkişiye maddi kazanç sağladığı ve konkordato komiseri ile aralarında menfaat ilişkisinin olduğu iddiasının kişisel itibarlarını zedeler nitelikte olup, bu iddianın hak arama özgürlüğü veya ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesinin yasal düzenlemeler ve Anayasal içtihatlar da dikkate alınarak mümkün olmadığı anlaşılmış, diğer taraftan davacıların manevi tazminat talebinin, hakimin reddi dilekçesinin yalnızca bilirkişi [K.D.] ile ilgili kısmına hasredilmiş olduğu dikkate alınmakla diğer bilirkişilere ilişkin delillerin dosya içerisine alınmasına dair davalı yan taleplerinin reddi üzerine mahkememiz dosyasında reddi hakim talebinde bulunulmuş, bu talep Ankara BAM 13. HD'nin 2022/617 e, 2022/512 sayılı kararı ile reddolunmuştur.

Türk Medeni Kanununun 24. maddesi “Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hakimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır." hükmü ve Türk Borçlar Kanunu 58/1. maddesi “Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir.” hükümleri birlikte değerlendirildiğinde manevi

tazminatın cezalandırma amacı gütmeyip, manevi kayba neden olan fiilin haksızlığını belirleyecek şekilde olması gerektiği hususları dikkate alınmakla davanın kısmen kabulü ile her bir davacı için 10.000,00'er TL manevi tazminatın 08/03/2021 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizle davalılardan müştereken müteselsilen tahsili ile davacılara ödenmesi ile fazlaya ilişkin talebin reddine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir."

15. İlk derece mahkemesi kararı istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi 2/11/2022 tarihinde başvurucunun istinaf talebinin reddine ancak davacılar tarafından yargılama giderleri açısından yapılan istinaf talebinin kabulüne karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi yeniden kurduğu hükümde de her bir davacı için 10.000 TL manevi tazminata kesin olarak karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında şu hususları belirtmiştir:

"Hak arama özgürlüğü, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen ve korunan özgürlüklerdendir. Herkesin yargı mercileri önünde iddiada bulunma, savunma yapma özgürlüğü vardır. Ancak bu haklar kullanılırken amacı içinde kullanmalı ve sınırları aşılmamalıdır. Bir davanın açılması veya görüşülmesi sırasında verilen dilekçelerde kullanılan sözler kişisel hakları zedeleyici nitelikte bulunsa bile, iddia ve savunma sınırları aşılmış olmadıkça TBK 58. maddesi kapsamına giren bir haksız eylem olarak nitelendirilemez. İddia ve savunmanın dışında kalan ve bunlarla ilgisi bulunmayan ve hakaret içeren sözler bu kuralın dışında kalır.

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında ve dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerden, davacıların Ankara 1. Ticaret Mahkemesi heyetinde başkan ve üye hâkimler oldukları, mahkemede görülen dava sırasında konkordato talebinde bulunan davalı şirket vekili Avukat Habip Aktaş'ınredd-i hakim talepli dilekçe ibraz ettiği, davacıların bu dilekçede geçen:

'... -Mal varlığının terki suretiyle konkordato taleplerinde, asıl olan alacaklılar kurulunun oluşturmasıdır. Komiser atanması, takdire kalmıştır, ifadesini kullanmaktadır. Bu hukuki görüşe katılmak mümkün değildir.-

- Davalı "...ara karar hükmünün konkartado müessesi ile amaçlanan faydanın sağlanmasına yönelik değil, konkordato komiserlerini zengin etmek amacına yönelik olarak düzenlendiği aşikardır"

- [K. D.]'nun komiser olarak atandığı diğer konkordota dosyalarında da görülmektedir

- üniversitelerde öğretim üyeleri varken [K.D.]'nun meziyeti nedir ki hep bu kişi atanmaktadır

- dosyanın içeriği açısından bir komiser atanmasının yeterli olması mümkün iken neden üç komiser atanmıştır

-bu ara karar nedeniyle pek çok şirket iflasa sürüklenmektedir

- 'ilgili mahkeme tarafından atanmış olmasalar varlığından haberdar olmayacağımız, mahkeme kanalıyla menfaat sağlayan ve buna asla karşı gelmeyen konkordato komiserleri şunu iyi bilmelidir'

- aynı vasıfları taşıyan başka bilirkişilerin var olduğunu, bilirkişi listesine benzer nitelikte pek çok mali müşavir bulunduğunu, buna rağmen [K.D.]'nun ısrarlı seçimi nedeniyle "mahkeme heyeti arasında bir akrabalık ilişkisi veya heyet ile arkadaşlık ilişkisi var mıdır * sorusunu sormaktadır. Daha sonraki satırlarda soruyu değiştirerek' heyet ile menfaat ilişkisi varmıdır' şeklinde bir kez daha sormaktadır...' şeklindeki ifadeler yönünden mahkeme heyeti

ile komiserler arasında menfaat bağı bulunduğu yönünde itham edildiklerini ileri sürerek iş bu davayı açtıkları anlaşılmıştır. Bu ifadelerin somut olgu isnadı niteliğinde olduğu, değer yargısı olarak kabul edilemeyeceği, bu durumda savunma ve dilekçe hakkı ile ifade özgürlüğü sınırlarının aşıldığı, davacıların kişilik haklarının zedelendiği kanaatiyle davacılar lehine bir miktar manevi tazminata karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir. Redd-i hakim dilekçesindeki sair iddiaların dava haline getirilmediği ve mahkemece taleple bağlı kalınarak hukuki nitelendirme ve değerlendirme yapıldığı dikkate alındığında, davalıların sair iddialarla ilgili delillerinindeğerlendirilmediğine yönelik istinaf itirazına itibar edilmemiştir."

16. Başvurucu, nihai kararı 12/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 4/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu vekili; avukatların belli sınırları aşmamak kaydıyla yargının işleyişini eleştirme hakkının bulunduğunu, avukatın kullandığı her sözcüğün tartışılmasının avukatı fikir beyanında bulunmaktan kaçınmaya sevk edeceğini belirtmiştir. Başvurucu vekili, Asliye Ticaret Mahkemesi heyeti ile konkordato memurları arasında menfaat ilişkisinin olduğunu, olgusal temellere dayanan şüpheler içerdiğini ancak Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından ısrarla bu komiserlerin atandığını iddia etmiştir. Ayrıca başvurucu vekili, Bölge Adliye Mahkemesinin kararını referans göstererek söz konusu komiserler hakkında mevzuata aykırı işlem yaptığına dair tespitlerin olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu vekili son olarak, başvurucu tarafından reddi hâkim dilekçesinde dile getirilen şüpheler ile ilgili olarak Hâkimler ve Savcılar Kuruluna da şikâyetçi olduklarını ancak soruşturma izni verilmediğini belirtmiştir. Bu itibarla, bir bütün olarak başvurucu tarafından dile getirilen iddiaların objektif savunabilir bir amaca hizmet ettiğini ve yargının işleyişi açısından eleştiri mahiyetinde olduğunu belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Adalet Bakanlığı görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiş; başvurucunun ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

20. Başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucunun reddi hâkim dilekçesinde sarf ettiği sözler nedeniyle manevi tazminata hükmedilmesinin başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yönelik bir müdahale olduğu açıktır. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, … yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, … demokratik toplum düzeninin … gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

22. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

23. Demokratik bir toplumda kamu görevlilerini eleştirme ve onlar hakkında yorum yapma hakkı tanınmış olmakla birlikte Anayasa'nın 26. maddesi tamamen sınırsız bir ifade özgürlüğünü garanti etmemiştir. Somut başvuruyla bağlantılı olarak söylenecek olursa hâkimlere yönelik eleştirilerin kişilerin itibarlarına zarar verir boyuta ulaşmaması gerekir. Bu, Anayasa'nın kişilerin temel hak ve hürriyetleri kullanırken sahip oldukları ödev ve sorumluluklara gönderme yapan "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." biçimindeki 12. maddesinin ikinci fıkrasından doğan bir zorunluluktur. Anayasa'nın 26. maddenin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalara uyma yükümlülüğü, ifade özgürlüğünün kullanımına herkes için geçerli olan bazı görev ve sorumluluklar getirmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 89; R.V.Y. A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/1429, 14/10/2015, § 35; Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 67; Önder Balıkçı[2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 43). Söz konusu sorumlulukların kapsamı, başvurucunun koşullarına ve ifade özgürlüğünü kullandığı vasıtalara göre değişir. Anayasa Mahkemesi, bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını incelerken meselenin bu yönünü görmezlikten gelmeyecektir.

24. Mevcut başvuruda, başvurucunun ifade özgürlüğü hakkı ile davacıların şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Bu nedenle, dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi önemlidir. Bu noktada maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir. Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırda tutulmalıdır (Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 08/04/2015, § 57; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 64).

25. Bu itibarla, Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun davacılar hakkında kullandığı ifadeler sebebiyle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, müdahalenin gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konan ve hemen her kararda sıklıkla tekrar edilen ölçütleri (bkz. Bilal Uçar [1. B.], B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14) karşılayan, ilgili ve yeterli bir gerekçe olup olmadığını davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Sinan Baran [1. B.], B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120).

26. Başvuruya konu olayda avukat olan başvurucu, Asliye Ticaret Mahkemesi önünde yürüyen konkordato davasında mahkeme heyetinin reddine yönelik sunduğu dilekçede mahkeme heyetine yönelik kullandığı ifadeler nedeniyle manevi tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Hâkimlerin mesleklerinin icrası bağlamındaki -sebepsiz, mantık dışı ve saldırgan olmayan- eleştirilere olayın somut koşullarına göre katlanmaları beklenebilir. Bunun yanı sıra, adalet sisteminin düzgün işlemesi için görev yapan hâkim ve savcılar diğer kamu

görevlileri gibi kamunun güvenine sahip olmalıdırlar. Bu sebeple adalet sisteminde görev alan hâkimler ve savcılarla birlikte diğer yargı çalışanlarını sebepsiz saldırılardan korumak devletin görevlerindendir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İlhan Cihaner (3)[2. B.], B. No: 2013/5298, 20/5/2015, §§ 26, 27).

27. Somut olayda başvurucu tarafından Asliye Ticaret Mahkemesine sunulan dilekçede; mahkeme heyetinin konkordato komiseri olarak atanan kişileri zengin etme amacıyla hareket ettiğini, özellikle komiser olarak atanan K.D.nin aynı mahkeme tarafından 2018-2021 yılları arasında 11 dosyada konkordato komiseri olarak atandığını, bu kapsamda K.D.nin adeta millî konkordato komiseri hâline geldiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca dilekçesinde, heyet ile K.D. arasında bir akrabalık ilişkisi veya bir arkadaşlık ilişkisi olup olmadığı veya bir menfaat ilişkisi bulunup bulunmadığı gibi imalı sorular yöneltmiştir. Son olarak başvurucu, Asliye Ticaret Mahkemesi heyetinin konkordato sürecinde hukuki olarak güdülen amaçları bir kenara bırakarak sadece konkordato komiserlerine fayda sağlamak gayesiyle hareket ettiğini ve bu düşüncenin hukuka ve ahlaka uygun olmadığını ifade etmiştir.

28. Başvurucunun sarf ettiği sözlerin nahoş ve incitici olduğu açıktır. Bununla birlikte, başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar bir bütün olarak ele alındığında, genel itibarıyla maddi olgulara dayalı iddialar olduğu değerlendirilmektedir. Kaldı ki başvurucu tarafından özellikle, görevlerini hukuka uygun şekilde yerine getirmeyen konkordato komiserlerinin Asliye Ticaret Mahkemesi heyeti tarafından konkordato davalarına atanmaya devam edilmesinin aralarındaki menfaat ilişkisine dayandığını ima etmektedir. Bu doğrultuda, suç isnadına dayalı olan ve kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan olgusal isnatların yeterli kaynaklar ile desteklenmesi gerekmektedir (benzer yönde bkz. Nihat Durmuş ve Durmuş Ofset Gaz. Bas. Yay. Mat. Kül. ve Spor Etk. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2014/5761, 10/5/2018, § 54). Başvurucu, bu iddialarını konkordato komiseri olarak atanan K.D.nin benzer mahiyetteki dosyalara kanunun emrettiği sayıdan daha fazla komiser veya kayyum olarak atandığına dair atama kararlarına ve konkordato komiserleriyle ilgili olarak daha önce Bölge Adliye Mahkemesi tarafından yapılan tespitlere -komiserlerin raporları sunmadaki gecikmeleri ve raporlarındaki yetersizlik- dayandırmıştır. Ayrıca heyette bulunan bir hâkimin avukat olan kardeşinin bürosunda çalışan E.K.nin konkordato komiseri olarak atandığını ve yine aynı hâkimin E.K. ile aralarında araç satım ilişkisi olduğunu iddia etmiştir.

29. Başvurucu, iddialarını destekleyen kaynaklarını Mahkemeye sunmuştur. Mahkeme de bazı yönleriyle bu hususları makul bulmuş ve iddiaları bakımından bazı bilgi ve belgeleri dosyaya celp ettirmiştir. Bu kapsamda Mahkeme, hâkim M.E.D.nin araç satımına ilişkin bilgi ve belgeleri dosya arasına almıştır. Yine Asliye Ticaret Mahkemesi, söz konusu konkordato komiserlerinin atama sayılarına dair bilgi ve belgelerin başvurucunun talebi üzerine dosyaya eklenmesine karar verilmiştir. Ayrıca konkordato komiseri olarak atanan E.K.nin mahkeme heyetindeki bir hâkimin avukat olan kardeşinin bürosunda çalışıp çalışmadığı hususu önce müzekkere ile ilgili avukatlık bürosundan sorulmuş ancak daha sonra bu müzekkerenin işlemsiz iadesi istenmiştir. Buna göre başvurucunun ifadelerindeki olgusal iddialara dayanak gösterdiği konuların çoğu Mahkeme tarafından araştırılmıştır.

30. Anayasa Mahkemesi çok sayıdaki kararında, ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120). Bu

doğrultuda Mahkeme tarafından dava sürecinde bilgi ve belgeler dosyaya celp ettirilmişse de başvuruya konu ifadelerin bu bilgi ve belgeler ışığında olgusal temellere dayanıp dayanmadığı, dolayısıyla başvurucunun ifadelerinin olgusal temeli olup olmadığı konusunda herhangi bir değerlendirilme yapılmamıştır. İstinaf incelemesinde de bu eksikliğin giderilmediği, başvurucunun ifadelerinin değer yargısı olmayıp olgu isnadı olduğu tespit edilmesine rağmen Bölge Adliye Mahkemesinin de söz konusu iddiaların dayanağının bulunup bulunmadığı konusunda herhangi bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir (bkz. § 15). Değerlendirmedeki bu eksiklik, başvurucunun reddi hâkim talepli dilekçesinde kullandığı ifadelerin; davacıların şeref ve itibarına sebepsiz bir saldırı amacıyla mı, yoksa uğranıldığı düşünülen bir haksızlığa tepki gösterme, itiraz etme amacıyla mı dile getirildiği konusunda net bir sonuca varmayı imkânsız kılmaktadır. Dolayısıyla, yargı makamlarının aleyhe tazminata hükmederek başvurucunun ifade özgürlüğüne yaptığı müdahalenin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamamıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuş ancak tazminat talep etmemiştir.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 35. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/579,

K.2022/267) GÖNDERİLMESİNE,

D. 1.480,40 TL başvuru harcı ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZKAN BOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/5849 | Karar tarihi: 27.02.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/5849

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZKAN BOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/5849)

Karar Tarihi: 27/2/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Özkan BOĞAN

2. Volkan YARAMIŞ

3. Enerji, Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası

Vekili : Av. Candan DUMRUL KADIYORANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisi başvuruculaların sendika kararına istinaden katıldıkları protesto eyleminden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılmaları nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte başvurucu Özkan Boğan, Makina ve Kimya Endüstrisi (MKE) Genel Müdürlüğünde mühendis; başvurucu Volkan Yaramış iseEnerji İşleri Genel Müdürlüğünde uzman yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Başvurucular ayrıca Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı Enerji, Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası (ESM) üyesidir.

3. Türkiye, 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır (15 Temmuz darbe girişimine ilişkin geniş arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri

[GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017). Darbe teşebbüsünün savuşturulmasının ardından ise ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. OHAL süresince yirmi dört tane (667-690 sayılı) Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarılmıştır. Bu KHK'lar ile genel ve soyut normlar ihdas edilerek alınan tedbirlerin yanı sıra kişiler hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler de yapılmıştır

4. Somut olay ise terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna Millî Güvenlik Kurulunca karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilenlere yönelik kamu görevinden çıkarma tedbirini de içeren, 29/10/2016 sayılı ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname etrafında şekillenmiştir. Anılan KHK kapsamında Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğünde (YEGM) görev yapan bazı sendika üyelerinin de kamu görevinden çıkarılması üzerine kurum yemekhanesinde uygulamayı protesto eden konuşmalar yapılması ve anılan kişilerin uğurlanması amacıyla bir sendika kararı alınmıştır.

5. Başvurucular, söz konusu karara istinaden YEGM yemekhanesinde öğle arasında -personelin yemek yediği esnada- yapılan toplantıya katılmıştır. Yaklaşık on kişinin katıldığı eylemde Sendika Başkanı M.Ş. ve görevlerine son verilen M.E.A. ve Ö.F.K. açıklamalarda bulunmuştur. Bunun yanında katılımcılardan bir kısmının çeşitli sloganlar attığı, bazılarının ise "Geri Döneceğiz" yazılı kâğıt dövizler taşıdığı kamera kayıtlarına ve tutanaklara yansımıştır. Bunun dışında tutanaklarda söz konusu eylem nedeniyle yemekhanede bulunan kişilerin ya da eşyaların zarar gördüğü veya yemek verme hizmetinin aksadığına dair herhangi bir tespite rastlanmamıştır.

6. Başvuruculaların anılan eyleme katıldıkları gerekçesiyle haklarında disiplin soruşturmaları başlatılmıştır. Soruşturmalar neticesinde başvuruculaların bir kamu kurumunda izinsiz olarak gerçekleştirilen protesto gösterisine katıldıkları, gösteride döviz taşıdıkları ve slogan attıkları belirtilerek 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (e) alt bendi olan "Görev yeri sınırları içinde herhangi bir yeri toplantı, tören ve benzeri amaçlarla izinsiz kullanmak veya kullandırmak" uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

7. Yapılan yargılamalar neticesinde başvuruculaların başka bir kurumun yemekhanesinde diğer insanların ve kurumun huzurunu bozacak şekilde davrandığı, sendika kararının KHK ile görevlerine son verilen sendika üyelerine destek amacıyla alındığı ve bu nedenle sendikal faaliyet niteliğinde olmadığı kanaatine varılmıştır. Ancak bahse konu cezaların başvuruculaların eylemleriyle örtüşmediği ve eylemlerin kınama cezasını gerektirdiği belirtilerek başvuru konusu disiplin cezalarının iptal edilmesine kesin olarak karar verilmiştir. Nihayetinde ilgili yargı kararları gözetilerek başvuruculaların 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (d) alt bendi olan "Hizmet dışında devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak" uyarınca kınama cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

8. Başvurucular, disiplin cezalarının iptali istemiyle idare mahkemelerine başvurmuştur. İlk derece mahkemeleri, daha önce verilen yargı kararları çerçevesinde disiplin cezası şeklindeki işlemlerin tesis edildiği gerekçesiyle davaların reddine karar vermiştir. Anılan kararlar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

9. 2023/11396 numaralı başvurunun 2023/5849 numaralı başvuru ile birleştirilmesine

Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerçek Kişi Başvurucular Yönünden

10. Başvurucular, sendika kararı üzerine katıldıkları protesto gösterisi nedeniyle disiplin cezası aldıklarını belirterek anılan müdahalelerin sendika hakkını, adil yargılanma hakkını, ifade özgürlüğünü ve özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde; başvuruculaların temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50,62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26,36). Anılan kararlarda sendika üyelerinin çalışma koşulları, yükümlülükleri, iş güvenlikleri ve sağlık koşulları gibi konuların sendikaların çekirdek faaliyet alanlarından olduğunu vurgulamıştır. Buna göre somut olaya konu protesto gösterisinin (bkz. § 4) görevinden çıkarılan sendika üyesi kamu görevlilerine destek verme amacıyla yapıldığı yani çekirdek alana ilişkin olduğu anlaşıldığından gösteriye katılan başvuruculara yapılan müdahalelerin sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (çekirdek alan üzerinden yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Nigar Hürel ve diğerleri, B. No: 2017/16800, 22/11/2022, §§ 13,15; Hasan Taş ve diğerleri, B. No: 2020/21790, 10/7/2024, § 11)

12. Öte yandan söz konusu belirlemenin eylemin amaç yönüyle sınırlı olarak (çekirdek hak, baskı grubu ayrımı) incelenmesinin bir sonucu olduğu ve kamu görevlilerinin sendikalarla kurdukları üyelik veya yöneticilik gibi bağların meseleleri otomatik olarak sendika hakkı ile ilişkilendirmeyeceği gibi bu kimselere tabi oldukları statü hukukunun getirdiği sorumluluk ve sınırlamaların dışında bağımsız, alternatif veya ikame bir kimlik kazandırmayacağı da hatırlanmalıdır. Başka bir deyişle meselenin sendikal hak bağlamında incelenmesinin kişilerin eylemlerini otomatik olarak meşrulaştırmayacağı açıktır (İdris Gürkan, B. No: 2018/24432, 7/6/2023, §§ 17-24; Hasan Taş ve diğerleri,B. No: 2020/21790, 10/7/2024, § 12).

13. Ancak uygulamada yargı mercileri, sendika kaynaklı eylemleri salt sendika hakkı kapsamında kalıp kalmadığı yönünden sınırlı olarak incelemekte; eylemler sendika hakkı kapsamında değilse davaları reddedebilmektedir. Oysa yapılması gereken, bir fiil sendika hakkı kapsamında görülmüyorsa hangi temel hakkın kullanımı niteliğinde olduğunun tespit edilerek ilgili menfaatler arasında bir dengeleme yapılmasıdır. Eğer sendikal bir eylem ise bu durumda da sendika hakkı ile kamu hizmetinin gereği gibi (sürekli ve düzenli) yürütülmesi için başvuruculara statü hukuku çerçevesinde yüklenen ödevler arasında bir dengeleme yapılmalıdır. Zira meselenin sendikal hak bağlamında incelenmesi kişilerin eylemlerini otomatik olarak meşrulaştırmaz (sendika kararından kaynaklanmasına rağmen ifade özgürlüğünden incelenen kararlar için bkz. Elif Özkan, B. No: 2018/7757, 8/6/2021, §§ 18-21; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 36; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkından incelenen kararlar için bkz. Güven Çelik ve Kadri Dursun, B. No: 2018/5060, 8/6/2023, § 10; Kamuran Kılınç, B. No: 2018/5549, 18/10/2023, § 9; Hasan Taş ve diğerleri, B. No: 2020/21790, 10/7/2024, § 13)

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Sendika hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının B bendinin (d) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir.

16. Sendika hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 55; Abidin Aydın Tüfekçi, B. No: 2013/1315, 15/4/2015, § 52; Hikmet Aslan, B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 50). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

17. Somut olayda başvurucular, üyesi olduğu sendikanın çağrısı üzerine bir kamu kurumunda izinsiz olarak düzenlenen protesto gösterisine katılmış; döviz taşımış ve slogan atmıştır. İdare, eylemlerin hizmet dışında devlet memuruna duyulan güven ve itibarı sarstığını değerlendirerek başvuruculara disiplin cezasıyla cezalandırmıştır (bkz. § 6). Yapılan yargılama neticesinde ise eylemlerin sendika hakkı kapsamında kalmadığı ve kurumun huzurunu bozduğu belirtilerek davaların reddine karar verilmiştir (bkz. §§ 6-8).

18. Anayasa Mahkemesi Hasan Taş ve diğerleri (B. No: 2020/21790, 10/7/2024) kararında başvuru konusu protesto gösterisine katılan başka kamu görevlilerine yapılan disiplin cezası şeklindeki müdahaleleri sendika hakkı kapsamında incelemiştir. Söz konusu kararda; öğle yemeği servisinde ve güvenlik görevlileri nezaretinde gerçekleştirilen eylemin olaysız bir şekilde sona erdiğini ve idarenin kamu hizmetinin gereği gibi yürütülebilmesi için gerekli tedbirleri alacak zamana sahip olduğunu kabul etmiştir. Bunun yanında eylem esnasında yemek servisinin devam etmesinin eylemin idarenin işleyişine bir tehdit olarak algılanmadığını gösterdiğini ifade etmiştir. Son olarak başvuruculara eylemdeki rollerinin ne şekilde kamu görevlisine duyulan güven ve itibar duygusunu sarstığına veya kamu hizmetini etkilediğine dair idarece herhangi bir açıklamada bulunulmadığının altını çizmiştir.Nihayetinde değerlendirmelerinde Anayasa Mahkemesinin kabul ettiği standartları uygulamayan idarenin ve bölge idare mahkemelerinin başvuruculara disiplin cezası ile cezalandırılmalarının zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyamadığı sonucuyla sendika hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

19. Bu itibarla somut olayın koşullarının Hasan Taş ve diğerleri kararında sözü edilen koşullarla (protesto gösterisi, disiplin cezaları, başvuruculara iddiaları, soruşturma raporu, mahkeme gerekçeleri) aynı olduğu anlaşıldığından bahse konu kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahaleler nedeniyle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Tüzel Kişi Başvurucu Yönünden

21. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvuruculara aldığı disiplin cezalarına ilişkindir. Başvurucu tüzel kişi, başvuru formunda temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak herhangi

bir iddia ileri sürmemiştir. Bu anlamda tüzel kişi başvurucunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Bu nedenle başvurunun tüzel kişi başvurucu yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § § 39-47).

III. GİDERİM

22. Başvurucular ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve ayrı ayrı 200.000 TL tazminat isteminde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerçek kişi başvurucular yönünden sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tüzel kişi başvurucu yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 3. İdare Mahkemesine (E.2020/2018, K.2021/1925) ve Ankara 9. İdare Mahkemesine (E.2020/1617, K.2021/1974) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 2.960,80 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.960,80 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL YUSUFOĞLU

B. No: 2023/57572 | Karar tarihi: 05.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/57572

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL YUSUFOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/57572)

Karar Tarihi 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Halil YUSUFOĞLU

Vekili : Av. Mehmet Sait BAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan ve bireysel başvuru tarihinde cezaevinde tutuklu bulunan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Tazminatının Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruya konu olaylarda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen

mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

8. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 1. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Midyat 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/561) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAMİL ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/8873 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/8873

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAMİL ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/8873)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : 1. Kamil ÖZDEMİR

2. Aydın ÇİÇİN

3. Hasan DİDAR

4. Hasan Umut ÖZER

5. İsa KAYA

6. Mehmet KARAMAN

7. Muhammed Salih GÜRAKAR

8. Mümin EVRAN

9. Nurettin BÜLBÜL

10. Selman ESMER

11. Serkan CENGİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumlarında bulunan başvurucuların göndermek istediği

mektupların sakıncalı bulunarak alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2019/8873 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2019/8873 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvuruculara göndermek istediği bazıları ailelerine ve arkadaşlarına hitaplı, bir kısmı siyasetçilere, gazetecilere veya tanınmış kişilere hitaplı olan ve gündelik hayata ve ceza infaz kurumlarındaki uygulamalara ilişkin ifadeler içeren mektuplar ceza infaz kurumu disiplin kurulu tarafından sakıncalı olduğu gerekçesiyle alıkonulmuştur. Kararların gerekçesinde mevzuat hükümlerine yer verilmiş, genel ve soyut ifadeler dışında mektubun neden sakıncalı olduğuna dair mektup içeriğiyle ilgili ek bir gerekçe sunulmamıştır.

4. Başvurucular, söz konusu mektupların alıkonulmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek bahse konu kararları İnfaz Hâkimliğine şikâyet etmişlerdir. Şikâyetleri reddedilen başvurucular Ağır Ceza Mahkemesine itiraz başvurusunda bulunmuştur. Başvuruculara şikâyet ve itirazlarının reddine ilişkin kararlarda ilgili mevzuat hükümlerine yer verilmiştir.

5. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

6. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucuların bir kısmı mektupların ailelerine ve arkadaşlarına hitaplı olduğunu, bir kısmı siyasetçilere, gazetecilere veya tanınmış kişilere hitaplı olduğunu belirterek gündelik hayata ve ceza infaz kurumlarındaki uygulamalara ilişkin ifadeler içerdiğini belirtmiştir. Bahse konu mektuplarda sakıncalı ifadeler olmadığını vurgulayan başvurucular, yeterli gerekçe ortaya konulmadan mektuplara el konulduğundan yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; söz konusu mektupların sakıncalı olabilecek ifadeler içerdiği gerekçesiyle alıkonulduğu, inceleme yapılırken somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan başvurucular, önceki iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz [2. B.], B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3) [1. B.] , B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk [1. B.], B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57). Anılan ilkelerden hareketle ceza infaz kurumlarına gelen veya bu

kurumlardan gönderilen yazışmalara yapılan müdahalelerin mektubu gönderen, mektubun muhatabı ve mektup içeriği gözetilerek mektuba özgü olgu ve bilgilerle gerekçelendirilmesi ve haberleşme hakkının kötüye kullanıldığının objektif bir şekilde ortaya konulması gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla bu kapsamda öncelikle mektubun içeriğindeki hangi sözlerin neden sakıncalı olduğu ilgili mevzuat kapsamında yeterli bir gerekçe ile gösterilmek zorundadır. Ayrıca yazışmanın kısmen sakıncalı görülmesi hâlinde sakıncalı görülen kısımların çizilmesi suretiyle yazışmanın muhatabına ulaştırılma imkânının olup olmadığı hususunun da ilgili kararlarda tartışılması gerekir (Gökhan Gündüz [2. B.] , B. No: 2017/36100, 13/10/2020, § 43; Davut Şen [2. B.] , B. No: 2018/14937, 11/2/2021, § 44; İnan Gök (2) [2. B.], B. No:2018/36333, 24/11/2021, § 44).

12. Somut olayda, göndermek istedikleri mektupların alıkonulması nedeniyle başvuruculaların haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47). Öte yandan mektupların alıkonulmasına dair disiplin kurullarının ve yargı mercilerinin kararlarında mektupların içeriğiyle ilişkili ve uyumlu, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı, mektupların sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesi yönünde bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucular; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında yeniden yargılamanın yeterli giderimi sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat taleplerinin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL

EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAMİL YILMAZ

B. No: 2019/9322 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9322

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAMİL YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9322)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Kamil YILMAZ

Vekili : Av. Nazmiye ÇOBAS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işveren ile çalışan arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle çalışanın iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, iş sözleşmesi feshedilmeden önce T.T. A.Ş. (Şirket) bünyesinde elektronik mühendisi olarak en son Program Yöneticisi pozisyonunda işçi statüsünde çalışmaktadır. Anılan şirket, Emniyet Genel Müdürlüğünden gönderilen terör örgütü ile irtibat ve iltisaklı olanlara ilişkin listede başvurucunun yer alması nedeniyle güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir. Fesih bildiriminde ayrıca başvurucunun terör örgütüne finansman desteği sağlayan bir bankada hesabı olan

kişilerden olduğu, anılan hesapta parasının bulunduğu, kamuoyunda 17-25 Aralık süreci olarak bilinen tarihten sonra söz konusu bankadan parasını çekmediği, başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatıldığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 29/8/2016 tarihinde Ankara 23. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Anılan davanın 8/11/2016 tarihli duruşmasında başvurucu beyanında hakkındaki tek suçlamanın 1997 yılında açtırmış olduğu Bank Asyadaki hesabında bulunan 1.010,69 TL tutarındaki para olduğunu, bu paranın orada olduğunu bilmediğini, takip ettiği bir hesap bulunmadığını belirtmiştir. Mahkeme 16/3/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı, iş sözleşmesinin işveren tarafından 29/7/2016 tarihinde feshedildiği, başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçundan soruşturma başlatıldığı belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun ilgili terör örgütüne finansman desteği sağlayan bankadaki hesabında parasının bulunduğu, 17-25 Aralık sürecinden sonra hesapta bulunan paranın başvurucu tarafından çekilmediği, hesabın kapatılmadığı vurgulanmıştır. Sonuç olarak başvurucunun silahlı terör örgütü ile bağının olduğunu gösterir kuvvetli delillerin bulunduğu, bu nedenle şirketin hizmet akdini sürdürmesinin beklenemeyeceği, böylece iş sözleşmesinin feshinin haklı nedenlere dayandığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Başvurucu istinaf dilekçesinde, hakkında faizsiz bir bankada yapılan normal bankacılık işlemleri dışında başkaca delil olmadığını, banka hesabının 1997 yılında açılmış olduğunu, bankaca kendisinden habersiz adına hesap açıldığını, anılan hesabın bakiyesinin 1.010 TL olduğunu, çalıştığı şirketin de bu banka ile normal bankacılık işlemleri yaptığını belirtmiştir. Bunun yanında soruşturma dosyasının sonucunun beklenmesi gerekirken beklenmediğini, hakkındaki deliller toplanmadan ve değerlendirilmeden karar verildiğini ileri sürmüştür.

6. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 7/7/2017 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararda; başvurucunun sözleşmesinin işverence şüphe feshi kapsamında feshedildiği, şirketin silahlı bir terör örgütü ile bağı ve bağlantısı bulunduğu yönünde kuvvetli deliller bulunan biriyle hizmet akdini sürdürmesinin beklenemeyeceği ifade edilmiştir.

7. Başvurucu, bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 25/10/2017 tarihinde kararın bozulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucu hakkındaki soruşturma sonucunda dava açılıp açılmadığını tespit ederek dava açılmış ise sonucunun beklenilmesi, ayrıca soruşturma kapsamında ilgili kurumlardan gelen yazı ve eklerini dosyaya getirterek iş akdinin feshinin geçerli nedene dayalı olup olmadığına dair denetime elverişli tüm delillerin araştırılması ve değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

8. Bozma kararı doğrultusunda mahkemece ilgili deliller toplanmış olup delillerin değerlendirilmesi sonucunda 6/9/2018 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararda; başvurucu hakkında yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği tespit edilmiştir. Anılan kararda başvurucunun ByLock kullanıcısı olmadığı, örgütün tepe yönetimi ile ilgili yürütülen soruşturmada tepe yöneticileri ile telefon irtibatının bulunmadığı, daha önce terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma yapılan kişiler listesinde adının geçmediği ifade edilmiştir. Ayrıca terör örgütü ile bağlantılı dernek ve şirketlerde üye ya da yönetici sıfatıyla kaydının bulunmadığı, terör örgütü ile bağlantılı şirketlerde çalıştığına yönelik Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kaydının olmadığı, terör örgütü ile bağlantılı kurumlarda konaklama kaydının bulunmadığı belirtilmiştir.

Başvurucunun Bank Asyada hesabının bulunduğu ancak hesapta şüpheli bir durumun tespit edilemediği ve hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar da verilmiş olduğundan yapılan feshin geçerli nedene dayanmadığı sonucuna varılmıştır.

9. Davalı şirket, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi; ilk derece mahkemesi kararının daha önce Yargıtay incelemesinden geçtiğini, bu nedenle ancak temyiz kanun yoluna başvurulabileceğini belirterek dosyanın Yargıtaya gönderilmesi için geri çevrilmesine karar vermiştir. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi ise yapmış olduğu inceleme sonucunda ilk derece mahkemesi kararının bozularak ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine 21/1/2019 tarihinde kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucuya ait Bank Asya hesap hareketlerini gösterecek şekilde hesap dökümünün dosya arasına alındığı, ilgili kayıtların incelenmesinde başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) finans kuruluşu olan Bank Asyaya 31/1/2014 tarihinde yüklü sayılacak miktarda (50.000 TL) para yatırdığı, bu hâlde feshin haklı olup olmadığının açılacak tazminat davasında tartışılmak üzere iş sözleşmesinin geçerli sebeple feshedildiğinin kabulü ile davanın reddine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

10. Başvurucu; bu karara karşı verdiği karar düzeltme talepli dilekçede, banka hesabında bulunan 50.000 TL'nin mera ve özel ağaçlandırma projeleri için başlangıç sermayesi olarak yatırıldığını, 9/5/2014 tarihinde bu paranın 45.000 TL'sinin başkası adına farklı bir banka hesabına gönderildiğini, 4.763 TL'sinin ise kendi adına başka bir bankanın hesabına gönderildiğini, böylelikle hesabın boşaltıldığını ileri sürmüştür. Mera ihalesinin gecikmeli olarak mayıs ayı başında yapıldığını, ihaleye başkası adına girildiğini, bu paranın da mera kirası olarak gönderildiğini ifade ederek bu hesap hareketlerine ilişkin belgelerin sunulduğunu belirtmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebinin 7/5/2019 tarihli kararla reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucu hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan yürütülen soruşturma sonucunda Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından 22/5/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun ByLock adlı kriptolu program kullanıcısı olmadığı, örgütün tepe yönetimiyle ilgili yürütülen soruşturmada tespit edilen tepe yöneticileri ile telefon irtibatının bulunmadığı, hakkında daha önce terör örgütü üyesi olmak suçundan soruşturma yapılan kişiler listesinde adının geçmediği belirtilmiştir. Bunun yanında başvurucunun terör örgütü ile bağlantılı dernek veya şirketlerde üye ya da yönetici sıfatıyla kaydının bulunmadığı, terör örgütü ile bağlantılı şirketlerde çalıştığına yönelik SGK kaydının olmadığı, terör örgütü ile bağlantılı kurumlardan olan Asya Termal Otelde konaklama kaydının bulunmadığı ifade edilmiştir. Son olarak ise başvurucunun Bank Asyada hesabının bulunduğu ancak hesapta şüpheli bir durumun tespit edilemediği vurgulanmıştır.

12. Başvurucu, Yargıtayın temyiz incelemesi üzerine vermiş olduğu kesin nitelikteki nihai hükmü 3/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 26/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, banka hesabını kapatmaması nedeniyle iş sözleşmesinin feshedildiğini ve

hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar bulunduğunu belirterek gerekçeli karar hakkı bağlamında adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca hakkında hiçbir somut delil olmamasına rağmen terörle irtibatlı ve iltisaklı kabul edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ve işverenin aynı bankayı kullanmaya devam etmesine rağmen kendisinin banka hesabı nedeniyle iş sözleşmesinin feshi şeklindeki yaptırıma tabi tutulmasının eşitlik ilkesinin ihlali anlamına geldiğini ifade etmiştir. Bunun yanında başvurucu, hakkında verilmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmamasına rağmen şüpheyle suçlu olarak kabul edildiğini ve bu nedenle iş sözleşmesinin feshedildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; verilen kararlarda, başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkı ile onun ödev ve sorumlulukları arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı konusunda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrarlamıştır.

16. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuruda Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır (Mustafa Önal [2. B.], B. No: 2018/9808, 9/2/2023, § 14).

19. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146). Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349).

20. Ancak işçi tarafından sadakat yükümlülüğünün ihlal edildiği, dolayısıyla işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak alınacak tedbirler bakımından basit bir şüphenin yeterli olmayacağı, bu durumun somut olgularla desteklenmesi gerektiği de açıktır. Gerek işveren gerekse yargı organları tarafından açıklanan nedenlerin işveren ile işçi arasındaki güven ilişkisinin zedelendiğini ortaya koyacak ve ikna edecek yeterlilikte olması gerekir (C.A. (3), § 125; Ayla Demir İşat, § 133).

21. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenmese de Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere (benzer yönde Yargıtay kararları için bkz. C.A. (3), §§ 46-56; Ayla Demir İşat, §§ 52-62) şüphenin işçinin kişiliğinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir (Delil Metin [2. B.], B. No: 2019/1419, 18/1/2023, § 32). Özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği gözetildiğinde terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda çalışandan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmaması hâlinde alınan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında da söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilebilecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayla Demir İşat, § 161).

22. Başvuruya konu olayda feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkinin ortadan kalkmasıdır. FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin 31/1/2014 tarihinde banka hesabına bir sefer yatırılan paradan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

23. Bank Asyanın FETÖ/PDY liderinin ve yöneticilerinin çağrıları üzerine örgüt üyelerinin yatırdığı paralar üzerinden gelir elde ettiği, bu suretle örgüt faaliyetlerine mali yönden kaynak sağladığı ve örgütün finans merkezi olduğu hususu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 35; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, § 59; Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/12/2017 tarihli ve E.2017/1862, K.2017/5796 sayılı kararı). Aynı zamanda mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyette bulunma ya da örgüte yardım etme kapsamında değerlendirilemeyeceği de Yargıtay tarafından kabul edilmiştir (Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 25/6/2020 tarihli ve E.2020/1947, K.2020/3079 sayılı kararı). Bu itibarla yargılama makamlarından beklenen; rutin bankacılık işlemleri dışında terör örgütünün talimatı üzerine hesap açılıp açılmadığı, önemli sayılabilecek bir mevduat artışı gibi mutat dışına çıkan bir hesap hareketinin olup olmadığı ya da başka bir örgütsel faaliyet çerçevesinde bir işlem yapılıp yapılmadığı, feshi geçerli kılan başkaca bir nedenin bulunup bulunmadığı hususlarının açıklığa kavuşturulmasıdır (Ayla Demir İşat, § 140; Sinan Ceylan [1. B.], B. No: 2019/38275, 24/1/2024, § 21).

24. Somut olayda başvurucu hakkındaki 22/5/2018 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda Başsavcılık, başvurucunun Bank Asyada bulunan hesabında şüpheli bir durumun tespit edilemediğini belirtmiştir. Ardından mahkeme 6/9/2018 tarihinde verdiği kararda başvurucunun Bank Asyada hesabının bulunduğunu ancak hesapta şüpheli bir durumun tespit edilemediğini ifade etmiştir. Son aşamada Yargıtay nihai kararında, başvurucuya ait Bank Asya hesap hareketlerini gösterecek şekilde hesap dökümünün dosya arasına alındığını belirterek hesap dökümlerinde yapılan inceleme sonucunda başvurucunun FETÖ/PDY terör örgütünün finans kuruluşu olan Bank Asyaya 31/1/2014 tarihinde yüklü sayılacak miktarda (50.000 TL) para yatırdığının tespit edildiğini vurgulamıştır. Yargıtay kararından sonra başvurucu; banka hesabında bulunan 50.000 TL'nin mera ve özel ağaçlandırma projeleri için başlangıç sermayesi olarak yatırıldığını, 9/5/2014 tarihinde bu paranın 45.000 TL'sinin başkası adına başka bir banka hesabına gönderildiğini, 4.763 TL'sinin ise kendi adına başka bir bankanın hesabına gönderildiğini, böylelikle hesabın boşaltıldığını ileri sürmüştür.

25. Başvurucunun anılan banka hesabında şüpheli bir durum tespit edilemediği ve terör örgütüyle ilişkisi olmadığı yönündeki Başsavcılığın ve mahkemenin tespitleri ve değerlendirmelerine rağmen (bkz. §§ 8, 11) Yargıtayın hesap hareketlerini gözeterek mutat dışına çıkan bir hareket olup olmadığını açıkça değerlendirmeden belirli bir tarihte para yatırılmasını işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulması için yeterli gördüğü, bu hâliyle yargı makamlarının banka hesabına ilişkin çelişkili tespitlerinin mevcut olduğu anlaşılmıştır. Anılan çelişkinin yargı makamlarınca giderilmediği görülmüştür. Dolayısıyla yargı süreci incelendiğinde banka hesabının 1997 yılından beri açık olduğu hususu ile başvurucunun sair açıklamaları da gözetilerek rutin bankacılık işlemleri dışına çıkılarak terör örgütünün talimatı üzerine hesap açılıp açılmadığının, geçmiş hesap hareketleri dikkate alındığında önemli sayılabilecek bir mevduat artışı gibi mutat dışına çıkan bir hesap hareketinin olup olmadığının veya feshi geçerli kılan başkaca bir nedenin bulunup bulunmadığının yeterli araştırma ve gerekçeyle açıklığa kavuşturulduğu söylenemez. Bu bağlamda anılan hususların yargılama makamlarınca yapılacak çelişmeli yargılama sırasında netleştirilmesi ve çelişkilerin giderilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla söz konusu kararda başvurucunun silahlı terör örgütüyle aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu için işverenle güven ilişkisinin bozulduğunu gösteren ilgili ve yeterli bir gerekçenin sunulmadığı değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayla Demir İşat, § 140).

26. Başvuru konusu yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde ise başvurucunun 1997 yılından beri hesabı olduğu ve fesih bildiriminin hesapta 1.010,69 TL olduğu gerekçesine dayandığı şeklindeki iddialarının da yargılama makamlarınca karşılanmadığı gibi son aşamada nihai kararda tespit edilen hesap hareketine ilişkin başvurucunun yargılama makamları önünde delillerini sunmak suretiyle iddiada bulunma ve savunma hakkını tam olarak kullanabildiğinden de söz edilmesi mümkün görünmemektedir. Ayrıca nihai kararda başvurucunun hangi görevi ne kadar süredir ifa ettiğinden ve görevinin niteliğinden hareketle gerekçede belirtilen hususlar kapsamında başvurucudan duyulan şüphenin mevcut görevine ne gibi bir olumsuz etkisi olacağına ilişkin bir gerekçe de ortaya konulmadığı anlaşılmıştır. Öte yandan şüpheye neden olan durum ile işçi arasında kişisel bir bağlantının ortaya konulması ve söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi de gerekmektedir.

27. Bu itibarla terör örgütü ile irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin başvurucunun çalıştığı pozisyon da dikkate alınmak suretiyle hangi sebeplerle ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin kişiselleştirilmiş gerekçeler ortaya konulmadan alınan tedbirin söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucu hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kapatılan Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin (E.2018/16692, K.2019/1412) işlerine bakmakla görevli olan Yargıtay 9. Hukuk Dairesine iletilmek üzere Ankara 23. İş Mahkemesine (E.2018/7, K.2018/446) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu gerekçesi ile işveren tarafından iş akdinin feshedildiğini, bu nedenlerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasanın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu, iş akdine son verilmeden önce Türk Telekomünikasyon A.Ş. şirketinde elektrik mühendisi olarak proje yöneticisi pozisyonunda işçi olarak çalışmaktadır. İşveren, Emniyet

Genel Müdürlüğü'nden gönderilen terör örgütü ile irtibatlı ve iltisaklı olanların yer aldığı listede başvurucunun da yer aldığını, ayrıca kamuoyunda 17-25 Aralık süreci olarak bilinen tarihten sonra Bank Asya'da yüklü miktarda parası olduğu ve çekmediği gerekçesi ile başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir. Başvurucu feshin geçersizliği ve işe iadesi için dava açmış, yerel mahkeme davayı reddetmiş, başvurucunun istinaf talebi reddedilmiş, Yargıtay ise, söz konusu kararı bozmuştur. Bunun üzerine yerel mahkeme bozmaya uymuş, bozma doğrultusunda delilleri toplayarak davanın kabulüne karar vermiştir. Ancak Yargıtay, dosyada bulunan Bank Asya hesap hareketlerinden davacının 31.01.2014 tarihinde yüklü sayılabilecek nitelikte (50.000 TL) para yatırdığını, bu halde iş sözleşmesinin geçerli nedenle feshedildiği, feshin haklı olup olmadığının ise açılacak tazminat davasında tartışılması gerektiğini belirterek yerel mahkeme kararını bozmuş ve davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi de reddedilmiştir.

Somut olayda Yargıtay, nihai kararında başvurucuya ait Bank Asya hesap hareketlerini gösterecek şekilde hesap dökümünün dosya arasına alındığını belirterek, hesap dökümlerinde yapılan inceleme sonucunda başvurucunun FETÖ/PDY terör örgütünün finans kuruluşu olan Bank Asya'ya 31/1/2014 tarihinde yüklü sayılacak miktarda (50.000 TL) para yatırdığının tespit edildiğini ifade etmiştir. Böylelikle Yargıtay kararında başvurucunun banka hesabında tarihi belirtilmek suretiyle önemli sayılabilecek bir mevduat artışı gibi mutat dışına çıkan bir hesap hareketinin bulunduğu yönündeki tespitin iş sözleşmesinin geçerli sebeple feshi için yeterli kabul edildiği görülmektedir. Anılan kararın gerekçesinde; başvurucunun FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı olduğu yönünde açıklanan bilgi dikkate alındığında güven ilişkisinin zedelendiği konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif bir şüphe olarak nitelendirilmeye uygun hâle geldiği söylenebilir. Bu bağlamda tedbirin taraflar arasındaki güven ilişkisini ortadan kaldırmaya elverişli olduğu ve iş sözleşmesinin feshedilmesini gerekli kıldığı konusunda başvurucu özelinde bireyselleştirmenin yapıldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla somut başvurunun koşullarında benimsenen yaklaşımın takdir yetkisinin kapsamında olduğu, keyfilik içermediği ve gerçekleştirilen müdahaleyle takdir yetkisinin sınırlarının aşılmadığı kabul edilmelidir.

Bunun yanında başvurucunun davasının reddine ilişkin kararda, başvurucunun suçlu olduğuna dair saptamada bulunulmadığı, başvurucu hakkında delil değerlendirmesi yapılarak FETÖ/PDY terör örgütünün finans kuruluşu olan Bank Asya'ya 31/1/2014 tarihinde yüklü sayılacak miktarda para yatırdığının miktar da belirtilmek suretiyle ifade edildiği görülmektedir. Yargılama makamları, şüphe feshini olgusal olarak ele almış ve mevzuat hükümlerini göz önünde bulundurarak somut olayın koşullan değerlendirilmek suretiyle iş akdinin feshedilmesinin geçerli nedene dayandığını tespit etmiştir.

Başvurucunun devlete sadakat bağının zayıfladığının işareti olan FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olma olgusunun isçi-işveren arasındaki güven ilişkisini zedeleyen bir unsur olarak kabul eden idari ve yargısal kararların müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı konusunda ilgili ve yeterli gerekçeleri içerdiği kabul edilmelidir. Bu nedenle somut olaydaki müdahale demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşulunu sağlamaktadır. Kaldı ki, başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesinde milli güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasına, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik meşru amacın olduğu açık olsa da alınan tedbirin amaçla ölçülü olması zorunludur. Bu hususta başvurucunun mesleğinin niteliği, başka bir iste çalışma imkânının bulunup bulunmadığı ve başvurucuya düşen fedakarlığın ağırlığı bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Başvuru konusu olayda başvurucu bir kariyer mesleği niteliğinde olan mesleki faaliyetten alıkonulmadığı gibi özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya da tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmemiş olması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin öngörülen meşru amaçla ölçülü şekilde gerçekleştirildiği ve kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında adil dengenin kurulduğu değerlendirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvuruya konu edilen yargılama süreci incelendiğinde başvurucunun yargılama makamları önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir kısıtlama olmaksızın kullandığı, yargılamanın usuli güvencelerinin sağlandığı anlaşılmaktadır. Yargıtay'ın başvurucunun davasının reddine yönelik kararı gerekçeli olup, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir. Kaldı ki, Başvurucunun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikayeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların nazara alınması da mümkün değildir.

Bu nedenlerle başvurucunun, Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı ve Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakları ihlal edilmediğinden, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

YUNUS VURAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/36767 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36767

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUNUS VURAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/36767)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucular : 1. Yunus VURAL

2. Ceyhan KIVRAK

Vekili : Av. Seyfettin KAN

3. Gündüz DİLEVCİ

4. İsmail ALKAN

5. Y.K.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucuların kurum idaresi aracılığıyla temin etmek istediği bazı süreli yayınlar ile Y.A. yayınevine ait basılı eserlerin alınmaması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda ayrıca ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği de iddia edilmiştir.

2. Başvurucular, olayların yaşandığı dönemde değişik ceza infaz kurumlarındaFetullahçı

Terör Örgütü/ Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucular, Time, Newsweek isimli dergiler ile Y.A. gazetesinin ve Y.A. yayınlarına ait basılı eserlerin kurum aracılığıyla temin edilmesini talep etmiştir. Bazı ceza infaz kurumları anılan talepler hakkında bir karar vermemiş ancak başvurucu Gündüz Dilevci yönünden Osmaniye 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu (İdare ve Gözlem Kurulu) Y.A. yayınevine ait hiçbir basılı eserin kuruma alınmamasına karar vermiştir.

4. Başvurucular, talepleri hakkında bir karar alınması ya da ceza infaz kurumu kararına karşı şikâyette bulunmak için İnfaz Hâkimliklerine başvurmuştur. İnfaz Hâkimliklerikararlarında genel olarak adı geçen dergilerin İngilizce olması nedeniyle içeriğinin bilinemeyeceğini, kurumlarda bu dergileri tercüme edebilecek personelin bulunmadığını belirterek kurumların güvenliği açısından ilgili dergilerin alınamayacağına karar vermiştir. Y.A. gazetesinin verilmesi talepleri ise anılan süreli yayına yapılan engellemenin kurumun düzen ve disiplininin sağlanması açısından idarenin takdiri içinde yer alan bir uygulama olması ve gazetenin kurum müdürlüklerince yasaklanan yayınlar arasına alınması nedenleriyle reddedilmiştir. Y.A. yayınlarına ait basılı eserlerin alınması talebi yönünden ise İdare ve Gözlem Kurulu kararının usul ve yasaya uygun olduğu belirtilmiştir. Başvuruculaların ifade özgürlüklerine yönelik müdahale iddialarının 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'un yürürlüğe girişinden önce gerçekleştiği görülmüştür.

5. Başvurucu Cehyan Kıvrak ceza infaz kurumunun kalabalık olması nedeniyle kişisel alanının kısıtlandığını, uyuma koşullarının kötüleştiğini, kişi başına düşen yemek miktarının azaldığını, hijyen sorunları yaşandığını ve sıcak su miktarının yeterli olmadığını belirterek tutulma koşullarının düzeltilmesini infaz kurumuna dilekçe ile bildirmiştir. Başvurucu, infaz kurumunun sözlü olarak taleplerini reddettiğini öğrenmesi üzerine bu hususu da belirterek İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği ise bu konuda infaz kurumunun bir kararı olmadığından bahisle başvurucunun talebi hakkında esas incelemesi yapılmadan reddine karar vermiştir.

6. Başvurucular, İnfaz Hâkimliklerinin kararlarına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemeleri, İnfaz Hâkimlilerinin kararlarının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek itirazların reddine kararlar vermiştir.

7. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Aralarında konu bakımından bağlantı olduğu değerlendirilen 2019/16525, 2019/19328, 2019/30080 ve 2019/36836 numaralı başvuruların 2019/36767 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular; satın alınmasını talep ettikleri süreli ve süresiz yayınların alınmamasının

ifade özgürlüğü ile din ve vicdan hürriyetini ihlal ettiğini, ayrıca talepleri hakkında bilgi alamamalarının dilekçe ve bilgi edinme hakkına aykırı olduğunu, İnfaz Hâkimlikleri ile Ağır Ceza Mahkemelerinin kararlarının adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerle bağdaşmadığını ileri sürmüştür.

12. Bakanlık görüşünde; başvuruculaların ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel hatlarıyla başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrarlamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Anayasa Mahkemesi daha önce vermiş olduğu birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen veya hükümlü ve tutukluların kendi satın aldıkları ya da almak istedikleri süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Ahmet Sil ve Taner Yay, B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31). Söz konusu kararlar çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında ceza infaz kurumlarında tutuklu olarak bulunan başvuruculaların kurum idaresi aracılığıyla satın almak istediği süreli yayınları ile bir yayınevine ait basılı eserlerin satın alınması taleplerinin reddedilmesinin haber veya fikir alma özgürlüğü, dolayısıyla ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Ceza infaz kurumlarında tutuklu olarak bulunan başvuruculaların kurum idaresi aracılığıyla satın almak istediği süreli veya süresiz yayınların alınması taleplerinin reddedilmesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

16. Anayasa Mahkemesi Recep Bekik ve diğerleri kararında, süreli yayınlar yönünden benzer müdahalelerin hukuki dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığına karar vermiştir (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 32, 33). Bunun yanı sıra Y.A. yayınevine ait basılı eserlerin kurum aracılığıyla satın alınması talebi yönünden ise Kanun’un 62. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşılayıp karşılamadığına ilişkin nihai bir değerlendirme yapmaya değil müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının değerlendirilmesine ihtiyaç bulunduğu değerlendirilmiştir. Öte yandan başvuruya konu yayınların ceza infaz kurumlarının düzeninin ve güvenliğinin sağlanması, suçun önlemesi ve mahkûmun ıslahı amaçlarıyla başvuruculara verilmemesi şeklindeki müdahalelerin Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

17. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, §§ 38-41; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 21; Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 39-43).

18. Herkes gibi tutuklu ve hükümlüler de Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), § 27). Tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesi de bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altındadır (Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 43; Hüseyin Sürensoy, B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 44; İbrahim Bilmez, B. No: 2013/434, 26/2/2015, § 74; Ahmet Temiz (6), B. No: 2014/10213, 1/2/2017, § 34).

19. Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

20. Somut olayda başvuruculların kurum idaresi aracılığıyla satın almak istediği süreli ve süresiz yayınların alınmamasına karar verilmiştir. Başvuruculların talep ettiği süreli ve süresiz yayınlar hakkında ilgili dönemde herhangi bir toplatma kararı bulunmadığı ya da ilgili yayın kuruluşları hakkında da bir kapatma kararı olmadığı görülmektedir.

21. Anayasa Mahkemesi Recep Bekik ve diğerleri kararında olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan bir başvuruyu inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede süreli yayınların ceza infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülere teslim edilip edilmemesinde keyfîliği engelleyecek, aynı hukuki durumda bulunanlara aynı uygulamanın yapılmasını sağlayacak, açık, yol gösterici ve istikrarlı idari uygulamaları garanti edecek bir mekanizmanın bulunmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Öte yandan Recep Bekik ve diğerleri kararından sonra 7242 sayılı Kanun ve buna bağlı düzenleyici işlemler ile bir dizi önlemler alınmıştır. Bu kapsamdayabancı dildeki dergilerin ceza infaz kurumuna alınmasında bir sakınca bulunup bulunmadığına ilişkin değerlendirmenin yerel otoritelerce yapılmasının zorluğu nedeniyle infaz kurumlarının bağlı olduğu, daha geniş olanaklara sahip olan Bakanlığın yetkili olacağı kabul edilmiştir. Ancak eldeki başvurunun söz konusu yasal ve uygulamaya dönük değişiklikten önceki müdahaleye ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple eldeki başvuru yönünden süreli yayınları başvuruculara temin edilmemesinde anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Ayrıca başvuruculların bir yayınevine ait basılı eserlerin kurum idaresi aracılığıyla temin edilmesi talepleri de reddedilmiştir. İdare ve yargı mercilerinin kararlarında FETÖ/PDY ile

bağlantılı suçlardan tutuklu ya da hükümlü olanların aynı içerikte dilekçelerle özellikle anılan yayınevine ait eserleri istedikleri, bu şekilde aralarında örgütsel faaliyetleri canlı tutmayı ve haberleşmeyi sağlayarak motivasyonlarını yüksek tutmayı hedefledikleri belirtilmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği gibi tutuklu ya da hükümlülerin süresiz yayınlardan yararlanma yöntemlerinden biri de ücretinin hükümlü ve tutuklularca karşılanması koşuluyla herhangi bir yayının kurumca satın alınmasıdır (İbrahim Kaptan (2), § 31; Recep Bekik ve diğerleri, § 38). Somut olayda başvuruculların talebinin de bahis konusu yöntem kapsamında olduğu açıktır.

25. Bu bağlamda başvuru konusu olayda ücreti başvurucu tarafından ödenmek ve kurum tarafından temin edilmek suretiyle istenen, ayrıca hakkında herhangi bir toplatma ya da yasaklama kararı bulunduğu ileri sürülmeyen süresiz yayınların öncelikle temin edilmesi gerekir. Başvuru konusu eserler kuruma geldiğinde ise kamu otoritelerinin Anayasa Mahkemesi içtihadında kabul edilen ilke ve kriterler ışığında (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 41-45) 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddeleri uyarınca bir denetim yapması beklenir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İbrahim Kaptan (2), § 32; hakkında toplatma kararı bulunmayan yayınlar yönünden 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddeleri uyarınca yapılması gereken denetime ilişkin ilkeler için bkz. Halil Bayık [GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017, § 45).

26. Somut olayda idare ve yargı mercileri, başvuruya konu yayınevine ait basılı eserlerin kurum güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceği veya içinde ne gibi haber, yazı, fotoğraf ve yorumlar bulunduğu noktasında hiçbir değerlendirme yapmamış, bunun da ötesinde 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinde öngörülen yayına ulaşma hakkını görmezden gelmiştir. Ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların örgütsel faaliyetleri canlı tutmayı ve haberleşmeyi sağlayarak motivasyonlarını yüksek tutmayı hedefledikleri bahisle hakkında herhangi bir yasaklama kararı olduğu belirtilmeyen bir yayınevine ait basılı eserlere ulaşmasının objektif bir gerekçeye dayanmaksızın ve kategorik olarak engellenmesi ifade özgürlüğünün özünü zedeler (Ahmet Kurtgöz (3), B. No: 2019/367, 14/12/2023, § 20).

27. Somut başvuru bağlamında hükümlü ve tutukluların haber ve fikir alma özgürlüğüne güvence sağlama hususunda asıl yetkili ve görevlinin ilgili ceza infaz kurumu idaresinin olduğu açıktır. Bununla birlikte yayınlara erişim noktasında İnfaz Hâkimliğinin de idarenin gerekçesiz uygulamalarını engelleme görevinin bulunduğu unutulmamalıdır (benzer bir değerlendirme için bkz. Recep Bekik ve diğerleri, § 54).

28. Sonuç olarak ceza infaz kurumu idareleri ve yargı mercileri, konu ile tamamen bağlantısız gerekçelerle basılı eserlerin niteliğine ilişkin bir değerlendirme yapmaksızın başvuruculların taleplerini reddetmişlerdir. Başka bir deyişle başvuruculların bir yayınevine ait basılı eserlere ulaşabilmesi hakkı ile bir bütün olarak ceza infaz kurumlarının düzeni ve güvenliği arasında bulunması gereken adil denge ortaya konulamamış; başvuruya konu yayınevine ait basılı eserlerin temin edilmesi talebinin reddedilmesinin demokratik bir toplumda gerekli olduğu gösterilememiştir (Ahmet Kurtgöz (3), § 22).

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu Cehyan Kıvrak; Ceza İnfaz Kurumunun kalabalık olmasını, uyuma koşullarının kötüleştiğini, kişi başına düşen yemek miktarının azaldığını, hijyen sorunları yaşandığını ve sıcak su miktarının yeterli olmadığını, yapılan uygulamanın belirli suçlardan tutuklu ve hükümlü olanlara yönelik olduğunu ve infaz hâkimliğinin şikâyetinin esasını incelemediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddia etmiştir.

31. Bakanlık, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, genel olarak başvuru formunda ileri sürdüğü şikâyetlerini tekrar etmiştir.

32. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesine göre hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak infaz hâkimliğinin görevlerindendir. Buna rağmen infaz hâkimliği, başvurucunun talebi doğrultusunda bir değerlendirme yapılabilmesi için ceza infaz kurumunun talepler hakkında hususi bir karar vermesi gerektiği gerekçesiyle başvurucunun talebinin esasa girmeden reddine karar vermiştir. Başvurucunun tutulma koşullarının Anayasa Mahkemesince ilk elden incelenmesi ikincilik ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Bununla birlikte başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının savunulabilir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple başvuru, kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir (etkili başvuru hakkından inceleme için bağlantı kurulan hak, özgürlük ya da yasağın savunulabilir olmasının şart olduğuna dair kararlar için birçok karar arasından bkz. Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 73).

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

34. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, eş ifadeyle başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak bu hakla arasında bağlantı kurulan hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmiş olmasına bağlı değildir (Abdullah Yaşa [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, § 64).

35. Somut olayda başvurucunun odaların kalabalık olmasına ve kalabalıklıktan kaynaklanan diğer koşullara yönelik şikâyeti, şikâyet konusunda infaz kurumunun bir kararı bulunmadığından bahisle İnfaz Hâkimliğince esasa girilmeden reddedilmiştir. Karara

yapılan itiraz da kabul edilmemiştir. Oysa başvurucu ceza infaz kurumuna konuyla ilgili olarakbaşvuru yapmış ancak bu başvurudan olumlu ya da olumsuz bir cevap alamamıştır. Ayrıca başvurucu İnfaz Hâkimliğine yapmış olduğu başvuruda taleplerinin ceza infaz kurumunca sözlü olarak reddedildiğini belirtmiştir. İnfaz hakimliği, somut olayda hiç değilse başvurucunun şikâyetinin bir örneğini ceza infaz kurumuna gönderebilir, bu konuda bir karar verilerek sonucun kendisine gönderilmesini isteyebilecekken başvurucunun taleplerinin esasını incelememiştir.

36. İnfaz Hâkimliğinin bu yaklaşımı, tutulma koşullarının kötü muamele oluşturup oluşturmadığının tespitini ve şayet kötü muamele oluşturuyor ise ihlalin sona erdirilmesini engellemiştir. Böylece hukuken var olan infaz hâkimliğine şikâyet yolu, uygulamada başvurucuya ihlalin tespiti ve devamının önlenmesi konusunda başarı şansı sunmamıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağı ile bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

38. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

39. BaşvurucularınCeza İnfaz Kurumlarından tahliye oldukları anlaşıldığından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

40. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebilmesi için başvurucular Yunus Vural, Y.K. ve İsmail Alkan'a ayrı ayrı net 10.000 TL, başvurucu Gündüz Dilevci'ye 30.000 TL, başvurucu Ceyhan Kıvrak'a 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine , maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 2019/16525 numaralı birleşen başvuruda kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

D. 1. Bütün başvurucular yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Ceyhan Kıvrak yönünden kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

E. 1. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

F. Başvurucular Y.K, Yunus Vural ve İsmail Alkan'a net AYRI AYRI 10.000 TL, başvurucu Gündüz Dilevci'ye net 30.000 TL ve başvurucu Ceyhan Kıvrak'a net 100.000 TLmanevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucu Ceyhan Kıvrak'a ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi için Kars İnfaz Hâkimliğine (E.2019/319 K.2019/427, E.2019/740, K.2019/765, E.2019/813, K.2019/812), Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1403, K.2019/1534), Hatay İnfaz Hâkimliğine (E.2019/82 K.2019/356) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERHAT ARSLANER VE GÜRKAN EKİCİKOL

B. No: 2020/11153 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11153

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERHAT ARSLANER VE GÜRKAN EKİCİKOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11153)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : 1.Ferhat ARSLANER

: 2. Gürkan EKİCİKOL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, açık/kapalı görüş ve telefonla görüşme gününün öğrenim gören çocuklarla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Marmara 7 No.lu L Tipi ve İzmir 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak cezalarını infaz etmekte iken daha sonradan denetimli serbestlik tedbirleri uygulanmak suretiyle tahliye edilmiştir. Başvuruculaların ceza infaz kurumundayken okul çağında çocukları bulunmaktadır.

3. Başvurucular öğrenim gören çocuklarının olduğunu belirterek açık/kapalı görüş ve telefonla görüşme gününün hafta sonuna alınması için İnfaz Kurumuna yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine İnfaz Hâkimliklerine şikâyette bulunmuşlardır. İnfaz Hâkimlikleri şikâyetleri reddetmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği kararlarında;

i. COVID-19 salgını kapsamında alınan tedbirler gereğince okulların açılmayarak uzaktan eğitim sistemi ile eğitimlere devam edildiği ve herhangi bir hak mağduriyetinin olmadığı, İnfaz Kurumunda kapasite üstü mahpus barındırıldığı, personel atamaları ve geçici görevlendirmeler gibi nedenlerle personel sayısındaki bariz azalma oluştuğu belirtilmiş; revir, hastane, duruşmalar, açık ve kapalı ziyaretler, ziyaretçileri kabul ve kontrol işlemleri, oda ve koğuşlarda yapılan genel ve kısmi aramalar ve avukat ziyaretleri yapılmasının yoğunluğu artırdığı ifade edilmiştir.

ii. Mahpusların sevk işlemleri, koğuşlarda meydana gelen asayişi bozucu olaylara ve örgütsel toplu hareketlere müdahale, mahpusların sağlık kuruluşlarına sevki, psikiyatri ilaçlarının (huzurda) kullandırılması, güvenlik kameralarının takibi, süreli ve süresiz yayınlar ile iletilerin kontrolü, kuruma intikal ettirilen koliler ve ziyaretçilerin refakatlerinde getirdikleri eşyaların kontrolü ve mahpusların kabulü ile ilgili işlemler gibi kurum içi işlem ve faaliyetlerin yetersiz sayıdaki personel ile yerine getirildiğine dikkat çekilmiştir.

iii. Hafta sonları açık ve kapalı görüş ile telefon görüşü yaptırılması hâlinde aynı personelin hafta sonları da göreve gelmelerini gerektireceği, bu durumun ise hafta sonları çalıştırılan personele hafta içi izin verilmesine yol açacağı ve asayiş ve güvenliği tehlikeye düşürebileceği vurgulanmıştır. İlgili mevzuat hükümlerine göre ziyaret günleri ve saatleri ile bir hükümlü ve tutuklunun görüşebileceği ziyaretçi sayısının kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi dikkate alınarak belirleneceğinin, yine hükümlülerin telefonla görüşme gün ve saatleri, kurumda bulunan telefon adedi, başvuru sırası, kurumun asayiş ve güvenliği dikkate alınarak idare tarafından belirleneceğinin öngörüldüğü belirtilmiştir.

iv. Kurumda mevcut mahpus ve personel sayısı, mahpusların suç türlerinin çeşitliliği itibarıyla ziyaret ve telefonla görüş saat ve günlerinin çakıştırılmamaya çalışılması, mahpusların öğrenim gören çocukları için haftalık ziyaret ve telefon görüşlerinin hafta sonuna alınması durumunda toplam personel sayısı, hafta sonu çalıştırılabilecek personel sayısı, özellikle hafta sonu avukat görüşlerinin olması, barındırılan mahpus profili ile bunların risk düzeyleri birlikte değerlendirildiğinde, Kurum güvenliğinin ve kişi güvenliğinin tehlikeye düşebileceği, kurum düzeninin bozulabileceği belirtilerek Kurumun takdir hakkını kullanmasında mevzuata aykırı bir yön bulunmadığı ifade edilmiştir.

5. Başvuruculara itirazları Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından reddedilmiştir.

6. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

7. Başvurucular sırasıyla 25/2/2020 ve 7/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. 2021/4826 numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibatı olması nedeniyle 2020/11153 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2020/11153 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular; çocuklarının öğrenimlerine devam etmesi nedeniyle hafta içi açık/kapalı görüşlere gelemediğini ve telefon görüşmesi yapamadığını, çocuklarıyla iletişiminin

zayıfladığını, mağdur edildiklerini belirtmiştir. İnfaz Kurumlarının çocuğu örgün eğitime devam edenlerin hafta sonu görüş yapabileceklerine dair daha önce aldıkları kararlara rağmen idare ile mahkemelerin taleplerini reddettiğini belirten başvurucular, uygulamanın Anayasa Mahkemesi kararlarına ve uluslararası düzenlemelere aykırı olduğuna dikkat çekmiştir. Başvurucular, taleplerinin reddedilmesi nedeniyle eğitim- öğretim hakkı, aile hayatına saygı hakkı ve anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucuların aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevaplarda iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten ([2. B.], B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da ceza infaz kurumu idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayata saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ikna edici gerekçeler ortaya konmalıdır. Telefonla görüşme hakkı konusunda tespit edilen bu ilkeler, açık ve kapalı görüşlerin çocuk ve ebeveynin aile bağlarını sürdürecek şekilde temas etmesini sağlaması bakımından da geçerlidir (Aynı yönde bkz. Kenan Gülbay [2. B.], B. No: 2020/9239, 8/6/2023, § 10; Enes Akelma ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/37466, 8/2/2024, § 10; Şaban Cinoğlu [2. B.], B. No: 2020/8674, 8/6/2023, § 9).

15. Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan Yeliz Erten ve aynı yöndeki diğer kararlarında (Yeliz Erten,§ 43, Kenan Gülbay, § 12; Enes Akelma ve diğerleri, § 12; Şaban Cinoğlu, § 11) çocuğun üstün yararının da gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, telefonla görüşme ve ziyaret gününün hafta sonu olacak şekilde ayarlanmasının kurumun güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceğinin ilgili kararlarda somut ve yeterli şekilde açıklanmadığı belirtilerek aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Başvuruculara çocuklarının örgün eğitime devam ettiği ve açık/kapalı görüş ile telefonla görüşme hakkının hafta içi kullandırılması nedeniyle çocuklarıyla görüşemediği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Buna rağmen idari ve yargısal makamlar, başvuruculara talepleri bağlamında çocuğun üstün yararını da gözönüne alarak aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket etmemiş; kararlarında telefonla görüşme ve ziyaret gününün hafta sonu olacak şekilde ayarlanmasının İnfaz Kurumunun güvenliğini ne şekilde

tehlikeye düşüreceğine yönelik ilgili ve yeterli gerekçelere yer vermemiştir. Bu nedenle somut başvuruda yukarıda değinilen kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Bu doğrultuda başvuruculaların Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 500.000 TL ve 1.000.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Başvurucular tahliye edilmiş olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

20. Öte yandan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarının giderilmesi bakımından manevi zararı karşılığında başvuruculara ayrı ayrı 34.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Başvuruculara adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Silivri 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/5190, K.2019/5299), Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (2020/41 D.İş), Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (E.2020/3142, K.2020/3205), Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/2738 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF ÇİÇEKTAKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/13428 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/13428

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF ÇİÇEKTAKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/13428)

Karar Tarihi: 12/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/11/2025 - 33091

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucular : 1. Arif ÇİÇEKTAKAN 2. Suna TAŞÇILAR 3. Suphi ÇİÇEKTAKAN 4. Yüksel ÇİÇEKTAKAN

Vekilleri : Av. Adil AKTAY Av. Utku Çağrı AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin eksik ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Adana'nın Yüreğir ilçesi Seyhan Mahallesi 1067 ada 61 parsel sayılı olup başvuruculara ait olan taşınmazın 4.064,63 m²lik kısmının Karayolları Genel Müdürlüğü (İdare) tarafından yol inşaatı ve emniyet sahası tesis etmek amacıyla kamulaştırılmasına karar verilmiştir. İdare uzlaşma sağlanamaması sebebiyle başvuruculara karşı Adana 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 2/6/2016 tarihinde kamulaştırma bedeli tespiti ve tescil davası açmıştır. Mahkeme, yapılan keşif neticesinde alınan bilirkişi raporları sonucunda kamulaştırma bedelini 628.127,03 TL olarak tespit ederek davanın kabulüne ve taşınmazın başvurucular adına olan tapu kaydının iptaline ve İdare adına tesciline, ayrıca kamulaştırma bedeline dava tarihinden itibaren dört aylık sürenin bitişi olan 2/10/2016 tarihinden karar tarihine kadar yasal faiz işletilmesine karar vermiştir. İdarece 20/2/2017 tarihinde depo edilen 628.127,03 TL kamulaştırma bedeli başvuruculara ödenmiştir.

3. Taraflarca istinaf edilen Mahkeme kararı, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 5/10/2017 tarihli kararıyla kaldırılmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi kamulaştırılan taşınmazın arsa niteliğinde olduğunu ve kamulaştırma dışında kalan 4.285,64 m²lik kısımda değer azalışı olmadığını, yalnızca 505,73 m²lik kısım bakımından %10 oranında değer azalışı olacağının kabulü gerektiğini açıklayarak kamulaştırma bedelini 535.429 TL olarak tespit etmiştir. Kararda, İdarece fazladan depo edilen 92.698 TL'nin başvuruculara ödendiğinin anlaşılması hâlinde bedelin başvuruculardan tahsilinin gerektiği belirtilmiştir. İdare, başvuruculara gönderdiği 5/12/2017 tarihli yazıyla vekâlet ücreti ve işlemiş faizin yanı sıra fazladan ödendiği anlaşılan 92.698 TL'yi iade etmelerini talep etmiştir. Başvurucular 14/12/2017 tarihinde 92.698 TL'yi İdareye iade etmiştir.

4. Taraflarca temyiz edilen Bölge Adliye Mahkemesi kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 9/5/2019 tarihli kararıyla bozulmuştur. Kararda dava konusu taşınmazın kamulaştırma dışında kalan 4.285,64 m²lik kısmının kamulaştırma işlemiyle yola cephesini kaybettiği, yol ile kot farkının oluştuğu dikkate alınmaksızın gerekçesiz olarak değer kaybına ilişkin bedelin kamulaştırma bedeline dâhil edilmeden karar verilmesinin hatalı olduğu açıklanmıştır. Ayrıca maddi hata sonucu ağaç bedellerinin de kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmamasının doğru olmadığı belirtilmiştir. Son olarak tapu kaydında bulunan ipotek şerhinin hükmedilen bedele yansıtılarak 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin (8) numaralı fıkrasında yapılan değişikliklerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

5. Bölge Adliye Mahkemesi bozma kararına uyarak 25/6/2019 tarihinde kamulaştırma bedelini tekrar 628.127,03 TL olarak tespit etmiş ve davanın kabulüne karar vermiştir. Kararda taşınmazın tapu kaydının iptaliyle yol olarak tapu kaydından terkinine ve belirtilen kamulaştırma bedeline 2/10/2016 tarihinden Mahkemenin karar tarihi olan 21/2/2017'ye kadar geçen süre için yasal faiz işletilmesine karar verildiği belirtilmiştir. Taraflarca temyiz edilen Bölge Adliye Mahkemesi kararı, Daire tarafından 13/2/2020 tarihinde düzeltilerek onanmıştır. Daire kararında; başvurucular aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin hatalı olduğu, açıklanan nedenlerle temyiz edilen kararın düzeltilerek onanması gerektiği ifade edilmiştir.

6. Başvurucular nihai kararı 6/3/2020 tarihinde öğrenmiş, 6/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. İdare 25/11/2020 tarihinde başvuruculara 92.698 TL kamulaştırma bedeli, İdare lehine hükmedilen 1.980 TL vekâlet ücreti ile işletilmiş yasal faizi olmak üzere toplam 94.823 TL ödeme yapmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucular kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında Mahkeme tarafından tespit edilen 628.127,03 TL kamulaştırma bedelinin kendilerine ödendiğini ancak sonrasında Bölge Adliye Mahkemesinin kamulaştırma bedelini 535.429 TL olarak tespit etmesi üzerine fazladan ödendiği belirtilen 92.698 TL'yi İdareye iade ettiklerini açıklamıştır. Kararın temyiz edilmesi sonucunda Daire kararıyla kamulaştırma bedelinin nihai olarak 628.127,03 TL olarak belirlendiğini ancak Bölge Adliye Mahkemesinin iade edilen bedeli

depo ettirmeden davanın kabulüne karar verdiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak kamulaştırma bedelinin tamamının ödenmemesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuru sonrasında yapılan ödemenin başvurucuların mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır. Başvuru formunda dile getirilen ihlal iddialarının temyiz aşamasında ileri sürülmediği belirtilmiştir. Son olarak inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

11. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında İdarenin başvuru tarihinden sonra 25/11/2020 tarihinde kamulaştırma bedeli olarak kendilerine 92.698 TL ödeme yaptığını açıklamıştır. Kamulaştırma bedelinin tamamının Şubat 2017'de kendilerine ödendiğini ancak İdarenin talebi üzerine bu bedelin yaklaşık %15'ini Aralık 2017'de iade etmek zorunda kaldıklarını, bu tarihten otuz beş ay sonra Kasım 2020'de faiz işletilmeksizin kalan kamulaştırma bedelinin ödendiğini ifade etmiştir. Başvurucular, anılan bedelin faiz işletilmeksizin ödenmesiyle mağduriyetin sona ermediğini açıklayarak kamulaştırma işleminin hukuka uygun olabilmesi için kamulaştırma bedelinin tamamının ödenmesinin zorunlu olduğunu vurgulamıştır.

12. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Kamulaştırılan taşınmaz, başvuruculaların mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır. Ayrıca başvuruculaların taşınmazının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirttiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1.B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32).

15. Başvuruya konu olayda uygulanacak ilkeler Anayasa Mahkemesinin Mehmet Akdoğan ve diğerleri (aynı kararda bkz. §§ 41-65) ile Ali Şimşek ve diğerleri ([1.B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017, §§ 58-69) kararlarında belirtilmiştir. Buna göre kamulaştırma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi ve ayrıca ödenen bedelin tespitinde esas alınan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyona nispetle taşınmazın hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 59). Ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek bir araçtır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 42).

16. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede başvuruculaların mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı hususunda bir sonuca varmak için yargı mercilerince tespit edilen gerçek değer ile başvuruculara yapılan ödemelerin enflasyon etkisi arındırılmış sonuçlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Elde edilmek istenen kamu yararı ile başvuruculaların mülkünden mahrum kalması arasında makul dengenin sağlanıp

sağlanmadığını ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını tespit etmede önemli olan, yapılan ödemelerin değer kaybının toplam bedele oranı üzerinden başvuruculaların maruz kaldığı yükü belirlemektir (Ali Şimşek ve diğerleri, § 66).

17. Başvuru konusu somut olay değerlendirildiğinde başvuruculaların kamulaştırma bedelinin iade edilen kısmının faiz işletilmeksizin kendilerine ödenmesiyle mağduriyetlerinin devam ettiğinden yakındıkları anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculaların şikâyetinin kamulaştırma bedelinin değer kaybına ilişkin olduğu kabul edilmelidir (bazı farklarla birlikte bkz. Menderes Titiz [1.B.], B. No: 2019/5574, 8/12/2022, § 39).

18. Somut olayda Mahkeme kararıyla 628.127,03 TL olarak belirlenen kamulaştırma bedelinin başvuruculara ödendiği ancak bu bedelin 92.698 TL'sinin Bölge Adliye Mahkemesi kararı sonrasında İdareye iade edildiği görülmüştür. Dairenin bozma kararı sonrasında Mahkemenin hükmettiği ilk bedelin kamulaştırma bedeli olduğu kesinleşmiş, iade edilen 92.698 TL, faiz işletilmeksizin başvuruculara ödenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre İdareye iade edildiği tarih ile tekrar başvuruculara ödeme yapıldığı tarih dikkate alındığında kamulaştırma bedelinin önemli ölçüde değer kaybına uğradığı ve enflasyon karşısında değer kaybını karşılayacak şekilde ödenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Sonuç olarak başvuruculara başvuruya konu dava tarihi itibarıyla ödemenin yapıldığı tarihlere kadar geçen süredeki enflasyon oranları dikkate alındığında mülkiyet hakkı kapsamında olduğu tartışmasız olan kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılarak ödendiği görülmüştür. Belirtilen değer kaybının miktarı gözetildiğinde müdahaleyle başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklendiği, bu sebeple söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile başvuruculara mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucular aleyhine bozduğu sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 92.698 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesine (E.2019/1754, K.2019/1076) iletilmek üzere Adana 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/348, K.2017/88) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KHALİLOLLAH İLKHANİ

B. No: 2020/17855 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17855

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KHALİLOLLAH İLKHANİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17855)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Khalilollah İLKHANİ

Vekili : Av. Yunus Emre İPEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı kapsamında menşe ülkesine geri gönderme nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm tarafından 30/6/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 1965 doğumlu bir erkektir ve İran İslam Cumhuriyeti (İran) vatandaşıdır.

6. Başvurucu 3/8/2019 tarihinde İstanköy'e (Kos/Yunanistan) gitmek üzere Bodrum Yolcu İskelesi Hudut Kapısı'na gitmiş ve yetkililere Slovenya Cumhuriyeti pasaportu ibraz etmiştir. Yetkililer başvurucunun ibraz ettiği pasaportun sahte olabileceğinden şüphelenmiş, ayrıca on bir İran vatandaşının da çeşitli ülkelere ait olan ve sahte olduğu değerlendirilen pasaportlarla yurt dışına çıkmaya çalıştığını saptamıştır. Olay nedeniyle düzenlenen tutanağın başvurucuyla ilgili olan kısmı şöyledir:

"...

3. PB... seri numaralı 12/5/1965 doğumlu [A.S.] adına tanzim edilme Slovenya Pasaportu ve Slovenya kimlik kartı incelendiğinde; pasaportun resim kısmının bulunduğu sayfa ve kapak kısmının tamamen sahte olabileceği, pasaportun 7. sayfasında 1/8/2019 tarihine ait İstanbul Hava Hudut Kapısı'ndan GİRİŞ kaşesinin bulunduğu, giriş kaşesinin orijinal olduğu, HKS sisteminde GİRİŞ kaydının mevcut olduğu, [A.S.] adına düzenlenmiş kimlik kartının tamamen sahte olabileceği, şahısla yapılan mülakatta gerçek isminin 1966 doğumlu Halil İLHANİ isimli orijinal İran uyruklu olduğu, bahse konu pasaportu İstanbul ilinden ismini bilmediği bir şahıstan 2... Euro karşılığında temin ettiği beyanından anlaşılmıştır.

..."

7. Başvurucu 3/8/2019 tarihinde Bodrum Emniyet Müdürlüğünde tercüman eşliğinde, şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde şu hususları dile getirmiştir:

"Yaklaşık 2 ay kadar önce İstanbul'a İran'dan havayoluyla geldim. İstanbul'da birkaç ay kaldıktan sonra Avrupaya gitmeye karar verdim ve İstanbul Fatih'de açık kimlik bilgisini bilmediğim Suriye uyruklu şahıstan 2... Euro karşılığında [A.S.] adına kayıtlı Slovenya Pasaportu ve Slovenya Kimlik kartı aldım. Bu şahsa bunun karşılığında 2... Euro para verdim. Şahıs bana pasaport ve kimliğin konsolosluktan resmi yollardan alındığını söyledi ve ertesi gün getirmişti. Bugün sabah saatlerinde Bodruma otobüsle geldim. Akşam saatlerinde limandan çıkış yapmak isterken pasaport ve kimliğimin sahte olduğu polis tarafından bana söylendi. Ardından gerekli işlemler için emniyete teslim edildim. Pasaportun sahte olduğunu bilmiyordum bilseydim kullanmazdım. Birlikte yakalandığım kişileri tanımıyorum. Konu ile ilgili olarak yaptığımdan pişmanım. Söyleyeceklerim bunlardan ibarettir."

8. Adli işlemlerin tamamlanmasının ardından başvurucu, Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir. 5/8/2019 tarihinde Muğla Valiliği başvurucu hakkında 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) ve (h) bentleri (Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar, Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler) uyarınca sınır dışı etme kararı almıştır.

9. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali amacıyla Muğla 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde Bahai dinine mensup olduğunu, Müslümanların kullandığı bir adı olması nedeniyle ülkesinde bir sorunla karşılaşmadığını fakat kendisinin ve ailesinin inancının açığa çıkarılmasından sonra Türkiye'ye sığınmak zorunda kaldıklarını, eşiyle birlikte İstanbul'da yaşadıklarını, damadının da kendisi ile birlikte sınır dışı edilmek istendiğini ileri sürerek ülkesine geri gönderilmesi durumunda yargılama bile yapılmadan öldürülme ihtimali olduğunu iddia etmiştir.

10. Başvurucu, İdare Mahkemesine sunduğu 28/2/2020 tarihli dilekçeyle dininden dolayı

yargılandığı İran'daki bir mahkeme tarafından hakkında çağrı kâğıdı düzenlendiğini, bu durumun iddialarının haklılığını gösterdiğini bildirmiş; çağrı kâğıdının noter onaylı bir tercümesini dilekçe ekinde ibraz etmiştir. Söz konusu çağrı kâğıdının 22/4/2019 tarihli olduğu ve başvurucu için düzenlendiği anlaşılmıştır. Belgeye göre başvurucuya dinden çıkma, İslam dininden Bahailiğe geçmekle din değiştirme, İran'da İslam dini dışındaki diğer dinlerin propagandasını yapan fırka ve gruplarla işbirliği yapma, onlara eğilim gösterme suçları isnat edilmiş; duruşmaya gelmediği takdirde başvurucunun gıyabında hüküm verileceği belirtilmiştir.

11. İdare Mahkemesi 5/3/2020 tarihinde davayı kesin olarak reddetmiştir. Bu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

...davacının sınır dışı edilmesini gerektiren fiillerinin kolluk tutanakları ve kendi ikrarıyla sabit olduğu, öte yandan uluslararası koruma başvurusunda bulunmadığından sınır dışı etme kararına karşı ileri sürdüğü iddialarına itibar edilmesine de olanak bulunmadığı anlaşıldığından dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

..."

12. Bu karar 9/6/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Masoud Talebı [2. B.], B. No: 2023/26088, 19/3/2024, §§ 30-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 12/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkı ile Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; Bahai dinine mensup olanların ülkesinde hoş karşılanmadığını, çeşitli şekillerde kötü muamelelere uğradıklarını, bu inanca sahip olması nedeniyle ülkesinde yargılandığını ve hakkında çağrı kâğıdı düzenlendiğini, sahte pasaportla yakalanmasından sonra kendisine hukuki yardım sağlanmadığını ve avukat görevlendirilmediğini, İdare Mahkemesinin yaptığı yargılamada kendisine yeterli savunma imkânı sağlamadan davasını haksız yere reddettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; gerekçeli kararda belirtildiğinin aksine idari gözetim altında bulunduğu sırada uluslararası koruma başvurusu yaptığını fakat

talebinin yetkililer tarafından alınmadığını, ülkesine geri gönderildiği takdirde yaşamını yitirebileceğini ve kötü muameleye maruz kalacağını öne sürmüştür.

2. Değerlendirme

17. Başvurunun yaşam hakkı ile kötü muamele yasağı kapsamında birlikte incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer bir inceleme için bkz. Masoud Talebı, § 53).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

19. Anayasa Mahkemesinin ölüm cezasına yaklaşımı için bkz. Hooman Hosseınpour [GK], B. No: 2021/47168, 29/9/2022, §§ 60-61.

20. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları,uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (birçok karar arasından bkz. A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

21. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmıştır. Bu yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” başlıklı 15. maddede ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur. Dolayısıyla devlet bu hâllerde yabancıyı o ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 55, 56; Masoud Talebı, § 64). Bu yükümlülük, yabancıların riskin bulunduğu ülkeye dolaylı olarak gönderilmemelerini de kapsamaktadır (A.D. [1. B.], B. No: 2014/19506, 3/4/2019, § 55).

22. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler bulunduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari merciler ile yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda yabancı, sınır dışı edileceğiülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı ve varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (A.A. ve A.A., § 68).

23. Yabancı; etnik kökenleri, dinî inançları, siyasi görüşleri ya da belirli bir gruba mensubiyetleri gibi nedenlerle sınır dışı edileceği ülkedeki kamu makamlarının kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile

risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler bulunduğunu ortaya koymalıdır. Geri gönderileceği ülkedeki riskin kamu görevlisi olmayan kişi veya gruplardan kaynaklandığını ileri süren yabancı, hem riskin gerçekliğini hem de söz konusu ülkenin kamu makamlarının bu riski ortadan kaldırmak konusunda yeterli korumayı sağlamakta yetersiz kalacaklarını kanıtlamalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ülkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır(A.A. ve A.A., §§ 66-69).

24. İspat külfetinin başvurucuya ait olduğu ve bu külfetten doğan yükümlülüğün yerinegetirildiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancının sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancının sınır dışı edileceği ülkenin genel durumu, yabancının kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (A.A. ve A.A.,§§ 62-64).

25. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (A.A. ve A.A., § 70).

26. Sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan ve başvurucunun sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü, kural olarak başvurucuyu doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespittir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 71). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir (A.A. ve A.A., § 72).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

27. Başvurucu, kendisine ait olmayan bir pasaportla yurt dışına çıkmaya çalışırken yakalanmış; bu nedenle hakkında sınır dışı etme kararı alınmıştır. Başvurucu; sınır dışı etme kararının iptali için açtığı davada Bahai dinine mensup olduğunu, ülkesine geri gönderildiği takdirde inancı nedeniyle kamu makamları tarafından öldürülebileceğini iddia etmiştir. Ayrıca dinî nedeniyle yargılandığını gösteren bir çağrı kâğıdını İdare Mahkemesinin dikkatine sunmuştur (bkz. § 10). Sınır dışı etme kararının iptali için açtığı davada ileri sürdüğü iddia, ortaya koyduğu delillerle birlikte değerlendirildiğinde başvurucu; sınır dışı edilmesi hâlinde menşe ülkesinde yaşamının tehlikeye girebileceği ve/veya Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçeleri İdare Mahkemesine sunmuştur.

28. İdare Mahkemesi, başvurucunun dile getirdiği iddialar ve sunduğu deliller hakkında

hiçbir değerlendirme yapmadan uluslararası koruma başvurusunda bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Hâlbuki uluslararası koruma başvurusunda bulunmaması, somut olayda başvurucunun iddiaları ile sunduğu deliller hakkında değerlendirme yapılmasına engel değildir. Bu bakımdan uluslararası koruma başvurusunda bulunmaması tek başına başvurucunun iddialarının dayanaktan yoksun olduğunun kanıtı değildir. Dolayısıyla başvurucuya yaşamının tehlikeye gireceği ve/veya kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvenceleri sağlanmamıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu, sınır dışı etme davasının hukuka aykırı ve gerekçesiz şekilde reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Yabancıların ülkeye girişi ile ülkede kalışlarına ve ülkeden çıkarılmalarına ilişkin işlemlerle ilgili yargılamalar, yargılamaya konu uyuşmazlığın suç isnadı ya da medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının konusuna girmemektedir (Aıgul Mavlıanova [1. B.], B. No: 2016/6293, 9/11/2017, § 27).

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianınKABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Muğla 1. İdare Mahkemesine (E.2019/1195, K.2020/278) GÖNDERİLMESİNE,

E. Sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığı ile bilgi için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİRDEVS MÜRŞİDE YİĞİTBAŞ

B. No: 2020/19822 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19822

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİRDEVS MÜRŞİDE YİĞİTBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19822)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Firdevs Mürşide YİĞİTBAŞ

Vekili : Av. Serhat ATLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; öğretmenliğe ilk atanmada kırk yaşından gün almamış olma şartı kaldırıldığı hâlde atanma talebiyle yapılan başvurunun reddi üzerine açılan davanın reddi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İlahiyat fakültesinden mezun olan başvurucu, Millî Eğitim Bakanlığı (İdare) nezdinde vekil öğretmen/ücretli öğretmen olarak görev yapmaktayken 2013 yılı için internet sistemi üzerinden atanma talebinde bulunmuş; talebinin kabul edilmemesi üzerine İdareye başvurmuştur. Başvurucunun başvurusu zımnen reddedilmiştir. Başvurucu, zımni ret işleminin iptali talebiyle Ankara 3. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde dava açmıştır.

3. Mahkeme 28/11/2014 tarihli kararla davanın kabulüne hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde 4/3/2006 tarihli ve 26098 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin (2006 tarihli Yönetmelik) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan "kırk

yaşından gün almamış olmak" koşulunu inceleyen Mahkeme, başvurucunun yaş şartını taşıdığını tespit ederek dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

4. Davalı İdare bu karara karşı temyiz kanun yoluna gitmiştir. Danıştay 12. Dairesi (Daire) yaptığı inceleme neticesinde 31/5/2017 tarihli kararla hükmü bozmuştur. Daire, kararında 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun "Öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi" başlıklı 45. maddesine yer vermiş; öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak niteliklerin İdarece tespit edileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda 6/5/2010 tarihli ve 27573 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin (2010 tarihli Yönetmelik) 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde yer alan "kırk yaşından gün almamış olmak" şartına yer vermiş, ücretli öğretmen olarak istihdam edilen başvurucunun öğretmenliğe ilk defa atanacaklar bakımından kırk yaş koşulunu taşımadığından bahisle atamasının yapılmamasına ilişkin işlemde hukuka aykırılık olmadığını belirtmiştir.

5. Başvurucu, anılan Yönetmelik hükmünün 2015 yılında yürürlükten kaldırıldığını belirterek karar düzeltme kanun yoluna başvurmuşsa da başvurucunun talebi reddedilmiştir.

6. Bozma üzerine dosya kendisine gelen Mahkeme 26/4/2018 tarihli kararıyla bozmaya uyarak davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 1739 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine atıfta bulunulmuş ve buna göre atanacak öğretmenlerde aranacak kriterlerin İdarece yönetmelik ile düzenlenebileceği belirtilmiş; bu kapsamda ücretli öğretmen olarak istihdam edilen başvurucunun öğretmenliğe ilk defa atanacaklar bakımından 2010 tarihli Yönetmelik'in 11. maddesi uyarınca aranan kırk yaşından gün almamış olma koşulunu sağlamadığı ifade edilmiştir.

7. Başvurucu, ilgili Yönetmelik hükmünün 2015 yılında yürürlükten kaldırıldığı iddiası ile temyiz ve karar düzeltme talebinde bulunmuş ise de başvurucunun talepleri reddedilmiş ve karar 4/2/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Nihai karar, başvurucuya 13/4/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvurunun süresinde olduğu anlaşılmıştır.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; kırk yaş şartını getiren 2010 tarihli Yönetmelik'in kaldırıldığını, dolayısıyla tesis edilen işlemin hukuki dayanağının ortadan kalktığını, mevcut hâliyle de kendisine karşı uygulanmasının hatalı olduğunu zira kırk yaş şartının ilk defa atanacaklar için getirildiğini, ilgili mevzuata göre sözleşmeli öğretmen pozisyonunda hâlen görev yapanlarla daha önce bu kapsamda en az bir yıl fiilen görev yapmış kişiler yönünden anılan şartın aranmayacağını belirtmiştir. Kanunla getirilmeyen bir sınırlamanın yönetmelik ile getirilmesinin hukuka aykırı olduğunu ifade eden başvurucu; kendisiyle aynı durum ve şartlara sahip olan kişilerin

atamasının yapıldığını, bu konuda yargı makamlarının çelişkili kararlarının bulunduğunu, davanın reddi kararında ise bu konudaki iddia ve itirazlarına ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargısal süreç devam ederken başvurucunun 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarıldığı, ardından örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan cezalandırılmasına karar verildiği ancak kararın henüz kesinleşmediği belirtilmiştir. Bu kapsamda öncelikli olarak başvurucunun mağdur sıfatının tartışılması gerektiği, öte yandan güncel gelişmelerin bireysel başvuru dosyasına bildirilmediği gözetildiğinde hakkın kötüye kullanımının da söz konusu olabileceği ifade edilmiştir. Esasa ilişkin olarak ise dava konusu idari işlemin tesis edildiği tarihte işleme dayanak mevzuatın yürürlükte olduğu, Danıştayın yerleşik içtihadına göre yargısal denetimin işlem tarihine göre yapılması gerektiği, gerekçeli kararda uyuşmazlığı çözmeye yönelik yeterli açıklama yapıldığı belirtilmiştir. Çelişkili kararlar verildiği iddiası yönünden ise bir kanun hükmüne ilişkin içtihadın yerleşik hâle gelene kadar yargı organlarınca farklı şekillerde yorumlanabileceği ifade edilmiş, başvuruya konu olayla ilgili olarak Danıştay 12. Dairesinin içtihadının 2016 yılında değiştiği ve başvurucu hakkında verilen kararın değişen içtihada uygun olduğu belirtilmiştir.

12. Başvurucu; Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, görevine devam eden öğretmenler yönünden İdare lehine sonuçlanan yargısal kararların uygulanmayarak öğretmenlerin görevlerine devam etmeleri yönünde karar alındığını belirtmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyeti adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsar (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların olması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçeyle yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul ya da esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer

Başat ve diğerleri, § 39).

16. Öte yandan temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus; temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, mahkemenin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

17. Somut olayda ücretli öğretmen olarak görev yapan başvurucunun kadrolu öğretmen olarak atanma talebi, şartları taşımadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu, talebinin reddedilmesi üzerine iptal davası açmıştır. Mahkeme davayı kabul etmiş ancak Daire 2010 tarihli Yönetmelik kapsamında başvurucunun kırk yaşından gün almamış olma koşulunu sağlamadığı gerekçesiyle kararı bozmuştur. Bozma üzerine dosya kendisine gelen Mahkeme de aynı gerekçeyle davanın reddi yönünde karar vermiştir (bkz. §§ 3-6).

18. Öğretmenliğe atanabilmek için kanunla belirlenen genel şartların yanı sıra 2010 tarihli Yönetmelik'te belirtilen özel şartların da sağlanması gerektiği görülmüştür. Anılan Yönetmelik'te 2015 yılında değişiklik yapılarak kırk yaşından gün almamış olmak şeklindeki atanma şartı kaldırılmıştır. Başvurucu, yargılama sürecinde bu hususu ileri sürmüş, kendisiyle benzer durumda olan kişiler yönünden lehe kararlar verildiğini iddia etmiş ise de yargı mercilerince bu hususa ilişkin ayrıca ve açıkça bir yanıt verilmediği görülmüştür. Başvurucunun anılan iddiaları yönünden ne gerekçeli kararda ne de kanun yolu incelemesinde ayrıca ve açıkça bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmış, bu kapsamda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucu, gerekçeli karar hakkının yanında mülkiyet hakkının, kanun önünde eşitlik ilkesi ile çalışma hakkının da ihlal edildiğini öne sürmüştür. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden bu iddialar hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'un geçici 2. maddesinin birinci fıkrasında yer alan tarih 9/3/2023 olarak değiştirilmiş ve 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir. Mevcut başvuruda da söz konusu karardan ayrılmayı

gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 500.000 TL manevi ve miktar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 3. İdare Mahkemesine (E.2018/853, K.2018/979) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE KAMER KURMUŞ

B. No: 2020/21700 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21700

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE KAMER KURMUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21700)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Ayşe Kamer KURMUŞ

Vekilleri : Av. Kübranur ÇELİK

Av. Kubilay YILDIZ

Av. Cansev DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma bedelinin arsa değeri dikkate alınmaksızın bina değeri üzerinden belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Osmangazi Belediye Başkanlığı (İdare) tarafından imar planı revizyonu kapsamındaki başvurucuya ait Bursa'nın Osmangazi ilçesi Sakarya Mahallesi 2617 ada 1 parsel sayılı 292,49 m² yüz ölçümüne sahip taşınmazın bulunduğu 2617 ada içerisindeki imar yolunda bulunan yapıların kamulaştırılmasına karar verilmiştir. İdare uzlaşmanın sağlanamaması üzerine 3/5/2017 tarihinde başvurucu ve diğer taşınmaz malikleri aleyhine Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kamulaştırma bedel ve tescil davası açmıştır.

3. Mahkemece 20/7/2017 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmıştır. Bilirkişi raporunda başvurucuya ve diğer davalılara ait binaların imar yolunda kalan bölümlerinin

değeri tespit edilmiştir. Başvurucunun dokuma fabrikası ve depo nitelikli taşınmazının eki niteliğinde olan ve imar yolunda bulunan taşınmazın dava tarihindeki değeri 41.640 TL olarak belirlenmiştir. Tarafların itirazı üzerine alınan ek bilirkişi raporunda başvurucuya ait yapının şehir merkezine yakınlığının kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınması gerektiğine ilişkin itirazının, kamulaştırma bedelinin yapının değeri üzerinden hesaplanması nedeniyle yerinde olmadığı belirtilmiştir.

4. Mahkeme 27/3/2018 tarihinde başvurucuya ödenmesi gereken kamulaştırma bedelini 41.640 TL olarak belirleyerek davanın kabulüne karar vermiştir. Tarafların istinaf talebi Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 24/2/2020 tarihli kararıyla kesin olarak esastan reddedilmiştir. Kararda Mahkeme tarafından hükme esas alınan bilirkişi raporuyla yapıya resmî yapı yaklaşık birim maliyet tebliğine dayanılarak değer biçilmesinde ve yapının niteliği ile yıpranma paylarına ilişkin değerlendirmede hata bulunmadığı belirtilmiş kamulaştırma bedelinin sadece yapı değeri dikkate alınarak tespit edilmesine ilişkin yasal bir engel bulunmadığı açıklanmıştır.

5. Başvurucu, nihai kararı 8/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

7. İdare 25/3/2024 tarihli yazıyla başvurucuya ait parsel etrafında bulunan imar yolunun İdarenin 8/11/2000 tarihli kararıyla onaylanan 1/1000 ölçekli plan kapsamında tasarlandığını açıklamıştır. Kamulaştırılması talep edilen başvurucuya ait yapının başvurucuya ait parsel hattı dışında ve imar yolunda kaldığını ifade etmiştir.

8. İdarece 25/4/2024 tarihli yazıyla başvurucuya ait 2617 ada 1 parsel sayılı taşınmazın, 22/3/1994 tarihli Encümen Kararına istinaden 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesine göre %35 oranında düzenleme ortaklık payı kesintisi uygulanarak oluşturulmuş imar parseli olduğu belirtilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; kamulaştırma bedel ve tescil davasında kamulaştırma bedelinin üzerinde bulunan arsadan bağımsız olarak yalnızca yapı değeri dikkate alınarak belirlenmesinden yakınmıştır. Yapının mülkiyet durumunun üzerinde bulunduğu araziye bağlı olduğu dikkate alındığında yapının araziden bağımsız olarak kamulaştırılmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu yapının kamulaştırılmasından sonra mülkiyeti kendisine ait olan arazinin kullanılamayacağını ifade etmiştir. Öte yandan şehir merkezinde bulunan binanın değerin gerçek değerin çok altında belirlendiğini açıklamıştır. İdarenin taşınmazın tescilini talep ettikten sonra sadece yapının kamulaştırılmasını istemesinin usule aykırı olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, sonuç olarak açıklanan nedenlerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

11. Kamulaştırılan yapı, başvurucunun mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı

noktasında tartışma bulunmamaktadır. Ayrıca başvurucuya ait yapının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32).

12. Uyuşmazlık konusu yapı, 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu çerçevesinde kamulaştırılmıştır. Dolayısıyla kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunduğu kuşkusuzdur. Öte yandan yapının üzerinde bulunduğu taşınmazın yol olarak kullanılmak üzere açılması amacıyla yapılan kamulaştırılma işleminin kamu yararı amacına dayandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Dolayısıyla kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

13. Anayasa Mahkemesi Mehmet Akdoğan ve diğerleri, Mukadder Sağlam ve diğerleri (B. No: 2013/2511, 22/1/2015), Abdülkerim Çakmak ve diğerleri (B. No: 2014/1964, 23/2/2017), Cevat Aydın (B. No: 2014/13886, 4/10/2017), Ali Taşgeldi (B. No: 2018/30814, 16/11/2021) ve Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2015/12563, 24/5/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu kararlarda, taşınmaz bedelinin tespitinin teknik ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespitinin uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevinde olduğu, Anayasa Mahkemesinin görevinin kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibaret olduğu vurgulanmıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığı, inceleme yetkisinin sınırlı olduğu ve bir temyiz mercii gibi hareket ederek yargı mercii kararlarını her yönüyle hukuka uygunluk denetimine tabi tutmayacağına dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 46. maddesine gerçek değerin kamulaştırma bedeli olarak ödenmesi mülkiyetten yoksun bırakılan malikler için anayasal bir güvencedir. Bu madde ışığında taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın koşulları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

14. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde başvurucunun kamulaştırma bedelinin üzerinde bulunduğu arazinin değeri dikkate alınmaksızın sadece yapının bedeli üzerinden hesaplanmasından yakındığı anlaşılmıştır. Mahkeme tarafından başvurucuya ait yapının değerinin resmî verilere göre tespit edilerek kamulaştırma bedelinin belirlendiği görülmüştür. İdarece başvurucuya ait taşınmazın 1994 yılında yapılan imar uygulaması sonucunda oluştuğu ve kamulaştırılan yapının anılan taşınmazın parsel hattı dışında kaldığı belirtilmiştir. Öte yandan başvuru konusu kamulaştırma bedel ve tescil davasında alınan bilirkişi raporunda da kamulaştırılan yapının üzerinde kaldığı taşınmazın imar yolu olduğu tespit edilmiştir.

15. İdare uyuşmazlık konusu yapının 2000 yılında yapılan imar uygulaması ile oluşturulan imar yolunda kaldığını, başvurucuya ait parselin ise 1994 yılında yapılan imar işlemiyle oluşturulduğunu açıklamıştır (bkz. §§ 7-8). Dolayısıyla kamulaştırılan yapının, üzerinde bulunduğu arazinin imar yolu olarak kullanılmak üzere tespitinden önce başvurucuya ait parselin sınırları dışında kaldığı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun kendisine ait yapının yine kendisine ait imar parseli hattı dışında kalmasına ilişkin somut bir açıklamada bulunmadığı vurgulanmalıdır. Buna göre başvurucunun kamulaştırılan yapının üzerinde bulunduğu arazinin mülkiyetinin kendisine ait olduğunu gösterir bilgi ve belge sunamadığı dikkate alındığında yapı kamulaştırılırken yapının üzerinde bulunduğu arazinin

değerinin de kamulaştırma bedeline dahil edilmesi gerektiğine ilişkin iddiasını temellendirilemediği anlaşılmıştır.

16. Öte yandan başvurucu tarafından kamulaştırılan yapının değerinin şehir merkezine olan yakınlığı dikkate alınmaksızın düşük belirlendiğinin ileri sürüldüğü ancak ek bilirkişi raporunda şehir merkezine olan konumun arsa değerinin tespitinde gözetilen bir unsur olduğu ve yapı (bina) değerinin tespitinde dikkate alınmadığının açıklandığı görülmüştür (bkz. § 3). Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki inceleme yetkisinin sınırları ve niteliği gözetildiğinde yapı bedelinin düşük belirlendiği iddiasına yönelik daha öte bir inceleme yapılmasına yetecek verilerin başvurucu tarafından ortaya konulamadığı anlaşılmıştır.

17. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarında ortaya koyduğu ilkeler uyarınca Mahkeme tarafından hükmedilen kamulaştırma bedelinin başvurucununmülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi orantılı kıldığı, müdahalenin taşıdığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengeyi bozmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAHİR NURMETOV

B. No: 2020/22672 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22672

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAHİR NURMETOV BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22672)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Tahir NURMETOV

Vekili : Av. Ahmet UYGUR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm tarafından 25/8/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen

bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, 1985 doğumlu bir erkektir ve Özbekistan Cumhuriyeti (Özbekistan) vatandaşıdır.

7. Başvurucu 9/2/2015 tarihinde Sabiha Gökçen Havalimanı'ndan Türkiye'ye giriş yapmıştır. 26/11/2019 tarihinde İstanbul Havalimanı'nda yapılan denetim sırasında başvurucunun durumundan şüphelenen polisler başvurucudan kimlik göstermesini istemiştir. Olaya ilişkin olarak düzenlenen tutanağa göre başvurucu; Türkçe bildiğini, pasaportunun yanında olmadığını fakat telefonunda pasaportunun fotoğrafı olduğunu söylemiştir. Polis yaptığı kontrol sonucunda başvurucunun ülkede yasal olarak kalabilmesi için bir belgesi olmadığını, vize ihlali yaptığını tespit etmiştir. Başvurucunun ifadesi havalimanındaki polis merkezinde şüpheli sıfatıyla alınmıştır. Başvurucunun beyanı şöyledir:

"Benim kimliğim ile ilgili vermiş olduğum bilgiler doğrudur ve bana aittir. Ben aslen Özbekistan soy ve uyrukluyum. Kimlik bilgilerimi gösterir pasaportum şuan yanımda yoktur. Ben çalışmak amacı ile kendime ait Özbekistan pasaportu ile 2015 tarihinde yasal yollardan İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanından Türkiye'ye giriş yaptım. Bu zamana kadar İstanbul ilinde kaldım, burada kaldığım zaman diliminde herhangi bir suça karışmadım. İkamet başvurusunda bulunmadım, ikametim yoktur. Bugünde bir yakınımı karşılamak üzere havalimanına geldim ancak vize ihlalinde bulunduğum tespit edildi. Benim konu hakkında söyleyeceklerim bundan ibarettir."

8. Adli işlemlerin tamamlanmasının ardından başvurucu, İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir. 28/11/2019 tarihinde İstanbul Valiliği başvurucu hakkında 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi (vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar) uyarınca sınır dışı etme kararı almıştır.

9. Başvurucunun sınır dışı etme kararının iptali amacıyla açtığı dava İstanbul 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) görülmüştür. Başvurucu; dava dilekçesinde din özgürlüğü konusundaki kısıtlamalara uymayanlara ülkesinde zulmedildiğini, kendisinin de İslami hassasiyetleri olduğunu, namaz kılıp Kur'an-ı Kerim'i öğrenmesi üzerine ülkesinde hedef hâline geldiğini, soyut itham ve baskılara maruz bırakıldığını, kendisi ile benzer durumdaki birçok arkadaşının hukuksuz şekilde alıkonulup ülkeden çıkışına izin verilmediğini gördükten sonra ülkesini terk ederek Türkiye'ye geldiğini, Türkiye'de evlendiğini ve iki çocuğu olduğunu belirterek ülkesini terk ettikten sonra da yetkililerin kendisini rahat bırakmayıp hakkında arama/yakalama kararı çıkardığını, bu nedenle Türkiye'ye geldikten bir süre sonra kaybettiği pasaportunu çıkarmak için Özbekistan Konsolosluğuna müracaat edemediğini, ülkesine geri gönderilmesi durumunda kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüştür.

10. Başvurucu, hakkında çıkarıldığını iddia ettiği arama/yakalama kararının noter onaylı tercümesini dava dilekçesine eklemiştir. Tercümeye bakıldığında söz konusu belgenin 11/8/2017 tarihinde Çerçik Şehri İçişleri Soruşturma Bölümü başsoruşturmacısı tarafından düzenlendiği, belgede başvurucu ve teyzesine dinî aşırıcılık, bölücülük, tutucu cemaat kurma gibi isnatlarda bulunulduğu, başvurucunun bu suçlara devam etmek için 2014 Mart ayında Türkiye'ye geldiğinin ve hâlâ kaçak durumda olduğunun belirtildiği görülmüştür. Başvurucu, söz konusu belgeyi sunarken ne şekilde ve ne zaman elde ettiği, belgenin dayanağı olan soruşturmanın içeriği ve sonucu hakkında herhangi bir bilgi vermemiştir.

11. İdare Mahkemesi 9/7/2020 tarihinde davayı kesin olarak reddetmiştir. Ret kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dosyadaki bilgi ve belgelere göre, Özbekistan vatandaşı davacının 9/2/2015 tarihinde Sabiha Gökçen Havalimanından ülkemize giriş yaptığı, ikamet izin talebinde bulunmadığı, giriş yaptığı tarihten işlem tarihine kadar yasal dayanağı bulunmaksızın ülkemizde kaldığı, davacının vize ihlaline düştüğü sabit olduğundan dava konusu sınır dışı işleminde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucunavarılmıştır.

Öte yandan davacının ülkesinde işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı cezaya veya muameleye tabi tutulacağına dair 6458 sayılı Kanun'un 55. maddesi kapsamındaki hususlara ilişkin ciddi emare oluşturacak bilgilerin ve bu hususa dair inandırıcı ve somut delillerin sunulmaması sebebiyle iddiadan öteye geçmeyen davacının geri gönderilemezlik iddialarına itibar edilememiştir.

..."

12. Bu karar başvurucuya 2/8/2020 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 12/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

e) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler

..."

14. Diğer ilgili hukuk için bkz. Masoud Talebı[2. B.], B. No: 2023/26088, 19/3/2024, §§ 30-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 12/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

16. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu; ülkesinde İslam dininin gereklerine uygun yaşamak isteyenlerin zulüm gördüğünü, bu nedenle ülkesini terk ettiğini fakat hakkında arama/yakalama çıkarıldığını, İdare Mahkemesinin iddialarını değerlendirmediğini, ülkesine geri gönderildiği takdirde terörist muamelesi göreceğini, özgürlüğünün kısıtlanacağını, kötü muameleye maruz kalacağını iddia etmiştir.

18. Bakanlık görüşünde, başvurucu hakkında düzenlenen sınır dışı etme kararından bahsedilerek Anayasa Mahkemesinin daha önce benzer olaylarda belirlediği kriterleri dikkate alması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

21. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları, uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (birçok karar arasından bkz. A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941,1/3/2017, § 54).

22. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmıştır. Bu yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” kenar başlıklı 15. maddede ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur. Dolayısıyla devlet bu hâllerde yabancıyı o ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 55, 56; Masoud Talebı, § 64). Bu yükümlülük, yabancıların riskin bulunduğu ülkeye dolaylı olarak gönderilmemelerini de kapsamaktadır (A.D. [1. B.], B. No: 2014/19506, 3/4/2019, § 55).

23. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak, sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler bulunduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari merciler ile yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda yabancı, sınır dışı edileceğiülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı ve varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (A.A. ve A.A., §

68).

24. Yabancı; etnik kökenleri, dinî inançları, siyasi görüşleri ya da belirli bir gruba mensubiyetleri gibi nedenlerle sınır dışı edileceği ülkedeki kamu makamlarının kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler bulunduğunu ortaya koymalıdır. Geri gönderileceği ülkedeki riskin kamu görevlisi olmayan kişi veya gruplardan kaynaklandığını ileri süren yabancı, hem riskin gerçekliğini hem de söz konusu ülkenin kamu makamlarının bu riski ortadan kaldırmak konusunda yeterli korumayı sağlamakta yetersiz kalacaklarını kanıtlamalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ülkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır (A.A. ve A.A., §§ 66-69).

25. İspat külfetinin başvurucuya ait olduğu ve bu külfetten doğan yükümlülüğün yerine getirildiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek bir riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancının sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancının sınır dışı edileceği ülkenin genel durumu, yabancının kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (A.A. ve A.A.,§§ 62-64).

26. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (A.A. ve A.A., § 70).

27. Sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan ve başvurucunun sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü, kural olarak başvurucuyu doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespittir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 71). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir (A.A. ve A.A., § 72).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

28. Kolluk tarafından 26/11/2019 tarihinde yapılan kontrol sırasında başvurucunun vize ihlali yaptığı anlaşılmış, bunun üzerine başvurucu hakkında sınır dışı etme kararı alınmıştır. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali için açtığı davada ülkesine geri gönderildiği takdirde dinî yaşantısı nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını iddia etmiştir. Başvurucu, ülkesinde maruz kalacağı riski açıklarken özellikle hakkında çıkarılan arama/yakalama kararına vurgu yapmıştır (bkz. § 10). Başvurucuya göre bu belge, ülkesinin kamu makamlarının takibinde olduğunu, hakkında ceza soruşturması açıldığını

göstermektedir. Anlatımları ve ortaya koyduğu deliller dikkate alındığında başvurucu, ülkesine sınır dışı edilmesi durumunda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçeler sunmuştur. Bu durumda başvurucuya kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığı incelenmelidir.

29. İdare Mahkemesi yaptığı yargılama sonunda başvurucunun geri gönderilmesi durumunda ülkesinde gerçek bir riske maruz kalmayacağını değerlendirmiştir. Ne var ki İdare Mahkemesinin gerekçesinde; nasıl bir değerlendirme sonucunda bu kanaate varıldığı, başvurucunun kişisel durumuna dair iddia ve açıklamaları gözetildiğinde menşe ülkede gerçek bir risk olmadığına ilişkin tespitin altında yatan sebep veya sebeplerin neler olduğu, başvurucunun iddialarına ve dayanak olarak gösterdiği delillere neden itibar edilmediği denetime imkân verecek şekilde ortaya konulmamıştır. Dolayısıyla başvurucuya kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvenceleri sağlanmamıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucu; eşi ve iki çocuğu hakkında sınır dışı etme kararı alınmadığını, ülkesine geri gönderildiği takdirde bir daha onlarla görüşemeyeceğini, aile bütünlüğünün bozulacağını ileri sürmüştür.

32. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

33. Başvurucu, iptal davası sürecinde ailesinin varlığından bahsetmiş ise de ülkesine geri gönderilmesi durumunda aile bütünlüğünün bozulacağına ilişkin bir şikâyet ileri sürmemiştir. Söz konusu ihlal iddiası yönünden usulüne uygun şekilde başvuru yollarının tüketilmediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi mümkün değildir.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

35. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

38. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. İdare Mahkemesine (E.2019/3237, K.2020/1158) GÖNDERİLMESİNE,

E. Sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığı ile bilgi için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH ÖNER

B. No: 2020/27377 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27377

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH ÖNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27377)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucu : Abdullah ÖNER

Vekili : Av. Abdulselam KAVŞUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında yapılan başvurunun uzun zamandır sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Şırnak'ın Güçlükonak ilçesi Ağaçyurdu Köyünde ikamet etmekteyken yerleşim yerinde yaşanan terör olayları nedeniyle 1993 yılında yerleşim yerini terk etmek zorunda kaldığını belirterek 2004 yılında 5233 sayılı Kanun kapsamına giren zararlarının karşılanması talebiyle Şırnak Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

3. Başvurucu, bireysel başvuru tarihi itibarıyla başvurusunun Komisyon aşamasında derdest olup sonuçlandırılmadığını belirterek bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Başvuru 26/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu; yirmi yıl köyden ayrı kaldıktan sonra tekrar dönebildiklerini, altı yılı aşkın bir süredir Ağaçyurdu Köyünde yaşamaya devam ettiklerini, 2004-2008 dönemi arasında Komisyona yapılan başvuruların çoğunun sonuçlandırıldığı hâlde Ağaçyurdu Köyüne ilişkin başvuruların sonuçlandırılmadığını, 2012 yılından itibaren güvenlik sorununun bulunmaması nedeniyle köylerine dönüp yaşamaya başladıklarını ancak Komisyonca güvenlik sorunu nedeniyle keşif yapılamadığının belirtildiğini, başvurusunun uzun zamandır karara bağlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır."

7. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava şartları şunlardır:

…

ı) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması.

i) Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması."

8. 6100 sayılı Kanun'un 115. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder."

9. Buna göre bireysel başvuruların incelenmesinde, 6216 sayılı Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanacaktır. Bireysel başvuruya ilişkin anılan mevzuatta mükerrer başvuru düzenlenmemiştir. Dolayısıyla aynı başvurucunun aynı nedenle birden fazla bireysel başvuruda bulunması durumunda başvurunun 6100 sayılı Kanun'un dava şartlarına ilişkin yukarıda belirtilen hükümleri kıyasen uygulanmak suretiyle reddedilmesi gerekir.

10. Başvurucu aynı ihlal iddialarıyla daha önce de bireysel başvuru yapmıştır. Başvurucunun aynı ihlal iddialarını ileri sürdüğü 2020/26558 numaralı bireysel başvuru dosyası 21/9/2020 tarihinde 2020/25240 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmiş, anılan dosya ise 23/12/2021 tarihinde 2018/35241 numaralı dosya ile birleştirilmiştir. İkinci Bölüm tarafından verilen 29/12/2021 tarihli ve 2018/35241 başvuru numaralı karar ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine, diğer ihlal iddialarının ise kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilerek başvurunun sonuçlandırıldığı anlaşılmıştır.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle

reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL BAYRAM VE NUSRET KARAKUŞ

B. No: 2020/29630 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29630

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL BAYRAM VE NUSRET KARAKUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29630)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Kemal BAYRAM

2. Nusret KARAKUŞ

Vekili : Av. Okan ÖZSARI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu zararının tazmin edilmesine ilişkin davada yasal faiziyle birlikte tazminata hükmedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Gölcük Orman İşletme Müdürlüğü 8/4/2004 tarihinde aralarında orman muhafaza memurları olan başvuruculların da bulunduğu kamu görevlilerine karşı Kocaeli 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Hukuk Mahkemesi) tazminat davası açmıştır. Davacı idare, ormanda kaçak kesim yapılması ve odunların kaçırılması nedeniyle meydana gelen 147.783,13 TL kamu zararının ve bu zararın tespit edildiği 1/3/2003 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte görevlerini ihmal eden davalılardan tazmin edilmesini talep etmiştir. Davalılar davanın reddedilmesini talep etmiştir.

3. Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı tazminat davasına konu olaylarla ilgili olarak başvurucular ve diğer kamu görevlileri hakkında görevi ihmal ve görevi kötüye kullanmak

suçlarını işledikleri iddiasıyla ceza davası açmıştır. Kocaeli 2. Asliye Ceza Mahkemesi 6/2/2009 tarihinde başvurucuların görevi ihmal suçundan cezalandırılmasıyla birlikte hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, görevi kötüye kullanmak suçundan dolayı hapis cezasıyla cezalandırılmalarına ve bu cezaların ertelenmesine karar vermiştir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi 8/6/2011 tarihinde ceza kanunundaki değişiklik kapsamında lehe kanun hükümlerinin uygulaması gerekçesiyle kararı bozmuştur. Bozma kararına uyan Kocaeli 2. Asliye Ceza Mahkemesi 29/11/2012 tarihinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının kesinleşmiş olduğuna ve görevi kötüyü kullanma yönünden ise zamanaşımı nedeniyle davanın ortadan kaldırılmasına karar vermiştir. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 21/11/2013 tarihinde zamanaşımı nedeniyle kamu davasının ortadan kaldırılması yerine davanın düşmesine karar verilmesi gerektiğini belirterek hükmü düzelterek onamıştır.

4. Hukuk Mahkemesi 23/12/2014 tarihinde davanın kabulüyle 147.738 TL'nin 1/3/2003 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak davacı idareye ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvuruculların ve diğer davalıların görevlerini ihmal etmeleri sonucunda kaçak orman kesimlerinin yapıldığı ve yetkilerini kötüye kullanarak maliyet bedelinde odun satışı yaptıkları belirtilmiştir. Hukuk Mahkemesi tazminat miktarının belirlenmesinde bilirkişi raporunu esas almıştır. Başvurucular ve diğer davalılar kararı temyiz etmiştir.

5. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (Yargıtay Dairesi) 26/4/2016 tarihinde başvurucular hakkındaki soruşturma raporu ile diğer dava dosyalarının getirtilerek incelenmesi, denetime elverişli yeni bir bilirkişi raporu alınması ve tarafların ortaya çıkan zarar yönünden sorumluluklarının tartışılması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur. Bozma kararına uyan Hukuk Mahkemesi 15/6/2017 tarihinde ormanların korunması için yeterli sayıda personel istihdam edilmediğinden tazminata konu olayların meydana gelmesinde başvurucular ve diğer davalıların kusuru bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Taraflar kararı temyiz etmiştir.

6. Yargıtay Dairesi 28/3/2018 tarihinde başvuruculların ve davalıların sorumluluğunda olan ormanlık bölgelerde yapılan kaçak kesim yapılması nedeniyle meydana gelen zararda yükümlülükleri bulunduğu, Hukuk Mahkemesi kararında belirtilen gerekçenin sadece tazminatta indirim nedeni olabileceği gerekçesiyle kararı bozmuştur. HukukMahkemesi 10/7/2019 tarihinde davanın kısmen kabulü ile 103.416,70 TL maddi tazminatın 1/3/2003 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte başvurucular ve diğer davalılardan ortaklaşa ve dayanışmalı olarak alınıp davacıya verilmesine hükmetmiştir. Hukuk Mahkemesi, Yargıtay Dairesinin bozma kararında belirttiği hususlar çerçevesinde karar vermiştir. Davanın tarafları karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

7. Yargıtay Dairesi 7/11/2019 tarihinde kararı onamış ve 26/7/2020 tarihinde dekarar düzeltme talebini reddetmiştir.

8. Orman Genel Müdürlüğü 30/7/2020 tarihinde toplam 355.088,42 TL borcu otuz gün içinde ödenmelerini, aksi hâlde icra takibi başlatılacağını başvuruculara bildirmiştir.

9. Başvurucular, nihai hükmü 26/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucular; personel ve altyapı eksikliği sonucunda meydana gelen zarardan sadece alt kadroda çalışan görevlilerin sorumlu tutulmasının doğru olmadığını iddia etmiştir. Hukuk Mahkemesinin hukuka aykırı olarak verdiği karar sonucunda adil yargılanma hakları ihlal edilerek olay tarihinden ödeme tarihine kadar yaklaşık 17,5 yıllık işlemiş faiziyle birlikte tazminat ödemek zorunda bırakıldıklarını belirtmiştir. Başvurucular yargılamanın makul bir süre içinde karara bağlanmadığını kaydetmiştir. Bu gerekçelerle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

12. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvuruya konu olayda kamu zararının tazmin edilmesi için açılan tazminat davası sonucunda başvurucuların ve diğer davalıların meydana gelen zarardan sorumlu oldukları tespit edilmiş ve zarar tarihinden itibaren işleyecek kanuni faiziyle birlikte tazminat bedelinin müştereken ve müteselsilen tahsil edilmesine hükmedilmiştir. Başvurucular, meydana gelen kamu zararından sorumlu tutulmalarından ve yasal faiziyle birlikte tazminat ödemelerine hükmeden nihai karardan yakınmaktadır.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

15. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında kural olarak haksız fiile dayalı açılan tazminat davası gibi borçlar hukukuna ilişkin olay ve olguları değerlendirme görevi bulunmamaktadır. Bu aşamada belirtmek gerekir ki delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması yetkisi kural olarak -keyfî olmadığı veya açık ve bariz bir takdir hatası içermediği sürece- yargı mercilerine aittir (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., § 56). Somut olayda tazminat davasına konu hukuk yargılaması süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde -özellikle başvuruculların sorumluluklarına ve zarar tarihinden itibaren kanuni faiz işletilmesine ilişkin iddialar kapsamında- mahkeme kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içerdiği söylenemeyecektir. Bu bağlamda başvuruculların kamunun zarara uğraması eyleminden sorumlulukları bulunmadığına ve tazminat tutarına olay tarihinden itibaren yasal faiz işletilmesine yönelik iddialarının yargılamanın sonucuna yönelik kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu kabul edilmelidir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmektedir.

18. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri

belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERVAN DEMİRTAŞ

B. No: 2020/34626 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34626

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERVAN DEMİRTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34626)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Mervan DEMİRTAŞ

Vekili : Av. Sidal BAYRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; koronavirüs salgını döneminde üç kişilik ziyaretçi listesinde değişiklik yapılması talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, aynı dönemde kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerin kısıtlanması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile anılan hak bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olan başvurucu; koronavirüs (COVID-19) salgını nedeniyle görüşlerin kısıtlandığını, bu durumda salgın nedeniyle her ay üç kişilik ziyaretçi listesi belirleme hakkı tanınması talebiyle 24/8/2020 tarihinde İzmir 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) müracaat etmiştir. Başvurucu; İnfaz Kurumunca kapalı görüş hakkının ve sosyal faaliyetlerin kısıtlanması gibi önlemlerin COVID-19 salgını gerekçe gösterilerek alındığını, aynı gerekçeyle her ay yeni bir ziyaretçi listesi belirleme hakkının da tanınabileceğini ileri sürmüştür. Ayrıca talebinde sağlığı tehlikeye atmayacak şekilde etkinliklerin yapılması gerektiğini, anılan kısıtlamanın psikolojik ve sosyal travmalara yol açtığını vurgulamıştır.

3. İnfaz Hâkimliği 25/9/2020 tarihli kararıyla başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun talebine dayanak olarak ileri sürdüğü COVID-19 salgını nedeniyle ziyaretçi listesinin değiştirilemeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca Kurumdaki etkinliklerin ise tüm dünyada artarak yayılmaya devam eden ve ölüme sebebiyet veren viral enfeksiyon nedeniyle kısıtlandığını, olağan yaşamda dahi bu tür aktivitelerin kısıtlanmasının yaşamın devamı için tavsiye edildiğini, İnfaz Kurumunun hükümlü ve tutukluların yaşam hakkını koruma önceliğinin bulunduğunu, yaşamın devamı için bu hakların kısıtlanabileceğini, yaşam hakkına üstünlük tanınmasının gerektiğini ifade etmiştir.

4. Başvurucu, söz konusu karara karşı İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, kararın usule ve kanuna aykırı olmadığı gerekçesiyle 9/10/2020 tarihinde başvurucunun itirazını reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 14/10/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 21/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; COVID-19 salgını gerekçe gösterilerek İnfaz Kurumunda kapalı görüş ve sosyal faaliyetlerde bulunmak başta olmak üzere pek çok hakkının kısıtlandığını, aynı nedenin ziyaretçi listesinde değişiklik yapma talebine esas alınmamış olmasının bir tutarsızlık yarattığını ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu salgın sürecinde toplumdan tamamen izole edildiklerini, her ay yeni bir ziyaretçi listesi verme hakkı tanınarak yaşanan mağduriyetin giderilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun talebini öncelikle İnfaz Kurumuna yöneltmesi gerekirken doğrudan İnfaz Hâkimliğine başvurmuş olması nedeniyle olağan kanun yolunu tüketip tüketmediği hususunun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın "ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutuklunun nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu hâller" dışında ziyaretçi listesinin değiştirilemeyeceğine ilişkin düzenlemesine dikkat çekilmiştir.

10. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde COVID-19 salgını gerekçe gösterilerek ceza infaz kurumunda sportif ve kültürel faaliyetlerin durdurulduğunu, kapalı görüşlerin ayda bir kereye indirildiğini, bu nedenle yaşanan mağduriyetin giderilmesi amacıyla başvurucunun ziyaretçileriyle görüşme yapabilmek için başvuru konusu talepte bulunduğunu ifade etmiştir.

11. Somut olayın koşullarında; başvurucunun talebi İnfaz Hâkimliğince esastan incelenerek karar verildiğinden ve başvurucu, bu karara karşı itiraz kanun yolunu da tüketerek bireysel başvuruda bulunduğundan başvurucunun İnfaz Kurumuna başvuru yolunu tüketmeksizin İnfaz Hâkimliğine başvurmuş olması nedeniyle başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna ulaşılamayacağı değerlendirilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda, kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olaylarda bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır.

14. İhlal iddiasına ilişkin delilleri sunma ve temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğün yerine getirilmediği, dolayısıyla iddiaların temellendirilmediği durumlarda kabul edilemezlik kararı verilebilir (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021).

15. Somut olayda uygulanan 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 9. maddesinin (2) numaralı fıkrasında isimleri bildirilen ziyaretçilerin "ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutuklunun nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu hâllerde veya ziyaretçinin en son ziyarette bulunduğu tarihten itibaren 6 ay içinde ziyarete gelmemesi hâlinde" değiştirilebileceği düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan düzenlemede yer alan zorunlu hâllerin sınırlı sayı ilkesine tabi olarak değil örnek kabilinden sayıldığını kabul etmektedir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Mehmet Zahit Şahin [1. B.], B. No: 2013/4708, 20/4/2016, §§ 53, 66; Hiyam Yolcu Akyol [1. B.], B. No: 2016/207, 7/11/2019, § 33).

16. Bunun yanında Anayasa Mahkemesi, zorunlu hâllerin neler olduğunun belirlenmesi noktasında Ziyaret Yönetmeliği'nin takdir hakkı bıraktığı yargılama makamlarının somut olayın özelliklerini ve ziyaretçi olarak ismi bildirilen kişilerle ilgili değişen koşulları gözeterek bireylerin özel hayata saygı hakkı ile kurum güvenliğinin sağlanması arasında adil bir denge gözetmesi gerektiğine işaret etmektedir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Mehmet Zahit Şahin, §§ 66-68).

17. Somut olayda ise başvurucunun yargılama makamlarının takdir hakkı kapsamında değerlendirme yapabileceği bir temellendirmede bulunmadığı görülmektedir. Zira başvurucu, ziyaretçi listesinde kimlerin yer aldığını belirtmediği gibi COVID-19 salgınının ziyaretçilerinden hangisinin ziyaretine ne sebeple engel olduğu ve ziyaretçi listesine kimi hangi sebeple eklemek istediği hususunda hiçbir bilgi ve belge sunmamıştır. Oysaki yargılama makamlarının zorunlu hâl değerlendirmesi yapabilmesi için anılan hususlarda en azından bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bununla birlikte başvurucunun COVID-19 salgınına yönelik tedbirlerin uygulanması nedeniyle "her ay yeni bir ziyaretçi listesi sunma hakkı" tanınmasına ilişkin şikâyetine zamansal açıdan da bir belirlilik kazandırmadığı anlaşılmaktadır. Bu hâliyle başvurucunun iddiaların somutlaştırılması ve temellendirilmesi yükümünü gereği gibi yerine getirdiğinden söz edilemez.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; COVID-19 salgını gerekçe gösterilerek aylarca İnfaz Kurumunda kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerin kısıtlandığını, bu nedenle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; COVID-19 hastalığının yayılımını durdurmak için maske takılması, yurt dışı uçuşların yasaklanması, ülke kara sınırlarının belirli ülkelere kapatılması, pandemi hastanelerinin belirlenmesi, vatandaşların yurt dışı seyahatlerinin ertelenmesi, yurt dışından gelen vatandaşların 14 günlük karantinaya alınması, eğitime ara verilmesi, konaklama tesisleri, restoranlar, yurtlar ve huzurevlerinde tedbirlerin çeşitlendirilmesi, açık ve kapalı cezaevlerinde açık görüşlerin ertelenmesi gibi tavsiye kararları alındığı belirtilmiştir. Sonuç olarak hak ihlali bulunup bulunmadığı hususunda inceleme yapılırken Anayasa, ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde salgın döneminde sosyal faaliyetlerde yapılan kısıtlamaların ceza infaz kurumu koşullarını katlanılamaz hâle getirdiğini ve pandemi koşullarının ceza infaz kurumlarında mahpusları dış dünyadan tamamen soyutlamanın gerekçesi yapılamayacağını belirterek bu durumun hak ihlallerine yol açtığını vurgulamıştır.

22. Başvurunun bu kısmı, söz konusu iddialar ceza infaz kurumundaki iyileştirme programları kapsamındaki faaliyetlere ilişkin olduğundan Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

23. Hükümlü veya tutuklular, Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılabilirken (İbrahim Uysal [2. B.], B. No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) genel olarak Anayasa ve Sözleşme’nin ortak alanı kapsamında kalan diğer temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklerin olması durumunda sahip olunan haklar sınırlanabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35).

24. Anayasa Mahkemesi İbrahim Kaptan ([2. B.], B. No: 2017/30510, 18/7/2018) kararında, ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklerin bulunduğu hâllerde iyileştirme faaliyetlerinde geçici süreyle kısıtlamalar yapılabileceğine karar vermiştir. Somut olayda sağlığın korunması için alınan tedbirler kapsamında kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerde yapılan kısıtlamaların geçici tedbir mahiyetinde olduğu görülmektedir. Ayrıca 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik) hükümleri birlikte incelendiğinde iyileştirme programları kapsamında özellikle spor alanlarından yararlanma faaliyetine katılabilecek hükümlülerin belirlenmesi hususunda idare ve gözlem kurulu tarafından karar alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

25. Başvuru konusu olayda ise başvurucunun sağlık durumu da gözetilerek spor yapabileceğine dair kurul tarafından bir karar alındığına dair açıklaması ve iddiasının olmadığı görülmüştür. Bunun yanında Yönetmelik'e göre mahpusların koğuşlarda bireysel

spor yapma olanağı mevcut olduğu gözetildiğinde başvurucunun bireysel spor yapamadığına ya da engellendiğine dair bir iddia da ileri sürmediği tespit edilmiştir. Ayrıca başvurucunun soyut ve genel ifadelerle kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerin kısıtlandığını ileri sürdüğü görülmekle birlikte hangi tarihlerde ve hangi kültürel, sosyal ve sportif etkinliklere katılamadığını belirtmediği anlaşılmaktadır. Böylelikle başvurucunun geçici bir süre toplu spor faaliyeti ile kültürel ve sosyal diğer faaliyetlere katılamamanın kendisi üzerindeki olumsuz etkilerini de ortaya koyduğundan söz edilemez. Dolayısıyla somut olay bağlamında başvurucunun hangi temelde hangi sebeple ilgili anayasal güvencelerin ihlal edildiğine ilişkin olarak yeterli bir açıklama yaptığı sonucuna ulaşılması mümkün görünmemektedir.

26. Anayasa Mahkemesi Yunus Usluer ve Diğerleri ([2. B.], B. No: 2020/24122, 22/1/2025) kararına konu benzer somut olayda da COVID-19 salgını gerekçe gösterilerek ceza infaz kurumunda spor faaliyetlerinin kısıtlanması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır. Anılan kararda başvurucunun ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmediği belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun iddialarının doğruluğunu destekleyecek ve ortaya koyacak nitelik ve yeterlilikte bilgi ve belge sunmadığı da gözönüne alındığında söz konusu iddialarını temellendirmediği ifade edilmiştir. Somut olayda da ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun hem spor faaliyetlerine katılamamaya ilişkin şikâyeti hem de kültürel ve sosyal diğer faaliyetlere katılamamaya yönelik şikâyetleri yönünden Yunus Usluer ve Diğerleri kararında anılan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkı Bağlamında Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu; COVID-19 salgını gerekçe gösterilerek aylarca İnfaz Kurumunda kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerin kısıtlandığını, formda belirttiği diğer İnfaz Kurumlarında aynı dönemde tutuklu ve hükümlülerin bazı sosyal aktivitelerden faydalandırıldığı hâlde kendisinin bu imkânlardan yararlanamadığını, bu nedenle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde; hak ihlali bulunup bulunmadığı hususunda inceleme yapılırken Anayasa, ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

30. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde önceki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

31. Başvurunun bu kısmı, söz konusu iddialar ceza infaz kurumundaki iyileştirme programları kapsamındaki faaliyetlere ilişkin olduğundan Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bağlamında ayrımcılık yasağı kapsamında incelenmiştir.

32. Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi Sözleşme'nin 14. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağını da kapsayan daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Bu sebeple bireysel başvuru bakımından bütün eşitlik ilkesine aykırılık iddialarının incelenmesi

mümkün olmayıp yalnızca ortak koruma alanında yer alan ayrımcılık yasağı ile sınırlı olarak değerlendirme yapılabilir (Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, § 78; Ayca Yılmaz Gültekin [1. B.], B. No: 2019/11085, 19/10/2023, § 50).

33. Ayrıca Anayasa'nın 10. maddesi "ayrımcılık yasağı" biçiminde düzenlenmemiş olsa bile eşitlik ilkesinin anayasal bağlamda her durumda dayanılacak normatif bir değer taşıması nedeniyle ayrımcılık yasağının da etkili bir şekilde hayata geçirilmesi gerekir (AYM, E.1996/15, K.1996/34, K.T. 23/9/1996). Başka bir deyişle eşitlik ilkesi somut bir ölçü norm olarak ayrımcılık yasağını da içerir (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 108; Nurcan Yolcu [GK], B. No: 2013/9880, 11/11/2015, § 34).

34. Bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 10. maddesi kapsamında inceleyebileceği bir meselenin varlığından söz edilebilmesi için aynı veya göreceli olarak benzer durumda olan kişilere yönelik olarak farklı muamelenin varlığı şarttır. Benzer durumun varlığının gösterilmesi şartı kıyaslanan grupların tıpatıp aynı olmasını gerektirmez (Nuriye Arpa [2. B.], B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 55; Ayca Yılmaz Gültekin, § 51; Ford Otomotiv Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2019/40991, 23/3/2023, § 133).

35. Öte yandan ayrımcılık yasağı kapsamında farklı muamelenin bulunduğunu ispatlama mükellefiyeti başvurucudadır (Nuriye Arpa, § 60). Ancak farklı muamelenin nesnel ve haklı bir sebebinin bulunmadığı konusunun olgusal olarak başvurucu tarafından temellendirilmediği ya da objektif olarak ispatın imkânsız ya da beklenmesinin makul olmayacağı durumlar istisna tutulmalıdır (Burcu Reis [1. B.], B. No: 2016/5824, 28/12/2021, § 52; Ayca Yılmaz Gültekin, § 56).

36. Somut olayda da başvurucu, bireysel başvuru formunda bazı ceza infaz kurumlarının adını verip bu kurumlarda bazı hakların kısıtlanmadığını ileri sürmüş ise de başvurucunun anılan ceza infaz kurumlarındaki uygulamalara dair bilgi ve belge sunmadığı gibi neden ve nasıl hukuksal statüsü aynı olanlara yönelik farklı bir muamele olduğuna dair bir açıklama da yapmadığı görülmüştür.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

38. Başvurucu; bireysel başvuru formunda her ne kadar bilgisayar yoluyla makale ve hukuki evrak düzenleyebilmesi için imkân tanınmasını, salgın döneminde yapamadığı açık ve kapalı görüş haklarının tarafına tanınmasını ve aynı dönemde odasında ayda bir kez arama yapılmamasını talep etmişse de başvurucunun bu taleplerini açıkça ileri sürdüğü ilgili kanun yollarını tükettiğine dair bilgi ve belge sunmadığı anlaşılmaktadır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun

olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA ,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET YAPİCİ VE SİNAN DANİŞ

B. No: 2020/38714 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38714

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET YAPİCİ VE SİNAN DANİŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38714)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucular : 1. Ahmet YAPİCİ

2. Sinan DANİŞ

Vekili : Av. Soner KURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında tutulan şüphelilerin fiziksel ve sözlü saldırıya uğraması ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz kalması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işledikleri iddiasıyla haklarında yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında 17/12/2019-23/12/2019 tarihleri arasında gözaltında tutulmuş; ifadelerinin alınması sonrasında serbest bırakılmıştır. Başvurucu Sinan Daniş hakkında düzenlenen 22/12/2019 ve 23/12/2019 tarihli adli muayene raporlarında her iki avuç içinde alan üçten alan beşe kadar yeşil ve mavi renkli, beş altı gün öncesine ait olabilecek ekimozlardan bahsedilmiştir. Önceki adli muayene raporlarında herhangi bir fiziki bulgudan söz edilmemiştir. Ayrıca Sinan Daniş, serbest bırakılmasının ardından, 24/12/2019 tarihinde özel bir hastaneye başvurmuştur. Hastanede düzenlenen raporda her iki el içinde şişlik ve ödem olduğu belirtilmiştir. Başvurucu Ahmet Yapici hakkında tanzim

edilen adli muayene raporlarında herhangi bir darp ve cebir izine rastlanmadığı açıklanmıştır.

3. Başvurucular 25/12/2019 tarihinde, gözaltındayken uğradıklarını iddia ettikleri kötü muameleler nedeniyle Mardin Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu Ahmet Yapici gözaltında bulunduğu süre içinde kolluk görevlilerinin böbreklerine ve karnına yumruk attıklarını, kalçasına sopa ile vurduklarını, hakaret edip tehdit ettiklerini ve adli muayene raporlarını baskıyla doktorlara tanzim ettirdiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu Ahmet Yapici, hakkında yürütülen soruşturma kapsamında müdafii eşliğinde verdiği ifadelerinde böyle bir iddiada bulunmamıştır.Başvurucu Sinan Daniş ise hakarete uğradığını, tehdit edildiğini ve ellerine sopayla vurulduğunu belirtip kendisine şiddet uyguladığını belirttiği kolluk görevlisinin eşkâlini vermiştir. Ayrıca başvurucular, şikâyet dilekçelerinde olayların yaşandığı tarihteki karakol ve hastane kamera kayıtlarının dosyaya getirtilmesini, kimlik tespitlerinin yapılabilmesi için teşhis yaptırılmasını ve sağlık personelinin ifadesine başvurulmasını istemiştir.

4. Başsavcılık konuyla ilgili bir ceza soruşturması başlatıp gerekli tahkikatın yapılmasını kolluktan ve jandarma birimlerinden talep etmiştir. Ayrıca soruşturmada elde edilen karakol kamera görüntüleri üzerinde bilirkişi incelemesi de yaptırmıştır. Bilirkişi tarafından hazırlanan rapora göre sadece nezarethaneyi gösteren kamera kaydı incelenmiş, raporda herhangi bir arbede veya darp olayına rastlanmadığı belirtilmiştir. Başsavcılık kati rapor tanzimi ile başvurucu Sinan Daniş'in avuçlarındaki ekimozların sebebinin belirlenebilmesi için Adli Tıp Kurumunun ilgili biriminden rapor talep etmiştir. Konuyla ilgili olarak düzenlenen raporda başvurucu Sinan Daniş'in avuç içindeki ekimozların anlatımlarıyla uyumlu olduğu ve eline sopa vurulması ile gözaltındayken darbedilme sonucu gerçekleşebileceği gibi düşme, düşürülme ve kendi eylemleriyle de ortaya çıkabileceği, yaşamını tehlikeye sokan bir yaralanma olmadığı, yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği belirtilmiştir. Başsavcılık, başvuruculaların ifadelerini almış; kolluk görevlilerinin ifadesine başvurmamıştır. Başvurucular, Başsavcılık ifadelerinde suç duyurusu dilekçesinde belirttikleri hususlara benzer şekilde ifade vermiştir.

5. Başsavcılık, başvuruculara işkence ve hakaret edildiğine ilişkin olarak soyut iddia dışında delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvuruculaların anılan karara itirazı sulh ceza hâkimliğince reddedilmiştir. Bu karar başvuruculara 7/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucular 30/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

A. Başvurucu Ahmet Yapici Yönünden

9. Başvurucu Ahmet Yapici gözaltında bulunduğu süre içinde kolluk görevlilerinin hakaret ve tehditlerine maruz kaldığını, böbreklerine ve karnına yumruk atıldığını, kalçasına sopayla vurulduğunu belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. İspat külfetinin devlete geçtiği durumlar söz konusu olmadığında kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin [1. B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

11. Somut olayda başvurucu, gözaltındayken kötü muameleye maruz kaldığını ileri sürmüştür. Buna rağmen yaşadığını iddia ettiği olaylardan sonra müdafii eşliğinde ifade veren başvurucunun bu aşamalarda iddia ettiği kötü muamele olayına ilişkin bir anlatımda bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucunun serbest bırakıldıktan sonra adli muayene raporu almak için herhangi bir çaba göstermediği de anlaşılmıştır. Bu durumda herhangi bir kanıtla desteklenmeyen kötü muamele iddialarının savunulabilir olmadığı sonucuna varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Sinan Daniş Yönünden

13. Başvurucu Sinan Daniş, gözaltında bulunduğu süreçte ellerine sopa ile vurulduğunu, kendisine hakaret edildiğini ve tehdide maruz kaldığını ileri sürerek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde bile güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

16. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmişse bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

17. Somut olayda başvurucu 17/12/2019-23/12/2019 tarihleri arasında gözaltında tutulmuştur. Daha önceki adli raporlarda herhangi bir yara tarif edilmese de başvurucu hakkında düzenlenen 22/12/2019 ve 23/12/2019 tarihli adli muayene raporlarında ellerde

bulunan, beş altı gün öncesine ait olan yeşil ve mavi renkli ekimozlardan bahsedilmiştir (bkz. § 2). İlk raporda herhangi bir yara izi tarif edilmediğine göre anılan muayene raporlarında belirtilen yaralar başvurucunun devletin gözetimi ve denetimi altında bulunduğu dönemde gerçekleşmiştir. Ayrıca Adli Tıp Kurumu tarafından tanzim edilen rapordabaşvurucununavuç içindeki ekimozların anlatımlarıyla uyumlu olduğu belirtilmiştir. Bu durumda başvurucunun şikâyeti üzerine yürütülen soruşturmanın başvurucuya karşı kullanılan gücün gerekliliğini ve başvurucunun tutumuyla orantılı olduğunu ortaya koyup koymadığı incelenmelidir.

18. Başvurucunun gözaltı sürecinde kendisine karşı güç kullanılmasını gerektirecek bir tutumunun olduğu ve/veya başvurucuya karşı güç kullanıldığı yönünde kollukça bir tutanak düzenlenmemiştir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda da bu yönde bir açıklama yapılmamıştır. Dolayısıyla başvuruya konu edilen soruşturma, başvurucuya karşı kullanılan gücün gerekliliğini ve başvurucunun tutumuyla orantılı olduğunu ortaya koyamamıştır. Bu sebeple meydana gelen yaralanmadan devlet sorumludur. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., §§ 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

19. Anayasa'nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2) [1. B.], B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

20. Somut olayda Başsavcılık, haklarında şikâyette bulunulan kolluk görevlilerinin kimliğini tespit etme ve ifadesine başvurma yoluna gitmemiş; başvurucu hakkında gözaltında bulunduğu tarihte düzenlenen adli muayene raporu konusunda da gerekli olmasına rağmen bir değerlendirme yapmamıştır. Başvurucunun verdiği eşkâl bilgileri hakkında bir araştırma yapılmadığı da görülmüştür. Dolayısıyla insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu ihlal edilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu Sinan Daniş, ihlalin tespiti ve yeniden soruşturma yapılması yanında 100.000

TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma merciince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan manevi zararları karşılığında başvurucu Sinan Daniş'e talebine bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurucu Ahmet Yapici yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurucu Sinan Daniş yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının başvurucu Sinan Daniş yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Mardin Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/14241) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucu Sinan Daniş'e net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucu Sinan Daniş'e ÖDENMESİNE, başvurucu Ahmet Yapici'nin yaptığı yargılama giderlerinin üzerinde BIRAKILMASINA,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucu Sinan Daniş'in Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZLEM COŞKUN

B. No: 2021/3268 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3268

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZLEM COŞKUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3268)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Özlem COŞKUN

Vekili : Av. Mehmet GÜLERMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamudaki görevine iade edilirken atamanın önceki göreve yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bölümü Nöroloji Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmakta iken 31/10/2016 tarihli ve 677 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (677 sayılı KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılma işlemine karşı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu'na (Komisyon) başvurmuş, Komisyon 23/5/2018 tarihli kararıyla başvurucunun talebini kabul ederek kamu görevine iadesine karar vermiştir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Yürütme Kurulu 6/6/2018 tarihinde başvurucunun Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bölümü Nöroloji Anabilim Dalına atanmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, anılan atama işleminin iptali talebiyle Ankara 13. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde; başvurucu hakkında kovuşturma yapılmasına

yer olmadığına dair karar verildiğini, akabinde kamu görevine iade edildiğini, ancak önceki görev yerine atamasının yapılmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak başvurucunun önceki görev yerine atanmaması nedeniyle dava konusu işlemin ve söz konusu işlemin yasal dayanağını oluşturan mevzuat hükümlerinin hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığını ifade etmiştir. Davalı idare ise savunma dilekçesinde, dava konusu işlemin dayanağı olan kanun hükmünde kararnamelere yönelik yargısal denetim yapılamayacağını belirterek davanın reddini talep etmiştir.

4. Anılan davada Mahkeme 21/5/2019 ve 18/3/2020 tarihli ara kararlarında Anayasa Mahkemesinin E.2018/74 ve E.2018/137 sırasına kayıtlı iptal davalarında verilecek kararların davanın esasını etkileyeceği kanaatiyle bu iptal davalarının sonucunun beklenmesine karar vermiştir. Akabinde Mahkeme 10/9/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, dava konusu işlemin yasal dayanağının 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 685 sayılı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 10. maddesi ile 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesi olduğunu belirtmiştir. Anılan mevzuat uyarınca, yükseköğretim kurumlarında görev yapmakta iken kamu görevinden çıkarılan öğretim elemanlarına ilişkin olarak Olağanüstü Hâl İnceleme Komisyonu; kamu görevine iade kararı verilmesi hâlinde bu kişilerin ancak Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricindeki kurumlara atamalarının yapılabileceği hususunun gözetildiğini ve idarece tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varıldığını ifade etmiştir.

5. Başvurucu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; kendisi ile aynı koşullarda ve aynı mevzuat hükümlerine tabi olan akademik personelin kamu görevinden çıkarılmadan önceki görevlerine atanmaları karşısında Kırıkkale Üniversitesine atanmasına ilişkin kararın Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Bunun yanında hakkında uygulanan işlemlere dayanak yapılan ilgili mevzuatın da Anayasa'ya aykırı olduğunu ifade ederek bu Anayasaya aykırılık iddiasını Mahkemede ileri sürmelerine rağmen bu konuda değerlendirme yapılmadan davanın esası hakkında karar verildiğini vurgulamıştır. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 30/12/2020 tarihinde kararda usul ve hukuka aykırılık bulunmadığından istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 13/1/2021 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 28/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; dava konusu idari işlemin dayanağı olan KHK maddesinin kanunlaştırılan hâlinin iptali talebine ilişkin Anayasa Mahkemesinin 2018/137 esasına kayıtlı iptal davasının sonucunun beklenmesini talep ettiklerini, bunun üzerine anılan dosyanın sonucunun beklenmesine karar verilmesine rağmen davanın reddedildiğini, böylelikle Anayasaya aykırılık iddiası değerlendirilmeden davanın sonuçlandırıldığını belirtmiştir. Ayrıca söz konusu atama nedeniyle Ankara'daki evini, ailesini ve kurulu düzenini bırakarak Kırıkkale'ye taşınmak zorunda kaldığını, özel hayatı ve aile düzeninin bu durumdan son derece olumsuz

biçimde etkilendiğini ifade etmiştir. Başvurucu atama işlemi nedeniyle hukuk devleti ilkesinin, kanunilik ilkesinin, eşitlik ilkesinin, masumiyet karinesinin, adil yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının, çalışma hakkının, özel ve aile hayatına saygı hakkının, kamu hizmetlerine girme hakkının, şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevcut başvuruda başvurucunun özel ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanları yanında başvuruya konu olaya ilişkin aynı uygulamaya tabi tutulan eşi hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararı verildiğini belirterek kendisi için de aynı gerekçelerin söz konusu olduğunu ifade etmiştir.

10. Başvuru konusu olayda, başvurucunun daha önce görev yaptığı yerdeki pozisyonuna atanmasının engellenmesinin meslek hayatında üçüncü kişilerle ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı değerlendirilmektedir. Bu durumda sonuca dayalı yaklaşım kapsamında başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Uğur Coşkun, B. No: 2020/9103, 28/2/2024, § 25; Mertihan Kurdoğlu, B. No: 2020/5774, 15/11/2023, § 25; Abdulkadir Tuncay, B. No: 2019/35343, 30/3/2022, § 39; Tamer Mahmutoğlu, [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-90).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda başvurucunun daha önce görev yaptığı Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bölümü Nöroloji Anabilim Dalında öğretim elemanı olarak atanmamasının dayanağı 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrasında bahsi geçen ve kamu görevine iade edilen personelin daha önce görev yaptıkları yer ve Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışındaki özellikleri maddede belirtilen yükseköğretim kurumlarından birine atanacağı hükmüdür (Uğur Coşkun, § 33; Mertihan Kurdoğlu, § 33).

13. Anayasa Mahkemesi Uğur Coşkun ve Mertihan Kurdoğlu kararlarında genel ilkeleri belirleyerek başvuru konusu olayla benzer işlemlere ilişkin kararlar vermiştir. Anılan kararlarda Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı iptal kararıyla görevlerine iade edilen öğretim elemanlarının önceki görev yerleri ile Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde bulunan yükseköğretim kurumlarına atanmalarına kategorik yasak getiren ve bu kişilerin öncelikli olarak 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarında istihdam edilmelerini öngören kuralın iptal edildiği vurgulanmıştır. Böylelikle başvuruculların daha önce görev yaptığı üniversiteye atamasının yapılmamasına ilişkin işlemin kanuni dayanağını oluşturan 7075 sayılı Kanun'un ilgili kısmının iptal kararı nedeniyle kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

14. Somut olayda da Komisyon tarafından görevine iade edilen başvurucunun daha önce görev yaptığı üniversiteye atamasının gerçekleştirilmesi bizzat 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesi ile yasaklanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi benzer şikâyetleri ele aldığı Mertihan Kurdoğlu ve Uğur Coşkun kararlarında, anılan iptal kararının gerekçesini de gözeterek özel hayata müdahale içeren 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin muhataplarını,

yetki aşımına ve keyfîliğe karşı koruyabilecek niteliğe ve açıklığa sahip olmadığı gerekçesiyle müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığını vurgulayarak özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Uğur Coşkun, §§ 36-38; Mertihan Kurdoğlu, §§ 36-38). Eldeki başvuru yönünden de Mertihan Kurdoğlu ve Uğur Coşkun kararlarında yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir (Aynı yönde değerlendirme için bkz. Uğur Coşkun, § 38; Mertihan Kurdoğlu, § 38).

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

19. Öte yandan başvurucu, tazminat talebinde bulunmuş ise de ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine

(E.2018/1860, K.2020/1539) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA GENCER

B. No: 2021/4693 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4693

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA GENCER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4693)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Mustafa GENCER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun telefon hakkını hafta sonu kullanamamasına dair şikâyetinin ilgili ve yeterli gerekçe olmaksızın reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Elazığ Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunan başvurucu; telefonla görüşme saatlerinin eşinin çalışıyor olması, çocuklarının da eğitim durumu nedeniyle mesai saatleri dışına veya hafta sonuna aktarılması için İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığına (Kurul) müracaat etmiştir. Kurul, başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. Kurul gerekçesinde, COVID-19 tedbirleri kapsamında telefon görüş sürelerinin 20 dakika olması ve personelin izole şartlarına göre görevlendirilmesi nedeni ile güvenlik önceliğini belirtmiştir.

3. Başvurucu, bu karara karşı Elazığ İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) itirazda bulunmuştur. İtiraz dilekçesinde, İnfaz Kurumuna başvuru dilekçesine atıfta bulunarak Kurul kararının gerekçesinin yerinde olmadığını ve telefon görüşmelerinin mesai dışında veya hafta sonu yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği 27/11/2020 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. Hâkimlik gerekçesinde; İnfaz

Kurumu kapasitesi gözönünde bulundurularak haftalık telefon görüşme günlerinin ve saatlerinin belirlendiğini, kurum faaliyetlerinin idarenin belirlemiş olduğu sistem üzerinden düzenli bir şekilde uygulanmasının zorunlu olduğunu ve mahpusların kendi istedikleri gün ve saatlerde haftalık telefon görüşmesi yapmaya başladıklarında İnfaz Kurumunun asayiş ve güvenliğini zaafiyete uğratacağını belirtmiştir. Ayrıca hükümlü ve tutukluların öğrenim gören çocuklarıyla hafta sonu veya mesai saatleri dışında telefonla görüşme taleplerinin hızla artış gösterdiğini, görüş yapan hükümlü/tutuklu sayısı ile mesai saati dışında görevli personel sayısı dikkate alındığında İnfaz Kurumunda hafta sonu meydana gelebilecek bir olayı bastırmada ciddi sıkıntıların oluşabileceğini ifade etmiştir.

4. Anılan karara karşı başvurucunun Elazığ 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) yaptığı itirazın da reddine kesin olarak karar verilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 18/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu; ailesine uzak bir ceza infaz kurumunda olması ve ekonomik koşullar nedeniyle çocuklarının görüşe gelemediğini, eşinin hafta içi mesai saatleri içinde çalıştığını, çocukların da öğrenim gördüğü için eşinin telefonu vasıtasıyla çocuklarıyla görüşemediğini belirtmiştir. Bu durumu belirterek çocuklarıyla görüşebilmek için telefonla görüş hakkının mesai dışı saatlerde veya hafta sonu kullandırılması yönündeki talebinin haksız şekilde reddedildiğini, ayrıca çocuklarla ziyaret gününün hafta sonuna alınması talebinin kabul edildiğini ancak ekonomik koşulları nedeniyle çocukların ziyarete gelemediğini belirtmiştir. Telefonla görüşme hakkının çocuklarla iletişimi sağlayacak şekilde düzenlenmesinin reddedilmesinin aile hayatına saygı hakkını ve eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, süreçte verilen kararların gerekçelerine ve ilgili mevzuat ile içtihada yer verilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı çerçevesinde incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşmelerini sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten ([2. B.], B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ile aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da ceza infaz kurumu idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun üstün yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ikna

edici gerekçeler ortaya konmalıdır (Aynı yönde bkz. Kenan Gülbay [2. B.], B. No: 2020/9239, 8/6/2023, § 10; Enes Akelma ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/37466, 8/2/2024, § 10; Şaban Cinoğlu [2. B.], B. No: 2020/8674, 8/6/2023, § 9).

11. Somut olayda başvurucunun eşinin hafta içi mesai saatlerinde çalışması ve çocuklarının öğrenim gördükleri bir arada değerlendirildiğinde başvurucunun telefon yoluyla çocuklarıyla hafta içi mesai saatlerinde iletişim kurmasının mümkün olmadığı açıktır. Başvurucunun eşi ve dolayısıyla çocukları ile hafta sonu veya mesai saatleri dışında telefonla görüşme hakkı verilmemesinin aile hayatına saygı hakkının ihlali anlamına geleceğini yargısal makamlara sunduğu dilekçelerinde belirttiği, buna karşılık yargısal makamlar tarafından başvurucunun söz konusu talepleri hakkında hiçbir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

12. Buna göre başvurucunun haftalık telefon hakkını çocuklarıyla iletişimi sağlayacak şekilde düzenlenmesi talebi reddedilmiş ise de; ilgili kararlarda başvurucunun koşulları ile devletin aile birlikteliğinin devamına ve ilişkilerinin sürdürülmesine ilişkin tedbir alma yükümlülüğü ve çocuğun üstün yararı ilkesi de gözetilmek suretiyle talebin karşılanmasının idareye nasıl bir külfet yükleyeceği yeterli gerekçeyle ortaya konulduğu söylenemez. Dolayısıyla idarenin uygulaması ve yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde çocuğun üstün yararı gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği anlaşılmakla olayda aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Elazığ İnfaz Hâkimliğine (E.2020/3070, K.2020/3277) GÖNDERİLMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEMET ÇELİK

B. No: 2021/5125 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5125

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEMET ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5125)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Memet ÇELİK

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen ölüm olayı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucunun babası İ.Ç. de söz konusu saldırıda hayatını kaybetmiştir. İ.Ç.nin mirasçısı olan başvurucunun 22/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru üzerine 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış, başvurucuya 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarında maddi tazminat ödenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından

düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu, ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlenmiş ve iddianamenin kabulüyle Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucu 18/11/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığına sunduğu dilekçe ile babası İ.Ç.nin ölümü nedeniyle uğradığı manevi zararlarının ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebinin 26/11/2015 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine başvurucu 29/1/2016 tarihinde manevi zararlarının ödenmesi talebiyle Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tam yargı davası açmış; dava dilekçesinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin hizmet kusuru olduğunu, istihbarat bilgisi bulunmasına rağmen önlem alınmadığını ileri sürmüş; dava açma süresine ilişkin açıklama yaparak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açtığını vurgulamıştır.

6. İdare Mahkemesi 26/2/2016 tarihli kararıyla davayı süre aşımı yönünden reddetmiş; gerekçede 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca, söz konusu patlamaların yaşandığı 11/5/2013 tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 günü idari başvuru yapılarak sonucuna göre altmış gün içinde dava açılması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda olayın üzerinden uzun süre geçmesinin ardından dava açma süresini canlandırma imkânı olmayan 18/11/2015 tarihli idari başvuru üzerine verilen ret cevabının ardından 29/1/2016 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğunu ifade etmiştir.

7. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 28/3/2018 tarihli kararıyla süre ret kararını bozmuş; kararın gerekçesinde 2577 sayılı Kanun'da tam yargı davaları için öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ortaya çıktığı andan itibaren hesaplanmasının şart olduğunu, somut olayda ise başvurucunun eylemin idariliğini 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile öğrendiğinin kabulü gerektiğini, bu nedenle de ceza davasının açılmasından itibaren bir yıl içinde 18/11/2015 tarihinde yapıldığı anlaşılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olduğunu ifade etmiştir.

8. Davalı idarenin karar düzeltme talebi üzerine Daire, bozma kararını kaldırarak İdare Mahkemesinin 26/2/2016 tarihli süre ret kararını 19/10/2020 tarihinde onamıştır.

9. Başvurucu, nihai kararı 2/2/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 12/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin kusuru olduğunun olay tarihinde öğrenilmesinin mümkün olmadığını, süre ret kararındaki yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede sınırladığını, saldırının yaşanmasında kusuru olan idarenin bu ihmalinin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirterek anayasal haklarının ihlal

edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olay süreci, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

15. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

16. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargılama mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

17. Başvurucunun davayı süresinde açmadığı gerekçesiyle İdare Mahkemesince davanın reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

18. Somut sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacı

bulunduğu anlaşılmıştır (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

19. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

20. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

21. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi, meydana gelen ölümler ile buna neden olan eylemin patlamanın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihinde öğrenilip 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalandığı ve bu tarihlerden itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Daire, temyiz sürecinde süre ret kararını bozmuşsa da karar düzeltme sürecinde hiçbir gerekçe göstermeden bozma kararını kaldırmış ve İdare Mahkemesi kararını onamıştır. Başvurucu, idarenin kusurlu olduğunu ve emniyet birimlerinin olayda ihmali bulunduğunu ceza davasıyla öğrendiğini belirterek idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak bu tarihin esas alınmamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Leyla Bitik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/24350, 16/3/2023, § 52).

23. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya

ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (çok sayıda karar arasından bkz. Şeyma Kayaoğlu [2. B.], B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 55).

24. Somut olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır ancak olayda idarenin kusuru olması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme ve akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru olduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile açığa çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvurucunun, babasının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiğinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

25. Bu itibarla başvurucudan olayın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihi esas alınarak uğradığı zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmasının beklenmesi başvurucuya orantısız bir külfet yüklemektedir.

26. Buna göre İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin değerlendirmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucu, yaşam hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetilerek söz konusu ihlal iddiası yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TLtazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yaşam hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2016/115, K.2016/239) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ŞİMŞEK VE VEYSİ BARAN

B. No: 2021/9020 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ŞİMŞEK VE VEYSİ BARAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9020)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : 1. Veysi BARAN

Vekili : Av. Sadun BARAN

: 2. Ali ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuların yakınlarının cenaze törenine katılması için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2021/12217 numaralı bireysel başvuru dosyası konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/9020 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, 2021/12217 numaralı başvuru dosyası kapatılmış ve inceleme 2021/9020 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvuru tarihinde ceza infaz kurumunda bulunan başvuruculardan birinin dedesi, diğerinin abisi vefat etmiştir. Başvurucular, cenaze törenine katılma talebinde bulunmuştur. Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvuruculara talebini reddetmiştir. Kararların gerekçesinde, COVID-19 salgın hastalığı ve alınan tedbirleri gerekçe göstermiştir.

4. Birinci başvurucu, anılan karara karşı Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 12/1/2021 tarihinde Başsavcılık kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

5. Bunun üzerine birinci başvurucu, anılan karara karşı Ereğli (Konya) Ağır Ceza Mahkemesinde itiraz yoluna başvurmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi 2/2/2021 tarihinde kararda herhangi bir isabetsizlik olmadığından itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Birinci başvurucu Ağır Ceza Mahkemesi kararı üzerine, ikinci başvurucu ise Başsavcılık kararı üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucular, abisinin/dedesinin cenazesine katılma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ceza infaz kurumunda bulunan başvuruculara cenazeye katılma talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği hususunda müdahalenin demokratik toplumda gerekliliği ve ölçülülüğü incelenirken olay tarihi ve öncesindeki pandemi koşullarının gözönünde tutulması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca başvuruculara şikâyeti konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumundaki mahpusların ölen yakınlarının cenazesine katılmasını, mahpusların aile bireyleriyle iletişimini ve aile görüşlerini özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı çerçevesinde genel olarak pozitif yükümlülükler kapsamında değerlendirmiştir (Beşir Doğan [2. B.] , B. No: 2013/2335, 15/12/2015, § 34; Ahmet Çilgin [1. B.], B. No: 2014/18849, 11/1/2017, § 23). Ayrıca Anayasa Mahkemesi benzer bir başvuruda cenaze törenine ve taziyeye katılma yönünden İnfaz Hâkimliğine şikâyet yolunun tüketilmesinin zorunlu olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 16/12/2019, §§ 32-39). Bu nedenle başvuruculara abisinin/dedesinin cenaze törenine katılması için izin verilmemesine ilişkin ihlal iddiaları bir bütün hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvuruların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Başvuruculara özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin bulunduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu açıktır (Rasul Kocatürk, §§ 45-50).

14. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve

orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ [1. B.] , B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun, B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38).

15. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Rasul Kocatürk, § 56).

16. Ölüm, insan hayatında karşılaşılan acı olaylardan biridir. Birçok kültürde ölen kimsenin tanıdıkları bir araya gelerek ölüm nedeniyle duyulan acı ve üzüntüyü paylaşır. Ölenin geride kalan aile bireyleri ziyaret edilerek kendilerine maddi ve manevi destekte bulunulur. Şüphesiz bu acıyı ölüm anından itibaren en yoğun derecede yaşayan ve desteğe en çok ihtiyaç duyanlar aile bireyleridir. Kanun koyucu bu insani düşünceden ve kültürel olgulardan hareketle 5275 sayılı Kanun'da yakınlarının ölümü hâlinde hükümlüye mazeret izni verilmesini düzenlemiştir. Kanun'daki izin süreleri gözetildiğinde kanun koyucunun iznin kapsamını sadece defin işlemi ile sınırlı tutmadığı, definden sonra yapılan taziye ziyaretlerini kabul etmeye ve aile bireylerinin bir arada kalarak birbirlerine destek olmalarına imkân tanımayı da amaçladığı kabul edilmelidir. Buna göre cenazeye katılma talebinin taziye kabulüyle birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu yorum aynı zamanda aile hayatına saygı hakkının gereklerine de uygun olacaktır (Muhittin Pirinççioğlu (4) [1. B.], B. No: 2020/28439, 21/11/2023, § 13; Rasul Kocatürk, § 61).

17. Cenazeye veya taziyeye katılımın sağlanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâllerinin ve risklerin somut olgu ve olaylara dayalı olarak açıklanması gerekir (Muhittin Pirinççioğlu (4), § 14; Rasul Kocatürk, § 62).

18. Başvurulara konu olan olaylarda, ceza infaz kurumunda bulunan başvuruculara vefat eden abisinin/dedesinin cenaze törenine katılma taleplerinin Başsavcılık tarafından COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riski gerekçe gösterilerek reddedildiği görülmektedir.

19. Bu itibarla somut olayın koşullarında Başsavcılık kararlarında COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riskine ilişkin genel gerekçeyle yetinilmiş, sosyal mesafe ve maske kullanımı gibi tedbirler çerçevesinde başvuruculara talebinin karşılanmasına ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Başvuruculara cenaze törenine katılımının sağlanması mümkün olmayabilirse de alternatif olarak taziyeye katılımın sağlanması hususu da değerlendirilmemiştir. Başsavcılık, başvuruculara talebinin karşılanması için durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koyabilmiş değildir. Başvuruculara uzun süre görmediği abisinin/dedesinin vefatı ve cenazesine veya taziyesine katılamamasının neden olduğu derin üzüntü dikkate alındığında Başsavcılık kararlarında gösterilen gerekçeler, başvuruculara çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Dolayısıyla başvuruculara cenazeye ya da taziyeye katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamu makamlarının talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Abdullah Selvi [2. B.], B. No: 2020/35123, 3/4/2024, §§ 16, 17; Murat Kaymakçı [2. B.], B. No: 2020/35000, 3/4/2024, § 14; Muhittin Pirinççioğlu (4), § 15).

20. Açıklanan gerekçelerle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucular, ihlalin tespitine ve manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

22. İnceleme tarihi itibarıyla başvurucuların abisinin/dedesinin cenaze törenine katılmasının mümkün olmadığı ve vefatlar üzerinden uzun bir süre geçtiği dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

23. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucu Veysi Baran'a ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliği (E.2021/76), Ereğli Ağır Ceza Mahkemesi (2021/141 D.İş), Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı Muhabere Bürosu (2021/322 Sayı ve 12/01/2021 tarih)ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNAN İRGAŞ

B. No: 2021/11422 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11422

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNAN İRGAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11422)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucu : Sinan İRGAŞ

Vekili : Av. Nazan AKÇA SUBAŞI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, haksız şekilde verilen idari yaptırım kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/3/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Çukurova İlçe Emniyet Müdürlüğüne (Emniyet Müdürlüğü) 14/10/2020 tarihinde başvurucuya ait markette iki adet pitbull cinsi köpek beslendiğinin ihbar edilmesi üzerine kolluk görevlilerinin yaptığı kontrolde başvurucunun marketinin sağ yanında bulunan

müştemilatta zincirle bağlı hâlde iki adet pitbull cinsi köpeğin bulunduğu tespit edilmiştir.

6. Kolluk görevlilerince aynı gün tutulan tutanağa göre köpeklerin kime ait olduğu sorulmuş, başvurucu köpeklerin kendisine ait olduğunu bildirerek kolluk görevlilerine köpeklerin kimliğini sunmuştur. Söz konusu kimlik belgesinde köpeklerin isimlerinin Tyson ve Marry olduğu, doğum tarihlerinin 15/6/2020 olduğu görülmüştür. Kollukça düzenlenen tutanakta ayrıca köpeklerin yasaklı cins pitbull olduğunun tespit edildiği, başvurucunun köpeklerin yasaklı cins olduğunu bilmediğini beyan ettiği, köpekleri kendi rızasıyla kolluk görevlilerine teslim ettiği belirtilmiştir. Kolluk görevlilerince pitbull cinsi iki köpek başvurucudan alınarak barınak görevlilerine teslim edilmiştir. Söz konusu tutanak, başvurucu ve kolluk görevlilerince imza altına alınmıştır.

7. Çukurova Kaymakamlığı (Kaymakamlık) tarafından 28/10/2020 tarihinde başvurucunun 24/6/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 14. maddesinin (l) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 19.126 TL idari yaptırım uygulanmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu 12/1/2021 tarihinde Adana 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurarak idari para cezasına itiraz etmiştir.

9. Başvurucu; dava dilekçesinde işyerinin civarında söz konusu köpekleri sahipsiz ve atılmış görünce acıyarak onları beslediğini, aşılarını yaptırdığını, köpeklere sadece yardımcı olmak istediğini, köpeklerin cinsinin tam olarak pitbull olmadığını, pitbull kırması olduğunu, idari para cezasından dolayı mağdur olduğunu belirtmiştir.

10. Hâkimlikçe 2/2/2021 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; Emniyet Müdürlüğü tarafından sunulan tutanakların dikkate alındığı, idari para cezası karar tutanağının resmî evrak niteliğinde bulunduğu ve aksi ispat edilinceye kadar geçerli olduğu, ispat kuvveti bakımından başkaca bir delille desteklenmesinin gerekmediği, söz konusu idari yaptırım kararının hukuka uygun olduğu sonucuna varıldığı bildirilmiştir.

11. Başvurucu 24/2/2021 tarihinde anılan karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde maddi olayın açıklığa kavuşturulmadığını, tanık dinlenmeden eksik inceleme ile karar verildiğini belirtmiştir.

12. Adana 3. Sulh Ceza Hâkimliği 1/3/2021 tarihinde itirazın kısmen kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; idari para cezasının üst sınırının uygulanma nedeninin gerekçelendirilmediğini belirtmiş, 5199 sayılı Kanun'un 14. maddesinde söz konusu eylem için idari para cezasının alt sınırının 10.434 TL olarak belirlenmesi nedeniyle idari para cezası miktarının 10.434 TL olarak değiştirilmesine kesin olarak karar vermiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 4/3/2021 tarihinde öğrenmiş; 10/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 5199 sayılı Kanun'un "Yasaklar" başlıklı 14. maddesinin olay tarihinde yürürlükte bulunan hâli şöyledir:

"Hayvanlarla ilgili yasaklar şunlardır:

...

l) Pitbull Terrier, Japanese Tosa gibi tehlike arz eden hayvanları üretmek;

sahiplendirilmesini, ülkemize girişini, satışını ve reklamını yapmak; takas etmek, sergilemek ve hediye etmek."

15. 5199 sayılı Kanun'un "Yasaklar" başlıklı 14. maddesinin 9/7/2021 tarihli ve 7332 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu İle Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklikten sonra ilgili kısmı şöyledir:

"Hayvanlarla ilgili yasaklar şunlardır:

...

l) Bakanlıkça belirlenen tehlike arz eden hayvanları üretmek, sahiplenmek, sahiplendirmek, barındırmak, beslemek, takas etmek, sergilemek, hediye etmek ve bunların ülkemize girişini, satışını ve reklamını yapmak."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 12/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; kolluk görevlilerinin olayla ilgili yeterli inceleme yapmadığını, tanıkların araştırılmadığını iddia etmiştir. Başvurucu; köpekleri sokak üzerinde beslediğini, çevreye zarar vermemeleri için aşılarını yaptırdığını, köpekleri üretmediğini, satışını ve reklamını yapmadığını, takas etmediğini, idari yaptırıma neden olan eylemi gerçekleştirmediğini, tanıkların dinlenmediğini belirterek mülkiyet hakkının, adil yargılanma hakkının ve kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

19. Başvurucunun şikâyeti mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

21. İdari para cezası uygulanmasının başvurucunun mal varlığında eksilmeye yol açtığı gözetildiğinde Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülkün varlığı hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

22. Somut olayda başvurucuya, yasak cins olan pitbull köpeklerini beslediği iddiasıyla idari yaptırım uygulanmıştır. İdari para cezası verilmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil

etmektedir. Müdahaleyle tehlike teşkil eden yasak cins köpeklerin beslenmemesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Bu durumda başvuru konusu olaydaki müdahalenin amacı dikkate alındığında müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanılmasının kontrol edilmesine ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mars Sinema Turizm ve Sportif Tesisler İşletmeciliği A.Ş. [2. B.], B. No: 2017/23849, 10/10/2018, § 48; Mustafa Taş [1. B.], B. No: 2017/23968, 31/10/2018, § 38).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

23. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

24. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Bu bağlamda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

i. Kanunilik

(1) Genel İlkeler

25. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

26. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince erişilebilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

27. Somut olayda başvurucuya ait markette iki adet pitbull cinsi köpek bulunduğunun kolluk

görevlilerine ihbar edilmesi üzerine kolluk görevlilerince başvurucuya ait markete gelinmiş, köpeklerin başvurucunun işyerinin müştemilatında zincirle bağlı hâlde görülmesi üzerine tutanak düzenlenmiştir.

28. 14/10/2020 tarihli tutanakta kolluk görevlileri tarafından köpeklerin kime ait olduğunun sorulduğu, başvurucunun köpeklerin kendisine ait olduğunu söylediği, köpeklere ait kimlik belgelerini sunduğu, kimlik belgesinde köpeklerin isimlerinin ve doğum tarihlerinin yazılı olduğu, köpeklerin dört aylık yavru yasaklı ırk olduğu belirtilmiştir. Tutanakta ayrıca başvurucunun 5199 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (l) bendinde düzenlenen yasaklı hayvanları besleme maddesini ihlal ettiğinin tespit edildiği ifade edilmiştir. Söz konusu tutanak başvurucu ve kolluk görevlileri tarafından imza altına alınmıştır.

29. Başvurucu, idari para cezasına itiraz ederek pitbull cinsi köpekleri dışarıda beslediğini ileri sürmüştür. Hâkimlik başvurucunun itirazını reddederken kolluk görevlileri tarafından usulüne uygun olarak düzenlenmiş tutanağa vurgu yapmış, tutanağın aksi ispat edilinceye kadar geçerli olduğunu belirtmiştir. Söz konusu tutanak içeriği incelendiğinde idari yaptırımın 5199 sayılı Kanun'un 14. maddesine dayalı olarak uygulandığı anlaşılmıştır. Olay tarihinde 5199 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (l) bendinde pitbull terrier, japanese tosa gibi tehlike arz eden hayvanları üretmek; sahiplendirilmesini, ülkemize girişini, satışını ve reklamını yapmak; takas etmek, sergilemek ve hediye etmek yasak eylemler olarak belirlenmiştir.

30. 9/7/2021 tarihinde 5199 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (l) bendinde değişiklik yapılmış, yeni düzenlemede pitbull terrier, japanese tosa gibi tehlike arz eden hayvanlar ibaresi Bakanlıkça belirlenen tehlike arz eden hayvanlar olarak değiştirilmiş, ayrıca yasak eylemlere bu hayvanları sahiplenmek, barındırmak, beslemek eylemleri de eklenmiştir.

31. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanağın tarihi 14/10/2020, Kaymakamlıkça idari yaptırım kararının tesis edildiği tarih ise 28/10/2020 olup anılan tarihlerde 5199 sayılı Kanun'un 14. maddesinde pitbull cinsi hayvanı beslemek yasaklanan eylemler arasında sayılmamıştır. Bir başka deyişle her ne kadar kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanağa göre 5199 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (l) bendinde düzenlenen yasaklı hayvanları besleme maddesinin ihlal edildiği tespitine dayalı olarak Kaymakamlıkça başvurucuya idari yaptırım uygulanmasına karar verilmişse de kolluk tarafından düzenlenen tutanak tarihi ve idari yaptırım karar tarihi dikkate alındığında anılan tarihlerde 5199 sayılı Kanun'da pitbull gibi tehlike arz eden hayvanları üretmek; sahiplendirilmesini, ülkemize girişini, satışını ve reklamını yapmak; takas etmek, sergilemek ve hediye etmek yasak eylemler olarak belirlenmiş, bu hayvanların beslenmesi, barındırılması ve sahiplenilmesi 5199 sayılı Kanun'da 9/7/2021 tarihinde yapılan değişiklik sonrasında yasaklanmıştır.

32. Nitekim başvurucu; pitbull cinsi köpekleri üretmediğini, satışını ve reklamını yapmadığını, takas etmediğini ileri sürmüş, olay kapsamında tutulan tutanak ve diğer belgeler çerçevesinde de başvurucunun anılan eylemleri gerçekleştirdiğine dair bir tespite yer verilmediği gibi başvurunun eylemi tehlike arz eden hayvanları (pitbull) besleme olarak açıklanmıştır. Dolayısıyla başvurucuya uygulanan idari yaptırımın olay tarihinde kanuni dayanağının bulunduğu söylenemeyecektir.

33. Bu bilgiler ışığında başvurucuya yasaklı cins hayvan beslediği gerekçesiyle uygulanan idari yaptırımın kanuni dayanağının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine

gerek görülmemiştir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

35. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/385 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞERİF ÖZBAY

B. No: 2021/21577 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21577

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞERİF ÖZBAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21577)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Şerif ÖZBAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; mahpusa karşı hukuka aykırı güç kullanılması ve bu olay hakkında ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiası ve bu konu sebebiyle yürütülen disiplin soruşturması kapsamında mahpusa disiplin cezası verilmesine dair şikâyete ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla hakkında yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında sulh ceza hâkimliğince verilen tutuklama kararı nedeniyle ceza infaz kurumuna sevk edilmiştir.

3. Başvurucu 5/3/2020 tarihinde, annesiyle gerçekleştirdiği açık görüş sonrasında infaz koruma memuru M.Ç.nin kendisine ve annesine bağırdığını, kendisini ittiğini, bu şekilde kötü muameleye uğradığını belirterek Silivri Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. İddiasına göre başvurucu, yaptığı açık görüş sonrasında annesiyle vedalaşırlarken M.Ç. başvurucuyu ve annesini itekleyerek görüşün bittiğini söylemiş; başvurucu yaptığının yanlış olduğunu söyleyince de M.Ç. zor kullanma yetkisi bulunduğunu ifade etmiştir.

4. Olaya ilişkin olarak düzenlenen tutanaktan açık görüşün bitmesine rağmen başvurucunun görüşe devam ettiği, uyarıları dikkate almadığı, bu sebeple hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı anlaşılmıştır.

5. Başvurucunun suç duyurusu üzerine Başsavcılık konuyla ilgili bir ceza soruşturması başlatmıştır. Başsavcılık, müşteki olarak başvurucu ile annesinin, şüpheli olarak M.Ç.nin, tanık olarak da Y.E.Y., M.A. ve G.E.nin ifadelerini almıştır. M.Ç. ifadesinde görüş alanının büyüklüğünden dolayı seslerini duyurmak için bağırmak zorunda olduklarını, kimseyi itmediğini, kimseye hakaret etmediğini belirtmiştir. Başvurucunun annesi ise ifadesinde şüphelinin kendilerini ittiğini, tahrik eder şekilde görüşün bittiğini belirttiğini söylemiştir. Tanıklar, şüphelinin açık görüşün bittiğini belirtirken bağırdığını, başvurucunun M.Ç.ye kendisini itmeye hakkının olmadığını belirtmesi üzerine M.Ç.nin dilerse itebileceğini, zor kullanma yetkisine sahip olduğunu ifade ettiğini beyan etmiştir.

6. Ayrıca başvurucu hakkında olaya ilişkin olarak ceza infaz kurumu tarafından başlatılan disiplin soruşturması neticesinde başvurucunun uyarılara rağmen görüşü zamanında sonlandırmaması sebebiyle bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılmasına karar verilmiş, başvurucunun itirazının infaz hâkimliğince reddedilmesi üzerine karar kesinleşmiştir. M.Ç., hakkında yürütülen disiplin soruşturması kapsamında verdiği ifadede başvurucuyu itmediğini, omzuna dokunarak görüşün bittiğini söylediğini, başvurucunun eylemi itme olarak nitelendirmesi üzerine herkesin omzuna dokunmasına rağmen onun bunu neden itme olarak nitelendirdiğini anlamadığını ifade etmiştir. Başvurucu hakkında idari soruşturma kapsamında ifadesine başvurulan ve ceza soruşturmasında da tanık olan G.E., M.A. ve Y.E.Y.nin ifadesi alınmıştır. G.E., M.Ç.nin başvurucu ve ailesinin yanından geçerken her iki eliyle başvurucuya ve annesine dokunduğunu gördüğünü, M.A. olayı görmediğini, Y.E.Y. ise soruşturma kapsamındaki ifadesine benzer şekilde beyanda bulunmuştur.

7. Başsavcılık, başvurucuya ve annesine yönelik olarak yaralama fiili işlendiğine dair soyut iddia dışında delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı sulh ceza hâkimliğince reddedilmiştir. Karar başvurucuya 17/4/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

8. Başvurucu 3/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; açık görüş esnasında infaz koruma memurunun kendisine ve annesine bağırdığını, kendilerini ittiğini, Başsavcılığın tanık beyanlarını dikkate almadığını, olaya ilişkin olarak disiplin cezası verildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun kötü muameleye uğradığını gösteren nesnel bir delil bulunmadığı, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucu hakkında usul yükümlülüğüne ait gereklerin özenle yerine getirildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı ihlal iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuruda öncelikle başvurucunun infaz koruma memurunun davranışına ve bu konuda

yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliğine ilişkin şikâyeti Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenecek, sonrasında disiplin cezasıyla ilgili şikâyeti değerlendirilecektir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

15. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K., § 27).

16. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (K.K., § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

17. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

18. Somut olayda başvurucu, hakkında şikâyette bulunduğu infaz koruma memurunun kendisini ittiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun annesi bu iddiayı doğrulamış, tanıklar Y.E.Y., M.A. ve G.E. de M.Ç.nin açık görüşün bittiğini belirtirken bağırdığını, başvurucunun M.Ç.ye kendisini itmeye hakkı olmadığını belirtmesi üzerine M.Ç.nin dilerse itebileceğini, zor kullanma yetkisine sahip olduğunu söylediğini beyan etmiştir. Buna göre M.Ç. itmek

suretiyle başvurucuya karşı fiziki güç kullanmıştır. M.Ç. ceza soruşturması kapsamında alınan ifadesinde itmesini kabul etmemiş, başvurucu hakkında yürütülen disiplin soruşturması kapsamında verdiği ifadesinde ise başvurucunun omzuna dokunarak görüşün bittiğini söylediğini beyan etmiştir. Bununla birlikte M.Ç. başvurucunun kendisine karşı güç kullanılmasını gerektirecek bir tutumundan söz etmemiştir. Başsavcılık da güç kullanımının gerekliliği ve orantılılığı hakkında bir değerlendirme yapmamış ve başvurucunun iddiasını soyut olarak nitelendirmiştir. Dolayısıyla başvurucu hakkında yürütülen soruşturma başvurucuya karşı kullanılan gücün gerekliliğini ve orantılılığını ortaya koyamamıştır. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun uğradığı muamele, insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D., §§ 84-88). Bu durumda insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

19. Anayasa'nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli vesoruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

20. Somut olayda başvurucunun annesi ile diğer tanıkların ifadelerine rağmen Başsavcılığın başvurucunun iddialarının soyut olduğundan bahisle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verdiği görülmüştür. Başsavcılığın konuya ilişkin tanıklığına başvurduğu kişilerin anlatımlarına neden itibar etmediğine yönelik bir açıklaması da yoktur. Bu bakımdan Başsavcılık, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmış ve temelden yoksun sonuca varmıştır. Bu durumda insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu ihlal edilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurucu, kendisine verilen disiplin cezasından yakınsa da işbu başvuruyu disiplin soruşturmasına dayalı olarak yürütülen hukuki süreç üzerine değil şikâyeti hakkında yürütülen ceza soruşturması üzerine yapmıştır. Ayrıca başvurudaki temel mesele

başvurucuya karşı kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı ile bu konuda yürütülen ceza soruşturmasının etkililiğidir ve zaten incelenmiştir. Bu nedenle başvurucunun disiplin cezasıyla ilgili şikâyeti hakkında ayrı bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma merciince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. İnsan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlali nedeniyle başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Silivri Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/5720) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜCAHİT YAĞAN

B. No: 2021/23474 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23474

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜCAHİT YAĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23474)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Mücahit YAĞAN

Vekili : Av. Nilay HASANEFENDİOĞLU ŞENGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptaline yönelik yargı kararının uygulanmaması nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığının (İdare) uzman çavuşluk alımı kapsamında yaptığı yazılı ve sözlü sınavları başarı ile geçmiş ve sağlık muayenesine tabi tutulmuştur. Muayenesi sonucunda Sağlık Bilimleri Üniversitesi Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından düzenlenen 7/3/2018 tarihli rapor ile hakkında komando uzman erbaş olabileceği belirtilmiştir.

3. Başvurucu hakkında tüm bu işlemlerin sonucunda İdarece 12/4/2000 tarihli ve 24018 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği'nin (Mülga Yönetmelik) 12. maddesi uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Yönetmelik'in 15. maddesi uyarınca yapılan değerlendirme sonucunda başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğu

sonucuna varıldığından bahisle ataması yapılmayarak adaylığı sonlandırılmıştır.

4. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali istemiyle 5/11/2018 tarihinde dava açmıştır. Ankara 4. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 9/5/2019 tarihinde işlemin iptaline karar vermiştir. Mahkeme, kararında başvurucunun jandarma uzman erbaşlığa kabul edilmeme işleminin Bolu 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 15/4/2015 tarihli ve E.2015/38, K.2015/405 sayılı kararı ile bina içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında hırsızlık suçundan 2 yıl 9 ay 10 gün hapis cezası ilecezalandırılmasına dayandırıldığını ve bunun neticesinde güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanması üzerine tesis edildiğini belirtmiştir. İdare Mahkemesi, bu tespitten hareketle Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 27/2/2019 tarihli ve 2014/7256 başvuru numaralı kararındaki gerekçeler ışığında dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varmıştır.

5. İdare karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (istinaf mercii) 26/11/2020 tarihinde istinaf talebini gerekçe eklemek suretiyle kesin olarak reddetmiş; kararda, işlemin dayanağını oluşturan 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması Kanunu'nun 1. maddesinin ikinci fıkrasının 28/4/2020 tarihli ve 31112 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 19/2/2020 tarihli ve E.2018/163, K.2020/13 sayılı Anayasa Mahkemesi kararıyla Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildiğini ve kararın yayımlandığı tarihte yürürlüğe girdiğini belirtmiştir. Ayrıca Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 29/5/2017 tarihli ve E.2016/852, K.2017/2326 sayılı kararında da belirtildiği gibi Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildiği bilindiği hâlde görülmekte olan davaların Anayasa'ya aykırılığı saptanmış hükümler dikkate alınarak çözümlenmesinin Anayasa'nın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkesine aykırı olacağını vurgulamıştır. Son olarak kanun koyucu bu konuda henüz bir düzenleme de yapmadığından Anayasa Mahkemesinin anılan iptal kararı ile ortaya çıkan bu durum sonucunda yasal dayanağı kalmayan dava konusu işlemin bu yönüyle hukuka uygun olmadığını belirtmiştir.

6. Kesinleşen yargı kararı üzerine İdare, işlemlere devam etmiştir. Bu kapsamda daha önce Sağlık Bilimleri Üniversitesi Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınan 7/3/2018 tarihli sağlık kurulu raporunun bir yıllık süresinin dolduğu gerekçesiyle başvurucu MSY 33-3 Türk Silahlı Kuvvetleri Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı Personelinin Sağlık Muayene Yönergesi (Yönerge) uyarınca tekrar rapor almak üzere hastaneye sevk edilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun sevk edildiği Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesinden almış olduğu 24/6/2019 tarihli sağlık kurulu raporunda Miyopi ve Spina Bifida (Ayrık Omurga Hastalığı)tanısı ile uzman erbaş/komando olamayacağı belirtilmiştir. İdare anılan ikinci rapor üzerine başvurucunun adaylığını 23/9/2019 tarihli işlemle sonlandırarak göreve başlatmamıştır.

B. Bireysel Başvuru Süreci

7. Başvurucu, lehine kesinleşen İdare Mahkemesi kararı sonrası doğrudan uzman erbaşlığa kabul edilmeyerek sağlık raporu aldırılmak üzere tekrar hastaneye sevk edilmesine ilişkin işleminin iptali istemiyle 14/8/2019 tarihinde dava açmıştır.

8. Ankara 11. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 30/1/2020 tarihinde işlemin iptaline karar vermiştir. Mahkeme kararda, yargı kararının geçmişe etkili olarak sonuç doğuracağını ve sınavlardan başarılı olup sağlık şartlarını taşıdığını sağlık kurulu raporuyla ispat eden başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğu gerekçesiyle adaylıkla ilişiğinin kesilmesine ilişkin işlemi, tesis edildiği tarihten itibaren tüm hukuksal sonuçlarıyla beraber ortadan kaldıracağına vurgu yapmıştır. Mahkeme; bu tespitten hareketle başvurucunun

adaylıkla ilişiğinin kesilmesi işleminden önce, gerekli olan sağlık koşullarını taşıdığını usulüne uygun bir şekilde aldığı sağlık kurulu raporuyla ispatladığını ve yargı kararı sonrasında davacının adaylık işlemlerinin kaldığı yerden devam etmesi gerektiğini vurgulayıp adaylık işlemlerinin devamı için tekrar sağlık kurulu raporu alınmak üzere hastaneye sevkine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığını belirtmiştir.

9. İdare, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 28/1/2021 tarihinde istinaf talebini kabul ederek mahkeme kararını kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir. Kararda; Yönerge'de temin faaliyetleri için alınan sağlık raporunun geçerlilik süresinin 1 yıl olduğu, bu raporun yargı kararı gereğince eğitime başlatılacağı tarih itibarıyla geçerlilik süresinin dolduğu ve başvurucu hakkında daha önce sona erdirilmiş olan adaylık işlemlerinin yargı kararı doğrultusunda kaldığı yerden yeniden başlatıldığı tespiti yapılmıştır. Bölge İdare Mahkemesi ayrıca kişilerin adaylığa kabul sonrasında her zaman sağlık şartının denetiminin idarece yapılabileceğini ve gerektiğinde adaylardan yeniden rapor alınmasının istenebileceğini vurgulamıştır. Bölge İdare Mahkemesi bu tespitlerden hareketle aradan geçen süre içinde başvurucunun sağlık durumunun yeniden tespit edilerek sağlık durumunda bir değişiklik olup olmadığının belirlenmesi için yeniden sağlık kurulu raporu almak üzere sevkinin istenilmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığını vurgulamıştır. Bölge İdare Mahkemesi; olayda yargı kararının uygulanmadığı sonucunun doğmadığını, henüz adaylık eğitimine başlamadan işlemleri sonlandırılmış olan başvurucu yönünden verilmiş olan yargı kararının bu hâliyle başvurucunun doğrudan atanması sonucunu doğurmayacağını belirtmiştir.

10. Nihai kararın başvurucuya 9/4/2021 tarihindetebliği üzerine 4/5/2021 tarihinde süresi içinde bireysel başvuru yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

11. Başvurucu, Ankara 4. İdare Mahkemesinin 9/5/2019 tarihli lehine verilmiş yargı kararının şeklen uygulanmak suretiyle etkisizleştirildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, tekrar rapor almak üzere hastaneye sevkinin haksız olduğunu oysaki sürecin başında bu raporun alındığını belirtmiştir.

12. Bakanlık görüşünde; uzman erbaşlık sınavında başarılı olan başvurucunun adaylık sürecinin, güvenlik ve arşiv araştırması sonuçlarının olumsuz olması nedeniyle sona erdirildiğini, bu işlemin iptali istemiyle açtığı davada, dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi üzerine başvurucunun atamasının yapılması için gerekli olan işlemlerin yeniden başlatıldığını, dolayısıyla idarenin yargı kararlarını etkisiz kılması gibi bir durumdan bahsetmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Bakanlık ayrıca başvurucunun sağlık muayenesi için hastaneye tekrar sevk edilerek sonucuna göre işlem yapılması ilgili mevzuata göre zorunlu olduğundan, henüz adaylık eğitimine başlamadan işlemleri sonlandırılmış olan başvurucu yönünden verilmiş olan yargı kararının bu hâliyle başvurucunun doğrudan atanması sonucunu doğurmadığını ileri sürmüştür.

13. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını

tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

14. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkı yönünden incelenmiştir.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

16. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 57).

17. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

18. Kararın icrası hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır. (Filiz Fırat, B. No: 2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

19. Kural olarak mahkeme kararlarının uygulanması, ilam zamanaşımı dolmadığı sürece her zaman talep edilebilir. Bu yöndeki bir talebe rağmen mahkeme kararı uygulanmamışsa olumsuz kamu gücü işleminden kaynaklanan bir süregelen ihlalden söz edilebilir. Bu durumda başvurucu, mahkeme kararının uygulanması talebini müteakiben makul bir süre bekledikten sonra Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilir. Başvurucunun talebinden vazgeçtiği ya da takipsiz bıraktığı anlaşılmadıkça bu tür başvuruların süresinde yapıldığını kabul etmek gerekir (Ahmet Yıldırım, § 29).

20. Olayda, başvurucunun eğitim yerine atanmayarak işlemlerinin sonlandırılmasına ilişkin idari işlem iptal edilmiş ve hüküm kesinleşmiştir. Bu ilk mahkeme hükmünün uygulanması amacıyla İdarece işlemlere yeniden başlandığı belirtilerek Yönergeye göre yenilenmesi gereken sağlık raporunun temini amacıyla başvurucu tekrar hastaneye sevk edilmiştir. Ancak alınan yeni raporda Miyopi ve Spina Bifida (Ayrık Omurga Hastalığı) tanısı ile uzman erbaş olamaz, komando olamaz, tespiti yapılmıştır. Bunun üzerine başvurucu tarafından doğrudan uzman erbaşlığa kabul edilmeyerek sağlık raporu aldırılmak üzere tekrar hastaneye sevk edilmesine ilişkin işleminin iptali talebiyle yeniden dava açılmıştır. İdarece anılan ikinci rapor üzerine başvurucunun adaylığı 23/9/2019 tarihli işlemle sonlandırılarak başvurucu göreve başlatılmamıştır.

21. Kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen hükmün uygulanıp uygulanmadığının anlaşılabilmesi için hükmün içeriğinin saptanması gerekir. Bu bağlamda hükmün gerekçesinde yer alan hukuki değerlendirmenin belirleyici olacağı izahtan varestedir. Somut olayda uygulanmadığı ileri sürülen mahkemenin 9/5/2019 tarihli iptal kararının gerekçesinde öz olarak İdarece elde edilen tespitlerin güvenlik soruşturmasını olumsuz kılacak ağırlıkta bulunmadığı ifade edilmiştir. Yine bu karara karşı yapılan istinaf talebi üzerine davayı inceleyen istinaf mercii tarafından verilen 26/11/2020 tarihli kararda da Anayasa Mahkemesinin belirtilen iptal kararı ile ortaya çıkan durum sonucunda yasal dayanağı kalmayan dava konusu işlemin hukuka uygun olmadığı belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle anılan iptal kararı, Anayasa Mahkemesi kararı ile Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen 4045 sayılı Kanun'un 1. maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak tesis edilen dava konusu işlemin hukuka aykırılığını tespit etmektedir. Bununla birlikte iptal kararında güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandırılmasına neden olan olguya dair bir irdeleme yapılmış olup, esasa dair bir değerlendirme yer almamaktadır.

22. Bu hâle göre idari işlemi, tesis edilmesine ilişkin usuli süreç yönünden hukuka aykırı bularak iptal eden hükmün idareye ilk tesis edildiği andan itibaren işlemin hukuki varlığını ortadan kaldırmak yönünde bir yükümlülük yüklediği açık ise de idarenin usule ilişkin eksiklikleri gidererek yeni bir işlem tesis etmesi mümkündür. Nitekim somut vakada idarenin iptal kararına istinaden işlemlere yeniden başladığı ve Yönergeye göre yenilenmesi gereken sağlık raporunun temini amacıyla başvurucunun tekrar hastaneye sevk edildiği, raporun olumsuz olması üzerine de yargı denetimine açık yeni bir idari işlem tesis ettiği dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Öte yandan yapılan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) incelemesinde 24/6/2019 tarihli olumsuz rapor üzerine adaylık işlemleri sonlandırılan başvurucu tarafından tesis edilen işleme karşı herhangi bir dava açılmadığı görülmüştür.

23. Bu itibarla Mahkeme tarafından verilen iptal kararının uygulanmadığından söz edilemeyeceğinden kararın icrası hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKHAN KAYA

B. No: 2021/23779 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23779

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKHAN KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23779)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Gökhan KAYA

Vekili : Av. Mustafa RÜZGAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında fiziksel şiddete uğranması ve olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ceza infaz kurumunda hükümlü sıfatıyla barındırılmakta olan başvurucu, vekili aracılığıyla 30/3/2020 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına ve Giresun Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği iki farklı şikâyet dilekçesiyle gözaltında kötü muamele gördüğünü iddia etmiştir. Başvurucunun iddiaları şöyledir:

i. 9/5/1992 tarihinde Giresun'un Bulancak ilçesinde gözaltına alınmış, bu tarihten tutuklanmasına karar verilen 19/6/1992 tarihine kadar Giresun Emniyet Müdürlüğü binasında tutulmuş, kendisine fiziksel şiddet ve işkence uygulanmıştır. 16/5/1992 tarihinde hâkim önünde verdiği ifadesinde kolluk görevlilerinin ifadesini zorla aldığını, 19/6/1992 tarihinde huzuruna çıkarıldığı Cumhuriyet savcısında ifadelerinin işkence ve baskı altında alındığını söylemiş; yargılamasını yapan (kapatılan) Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesinin

27/8/1992 tarihli duruşmasında da ifadesinin kollukça yazıldığını, ifadeyi baskı ile işkenceyle imzaladığını ifade etmiştir.

ii. 5/2/1997 tarihinde İstanbul Taksim'de dört beş sivil polis tarafından dövülerek gözaltına alınmış [Başvurucu bu gözaltı işleminin o dönem yayın yapan Emek isimli bir gazetede "Kaçırma olayına avukat Doğru tanık" başlığıyla haberleştirildiğini ileri sürmüş ve şikâyet dilekçesine buna ilişkin bir gazete sayfası fotokopisi eklemişse de bir kupürden oluşan ve fotoğraf içermeyen haber yazısı okunamamaktadır.], hakkında yakalama kararı olduğu gerekçesiyle Giresun'a götürülerek buradaki kolluk görevlilerine teslim edildiği 14/2/1997 tarihine kadar yine fiziki şiddet görmüştür.

iii. 14/2/1997 tarihinde Giresun'da kolluk görevlilerine teslim edilmiş, tutuklandığı 19/2/1997 tarihine kadar yine kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğramıştır. Daha sonra yargılamasının yapıldığı (kapatılan) Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde yine kolluktaki ifadelerini işkenceyle verdiğini iddia etmiştir.

iv. Bu süreçlerde hakkında alınmış herhangi bir gözaltına giriş ya da çıkış sağlık raporu mevcut değildir.

v. Aynı dönemde birlikte yargılandığı M.E.Y., Ç.H., M.H., H.H. ve C.G. de yargılama esnasında emniyette işkence gördüklerini beyan etmiş; M.E.Y. müdafii o dönem bu işkence iddiaları hakkında suç duyurusunda bulunmuştur [Başvurucu, bu suç duyurusuna ilişkin bir soruşturma numarası, tarih bilgisi ya da akıbetine ilişkin herhangi bir bilgi vermemiştir.].

vi. 1992 ve 1997 yıllarında yaşadığını ileri sürdüğü bu işkenceleri hâlâ unutmamış, bunun bedenen ve psikolojik izlerini taşımaya devam etmiş; ifade, sorgu ve savunmalarını dile getirdiği soruşturma ve kovuşturma mercileri hareketsiz kalmıştır. Kendisine fiziksel şiddet uygulayan tüm polis memurlarından şikâyetçidir.

3. Şikâyet dilekçeleri üzerine soruşturma başlatan İstanbul ve Giresun Cumhuriyet Başsavcılıklarınca kolluğa yazılan müzekkerelerle başvurucunun iddialarına ilişkin tüm bilgi ve belgelerin gönderilmesi istenmiştir.

4. Giresun İl Emniyet Müdürlüğü tarafından Giresun Cumhuriyet Başsavcılığına yazılan 20/9/2021 tarihli cevabi yazı ve eklerinden anlaşılanlar şöyledir:

i. Başvurucunun isminin cevabi yazı ekinde bulunan belgelerde kronolojik olarak ilk defa Giresun İl Emniyet Müdürlüğü tarafından Bulancak Cumhuriyet Başsavcılığına hitaben yazılan, "TKP/ML-Tikko operasyonu" konulu 5/5/1992 tarihli yazıda "2/5/1992 günü Müdürlüğümüzce başlatılan TKP/ML-Tikko isimli illegal örgüte yönelik operasyonlarda yakalanarak gözaltına alınan"lar olarak ifade edilen ve suç dosyaları ile birlikte sevk edilen sekiz kişilik listede geçtiği görülmüştür.

ii. Giresun Emniyet Müdürlüğü tarafından Giresun Devlet Hastanesine hitaben yazılan ve başvurucunun muayenesi yapılarak darp ve şiddet emarelerinin bulunup bulunmadığına dair rapor düzenlenmesi talebini içeren 15/5/1992 tarihli yazının altına el yazısı ile "15/5/92, 479, Saat:14.00, adı geçen şahsın yapılan muayenesinde darp ve cebir izine rastlanmamıştır. ...[okunamadı] kanaat raporudur." notunun düşülerek imza edildiği ancak imza sahibinin kimliğine ilişkin bir yazı ya da kaşe bulunmadığı görülmüştür.

iii. Üç kolluk görevlisi tarafından düzenlenen ve yakalanan üç şahsın da imzasını taşıyan 5/2/1997 tarihli Yakalama Tutanağı'nda; il içinde yaşanan soygun, gasp, pankart asma gibi eylemler üzerine başlatılan çalışma sonucu yasa dışı TKP/ML-B örgütüne mensup şahısların

İstanbul Şişli Cumhuriyet Caddesi üzerinde bulunan bir otobüs durağında buluşacaklarının öğrenilmesi üzerine yapılan operasyonda durakta bulunan üç şahsın yakalandığı, şahıslardan birinin fiilî mukavemette bulunması üzerine etkisiz hâle getirildiği, bu şahıslardan birinin üzerinden A.K.ya ait kimlik çıktığı ifade edilmiştir. Ekli belgelerden 13/2/1997 tarihli Teslim ve Tesellüm Tutanağı'ndan 5/2/1997 tarihli Yakalama Tutanağı'nda yer verilen A.K.ya ait kimliğin sahte olduğu ve bu kimliği taşıyan kişinin başvurucu olduğu ifade edilerek Giresun'daki eylem ve faaliyetleri nedeniyle Giresun'a gönderildiği anlaşılmıştır.

iv. Başvurucu hakkında 10/2/1997 tarihinde Haseki Hastanesinde düzenlenen geçici adli rapora "Adli rapor nedeniyle getirilen hastanın şuuru açık, koopere, fizik muayenesinde herhangi bir lezyon tespit edilmedi." notu düşülmüştür.

v. Başvurucu hakkında 13/2/1997 tarihinde Haseki Hastanesinde düzenlenen geçici adli raporda "Yapılan muayenede genel fizik muayene bulguları normaldir. Herhangi bir darp cebir izi gözlemlenmemektedir." notu yer almaktadır.

vi. Başvurucu hakkında Giresun İl Emniyet Müdürlüğü tarafından yazılan 19/2/1997 tarihli doktor raporu düzenlenmesi istemini içeren yazı üzerine düzenlenmiş olan aynı tarihli "Adli Rapor Formu" başlıklı belgede "Yukarıda adı geçen şahsın yapılan muayenesinde darp ve cebir izine rastlanmamıştır." notunun düşülmüş olduğu ve belgenin düzenleyen doktorun imza ve kaşesini taşıdığı görülmüştür.

5. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturmada 15/10/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başsavcılık; olayda soyut iddialar dışında atılı suçun işlendiğine dair delil ve emare bulunmadığını, dilekçeye konu olayların ciddi bulgu ve belgelere dayanmadığını, işkence suçu bakımından suçun siyasal, felsefi, ırki veya dinî saiklerle, toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlendiği yönünde bir bulgunun dosya kapsamında yer almadığını, iddia edilen eylemlerin görevi kötüye kullanma veya zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması olarak değerlendirilmesi hâlinde ise zamanaşımı süresinin dolduğunu kararına gerekçe olarak göstermiştir. Başvurucunun anılan karara yaptığı itirazı Sulh Ceza Hâkimliğince 18/2/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

6. Giresun Cumhuriyet Başsavcılığı yürüttüğü soruşturmada ise 27/4/2022 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiş; karar gerekçesinde başvurucunun iddialarının soyut nitelikte olduğunu ifade etmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz yetkili sulh ceza hâkimliğince 24/5/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararları öğrenmesinden sonra süresinde bireysel başvurularda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucunun Giresun'da gerçekleştiğini ileri sürdüğü olaylar nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasını içeren 2022/67791 numaralı başvuru dosyasının aralarında kişi ve konu yönünden irtibat bulunması nedeniyle 2021/23779 numaralı başvuru dosyasıyla birleştirilmesine, incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmesi gerekir.

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne

karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; 1992 ve 1997 yıllarında gerçekleşen iki farklı olayda yakalanma anında ve gözaltında tutulduğu dönemde fiziksel şiddete uğradığını, bu nedenle yaptığı şikâyetler üzerine başlatılan soruşturmaların etkili şekilde yürütülmediğini ifade ederek kötü muamele yasağının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde, konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadı sunularak başvurucunun gözaltına alınmasından uzun bir süre sonra kötü muamele iddiasında bulunduğu, adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı bildirilmiştir. Başvurucu, karşı beyan dilekçesinde başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, § § 45-47).

14. Somut olayda başvurucunun kötü muamele iddialarını özen yükümlülüğü ile bağdaşmayacak şekilde, olayların yaşandığını ileri sürdüğü tarihlerin üzerinden oldukça uzun bir süre (ilk olay bakımından 27 yıl 9 ay 11 gün ve ikinci olay bakımından ise 23 yıl 1 ay 11 gün) geçtikten sonra ileri sürdüğü, ayrıca unutamadığını, fizyolojik ve psikolojik olarak izlerini taşıdığını iddia ettiği bu olaylara ilişkin olarak kamu makamlarına başvurmasına engel olan bir sebep göstermediği, soruşturma dosyalarına yansıyan muayene raporlarında da herhangi bir darp ve cebir izine rastlanmadığının belirtildiği, başvurucunun ileri sürdüğü fiziksel şiddete ilişkin soruşturma makamlarına başkaca da bir rapor ya da belge sunmadığı görüldüğünden başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OKAN TALAY

B. No: 2021/31717 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31717

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OKAN TALAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31717)

Karar Tarihi: 12/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 31/12/2025 - 33124

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Okan TALAY

Vekili : Av. Büşra YANLIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, uğranılan zararın tazmin edilmesi talebiyle açılan tam yargı davasında uyuşmazlığın esasına etkili iddiaların karşılanmaksızın karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Eyüpsultan Belediyesi yetki sınırlarında yer alan Kurtkemeri mesire yeri, İstanbul Şişli Vakfı (Vakıf) ile İstanbul Çevre ve Orman İl Müdürlüğü arasında imzalanan 21/4/2006 tarihli sözleşme ile 19 yıllığına Vakfa kiralanmıştır. 1/4/2018 tarihinde Vakıf ile A.B.A. isimli şahıs arasında paintball faaliyeti kapsamında hizmet satın alma ve işletme sözleşmesi imzalanmıştır. Kiralanan bu mesire alanında Vakıf iktisadi işletmesi, F. K. Macera Parkı adıyla faaliyetlerine başlamıştır.

3. Vakfa, faaliyetleri ile ilgili Eyüpsultan Kaymakamlığınca gıda ve yem işletmelerini kapsayan işletme kayıt belgesi verildiği görülmüş ancak herhangi bir ruhsat bilgisine rastlanmamıştır.

B. Bireysel Başvuru Süreci

4. 15/6/2018 tarihinde Kurtkemeri mesire yerindeki Macera Parkı'nda oynanan paintball oyunu bittikten sonra oyunculardan birinin (H.Y.) silahının ateş alması nedeniyle başvurucu gözünden yaralanmıştır. Yaşanan kaza sonucu başvurucunun sol gözünde kalıcı körlük oluşmuş ve %32 oranında maluliyet meydana gelmiştir.

5. Başvurucu 24/9/2018 tarihinde, olay ile ilgili olarak Vakfa ve Macera Parkı işletmesine hitaben İstanbul 2. Tüketici Mahkemesinde (Tüketici Mahkemesi) 2018/559 esas sayısında tazminat davası açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde davalı işletme tarafından kendilerine paintball ekipmanları verildiğini ancak oynayacak olanlara gerekli güvenlik talimatlarının anlatılmadığını, ayrıca kaskın çıkarılmasının sonuçlarının ne denli tehlikeli olabileceğinin söylendiğini ve kaza durumunda ortaya çıkan sorumluluğun işletmeden alınıp oyunculara yükletildiğinin belirtildiği taahhütname imzalatıldığını, pis, tozlu ve ter kokan kaskların oynayanların görüş açılarını fazlasıyla azaltıp bu durumun oyun esnasında pek çok kez tehlikeye neden olduğunu ileri sürmüştür. Oyun bittikten sonra kafasındaki pis ve tozlu kaskı çıkarmak zorunda kaldığını, o sırada silahın emniyet kilidinin açık olup olmadığını kontrol etmekte olan akrabası H.Y.nin elindeki silahın patladığını ve gözünden yaralandığını iddia etmiştir. Tüketici Mahkemesi uyuşmazlığın çözümü için bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu; Gençlik ve Spor Bakanlığının (İdare) kazanın meydana geldiği Macera Parkında gerekli denetlemeleri gerçekleştirmediği, paintball sektöründe faaliyet gösterecek işyerlerine yönelik yasal düzenlemeleri yapmadığı, bu nedenle hizmetin kötü ve geç işlemesine sebep olduğundan bahisle ortaya çıkan zararın tazmini istemiyle 14/6/2019 tarihli dilekçe ile İdareye başvurmuştur. Başvurunun altmış gün içinde cevap verilmeyerek zımnen reddedilmesi üzerine başvurucu, gözünde kalıcı körlük oluşması nedeniyle uğradığı zarara karşılık olarak fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 1.000 TL maddi ve 60.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile ödenmesine karar verilmesi istemiyle 16/10/2019 tarihinde dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde söz konusu işletmenin macera parkı/paintball alanı kapsamında bir ruhsatının olmadığını, tesis içinde revir, sağlık personeli bulunmadığını, idari hizmetin geç ve kötü işlemesi neticesinde belki de çok basit bir müdahale ile giderilebilecek bir kaza geçirebilecekken bir gözünde kalıcı körlük meydana geldiğini, evli ve bir çocuklu olup ailesine bakmakla yükümlü olduğunu, olaydan önce motorlu kurye olarak çalıştığını, bir gözünde kalıcı körlük varken aynı pozisyonda bir daha çalışamayacağını, buna göre oluşan zararla ilgili olarak bilirkişi incelemesi yapılarak karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Uyuşmazlığı inceleyen İstanbul 7. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 30/10/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Bu durumda, İstanbul 2. Tüketici Mahkemesinin 2018/559 esas[a] sayılı dosyasında alınan bilirkişi raporu ile dosyadaki diğer bilgi ve belgeler bir bütün olarak irdelendiğinde, olayın ruhsatsız ve kaçak olarak işletilen paintball sahasında davacının başka bir oyuncunun silahındaki mermi ile yaralanması şeklinde gerçekleştiği, adli yargı nezdinde işletme sahiplerine karşı açılan davada alınan bilirkişi raporu ile olayda işletme sahibinin %70 ve alt yüklenicisinin ise %30 oranında kusurlu bulunduğunun belirlenerek zararın işletme sahiplerinin kusuru nedeniyle oluştuğuna işaret edildiği ve davalı idareye herhangi bir kusur atfedilmediği, dosya içeriğinde davalı idareye olayla ilgili olarak kusur atfedilmesini gerektirecek herhangi bir bilgi, belge veya delilin de mevcut olmadığı ve davacının uğradığı zararın oyun oynanan sahayı işleten işletme sahiplerinin gerekli önlemleri almaması

nedeniyle yaşanan kaza sonucunda ortaya çıktığı anlaşıldığından, gerçekleşen olay sonucu oluştuğu ileri sürülen zararda davalı idareye yöneltilebilecek herhangi bir hizmet kusuru hali bulunmadığı gibi davalı idarenin kusursuz sorumlu[lu]ğunu gerektirecek koşulların da mevcut olmadığı, bu kapsamda davacının maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddi gerektiği sonucuna varılmıştır."

7. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; istinaf dilekçesinde adli yargıda görülmekte olan davada alınan bilirkişi raporunun dava dışı işletmecilerin kusur oranlarıyla ilgili olduğunu, İdarenin hizmet kusuru bakımından hükme esas alınabilecek nitelikte olmadığını iddia etmiştir. Ayrıca İdarenin hizmet kusuru nedeniyle sorumluluğunun tespiti için bu dosya kapsamında da oluşan zarar yönünden bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğini vurgulamıştır. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9. Dava Dairesi (Daire) 20/4/2021 tarihinde verdiği kararla istinaf başvurusuna konu kararın hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebep bulunmadığı tespitiyle istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

8. Nihai karar 28/4/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 25/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

9. Başvurucunun adli yargıda açtığı davayla ilgili olarak Tüketici Mahkemesi yaptığı yargılamada 23/2/2023 tarihli kararla davanın maddi tazminat talebinin kabulüyle 957.314,04 TL'nin olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline ve başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Tüketici Mahkemesi, manevi tazminat talebinin ise kısmen kabulü ile 51.000 TL manevi tazminatın yine olay tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsili ile başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Tüketici Mahkemesi karar gerekçesinde, dosya kapsamındaki tanık beyanları uyarınca kusur durumunun tespiti için bilirkişi raporu aldırıldığını belirtmiştir. Raporda işletme izin kaydı, yeterlilik belgesi, paintball hakem belgesi, paintball antrenör belgesi yükümlülüklerini yerine getirmeyen, işletme ile yüklenici arasında akdedilen 1/4/2018 tarihli hizmet satın alma sözleşmesi uyarınca uluslararası standartlarda ve ulusal standartlara uygun olarak paintball tesisinin yapılması ve sonrasında işletilmesi ile ilgili denetim görevini yerine getirmeyen ve bu spor için gerekli organizasyonu kurmayan Vakıf iktisadi işletmesinin ağır kusurlu olduğu tespit edilmiştir. Tüketici Mahkemesi, kararda hizmet satın alma sözleşmesinde de belirtildiği üzere yüklenici A.B.A.nın paintball sahasını fiilî olarak işleten ve oyun organizasyonlarını yapan kişi olarak gerekli tedbirleri almadığından kusurlu olduğu kanaatine vardığını belirtmiştir. Bununla birlikte kazaya neden olan H.Y.nin müsabaka bittikten sonra oyun alanını terk etmeden kendisi ve yanındakiler kasksız olduğu esnada elindeki silahı tutarken özenli ve tedbirli olmadığından kusurlu görüldüğünü, başvurucunun da oyun esnasında olmasa da oyun bittikten sonra oyun sahası içinde yer alan güvenlik alanında paintball oynayan kişi olarak kaskı çıkardığından ve can güvenliği bakımından özenli ve tedbirli olmadığından kusurlu olduğunu vurgulamıştır. Tüketici Mahkemesi bu tespitler sonucunda davalı Vakıf iktisadi işletmesinin olayda %70 kusurlu Macera Parkı işletmesinin ise %15 kusurlu olduğunu, başvurucunun oyun esnasında olmasa da oyun bittikten sonra oyun sahası içinde yer alan güvenlik alanında kaskını çıkardığı için %10 kusurlu olduğunu, dava dışı H.Y.nin müsabaka bittikten sonra oyun alanını terk etmeden kendisi ve yanındakiler kasksız olduğu esnada özenli ve tedbirli davranmayarak başvurucuyu yanlışlıkla

yaraladığından %5 kusurlu olduğunu belirtmiştir.

10. Vakıf, karara karşı 18/5/2023 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 46. Hukuk Dairesinin 2023/1810 esas numarasına kaydolan dosya karar tarihi itibarıyla derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; İdarenin gereken düzenlemeleri ve kontrolleri yapmaması nedeniyle hizmet kusuru olduğunu, İdarenin taraf olmadığı bir uyuşmazlığa ilişkin alınan bilirkişi raporunun Mahkemece hükme esas alındığını iddia etmiştir. Başvurucuya göre somut olayda incelenmesi gereken mesele, işletme sahiplerinin gerekli önlemleri alıp almadığı değil İdarenin yerine getirmekle yükümlü olduğu kamu hizmetini yürütüp yürütmediğidir. Buna göre başvurucu; Mahkemece hukuk kurallarının hatalı yorumlandığını, davanın hatalı gerekçe ile reddedildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

12. Başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

15. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, mahkemenin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz mercilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar

hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

16. Başvurucu; paintball oynarken yaşadığı kaza sonucu bir gözünde kalıcı körlük oluştuğu, İdarenin kazanın meydana geldiği yerde gerekli denetlemeleri gerçekleştirmemesi ve paintball sektöründe faaliyet gösterecek işyerlerine yönelik yasal düzenlemeleri yapmaması nedeniyle hizmetin kusurlu işletildiği iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Söz konusu davada tartışılacak temel mesele, başvurucunun maddi ve manevi zarara uğrayıp uğramadığı ve varsa zararının kusursuz veya kusur sorumluluğu uyarınca devlet tarafından karşılanmasının koşullarının oluşup oluşmadığıdır.

17. Mahkeme, başvurucunun tazminat istemini kusur sorumluluğu ilkesi yönünden incelemiş ve sorumluluğun şartlarının oluşmadığına karar vermiştir. Mahkeme bu sonuca ulaşırken Tüketici Mahkemesinde yaptırılan bilirkişi raporunda zararın işletme sahiplerinin kusuru nedeniyle oluştuğuna işaret edildiğini, İdareye herhangi bir kusur atfedilmediğini ve dosya içeriğinden İdareye olayla ilgili olarak kusur atfedilmesini gerektirecek herhangi bir bilgi, belge veya delilin mevcut olmadığını belirterek gerekçesini oluşturmuştur.

18. Başvurucu; dava ve istinaf dilekçelerinde İdarenin hizmet kusuru nedeniyle sorumluluğunun tespiti için bu dosya kapsamında da oluşan zarar yönünden bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğini, adli yargıda yaptırılan bilirkişi raporunun hükme dayanak yapılamayacağını özellikle vurgulamıştır. Mahkeme, yaptığı yargılamada bilirkişi incelemesi yapılmasını gerekli görmediği gibi Tüketici Mahkemesince düzenlettirilen bilirkişi raporunu hükme esas almıştır. Daire de ayrı bir gerekçe göstermeksizin istinaf talebini reddetmiştir.

19. Bu durumda uyuşmazlığın sonucuna etkili, ayrı ve açık yanıt verilmesini gerektiren bir hususla ilgili olarak yargı kararlarında ilgili ve yeterli bir gerekçe bulunmadığı, bu bağlamda başvurucunun uyuşmazlığın sonucunu etkileyebilecek nitelikteki iddiasının ilk derece mahkemesince kararda tartışılmadığı ve bu hususa ilişkin gerekçe oluşturulmadığı görülmüştür.

20. Bu itibarla başvurucunun uyuşmazlığın sonucuna etkili iddia ve itirazlarının ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılanmadığı anlaşıldığından gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 7. İdare Mahkemesine (E.2019/2061, K.2020/1485) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT KARTAL

B. No: 2021/39024 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT KARTAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39024)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Murat KARTAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, geçici görevlendirilme sonrası anılan görevden dolayı tarafına vekâlet ücreti ödenmemesi üzerine açılan davada karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, idareye yapılan ara karar cevabının tebliğ edilmemesi nedeniyle de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü (TCDD/İdare) Erzurum Gar Müdürlüğünde sözleşmeli personel statüsünde hareket memuru olarak görev yapmaktayken 15/2/2016 tarihinde trafik kontrolörü olarak geçici görevlendirilmiştir.

3. Başvurucu, maaşının trafik kontrolörlüğü statüsünde ödenmediğinden bahisle 20/9/2016 tarihli dilekçe ile idareye başvuruda bulunmuştur. Başvurucu dilekçesinde, trafik kontrolörü olmak için gerekli şartları taşıdığını, fiilen yaptığı trafik kontrolörlüğü görevi ile hareket memuru arasındaki ücret farkının tarafına ödenmesi gerektiğini belirtmiştir. İdare 22/9/2016 tarihli işlemi ile belirtilen görevlendirmenin servis müdürlüğü tarafından yapıldığı gerekçesi ile talebi reddetmiştir.

4. Başvurucu, işlemin iptali ve göreve başladığı tarihten itibaren hak ettiği vekâlet aylığının yasal faizi ile birlikte tarafına ödenmesi talebiyle dava açmıştır. Erzurum 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 17/1/2018 tarihli kararla işlemin iptaline ve başvurucunun maaş farkının ödenmesi talebinin kabulüne hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; hareket memuru olarak görev yapmaktayken trafik kontrolörü olarak görevlendirilen ve trafik kontrolörü olmak için gerekli şartları taşıdığı belirtilen başvurucunun hareket memuru ile fiilen yürüttüğü trafik kontrolörü arasındaki maaş farkının ödenmesi gerektiği vurgulanarak işlemde hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmadığı belirtilmiştir. Mahkeme ayrıca göreve başladığı tarihten itibaren hareket memuru ile fiilen yürüttüğü trafik kontrolörü arasındaki maaş farkının idareye başvurduğu tarihten itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte başvurucuya ödenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

5. İdare tarafından yapılan istinaf talebi, Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 2/4/2021 tarihli kararı ile kabul edilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi, mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yukarıda yer verilen mevzuatın değerlendirilmesinden, vekâlet aylığı ödenebilmesi için, vekâlet edenin asilde aranan şartları taşıması, atamanın vekâleten yapılması ve vekâleten atamaya yetkili amir tarafından yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Mahkememiz tarafından davalı idareye yapılan ara kararına verilen cevapta; 'sözleşmeli personelin vekâleten atama işlemlerinde herhangi bir yetki devri yapılmadığından boş bulunan her pozisyon için yapılacak vekâleten atamalarının genel müdürlüğün yetkisinde olduğu'nun belirtildiği görülmüştür.

Uyuşmazlıkta ise; hareket memuru olarak görev yapan davacının, her ne kadar asilde aranan şartları taşıdığı anlaşılmakta ise de; personel ihtiyacı nedeniyle trafik kontrolörü olarak görevlendirilmesine ilişkin işlemin TCDD 4. Bölge Müdürünün oluru ile tesis edildiği, ancak davacının vekâlet ettiği göreve ilişkin atamaların TCDD (Genel) müdürünün görev ve yetkisinde olduğu, bölge müdürlüklerine bu hususa ilişkin herhangi bir yetki devrinin yapılmadığı anlaşıldığından atamaya yetkili amir tarafından görevlendirilmeyen davacının vekâlet aylığı talebinin reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık, istinafa konu Mahkeme kararında ise hukuki isabet görülmemiştir."

6. Nihai karar 20/5/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 21/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; hareket memuru kadrosuyla istihdam edilmekle birlikte trafik kontrolörlüğü kursunu başarıyla tamamladığını ve bu görevi ifa edebilecek yetkinliğe eriştiğini, idarece işbu kadroya asil olarak atama yapılmadığını, vekâleten görevlendirme yapıldığını oysaki bu göreve asaleten atanabilecek pozisyonda olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca idarenin vekâleten atama işlemlerinin hepsini Bölge Müdürlüğüne yaptırdığını ve vekâlet ücreti taleplerinin atamanın yetkili makam tarafından yapılmadığı gerekçesiyle kötü niyetli olarak reddedildiğini belirtmiştir. Başvurucu son olarak vekâleten de olsa fiilen çalıştığı trafik kontrolörü vazifesi nedeniyle hak ettiği vekâlet ücretinin idarece ödenmesi gerektiğini ve açtığı dava sonucunda davanın reddi yönündeki istinaf yorumunun adil yargılanma hakkını

ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargı mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan TCDD yazısında başvurucunun 15/2/2016 tarihinden bu yana aynı görevlendirme ile vazifesini sürdürdüğünü ve bu süre zarfında geçici görevlendirmesinden imtina etmesi yönünde herhangi bir talebinin bulunmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

9. Başvurunun bu kısmı adil yargılanma hakkının görünümlerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

12. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, ilk derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz mercilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

13. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak mahkemelerin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin yargılama

merciinin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ [1. B.], B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

14. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp gerekçenin aynı zamanda makul olması da aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

15. Başvurucu; ısrarla idarece işbu kadroya asil olarak atama yapılmadığını, vekâleten görevlendirme yapıldığını oysaki bu göreve asaleten atanabilecek pozisyonda olduğunu, ayrıca idarenin vekâleten atama işlemlerinin hepsini Bölge Müdürlüğüne yaptırdığını dile getirmiştir. Yine başvurucu, yetkili makam tarafından vekâlet ücreti taleplerinin atamanın yapılmadığı gerekçesiyle kötü niyetli olarak reddedildiğinden yakınmıştır. Bölge İdare Mahkemesi ise başvurucunun atamaya yetkili amir tarafından görevlendirilmediği üzerinde durarak ücret farkı talebinin reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

16. Başvurucunun ifa ettiği trafik kontrolörlüğü görevine ilişkin ücret farkının ödenmemesinin sebebi olarak görevlendirmenin Genel Müdürlük yerine Bölge Müdürlüğünce yapılması gösterilmiştir. Ancak olayda usuldeki bu eksikliğin başvurucunun noksanlığından veya kusurundan kaynaklanmadığı açıktır. Başvurucunun görevlendirmeye ilişkin şartları taşıdığı da görülmektedir. Bölge İdare Mahkemesi, yaptığı ara kararı ile idareden gerekli belgeleri temin etmiş ve yapılan görevlendirmelerin Bölge Müdürlüğünce yapıldığını belirlemesine karşın görevlendirmelerin neden atamaya yetkili amir tarafından yapılmadığını ve söz konusu görevlendirmede başvurucunun herhangi bir kusurunun bulunup bulunmadığını kararında tartışmamıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

17. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; idarenin Bölge İdare Mahkemesine sunmuş olduğu ara kararı cevabına karşı

beyanda bulunma fırsatının tarafına verilmediğini belirtmiştir. Başvurucu, şayet bu konu ile ilgili cevap verme fırsatı verilseydi idarenin vekâleten atama işlemlerinin hepsini Bölge Müdürlüğüne yaptırdığını ve vekâlet ücreti taleplerinin atamanın yetkili makam tarafından yapılmadığı gerekçesiyle kötü niyetli olarak reddedildiğini ileri sürebileceğini belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; yargı mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan TCDD yazısında; görevlendirme işlemlerinin sadece bölge müdürlükleri değil Genel Müdürlük işlemleriyle de yapıldığı ve bunun birçok örneğinin bulunduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

21. Başvurunun bu kısmı adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

24. Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması imkân dâhilinde değildir (Mehmet Fidan, § 38).

25. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır. Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18, 19).

26. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin

gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz [2. B.], B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

27. Davanın esasına müteallik iddiaların uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması adına yeterli ölçüde irdelenip irdelenmediği ve bu kapsamda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma getirilip getirilmediği denetime açık hususlardır (Yılmaz Özcan [2. B.], B. No: 2015/12914, 15/11/2018, § 38).

28. Başvurucu; idarenin Bölge İdare Mahkemesine sunmuş olduğu ara kararı cevabına karşı beyanda bulunma fırsatının tarafına verilmediğini, şayet bu konu ile ilgili cevap verme fırsatı verilseydi idarenin vekâleten atama işlemlerinin hepsinin Bölge Müdürlüğü tarafından yapıldığını, buna ilişkin delillerini sunabileceğini belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İdarenin, Bölge İdare Mahkemesine göndermiş olduğu belgelerin incelenmesi sonucunda başvurucunun iddiasının temelsiz olduğu söylenemez.

29. İdarece ileri sürülmemesine rağmen Bölge İdare Mahkemesince saptanan farklı bir kanun maddesine göre eylemlerin değerlendirilerek sebep ikamesi yapıldığı da gözardı edilemez. Anayasa Mahkemesi bu gibi durumlarda üst mahkemelerin yeni durumu taraflara bildirmesi, bu bağlamda görüş ve itirazları alarak çelişmeli yargılama ilkesine uygun hareket etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ancak mevcut başvuruda Bölge İdare Mahkemesince anılan gereksinimlerin karşılanmadığı gözetildiğinde istinaf yargılamalarının çelişmeli yargılama ilkesine uygun yürütüldüğünü de şu hâlde kabul etmek mümkün olmamıştır (Koray Erdoğan [1. B.], B. No: 2013/1989, 10/3/2016, §§ 37-44).

30. Bölge İdare Mahkemesince yapılan ara karar üzerine idare, sözleşmeli personelin vekâleten atama işlemlerinde herhangi bir yetki devri yapılmadığını, boş bulunan her pozisyon için yapılacak vekâleten atamaların Genel Müdürlüğün yetkisinde olduğunu belirtmiştir. Bölge İdare Mahkemesi de ara karar üzerine temin ettiği belgelere dayanarak başvurucunun atamaya yetkili amir tarafından görevlendirilmediğinden hareketle ücret farkı talebinin reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır. Ancak başvurucuya Bölge İdare Mahkemesinin ara kararı doğrultusunda idare tarafından sunulan bilgi ve belgelere karşı delillerini sunma imkânı tanınmamıştır.

31. Sonuç olarak başvurucunun davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürüldüğü ve bu durumun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olduğu değerlendirilmiştir.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

33. Başvurucu, üstlendiği görevden dolayı tarafına ücret verilmemesi nedeniyle angarya yasağının ihlal edildiğini ve daha çok sorumluluk ve ücret gerektiren bir görevi ifa ettiği hâlde karşılığında ayrı bir ücret ödenmemesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

34. Somut olayda gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama

ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin yapılan değerlendirmeler de gözönünde bulundurulduğunda bu aşamada anılan ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesine (E.2018/478, K.2021/584) iletilmek üzere Erzurum 2. İdare Mahkemesine (E.2016/2440, K.2018/76) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KOÇ

B. No: 2021/51497 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51497

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/51497)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Ali KOÇ

Vekili : Av. Akın DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin yaptığı düşünce açıklamalarından dolayı devlet memurluğundan çıkarılması nedeniyle ifade özgürlüğünün, tanıkların mahkemelerce bizzat dinlenmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, maaş ve özlük haklarından mahrum kalınması nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Tokat'ın Niksar ilçesinde bulunan bir camide imam hatip olarak görev yapmaktadır.

3. Somut olay, on altı kişinin imzasıyla verilen ve başvurucunun görevini aksattığı, devlet büyüklerine hakaret ettiği ve siyasi söylemlerde bulunduğu gibi iddiaların ileri sürüldüğü şikâyet dilekçesi etrafında şekillenmiştir. İdare söz konusu iddialar yönünden disiplin soruşturması başlatmıştır. Soruşturma sürecinde başvurucu ve şikâyetçilerle birlikte başvurucunun gösterdiği tanıkların ve ilgili diğer kişilerin ifadesine başvurulmuştur.

4. Soruşturma neticesinde başvurucu hakkında;

- 2014-2015 yıllarındaki genel ve yerel seçimlerde belli bir siyasi partiye, Cumhurbaşkanlığı seçiminde ise belli bir adaya oy verilmemesi yönünde insanlara telkinlerde bulunduğu,

- Başbakan ile (başbakanlık yaptığı dönemde) Cumhurbaşkanı'nı hırsızlık ve yolsuzluk yapmakla itham ettiği ve hükûmetin Fethullah Gülen destekçilerine zulmettiğini beyan ettiği iddiasının tanıklar tarafından doğrulandığı ve bu çerçevede "Ak Parti içinde hırsızlık ve yolsuzluk yapanlar var"; "Hırsız Bunlar"; "R.T.E.'nin Cumhurbaşkanı seçilmesi ülke için büyük sıkıntılara yol açar, ona oy verilmemesi gerekir"; "Başbakanlığı döneminde R.T.E. yolsuzluk yaptı ve bakanları korudu"; "Hükûmet insanlara zulmetti" şeklinde sözler sarf ettiği,

- Yapılan açıklamalar ve yaşanan süreç nedeniyle cami cemaati arasında birliğin bozulduğu, cemaatten bazı kişilerin başka camilere gitmeye başladığı tespitlerinde bulunulmuştur.

5. Nihayetinde başvurucunun Diyanet İşleri Başkanlığı personeli olarak dinî görevinde veya bu görevinin haricinde her türlü siyasi görüş ve düşünüşün dışında kalarak tarafsızlığına gölge düşürecek söz ve hareketten kaçınması gerekirken eylemleriyle siyaset yasağını ihlal ettiği belirtilerek 22/6/1965 tarihli ve 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 25. maddesi olan "Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluşunun her derecesinde görev alan personel, Memurin Kanununun hizmetliler için yasak ettiği siyasi faaliyetten başka, dinî görevi içinde veya bu görevin dışında, her ne suretle olursa olsun, siyasi partilerden herhangi birini veya onların tutum ve davranışını övemez ve yeremez. Bu gibi hareketleri tahkikatla sabit olanların, ilgili ve yetkili mercilerce işine son verilir." uyarınca görevine son verilmiştir.

6. Başvurucu, anılan işlemin iptali talebiyle Tokat İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme, somut olayda başvurucunun seçimler sırasında farklı mekan ve zamanlarda telkinlerde ve siyasi konular hakkında taraflı yorumlarda bulunması nedeniyle cemaatten bazılarının farklı camilere gitmeye başladığını ve soruşturma kapsamındaki hususların genel olarak ilçe sakinleri tarafından bilinip konuşulduğunu belirttiği kararında başvurucunun görevine son verilmesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık olmadığı sonucuna varmıştır. Bunun yanında Mahkeme, kamu görevlilerinin terör örgütleri veya legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten yapılarla ilişki kurmasının ya da bu yapılarla söylem birliği içinde olmasının kabul edilemeyeceğini, başvurucunun bu yöndeki beyanlarının ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığını vurgulamıştır.Anılan karar temyiz ve karar düzeltme kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 2/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; somut olaya konu ifadeleri kullanmadığını ancak kullandığı kabul edilse dahi ifadelerin görevi dışında dile getirildiğini ve ülke gündemine ilişkin olduğunu belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının

dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

10. Somut olayda başvurucu, disiplin cezasına konu edilen ifadeleri kullanmadığını ileri sürmesine rağmen eylemi sabit görülerek disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Buna göre her ne kadar başvurucu, eylemi olgusal olarak reddetmişse de disiplin cezası şeklindeki müdahalenin başvurucunun anılan sözleri sarf ettiği kabul edilerek yapıldığı gözetildiğinde başvurunun ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Aksi durumda ise kişinin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasında bulunabilmesi suçlandığı eylemi kabul etmesi şartına bağlanmış olacağından kişinin kendi kendini suçlamaya zorlanamayacağına ilişkin evrensel hukuk standartlarına da aykırılık teşkil edecektir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin benzer değerlendirmelerde bulunduğu karar için bkz. Müdür Duman/Türkiye, B. No: 15450/03, 6/10/2015, § 30). Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı olan 633 sayılı Kanun'un 25. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin kamu hizmetlerinin nesnelliğinin sağlanmasına ve gereği gibi sürekli ve düzenli yürütülmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı görülmüştür. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için ise zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

13. Somut olayda bir camide imam hatip olarak görev yapan başvurucu hakkında yaptığı açıklamalar nedeniyle disiplin soruşturması yapılmıştır. İdare, anılan açıklamaların din görevlilerinin tabi olduğu siyasi partilerin veya onların tutum ve davranışının övülmesine ve yerilmesine ilişkin yasağı ihlal ettiğinden bahisle başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına karar vermiştir. Yargılama sürecinde ilk derece mahkemesince davanın reddine ilişkin verilen karar temyiz ve karar düzeltme kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir (bkz. §§ 3, 6).

14. Açıktır ki idare ve yargı mercileri, başvurucunun yaptığı açıklamaların tabi olduğu statü hukukuna aykırı olduğu sonucuna varmıştır. Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasına göre devletin yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmektedir. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında ayrıca önemi nedeniyle memurların ve diğer kamu görevlilerinin görev ve yetkilerinin, haklarının ve yükümlülüklerinin kanun ile düzenleneceği de ifade edilmiştir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlü olduklarının altı çizilmiştir. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 7. maddesine göre ise devlet memuru, tarafsızlığını gölgeleyecek şekilde bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamayacağı gibi siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda da bulunamaz. Nitekim aynı Kanun'un 125. maddesinde

herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına faaliyette bulunan devlet memurlarına disiplin cezaları verileceği ifade edilmiştir (Sinan Akbulut [2. B.], B. No: 2019/1396, 2/11/2022, § 30).

15. Anayasal ve ilgili yasal çerçeve göstermektedir ki gerek Anayasa koyucu gerekse kanun koyucu kamu hizmetlerinin Anayasa'ya sadakat ödevi ile tarafsızlık yükümlülüğüne aykırı davranan ya da aykırı davranabileceği yolunda haklı ve objektif bir kanaat uyandıran kamu görevlileriyle yürütülmesini arzu etmemektedir (Şah İsmail Harmancı [1. B.], B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 40). Söz konusu arzunun bir sonucu olarak kanun koyucu kamu görevlisinin meslek hayatı ile sınırlı olacak şekilde apolitik görünmesini amaçlamış, bu şekilde kamu gücünü kullanan görevlilerin siyasi kutuplaşmalarda yer almasının önüne geçerek idareye tarafsız bir pozisyon kazandırmak istemiştir (Levent Tunçel [2. B.], B. No: 2017/34185, 16/3/2022, § 44; Sinan Akbulut, § 31).

16. Öte yandan Anayasa'nın 136. maddesinde, başvurucunun personeli olduğu Diyanet İşleri Başkanlığının laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getireceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda çıkarılan 633 sayılı Kanun'un 25. maddesinde ise dinî görevinde veya bu görevin dışında her ne surette olursa olsun siyasi partilerin lehine veya aleyhine davranışlarda bulunan Başkanlık personelinin işine son verileceği hüküm altına almıştır (bkz. § 5). Buna göre kanun koyucunun somut olaya konu kuralda yer alan her ne suretle olursa olsun ifadesiyle mutlak bir yasak öngörmesi ve bu kuralın istisnasının bulunmadığını vurgulamasıyla (AYM, E.2016/7, K.2017/171, 13/12/2017, § 18) din hizmetlerinin hassas yapısını gözettiği açıktır. Yine aynı kuralda geçen dinî görevi içinde veya bu görevin dışında ifadesiyle ise din hizmetlerinin gereği gibi (sürekli ve düzenli) sunulabilmesi adına din görevlilerine meslek hayatlarının ötesinde bir tarafsızlık yükümlülüğü getirildiği de anlaşılmaktadır.

17. Din hizmetlerinin yürütülmesinden ve dinî konularda toplumun bilgilendirilmesinden sorumlu olan din görevlileri bireylere doğrudan bilgi aktarma ve etkileme yeteneğine sahiptir. Din görevlisi-birey ilişkisi doğası gereği bilgi asimetrisine dayanmakta olup bu bağlamda din görevlilerinin bireyler üzerinde belirli düzeyde de olsa otorite geliştirdiği söylenebilir. Ayrıca bireylerin dinî hassasiyetleri ile bağlantılı olarak din görevlilerine karşı ön koşulsuz güven ve teslimiyet duymasının anılan otoriteyi daha da kuvvetlendirmesi mümkündür. Bununla birlikte din görevlisinin böylesine baskın olduğu bir ilişkide dinleyici konumunda olan bireyin zorunlu olarak düşünce aşılamasının ya da fikir telkinine maruz kalmasının kaçınılmaz olduğu da kabul edilmelidir. Buna göre anılan ilişkinin doğru yönetilerek hizmetin belirli bir standart üzerinden sağlanabilmesi adına bu kimselerin başta siyasi faaliyetler olmak üzere meslek hayatlarında hizmetin tarafsızlığına gölge düşürebilecek nitelikte davranışlardan kaçınması gerekir (hekimler yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Levent Tunçel, § 43).

18. Bunun yanında kamu görevlilerinin yalnızca çalışma yaşamında değil çalışma düzeninin dışındaki özel yaşam alanlarında da yerine getirdikleri kamu hizmetinin olumsuz etkilendiği durumlarda bazı sınırlamalara tabi oldukları kabul edilmelidir. Bu kapsamda kamu görevlilerinin statüleri gereği katlanmaları gereken külfetlerden biri de özel yaşamlarında dahi memuriyet disiplinini etkileyen davranışlardan kaçınmadır (Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, § 63; Cem Özaydın [1. B.], B. No: 2017/26800, 13/1/2022, § 43; Mahi/Belçika, B. No: 57462/19, 3/9/2020, § 32). Dolayısıyla din görevlilerinin toplum nezdindeki yeri ve önemi ile ifa ettikleri görevin sosyal yapıya etkileri

gözönüne alındığında kanun koyucunun bu kimseler için hem görev içinde hem de görev dışında tarafsızlık yükümlülüğü getirmesinin demokratik toplum gereklerine uygun olmadığı söylenemez.

19. Hiç şüphesiz Anayasa ve kanun koyucunun söz konusu beklentisi başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlükler alanında kamu görevlilerinin ve somut olay özelinde din görevlilerinin sıradan bireylere göre daha fazla sınırlanmaları anlamına gelecektir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında altını çizdiği gibi kamu görevlisi olmak sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirir. Kişi kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılır, kamu hizmetinin kendine has özellikleri bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılar (İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; Elif Güneysu [2. B.], B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 42; Cem Özaydın, § 36). Bu sebeplerle kamu görevlilerinin ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde Anayasa Mahkemesi kamu görevlisinin bu yönünü görmezden gelemez.

20. Bununla birlikte elbette bir kamu görevlisi olarak din görevlilerinin de herkes gibi bir olaya ilişkin herhangi bir düşünceye sahip olması ve onu paylaşması ifade özgürlüğü kapsamında mümkündür. Ancaksöz konusu devlet memurları olduğunda görüşlerin dengeli ve siyaseten yansız olarak açıklanıp açıklanmadığı, kişisel tavırlar sergilenip sergilenmediği ve tarafsızlıkların güvence altında olup olmadığı hususlarının ifade özgürlüğü incelemesinde değerlendirileceği de hatırlanmalıdır (Hasan Güngör [2. B.], B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 48; Ömer Yalçın [1. B.], B. No: 2017/30798, 29/9/2020, § 26; Zeki Çınar [1. B.], B. No: 2016/3585, 12/6/2019, § 34).

21. Somut olayda başvurucu, iktidar partisini hırsızlık ve yolsuzlukla ilişkilendirerek hem partiye hem de partinin Cumhurbaşkanı adayına oy verilmemesi yönünde açıklamalarda bulunmuştur. İdare ise başvurucunun açıklamalarını bir kamu görevlisi olarak tabi olduğu tarafsızlık yükümlülüğüne aykırı bulmuştur. Açıklamalara bakıldığında başvurucunun iktidar partisine ve partinin adayına yönelik olarak tek bir perspektiften, tereddüt barındırmayan, katı ve kesinlikle suçlayıcı bir dil kullanarak muhataplarının oy tercihlerini yönlendirme çabasına giriştiği tartışmasızdır (kullanılan dil yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Hatice Deniz Aktaş ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası [2. B.], B. No: 2019/18481, 23/11/2022, § 42). Bununla birlikte başvuru dosyasına göre başvurucunun açıklamalarının görev çevresinde bilinir hâle gelmesiyle birlikte cami cemaati farklı camilere gitmeye başlamış ve cemaatin sayısında kayda değer bir azalma yaşanmıştır. Bu anlamda başvuru konusu açıklamaların kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini olumsuz yönde etkilediği açıktır.

22. Dolayısıyla açıklamaların dengeli ve yansız olması bir yana doğrudan bir siyasi partiyi ve partinin Cumhurbaşkanı adayını hedef alan niteliği ile cami cemaati üzerindeki etkisi bir bütün olarak değerlendirildiğinde açıklamaların bir siyasi parti aleyhine başkalarını ikna etme çabası olarak kabul edilebilecek propaganda düzeyine ulaşarak kamu hizmetini doğrudan etkilediğini kabul etmek gerekir. Son olarak seçmen tercihlerini etkilemeyi amaçlayan söz konusu açıklamaların belirli bir olayın hemen ardından meydana gelmediği gözönüne alındığında spontane bir tepkinin sonucu olduğu veya süregelen bir etki altında yapıldığı da söylenemez (siyasi temelli düşünce açıklamalarının değerlendirilmesinde kullanılan ilkeler için bkz. Sinan Akbulut, § 34; spontane tepkinin değerlendirildiği çok sayıda karar arasından bkz. Evrim Sönmez [2. B.], B. No: 2019/2241, 12/7/2023, § 25).

23. Nihayetinde başvurucu, yaptığı açıklamalarla bir parti hakkında olan ve o partinin taraftarlarınca kabulü mümkün olmayan ve şiddetli tepkilere neden olma potansiyeli taşıyan siyasi görüşünü görev çevresinde bilinir hâle getirmiş; yürüttüğü kamu görevinin siyasi görüşü üzerinden tanımlanabilmesine neden olmuştur. Nitekim cami cemaatinin başvuru konusu açıklamalardan rahatsızlık duyarak şikâyetçi olması hizmet sunumuna duyulan güvenin zedelendiğine karine teşkil etmektedir. Dahası başvuru konusu eylem, idarenin gerek kamusal hizmetlerin sunumunun tarafsızlığını sağlama gerekse demokrasinin kırılganlığına karşı teminat oluşturma misyonuna da aykırı bir durum ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda görüşlerini aleni bir biçimde ve açıkça bir siyasi partinin aleyhine, siyaseten yanlı olarak açıklayan, dolayısıyla kamu görevlisi statüsünün gereklerine uymayan başvurucuya verilen disiplin cezasının -imam hatiplik mesleğinin etki alanı da gözetildiğinde- zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Levent Tunçel, §§ 44, 45).

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, somut olayda yargı mercilerinin soyut tanık beyanlarına göre karar verdiğini ve lehine olan tanık beyanlarını değerlendirmediğini belirterek tanıkların bizzat dinlenmemesi nedeniyle tanık dinletme ve sorgulatma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi, adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmektedir (Güher Ergun ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

27. Somut olaya konu uyuşmazlık, idari yargı yolunda karara bağlanmıştır. Mevzuata göre idari yargılamada yazılı yargılama usulü geçerli olup bu usulde duruşma istisnaidir. Öte yandan duruşma yapılmasına karar verildiği hâllerde dahi yazılı yargılama usulünün doğal sonucu olarak inceleme evrak üzerinde yapılabilmekte ve ancak tarafların dilekçe ve savunmalarında ileri sürdükleri sebep ve deliller tartışılabilmektedir. Bunun yanında ilgili mevzuatta davacı ve davalı taraf dışında ayrıca tanık dinlenmesine ilişkin bir düzenleme de yoktur. Buna göre idari yargıdaki yerleşik uygulamada tanık dinleme yoluna gidilmediği kabul edilmelidir (İlker Erdoğan [1. B.], B. No: 2013/316, 20/4/2016, § 33).

28. Delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin esasen yargı mercilerine ait olduğu, yargı mercilerinin dava konusuna, elde edilen delillerin ağırlığına ve iddia ile savunmalara göre tanık beyanı, keşif icrası ve bilirkişi incelemesi gibi delilleri toplamama veya incelememe konusunda takdir yetkisine sahip olduğu dikkate alındığında tanık dinlenilmemesine ilişkin ileri sürülen hususun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal etmediği sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu; memurluktan çıkarılması nedeniyle maaş, sağlık, sosyal ve emeklilik gibi haklarından mahrum kaldığından bahisle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerekir. Başvuru konusu olayda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değer veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru bir beklenti bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Altuğ Tuncer [1. B.], B. No: 2016/2834, 18/7/2019, §§ 47, 48).

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ANDAÇ TURİZM TAŞIMACILIK İNŞAAT EMLAK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2022/284 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/284

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ANDAÇ TURİZM TAŞIMACILIK İNŞAAT EMLAK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/284)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Andaç Turizm Taşımacılık İnşaat Emlak San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Havva AY SOLAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'a göre gerçekleştirilen ihalenin mahkeme kararıyla feshedilmesi sonrasında idareye ödenen ihale bedelinin yaklaşık dört yıl süren dava süresince nemalandırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Antalya'nın Konyaaltı ilçesinin Çağlarca Köyünde bulunan ve O.T.ye ait olan taşınmaz, hissedarı olduğu şirketin borcuna karşılık Sosyal Güvenlik Kurumu (İdare) tarafından haczedilmiştir. Taşınmaz, idare tarafından 2015/59307 sayılı dosya üzerinden 6183 sayılı Kanun'a göre 8/2/2018 tarihinde 58.850 TL'ye başvurucuya satılmıştır.

3. Satış ihalesinin feshi içinO.T. Antalya 1. İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) ihalenin feshi davası açmıştır.

4. Mahkeme 11/2/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Davanın reddineyönelik karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 2/6/2021 tarihinde istinaf talebinin kabulü ile mahkeme kararının kaldırılarak ihalenin feshine karar vermiştir.

5. Temyiz edilen karar 1/11/2021 tarihinde Yargıtay 12. Hukuk Dairesince onanarak kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 2/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 3/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, kısmi kabul edilemezlik kararıyla başvurucunun mülkiyet hakkına ilişkin iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, ihalenin feshedilmesi nedeniyle idareye ihale bedeli olarak ödediği paranın ihalenin feshi davası süresince (yaklaşık dört yıl) nemalandırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvuruya konu olayda uygulanacak ilkeler Anayasa Mahkemesinin Fatma Yıldırım ([1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, §§ 44-52) kararında belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi, icra iflas dairelerinin borçlulardan tahsil ettiği paranın durumunu incelediği Fatma Yıldırım kararında borçludan tahsil edilen bedelin alacaklıya ödendiği ana kadar borçlunun veya alacaklının para üzerinde tasarrufta bulunma, parayı kullanma veya paranın değerinin enflasyon karşısında aşınmasını önleyici tedbirler alma imkânı olmadığına dikkat çekmiştir. Borçludan tahsil edilen bedelin bu süreçte henüz icra müdürlüğünün kontrolü altında olduğunu, dolayısıyla bu paranın enflasyon karşısında kıymet yitirmesini önleyebilecek olanın da para üzerinde tasarrufta bulunma kudretini elinde bulunduran icra dairesi olduğunu belirtmiş; tahsil edilen paranın alım gücünü kaybetmesini engellemenin yolunun bunun nemalandırılması olduğunu ifade etmiştir (Fatma Yıldırım, §§ 60, 61). Anayasa Mahkemesi, sonuç olarak cebrî icra organlarının tahsil ettiği paranın bir mevduat hesabına yatırılması biçiminde alacağı basit tedbirle icra sürecinin hızlı işlememesinin borçlu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri asgari seviyeye indirememesinin mülkiyet hakkının devlete yüklediği koruma pozitif yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğurduğunu kabul etmiştir (Fatma Yıldırım, §§ 62, 63).

12. Somut olayda taşınmaz, idare tarafından haczedilmiş; 8/2/2018 tarihinde 58.850 TL bedelle başvurucuya satılmış ve satış bedeli tahsil edilmiştir. Satış ihalesinin feshi için taşınmazın eski maliki ihalenin feshi davası açmıştır. Davanın reddine yönelik mahkeme kararı istinaf incelemesi sonucunda kaldırılmış ve ihalenin feshine yönelik Bölge Adliye Mahkemesi kararı 1/11/2021 tarihinde kesinleşmiştir. İdarenin 6/6/2024 ve 27/3/2025 tarihli yazılarında ihale bedeli olan 58.850 TL'nin başvurucuya nemalandırılmadan ödendiği ifade edilmiştir.

13. Başvurucunun yakındığı husus, taşınmazın satış bedelinin ihalenin feshi davasının

kesinleşmesi sürecinde idare tarafından nemalandırılmamasıdır. Borçlunun taşınmazının satışı sonucu tahsil edilen ihale bedelinin nemalandırılmaması şeklinde tezahür eden uygulamanın devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Fatma Yıldırım, § 55).

14. Devletin cebrî icra sürecini makul bir sürede sonuçlandırma yükümlülüğünde olduğu gözetildiğinde cebrî icranın uzaması hâlinde gerek borçlunun gerekse alacaklının hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla somut olayın gerektirdiği her türlü tedbirin alınmasının devletin sorumluluğunda olduğu söylenebilir. Özellikle icra sürecinde devletin hâkimiyeti ve kontrolünde olan mal ve haklara yönelik idareye normal idari işleyişin dışında bir külfet yüklemeyecek tedbirlerin alınmaması somut olayın koşulları çerçevesinde koruma yükümlülüğünün ihlali olarak yorumlanabilir.

15. Olayda idarenin taşınmazı ihaleyle satışını yaptığı tarih ile ihale bedelinin iade edildiği tarih arasında yaklaşık dört yıl vardır. Bu süre içinde borçlu ve alacaklının hak ve menfaatlerini koruyucu, durumun gerektirdiği olağan tedbirlerin idare tarafından alınması beklenmektedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Fatma Yıldırım, § 60).

16. Başvurucunun ihalenin feshi davasının kesinleşmesine kadarki süreçte paranın üzerinde tasarrufta bulunma, parayı kullanma veya paranın değerinin enflasyon karşısında aşınmasını önleyici tedbirler alma imkânı bulunmamaktadır. Tahsil edilen bedel bu süreçte tamamen idarenin kontrolü altındadır. Dolayısıyla bu paranın enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek olan da para üzerinde tasarrufta bulunma kudretini elinde bulunduran idaredir. Tahsil edilen ihale bedelinin alım gücünü kaybetmesini engellemenin yolu nemalandırmadır. Ayrıca bu paranın nemalandırılması, idareye olağan idari işleyişin ötesinde külfet yüklememektedir. İdarenin yapması gereken, ihale bedelinin vadesiz mevduat hesabında bekletilmesi yerine vadeli bir hesapta tutulmasıdır. Bu nedenle olayın somut şartları gözetildiğinde mülkiyet hakkının korunması ödevinin gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin ihale bedelinin nemalandırılması tedbirinin alınmasını da içerdiği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Bu itibarla idarenin ihale bedelinin vadeli bir mevduat hesabına yatırılması biçiminde alacağı basit bir tedbirle satış sürecinin hızlı işlememesinin başvurucu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri asgari seviyeye indirememiş olması, mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüğün ihlali sonucunu doğurmuştur.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması, aksi kanaatte olunması hâlinde ise taşınmazın gerçek değeri esas alınarak 500.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

20. İncelenen başvuruda idare tarafından tahsil edilen ihale bedelinin ihale sürecinin kesinleşmesi sürecinde nemalandırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin idarenin fiilinden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamakta olup başvurucunun uğradığı kaybın tazmin edilmesi yeterli bir giderim oluşturacaktır. Bu kapsamda yapılması gereken iş,

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun olarak başvurucuya tazminat ödenmesinden ibarettir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Başvurucu, başvuru formunda ihale bedelinin yüksek enflasyon nedeniyle değer kaybına uğradığını ve taşınmazın değerinin yaklaşık 600.000 TL'ye yükseldiğini belirterek 500.000 TL'nin tazminat olarak ödenmesini talep etmiştir.

23. Mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle başvurucunun uğradığı zarar, mülkiyet hakkına konu alacağın değer kaybıdır. Alacağın yüksek enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tespiti için Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının (TCMB) enflasyon verileri esas alınmıştır. TCMB verilerine göre2018 yılının 2. ayındaki 100 TL'nin 2025 yılının 2. ayı itibarıyla enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 865,55 TL'dir. Bu durumda başvurucuya ödenmesi gereken 58.850 TL tutarındaki ihale bedelinin 2025 yılının 2. ayı itibarıyla TCMB verileri kullanılarak enflasyon karşısında değer kaybının giderilmiş karşılığı 509.375,66 TL'dir. O hâlde başvurucuya ödenen 58.850 TL ihale bedelinin yanı sıra TCMB enflasyon verileri dikkate alındığında enflasyon karşısında değer kaybı olarak 450.525,66 TL'nin daha ödenmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 450.525,66 TL tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Sosyal Güvenlik Kurumuna GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN BAĞCI

B. No: 2022/42553 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42553

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN BAĞCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42553)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Süleyman BAĞCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, aynı suç sebebiyle hukuka aykırı olarak ikinci kez tutuklama kararı verilmesine rağmen, bu tutuklamadan kaynaklı açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/3/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Hakkında yürütülen soruşturma kapsamında Beyşehir Sulh Ceza Hâkimliğinin 24/9/2016

tarihli kararıyla başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucunun yargılanmasına Konya 8. Ağır Ceza Mahkemesinde başlanmıştır. Konya 8. Ağır Ceza Mahkemesi 21/2/2018 tarihinde başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve başvurucunun tahliye edilmesine karar vermiştir.

7. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi 27/11/2019 tarihinde Konya 8. Ağır Ceza Mahkemesi kararını bozmuştur.

8. Bozma üzerine dava Konya 8. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2019/318 sayılı dosyası üzerinden yürütülmüştür.

9. Batman Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü E.2019/15315 sayılı soruşturma kapsamında başvurucu 24/9/2019 tarihinde yeniden gözaltına alınmış ve Batman 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 25/9/2019 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma, resmî belgede sahtecilik, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından tutuklanmıştır.

10. Batman Cumhuriyet Başsavcılığı 3/10/2019 tarihinde yer bakımından yetkisiz olduğuna karar vermiş ve dosyayı Konya Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

11. Başsavcılık 18/10/2019 tarihinde başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle mükerrer soruşturma yapılamayacağını ve aynı suç nedeniyle tutuklama tedbirinin uygulanamayacağını belirtmiş, tutuklama tedbirine gerek bulunmadığı gerekçesiyle başvurucunun resen tahliyesine karar vermiştir. Başsavcılık diğer suçlardan da resen tahliye kararı vermiştir.

12. Başsavcılık terör örgütüne üye olma suçundan başvurucu hakkında Konya 8. Ağır Ceza Mahkemesince mahkûmiyet kararı verildiğini, bu nedenle anılan suç yönünden mükerrer soruşturma yapılamayacağını belirterek 21/10/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir. Başsavcılık aynı tarihte resmî belgede sahtecilik, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçları yönünden yetkisizlik kararı da vermiştir.

13. Yetki uyuşmazlığı sonucunda ilgili mahkemece Batman Cumhuriyet Başsavcılığı yetkili görülmüştür.

14. Batman Cumhuriyet Başsavcılığı 30/1/2020 tarihinde başvurucunun kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarından cezalandırılması talebiyle kamu davası açmıştır.

15. Batman 3. Ağır Ceza Mahkemesi 28/7/2020 tarihinde bu davanın Konya 8. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2019/318 sayısında görülen dava ile birleştirilmesine karar vermiştir. Yargılama Konya 8. Ağır CezaMahkemesi nezdinde yürütülmüştür.

16. Konya 8. Ağır Ceza Mahkemesi 1/6/2021 tarihinde başvurucunun kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarından beraatine, terör örgütüne üye olma suçundan ise 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

17. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi 30/9/2021 tarihinde resmî belgede sahtecilik suçundan verilen hükme yönelik Maliye Hazinesi ve İçişleri Bakanlığının istinaf taleplerinin reddine itiraz yolu açık olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve terör örgütüne üye olma suçundan verilen hükümlere yönelik istinaf

başvurularının ise esastan reddine temyiz yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

18. Resmî belgede sahtecilik suçundan verilen beraat hükmü 21/10/2021 tarihinde itirazın reddedilmesiyle, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan verilen beraat hükmü ise temyiz edilmediği için 26/10/2021 tarihinde kesinleşmiştir. Terör örgütüne üye olma suçu yönünden temyiz incelemesi devam etmektedir.

19. Başvurucu 17/11/2021 tarihli dilekçesiyleSeydişehir Ağır Ceza Mahkemesinde tazminat davası açmıştır. Başvurucu, hakkında yapılan soruşturma neticesinde Beyşehir Sulh Ceza Hâkimliğinin 24/9/2016 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçlaması ile tutuklandığını, 21/2/2018 tarihinde hükümle birlikte tahliye olduğunu, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü soruşturma kapsamında yeniden gözaltına alındığını, 25/9/2019 tarihinde terör örgütüne üye olma, resmî belgede sahtecilik ve dolandırıcılık iddiaları ile yeniden tutuklandığını, ikinci kez tutuklanmasının hukuksuz olduğunu, yargılaması devam eden dosyayla ilgili olarak ikinci kez soruşturma yapıldığını, belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarından beraat ettiğini, terör örgütü üyeliği suçundan da mükerrer soruşturma yapılamayacağı gerekçesiyle takipsizlik kararı verildiğini, beraat ettiği ve takipsizlik kararı verilen suçlamalardan 25 gün tutuklu kaldığını belirtmiş; 5.000 TL maddi,15.000 TL manevitazminat talebinde bulunmuştur.

20. Seydişehir Ağır Ceza Mahkemesi 6/1/2022 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Her ne kadar Batman 1. Sulh Ceza Hâkimliği'nin 2019/341 sorgu sayılı kararı iletutuklu kaldığı süre zarfıyla alakalı tazminat talebinde bulunduğunu beyan etmişse de; yerleşik Yüksek Mahkeme içtihatlarında da belirtildiği üzere terör örgütü üyeliğinin temadi eden suçlardan olduğu, olaylar arasında fiili ve hukuki irtibatın bulunduğu, hâlihazırda davacının Konya 8. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2017/189, K.2018/769 sayılı ilamı ile terör örgütü üyeliği suçundan tecziyesine karar verildiği, söz konusu kararın henüz kesinleşmemiş ve temyiz aşamasında olduğu, CMK 141. ve devamı maddelerinde düzenlenen tazminat kurumunun öncelikle kesinleşmiş bir yargı kararı gerektirdiği anlaşılmakla işbu davanın reddine karar vermek gerekmiştir.

Davacının tazminat talebine ilişkin açmış olduğu davanın tutuklama tedbirine konu suçtan açılan davanın henüz kesinleşmemiş bir dava oluşu, devam eden yargılamaya ilişkin uygulanan tedbirlerin yargılamaya konu edilemeyeceği, CMK'nın 141. maddesinde belirtilen dava açmaya ilişkin şartları taşımadığı anlaşılmakla, davanın reddine ... [karar verildi]."

21. Başvurucu 19/1/2022 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu ikinci kez tutuklandığı terör örgütüne üye olma suçundan ek takipsizlik kararı verildiğini, diğer suçlardan da beraat ettiğini, bu kararların kesinleştiğini, terör örgütü üyeliği suçunun temadi eden suçlardan olması gerekçe gösterilerek davanın reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, terör örgütüne üye olma suçu yönünden temadinin 2016 yılında kesildiğini, terör örgütü üyeliği suçundan ikinci kez suçlanmasını gerektirecek bir delil olmadığını, takipsizlik kararının da bunu doğruladığını ileri sürmüştür.

22. Konya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 2/3/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İlk derece mahkemesinin gerekçesinde belirtilen hususların yanında, Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 30/11/2021 tarih ve 2021/81150 sayılı yazısına göre, Batman Sulh Ceza Hâkimliğinin silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin tutuklama

müzekkeresinin infaz gördüğü, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Zararına Dolandırıcılık ve Resmî Belgede Sahtecilik suçlarına ilişkin tutuklama müzekkerelerinin sırada beklemeye alındığı, bu hâliyle Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçuna ilişkin tutuklama müzekkeresinin infaz görmesine rağmen Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Zararına Dolandırıcılık ve Resmî Belgede Sahtecilik suçlarına ilişkin tutuklama müzekkerelerinin infaz görmediğinin belirtildiğinin anlaşılması karşısında, mahkemenin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, delillerde ve işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, kovuşturma sonucuna uygun olarak tazminat talebinin reddine yönelik oluşan kanaat ve takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşıldığından istinaf başvurusunda bulunan davacının istinaf talebi yerinde görülmemiş olmakla reddine … [karar verildi]."

23. Başvurucu 28/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" başlıklı 141. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarının bireysel başvuru tarihi itibarıyla ilgili kısmı şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

(2) Birinci fıkranın (e) ve (f) bentlerinde belirtilen kararları veren merciler, ilgiliye tazminat hakları bulunduğunu bildirirler ve bu husus verilen karara geçirilir."

25. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 12/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; terör örgütü üyeliği suçundan hukuka aykırı olarak ikinci kez tutuklandığını, ikinci kez tutuklanmasına dayanak suçlamalar ile ilgili kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini, buna rağmen açtığı tazminat davasının reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara ve yargı

makamlarının gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasanın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

29. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

30. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

31. Başvurucunun şikâyetinin özü, uygulanan tutuklama tedbirinin hukuka aykırı olduğundan bahisle açılan tazminat davasının kabul edilmemesi olduğundan başvuru Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir.

34. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler tabiri ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğranılan zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu [2. B.], B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 44).

35. Anayasa Mahkemesinin, Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekmektedir. Yapılacak bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat

hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Safkan Aydoğdu, § 45).

36. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanabilmesi için başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığının yargılama makamlarınca ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir. Bu bağlamda kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği veya bir tazminat imkânının bulunmadığı tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olacaktır. Öte yandan kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu yargı makamları tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, §§ 46, 47).

37. Somut olayda başvurucu, terör örgütüne üye olma suçundan daha önce 24/9/2016 tarihinde tutuklanmış; 21/2/2018 tarihinde tahliye edilmiştir. Başvurucu, tahliye edildikten sonra başka bir soruşturma kapsamında 25/9/2019 tarihinde terör örgütüne üye olma, resmî belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından tutuklanmıştır. Konya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin kararından, ikinci tutuklama kararı kapsamında sadece terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin tutuklama müzekkeresinin infaz gördüğü, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarına ilişkin tutuklama müzekkerelerinin ise infaz görmediği anlaşılmıştır. Bu durumda başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan ikinci kez tutuklandığıaçıktır. Dolayısıyla yapılacak inceleme terör örgütü üyeliği suçundan verilen bu ikinci tutuklama kararıyla sınırlı olacaktır. Başvurucunun da temel olarak bu ikinci tutuklama kararından şikâyetçi olduğu görülmüştür.

38. Tazminat mahkemelerince bu ikinci tutuklamanın hukuka uygun olup olmadığı yönünde bir belirlemede bulunulmamıştır. Ancak Başsavcılıkça terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle mükerrer soruşturma yapılamayacağı, aynı suç nedeniyle tutuklama tedbirinin uygulanamayacağı gerekçesiyle başvurucunun resen tahliyesine karar verildiği görülmektedir. Yine Başsavcılıkça 21/10/2019 tarihinde terör örgütüne üye olma suçu yönünden mükerrer soruşturma yapılamayacağından dolayı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Başvurucunun maruz kaldığı özgürlükten yoksun bırakılmanın hukuka aykırı olduğunun en azından zımnen serbest bırakılma kararıyla kabul edildiği söylenebilir. Bu itibarla tutuklama tedbiri yönünden başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi gerekir.

39. Başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu sonucuna varıldığından Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası somut olayda uygulanabilir niteliktedir.

40. Ancak Seydişehir Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun tazminat talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; terör örgütü üyeliği suçunun temadi eden suçlardan olduğu, önceki davadaki olaylar arasında fiili ve hukuki irtibatın bulunduğu, başvurucunun bu suçtan Konya 8. Ağır Ceza Mahkemesince mahkûm edildiği, söz konusu kararın temyiz aşamasında olduğu

için henüz kesinleşmediği, kesinleşmiş bir yargı kararı olmadığı için tazminat şartlarının oluşmadığı belirtilmiştir. Konya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi desöz konusu gerekçeye ek olarak başvurucunun beraat ettiği bazı suçlardan verilen tutuklama kararlarının infaz edilmediğini belirterek istinaf başvurusunu reddetmiştir.

41. Başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan ikinci kez tutuklandığı açık olmasına ve bu tutuklamanın hukuka aykırı olduğu anlaşılmasına rağmen başvurucunun tazminat talebi reddedilmiştir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve hukuka aykırı bu işlemlerin karşılığı olarak başvurucuya bir tazminat ödenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması, aksi kanaatte olunması hâlinde ise 10.000 TL maddi, 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Tutuklama tedbirinin hukuka aykırı olmasına rağmen tazminat ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Seydişehir Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/290, K.2022/11) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

F.Y.

B. No: 2022/46086 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/46086

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

F.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/46086)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : F.Y.

Vekili : Av. Begüm Can GÜREL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkeme kararlarına rağmen kişisel ilişki tesis edilememesi ve bu hususta caydırıcı önlemler alınmaması nedenleriyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun B.M.K. ile birlikteliğinden 2011 yılında bir erkek ve 2014 yılında bir kız çocukları dünyaya gelmiştir. 2021 yılında B.M.K. tarafından açılan anlaşmalı boşanma davasında Büyükçekmece 2. Aile Mahkemesi (Mahkeme), tarafların boşanmalarına ve müşterek çocukların velayetlerinin babaya verilmesine karar vermiştir. Müşterek çocuklar ile başvurucu anne arasında her ayın 1. ve 3. haftası cumartesi günleri sabah saat 10.00'da anne tarafından baba ikametgâhından teslim alınmak ve pazar günü akşam saat 18.00'de baba ikametgâhına bırakılmak suretiyle okul yarıyıl tatilinin ilk haftası cumartesi günü sabahtan diğer cumartesi günü akşamına kadar bir hafta süreyle, her yıl 1 Temmuz-31 Temmuz tarihleri arası bir ay süreyle, dini bayramların 2. günleri sabahtan 3. günü

akşamına kadar, her yıl anneler gününde yukarıda belirtilen saatler arasında aynı usullerde teslim alınmak ve teslim edilmek suretiyle kişisel ilişki tesis edilmiştir. Taraflar arasındaki anlaşmalı boşanma ve ferîlerine ilişkin hüküm 5/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, çocuklarıyla kişisel ilişki kurabilmek için Beykoz İcra Dairesinde 19/7/2021 tarihinde icra takibi başlatmıştır. Bunun üzerine çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin icra emri düzenlenerek B.M.K.ya 11/8/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Akabinde ise anne ve çocuklar arasında kişisel ilişkinin tesis edilebilmesi ve çocuk tesliminin sağlanabilmesi için gerekli işlemlerin yapılması için velayet sahibi baba ve çocukların adresleri itibarıyla Büyükçekmece İcra Dairesine talimat yazılmıştır. Büyükçekmece İcra Dairesi görevlileri tarafından düzenlenen 4/9/2021, 18/9/2021, 2/10/2021, 16/10/2021 tarihli tutanaklardan anneyle birlikte babanın adresine gidildiği ancak çocukların adreste bulunamadığı ve çocukların anneye tesliminin sağlanamadığı anlaşılmaktadır.

4. Bunun üzerine başvurucu 20/10/2021 tarihli dilekçesiyle çocuk teslimi için düzenlenmiş icra emrine çocuğun gizlenmesi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasının engellenmesi suretiyle uyulmaması sebebiyle Beykoz İcra Ceza Mahkemesine (İcra Ceza Mahkemesi) başvurmuştur. 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 341. maddesindeki cezanın uygulanmasını talep eden başvurucu, babaya ihtaratlı tebligat yapıldığını ve babanın çocukları ile birlikte yaşadığı adrese icra dairesi görevlileriyle birlikte gidildiğini vurgulayarak hâlen çocuklarıyla kişisel ilişki günlerinde görüşemediğini belirtmiştir. Dilekçe ekinde 16/10/2021 tarihinde düzenlenen tutanak ibraz edilmiştir.

5. Akabinde İcra Ceza Mahkemesi tarafından 23/2/2022 tarihine duruşma günü verilmiştir. Anılan tarihte verilen kararda yasal unsurları itibarıyla oluşmayan suçtan sanığın beraatine karar verildiği belirtilmiştir. Kararın gerekçesinde; çocukların teslimi hususunda ihtar metni içeren tebligatın babaya yapıldığı ve çocuk teslimi için borçlu babanın ikametine gidildiği ifade edilmiştir. Bunun yanında sanık babanın cezalandırılması talep edilen kanun maddesi olan 2004 sayılı Kanun'un 341. maddesinin 30/11/2021 tarihinde yürürlükten kaldırıldığı, ceza kanunlarında lehe kanunların geçmişe etkili olarak işleyeceği, suç tarihinde yürürlükte olan anılan maddenin yürürlükten kaldırılmış olması nedeniyle isnat edilen suçun oluşmayacağı vurgulanmıştır. Ayrıca 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na 30/11/2021 tarihinde eklenen 41/F maddesinin ise ancak yürürlük tarihi olan 30/11/2021 tarihinden sonra işlenecek suçlar için hüküm ifade edebileceği, bu kapsamda karar tarihinde sanığa isnat edilen eylemin suç olmaktan çıkartılması nedeniyle suçun oluşmadığı, bu kanun değişikliğinin şikâyet tarihinden sonraki süreçte olması nedeniyle müşteki başvurucunun kusuru olmadığı belirtilmiştir.

6. Başvurucu, karara karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtiraz dilekçesinde; şikâyete konu eylemin suç olmaktan çıkartılmasının söz konusu olmadığına, anılan maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce gerçekleşen ve 2004 sayılı Kanun'un mülga 341. maddesi kapsamında kalan eylemlere ilişkin şikâyetlerin icra mahkemelerince sonuçlandırılacağının da açıkça düzenlendiğine işaret edilmiştir. Anılan itiraz üzerine Beykoz 4. Asliye Ceza Mahkemesi, İcra Ceza Mahkemesi kararında isabetsizlik bulunmadığından itirazın reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 17/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal

edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; çocuklarıyla arasında mahkemece kurulmuş kişisel ilişki kararı bulunmasına rağmen babanın engellemeleri nedeniyle çocuklarını göremediğini, devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında gerekli önlemlerin alınmadığını, bu nedenle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun şikâyetine ilişkin inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir. Ayrıca babanın engellemesi nedeniyle çocuklarını hâlen göremediğini, babanın bu haksız eylemlerinin cezasız kalması nedeniyle devam ettiğini ifade etmiştir.

11. Velayet hakkına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar, adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına sıklıkla konu olmakla birlikte sürecin ivedi olarak yürütülmesi de dâhil olmak üzere -ilgili prosedürlere ilişkin işlem ve eylemlerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında meydana getirdiği sonuçlar dikkate alındığında- söz konusu iddiaların aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması uygun görülmektedir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 82; M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 137). Bu nedenle başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede her çocuğun üstün yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir (Bahadır Üney ve diğerleri [GK], B. No: 2018/4453, 10/3/2022, § 51). Ebeveynle çocukların birlikte yaşama istekleri aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup boşanma veya ayrılık davaları kapsamında aile ilişkisine müdahalede bulunulmuş olması, aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatı anne ve babanın boşanma sürecinde ve boşanma kararı verildikten sonra da devam eder (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Murat Altılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 25; Serpil Toros, B. No: 2013/6382, 9/3/2016, § 67).

14. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatının tesisinde dikkate alınması gereken temel unsur çocuğun üstün yararıdır. Kamusal makamlar aile ilişkilerinin sürdürülebilirliği ve olayın tarafları arasında iş birliğinin tesisi noktasında kendilerinden beklenen en üstün gayreti göstermek zorunda olmakla birlikte bu alanda zorlayıcı tedbirlere başvurma yükümlülüğü tüm tarafların menfaati, özellikle de çocuğun üstün yararı karşısında sınırlı olmak durumundadır. Kamu makamlarının çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir. Bununla birlikte kişisel ve ailevi durumların aileden aileye farklılık arz ettiği dikkate alındığında ilgili bütün bireylerin hakları arasında adil bir dengenin kurulması her

somut olayın kendine özgü koşullarının incelenmesini gerektirmektedir (Ayşegül Pervane, B. No: 2017/37155, 30/9/2020, § 37). Velayete ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin davalarda kamusal makamlarca alınacak tedbirlerin ya da verilecek kararların etkinliği ve yeterliliği, ilgili tedbirlerin ya da kararların mümkün olan en kısa sürede verilmesiyle yakından ilgilidir (Bahadır Üney ve diğerleri, § 52).

15. Somut olayda başvurucunun aile hayatına saygı hakkının güvencelerinin korunup korunmadığının tespit edilebilmesi amacıyla kamusal makamların pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediği irdelenmelidir. Bu bağlamda somut başvuruya doğrudan uygun düşen ilkelerin hatırlatılması gerekir. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında, çocukların zorunlu olarak kamu korumasına alındığı veya çocuklara yönelik koruyucu tedbirlerin uygulandığı durumlarda, ebeveynin çocuğu ile yeniden bütünleşmesini sağlamaya yönelik tedbirlerin alınması konusunda devletin pozitif yükümlülüklerinin bulunduğunu vurgulamıştır. Buna göre kamu makamlarının ailenin bütünleşmesini kolaylaştırma noktasında kendilerinden beklenilen tüm makul tedbirleri alması gerekir. Anılan yükümlülük mutlak olmayıp özellikle belirli bir süre başka şahıslarla yaşayan çocuk söz konusu olduğunda velayet ya da kişisel ilişki derhâl tesis edilemeyebilir ve bu durum birtakım hazırlayıcı tedbirlerin alınmasını gerektirebilir (Cengiz Kılıç, B. No: 2013/3181, 3/2/2016, §§ 47-50). Bu önlemlerin nitelik ve kapsamı davanın koşullarına bağlı olmakla birlikte olayın tüm taraflarının anlayış ve iş birliği içinde olması önemlidir (M.M.E. ve T.E., § 131; Cengiz Kılıç, §§ 83, 84).

16. Öte yandan başvuruya konu dava grubu açısından kamusal makamlarca alınan tedbirin yeterliliği, ilgili tedbirin uygulanma hızıyla doğrudan ilgilidir. Ulaşılacak sonuçtan bağımsız olarak kaybedilen zamanın çocuk ve onunla görüşemeyen ebeveyn arasındaki ilişkiler üzerinde geri dönülmez sonuçlar ortaya çıkarabileceğinden ivedi olarak harekete geçilmesi zorunludur (M.M.E. ve T.E., § 125; Cengiz Kılıç, § 78). Dolayısıyla alınan kararların hukuka uygun olup olmadığı konusunda ilgililerin lehine ya da aleyhine de olsa hızlı şekilde bir karar verilmemesi usule ilişkin yükümlülüklerin ihlali anlamına gelebilir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 83).

17. Başvurucu, çocukları ile kişisel ilişki kurma hakkının müşterek çocukların babası tarafından engellendiğini, bu engellemelerin kamusal makamlarca cezalandırılmaması ve gerekli tedbirlerin alınmaması nedeniyle kişisel ilişkiye ilişkin kesinleşmiş mahkeme kararının icrasının gerçekleştirilemediğini iddia etmektedir. Bu iddia karşısında söz konusu icra sürecindeki takip işlemleri, ilgili mahkemenin ve icra dairesinin tutumu, baba hakkında yürütülen ceza yargılama süreci gibi bir dizi kamusal işlem ve eylemlerin bir bütün hâlinde değerlendirilmesi gerekir. Bu şekilde yapılacak değerlendirme, kişisel ilişki tesisinde kamusal makamlarca üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini sağlıklı biçimde ortaya koyabilir.

18. Başvuru konusu olayda, başvurucu kendisine mahkeme kararıyla tanınan kişisel ilişki günlerinde çocuklarını görmek için gerekli hukuki yollara başvurmuş olup başlattığı icra takibinden sonuç elde edememiştir. Yapılan icra takibinin başarıya ulaşamamasının nedeni karşı tarafın ve müşterek çocukların görüşmenin yapılacağı gün ve saatte adreste olmamasına dayanmaktadır. Bunun üzerine başvurucu, çocuklarıyla kişisel ilişki günlerinde görüşmesini engellediğini iddia ettiği babanın cezalandırılması talebinde bulunmuştur. Bu bağlamda devletin caydırıcılığın sağlanması amacı doğrultusunda belirleyeceği yöntem konusunda takdir yetkisi bulunduğunu vurgulamak gerekmektedir. Ancak çocuklarla kişisel ilişkinin kurulabilmesi noktasında tazyik hapsi uygulamasının caydırıcılık bakımından önemli

bir işlevi olacağının da gözardı edilmemesi gerekmektedir.

19. Somut olayda başvurucunun 20/10/2021 tarihli dilekçesiyle İcra Ceza Mahkemesine başvurduğu ve talebe ilişkin kararın 23/2/2022 tarihinde verildiği görülmektedir. Başvurucunun anılan talebinin incelenmesi üzerine İcra Ceza Mahkemesinin verdiği beraat kararının gerekçesinde; kişisel ilişkinin sağlanamadığı tarihte yürürlükte olan maddenin karar tarihinde yürürlükten kaldırılmış olması nedeniyle isnat edilen suçun oluşmayacağı belirtilmektedir. Ancak süreç incelendiğinde 24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 32. maddesi ile 2004 sayılı Kanun'un 341. maddesi yürürlükten kaldırılarak 5395 sayılı Kanuna "Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet" kenar başlıklı 41/F maddesinin eklendiği anlaşılmaktadır. Yürürlüğe giren anılan maddenin birinci fıkrasında yer alan düzenlemeye göre çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenlerin bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine fiil suç teşkil etse dahi üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Yürürlükten kaldırılmadan önce 2004 sayılı Kanun'un 341. maddesinde ise çocuk teslimi hakkındaki ilamın veya ara kararın gereğini yerine getirmeyen veya yerine getirilmesini engelleyen kişi hakkında lehine hüküm verilmiş kimsenin şikâyeti üzerine altı aya kadar tazyik hapsine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Böylelikle yapılan kanun değişikliğiyle aynı eyleme ilişkin ceza miktarının üst sınırının üç aya kadar disiplin hapsi olarak değiştirildiği görülmektedir.

20. Bunun yanında 7343 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (4) numaralı fıkrasında 5395 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten önce gerçekleşen ve 2004 sayılı Kanun'un mülga 341. maddesi kapsamında kalan eylemlere ilişkin şikâyetlerin icra mahkemelerince sonuçlandırılacağı düzenlenmiştir. Somut olayda ise İcra Ceza Mahkemesinin kararında eski ve yeni norm gözetilmek suretiyle somut olayın koşullarına uygun bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Zira yapılan kanun değişikliğiyle sadece aynı eyleme ilişkin ceza miktarının üst sınırında indirim yapıldığı görülmektedir. Böylelikle anılan tüm kanun değişiklikleri bağlamında başvuru konusu kararlar incelendiğinde, babanın çocuklar ile başvurucu anne arasında kişisel ilişki kurulmasını engelleyip engellemediğine ilişkin hiçbir değerlendirme yapılmadığı gibi başvurucunun iddialarının da tartışılmadığı görülmektedir. Bu durumun sorumluluklarını yerine getirmeyen ebeveynin çocuğu diğer ebeveynden uzaklaştırmaya teşvik edebileceğini, bunun da çocuğun üstün yararına aykırılık oluşturacağını belirtmek gerekmektedir.

21. Bununla birlikte kamusal makamların ve mahkemelerin anayasal güvenceleri dikkate alarak kişisel ilişkinin kurulabilmesi için gerekli yaptırımları uygulaması gerektiği, aksi yöndeki somut yaklaşımın devletin pozitif yükümlülükleriyle bağdaşmayacağı vurgulanmalıdır. Keyfî olmadığı ve çocuğun ebeveyni ile ilişkisini bozmadığı sürece diğer ebeveynin çocuğun üstün yararına aykırı davranışları konusunda yaptırım uygulanması anayasal bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece anılan kararların anayasal güvenceleri ve mevcut yasal düzenlemeleri gözeten ilgili ve yeterli gerekçe içermemesi nedeniyle başvurucunun çocuklarıyla kişisel ilişki kurabilmesi bakımından caydırıcı önlemlerin ivedilikle alınması noktasında aile hayatına saygı hakkı yönünden devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Diğer taraftan somut olay bağlamında yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi ihlale yol açan yargılama sürecine muhatap olan başvurucunun bu sürede uğradığı bütün zararları gidermemektedir. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için aile hayatına saygı hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle ve yeniden yargılama yapılması suretiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya taleple bağlı kalınarak net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Beykoz İcra Ceza Mahkemesine (E.2021/239, K.2022/53) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Beykoz 4. Asliye Ceza Mahkemesine (2022/20 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL SAKMAN

B. No: 2022/51270 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/51270

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL SAKMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/51270)

Karar Tarihi: 12/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 24/12/2025 - 33117

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Kemal SAKMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında ve sorguda geçirilen sürelerin hükmedilen ceza süresinden mahsup edilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Daha sonra birleştirilmesine karar verilen 2018/103594 ve 2016/53266 sayılı soruşturmalar kapsamında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianameler ile başlayan yargılamada Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun 2/5/2018-15/5/2018 tarihleri arasında gözaltında kaldığı, bu tarihte verilen tutuklama kararının hükümle birlikte devamına karar verildiği belirtilmiştir. Mahkûmiyet hükmü Yargıtay tarafından 7/10/2021 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

3. Başvurucu hakkında 19/1/2022 tarihinde hazırlanan müddetnameye göre 2/5/2018 ile 15/5/2018 tarihleri arasında gözaltına geçirilen sürelerin mahsup edildiği ifade edilmiştir.

4. Başvurucunun müddetnameye itirazı 14/3/2022 tarihinde Osmaniye İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) tarafından reddedilmiştir. Kararda başvurucunun belirttiği tarihler arası

gözaltında tutulduğuna ilişkin bilgi ya da belgeye rastlanmadığı ifade edilmiştir.

5. Başvurucu mahsup talebinin reddine ilişkin karara 17/3/2022 tarihinde itiraz etmiştir. Başvurucu itiraz dilekçesinin ekinde İskenderun Cumhuriyet Başsavcılığının ve İskenderun İlçe Emniyet Müdürlüğünün başvurucunun 30/3/2016 tarihinde gözaltına alındığını gösterir yazısının bir örneğini sunmuştur.

6. İnfaz Hâkimliği kararına yapılan itiraz Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 7/4/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu 6/11/2024 tarihinde denetimli serbestliğe ayrılarak ceza infaz kurumundan tahliye olmuştur.

8. İtirazın kesin olarak reddine ilişkin karar başvurucuya 20/4/2022 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 16/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Anayasa Mahkemesi tarafından Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesine başvurucunun belirttiği tarihler arası gözaltında kalıp kalmadığına ilişkin yazıya verilen cevapta, başvurucunun 30/3/2016 tarihinde saat 06.45'te İskenderun'da gözaltına alındığı, Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 1/4/2016 tarihinde başlayan sorguda 2/4/2016 tarihi saat 05.00'te adli kontrol tedbiri uygulanarak serbest bırakıldığı ifade edilmiştir. Başvurucunun söz konusu gözaltı tedbirinin Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca 2010/100074 sayılı soruşturma kapsamında gerçekleştirildiği, Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılamanın bu soruşturmayı da kapsadığı anlaşılmaktadır.

10. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, gözaltında ve sorguda geçirdiği sürenin mahkûmiyete ilişkin infaz süresinden mahsup edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru formunda 30/3/2016-1/4/2016 tarihleri arasındaki süre yönünden mahsup talebinin reddinden şikâyetçi olunduğu görülmektedir. Bu nedenle 30/3/2016-1/4/2016 tarihleri arasında gözaltında ve sorguda geçirilen üç günlük süre yönünden değerlendirme yapılacaktır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili mevzuat hükümleri ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun mahsup talebinin hukuka aykırı şekilde reddedilmesi yönündeki şikâyetlerinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir

(İbrahim Uysal [2. B.], B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 26; Günay Okan [1. B.], B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 13). Mahsup, koşullu salıverme süresinin belirlenmesiyle ve dolayısıyla ceza infaz kurumunda kalınması gereken süreyle doğrudan ilgilidir (Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 41).

15. Mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve bu bağlamda ceza infaz kurumunda tutulma süresi bakımından ceza mahkemesinin kararına uygun hareket edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının korunması açısından zorunludur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına ve ilgili mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (İbrahim Uysal, § 32). Bununla birlikte Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece mahkemelerin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz (Abdullah Ünal [2. B.], B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 39).

16. Mahsuba ilişkin 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 63. maddesinde yer alan, hükmün kesinleşmesinden önce gerçekleşen ve kişinin hürriyetini kısıtlayan bütün hâller nedeniyle geçirilen sürelerin hükmolunan hapis cezasından indirileceği hususundaki düzenleme karşısında yargı organlarına mahsuba ilişkin bir takdir yetkisinin tanınmadığı anlaşılmaktadır. İlgili yargı organları mahsuba ilişkin incelemelerinde mahsup şartlarının bulunup bulunmadığını incelemekle ve şartları oluşmuşsa mahsup kararı vermekle yükümlüdür (Ercan Bucak (2), § 49).

17. 30/3/2016 ile 1/4/2016 tarihleri arasındaki süreyi gözaltında ve sorguda geçirdiği tespit edilen başvurucunun bu sürenin mahkûmiyete ilişkin infaz süresinden mahsup edilmesi talebi, yapılan yazışmalara rağmen buna ilişkin bilgi ya da belgeye ulaşılmadığı gerekçesiyle İnfaz Hâkimliğince ve Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir (bkz. §§ 4, 6).

18. Anayasa Mahkemesi tarafından başvurucunun mahkûmiyetine karar veren Mahkeme ile yapılan yazışma sonrası başvurucunun 30/3/2016 tarihinde gözaltına alındığı, 1/4/2016 tarihinde başlayan sorgusunun ardından 2/4/2016 tarihinde adli kontrol hükümleri uygulanarak serbest bırakıldığı tespit edilmiştir (bkz. § 9). Ancak söz konusu sürenin ne mahkûmiyet hükmüne ilişkin gerekçeli kararda ne de infaza ilişkin düzenlenen müddetnamede gösterilmediği, müddetnameye itiraz sürecinde yapılan yazışmalarda anılan gözaltı ve sorguya ilişkin bilgi ve belge bulunmadığının bildirildiği anlaşılmıştır. Bu durum başvurucunun mahsup talep ettiği ceza bağlamında hapiste kalma süresinin uzamasına neden olmuştur. Hukuk sistemimizde mahsubun mecburiliği söz konusudur (Burhan Yaz (3) [GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2024, § 42).

19. Bu durumda başvurucunun belirlenenden daha fazla bir süre hürriyetinden yoksun kalmasının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında hukuka uygun bir tutma niteliğinde olduğu söylenemez.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

21. Başvurucunun mahsup talebinin reddi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin temellendirilmemiş iddiasının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması, kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Hikmet Balabanoğlu ([2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24) kararı

doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının Mustafa Takyan ([GK], B. No: 2020/27974, 15/12/2021) ve Mustafa Çabuk ([1. B.], B. No: 2020/31607, 21/6/2023, § 20) kararları doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvurucu ceza infaz kurumundan tahliye olmuştur. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya -söz konusu sürelerin daha sonra mahsup talebine konu edilebileceği de gözetilerek- net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (E.2022/675, K.2022/1530) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERMİN DEMİRDAĞ

B. No: 2022/65935 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/65935

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERMİN DEMİRDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/65935)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Sermin DEMİRDAĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya slogan attığından bahisle disiplin cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1968 doğumlu olan başvurucu, başvuru tarihinde devletin egemenliği altındaki topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışma suçundan hükümlü olarak Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumu personeli tarafından tutulan 16/3/2022 tarihli tutanağa göre aynı gün saat 12.40 sıralarında Kurumun yüksek güvenlikli kısmında yemek dağıtımı esnasında C-3 koğuşundan gelen sesler üzerine koğuşun havalandırmasını gösteren koridordaki pencere açılmış ve koğuşta bulunan tutuklu ve hükümlülerin oda balkonlarına çıkarak "terör örgütü lideri lehine" slogan attıkları ve alkış yaparak diğer koğuşlardan gelen sloganlara eşlik ettikleri görülmüştür. Meydana gelen olay üzerine başvurucunun da aralarında bulunduğu tutuklu ve hükümlüler hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu soruşturma aşamasındaki savunmasında; kendisinin slogan atma eylemine katılmadığını ancak toplu bir biçimde cezalandırıldıklarını belirtmiştir.

4. Yapılan soruşturma sonucu Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 6/4/2022 tarihinde "başvurucunun da aralarında bulunduğu hükümlü ve tutukluların yukarıda belirtildiği şekilde slogan attıkları ve söz konusu slogan atma eylemi nedeniyle kurum güvenliğini riske atıp, diğer hükümlüler üzerinde korku ve panik yarattıkları, ayrıca personelin kurum içi işleyişini zora soktukları" gerekçesiyle başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca 1 ay süre ile haberleşme ve iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama (telefon açmak, mektup göndermek ve faks alıp göndermekten tamamen men) disiplin cezası uygulanmasına karar vermiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliği 25/4/2022 tarihinde başvurucu yönünden itirazının kabulü ile hakkında verilen disiplin cezasının kaldırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Şikayet eden ... ve Sermin Demirdağ açısından yapılan değerlendirmede ise; hükümlü/tutukluların hem disiplin soruşturması esnasında sundukları yazılı savunmalarında hem de Hakimliğimiz huzurunda alınan beyanlarında ısrarla tutanakta belirtilen eylemlere katılmadıklarını söyledikleri, aşamalarda alınan beyanlarının birbirini doğrular nitelikte olduğu, ayrıca kurum tarafından tutulan tutanakta C-3 koğuşunun havalandırmasını gösteren koridordaki pencereden yapılan tespit üzerine disiplin cezasının verildiği, ancak hükümlü/tutukluların pencereden yapılan kontrolle kimin slogan atıp kimin atmadığının tam olarak tespit edilemeyeceğini belirtmeleri dikkate alınarak, şikayet edenlerin bu savunmalarına itibar edilmiş, kurum memurlarınca hükümlü/tutukluların tek tek kontrol edilerek slogan atıp atmadıklarının tam olarak tespit edilmemesi, pencereden kontrol edilerek tutanak tutulduğunun belirtilmesi karşısında, ortak slogan atmadığını ve toplu olarak eyleme katılmadığını beyan edenlerin savunmalarına itibar etmek gerekmiş ve gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak eylemini gerçekleştirmedikleri değerlendirildiğinden şikayetlerinin kabulübe ve haklarında verilen disiplin cezalarının iptaline..."

6. Söz konusu karara Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca 29/4/2022 tarihinde itiraz edilmiştir. İtiraz dilekçesinde; kararın itirazen kaldırılması, itirazın yerinde görülmemesi durumunda incelenmek üzere dosyanın Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi/itiraz mercii) gönderilmesi talep edilmiştir. İnfaz Hâkimliği 9/5/2022 tarihinde "Benzer bir olay sebebiyle Anayasa Mahkemesinin 10/06/2020 tarihli ve 2016/64727 sayılı Ali Bacacı başvurusundaki, Cumhuriyet Savcısının itirazının hükümlü/tutukluya tebliğ edilmesi gerektiğine dair kararı dikkate alınarak, Cumhuriyet Savcısının Hakimliğimiz kararına yönelik 29/04/2022 tarihli itiraz dilekçesi hükümlü/tutuklulara tebliğ için gönderilmiş olup, hükümlü/tutuklunun Cumhuriyet Savcısının itirazına yönelik bir diyeceği olup olmadığına ilişkin dilekçesini bildirmesi durumunda bilahare Mahkemenize iletilecektir. Ancak, Hakimliğimizin 25/04/2022 tarihli ve2022/2386 esas, 2022/2713 karar sayılı dosyasına Cumhuriyet Savcısı tarafından itiraz edilmiş olmakla itiraz yerinde görülmediğinden kanuni zorunluluk nedeniyle hükümlü/tutuklunun dilekçesi dosyaya eklenmeden değerlendirilmek üzere dosya yazı ekinde gönderilmiştir." şeklindeki üst yazıyla dosyayı Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

7. Diğer yandan Cumhuriyet savcısının itirazı 9/5/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu da 11/5/2022 tarihinde itiraza ilişkin cevap dilekçesini İnfaz Hâkimliğine sunmuştur. Bununla birlikte aynı gün -11/5/2022 tarihinde- Ağır Ceza Mahkemesi "Ankara

Batı 1. İnfaz Hakimliği'nin 25/04/2022 tarih ve 2022/2386 İnfaz Hakimliği Dosyasına Cumhuriyet Savcısı... tarafından yapılan itirazın kabulüne" gerekçesiyle İnfaz Hâkimliğinin kararının kaldırılmasına ve başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. Anılan karar 18/5/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

8. Bu esnada İnfaz Hâkimliği 16/5/2022 tarihinde "Her ne kadar Mahkemenizce Cumhuriyet savcısının ve bir kısım hükümlü/tutukluların itirazları konusunda karar verilmiş ise de.. Cumhuriyet Savcısının Hakimliğimiz kararına yönelik 29/04/2022 tarihli itiraz dilekçesi hükümlü/tutuklular Sermiş Demirdağ ve ...'e 09/05/2022 tarihinde tebliğ edilmesini müteakip hükümlü/tutukluların Cumhuriyet Savcısının itirazına yönelik bir diyeceklerinin olup olmadığına ilişkin dilekçelerinin beklenilmesi ve bu beyanlara göre karar verilmesi gerekirken, söz konusu dilekçelerin beklenilmeden Mahkemenizce karar verildiği görülmüştür. Hakimliğimizce şikayetleri kabul edilen hükümlü/tutukluların Cumhuriyet savcısının itirazına yönelik süresinde yapmış oldukları ekte gönderilen dilekçelerin herhangi bir ihlale sebebiyet vermemek adına tekrardan incelenmek üzere dosya yazı ekinde gönderilmiştir." şeklindeki üst yazı ile dosyayı yeniden Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 25/5/2022 tarihinde "başvurucu hakkında 11/05/2022 tarih ve 2022/2089 d.iş sayılı kararı ile kesin olarak karar verildiğinden" karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 30/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 3/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; disiplin cezasına konu slogan atma eylemine katılmadığını, tüm süreçlerde bu hususu ifade ettiğini ve İnfaz Hâkimliğinin hakkındaki disiplin cezasını kaldırdığını ancak Ağır Ceza Mahkemesinin Cumhuriyet savcısının itirazına yönelik dilekçesini de beklemeden dosyayı itirazen değerlendirdiğini ve hukuka aykırı bir şekilde itirazının reddine karar verdiğini iddia etmiştir. Başvurucu devamında söz konusu slogan atma eylemini gerçekleştirmiş olsaydı dahi bunun ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu, gerçekleştirmediği bir eylem nedeniyle cezalandırılmasının bir kısım anayasal hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

13. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şikâyetleriyle ilgili olarak Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yineleyerek görüş yazısında yer alan hususları kabul etmediğini beyan etmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda, ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu/hükümlülerin kurumda attığı slogan nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasını ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. Cihat Özdemir [2.B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 19; Ömer Haran [1.B.], B. No: 2017/33744, 1/7/2020, § 21; Barış İnan (2) [1.B.], B. No: 2018/38006, 17/11/2021, § 17). Söz konusu kararlar çerçevesinde başvurucunun iddialarının bir bütün hâlinde ifade özgürlüğü kapsamında

incelenmesi gerektiği değerlendirmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine dair iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu belirtmiştir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan [1.B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

17. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2.B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptirler (Murat Karayel (5) [2.B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

18. Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlanabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

19. Kurum içinde attığı slogan nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı anlaşılmıştır. O hâlde Anayasa Mahkemesinin yapması gereken, söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzenin gereklerine uygunluğunu denetlemektir.

20. İnfaz hukukuna ilişkin disiplin suç ve cezaları 5275 sayılı Kanun'un Sekizinci Bölümü'nde düzenlenmiş; bu çerçevede uygulanacak disiplin suç ve cezalarının amacı, mahiyeti, kapsamı, sınırları ve uygulanma koşulları 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur. Kanun'daki disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğindeki bu madde uyarınca bu Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında Kanun'da belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013).

21. Somut olayda attığı bir slogan nedeniyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmıştır. Anayasa Mahkemesi 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi de dikkate

alındığında ceza infaz kurumunda yalnızca slogan atılmasının aynı Kanun'un 42. maddesinde öngörülen disiplin suçunu oluşturabilmesi için yeterli olmayıp bu eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, § 22). Bununla birlikte ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunabilecek toplu eylemlere karşı daha hassas olunması gerektiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı da ifade edilmiştir (Murat Karayel (5), § 46; Cihat Özdemir, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun gerçekleştirdiği ya da gerçekleştirdiği iddia edilen slogan atma eyleminin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı ile bu hususta idare ve yargı mercilerince ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulup konulmadığı incelenmelidir.

22. Olay günü başvurucunun bulunduğu koğuştaki tutuklu ve hükümlülerin "terör örgütü lideri lehine" slogan attıkları tespit edilmiş ve yapılan disiplin soruşturması sonucu başvurucunun da slogan attığı gerekçesiyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu ise gerek disiplin soruşturması esnasında gerekse de yargılama aşamasında söz konusu eyleme katılmadığını ve slogan atmadığını belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği de başvurucunun savunmaları ile diğer delilleri gözönüne alarak başvurucunun slogan attığına yönelik bir delil mevcut olmadığından başvurucu hakkında uygulanan disiplin cezasının kaldırılmasına karar vermiştir.

23. Bununla birlikte İnfaz Hâkimliğinin anılan kararına Cumhuriyet savcısı tarafından itiraz edilmiş ve itirazı değerlendiren Ağır Ceza Mahkemesi yalnızca "Cumhuriyet savcısının itirazının kabulüne" değerlendirmesiyle İnfaz Hâkimliğinin kararını kaldırmıştır. İtiraz mercii, itirazın kabulüne ilişkin İnfaz Hâkimliği kararında yer alan gerekçelerin neden hukuka uygun olmadığını ve başvurucunun slogan attığına yönelik kabule dair delillerin nelerden ibaret olduğunu belirtmemiştir.

24. Yine kararın içeriğinde Cumhuriyet savcısının itirazının kabulü belirtilmekle birlikte söz konusu itirazın nelerden ibaret olduğu ve hangi hususları içerdiğinden de bahsedilmemektedir. Üstelik Ağır Ceza Mahkemesince karar verilirken başvurucunun Cumhuriyet savcısının itirazına yönelik cevabı da beklenmemiştir. Dolayısıyla İnfaz Hâkimliği kararı karşısında itiraz merciinin kararında, başvurucunun disiplin cezasına konu slogan atma eylemini gerçekleştirip gerçekleştirmediği değerlendirilmemiştir.

25. Bu hâliyle Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun eylemi gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığı anlaşıldığından söz konusu eylem nedeniyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak görülemeyeceği değerlendirilmiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespitini ve yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zararına ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2022/2089 D.İş) iletilmek üzere Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2022/2386, K.2022/2713) GÖNDERİLMESİNE,

E. Net 34.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SADET FIRAT

B. No: 2022/83245 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/83245

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADET FIRAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/83245)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Sadet FIRAT

Vekili : Av. Serhat ÇAKMAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Tekirdağ'da PKK/KCK terör örgütünün hiyerarşik yapılanması içinde faaliyet gösteren kişilerin tespitine yönelik bir soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu anılan soruşturma kapsamında 3/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu ifadesinde örgütle herhangi bir iltisakının bulunmadığını ileri sürmüştür.

4. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Tekirdağ 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

5. Hâkimlik, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararda başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

6. Başvurucunun anılan karara itirazı Tekirdağ 4. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 17/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Bu karar başvurucuya 21/6/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 19/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurucu13/3/2023 tarihinde verilen kararla tahliye edilmiştir.

9. Başsavcılık 19/1/2023 tarihli iddianame ile silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle başvurucu hakkında aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

10. İddianamede ilk olarak HDK (Halkların Demokratik Kongresi)yapılanmasının PKK/KCK'yla iltisaklı olduğu belirtilerek buna yönelik olgulara yer verilmiştir. Bu anlatımlardan sonra ise başvurucunun Tekirdağ ilinde HDK'ya bağlı olarak faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular özetle şöyledir:

i. Başsavcılık, HDK'nın örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın talimatıyla 2011 yılında kurulduğunu, resmi dernek statüsü olmayan bu yapının KCK Sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde teşekkül ettirildiğini iddia etmiştir. Bu kapsamda farklı ceza soruşturmalarında elde edilen örgütsel dokümanlara yer verilmiştir. Başsavcılık "bask.perspektif" başlıklı dokümanda HDK'nın Abdullah Öcalan'ın talimatıyla kurulduğunun ve bu projenin başarısı için örgüt unsurlarınca desteklenmesi gerektiğinin ifade edildiğini vurgulamıştır. Başsavcılık yine ele geçirilen -26/1/2012 tarihli örgüt mensuplarına gönderilen- "Meclis Talimatı" başlıklı dokümanda da HDK'nın yeterli gelişmeyi gösteremediği ve bu nedenle desteğin artırılmasının şart olduğunun belirtildiğini söylemiştir.

ii. Başsavcılık HDK'nın internet sitesinde DTK'nın (Demokratik Toplum Kongresi) bileşeni olarak gösterildiğini, DTK'nın genel merkezinde bir başka soruşturma kapsamında yapılan aramada ele geçirilen dokümanlarda da bu yapılanmanın HDK bileşeni olarak kabul edildiğinin görüldüğünü belirtmiş ve DTK'nın terör örgütü olarak değerlendirildiği mahkeme kararlarına atıf yapmıştır.

iii. Başsavcılık HDK çağrısıyla düzenlenen bazı açık hava toplantılarına da değinerek bu toplantılarda örgütün amaçları doğrultusunda propaganda yapıldığını vurgulamıştır. Buna göre örneğin 2015 yılı içinde farklı tarihlerde düzenlenen toplantılarda bazı illerde gerçekleştirilen yoğun terör eylemlerinin güvenlik güçlerince bastırılmasının katılımcılar tarafından eleştirilerek özyönetim çağrıları yapıldığı ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra Başsavcılık, HDK tarafından 8/2/2020 tarihinde "Genel Meclis Toplantısı Sonuç Bildirgesi" başlıklı bir dokümanın paylaşıldığını ve bu belgede PKK/KCK'nın Suriye yapılanmasının amaçları doğrultusunda propaganda yapıldığını belirtmiştir.

iv. Başsavcılık HDK yapılanmasının PKK/KCK'yla iltisaklı olduğu iddiasına ilişkin olarak çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısmı şöyledir:

-E.F. isimli tanık:

"Ben oğlumu aradığım süreç içerisinde K.Y. isimli şahıs bana bu konuda yardımcı olacağını ileri sürerek beni terör örgütü PKK'nın çatısı altında faaliyet yürüten HDK yapılanması içerisine dahil etti. Tabi ben o zamanlarda HDK'nın örgüt ile irtibatı olduğunu bilmiyordum, hatta daha önceki ifademde de belirttiğim üzere HDK çalışmalarını HDP çalışması biliyordum. Ben HDK'nın terör örgütüne yakın olduğunu PKK ile birlikte iş tuttuğunu daha sonradan anladım. K.Y. nin yönlendirmesi ile dahil olduğum HDK organizesinde yapılan toplantılara katılırdım ve bu toplantılarda, Abdullah ÖCALAN'ın kitapları okunur hayatından kesitler anlatılır ve örgüt mensubu kişilerden bahsedilirdi. Özgür bölgelerden, özyönetimden, demokratik özerklik, kadın haklarından, örgüt faaliyetlerinde ölen kadınların hayatları gibi birçok konudan bahsedilirdi. HDK yapılanması içerisinde bulunan faaliyet gösteren şahıslara Tekirdağ ilinde fabrika ve işletmelerden para verildiğini biliyorum. Toplanan paralar HDK faaliyetlerinde kullanılmaktaydı. HDK organizesinde başka il ve ilçelerde de toplantılar görüşmeler yapılırdı. Bu toplantılar Çorlu ilçesinde HDP binasında yapılır, bu toplantılarda PKK ile ilgili bilgiler verilir, PKK'nın içerisinde ölen örgüt mensuplarının fotoğrafları vb. konular üzerinden kadın hakları vb. haklar konusunda konuşma yapılırdı. Bu toplantılar bazen il dışında yapılırdı, il dışında tertip edilen toplantılara üst düzey yöneticiler konuşmacı olarak katılırdı. Bu toplantılar İstanbul ilinde Taksim'de HDK binasının bulunduğu sokakta yer alan otelin bodrum katında konferans salonunda yapılırdı, burada yapılan toplantılarda yine kadın haklarından, özgürlük hareketlerinden, öz yönetimden, özgürlük savaşçısı olarak bahsedilen PKK mensubu kadınlar hakkında konuşuluyordu, Suriye de özgür kürdistan kuruldu. Türkiye de de özgür kürdistan kurabiliriz diye bu tarz bilgiler verilirdi.

…

Bir süre sonra oranın HDK Kadın Meclisi olduğu anladım. Herkes kitabın içerisinde bir şeyler okuyordu. Bu kitapların üzerinde Abdullah ÖCALAN'ın fotoğrafı olunca kitapların APO'nun kitapları olduğunu anladım. Bu odada Kürdistan bayrağı, PKK içinde ölen kadınların resimleri asılıydı. Bilgisayarda PKK içerisinde öldürülen kadınların yani onların sözüyle PKK'lı şehitlerin resimleri gösteriyorlardı. Örgütü anlatıyorlardı. Bu toplantılara G.Ç., F.İ., H.C.B., B.T., Sadet FIRAT, M.Ç., Ş.K., G.Ö. ve A.A. katılıyordu"

…

Erkeklerden ise; M.M., S.S., E.Ü., S.Ö., E.Ö., K.Y., S.A. isimli şahıslar bu toplantılara katılırdı. Hatta bunlarda Taksim'deki HDK toplantısına katılmışlardı.Bunların bazıları ise HDP il binasında hem HDP hem HDK toplantılarına katılırdı. Bazıları ise sadece HDK toplantılarına katılırdı."

(E.F. isimli tanığın teşhis tutanağındaki beyanlarından)

"...bu kişi Ankara ilinde yapılan toplantıya katılmıştı, Ankara ve İzmir ilinde yapılan yüksek düzeyde katılım sağlanan ve bu toplantılarda PKK silahlı terör örgütünün özgür yaşam sunduğu, bunu gerçekleştirmek için HDK çalışmalarına destek verilmesi gerektiği vurgulanıyordu.

...bu şahsa Taksim'de HDK binasına yakın bir yerde otelde düzenlenen HDK toplantısında rastlamıştım. Toplantıda HDK faaliyetlerinden bahsedilir, Suriye'de yer alan PKK için savaşıp ölen kadın örgüt mensupları anısına konuşmalar yapılırdı.

... bu şahıs İstanbul ilinde yapılan HDK toplantısına katılmıştı. HDK toplantılarında sürekli PKK ile ilgili konuşmalar yapılır, ölen örgüt mensuplarının anılarından bahsedilirdi.

...bu şahıs İstanbul ilinden katılım sağlardı. Toplantılarda ölen kadın örgüt mensuplarından bahsedilir onların özgürlük savaşçısı oldukları vurgulanırdı.

...bu kadın şahıs Çorlu ilçesine düzenlenen HDK toplantılarına katılırdı. Bursa'dan gelirdi. Toplantılarda PKK propagandası yapılıp kadın haklarından bahsederek bunun için PKK yapılanması altında örgüt mensubu kadınların savaştığını söylüyordu..."

-S15D28kod ismi verilen gizli tanık:

"Halkların Demokratik Kongresi olarak bildiğim Abdullah Öcalan'ın avukatına vermiş olduğu talimatlar ile öğrenmiş olduğumuz oluşumdur. HDK içersinde Mahalle Meclisleri önemlidir. Mahalle Meclisleri aracılığı ile folklör kültür sanat şölen yapmak suretiyle örgütlenirler. Kültür sanat faaliyetleri ile HDK mahalle meclislerine gelen şahıslara HDP ilçe binalarında Abdullah Öcalana ait kitaplar dergiler okutulur bu şekilde eğitim verilen şahıslar her ilçede bulunan KCK gençlik yapılanması kadın yapılanmasına gönderilip HDP binalarında Abdullah Öcalan'a ait sinevizyonlar gösterilip Suriye de iken yapmış olduğu konuşmalar dinletilir. Bu tür toplantılara katıldığım için biliyorum. Ayrıca gençlere molotof nasıl yapılır polise nasıl saldırılır akrep isimli polis araçlarına molotof nasıl atılır öğretiliyor. Gençlik, kadın yapılanmalarında eğitim aldıktan sonra güvenli evlere gönderilip bu evlerde Kandil'den haber gelinceye kadar 1 hafta 10 gün bekletiyorlar. HDK'nın Mahalle Meclisleri aracılığı ile kazandırılan bu şahıslar Şanlıurfa Diyarbakır Mardin'deki PKK'ya gönül veren evlere gönderiliyorlar. O evlerden örgütün dağ kadrosundan olan şahıslar tarafından alınıp Suriye'ye götürülüyorlar. Suriye'ye götürülen bu şahıslar askeri eğitim verildikten sonra bir bölümü Suriye'de YPG nin elinde kalıyor bir bölümü ise Kandil'e götürülüyor. Şervan Gerilla eğitimine tabi tutuluyorlar.

...

HDK içerisinde özellikle ..... isimle bunun yanında Tekirdağ dışında olup Trakya'da Edirne ve Kırklareli'nden geldiğini hatırladığım ..... isimli şahısların HDK toplantılarına katıldığını biliyorum. Trakya HDK meclisinden geldiklerini söylüyorlardı.HDK toplantılarına bakıldığında sanki sivil toplum örgütü parti faaliyetiymiş gibi davranırlar ancak içerdeki toplantılarda sinevizyon ve slayt gösterilerinde Abdullah Öcalan önderlik temalı slaytlar gösterilir. Beritan isimli örgüt mensubunun hayatı gösterilerek bununla alakalı eğitimler verilir. HDK eğitimlerinde PKK ideolojisi, Mahir Çayan, Deniz Gezmiş vb kişilerin hayatları, mücadeleleri anlatılır. Kadına yönelik örgüt içindeki kadınlara yönelik eğitimler verilir demokratik özerklik özerk yönetim hapisanelerdeki tecrit Abdullah Öcalan'a özgürlük adı altında cezaevindeki açlık grevinin avukatlar yoluyla talimat verme gibi bir çok konuda bilgi verilirdi. Bu eğitimleri dağdan gelen örgüt mensupları verirdi. 2 - 2,5 saat süren toplantıların ardından eğitim verildikten sonra örgüt mensupları Yurtsever ailelerin evinde kalıp görevi varsa başka illere gider yoksa genellikle Suriye'ye geri dönerler. HDK kendi içinde Konfederal kürdistanın kongresi olarak tanımlanır. Bir çok bileşeni vardır. Demokratik özerklik planıyla halkların kendi kendini yönetme yani Suriye deki oluşum gibi valinin olmadığı belediye başkanının o kenti yönettiği sistemi kabul eden demokratik özerk kürdistanı kurma projesini tüm Türkiye alanına benimsetme hareketi şeklinde söyleyebilirim."

-İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında PKK/KCK terör örgütü içerisinde faaliyet göstermekte iken 18/1/2022 tarihinde teslim olan H.İ. isimli şüpheli:

“…Halkların Demokratik Kongresi (HDK) bünyesinde yasal üyeliğim olmadan çalışmalarda bulundum.

...Terör örgütü ile irtibat ve ilişki içerisinde olan HDK ile olan temaslarım ve bunların organizesindeki gençlik yapılanmasında faaliyet göstermem, örgütyanlısı şahıslar ile örgütle bağlantılı siyasi oluşumların yaptığı propagandalar ve Kürt kimliğimi, kürt milliyetçiliğimi ön planda tutup örgütün ideolojisini ve faaliyetlerini meşru görmem sonrasında terör örgütüne katılmaya karar verdim.

...

Ben aktif olarak çalıştığım için hem DTP, BDP hem HDK içerisinde Gaziosmanpaşa bölgesinden sorumlu ve örgütsel faaliyetlerde bulunan görsem teşhis edebileceğimHDK bünyesinde görevli adını ... olarak bildiğim şahıslardan aylık toplam 7.000 TL para alıyordum.

...

Kocaeli il merkezi, Gebze, Tekirdağ, Bursa, Giresun, Trabzon, Antalya, Kahramanmaraş, Artvin, Ordu, Samsun, Sivas, Muğla, Mersin ve Adana illerindeki il-ilçe DTP, HDP ve HDK teşkilatlarına otobüs veya ticari taksi ile gider, burada terör örgütü adına faaliyet yürüten gençlikte ya da söz konusu partilerin il ve ilçe yönetimlerindeki yetkili şahıslarla görüşüyorduk. Bu şahısların isimlerini hatırlamıyorum. Örgütün/partinin çalışma yöntemlerini izah eder, eksiklikleri varsa düzeltmeleri konusunda önerilerde bulunur, eğitici anlamında seminer/sempozyumlara katılarak, Diyarbakır parti yönetimince tarafımıza gönderilen CD'lerden anlatımlarda bulunurduk. Eğitimin konusu genellikle HDP'nin yönetim şekli projesi altında eğitim veriliyormuş gibi gösterilip özünde PKK/KCK terör örgütünün Kürdistan projesi ve ideolojisi hakkındaki bilgilendirmeleri kapsıyordu.”

...

2016 yılında KCK yönetimi tarafından gelen talimat sonrası HDK Bursa sorumlusuve ilişki yaşadığı kendisi de partili olan bir kadın hakkında örgüt adına mahkeme kurmak ve yargılama yapmak maksadıyla Bursa iline gittik. Bursa HDP il yönetiminden ismini hatırlamadığım bir şahsın temin ettiği bir evde sorgulama yaptık, HDK Bursa sorumlusu benim tarafımdan, ilişki yaşadığı kadın ise ……. tarafından sorgulandı. Sorgu sonucunda her iki şahsı da bulundukları görevlerden aldık. HDK Bursa sorumlusunun daha sonra İstanbul'a gönderildiğini duydum. Akıbeti hakkında bilgim yoktur. HDK Bursa sorumlusunun yerine bir süre ben görevde bulundum.

...

HDK ise örgütün sivil alan yapılanmasıdır. Aynı şekilde HDK İstanbul sorumlusunun (Diyarbakırlı, ismini hatırlamıyorum) ve HDP’nin o dönemdeki İstanbul il başkanın da (Kadın, ismini hatırlamıyorum) terör örgütünden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket ettiklerini biliyorum, tam olarak kim/kimlerden talimat aldıklarını bilmiyorum.

...

Terör örgütünün üst yönetiminden gelen talimatlar sonucunda HDK sorumlusu, örgütün Marmara sorumlusu, örgütün il sorumlusu ve HDP il sorumluları toplanır, gelen talimatlar bu şahıslar tarafından değerlendirilerek alt birimlere iletilir, alt birimler de sivil itaatsizlik türünde eylemleri gerçekleştirir. Ancak terör örgütü adına kırsal alandan veya farklı illerden

eylem yapmak maksadıyla daha önceki yıllarda gelen örgüt mensuplarının kimseyle temas kurmadıkları, genelde bir kadın bir erkek örgüt mensubunun sevgili veya karı-koca görünümünde güvenli ev olarak tabir edilen hücre evlerinde kaldıkları, söz konusu güvenli evlerin temininin örgütün talimatıyla HDK sorumlularının öncülüğünde örgütün il veya bölge sorumlu düzeyindeki şahısların kontrolünde temin edildiği, örgüt mensuplarının deşifre olmalarını engellemek maksadıyla belli periyotlarla yedek güvenli evlere nakledildiklerini duydum. Güncel olarak aynı şekilde şehir merkezlerine gönderilen örgüt mensuplarının üniversite öğrencisi veya üniversite öğrenimini tamamlamak üzere olan ve adli sicil kaydı temiz olan şahıslardan seçildiğini biliyorum. Şehir merkezlerinde örgütün finansı HDP ve HDK tarafından karşılanır. Bunlar da vergi adı altında iş adamlarından veya maddi durumları iyi olan şahıslardan para toplamaktadırlar. Doğu illerinde ise genellikle aynı yöntemler izlense de çoğunluğunun kaçakçılık ve uyuşturucu madde ticaretinden elde edildiğini biliyorum. Örgütün yasal alan görünümlü çalışmalarını TJA, HDP ve HDK yürütür. HDK'nın görevi; Kandilden birebir HDP'ye yaptırmak istenen proje süzgeçten geçirilerek analiz edilir, daha sonra da HDP il teşkilatlarına uygulaması için gönderilmesini sağlamaktır. TJA'da aynı şekilde örgütün yasal alan görünümlü kadın yapılanmasıdır. Örgüt adına eylemler öncesi kadınların örgütlenmesinden sorumludur.”

-Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan S.G. isimli şüpheli:

“…Örgüt yöneticilerinin talimatları doğrultusunda oluşturulan yapılar içerisinde yer alan DTK'nın misyonunun tamamladığı düşünüldüğünden HDK adı altında yeni bir yapılanmaya gidildi. DTK'nın etkisiz kaldığı ve özellikle güneydoğu bölgesinde sınırlı kaldığı düşüncesi örgüt içerisinde hakim olduğundan alternatif bir yapı olarak HDK kuruldu.

...

Devletin kendi eliyle verdiği bir takım imtiyazlar veya haklar örgüt içerisinde bulunan ve siyaset yapmakla hükümlü olan DTK, HDK, KENT MECLİSLERİ veya siyasi partiler aracılığıyla örgütsel faaliyetler neticesinde elde edilmiş gibi gösterilmektedir.

...

Örgüt yöneticileri bunun farkında oldukları için daha önce bahsettiğim HDK isimli yapıyı hayata geçirerek davalarını tüm Türkiye alanına yayma gayreti içerisindedirler."

-Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında Firar kod ismi verilen tanık :

"KCK Kurumlar koordinasyonu yapılanması örgüte taban oluşturulması, güç sağlanması amacıyla legal görünümlü faaliyetlerin bağlı bulunduğu koordinasyondur. Bu koordinasyon sayesinde legal olarak faaliyet yürüttüğü imajı verilen DTK, Tuhad-fed, Medya Der, Rojava Derneği gibi yapıları örgütün üst yöneticileri ve talimatları doğrultusunda yönlendiren koordinasyondur. Bu yapılanmalar ile maddi manevi bütünlük sağlanmak DTK gibi oluşumla legal kuruluş imajı verilerekörgüt fikir sistemini benimsemiş sözde meclis oluşturularak terör örgütüne sözde meclis oluşturarak TBMM’ye alternatif yapı oluşturulması amaçlanmaktadır. DTK; kendi içerisinde delegasyonu, başkanlık divanı ve komisyonları ile parlamento benzeri yapı oluşturan karar mekanizması bulunan çatı yapılanmadır. Diyarbakır ili ve çevre illerde dernek ve STK’lar aracılığı ile örgütün üst yönetimi tarafından gelen illegal talimatları meşru zemin kazandırmayı amaçlar. PKK/KCK terör örgütünün doğu ve güneydoğu illerini kapsayan meclisi konumundadır. Doğu illerinde DTK’nın yürüttüğü

görevleri batı illerinde sol düşünceye sahip örgüt mensuplarının da terör örgütü menfaatleri doğrultusunda kullanılarak aynı amaçların HDK (Halkların Demokratik Kongresi) ile gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu yapılar terör örgütü elebaşısının bizzat talimatları ile hayata geçirilmiştir.”

şeklinde beyanlarda bulunmuşlardır.

v. Başsavcılık, AB14H1 kod ismi verilen gizli tanığın başvurucuyu fotoğrafı üzerinden teşhis ettiğini ve hakkında beyanda bulunduğunu ifade etmiştir. Buna göre gizli tanık AB14H1; başvurucunun ismini Arzu olarak bildiğini ve İstanbul'da bulunan HDP ve HDK binalarında farklı zamanlarda gördüğünü, başvurucunun HDK Kadın yapılanmasında aktif olarak faaliyet gösterdiğini, yapı içerisinde görevlendirmesinin İstanbul'dan Bingöl'e yapıldığını duyduğunu, ayrıca Tekirdağ iline de HDK Kadın yapılanmasının oluşturulması için geldiğini beyan etmiştir. Başsavcılık, gizli tanığın anılan beyanının doğruluk içerdiğini, zira başvurucunun ikâmetini 30/12/2020 tarihinde İstanbul'dan Bingöl'e aldırdığını vurgulamıştır.

vi. Başsavcılık, başvurucunun HDK "Tekirdağ Genel Meclis Üyesi" olduğu tespit edilen S.S. adlı kişiyle yaptığı telefon görüşmesi içeriklerine yer vermiştir. Anılan görüşmede S.S. nin Tekirdağ'daki HDK yapılanmasının oluşumunda önemli ölçüde faaliyet gösterdiği iddia edilen E.O. adlı kişiyi İstanbul'da ziyaret edeceğini muhatabı olan başvurucuya bildirdiği, başvurucunun da mezkûr kişiyi tanıdığını söylediği ifade edilmiştir.

11. Tekirdağ 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır.

12. Bireysel başvuru inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesi aşamasında derdesttir.

13. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan’ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin

olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerlik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Diğer ilgili ulusal hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

18. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

19. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

20. Başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında ve iddianamede temel olarak HDK'nın PKK/KCK içerisinde yer aldığı ve başvurucunun da HDK'nın Tekirdağ yapılanmasında faaliyette bulunduğu iddiasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. §§ 5, 10).

21. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. § 14) birlikteiddianamede HDK'ya ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 10) ve başvurucunun telefon görüşme içeriği bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

22. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

23. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanıldığı

görülmektedir (bkz. § 5).

24. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Tekirdağ 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olmadığı söylenemez (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

25. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2), § 151).

26. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; Devran Duran, § 64).

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH YÜCEL ÖZER

B. No: 2023/101681 | Karar tarihi: 12.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/101681

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH YÜCEL ÖZER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/101681)

Karar Tarihi: 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Abdullah Yücel ÖZER

Vekili : Av. Hüseyin KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vergi müfettişliğine atanan başvurucu tarafından mali ve özlük haklarının faiziyle birlikte ödenmesi talebiyle yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ve haksız olarak mali ve özlük haklara ulaşılamaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 17/3/2014 tarihinde vergi müfettiş yardımcısı olan başvurucu 22/2/2018 tarihinde ilan edilen vergi müfettişliği yeterlilik sınavında başarılı olarak atanmaya hak kazanmıştır. Ancak başvurucunun vergi müfettişi olarak ataması 6/11/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, atamasının yapılması gerektiği tarih olan 22/2/2018 ile atamasının yapıldığı tarih olan 6/11/2019 arasındaki mali ve özlük haklarının kendisine ödenmesi talebiyle Hazine ve Maliye Bakanlığına (İdare) 19/6/2023 tarihinde başvurmuştur. İdarenin cevap vermemesi üzerine başvurucu bu zımni ret işleminin iptali ile özlük ve mali haklarının yasal faizi ile birlikte tarafına ödenmesi talebiyle 16/8/2023 tarihinde dava açmıştır. Dava

dilekçesinde, Anayasa Mahkemesinin Demet Demirel ve diğerleri ([GK], B. No: 2019/12998, 1/12/2022) kararının yeni hukuki durum oluşturduğu, bu nedenle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca yapılan başvurunun sonucuna göre davanın açıldığı ifade edilmiştir.

4. Ankara 15. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 23/8/2023 tarihinde davayı süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. Kararda, başvurucunun atama işleminin geç yapılmasına bağlı olarak yoksun kaldığı parasal ve özlük haklarına ilişkin olarak 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca en geç atamanın yapıldığı 6/11/2019 tarihinden itibaren idari dava açma süresi içinde dava açılması gerektiği belirtilmiştir. 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesinde öngörüldüğü üzere, atama tarihinden itibaren dava açma süresi içinde idareye yapılan başvuru sonucunda verilecek cevaba göre kalan dava açma süresi içinde de davanın açılabileceği ifade edilmiştir. Bu süreler geçtikten çok sonra başvurucu tarafından anılan döneme ilişkin olarak yoksun kaldığı parasal ve özlük haklarının ödenmesi talebiyle 19/6/2023 tarihinde yapılan başvurunun idari dava açma süresini canlandırmayacağı, bu nedenle de davanın süresinde olmadığı sonucuna varılmıştır.

5. Öte yandan mahkeme kararında, Anayasa Mahkemesince verilen Demet Demirel ve diğerleri kararının etkisi de değerlendirilmiştir. Mahkeme, kanun veya düzenleyici işlemlerin iptali hâlinde hakları ihlal edilen ilgililerin hukuki durumlarında değişiklik olduğunun içtihatlar ile kabul edildiğini belirtmiştir. Başvurucu, söz konusu Anayasa Mahkemesi kararının bireysel başvuru üzerine verilmiş bir ihlal kararı olduğunu ve idari anlamda kesinleşmiş işlemler yönünden yeni bir hukuki durum olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir.

6. Başvurucu bu karara karşı 25/9/2023 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 30/10/2023 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

7. Nihai karar başvurucuya 14/11/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 5/12/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin Demet Demirel ve diğerleri kararından sonra mali ve özlük haklarını isteyebileceğini öğrendiğini, bu karar ile birlikte idareye başvurduğunu ve zımni ret üzerine dava açtığını belirtmiştir. Mali ve özlük hak etkisinin hâlen devam etmesi nedeniyle açılan davanın süresinde olduğunu belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca benzer konuda lehe kararlar verilirken kendi davasının reddedilmesinden şikâyet etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruya ilişkin olarak Hazine ve Maliye Bakanlığından temin edilen görüşün ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetlerine dair yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere gönderildiğini belirtmiştir. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı bireysel başvuru formunda

belirttiği hususları yinelemiştir.

11. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52; Ziya Özden [1. B.], B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 46). Somut olayda davanın süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

12. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

13. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

14. Somut olayda mahkeme davayı süre aşımı nedeniyle reddederken 2577 sayılı Kanun'un 11. ve 12. maddelerine dayanarak sonuca varmıştır. Dolayısıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

15. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

16. Dava açma sürelerini düzenleyen, son derece karışık ve dağınık olan bir mevzuatın aşırı şekilci (katı) yorumu mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. Özellikle başvuru mercii ve süresi gösterilmeyen işlemlerle ilgili davalarda mahkemelerin usul kurallarını yorumlarken mahkemeye erişim hakkını aşırı sınırlandıracak şekilde katı yorumdan kaçınmaları gerekir (Mohammed Aynosah [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 40). Bu nedenle mahkemelerin, usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

17. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi

tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen mahkemelere aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili mahkemelerin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

18. Anayasa Mahkemesinin Demet Demirel ve diğerleri kararında başvurucular, boş bulunan iş müfettişliği kadrolarına atamalarının yapılması talebiyle 2017 ve 2018 yıllarında İş Teftiş Kurulu Başkanlığına başvurmuş ancak atama sürecinin devam ettiği belirtilerek başvuruculaların talebi çeşitli tarihlerde reddedilmiştir. Başvurucular, bu işlemlerin iptali ile müfettişlik ünvanına hak kazandıkları tarihten itibaren yoksun kaldıkları parasal hakların yasal faiziyle ödenmesine karar verilmesi talebiyle davalar açmıştır. İdare Mahkemeleri, iş müfettişi olarak atanma taleplerinin reddine ilişkin işlemleri iptal etmiş ve başvuruculaların yoksun kaldığı parasal hakların da yasal faiziyle başvuruculara ödenmesine karar vermekle birlikte parasal hakların hesaplanacağı tarih yönünden farklı sonuçlara ulaşmıştır. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi ise çeşitli tarihlerde verdiği kararlarla istinaf taleplerini reddetmekle birlikte başvuruculaların parasal haklarının iş müfettişi olarak atanmayı hak ettikleri tarihten itibaren hesaplanması biçiminde hüküm kurulan kararlardaki bu hüküm fıkralarını, parasal hakların idareye başvuru tarihinden itibaren hesaplanması gerektiği şeklinde düzeltmiştir. Anayasa Mahkemesi, idarenin başvuruculara iş müfettişi olarak atamak suretiyle ihlali giderme hususundaki yükümlülüklerini bütünüyle ifa ettiğinin söylenemeyeceğini belirtmiştir. İhlalin tam olarak giderildiğinden söz edilebilmesi için hukuka aykırı gecikme yaşanmamış olsaydı idari sürecin olağan akışı içinde başvurucular hangi tarihte iş müfettişliğine atanacaksa o tarihten itibaren oluşan parasal hak kayıplarının da karşılanması gerektiğini ifade etmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin yorumunun başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahale sebebiyle oluşan kayıplarının tam olarak telafi edilmesini önlediği ve tazminat davasının hukuka aykırı işlem tesis edilmesine karşı caydırıcılık sağlama özelliğini de etkisiz hâle getirdiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Demet Demirel ve diğerleri, §§ 45-46).

19. Somut olayda başvurucu, vergi müfettişi olarak ataması 6/11/2019 tarihinde yapıldıktan sonra 19/6/2023 tarihinde idareye başvurarak mali ve özlük haklarının tarafına ödenmesini talep etmiştir. İdare tarafından başvurusunun zımnen reddedilmesi üzerine dava açmıştır. Mahkeme, başvurucunun atamasının yapıldığı 6/11/2019 tarihinden itibaren 60 gün içinde dava açması ya da yine aynı süre içinde idareye başvurarak verilecek cevaba göre kalan dava açma süresi içinde dava açması gerekirken bu süre geçirildikten çok sonra yapılan 19/6/2023 tarihli başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine açılan davanın süresinde olmadığını belirtmiştir. Karar, istinaf kanun yolundan geçerek kesinleşmiştir.

20. Başvurucunun temel iddiası, Anayasa Mahkemesinin Demet Demirel ve diğerleri kararından sonra yeni bir durum oluşması nedeniyle idareye yapılan 19/6/2023 tarihli başvurunun 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi kapsamında yapılan bir başvuru olduğudur. Mahkeme ise olayda yeni bir durum bulunmadığı, başvurucunun atamasının yapıldığı tarihten itibaren dava açma süresinde dava açması gerektiği ya da 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi kapsamında idareye başvurması gerektiğini ifade etmiştir. Burada değerlendirilmesi gereken husus mahkemenin yaptığı bu yorumun öngörülebilir olup olmadığıdır.

21. Öncelikle somut başvurunun, Demet Demirel ve diğerleri başvurusundan farklı olduğu vurgulanmalıdır. Demet Demirel ve diğerleri kararında başvurucular, iş müfettişi olarak atamalarının yapılmaları talebiyle idareye başvurmuştur. Atama çalışmalarının devam ettiğinin belirtilmesi üzerine başvurucular işlemin iptali ve özlük haklarının ödenmesi talebiyle dava açmıştır. İdare mahkemeleri davayı süre aşımı nedeniyle reddetmemiş, işin esasına girerek karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi mali haklar konusunda yapılan yorumları değerlendirerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Olayımızda ise başvurucunun atanmaması gibi bir durum bulunmamaktadır. Başvurucu 6/11/2019 tarihinde vergi müfettişi olarak atanmış, mali ve özlük haklarının ödenmesi talebiyle ise atandıktan yaklaşık olarak dört yıl sonra 19/6/2023 tarihinde idareye başvurmuştur. Bu nedenle başvuru Demet Demirel ve diğerleri başvurusundan tamamen farklıdır.

22. Başvurucu, ısrarla Anayasa Mahkemesinin Demet Demirel ve diğerleri kararı uyarınca yeni bir durum ortaya çıktığını ileri sürse de yukarıda aktarıldığı üzere başvuru ile Demet Demirel ve diğerleri başvurusu arasında herhangi bir benzerlik bulunmamaktadır. Başvurucu atandıktan yaklaşık dört yıl sonra idareye başvurarak mali ve özlük haklarını talep etmiştir. Mahkeme de söz konusu durumu gözönünde bulundurarak başvurucunun atanmasını takip eden günden itibaren 60 gün içinde dava açmadığını ayrıca bu süre içinde idareye yapılan herhangi bir başvurunun da bulunmadığını ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesinin Demet Demirel ve diğerleri kararının ise yeni hukuki durum olarak değerlendirilemeyeceğini de belirtmiştir. Başvurucu ayrıca aynı olaya ilişkin mahkemelerin farklı kararlarının bulunduğunu ileri sürmüşse de söz konusu kararlar incelendiğindebaşvurucunun durumu ile belirtilen kararlardaki durumun aynı olmaması nedeniyle başvurucunun bu iddiasına itibar edilmemiştir.

23. Bu itibarla mahkeme davayı 2577 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerini yorumlamak suretiyle ve gerekçesini de belirterek karara bağlamıştır. Yapılan bu değerlendirme ve ulaşılan sonuç, dava açmayı imkânsız kılacak nitelikte aşırı şekilci bir yaklaşımdan kaynaklanmadığı gibi belirtilen kanun hükümlerine öngörülmeyecek şekilde olağanın dışında bir anlam vermek suretiyle sonuca ulaşıldığına dair bir uygulama olarak da değerlendirilmemiştir. Mahkemece yapılan söz konusu bu yorum karşısında mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, haksız ve hukuka aykırı olarak mali ve özlük haklarından mahrum kalması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

26. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

27. Somut olayda, başvurucunun açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiği dikkate alındığında hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmediği ve süresi içinde olağan kanun yoluna başvurmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun, hukuk

sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu belirlenmiştir (benzer yönde bkz. Ali Rıza Baylı [2. B.], B. No: 2014/2458, 5/7/2017, § 52).

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TARIK AKNUR

B. No: 2019/5747 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5747

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TARIK AKNUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5747)

Karar Tarihi:13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Tarık AKNUR

Vekili : Av. Sadullah COŞKUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuka aykırı gözaltı ve tutuklama tedbirlerine istinaden açılan tazminat davasında yeterli maddi tazminata hükmedilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti suçuna ilişkin yürütülen bir soruşturma kapsamında 16/10/2009 tarihinde gözaltına alınmış; 19/10/2009 tarihinde de tutuklanmıştır. Yapılan yargılama sonucunda 28/4/2011 tarihinde başvurucu hakkında mahkûmiyetkararı verilmiş, kararın bozulması üzerine yargılama devam etmiş ve başvurucu atılı suçtan beraat etmiştir.

3. Beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu, hukuka aykırı gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulandığı iddiasıyla tazminat davası açmıştır.

4. Boğazlıyan Ağır Ceza Mahkemesi 21/12/2016 tarihli kararıyla başvurucuya 27.023,39 TL maddi tazminat,35.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

5. Başvurucu, temyiz kanun yoluna başvurmamıştır.

6. Yargıtay, davalı tarafın temyiz başvurusunun ise reddine karar vermiş ve bu karar kesinleşmiştir.

7. Anılan karar başvurucuya 16/1/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu ise 15/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, gözaltı ve tutuklama tedbirleri için hükmedilen maddi tazminatın yeterli olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

12. Somut olayda başvurucunun Boğazlıyan Ağır Ceza Mahkemesi kararına karşı -iddiaları bakımından etkili bir kanun yolu niteliğindeki- temyiz kanun yoluna müracaat etmediği ve böylelikle bireysel başvuru öncesi yargısal başvuru yollarının tamamını tüketmediği görülmüştür.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULVAHAP YILMAZ

B. No: 2019/20198 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20198

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULVAHAP YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20198)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Abdulvahap YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda yapılan aramada ele geçen bir dergide yer alan yazı içeriği sebebiyle disiplin cezası verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma ve örgütün faaliyeti çerçevesinde tehlikeli maddeleri bulundurma veya el değiştirme suçlarından hükümlü olarak Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumunda yapılan kısmi arama sonucunda başvurucunun bulunduğu odada, kapağında terör örgütü liderinin resminin yer aldığı, başlığında Kürtçe "40'emin salvegera PKK'ê piroz be partîya karkerên kurdistane" yazılmış ve Türkçeye çevrildiğinde "Kürdistan işçi partisi PKK'nın 40. yılı kutlu olsun." anlamına geldiği görülen ceza infaz kurumunda hazırlandığı anlaşılan bir dergi ele geçirilmiştir.Söz konusu dergide "QERÎNE KALO" başlıklı Kürtçe olarak yazılmış ve sonunda başvurucunun isminin yazılı olduğu bir yazıya da yer verilmiştir. Dergiye ilişkin yapılan içerik incelemesi sonucunda içinde başvurucunun da yer aldığı odada kalan kişiler hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda suç örgütlerinin eğitim faaliyetlerini yapma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında 11 gün hücreye koyma cezası verilmesine karar vermiş; kararda, dergide terör örgütü mensubu bazı örgüt üyelerinin fotoğrafları, örgüt liderinin resmi, örgütün 40. yılını kutlayan şiir, makale ve hikâyeler, 3. Zindan Direniş Konferansı'nın (3 aylık alan toplantısı) konu başlıkları, ayrıca örgüt propagandası yapan, suçu ve suçluyu öven yazılı ibareler olduğunu, adı geçenlerin militan tarzında örgütsel olarak hareket ettiğini, odalarına her gelen hükümlü/tutukluya terör örgütünün eğitim faaliyetleri kapsamında eğitim verdiğini, böylelikle örgütten ayrılmaların önüne geçmek istediklerini belirtmiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Tekirdağ 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, Disiplin Kurulu kararının usul ve kanuna uygun olduğunu ifade ederek şikâyetin reddine karar vermiş; gerekçesinde, arama sonucunda elde edilen dokümanlarla terör örgütünün diri tutulmasının, Ceza İnfaz Kurumunda benzer suçlardan kalan hükümlü veya tutukluların bir arada tutulmasının, örgütten ayrılmaların önlemesinin amaçlandığını belirtmiştir. Bu bağlamda, yazıların odadaki herkesin rahatlıkla ulaşıp okuyabileceği bir yerde tutulması nedeniyle suç örgütlerinin eğitim faaliyetlerini yapma disiplin suçunun sübuta erdiği sonucuna ulaşmıştır.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) İnfaz Hâkimliği kararında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığından bahisle anılan itirazı reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 30/5/2019 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 17/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; yazının kendisine ait olmadığını, el yazısı karşılaştırması yapılması gerektiğini, suç örgütlerinineğitim faaliyetini yapmadığını, yazılan yazı kendisine aitse de yazdıklarının sonucunda cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini, savunmalarının yargılama sürecinde dikkate alınmamasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucuya uygulanan disiplin cezasının 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı HakkındaKanun'un 44. maddesine göre kanuni dayanağının bulunduğu, anılan dokümanların başvurucunun da içinde bulunduğu odada yer aldığı, Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu tarafından, başvurucunun yüklenen eylemi gerçekleştirdiği gerekçesiyle hakkında disiplin cezası verildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki şikâyetlerini genel olarak tekrarlamıştır.

12. Bazı dokümanların Ceza İnfaz Kurumundaki odada bulundurulması nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

13. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin

(Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

14. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1.B], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

15. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, Ceza İnfaz Kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanın kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

16. Somut olayda terör suçundan hükümlü olan başvurucu, ceza infaz kurumunda kaldığı odada bulunan el yapımı dergide yer alan bazı resim ve yazılar nedeniyle disiplin cezasına çarptırılmıştır. Disiplin Kurulu kararının gerekçesinde; başvurucunun da içinde yer aldığı aynı odada bulunan kişilerce hazırlanan derginin terör örgütünün 40. yılına ilişkin olarak düzenlendiği, kapağında örgüt liderinin resmine, içeriğinde örgütün 40. yılını kutlayan şiir, makale ve hikâyelere yer verdiği belirtilmiştir. İnfaz Hâkimliği dosyasına sunulan bilgi ve belgelerde de üzerinde Türkçeye çevrildiğinde "Kürdistan işçi partisi PKK'nın 40 yılı kutlu olsun" başlığı bulunan ve altında örgüt liderinin resmine yer verilen A4 kağıdından hazırlanmış bir doküman görülmektedir. Başvurucu tarafından da söz konusu doküman içeriğinde altında isminin yer aldığı bir yazı yazıldığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar başvurucu söz konusu yazının kendisine ait olmadığını ve derginin kaldığı koğuşta ele geçtiğinin ispatlanamadığını iddia etse de infaz hâkimliği disiplin soruşturması raporuna atıfla aksi yönde bir kabulde bulunmuş, ayrıca ek bir gerekçe olarak böyle bir derginin odada kalanların ortak kullanımda olmasının dahi cezalandırma için yeterli olduğunu belirtmiştir (bkz. § 5). Söz konusu derginin başvurucunun kaldığı odada ele geçtiği disiplin soruşturması evrakı uyarınca sabittir. Nitekim odada bulunan mahpus İ.D. tarafından 22/10/2018 tarihinde verilen dilekçede de bu husus doğrulanmıştır. Bu durumda eldeki başvuru kapsamındaki bilgi ve belgeler ışığında infaz hâkimliğinin anılan kabulünden

ayrılmasını gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

17. Terörle bağlantılı suçlardan tutuklu ya da hükümlü olan kişilerin odalarında bu nitelikteki bir yayının bulundurulmasının ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozabileceği ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyebileceği şüphe götürmez bir gerçektir. Kuşkusuz söz konusu içerikteki yayının ceza infaz kurumunda bulundurulmasının aynı zamanda düzenin ve güvenliğin sağlanması noktasında özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunacağı da unutulmamalıdır (Gıyasettin Aydın (2) [1. B.], B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 44).

18. Bu bağlamda disiplin cezasına konu olan ve aramada ele geçirilen dokümanın hazırlanma amacı dikkate alındığında başvurucunun üzerine atılı eylemin Ceza İnfaz Kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesini ve güvenliğin sağlanmasını zorlaştıracak ve kurumda disiplini bozacak nitelikte bir eylem olduğu değerlendirilmiştir. Suç örgütlerinin eğitim faaliyetini yapmak, örgütsel motivasyonu güçlendirmek, örgüte bağlılığı canlı tutmak, örgütün amaçlarını gerçekleştireceği ümidini aşılamak, örgütün korkutuculuk gücünü yaymak, örgütsel eylemleri yüceltmek, örgütün kurucu, yönetici veya üyelerini övmek amacıyla yapılan, ceza infaz kurumlarının güvenliği ve disiplinini tehdit eden, mahkûmların ıslahı amacı ile çatışan faaliyetlerin tamamının bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir. Hazırlanan dergiyle örgütsel eğitim faaliyeti yapmanın, örgütsel motivasyonu güçlendirmenin ve örgüte bağlılığı canlı tutmanın amaçlandığı açıktır.

19. Sonuç olarak başvurucunun da kaleme aldığı yazıyla destek verdiğiterör örgütünün 40. yılını kutlamak amacıyla gerçekleştirilen doküman hazırlama eyleminin yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa aykırı olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Bu doğrultuda başvurucuya verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, başvurucunun ifade özgürlüğünden beklenen fayda ile ceza infaz kurumundaki disiplinin temin edilmesi arasındaki dengenin sağlandığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan belirtilen durumla birlikte Ceza İnfaz Kurumu idaresinin konuya ilişkin takdir payı da dikkate alındığında başvurucuya eylemi nedeniyle verilen 11 gün hücreye koyma disiplin cezasının orantılı olmadığı da söylenemez.

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

21. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğüne yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİDAYET GÜNDEŞ

B. No: 2020/162 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/162

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİDAYET GÜNDEŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/162)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Hidayet GÜNDEŞ

Vekili : Av. Aydın ERSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşeron işçi statüsünden kadroya geçirilmeme işleminin iptali talebiyle açılan davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Mersin Tarsus Devlet Hastanesi bünyesinde alt işveren olan şirkette taşeron işçi olarak çalışmakta iken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesi ile 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler Ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 23. madde gereğince sürekli işçi kadrosuna geçmek için 8/1/2018 tarihinde idareye başvurmuştur.

3. İl Sağlık Müdürlüğü bünyesinde kurulan Tespit Komisyonu başvurucunun 4/12/2017 tarihi itibarıyla yüklenici bünyesinde çalıştırılıyor olma koşulunu sağlamadığı gerekçesiyle başvurusunu reddetmiştir. Başvurucunun anılan işleme karşı 21/2/2018 tarihinde yaptığı itiraz Tespit Komisyonunun 26/2/2018 tarihli işlemi ile reddedilmiştir.

4. Başvurucu, itirazın reddi işleminin iptali istemiyle Mersin 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme)22/10/2018 tarihinde dava açmıştır.

5. Mahkeme 6/2/2019 tarihli kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiş; karar gerekçesinde sürekli işçi kadrosuna geçmek için başvuru yapan davacının 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılıyor olma koşulunu sağlamadığı gerekçesi ile başvurusunun reddedildiğini, davacının ret kararına karşı 21/2/2018 tarihli dilekçeyle itiraz ettiğini, itirazın Mersin Valiliği Tespit Komisyonu Başkanlığının 26/2/2018 tarihli kararı ile reddedilmesi üzerine davanın açıldığı vurgulanmıştır. Mahkeme; davacının, Komisyon kararına 21/2/2018 tarihinde yaptığı itirazın reddedilmesine dair kararın Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasına istinaden geçerli şekilde tebliğ edilmediğini iddia ettiğini ancak başvurudan itibaren altmş günlük yasal süre içinde cevap verilmemesi üzerine istemin reddedilmiş sayılacağını, 23/4/2018 gününden itibaren altmış günlük yasal süre içinde en geç 22/6/2018 günü mesai bitimine kadar doğrudan dava açılması gerekirken bu süre geçtikten çok sonra 22/10/2018 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesine olanak bulunmadığını belirtmiştir.

6. Başvurucunun anılan karara yönelik istinaf talebi Konya Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesinin 29/5/2019 tarihli kararıyla temyiz yolu açık olmak üzere reddedilmiş; temyiz başvurusu ise Danıştay 12. Dairesince istinaf incelemesi üzerine kesinleşen karar hakkında temyiz isteminde bulunulmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle 19/11/2019 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararın 11/12/2019 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 24/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu, Anayasa'nın 40. maddesine göre devletin işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorunda olduğunu ancak Tespit Komisyonunca itirazın reddine ilişkin tesis edilen 26/2/2018 tarihli dava konusu işlemde gidilecek kanun yolunun gösterilmediğini ifade etmiştir. Ayrıca dava konusu işlem kendisine tebliğ edildiği hâlde Mahkemenin başvurunun zımnen reddedildiği yönünde hatalı bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Davasının süre aşımından reddedilmesi ve temyiz talebinin de esastan incelenmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ifade eden başvurucu, kendisi ile aynı durumda olan kişilerin açtığı davaların farklı sonuçlanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun şikâyetleri, mahiyeti gereği mahkemeye erişim hakkı kapsamında

incelenmiştir.

11. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

12. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

13. Somut olayda başvurucu, başvuru dilekçesinde itirazın reddine ilişkin kararın kendisine tebliğ edildiğini ancak bu işlemde başvurulacak yargı yolunun gösterilmediğini ileri sürmüştür. Diğer yandan başvurucunun dava ve istinaf yoluna başvuru dilekçelerinde dava konusu işlemin kendisine usule uygun tebliğ edilmediği yönünde ifadeler kullandığı tespit edilmiştir.

14. Mahkeme, başvurucunun talebini dosyada yer alan bilgi ve belgeler ışığında değerlendirip olaya uygulanacak olan 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun ilgili hükümlerini de yorumlamak suretiyle gerekçesini de belirterek (bkz. § 5) karar vermiştir. Yapılan bu değerlendirme ve ulaşılan sonuç, dava açmayı imkânsız kılacak nitelikte aşırı şekilci bir yaklaşımdan kaynaklanmadığı gibi belirtilen kanun hükümlerine öngörülmeyecek şekilde olağanın dışında bir anlam verilmek suretiyle sonuca ulaşıldığına dair bir uygulama olarak da değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla anılan ihlal iddiası yönünden mahkemeye erişim hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal saptanmamıştır.

15. Bununla birlikte somut olayda dava konusu işlemde yargı yolunun gösterilmemesinin dava yoluna başvurulmasını etkileyip etkilemediği incelenmelidir.

16. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya benzer nitelikte iddiaları Naci Beştepe (B. No: 2015/14665, 10/5/2018) kararında incelemiştir. Anılan karara konu olayda başvurucu, mahkeme kararında karara karşı gidilecek kanun yolunun gösterilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi anılan başvuruda mahkeme kararında başvurulacak kanun yolunun ve süresinin belirtilmemesine karşın bu kapsamda başvurucuyu yanıltacak ya da yanlış yönlendirecek bir bilgiye de yer verilmediğini, karar düzeltme yolu ve başvuru yöntemini düzenleyen mevzuatın açık olduğunu vurgulayarak başvurucunun karar düzeltme yoluna başvurmasını zorlaştırıcı ya da engelleyici nitelikte olmadığı kanaatine ulaşmıştır. (Naci Beştepe, § 22).

17. Somut olayda dava konusu edilen işlem idareye yapılan itirazın reddidir. Anılan işlemde başvurulacak kanun yolu ve süresi belirtilmemiştir. Bununla birlikte yukarıda ifade edildiği üzere işlemde başvurucuyu yanıltacak, yanlış yönlendirecek şekilde herhangi bir muğlak bilgiye de yer verilmediği görülmüştür. 2577 sayılı Kanun’un 10. ve 11. maddelerinde idari işlemlere ilişkin hangi hâllerde dava yoluna gidilebileceği belirtilmiş ve dava süreleri açıkça

düzenlenmiştir. Dolayısıyla dava yoluna başvuru yöntemini düzenleyen mevzuatın açık olduğu, idari işlemde kanun yoluna ve süresine ilişkin yanıltıcı bir bilgiye yer verilmediği birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun dava yoluna başvurmasını zorlaştırıcı ya da engelleyici nitelikte bir durumun olmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik derece mahkemesinin ret kararıyla yapılan müdahalenin ölçülü olduğu, dolayısıyla belirtilen şikâyet bağlamında mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu değerlendirilmiştir.

19. Diğer yandan başvurucu, istinaf mahkemesi kararına karşı temyiz yoluna başvuramamasından da şikâyet etmiştir.

20. Anayasa Mahkemesi Abdurrahman Şanda (B. No: 2014/3907, 7/12/2016) ve Ayşe Türk ve diğerleri (B. No: 2018/1906, 21/4/2021) kararlarında dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede sonuçlandırılması amacıyla bir kısım mahkeme kararına karşı temyiz yolunun kapalı tutulmasının adalet duygusunu rencide edecek veya hukuk devleti kavramıyla bağdaşmayacak sonuçlara yol açacak boyutta bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR TURGUT

B. No: 2020/4461 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/4461

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR TURGUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/4461)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Yaşar TURGUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, emekli ikramiyesi ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. Gümrük ve muhafaza memuru olarak görev yapmakta iken 22/4/1998 tarihinde istifa ederek görevinden ayrılan başvurucu 2/1/2017 tarihinde emeklilik başvurusunda bulunmuş, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından başvurucunun emekliye ayrılmasına karar verilmiştir. Başvurucuya8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'na tabi toplam 18 yıl 7 ay 14 gün hizmeti esas alınarak 1/2/2017 tarihinden geçerli olmak üzere emekli aylığı bağlanmış ancak başvurucunun 8/9/1999 tarihinden önce istifa ettiği, kıdem tazminatı ödenmesini gerektirecek bir nedenle görevinden ayrılmadığı gerekçesi ile başvurucuya emekli ikramiyesi ödenmemiştir.

3. Başvurucu, emekli ikramiyesinin ödenmesi talebiyle idareye başvurmuş; talebinin reddedilmesi üzerine bu işlemin iptali ve emekli ikramiyesinin yasal faizi ile birlikle ödenmesi istemiyle Ankara 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. İdare

Mahkemesi 30/3/2018 tarihli kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Anılan karara karşı başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi On Birinci İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 14/11/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi karar gerekçesinde başvurucunun görevinin kıdem tazminatı ödenmesini gerektirecek şekilde sona ermemesi nedeniyle emekli ikramiyesi ödenmemesi şeklinde tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 2/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 3/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

5. SGK Başkanlığı tarafından Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilen 8/12/2022 tarihli yazıda 5434 sayılı Kanun'a tabi hizmet süreleri üzerinden aylık bağlanan başvurucuya memuriyet görevinin sona erme biçimi bakımından kıdem tazminatı koşulları aranmaksızın ikramiye ödenmesi gerekirken sehven birleştirilmiş hizmet süreleri üzerinden aylık bağlananlar gibi memuriyet görevinin sona ermesinde kıdem tazminatı koşullarının arandığı belirtilerek işlem yapıldığının tespit edilmesi üzerine 5434 sayılı Kanun kapsamındaki toplam 18 yıl hizmet süresine karşılık aylık bağlandığı 1/2/2017 tarihinde yürürlükte bulunan katsayılar üzerinden toplam 39.608,92 TL emekli ikramiyesi tahakkuk ettirilerek bu tutarın7/11/2022 tarihinde Denizbank A.Ş. Ankara Maltepe Şubesine gönderildiği bildirilmiştir.

6. Anayasa Mahkemesi tarafından 11/9/2024 tarihinde başvurucuya müzekkere yazılarak tahakkuk ettirildiği belirtilen emekli ikramiyesinin kendisine ödenip ödenmediğinin sorulması üzerine başvurucu 28/11/2024 tarihli cevabında 39.608,92 TL emekli ikramiyesinin 8/11/2022 tarihinde ödendiğini bildirmiştir.

7. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, farklı sigortalılık statüsünde hizmet süresinin bulunmadığı halde hizmet birleştirilmesi yapılarak emekliye ayrılmış gibi işlem yapıldığını, emekli aylığı bağlanmasına rağmen emekli ikramiyesi verilmemesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

9. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

10. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak

kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

12. Somut olayda başvurucu, bireysel başvurusuna konu olan emekli ikramiyesi ödemesinin SGK tarafından bireysel başvuruda bulunduğu tarihten sonra yapıldığı hususunda Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

13. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçteki gelişmelerin bildirilmesi başvurucunun mağdur statüsünün değerlendirilmesine yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

15. Başvurunun mahiyeti dikkate alınarak 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük’ün 83. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜYÜKDERE SANTA MARİA KATOLİK KİLİSESİ

B. No: 2020/5270 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5270

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜYÜKDERE SANTA MARİA KATOLİK KİLİSESİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5270)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Büyükdere Santa Maria Katolik Kilisesi

Vekili : Av. Yiğit Alper TAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tapu iptal tescil davasının kiliselerin tüzel kişiliğinin bulunmaması gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesinin, din ve vicdan özgürlüğünün, toplantı ve dernek kurma özgürlüğünün ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/2/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilemez olduğu hususunda oybirliği sağlanamaması nedeniyle kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. İstanbul'un Sarıyer ilçesi Çayırbaşı Mahallesi 538 ada 9 parsel sayılı taşınmaz 1953 yılında yapılan kadastro çalışmaları neticesinde Frenk mezarlığı vasfıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi (Belediye) adına 9/12/1954 tarihinde tapuya tescil edilmiştir.

9. S.H.K. ve M. Vakfı (Vakıf) 27/3/2012 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne başvurarak 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun geçici 11. maddesi gereğince söz konusu taşınmazın Vakıf adına tescil edilmesini talep etmiştir.

10. Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıflar Meclisinin (Vakıflar Meclisi) 16/8/2012 tarihli kararıyla taşınmazın Vakıf adına tescilinin uygun bulunduğuna karar verilmiştir. Kararda, yapılan inceleme sırasında bitişiğinde bulunan taşınmazla birlikte tescili istenen taşınmazın Ermeni mezarlığı olarak kullanıldığının tespit edildiği açıklanmıştır.

11. Vakıflar Genel Müdürlüğünün kararı neticesinde taşınmaz 17/9/2012 tarihinde Vakıf adına tapuda devredilmiştir.

12. Başvurucu Kilise, Vakfa gönderdiği 3/12/2012 tarihli ihtarnameyle taşınmazın kendisine ait olduğunu ve uzun zamandır mezarlık olarak kullanıldığını belirtmiş; taşınmazın Vakfa devrine ilişkin işlemin iptalini ve taşınmazın mülkiyetinin kendisine devredilmesini istemiştir.

13. Vakıflar Meclisinin 22/1/2013 tarihli kararıyla 16/8/2012 tarihli kararı iptal edilmiştir. Kararda, yapılan inceleme sırasında taşınmazın mezarlık vasfında olduğunun tespit edildiği, mezarlıktaki haçın Katolik Latin haçı olduğu, mevcut mezar taşlarında İtalyanca kitabelerin bulunduğu ve mezarlığa defnedilen kişilerin Latin Katolikler olduğu açıklanmış; Ermeni mezarına rastlanmadığı belirtilmiştir. Yine Latin/Katolik Meryem Ana Kilisesi'ne ait gömü defterinin incelenmesi neticesinde taşınmaza yapılan son defin işleminin 1955 yılına gerçekleştiğinin belirlendiği ifade edilmiştir.

14. Vakıflar Genel Müdürlüğü 31/1/2013 tarihinde, 22/1/2013 tarihli iptal kararını ilgili Tapu Müdürlüğüne bildirmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede taşınmazın Vakıf adına kayıtlı olduğu anlaşılmıştır.

15. Başvurucu 6/2/2014 tarihinde İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) Vakıf, Maliye Hazinesi ve Belediye aleyhine tapu iptal ve tescil davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde, dava konusu taşınmazın 1200'lü yıllardan beridir kendi kullanımında olduğunu ve taşınmaza İtalyan üst düzey yöneticilerin, askerlerin ve önemli kişilerin defnedildiğini belirtmiştir. Başvurucu, tapu iptal ve tescil talebinin kabul görmemesi hâlinde tazminata hükmedilmesini istemiştir.

16. Davalı Vakıf cevap dilekçesinde, başvurucunun tüzel kişiliğinin olmaması nedeniyle taraf ehliyetinin bulunmadığını dile getirmiş; dava konusu yapılan taşınmazı yıllardır kendilerinin kullandığını, dolayısıyla davanın reddine karar verilmesi gerektiğini savunmuştur. Davalı Maliye Hazinesi de taşınmazın Vakıf adına kayıtlı olması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerektiğini açıklamıştır. Davalı Belediye ise başvurucunun dava ehliyetinin bulunmadığını, davanın zamanaşımına uğradığını ve davanın başvurucu ile Vakıf arasında

görülmesi gerektiğini ifade ederek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

17. Başvurucu; cevaba cevap dilekçesinde, Lozan Antlaşması gereği Katolik cemaatlerine tahsis edilen ibadethanelerin tanınmasının zorunlu olduğunu, kendisinin anlaşma tarihinden çok önce faaliyetlerine başladığını açıklamıştır. Kendi adına tescilli bir taşınmaz bulunduğunu, kendisinin başka bir davada taraf olarak kabul edildiğini ve resmî kurumlara yaptığı çok sayıda başvuruda muhatap alındığını belirtmiştir.

18. Başvurucu; cevaba cevap dilekçesinin ekinde, davacı sıfatıyla Maliye Hazinesine karşı açtığı tescil davasına ilişkin olarak Sarıyer Kadastro Mahkemesinin (Kadastro Mahkemesi) 27/10/2003 tarihli kararını ve bu karara ilişkin Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin (17. Hukuk Dairesi) 30/3/2004 tarihli onama kararını sunmuştur. Kadastro Mahkemesinin kararında, Sarıyer 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) görülen davada tapuda kayıtlı olmasına rağmen kadastro tespiti sırasında malik hanesi boş bırakılan taşınmazın uzun yıllardır kilise olarak kullanıldığı gerekçesiyle başvurucunun tescilini talep ettiği ve Asliye Hukuk Mahkemesince görevsizlik kararı verilerek dosyanın Kadastro Mahkemesine gönderildiği belirtilmiştir. Kadastro Mahkemesi davanın kabulüyle dava konusu taşınmazın malik hanesinin başvurucu olarak tespitine ve malik hanesine başvurucu Kilisenin adının yazılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun taşınmaz iktisap edebileceğinin kabul edilmesi gerektiğini ve taşınmaz üzerindeki yapının başvurucuya ait olduğunun anlaşıldığını açıklamıştır. Kadastro Mahkemesi kararı, 17. Hukuk Dairesinin onama kararıyla kesinleşmiş ve dava konusu taşınmaz başvurucu Kilise adına hükmen tescil edilmiştir.

19. Mahkeme 18/2/2016 tarihli celsede başvurucuya, başvurucuyu temsilen dava açan gerçek kişinin temsil yetkisini içeren belgeleri sunmak üzere süre vermiştir.

20. Başvurucu Kilise, İstanbul Katolik Ruhani Reisliği tarafından düzenlenmiş 5/12/2012 tarihli belgeyi Mahkemeye sunmuştur. Anılan belgede başvurucu Kilisenin başrahibinin ve rahiplerinin, cemaatinin ve taşınmazlarının sorumlusunun başvurucu Kilise adına vekili aracılığıyla davayı açan D.W. olduğu açıklanmıştır. Başvurucunun sunduğu 23/5/2016 tarihli vekâletnamede, 16/11/1933 tarihli ve 1731 sayılı kararname ile Roma Valiliği tüzel kişiler siciline kayıtlı Curia Generalizia dei Frati Minori Conventuali isimli dinî kurumun yasal temsilcisinin Saint Antuan Kilisesi olduğu belirtilmiştir. Vekâletnamede Saint Antuan Kilisesi'nin ve Büyükdere Santa Maria Katolik Kilisesi'nin taşınmazlarının Curia Generalizia dei Frati Minori Conventuali isimli kuruma ait olduğu ifade edilmiştir. 13/7/2014 tarihinden beri I.P.nin, Curia Generalizia dei Frati Minori Conventuali isimli dinî kurumun Türkiye'deki temsilcisi ve yetkilisi olduğu açıklanmıştır. Vekâletnamede dava açma yetkisi de dâhil olmak üzere vekile çok sayıda yetki verilmiştir.

21. Mahkeme 14/6/2016 tarihinde davanın aktif husumete ilişkin dava şartı yokluğundan reddine karar vermiştir. Kararda, başvurucu Kilisenin tek başına tüzel kişiliğinin olduğuna dair belge sunmadığını ve ibadethanelerin tüzel kişiliğinin bulunmaması sebebiyle başvurucu Kilisenin aktif dava ehliyetinin bulunmadığını açıklamıştır.

22. Başvurucu 22/8/2016 tarihinde mahkeme kararını temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde, tüzel kişiliğinin bulunduğunu ve dava konusu taşınmazın kendisine ait olduğunu ileri sürmüştür.

23. Başvurucu; Yargıtay 1. Hukuk Dairesine (Daire) sunduğu 29/11/2019 tarihli dilekçesinde, dava konusu taşınmazın maliki olduğunu, Kiliseye din görevlilerinin Roma

Valiliğinin tüzel kişiler siciline kayıtlı Curia Generalizia dei Frati Minori Conventuali isimli dinî kurum tarafından atandığını ve çok sayıda idari işlemde tüzel kişiliğinin bulunduğunun mahkeme kararlarıyla kabul edildiğini ifade etmiştir.

24. Daire 16/12/2019 tarihinde mahkeme kararının onanmasına karar vermiştir. Kararda, mahkeme kararının gerekçesinde ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığını açıklamıştır.

25. Nihai karar 20/1/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir, başvurucu 7/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

26. 9/6/1994 tarihli ve 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanunu'nun "Mülkiyet" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Devlet mezarlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü yönetimindeki tarihi mezarlıklar ile şehitlikler ve cemaatlere ait özel statüsü bulunan mezarlıklar hariç, umumi mezarlıkların mülkiyeti belediye bulunan yerlerde belediyelere, köylerde köy tüzelkişiliklerine aittir. Bu yerler satılamaz ve kazandırıcı zamanaşımı zilyedliği yolu ile iktisap edilemez. "

27. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Tüzel kişilik" kenar başlıklı 47. maddesi şöyledir:

"Başlıbaşına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar.

Amacı hukuka veya ahlâka aykırı olan kişi ve mal toplulukları tüzel kişilik kazanamaz. "

28. 4721 sayılı Kanun'un "Hak ehliyeti" kenar başlıklı 48. maddesi şöyledir:

"Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler."

29. 4721 sayılı Kanun'un "Fiil ehliyeti" kenar başlıklı 49. maddesi şöyledir:

"Tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar."

30. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Taraf ehliyeti" kenar başlıklı 50. maddesi şöyledir:

"(1) Medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan, davada taraf ehliyetine de sahiptir."

31. 6100 sayılı Kanun'un "Dava ehliyeti" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"(1) Dava ehliyeti, medenî hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir."

32. 6100 sayılı Kanun'un "Davada kanuni temsil" kenar başlıklı 52. maddesi şöyledir:

"(1) Medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olmayanlar davada kanuni temsilcileri, tüzel kişiler ise yetkili organları tarafından temsil edilir."

33. 6100 sayılı Kanun'un "Dava şartları" kenar başlıklı 114. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Dava şartları şunlardır:

...

d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hâllerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması.

..."

34. 6100 sayılı Kanun'un "Dava şartlarının incelenmesi" kenar başlıklı 115. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler.

(2) Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder.

..."

2. Yargıtay Kararı

35. Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 12/2/2009 tarihli ve E.2008/3743, K.2009/773 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı ... Cemaati Hahambaşılığı vekili, malik hanesi açık bırakılmak suretiyle 204 ada 35 parsel numarasıyla tespit edilen ... adı altında sinagog olarak birkaç yüzyıldan beri vekil edeni ... Hahambaşılığı tarafından tasarruf edildiğini, taşınmazın tapu kaydının açık bulunan malik sütununa vekil edeni Hahambaşılığın adının yazılması suretiyle tapuya tesciline karar verilmesini istemiştir.

...

Uyuşmazlığın çözümünde öncelikle üzerinde durulması gereken yön, davacı Cemaatin aktif dava ehliyeti bulunup bulunmadığı ve görülmekte olan davayı açıp açamayacağı noktasında toplanmaktadır. Dosyadaki bilgilere göre, Cemaat vakıf tüzel kişiliğini kazanmış bir Cemaat olmadığı gibi dosya arasında bulunan Cemaat vakıfları listesinde de ismine rastlanılmamıştır. Bu durumda, davacı Cemaatin tüzel kişiliği olmaması ve aktif dava ehliyeti bulunmaması nedeniyle dava açamayacağı düşünülür ise de, 1912 yılında kabul edilen 'Eşhas-ı Hükmiyenin Enval-i Gayrimenkuleye Tasarruflarına Mahsus Kanunu Muvakkat'ınFıkra-i muvakkatı' ile 'Osmanlı Cemaati ve müessesatı hayriyesi namlarına şimdiye kadar namı müstear ile kasabat ve kura dahilinde tasarruf olunagelen emvali gayrimenkule işbu kanunun tarihi neşir ve ilanından itibaren 6 ay zarfında müracaat olunduğu surette fıkra-i sabıkada muharrer şeraite tevfikanmüesseseler namlarına tashih olunur. Bu müddet zarfında tashih için defteri hakani idarelerine baistida müracaat olunmayan, ikamei dava edilmeyen muhallerin andan sonra müesseselere aidiyetleri iddiası mesmu olamaz.' denilmiş, bu süre 11 Eylül 1329(1913) tarihli Kanun ile 6 ay uzatılmış, son olarak müracaat süresi 30 Mart 1329 (1913) tarihli Kanunun 4.maddesiyle tekrar 6 ay süreyle uzatılmıştır... Açıklandığı üzere, davacı Cemaatin taşınmaz mal edinme ehliyeti numarası açıklanan kanun, buna dayanılarak çıkarılan nizamname ve padişah iradesiyle

kabul edilmiş bulunduğuna göre, aktif dava ehliyetinin bulunduğu hususunda duraksamamak gerekir.

...

Davacı Cemaat vekilinin kanunda yazılı hiçbir nedene dayanmayan karar düzeltme isteğinin HUMK.nun 440. maddesi hükmü uyarınca reddine..."

36. Yargıtay 16. Hukuk Dairesi 15/3/2011 tarihli ve E.2010/259, K.2011/1295 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Mahkemece yapılan yargılama sonunda davanın reddine ve çekişmeli 7378 ada 10 parsel sayılı taşınmazın 1269/2400 payı ile çekişmeli 7378 ada 11 parsel sayılı taşınmazın, tamamının Hazine adına tesciline; çekişmeli taşınmazlar üzerinde bulunan tek katlı eski Hahamhanenin ... Cemaati Hahambaşılığına ait olduğunun beyanlar hanesinde gösterilmesine karar verilmiş; hüküm, davacı ... Cemaati Hahambaşılığı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dosya içeriğine, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun gerektirici nedenlere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına ve 1912 yılında kabul edilen 'Eşhas-ı Hükmiyenin Enval-i Gayrimenkuleye Tasarruflarına Mahsus Kanunu Muvakkat'in' Fıkra-i muvakkati ile 'Osmanlı Cemaati ve müessesatı hayriyesi namlarına şimdiye kadar namı müstear ile kasabat ve kura dahilinde tasarruf oluna gelen emvali gayrimenkule işbu kanunun tarihi neşir ve ilanından itibaren 6 ay zarfında müracaat olunduğu surette fıkra-i sabıkada muharrer şeraite tevfikan müesseseler namlarına tashih olunur. Bu müddet zarfında tashih için defteri hakani idarelerine baistida müracaat olunmayan, ikamei dava edilmeyen muhallerin andan sonra müesseselere aidiyetleri iddiası mesmu olamaz.' denilmiş, bu süre 11 Eylül 1329(1913) tarihli Kanun ile 6 ay uzatılmış, son olarak müracaat süresi 30 Mart 1329 (1913) tarihli Kanun'un 4.maddesiyle tekrar 6 ay süreyle uzatılmıştır. Somut olayda yukarıda metni aynen alınan fıkra-i muvakkatte öngörülen 6 aylık süre içerisinde dava açıldığı ve defteri hakani idarelerine kaydının geçtiği ileri sürülüp kanıtlanamadığına göre mahkemece oluşturulan hükümde bir isabetsizlik bulunmadığından, davacı ... Cemaati Hahambaşılığı vekilinin yerinde bulunmayan temyiz itirazlarının reddi ile hükmün ONANMASINA..."

37. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 15/6/2022 tarihli ve E.2022/6605, K.2022/9168 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Taraf ehliyeti, davada taraf olabilme yeteneği olup, medeni (maddi) hukuktaki medeni haklardan yararlanma (hak) ehliyetinin medeni usûl hukukunda büründüğü şekildir. Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nun 38'inci maddesinde davaya ehliyetin Medeni Kanun ile belirlendiği belirtilmiştir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 48'inci maddesi hükmüne göre tüzel kişiler hak ehliyetine sahiptirler ve dolayısıyla davada taraf olabilme ehliyeti de ancak, tüzel kişiliği bulunan yapılanmalar için geçerlidir. Tüzel kişiliğin son bulması ile artık eski tüzel kişinin taraf ehliyetinin de son bulacağı tartışmasızdır. Taraf ehliyeti kamu düzeni ile ilgili olduğundan hâkimin bu hususu re'sen göz önünde bulundurması zorunludur.

..."

38. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 10/6/2024 tarihli ve E.2023/3749, K.2024/1921 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Ticaret sicilinden terkin edilmek suretiyle hukuk alemindeki varlığı sonra eren şirketin, takibin tarafı olmak ehliyeti de bulunmamaktadır. Feshedilmekle tüzel kişiliği sona eren şirketin, medeni haklardan yararlanma ve bu hakları kullanma ehliyeti de son bulacağından, münfesih tüzel kişiliğin gerek yargıda gerekse diğer resmi merciler önünde temsil edilebileceğinden bahsetmek olanaklı değildir. Taraf ehliyeti kamu düzeni ile ilgili olup hakimin bu hususu re'sen de göz önünde bulundurması zorunludur.

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

39. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

40. Sözleşme'de açıkça yer almasa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) mahkemeye erişim hakkını adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olarak nitelendirmektedir (Roche/Birleşik Krallık [BD], B. No: 32555/96, 19/10/2005, § 117; Stanev/Bulgaristan [BD], B. No: 36760/06, 17/1/2012, § 229). AİHM, mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini vurgulamaktadır (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36).

41.AİHM; adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM, bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması ve zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurmayan sınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasıyla uyumlu olmaz (Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; Edificaciones March Gallego S.A./İspanya, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

42. AİHM Canea/Yunanistan (B. No: 25528/94, 16/12/1997) kararına konu olayda, başvurucu Katolik Kilisesi davalı kişilerce kilise duvarına müdahalede bulunulması sebebiyle eski hâle getirme ve tazminat davası açmıştır. Dava, başvurucu Kilisenin tüzel kişiliğinin bulunmaması sebebiyle reddedilmiştir. AİHM, tüzel kişiliğinin bulunmaması sebebiyle davanın reddedilmesi sonucu başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasını değerlendirmiş, kamu düzenini korumak amacıyla kilisenin tüzel kişilik kazanması için gerekli işlemleri yerine getirmemesi sebebiyle mahkeme tarafından dava konusu uyuşmazlığın karara bağlanmasının engellenmesinin mahkemeye erişim hakkına gerçek bir sınırlama getirdiğine karar vermiştir. AİHM'e göre belirtilen sınırlamayla mahkemeye erişim

hakkının özüne zarar verilmiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ihlal edilmiştir (Canea/Yunanistan, §§ 41, 42).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

43. Anayasa Mahkemesinin 13/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

44. Başvurucu Kilise, açtığı tapu iptal ve tescil davasının tüzel kişiliğinin olmaması sebebiyle esası incelenmeden reddedildiğini açıklamıştır. Başvurucu Kilise, üzerine kayıtlı bir taşınmaz bulunduğunu ve daha önce temyiz incelemesinden geçerek kesinleşen tescil davasında davacı sıfatıyla yer aldığını belirtmiştir. Taraf ehliyetine yönelik farklı değerlendirmelerde bulunulduğuna ilişkin itirazlarının mahkemelerce karşılanmadığını ifade etmiştir. Son olarak daha önce yargılama makamları tarafından taraf ehliyetinin bulunduğunun kabul edildiğini ancak açtığı başvuru konusu tapu iptal ve tescil davasının tüzel kişiliğinin bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Bakanlık görüşünde; başvurucu Kilisenin tüzel kişiliğinin bulunmadığı dikkate alındığında başvurunun kişi bakımından yetki yönünden kabul edilebilir olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği açıklanmıştır. Başvurucunun açtığı tapu iptal ve tescil davasına konu taşınmazın 9/12/1954 tarihinde Belediye adına tescil edildiği gözetildiğinde başvurunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamı dışında kalabileceği ifade edilmiştir. Son olarak yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve ilgili kurumlardan temin edilecek bilgi ve belgelerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

46. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, farklı dava ve işlemlerde taraf ehliyetinin tanındığını, bu sebeple kişi bakımından yetki koşulunu sağladığının kabul edilmesi gerektiğini açıklamıştır. Tapu iptal ve tescil davasına konu taşınmazın Katolik mezarlığı vasfında olmasına rağmen Vakıf adına tescil edilmesi üzerine açtığı tapu iptal ve tescil davasının etkili bir yol olduğunu ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

47. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

48. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda tapu iptal ve tescil davasının esası, başvurucunun tüzel kişiliğinin bulunmamasına bağlı olarak dava şartı yokluğundan incelenmediğinden başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

49. Başvurucu Kilisenin niteliği dikkate alındığında öncelikle kişi bakımından yetki

meselesinin tartışılması gerekmektedir.

50. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir..."

51. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

52. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi şöyledir:

"(1) Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

(2) ... Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir."

53. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvurucunun temsili" kenar başlıklı 61. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireyselbaşvuru,bizzatbaşvurucu,kanunitemsilcisiyadaavukatıtarafından yapılabilir. Avukat veya kanuni temsilci aracılığıyla yapılan başvurularda temsile dair yetki belgesinin sunulması zorunludur."

54. Anayasa’nın 148. maddesi ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yukarıda yer verilen hükümlerinde herkesin bireysel başvuruda bulunabileceğini belirtmektedir. Ancak “herkes” kavramını “fiil ehliyeti” veya “taraf ehliyeti” kavramı gibi potansiyel olarak başvuru yapabilme yeteneği olarak anlamak gerekir. Buna göre tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluk adına kural olarak bireysel başvuruda bulunulması mümkün değildir (bazı farklarla birlikte bkz. Gümüşdere İnşaat Ticaret ve Sanayi A.Ş. (3), B. No: 2018/24685, 8/9/2021, § 38).

55. Somut olayda başvurucunun temel şikâyeti, açtığı tapu iptal ve tescil davasının tüzel kişiliğinin bulunmamasından kaynaklı olarak taraf ehliyeti yokluğu gerekçesiyle reddedilip davanın esasının incelenmemesine ilişkindir. Yargılama makamları tarafından tespit edildiği üzere başvurucu Kilisenin tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Başvuru konusu dava öncesinde Kadastro Mahkemesinde görülen davada başvurucu Kilisenin taraf olarak kabul edildiği ve buna göre yargılama yapıldığı anlaşılmaktadır (bkz. § 18). Nitekim başvurucu Kilisenin başvuru konusu dava neticesinde verilen mahkeme kararına ilişkin temyiz başvurusu Daire tarafından kabul edilmiş ve temyiz itirazları incelenerek karar verilmiştir. Adli makamlar nezdinde açılan davalarda ve yapılan başvurularda başvuru yapabilme yeterliliğini haiz olduğu anlaşılan başvurucu Kilisenin bireysel başvuru yönünden de potansiyel olarak başvuru yapabilme yeterliliğinin bulunduğunun kabul edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu itibarla başvurunun Anayasa Mahkemesinin kişi bakımından yetkisinin kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

56. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017,§ 34).

57. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

58. Somut olayda davanın esası incelenmeden dava şartı yokluğu nedeniyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

59. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

60. Yukarıda anılan müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

61. Başvuru konusu olayda tapu iptal ve tescil davasının 6100 sayılı Kanun'un 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi ile 115. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği reddedildiği anlaşılmıştır. Buna göre Mahkemece verilen ret kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

62. Anayasa'nın 36. maddesinde hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı

düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemenin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (Yusuf Bilin, B. No: 2014/14498, 26/12/2017, § 53; AYM, E.2015/96, K.2016/9, 10/2/2016, § 10).

63. Yargılama usullerinin düzenlenmesinde usul ekonomisinin gözetilmesi, bu suretle iyi adalet yönetiminin de sağlanarak kamu yararının gerçekleştirilmesi Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biridir (Levent Tütüncü, B. No: 2015/3690, 18/7/2018, § 48). Benzer şekilde açılan bir davada taraf ehliyeti bulunmayan kimselerin dava açmalarının engellenmesi yargının gereksiz bir biçimde meşgul edilmesini önleyerek kamu yararını sağlamak amacıyla bir usul kuralı olarak düzenlenmiştir.

64. Somut olayda usul kurallarını yorumlayan yargılama makamlarının başvurucunun tüzel kişiliğinin bulunmaması nedeniyle dava şartı olan taraf ehliyetinin bulunmadığını belirterek davanın esasını incelememesinin yukarıda değinilen kamu yararının gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır.

(3) Ölçülülük

65. Uyuşmazlığın esasının incelenmemesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirilip getirilmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

(a) Genel İlkeler

66. Anayasa Mahkemesi; bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

67. Ölçülülük ilkesi, elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

68. Ölçülülüğün üçüncü alt ilkesi olan orantılılık, hakkın sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hak ve özgürlükleri arasında adil bir dengenin sağlanmasını gerektirmektedir. Öngörülen tedbirin bireyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvuruculara aşırı ve orantısız bir yük yüklenmemesi gerekmektedir (Levent Tütüncü, § 52).

69. Ehliyet kavramı, taraf ehliyeti ve dava ehliyeti kurumlarını kapsamaktadır. Öğretide ve uygulamada birleşildiği üzere dava ehliyeti; gerçek ve tüzel kişilerin medeni hakları

kullanma yeterliğinin usul hukukunda somutlaşması, biçime dönüşmesidir. Taraf ehliyeti ise davada bir yan olma yeterliğini anlatır ve medeni haklardan yararlanma yeterliğinin usul hukukunda biçimlenişidir (AYM, E.1987/30,K.1988/5, 15/3/1988).

70. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli usul ve koşulların öngörülmesi, bu koşullar dava açmayı veya kanun yoluna başvurmayı imkânsızlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ancak mevzuatta öngörülen usul ve koşullara ilişkin kuralların açıkça yanlış uygulanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 38).

71. Görülen bir davada davacının taraf ehliyetinin olup olmadığını belirleme ve ilgili mevzuatı bu yönüyle yorumlama görevi esasen yargılama makamlarına aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, davanın taraflarının taraf ehliyetinin bulunup bulunmadığını tespit etme noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, yargılama makamlarının taraf ehliyetinin bulunmadığıyla ilgili yorumunun mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (bazı farklarla birlikte bkz. Levent Tütüncü, § 53).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

72. Somut olayda, başvurucu Kilisenin mezarlık vasfında olan bir taşınmaza ilişkin açtığı tapu iptal ve tescil davası, başvurucu Kilisenin taraf ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

73. Başvuruda elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışmayı gerektirecek bir yön bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken mesele, Mahkemenin açılan tapu iptal ve tescil davasında başvurucunun aktif dava ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermesinin mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahale oluşturup oluşturmadığıdır.

74. Başvurucu Kilise, Kadastro Mahkemesinde görülen davada taraf ehliyetinin bulunduğunun kabul edildiğini ancak bu kabule aykırı olarak başvuru konusu davada taraf ehliyetinin bulunmaması sebebiyle davanın reddine karar verildiğini öne sürmüştür.

75. Yargı uygulamasında taraf ehliyetinin kamu düzenine ilişkin olduğu kabul edilerek resen incelendiği anlaşılmıştır (bkz. §§ 36-37). Buna göre dava şartı olarak öngörülen taraf ehliyetine ilişkin bir mesele taraflarca ileri sürülmese dahi mahkeme tarafından kendiliğinden incelenecek ve değerlendirilecektir. Somut olayda başvurucu Kilisenin kadastro tespiti sırasında malik hanesi boş bırakılan başka bir taşınmaza ilişkin olarak Kadastro Mahkemesinde tescil davası açtığı, Kadastro Mahkemesince yapılan yargılamada başvurucunun taşınmaz edinebileceği kabul edilerek taraf ehliyetinin bulunduğu sonucuna varıldığı görülmüştür. Nitekim Kadastro Mahkemesi, yargılamanın sonunda dava konusu taşınmazın malik hanesine başvurucu Kilisenin isminin yazılmasına karar vermiş ve anılan karar temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. UYAP üzerinden yapılan incelemede Kadastro Mahkemesinde görülen davaya konu taşınmazın hâlen başvurucu Kilise adına kayıtlı olduğu tespit edilmiştir. (bkz. § 18). Ancak somut olayda Mahkeme tarafından Kadastro Mahkemesinde görülen davada taraf ehliyetine ilişkin yapılan değerlendirmeden farklı sonuca varılmasının gerekçesi ortaya konulmadan davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Diğer yandan Mahkemece başvurucu Kilise adına dava açma yetkisini gösterir

bilgi ve belgelerin doğruluğunun teyit edilmesi gerektiği görülmektedir.

76. Öte yandan yukarıda yer verilen (bkz. §§ 34-35) Yargıtay içtihadında tüzel kişiliği bulunmayan cemaat ve topluluklara kanun tarafından taşınmaz edinme hakkı tanındığı bazı hâl ve durumlara ilişkin açılan davalarda cemaat ve toplulukların taraf ehliyetleri bulunduğunun kabul edildiği ve dava konusu uyuşmazlıkların esası incelenmek suretiyle karar verildiği görülmektedir. Başvuru konusu davada ise Mahkemece başvurucu Kilisenin statüsüne ve hak süjesi olup olmayacağına ilişkin bir irdelemeye gidilmeksizin katı bir yaklaşımla taraf ehliyetinin bulunmadığı sonucuna varılarak davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Bu değerlendirmeyle birlikte başvurucu, dava konusu taşınmaz üzerindeki mülkiyet iddiasını mahkeme önünde ileri sürme imkânından tümüyle yoksun bırakılmıştır.

77. Sonuç olarak başvurucunun mezarlık vasfındaki taşınmaza ilişkin açtığı tapu iptal ve tescil davasının taraf ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin yorumun başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

78. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

79. Başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden mülkiyet hakkının, ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesinin, din ve vicdan özgürlüğünün, toplantı ve dernek kurma özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

80. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

81. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

82. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

83. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden

oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Mülkiyet hakkının, ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesinin, din ve vicdan özgürlüğünün, toplantı ve dernek kurma özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/65, K.2016/299) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUZAFFER COŞKUN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/8869 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/8869

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUZAFFER COŞKUN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/8869)

Karar Tarihi: 13/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucular : Muzaffer COŞKUN ve diğerleri (bkz. ekli listenin D sütunu)

Vekilleri : bkz. ekli listenin (H) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacaklarının ödenmesi talebiyle açılan davaların aynı nitelikteki başka davalarda verilen kararlardan aksi yönde bir sonuca ulaşılarak reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/8872, 2020/8874, 2020/8877, 2020/8880, 2020/8881, 2020/8883, 2020/8884, 2020/8885, 2020/8886, 2020/8887 ve 2020/8889 sayılı bireysel başvuru dosyalarının 2020/8869 sayılı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

3. Başvurucu İsmail Erkılıç, bireysel başvuru yapıldıktan sonra 26/9/2022 tarihinde vefat etmiş; başvurucunun mirasçıları Dürdane Erkılıç, Engin Erkılıç ve Gülşan Erkılıç Türkcan başvuruya devam etmek istediklerine ilişkin dilekçe sunmuş ve bu kişiler başvurucu olarak kabul edilmiştir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreçleri

4. Başvurucular, T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü iştiraklerinden olan Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayi Anonim Şirketi (işveren) bünyesinde toplu iş sözleşmesine tabi olarak işçi statüsünde çalışmış ve emekli olmuştur. Başvurucular, son kıdem tazminatı ödemesinde askerlikten önceki hizmet döneminin hesaba dâhil edilmediğinden bahisle fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak fark kıdem tazminatının ödenmesi talebiyle Sivas 2. İş Mahkemesinde (Mahkeme) ayrı ayrı alacak davası açmıştır.

5. Mahkeme; başvuruculara hizmet cetvellerini, işyeri dosyalarını, ücret bordroları ile askere sevk ve terhis tarihlerini içeren belgeleri, maaş hesap ekstrelerini ve DEMİRYOL-İŞ Sendikasından toplu iş sözleşmesi suretlerine dair evrakları dosyaya getirtmiş; talep edilen alacağın hesaplanması için dosyaları hesap bilirkişisine tevdi etmiştir.

6. Bütün başvurucular yönünden 28/6/2019 tarihinde sona eren inceleme ile davaların kısmen kabulüne hükmedilmiştir. Kararların gerekçesinde, başvuruculara askere gittikleri tarih itibarıyla tabi oldukları 5. ve 6. dönem toplu iş sözleşmelerinin 148/IV maddesi ile 7. dönem toplu iş sözleşmesinin 139/IV maddesinde aynı düzenlemenin yer aldığı belirtilmiştir. İlgili düzenlemede "Muvazzaf askerlik sebebiyle ayrılanlara kanuni kıdem tazminatı ödenir. Kıdemli işçiliği teşvik ikramiyesi ödenmez. Bunlardan tekrar idareye dönüp emeklilik hakkını iktisap eden işçilerin kıdem tazminatı ve kıdemli işçiliği teşvik ikramiyesinin hesabı ilk işe giriş tarihinden başlar. Şu kadarki, askere giderken verilen kıdem tazminatı yekunu son ödenen kıdem tazminatı tutarından düşürülür." hükmü bulunmaktadır. Bu düzenlemenin kamu düzenine ya da kanuna aykırı unsurlar içermediğini belirten Mahkeme, başvuruculara fark kıdem tazminatına hak kazandıklarına hükmetmiştir. Başvuruculara hizmet cetvelinde yer alan tüm hizmet sürelerinin kıdem tazminatının hesabında dikkate alınması ve askerliğe ayrılırken ödenen kıdem tazminatının da mahsubu suretiyle alacak miktarının bulunması gerektiğini belirten Mahkeme, bilirkişi raporları kapsamında hüküm kurarak bir kısım alacak yönünden davanın kabulüne karar vermiştir. Gerekçeli kararda ayrıca konusu ve niteliği aynı olan çeşitli davalarda da aynı yönde değerlendirmeler yapıldığını ve bu kararların istinaf incelemesinden geçerek kesinleştiğini vurgulamıştır.

7. Başvurucular ve davalı işveren istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Davalı işveren istinaf dilekçesinde, hükme esas alınan toplu iş sözleşmelerinin 1980 öncesi döneme ilişkin olduğunu, askerlik nedeniyle işten ayrılma sırasında herkese kıdem tazminatının ödendiğini, bu nedenle bakiye kıdem tazminatı talebinin isabetsiz olduğunu ileri sürmüştür.

8. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi tarafından yapılan inceleme neticesinde bütün başvurucular yönünden 10/12/2019 tarihinde yargılamalar sonuçlandırılmış, işveren tarafından yapılan istinaf başvurularının kabulü ile mahkeme kararlarının kaldırılmasına ve davaların reddine kesin olarak karar verilmiştir. Kararların gerekçesinde; muvazzaf askerliğe ilişkin düzenlemenin başvuruculara askere gittiği dönem geçerli olan toplu iş sözleşmelerinde yer aldığı, başvuruculara emekli oldukları tarihte yürürlükte olan toplu iş sözleşmelerinde ise bu yönde bir düzenlemeye yer verilmediği, toplu iş sözleşmesi düzeni ilkesi gereğince 1980 yılı ve öncesi toplu iş sözleşmesi hükümlerinin uygulanamayacağı belirtilmiştir. Buna göre başvuruculara askerliğe gittikleri dönemde işveren tarafından yapılan ödemenin kıdem tazminatı niteliğinde olduğunu değerlendiren Bölge Adliye Mahkemesi, aynı dönem için birden fazla kıdem tazminatı ödemesinin söz konusu olamayacağını, dolayısıyla yapılan ödemelerin mahsubu yoluna gidilmesinin hatalı olduğunu, başvuruculara kıdem tazminatı talebinin askerlik sonrası için değerlendirilmesi gerektiğini, bu kapsamda da gerekli ödemenin yapıldığını hüküm altına almıştır.

9. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Başvuru Formunda Benzer Nitelikte Olduğu İleri Sürülen Davalarla İlgili Süreçler

10. Bireysel başvuru dosyalarında ibraz edilen mahkeme kararlarında ilgililer tarafından açılan alacak davalarının yargı mercilerince kabul edildiği görülmüştür. Kararların gerekçelerinde; askerlik nedeniyle iş akitlerini feshettikleri tarihte yürürlükteki toplu iş sözleşmelerinde "Muvazzaf askerlik sebebiyle ayrılanlara kanuni kıdem tazminatı ödenir. Kıdemli işçiliği teşvik ikramiyesi ödenmez. Bunlardan tekrar idareye dönüp emeklilik hakkını iktisap eden işçilerin kıdem tazminatı ve kıdemli işçiliği teşvik ikramiyesinin hesabı ilk işe giriş tarihinden başlar. Şu kadar ki, askere giderken verilen kıdem tazminatı yekûn son ödenen kıdem tazminatı tutarından düşürülür." kuralının yer aldığı, bu nedenle emekli olunan tarih itibarıyla kıdem tazminatı tavanı dikkate alınmak suretiyle tüm hizmet süresinin kıdem tazminatı hesaplamasında esas alınması gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu kararlar istinaf incelemesinden geçerek ilgililer lehine kesinleşmiştir.

C. Bireysel Başvuru Sonrasında Gelişen Süreç

11. Başvurucular vekili 8/3/2021 tarihli ek beyan dilekçesi ile Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin kesin olarak verdiği 21/1/2021 tarihli Bölge Adliye Mahkemesi kararları arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi istemine dair kararı göndermiştir. İlgili karara yansıdığı kadarıyla Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesince 16/7/2020 tarihinde, muvazzaf askerlik nedeniyle fark kıdem tazminatı ödenmesi hususunda Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. ve 8. Hukuk Dairelerinin kendileri ile aynı doğrultuda kararlar verdiğini belirtmiş ancak 9. Hukuk Dairesinin aynı konuda farklı yönde kararlar verdiğinden hareketle uyuşmazlığın giderilmesini talep etmiştir.

12. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri Başkanlar Kurulunun (Başkanlar Kurulu) 2/11/2020 tarihli kararında, toplu iş sözleşmelerinin çeşitli maddelerinde "Muvazzaf askerlik sebebiyle ayrılanlara kanuni kıdem tazminatı ödenir. Kıdemli işçiliği teşvik ikramiyesi ödenmez. Bunlardan tekrar idareye dönüp emeklilik hakkını iktisap eden işçilerin kıdem tazminatı ve kıdemli işçiliği teşvik ikramiyesinin hesabı ilk işe giriş tarihinden başlar. Şu kadarki, askere giderken verilen kıdem tazminatı yekunu son ödenen kıdem tazminatı tutarından düşürülür." hükmünün yer aldığı belirtilmiştir. Kararda, bu kuralın mahkemelerce farklı yorumlanarak farklı sonuca ulaşıldığı ve bölge adliye mahkemesi dairelerinin kesin kararları arasında uyuşmazlık meydana geldiği ifade edilmiştir. Uyuşmazlığın 5., 6. ve 8. Hukuk Dairelerinin gerekçe ve kesin kararları doğrultusunda giderilmesi gerektiği kanaatiyle karar verilmesi için dosyanın Yargıtay 9. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar verilmiştir.

13. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi kararında uyuşmazlık konusu davaların fark kıdem tazminatı alacağının tahsili talebine ilişkin olduğu, muvazzaf askerlik sebebiyle fiilî çalışmaya ara verilmesinin hukuki niteliği itibarıyla iş sözleşmesinin şarta bağlı şekilde askıya alınması sonucunu doğurduğu, işçinin muvazzaf askerlik sonrasında tekrar çalışmaya başlaması ve emeklilik hakkının iktisabı ile askı hâlinin son bulmasının öngörüldüğü değerlendirmesinde bulunulmuştur. Bu kapsamda işçinin muvazzaf askerlik sebebiyle fiilî çalışmaya ara verdiği tarih itibarıyla işyerinde yürürlükteki toplu iş sözleşmesinde yukarıda belirtilen kuralın bulunması ve işçinin askerlik sonrası tekrar işyerine dönüp emeklilik hakkını iktisap etmesi durumunda muvazzaf askerlik öncesi çalışma dönemi için kıdem tazminatı adı altında işçiye

yapılan ödemenin avans niteliğinde olduğu ve işçiye muvazzaf askerlik öncesi de dâhil iş sözleşmesi kapsamında geçen tüm çalışma süresi dikkate alınarak kıdem tazminatı ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucular; kıdem tazminatına ilişkin hesaplamaların hatalı yapıldığını, askerliğe ayrıldıkları dönem yürürlükte olan toplu iş sözleşmelerinde yer alan hükümlerin uygulanması gerektiğini, bu kapsamda açılan seri davalarda yargı mercilerince de aynı şekilde değerlendirme yapılarak fark kıdem tazminatı alacağına hükmedildiğini belirtmiştir. İşveren şirketten emekli olan kendileri dâhil otuz sekiz işçinin fark kıdem tazminatı alacağı talebiyle seri davalar açtığını belirten başvurucular, bu davaların bir kısmının Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5., 6., ve 8. Hukuk Daireleri tarafından incelenerek lehe neticelendiğini, kendilerine ait on iki davanın ise 9. Hukuk Dairesince ele alınmak suretiyle aleyhe neticelendiğini ifade etmiştir. Yargı mercileri arasında verilen farklı kararlar nedeniyle mağdur olduklarını belirten başvurucular; iddia ve itirazlarının incelenmediğini, taleplerinin hatalı değerlendirildiğini ve eksik inceleme ile hüküm kurulduğunu ileri sürerek hukuki güvenlik ilkesinin, eşitlik ilkesinin, suç ve cezada kanunilik ilkesi ile gerekçeli karar hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

15. Başvuruculara şikâyetinin özü, aynı maddi olaya ilişkin kendileri ile aynı hukuki durumda bulunan kişiler hakkında aynı Bölge Adliye Mahkemesinin diğer daireleri tarafından lehe karar verildiği hâlde kendi yargılamalarının aleyhe neticelendiği hususuna ilişkindir. Başvurucular; buna dair iddia ve itirazlarının incelenmediğini, emsal olarak ileri sürülen mahkeme kararlarının dikkate alınmadığını iddia etmiştir. Bu kapsamda başvuruların bir bütün olarak gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) ancak yargı mercii, aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargı merciinin vardığından farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermelidir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak başka bir yargı mercii tarafından bir kimse lehine karar verildiği ancak diğer bir yargı merciinin aynı olgu hakkında farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesi belirtilmelidir. Yargı

merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati önemdedir (Mehmet Okyar [2. B.], B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

18. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014 §§ 35-39).

19. Başvurulara konu uyuşmazlıklarda esas mesele, başvuruculaların askerliğe ayrıldıkları tarih ile emekli oldukları tarihlerde tabi oldukları toplu iş sözleşmelerinden hangisinin kıdem tazminatının hesabında dikkate alınacağı hususuna ilişkindir. Bu kapsamda Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesince yapılan değerlendirmede emekli olunan tarihte geçerli olan toplu iş sözleşmesinin kıdem tazminatı hesabında dikkate alınması gerektiği belirtilerek başvuruculaların davalarının reddedildiği anlaşılmıştır. Buna göre emekli olunan tarihte geçerli olan toplu iş sözleşmelerinde muvazzaf askerliğe yönelik ayrıca ve açıkça bir düzenlemenin yer almadığı, başvuruculaların askerliğe ayrılırken kıdem tazminatı niteliğinde bir ödeme aldıkları da gözetildiğinde en son kıdem tazminatının askerlik dönüşü yeniden işbaşı yapılan tarihten itibaren hesaplanması gerektiği hüküm altına alınmıştır (bkz. § 8).

20. Başvuruculaların temel iddiası ise kıdem tazminatının hesabında askerliğe ayrıldıkları dönemde geçerli olan toplu iş sözleşmelerinin dikkate alınması gerektiği yönündedir. Zira ilgili sözleşmelerde yer alan düzenlemeye göre askerlik sonrası tekrar işyerine dönüp emeklilik hakkını kazanmış olmak kaydıyla tüm çalışma süresi gözönünde bulundurularak kıdem tazminatı ödenecek, daha önce yapılan ödeme de toplam ödemeden mahsup edilecektir. Başvurucular, aynı işveren nezdinde çalışan otuz sekiz işçi tarafından açılan davalardan kendilerine ait olan on ikisinin istinaf incelemesi Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesine denk geldiği için aleyhe neticelendiğini, geri kalan işçilerin ise istinaf incelemelerinin diğer daireler tarafından yapıldığını ve mevcut hukuki duruma ilişkin olarak bu daireler tarafından getirilen yorum neticesinde fark kıdem tazminatına hak kazandıklarını, bunun dışında başka iştiraklerde çalıştığı hâlde benzer durumda bulunan işçiler lehine neticelenen pek çok yargılama olduğunu ileri sürmüştür.

21. Başvuruya konu yargılamalarda başvurucular, kendileri ile aynı işyerinde çalışan diğer işçilerin açtığı davaların Ankara Bölge Adliye Mahkemesinin farklı daireleri tarafından aynı hukuki yorum ile kabul edildiğini, dahası ülkenin farklı yerlerinde görülen benzer davalarda da aynı hukuki yoruma üstünlük tanındığını ve davaların lehe neticelendiğini ileri sürdükleri hâlde Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesince bu farklılığa ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı, gerekçeli kararlarda bu durumun nedenlerine dair (davacıların şahsından yahut somut olaydan kaynaklanan bir durumun olup olmadığı vb.) bir açıklama getirilmediği görülmüştür.

22. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesinin başvuruculaların lehine sonuç doğurma ihtimali olan iddiaları dikkate almaksızın karar verdiği anlaşılmıştır. Nitekim başvuruculaların, iddiaları bölge adliye mahkemeleri arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi amacıyla Başkanlar Kuruluna taşıması neticesinde Yargıtay da başvuruya konu yargılamalarda yapılan değerlendirmenin hakkaniyet ve adalet ilkeleri ile bağdaşmadığı

sonucuna ulaşmış, uyuşmazlığın bu yönüyle giderilmesi gerektiğine hükmetmiştir (bkz. §§ 11-13). Bu kapsamda istinaf merciince başvurucuların iddia ve itirazları dikkate alınmaksızın yapılan değerlendirmenin adil yargılanma hakkının usule ilişkin güvencelerini anlamsız hâle getirdiğini ifade etmek mümkündür.

23. Öte yandan başvuruya konu yargılamalar neticelendikten sonra istinaf daireleri arasındaki mevcut içtihat farklılığının Başkanlar Kurulu tarafından Yargıtaya taşındığı görülmektedir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin kesin olarak verdiği 21/1/2021 tarihli kararında uyuşmazlık konusu davaların fark kıdem tazminatı alacağının tahsili talebine ilişkin olduğu belirtilmiş, bu noktada davacı işçilerin muvazzaf askerlik görevi sebebiyle fiilî çalışmaya ara verdikleri tarihte işyerinde yürürlükte bulunan toplu iş sözleşmelerinde yer alan düzenlemenin dikkate alınması gerektiği sonucuna varılmış ve farklılığın 5., 6. ve 8. Hukuk Dairelerinin gerekçesi doğrultusunda giderildiği anlaşılmıştır (bkz. §§ 11-13).

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi ve maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. İhlalin ve sonuçlarının giderilebilmesi için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda gösterilen mahkemelere iletilmek üzere ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin, Dürdane ERKILIÇ, Engin ERKILIÇ ve Gülşan ERKILIÇ TÜRKCAN dışındaki başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERYEM BOYACIOĞLU

B. No: 2020/9020 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/9020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERYEM BOYACIOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/9020)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Meryem BOYACIOĞLU

Vekili : Av. Şaban ÖNAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, emekli ikramiyesi ödenmemesine ilişkin işleme karşı açılan davanın reddedilmesi sebebiyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1986 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmenlik mesleğine başlayan başvurucu 1/9/2016 tarihli ve 29818 (mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (672 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu hakkında 2016 yılında Fetullahçı Terör Örgütüne (FETÖ) üye olma suçundan Konya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma başlatılmıştır. 10/11/2017 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararda, başvurucunun 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılan Aktif Eğitim Sen (Aktif-Sen) isimli sendikaya üye olması dışında başvurucu hakkında başka bir delile ulaşılamadığı belirtilmiştir.

3. Özel eğitim kurumları da dâhil olmak üzere toplam 27 yıl 1 ay hizmet süresi bulunan

başvurucu; kamu görevinden çıkarılmasının ardından emeklilik talebinde bulunmuştur. Bu sürenin 17 yıl 1 ay 29 günlük kısmını Emekli Sandığına tabi, 9 yıl 10 ay 18 günlük kısmını ise sigortalı olarak geçiren başvurucuya 1/10/2016 tarihinden geçerli olarak Emekli Sandığına tabi hizmet süresi üzerinden emekli aylığı bağlanmıştır. Bununla birlikte başvurucuya emekli ikramiyesi ödemesi yapılmamıştır.

4. Başvurucu 23/3/2017 tarihinde yasal şartları taşıdığını belirterek emekli ikramiyesinin ödenmesi için Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) başvuruda bulunmuştur. SGK 29/5/2017 tarihli yazısında, başvurucunun Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmenlik yapmadan önce 10 yıl süreyle özel eğitim kurumlarında çalıştığını, başvurucunun emekliliği bakımından hizmet birleştirmesi yapıldığını, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 89. maddesinin ikinci fıkrasına göre başvurucuya ancak iş akdinin 25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermesi hâlinde emekli ikramiyesi ödenebileceğini belirtilerek başvurucunun talebini reddetmiştir.

5. Başvurucu, Ankara 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Mahkeme 13/9/2018 tarihlinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; 24/5/1983 tarihli ve 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca başvurucunun özel eğitim kurumundaki çalışma süresi ile Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki çalışma süresinin birleştirilmesine karar verildiğini belirtmiştir. Mahkeme, 2829 sayılı Kanun uyarınca yapılan hizmet birleştirmesinin Kanun'un amacı doğrultusunda, hizmet birleştirmesinin herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olarak geçen hizmet süreleri tek başına aylık bağlanmaya yeterli olmayan sigortalılar yönünden resen, tek başına o kurumdan aylık bağlanmasına yeterli olan sigortalılar yönünden ise ancak sigortalının talebi hâlinde yapılacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte başvurucunun Emekli Sandığına tabi olarak geçirdiği hizmet süresinin tek başına 27 yıl olduğunu, bu sürenin Sandıktan aylık bağlanması için yeterli bulunduğunu, hizmetlerinin tamamı Sandığa tabi olarak geçen ve hizmeti, kıdem tazminatı ödenmesini gerektirecek şekilde sona ermemiş olan Sandık iştirakçilerine 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrasına göre koşulsuz ikramiye ödendiğine de dikkat çeken Mahkeme, benzer bir uyuşmazlıkta Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi tarafından da 8/3/2017 tarihinde bu doğrultuda karar verildiğini de belirterek başvurucunun talebinin reddedilmesi işleminde hukuka uygunluk görmemiştir.

6. SGK, karara karşı istinaf isteminde bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (istinaf mercii) 16/1/2020 tarihli kararı ile SGK'nın istinaf talebinin kabulüne, Ankara 2. İdare Mahkemesinin 13/9/2018 tarihli kararının kaldırılmasına ve davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. İstinaf mercii gerekçeli kararında; hizmetlerinin tamamı Sandığa tabi olarak geçen iştirakçilere yapılacak ikramiye ödemesinin 5434 sayılı Kanun'un 6270 sayılı Kanun'la değişik 89. maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre Sandığa tabi hizmetlerinin ne şekilde sona erdiğine bakılmaksızın Sandıktan aylık bağlanmış olması veya toptan ödeme yapılmış olması koşuluna bağlandığı, bununla birlikte farklı sosyal güvenlik kurumlarına tabi olarak geçen hizmetleri birleştirilmek suretiyle aylık bağlananlara ise yapılacak ikramiye ödemesinin anılan Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrası gereği Sandığa tabi hizmetin kıdem tazminatı ödenmesini gerektirecek şekilde sona ermiş olması koşuluna tabi kılındığı vurgulanmıştır. Başvurucunun Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresinin tek başına Sandıktan aylık bağlanmaya yeterli olmadığına dikkat çeken istinaf mercii, bu sebeple başvurucu hakkında 5434 sayılı Kanun'un 89.

maddesinin ikinci fıkrasının uygulanması gerektiğini tespit etmiştir. 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasının 1475 sayılı Kanun'un 17. maddesine yaptığı atıf gereği iş akdinin işveren tarafından haklı nedenlerle feshi hâllerinde sigortalılara kıdem tazminatı ödemesi yapılmayacağını belirten istinaf mercii başvurucunun 672 sayılı KHK ile kamu görevinden ihraç edilmesi sebebiyle iş akdinin işveren tarafından haklı nedenle feshedildiği sonucuna ulaşmıştır.

7. Nihai karar, başvurucu vekiline 23/2/2020 tarihinde elektronik tebligat yoluyla tebliğ edilmiş sayılmıştır. Başvurucu 4/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu, kendisiyle aynı statüde olan sigortalılara emekli ikramiyesi ödenirken kendisinin bu ödemeden mahrum bırakılmasının eşitlik ilkesini ve sosyal güvenlik hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir. Hakkında tesis edilen kamu görevinden çıkarma kararının disiplin soruşturması yapılmadan ve savunması alınmaksızın gerçekleştirildiğini belirten başvurucu, bu işlemin istinaf mercii tarafından -10/11/2017 tarihinde takipsizlik kararı da gözetilmeksizin- haklı nedenle fesih olarak kabul edilmesinin hakkaniyete aykırı olduğunu ve masumiyet karinesini de ihlal ettiğini iddia etmektedir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun öncelikle hakkındaki kamu görevinden çıkarma kararına karşı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) başvurmasının gerekli olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. OHAL Komisyonu kararı ile başvurucunun kamu görevinden çıkarılma işleminin incelenmesi ve Komisyon tarafından itirazının kabul edilmesi hâlinde görevine dönebilmesinin mümkün olduğu, başvurucunun kamu görevinden çıkarılması işlemine karşı OHAL Komisyonuna başvuruda bulunup bulunmadığının ilgili kurumlardan sorulmak suretiyle açıklığa kavuşturulmasının uygun olacağı ileri sürülmüştür. Diğer yandan başvurucunun şikâyetinin özünün derece mahkemelerinin mevzuat hükümlerine yönelik değerlendirmesinde isabetsizlik bulunduğu, eksik inceleme yapıldığı ve bu sebeple yargılama sonucunun hakkaniyete uygun olmadığına yönelik olduğu, derece mahkemeleri tarafından somut olayın ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirilmek suretiyle bir sonuca varıldığı, bariz takdir hatası yahut açık keyfîlik içeren bir karar verilmediği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 8/11/2012 tarihli ve E.2012/33, K.2012/174 sayılı soyut norm denetimi kararında 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "25/08/1971 tarih ve 1475 sayılı İş Kanununun 14. maddesine belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak" ibaresinin Anayasa'ya uygun olduğuna karar verdiği ve Danıştay Onikinci Dairesinin de 5/12/2019 tarihli ve E.2018/5149, K.2019/9816 sayılı kararında hakkında hizmet birleştirmesi yapılan sigortalı yönünden haklı nedenle fesih şartını aradığına dikkat çekilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca başvurucunun kamu görevinin 672 sayılı KHK ile "terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu" gerekçesiyle sona erdirildiğine dikkat çekilerek anılan durumun istinaf mercii tarafından haklı nedenle fesih hâli olarak değerlendirildiği ve başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun

yargılanma hakkının ihlal edildiğinden söz edilemeyeceği ileri sürülmüştür.

12. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel itibarıyla başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları tekrarlamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikayetleri Fikret Aslan ([GK], B. No: 2019/41241, 25/2/2025) kararında yapılan değerlendirmeler ışığında mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında incelenecektir.

14. Bakanlık görüşünde, başvurucunun öncelikle hakkındaki kamu görevinden çıkarma işlemine karşı OHAL Komisyonuna başvurması gerektiği ileri sürülmüştür. Bununla birlikte gerek Mahkeme gerekse istinaf mercii tarafından yapılan yargılamada uyuşmazlık konusuna ilişkin incelemenin esasa yönelik olduğu ve nihai olarak uyuşmazlığın esasına ilişkin olarak davanın reddedildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

15. Başvuruya konu olayda Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olarak görev yapan başvurucu 672 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkartılmıştır. Hizmet süresinin 17 yıl 1 ay 29 günlük kısmını Emekli Sandığına tabi, 9 yıl 10 ay 18 günlük kısmını ise sigortalı olarak geçiren başvurucu, SGK'dan emeklilik talebinde bulunmuş ve başvurucuya aylık bağlanmıştır. Bununla birlikte başvurucunun emekli ikramiyesi ödenmesi yönündeki talebi reddedilmiştir. Başvurucu, bu durum üzerine iptal davası açmıştır. İlk derece mahkemesi tarafından davanın kabulü şeklinde karar tesis edilmiş ise de yapılan istinaf incelemesi neticesinde mahkeme kararı kaldırılmış, başvurucu hakkında 672 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarma kararı verildiği, bu durumda başvurucunun iş akdinin kıdem tazminatına hak kazanma koşullarına uygun olarak sona ermediği belirtilerek ret kararı verilmiştir. Bu bağlamda nihai karar istinaf mercii tarafından yapılan inceleme neticesinde verildiğinden inceleme istinaf merciinin 16/1/2020 tarihli kararı üzerinden yapılacaktır (bkz. §§ 5, 6).

16. Anayasa Mahkemesi Fikret Aslan kararında birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kamudaki görevin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermesine ilişkin koşula bağlanmasını mülkiyet hakkıyla bağlantılı ayrımcılık yasağı kapsamında incelemiştir. Kararda; kıdem tazminatına hak kazanma şartlarını haiz olma koşulunun yalnızca hizmet birleştirmesi yoluyla emekli aylığı bağlananlar için geçerli olduğu belirtilmiştir. Buna karşılık 5434 ve 5510 sayılı Kanunlar kapsamında sigortalılık süresi tek başına yeterli olanların kamu görevinden çıkartılmış olsalar dahi emekli aylığı alabildiği vurgulanmıştır. Kararda; hizmet süresi -hizmet birleştirilmesi gerekmeksizin- aylık bağlanmaya yeterli olmayanların ise 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereğince kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına tabi tutulduğu ve bu durumun mülkiyet hakkı ile bağlantılı ayrımcılık yasağını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. İhlalin kanundan kaynaklanması nedeniyle kararın Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) bildirilmesine hükmedilmiştir.

17. Somut olayda Fikret Aslan kararından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

Zira Fikret Aslan kararında da izah edildiği üzere karşılaştırılabilir gruplar arasında oluşturulan bu farklılık açıkça orantısızlığa sebebiyet vermektedir. Bu değerlendirmeler ışığında başvurucunun, emekli aylığının da hizmet birleştirmesi yoluyla bağlandığı ve bu sebeple başvurucu açısından da emekli ikramiyesine hak kazanma yönünden kıdem tazminatına ilişkin koşulların arandığı anlaşılmakla bu durumun başvurucuya orantısız külfet yüklediği sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruya konu olayda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ve ihlalin doğrudan 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

21. Anayasa Mahkemesi, ihlalin kanundan kaynaklandığı hâllerde giderimin ne şekilde yapılacağı ile ilgili olarak Hulusi Yılmaz ([GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) kararında ilkeleri tespit etmiştir. Buna göre ihlal, idari makamların veya derece mahkemelerinin Anayasa’ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıkta bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler nedeniyle ortaya çıkmışsa bu ihlal, kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin ortadan kaldırılması hâlinde söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilir (Hulusi Yılmaz, § 56).

22. Anayasa Mahkemesinin Hulusi Yılmaz kararında benimsendiği üzere kanundan kaynaklanan ihlal durumunda ihlalin giderimini sağlayabilecek yöntemlerden biri de ihlale neden kanuni düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili mahkemesince itiraz yoluna başvurulmasıdır. Bu bağlamda somut başvuruda Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulmasının sağlanması amacıyla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (E.2018/7833, K.2020/130) iletilmek üzere Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2017/2668, K.2018/1613) GÖNDERİLMESİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kamudaki görevin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermesi koşulunun aranması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Kararda, Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevin ne şekilde sona erdiğine bakılmadan emekli ikramiyesi ödeneceği halde hizmet süresinin tek başına emekliliğe yeterli olmaması durumunda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olma koşulunun aranmasının başvurucuya orantısız külfet yüklenmesi nedeniyle Anayasa’nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa’nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin bulunup bulunmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

3. Anayasa’nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

4. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve

diğerleri, § 51).

5. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasayla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

6. Meşru beklenti, objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

7. Diğer taraftan derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece "meşru bir beklentinin" bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi, B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

8. Somut olayda başvurucu kamu görevlisi olarak görev yapmakta iken 1/9/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır. Emeklilik işlemlerinin gerçekleştirilmesi üzerine kendisine emekli aylığı bağlanan ancak emeklilik ikramiyesi ödemesi yapılmayan başvurucu, emeklilik ikramiyesi ödenmesi talebiyle SGK'ya yaptığı başvuruya cevap verilmemesi üzerine dava açmıştır. İdare Mahkemesince başvurucunun Emekli Sandığı'na tabi 17 yıl, 1 ay, 29 gün hizmetinin bulunduğu, 25 yılını tamamlamadığı, Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresinin aylık bağlamaya tek başına yeterli olmaması nedeniyle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 89. maddesine göre emekli ikramiyesi ödenmesi isteğiyle yapılan başvurunun reddi şeklinde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Bu durumda karara dayanak teşkil eden 5434 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin kapsamının belirlenmesi gereklidir.

9. Genel olarak hizmetlerinin tamamı 5434 sayılı Kanun'a veya 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 4. maddesi kapsamında geçenlere, bir başka ifadeyle, hizmet birleştirmesi yapmaksızın emekliye ayrılanlara, 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, herhangi bir şart aranmaksızın; buna karşılık hizmet birleştirmesi yapmak suretiyle emekli olabileceklere ise anılan maddenin ikinci fıkrasında yer alan şartlar dâhilinde emekli ikramiyesi ödenmesi gerektiği

düzenlenmiştir.

10. 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrasında; 5434 sayılı Kanun ve/veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamındaki görevlerinin sona erdiği tarih itibarıyla söz konusu hizmet süreleri tek başına 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre emekli aylığı bağlanacak olanlar için emekli aylığına özgü hizmet süresi koşulunu karşılayanlara, 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma koşullarına bakılmaksızın emekli ikramiyesi ödenmesi gerektiği öngörülmüştür. Diğer bir deyişle, hizmet birleştirmesi yapmaksızın emekliye ayrılanlara memuriyet görevlerinden ayrıldıkları tarih itibarıyla 5434 sayılı Kanun ve/veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamındaki hizmet süreleri toplamı tek başına 5434 sayılı Kanun kapsamında emekli aylığı bağlanması için gerekli olan kadın ise 20, erkek ise 25 yıl ve üzerinde olanlara emekli ikramiyesi ödenmesi gerekmektedir. Somut olayda ise erkek olan başvurucunun KHK ile kamu görevinden çıkarıldığı tarihte Emekli Sandığı'na tabi 17 yıl, 1 ay, 29 gün hizmet süresi bulunmakta olup yukarıda izah edildiği üzere 5434 sayılı Kanun'da öngörülen 25 yıllık hizmet süresi dolmamıştır. Buna göre kamu görevinde çalıştığı döneme ait hizmetleri tek başına emekli ikramiyesi almaya yeterli olmayan başvurucunun durumunun 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilemeyeceği anlaşılmaktadır.

11. Başvurucu KHK ile kamu görevinden çıkarıldıktan sonra hizmet birleştirmesi yaptırarak kendisine emekli aylığı bağlanmıştır. Başvurucu gibi hizmet birleştirmesi yapmak suretiyle emekli olanlara, 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasına göre emekli ikramiyesi ödeneceği düzenlenmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında, birinci fıkradan farklı olarak gerekli olan hizmet süresinin yanında ayrıca hizmet birleştirmesi yapılanlar yönünden 5434 sayılı Kanun'a tabi çalışmanın 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olması gerektiği belirtilmiştir.

12. Ayrıca belirtmek gerekir ki söz konusu Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesindeki ''25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak'' ibaresi ile dördüncü fıkrasının birinci cümlesindeki "1475 sayılı Kanunun 14 üncü maddesine göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona eren geçmiş hizmet süreleri ve'' ibarelerinin iptali talebiyle açılan davada Anayasa Mahkemesi 8/11/2012 tarihli kararıyla iptal isteminin reddine karar vermiştir (AYM, E.2012/33, K.2012/174, 8/11/2012).

13. Başvuru konusu olayda, mahkemelerce başvurucunun kamu görevine KHK ile son verilmiş ve birleştirilen hizmet süresi üzerinden emeklilik aylığı bağlanan başvurucunun kamuda geçen hizmet süresinin tek başına emekli aylığı bağlanması için yeterli olmadığı değerlendirilerek emekli ikramiyesi ödenmesi talebi reddedilmiştir. Bu bilgiler ışığında bireysel başvuruya konu mahkeme kararı incelendiğinde delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında açık ve bariz bir takdir hatasının bulunmadığı ve yargılama sonucunda ulaşılan kanaatin keyfîlik içermediği sonucuna ulaşılmaktadır.

14. Bu durumda KHK ile kamu görevine son verilen başvurucunun birleştirilmiş hizmet süresi üzerinden kendisine emekli ikramiyesi ödenmesine yönelik beklentisinin meşru bir beklenti olduğunu gösteren bir kanun hükmü veya yerleşik yargı içtihadı gibi somut bir temele dayanmadığı görülmektedir. Buna göre somut başvuru açısından birleştirilmiş hizmet süresine bağlı olarak başvurucuya emekli ikramiyesi ödenmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkünün

veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etmeye yönelik meşru bir beklentisinin bulunduğunun gösterilemediği anlaşılmaktadır (farklılıklarla birlikte benzer değerlendirme için bkz. Melahat Binzet [1. B.], B. No: 2020/16869, 5/9/2023).

15. Öte yandan, ayrımcılık yasağı Anayasa'da güvenceye bağlanan hak ve özgürlüklerden yararlanılması bağlamında bir etkiye sahip olduğundan maddi haklardan bağımsız olarak bir varlığa sahip olmayıp diğer hakların tamamlayıcısı mahiyetindedir. Ayrımcılık yasağının tatbik edilmesi diğer hükümlerin ihlal edilmesini zorunlu kılmasa da ihtilaf konusu mesele Anayasa'daki diğer haklardan biri veya birkaçının kapsamına girmedikçe ayrımcılık yasağının uygulanması mümkün değildir (Nuriye Arpa [2. B.], B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 43).

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşıldığından, aksi yönde oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

17. Kaldı ki konu bakımından yetki yönünden kararda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir ekonomik menfaatin bulunduğunun kabulü halinde dahi mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği yönündeki sonuca katılmak mümkün olmamaktadır. Zira ayrımcılık iddiasının incelenmesinde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilecek, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında mülkiyet hakkına müdahale bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenecektir (Nuriye Arpa, § 61). Somut olayda başvurucu ile ayrımcılık yasağı yönünden benzer durumda olduğu belirtilen diğer kategorideki kişilerin mülga 2829 sayılı Kanun hükümlerine göre birleştirilmiş hizmet süreleri üzerinden aylık bağlanmış ve memuriyet görevlerinden kıdem tazminatına hak kazanma koşullarına aykırı biçimde ayrılmış olsalar bile memuriyet görevinden ayrıldıkları tarih itibarıyla anılan kapsamdaki hizmet süreleri toplamı tek başına emekli aylığı bağlanması için gerekli yıl şartını sağlayan kişiler olduğu, başvurucu ile bu kişilerin hukuki durumlarının farklı bir statü arz ettiği, Anayasa'nın 10. maddesi yönünden yapılacak inceleme kapsamında anılan grupların karşılaştırmaya esas alınabilecek nitelikte aynı ya da benzer durumdaki kişiler olmadıkları anlaşılmaktadır.

Üye Yılmaz AKÇİL

İRFAN YAZICI

B. No: 2020/9559 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/9559

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İRFAN YAZICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/9559)

Karar Tarihi:13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : İrfan YAZICI

Vekili : Av. Kemal Nevzat GÜLEŞEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kamudaki görevin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermesi koşulunun aranması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, öğretmen olarak görev yapmaktayken 1/9/2016 tarihli ve 29818 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (OHAL KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) başvurarak emeklilik müracaatında bulunan başvurucunun emekliye ayrılmasına karar verilmiş, başvurucuya 1/7/2017 tarihinden itibaren 27 yıl 2 ay 22 günlük hizmet süresi karşılığı emekli aylığı bağlanmıştır.

4. Başvurucu 17/1/2018 tarihinde SGK'ya başvurarak emeklilik ikramiyesi ödenmesi talebinde bulunmuştur. SGK 6/2/2018 tarihinde başvurucunun talebini 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 89. maddesinin ikinci fıkrası

uyarınca reddetmiştir. SGK ilgili maddede, birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olması kaydıyla kıdem tazminatı ödeneceğinin düzenlendiğini, söz konusu düzenlemeye göre başvurucuya görevinden çıkarılması nedeniyle emeklilik ikramiyesi ödenmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. SGK kıdem tazminatına hak kazanmak için 25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinde belirtilen 17. maddenin (2) numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında iş akdinin sona ermesi gerektiğini, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nda da işverenin haklı fesih sebeplerle iş akdini feshetmesi durumunda kıdem tazminatına hak kazanılamayacağının düzenlendiğini açıklamıştır.

5. Başvurucu 17/2/2018 tarihinde SGK işleminin iptali ve emekli ikramiyesinin yasal faiziyle birlikte ödenmesi talebiyle Ankara 10. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) dahil olduğu gerekçesiyle hakkında soruşturma yapıldığını, soruşturma dosyasında aleyhe delil bulunmadığını, öğretmenlik mesleğinden resen ihraç edildiğini belirtmiştir. İhraç sonrasında SGK tarafından emekli maaşı bağlanmasına rağmen 4857 sayılı Kanun'un 25. maddesine dayanılarak emekli ikramiyesi ödenmediğini, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışan bir kamu görevlisi olduğunu, İş Kanunu'na tabi çalışmadığını, işlemin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

6. Mahkeme 6/9/2018 tarihinde başvurucunun Emekli Sandığına tabi hizmet süresinin 21 yıl 2 ay olduğunu, 25 yıl hizmet süresinin tamamlanmadığını, 5434 sayılı Kanun'a göre emekli ikramiyesinin ödenmesinin mümkün olmadığını belirterek davanın reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu 9/10/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuş; istinaf dilekçesinde idarenin emekli ikramiyesi ödenmesi talebini reddetme gerekçesi ile Mahkemenin iptal isteminin reddi kararının gerekçesinin birbirinden farklı olduğunu, Mahkemenin ret kararında belirtilen 25 yıllık sürenin 5434 sayılı Kanun'da yer almadığını, Mahkemenin kararında çelişkili iki hukuki yorum bulunduğunu belirterek ret kararının hukuka aykırı olduğunu, kamu görevinden ihraç edilmesine gerekçe olan silahlı terör örgütü üyeliği suçundan hakkında yapılan yargılamanın sonunda beraat ettiğini ileri sürmüştür.

8. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 22/1/2020 tarihinde Mahkemenin verdiği kararın usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

9. Nihai karar 15/2/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 28/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; SGK'ya toplam 10.242 gün prim ödediğini, toplam hizmet süresinin ise 32 yıl olduğunu, emekli aylığı bağlanmasına rağmen emekli ikramiyesi verilmemesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek mülkiyet hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde iddiasını ispat edemeyen ve belirli bir kanun hükmüne ya da istikrarlı bir içtihada dayanmayan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunmadığı değerlendirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevabında başvuru formundaki

iddialarını yinelemiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

13. Başvuru konusuyla ilgili ilkeler, daha önce Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından Fikret Aslan (B. No: 2019/41241, 25/2/2025) başvurusuna ilişkin kararda ortaya konulmuştur. Anılan başvuruda aynı şikâyet yönünden mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Kararda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olma kuralının yalnızca hizmet birleştirmesi suretiyle emekli aylığı bağlananlar için geçerli olduğu emekli aylığı bağlanması için 5434 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında süresi tek başına yeterli olanların KHK ile kamu görevinden çıkarılsalar dahi emekli ikramiyesi alabildiği belirtilmiş, kamu görevinden çıkarıldığı hâlde anılan kapsamdaki sigortalılık süresi aylık bağlanmaya yeterli olanlar ile aylık bağlanmaya yeterli olmayanlar arasında -emekli ikramiyesi ödenebilmesi için- 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona erme kuralına tabi tutularak farklılık oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede farklı muamelenin emekli aylığına hak kazanılması için gerekli sürenin önemli bir kısmını kamuda geçirdikten sonra kamu görevinden çıkarılan başvurucuya emekli ikramiyesine hak kazanma yönünden orantısız külfet yüklediği sonucuna varılarak mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine, ihlalin kanundan kaynaklanması nedeniyle kararın Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesine karar verilmiştir(Fikret Aslan, §§ 63-88).

14. Somut olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevin ne şekilde sona erdiğine bakılmadan emekli ikramiyesi ödeneceği hâlde hizmet süresinin tek başına emekliliğe yeterli olmaması durumunda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olma koşulunun arandığı görülmektedir.. Başvurucunun orantısız külfet yüklenmesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği anlaşılmaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesine ve 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruya konu olayda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ve ihlalin doğrudan 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır (Fikret Aslan, § 87).

18. Anayasa Mahkemesi, ihlalin kanundan kaynaklandığı hâllerde giderimin ne şekilde yapılacağı ile ilgili olarak Hulusi Yılmaz ([GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) kararında

ilkeleri tespit etmiştir. Buna göre ihlal, idari makamların veya derece mahkemelerinin Anayasa'ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıkta bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler nedeniyle ortaya çıkmışsa bu ihlal, kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin ortadan kaldırılması hâlinde söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilir (Hulusi Yılmaz, § 56).

19. Anayasa Mahkemesinin Hulusi Yılmaz kararında benimsendiği üzere kanundan kaynaklanan ihlal durumunda ihlalin giderimini sağlayabilecek yöntemlerden biri de ihlale neden kanuni düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili mahkemesince itiraz yoluna başvurulmasıdır. Bu bağlamda somut başvuruda Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulmasının sağlanması amacıyla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE, Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesine (E.2018/402, K.2018/1735) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ile 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kamudaki görevin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına

uygun olarak sona ermesi koşulunun aranması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Kararda, Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevin ne şekilde sona erdiğine bakılmadan emekli ikramiyesi ödeneceği halde hizmet süresinin tek başına emekliliğe yeterli olmaması durumunda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olma koşulunun aranmasının başvurucuya orantısız külfet yüklenmesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin bulunup bulunmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

3. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

4. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

5. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasayla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

6. Meşru beklenti, objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak

kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

7. Diğer taraftan derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece "meşru bir beklentinin" bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi, B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

8. Somut olayda başvurucu kamu görevlisi olarak görev yapmakta iken 1/9/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır. Emeklilik işlemlerinin gerçekleştirilmesi üzerine kendisine emekli aylığı bağlanan ancak emeklilik ikramiyesi ödemesi yapılmayan başvurucu, emeklilik ikramiyesi ödenmesi talebiyle SGK'ya yaptığı başvuruya cevap verilmemesi üzerine dava açmıştır. İdare Mahkemesince başvurucunun Emekli Sandığı'na tabi 21 yıl 2 ay hizmetinin bulunduğu, 25 yılını tamamlamadığı, Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresinin aylık bağlamaya tek başına yeterli olmaması nedeniyle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 89. maddesine göre emekli ikramiyesi ödenmesi isteğiyle yapılan başvurunun reddi şeklinde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Bu durumda karara dayanak teşkil eden 5434 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin kapsamının belirlenmesi gereklidir.

9. Genel olarak hizmetlerinin tamamı 5434 sayılı Kanun'a veya 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 4. maddesi kapsamında geçenlere, bir başka ifadeyle, hizmet birleştirmesi yapmaksızın emekliye ayrılanlara, 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, herhangi bir şart aranmaksızın; buna karşılık hizmet birleştirmesi yapmak suretiyle emekli olabileceklere ise anılan maddenin ikinci fıkrasında yer alan şartlar dâhilinde emekli ikramiyesi ödenmesi gerektiği düzenlenmiştir.

10. 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrasında; 5434 sayılı Kanun ve/veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamındaki görevlerinin sona erdiği tarih itibarıyla söz konusu hizmet süreleri tek başına 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre emekli aylığı bağlanacak olanlar için emekli aylığına özgü hizmet süresi koşulunu karşılayanlara, 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma koşullarına bakılmaksızın emekli ikramiyesi ödenmesi gerektiği öngörülmüştür. Diğer bir deyişle, hizmet birleştirmesi yapmaksızın emekliye ayrılanlara memuriyet görevlerinden ayrıldıkları tarih itibarıyla 5434 sayılı Kanun ve/veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamındaki hizmet süreleri toplamı tek başına 5434 sayılı Kanun kapsamında emekli aylığı bağlanması için gerekli olan kadın ise 20, erkek ise 25 yıl ve üzerinde olanlara emekli ikramiyesi ödenmesi gerekmektedir. Somut olayda ise erkek olan başvurucunun KHK ile kamu görevinden çıkarıldığı tarihte Emekli Sandığı'na tabi 21 yıl, 2 ay hizmet süresi bulunmakta olup yukarıda izah edildiği üzere 5434 sayılı Kanun'da öngörülen 25 yıllık hizmet süresi dolmamıştır. Buna göre kamu görevinde çalıştığı döneme ait hizmetleri tek başına emekli ikramiyesi almaya yeterli olmayan başvurucunun durumunun 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilemeyeceği anlaşılmaktadır.

11. Başvurucu KHK ile kamu görevinden çıkarıldıktan sonra hizmet birleştirmesi yaptırarak

kendisine emekli aylığı bağlanmıştır. Başvurucu gibi hizmet birleştirmesi yapmak suretiyle emekli olanlara, 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasına göre emekli ikramiyesi ödeneceği düzenlenmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında, birinci fıkradan farklı olarak gerekli olan hizmet süresinin yanında ayrıca hizmet birleştirmesi yapılanlar yönünden 5434 sayılı Kanun'a tabi çalışmanın 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olması gerektiği belirtilmiştir.

12. Ayrıca belirtmek gerekir ki söz konusu Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesindeki ''25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak'' ibaresi ile dördüncü fıkrasının birinci cümlesindeki "1475 sayılı Kanunun 14 üncü maddesine göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona eren geçmiş hizmet süreleri ve'' ibarelerinin iptali talebiyle açılan davada Anayasa Mahkemesi 8/11/2012 tarihli kararıyla iptal isteminin reddine karar vermiştir (AYM, E.2012/33, K.2012/174, 8/11/2012).

13. Başvuru konusu olayda, mahkemelerce başvurucunun kamu görevine KHK ile son verilmiş ve birleştirilen hizmet süresi üzerinden emeklilik aylığı bağlanan başvurucunun kamuda geçen hizmet süresinin tek başına emekli aylığı bağlanması için yeterli olmadığı değerlendirilerek emekli ikramiyesi ödenmesi talebi reddedilmiştir. Bu bilgiler ışığında bireysel başvuruya konu mahkeme kararı incelendiğinde delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında açık ve bariz bir takdir hatasının bulunmadığı ve yargılama sonucunda ulaşılan kanaatin keyfîlik içermediği sonucuna ulaşılmaktadır.

14. Bu durumda KHK ile kamu görevine son verilen başvurucunun birleştirilmiş hizmet süresi üzerinden kendisine emekli ikramiyesi ödenmesine yönelik beklentisinin meşru bir beklenti olduğunu gösteren bir kanun hükmü veya yerleşik yargı içtihadı gibi somut bir temele dayanmadığı görülmektedir. Buna göre somut başvuru açısından birleştirilmiş hizmet süresine bağlı olarak başvurucuya emekli ikramiyesi ödenmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etmeye yönelik meşru bir beklentisinin bulunduğunun gösterilemediği anlaşılmaktadır (farklılıklarla birlikte benzer değerlendirme için bkz. Melahat Binzet [1. B.], B. No: 2020/16869, 5/9/2023).

15. Öte yandan, ayrımcılık yasağı Anayasa'da güvenceye bağlanan hak ve özgürlüklerden yararlanılması bağlamında bir etkiye sahip olduğundan maddi haklardan bağımsız olarak bir varlığa sahip olmayıp diğer hakların tamamlayıcısı mahiyetindedir. Ayrımcılık yasağının tatbik edilmesi diğer hükümlerin ihlal edilmesini zorunlu kılmasa da ihtilaf konusu mesele Anayasa'daki diğer haklardan biri veya birkaçının kapsamına girmedikçe ayrımcılık yasağının uygulanması mümkün değildir (Nuriye Arpa [2. B.], B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 43).

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşıldığından, aksi yönde oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

17. Kaldı ki konu bakımından yetki yönünden kararda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir ekonomik menfaatin bulunduğunun kabulü halinde dahi mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği yönündeki sonuca katılmak mümkün olmamaktadır. Zira ayrımcılık iddiasının incelenmesinde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde farklı

muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilecek, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında mülkiyet hakkına müdahale bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenecektir (Nuriye Arpa, § 61). Somut olayda başvurucu ile ayrımcılık yasağı yönünden benzer durumda olduğu belirtilen diğer kategorideki kişilerin mülga 2829 sayılı Kanun hükümlerine göre birleştirilmiş hizmet süreleri üzerinden aylık bağlanmış ve memuriyet görevlerinden kıdem tazminatına hak kazanma koşullarına aykırı biçimde ayrılmış olsalar bile memuriyet görevinden ayrıldıkları tarih itibarıyla anılan kapsamdaki hizmet süreleri toplamı tek başına emekli aylığı bağlanması için gerekli yıl şartını sağlayan kişiler olduğu, başvurucu ile bu kişilerin hukuki durumlarının farklı bir statü arz ettiği, Anayasa'nın 10. maddesi yönünden yapılacak inceleme kapsamında anılan grupların karşılaştırmaya esas alınabilecek nitelikte aynı ya da benzer durumdaki kişiler olmadıkları anlaşılmaktadır.

Üye Yılmaz AKÇİL

ABDULLAH AKİ VE MUSTAFA ALTUN

B. No: 2020/25193 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25193

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH AKİ VE MUSTAFA ALTUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25193)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : 1.Abdullah AKİ

: 2. Mustafa ALTUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahpus başvurucuların mektuplarının Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesi ve telefon görüşmelerinin ve kapalı görüşlerin dinlenerek kayda alınması nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Türkoğlu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunan başvurucular; göndermek istedikleri ve kendilerine gönderilen tüm mektupların UYAP sistemine kaydedilmesinin, telefonla görüşmelerinin ve kapalı görüşlerde telefonla yapılan görüşmelerin dinlenmesinin ve kayda alınmasının ilgili mevzuata aykırı olduğunu iddia ederek anılan uygulamaların kaldırılması için İnfaz Kurumuna yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine İnfaz Hâkimliklerine şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimlikleri şikâyetleri reddetmiştir. Karar gerekçelerinde, mevzuat düzenlemelerine yer verilerek İnfaz Kurumu kararlarının usul ve kanuna uygun olduğunu belirtmiştir.

3. Başvuruculara itirazları, Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından ek bir gerekçe sunulmadan

reddedilmiştir.

4. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

5. Başvurulardan sonra 25/6/2021 tarihli 7328 sayılı Kanun ile 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı" kenar başlıklı 68. maddesinin (1) ve (4) numaralı fıkralarına cümleler ve beşinci fıkra eklenmiştir. Aynı değişiklik ile 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlüyü Ziyaret" başlıklı 83. maddesine dördüncü fıkra eklenmiştir. Anılan değişikliklerle hükümlülerin mektuplarının ve ziyaretlerinin kaydedilme şartları, muhafazası ve imhasına ilişkin kurallar belirlenmiştir. Buna göre kayıt işlemi, terör suçları ve örgüt kapsamında işlenen suçlar ile hükümlünün kurum güvenliği açısından tehlike arz etmesi hâliyle sınırlanmıştır. Kayıtların kural olarak hiçbir kişi ve kurumla paylaşılamayacağı, soruşturma ya da kovuşturmaya konu edilmemişse azami bir yıl süreyle saklanacağı belirtilmiş, imha süreci Cumhuriyet savcısının denetimine tabi tutulmuştur. Söz konusu kanun değişikliğinin ardından Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün (Genel Müdürlük) 4/8/2021 ve 6/8/2021 tarihli genel yazısı ile yeni düzenlemenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

6. Komisyon, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. 2021/578 numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/25193 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mektupların UYAP'a Kaydedilmesi Nedeniyle Özel Hayata Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular; kendilerine gelen ve kendilerinin gönderdiği mektupların UYAP'a kaydedilmesine ilişkin İnfaz Kurumu uygulaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin Kemal Karanfil ([2.B.], B. No: 2017/24776, 24/5/2018) kararından sonra mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapıldığı bu kapsamda mektupların UYAP sistemine kaydedilmemesi hususunun kanunla güvence altına alındığı belirtilmiştir. Başvurucu Abdullah Aki, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir. Diğer başvurucu Mustafa Altun, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Ümit Karaduman ([2. B.], B. No: 2020/20874, 2/2/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusun mahrem bilgileri ile kişisel verilerinin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen ve keyfîliğe karşı güvenceler içeren kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculara Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde

güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Telefon Görüşmelerinin Dinlenmesi ve Kayda Alınması Nedeniyle Özel Hayata Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular; ailesiyle yaptıkları telefon görüşmelerinin kaydedilmesine ilişkin yaptıkları itirazların reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; başvurucunun özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Abdullah Aki, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir. Diğer başvurucu Mustafa Altun, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüsamettin Uğur (2) ([1. B.], B. No: 2020/14791, 15/11/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kararda mahpusun tüm telefon görüşmelerinin sistematik bir şekilde kaydedilmesinin yanında kaydedilen bu telefon görüşmelerinin ne kadar süreyle sistemde saklı tutulacağı, bunların üçüncü kişilerin erişimine ve kullanımına hangi şartlarda açılacağı, İnfaz Kurumu tarafından hangi mercilerle paylaşılabileceği ile kişisel verilerin ve mahremiyetin nasıl korunacağı hususlarında açık bir düzenlemenin mevcut olmadığı belirlenmiştir.

13. Böylelikle mahpusun mahrem kalmasını istediği bilgileri ile kişisel verileri içerebilecek görüşme kayıtlarının muhafazasını ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen, bununla birlikte muhataplarının yetki aşımı ile keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak nitelikte kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ümit Karaduman, § 71). Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Kapalı Görüşlerin Dinlenmesi ve Kayda Alınması Nedeniyle Özel Hayata Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular; kapalı görüşlerdeki konuşmalarının kaydedilmesine ilişkin yaptıkları itirazların reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; ziyaret görüşlerinin kaydedilmesine ilişkin yasal düzenleme yapılarak 7328 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesine 5. fıkra eklendiği ve ve 6/8/2021 tarihli Genel Müdürlük yazısı iledüzenlemenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların belirlendiği belirtilmiştir. Başvurucu Abdullah Aki, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir. Diğer başvurucu Mustafa Altun, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Eşref Köse ([1. B.], B. No: 2017/38098, 3/6/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir.

Bu çerçevede kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin şartlarının kanunla düzenlenmediği gerekçesiyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucular; ihlalinin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. 7328 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemelerin kapsamı ile Bakanlık görüşünde başvurulara konu olan belgelerin UYAP dosyasından silindiğinin bildirilmiş olması dikkate alındığında başvurucuların mektuplarının kaydedilmesi şeklindeki müdahalelere ilişkin yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

18. Bununla birlikte telefon görüşmelerinin ve kapalı görüşlerin kayıt altına alınmasına ilişkin hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1882, K.2020/1911 ve E.2020/2028, K.2020/2061) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata

ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSRAEL OJALVO

B. No: 2020/33612 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33612

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSRAEL OJALVO BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33612)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tahir Hami TOPAÇ

Başvurucu : İsrael OJALVO

Vekili : Av. Mustafa BOSTANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma nedenine dayalı tazminat ve ecrimisil davasında hükmedilen bedelin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 8/4/2010 tarihinde kamulaştırmasız el atma nedenine dayalı tazminat ve ecrimisil davası açmıştır. İstanbul Anadolu 6. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme)kamulaştırmasız el atma nedenine dayalı tazminat talebinin reddine, ecrimisil ve eski hâle getirme bedelinin davalı kurumdan tahsiline karar vermiştir. Hükmün temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 5. Hukuk Dairesi (Daire) eksik araştırma ile hüküm kurulduğunu belirterek bozma kararı vermiştir.

3. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonucunda verilen hüküm de Daire tarafından bozulmuş, bozma kararına uyularak yeniden yapılan yargılama sonucunda nihai olarak kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat ve ecrimisil taleplerinin kabulüne

karar verilmiştir. Bu hüküm 24/10/2019 tarihli kararla onanmış, karar düzeltme talebi 24/9/2020 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu, nihai hükmü 13/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 26/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının tazminat ve ecrimisil değer kaybı şikâyetleri yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucu; tazminat ve ecrimisil yönünden değer kaybına tekabül eden bedelin tazminat olarak ödenmesini talep etmiştir. Başvuruda değer kaybı yönünden mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar

ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle hükmedilen tazminat ve ecrimisil bedelinin değer kaybına uğratıldığı şikâyetleri yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma ve ecrimisil bedelinin değer kaybı şikâyetleri yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tazminat ve ecrimisil değer kaybı şikâyetleri yönünden mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/366, K.2018/472) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CENGİZ KILIÇ (2)

B. No: 2020/34949 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34949

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CENGİZ KILIÇ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/34949)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Cengiz KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; çocukla başvurucu baba arasında kişisel ilişki kurulması yönünde verilmiş mahkeme kararlarına rağmen kişisel ilişki tesis edilememesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Anayasa Mahkemesinin İhlal Kararına Konu Olan Süreç

2. Başvurucu tarafından 18/5/2001 doğumlu müşterek çocuk E.C.K.nın annesi S.K.ya karşı 23/11/2001 tarihinde açılan boşanma davası 13/12/2005 tarihinde reddedilerek temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Dava sürecinde başvurucu babayla çocuk arasında kişisel ilişki kurulmasına tedbiren karar verilmiştir. Anılan ret kararından sonra başvurucu yeniden boşanma davası açmıştır. Bu davada tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin annesine verilmesine, başvurucu babayla kişisel ilişki kurulmasına dair verilen karar 2/11/2010 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, çocuğuyla kişisel ilişki kurması yönünde kesinleşmiş mahkeme kararları olmasına rağmen annenin engellemeleri ve bu engellemelerin şahsi girişimlerine rağmen kaldırılmaması sonucunda çocuğuyla kişisel ilişki kuramadığını ileri sürerek 3/4/2006

tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuruda bulunmuştur. AİHM 6/12/2011 tarihli kararıyla başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini tespit etmiş, başvurucuya 17.000 avro manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

4. Devam eden süreçte taraflarca karşılıklı olarak velayete ve kişisel ilişkiye dair davalar açılmış olup bu davalar devam ederken başvurucu 30/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Anılan başvuruda çocuk ile baba arasında kişisel ilişki kurulması yönünde verilmiş mahkeme kararlarına rağmen kişisel ilişki tesis edilememesi, buna neden olan şahısların cezalandırılmaması ve konu ile ilgili olarak AİHM tarafından verilen ihlal kararı gereklerinin iç hukukta yerine getirilmemesi nedenleriyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

5. Yukarıda belirtilen bireysel başvuru sonuçlanmadan önce 10/2/2015 tarihinde verilen kararla müşterek çocuk ile babası arasındaki şahsi ilişkinin kaldırılması davasının ve velayetin değiştirilmesi davasının reddine karar verilmiştir. Anılan karar temyiz incelemesinden geçerek 19/2/2016 tarihinde kesinleşmiştir.

6. Anayasa Mahkemesi ise 3/2/2016 tarihinde, başvuruya konu olayların bütününde kişisel ilişki tesisine yönelik tedbirlere hükmedilmesine rağmen tedbirin gereklerinin etkin bir şekilde yerine getirilmediğinden hareketle başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin gerekli tedbirlerin alınması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir (Cengiz Kılıç [2. B.], B. No: 2013/3181, 3/2/2016).

B. Anayasa Mahkemesi Kararı Sonrası Süreç

7. Anayasa Mahkemesinin anılan kararı sonrasında şahsi ilişkinin kaldırılması ve velayetin değiştirilmesi davalarına bakan Mahkeme aynı dosya üzerinden 31/3/2016 tarihinde ek karar vermiştir. Bu kapsamda 12/7/2013 tarihinde verilen danışmanlık tedbiri kararının devam ettiğine dikkat çekilmiş, anılan tedbire ilişkin olarak uygulama planı sunulması, gerektiğinde çocuk ve anne dışındaki ilgililerin sürece dâhil edilmesi ve en geç iki ayda bir yapılan işlemler konusunda bilgi verilmesi için İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğüne müzekkere yazılmıştır. Bununla birlikte Mahkeme nezdinde görev yapan psikologla görüşme yapmak üzere 10/5/2016 tarihinde çocuğu hazır etmesi için anneye tebligat çıkarılmasına, psikologla çocuk arasındaki görüşmelerin en geç iki ayda bir olacak şekilde devamlılığının sağlanmasına ve çocukla baba arasındaki iletişimin kurulabilmesi için yapılabilecek işlemler konusunda rapor düzenlenmesinin istenilmesine karar verilmiştir.

8. Anılan ek karar uyarınca Mahkeme nezdinde görev yapan psikolog tarafından 21/6/2016 tarihinden 3/4/2019 tarihine kadar olan süreçte çocuk ve anneyle periyodik olarak görüşme sağlanmış, bu kapsamda hazırlanan on üç adet rapor Mahkemeye sunulmuştur. Anılan rapor içeriklerinde, belirli bir yaşa gelmiş ve tamamen reddedici bir tutum sergileyen çocuğu babasıyla kişisel ilişki kurmaya zorlamanın çocuğun babasına olan öfkesini pekiştirici bir etki yarattığı ifade edilmiştir.

9. Bunun yanında dosya kapsamında İstanbul Valiliği Beyoğlu Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde görevli psikolog tarafından görüşme planı takip formu düzenlenmek suretiyle belirli periyotlarda görüşmeler yapıldığı ve düzenlenen raporların Mahkemeye gönderildiği görülmektedir.

10. Ayrıca çocuk hakkında alınan sağlık tedbiri kapsamında çocuk ve ergen psikiyatri polikliniğinde çeşitli tarihlerde çocuğun muayenesi yapılarak raporlar düzenlenmiştir.

Anılan raporlarda çocukta herhangi bir psikopatoloji saptanmadığı ifade edilmiştir.

11. Tüm bu belirtilenler haricinde Mahkemece 3/1/2017 tarihinde verilen ek kararla danışmanlık tedbirinin süresinin altı ay daha uzatılmasıyla birlikte uzman tarafından gerekli görüldüğünde sürece babanın da dâhil edilmesine karar verilmiştir. Devam eden süreçte annenin 11/9/2018 tarihinde tedbirin kaldırılması talebinde bulunduğu görülmüştür. Mahkemece verilen 12/9/2018 tarihli ek kararla Anayasa Mahkemesinin 2013/3181 sayılı kararı doğrultusunda ulaşılmak istenen sonuca tam olarak ulaşılamadığı kanaatiyle annenin tedbirin kaldırılması yönündeki talebi reddedilmiştir.

12. Çocuğun 18/5/2019 tarihinde reşit olmasıyla psikolog görüşmelerinin sonlandırıldığı anlaşılmaktadır. 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun "Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınması" kenar başlıklı 7. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca tedbirin uygulanması, on sekiz yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona ermektedir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) yapılan incelemede 3/4/2019 tarihli sosyal görüşme raporunda çocuğun 2019 yılının Mayıs ayında on sekiz yaşına girecek olması sebebiyle son kez görüşme yapıldığı ifade edilmiştir. Başvurucu 3/1/2020 tarihli dilekçesiyle 3/4/2019 tarihli sosyal görüşme raporunda da belirtildiği üzere çocuğunun on sekiz yaşına girdiğini, bu tarihten sonra kendisiyle görüşülmeyeceğinin belirtildiğini ve bundan sonra bu konuda bir şey yapılmayacağının ortada olduğunu ifade etmiştir. Aynı dilekçede başvurucu, yaşanan süreçte Anayasa Mahkemesi kararında yer alan ihlale ilişkin eksikliklerin giderilmediğini beyan ederek Mahkemeden bu hususta bir karar vermesini talep etmiştir.

13. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin 3/2/2016 tarihinde verdiği karardan sonraki sürece ilişkin olarak 26/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, AİHM ve Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu ihlal kararlarından sonra dahi çocuğuyla görüşmesinin sağlanamadığını beyan etmiştir. Bu kapsamda psikolog ve çocuk arasındaki görüşmelere kendisinin dâhil edilmediğini, hazırlanan rapor içeriklerinin yetersiz olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu; annenin tutum ve davranışları sonucunda çocuğun ebeveyne yabancılaşma sendromu yaşadığını, kamusal makamlarca zamanında önlem alınmaması sebebiyle çocuğuyla ilişkisinin tamamen koptuğunu ifade ederek aile hayatına saygı hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

17. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yoluna özgü olarak başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz.

Mehmet Özcan [1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27; Hüseyin Aşkan [2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020, § 30; Ümran Özkan [GK], B. No: 2019/13338, 8/3/2023). Diğer yandan somut olayın koşullarında başvurucunun nihai karardan daha erken bir tarihte haberdar olması gerektiğinin değerlendirilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, başvuru süresinin başlangıcı için bu tarihi de esas alabilir (Ögeday Akın [1. B.], B. No: 2014/2345, 10/6/2015, § 38; Hüseyin Aşkan, § 24).

18. Somut olayda velayetin ve kişisel ilişkinin değiştirilmesine ilişkin açılan karşılıklı davaların reddi kararının 19/2/2016 tarihinde kesinleştiği görülmektedir. Anayasa Mahkemesinin 3/2/2016 tarihli ihlal kararı sonrasında ise çocuk hakkındaki tedbirlerin uygulanmasına ve denetlenmesine, esas yargılama dosyası üzerinden ek kararlar verilmek suretiyle devam edilmiştir. 5395 sayılı Kanun'da çocuklar için uygulanan koruyucu ve destekleyici tedbirlerin çocuğun on sekiz yaşını doldurmasıyla kendiliğinden sona ereceği açıkça düzenlenmiştir. Bunun yanında 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Erginlik" başlıklı 11. maddesinde erginliğin on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlayacağı hükme bağlanmıştır. 4721 sayılı Kanunun çocuk ile kişisel ilişkinin düzenlendiği 323. maddesinde ise kural olarak ana ve babadan her birinin velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Böylelikle çocuk ile kurulan kişisel ilişkinin de çocuğun ergin olduğu tarihe kadar devam edeceği ilgili mevzuat kapsamında açıktır.

19. Anılan kanunlarda yer alan düzenlemelerin yanı sıra başvurucunun bireysel başvuruda bulunmadan önce dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü bulunduğunu vurgulamak gerekmektedir. Bu yükümlülük kapsamında yapılan yargılamanın nasıl sonlanacağı konusunda gerekli özeni gösterme sorumluluğu başvurucuya aittir (Benzer yönde değerlendirmeler için bkz. A.C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016).

20. Somut başvuruda her ne kadar danışmanlık tedbirinin sona ermesi hususunda nihai karar verilmediği belirtilmişse de ilgili mevzuat uyarınca çocuk on sekiz yaşını doldurduğunda ergin olduğundan hem kişisel ilişkinin hem de uygulanan tedbirlerin kendiliğinden sona ereceği anlaşılmaktadır. Başvurucunun 3/1/2020 tarihli dilekçesindeki beyanları uyarınca, hem 3/4/2019 tarihli sosyal görüşme raporu içeriğinden hem de çocuğunun on sekiz yaşına girdiği tarihten haberdar olduğu görülmektedir. Ayrıca bu dilekçede başvurucu ihlal iddialarını da ileri sürmüştür. Tüm bunlara rağmen başvurucunun çocuğuyla arasındaki kişisel ilişki ile çocuk hakkında hükmedilen tedbirlerin kendiliğinden sona erdiği tarih olan 18/5/2019 tarihinden çok uzun süre sonra 26/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu tespit edilmiştir.

21. Böylelikle Mahkemenin ek kararlarla sadece tedbire ilişkin yargı sürecini devam ettirdiği, tedbirin de çocuğun reşit olmasıyla kendiliğinden sona erdiği gözetildiğinde başvurucunun 3/1/2020 tarihindeki talebinin bireysel başvuru sürecine bir etkisinin olmadığı kabul edilmiştir. Bu durumda başvurucunun çocuğun reşit olduğu tarihten önceki sürece ilişkin ihlal iddialarını içeren bireysel başvurusunu, özen yükümlülüğü bağlamında en geç çocuğun reşit olduğu 18/5/2019 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapması gerektiği açıktır. Başvurucunun bireysel başvuruyu26/10/2020 tarihinde başvuru süresi geçtikten sonra yaptığı, sürenin geçirilmesine ilişkin herhangi bir açıklama/mazeret sunmadığı anlaşılmakla başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH TURAN

B. No: 2020/36580 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36580

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH TURAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36580)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Abdullah TURAN

Vekili : Av. Vedat ECE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sağlık koşulları nedeniyle tahliye talebinin reddedilmesi ve ceza infaz kurumundaki koşullarının sağlık durumuna elverişli olmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla 27/12/2017 tarihinde tutuklanmış, isnat edilen suç nedeniyle 6/1/2018 tarihinde 7 yıl 15 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Mahkûmiyet kararı Yargıtay incelemesinden geçerek 7/11/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucu 30/4/2019 tarihinde, tutuklu bulunduğu Trabzon Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda intihara teşebbüs etmiş; bunun sonucunda boynu kırılmış ve geçirdiği operasyon sonrası vücudunun boynundan aşağı bölümü felç kalmıştır. Bunun üzerine ceza infaz kurumunda hayatını yalnız idame ettiremeyeceğini ve sağlık durumunun ciddi tehlike altında olduğunu belirterek Anayasa Mahkemesine 26/11/2020 tarihinde tedbiren tahliye talebiyle başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, infaz hâkimliğine yaptığı başvuru hakkında

henüz karar verilmediğini, bu sebeple doğrudan Anayasa Mahkemesine başvurduğunu belirtmiştir.

4. Hükümlü olan başvurucu 27/12/2017 tarihinde Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna, 15/2/2019 tarihinde Trabzon Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir. Başvurucu, burada tutulurken intihara teşebbüs etmiş, bunun sonucunda yaşadığı sağlık sorunları nedeniyle 15/6/2019 tarihinde Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Rehabilitasyon Merkezi) yerleştirilmiştir.

5. 30/4/2019 tarihinde Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda intihara teşebbüs etmesi sonucu tedavisine başlanan ve sağlık sorunları nedeniyle 15/6/2019 tarihinde Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilen başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporlarının içeriği şöyledir:

i. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Trabzon Kanuni Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 29/5/2019 tarihli raporuna göre başvurucunun durumunun tehlike oluşturduğu, ceza infaz kurumunda kalamayacağı, hayatını yalnız idame ettiremeyeceği, sürekli hastalığı olup sakat olduğu, hastaneden takibi gerektiği ve bir yılın sonunda tekrar değerlendirilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir.

ii. Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunca yapılan 15/6/2019 tarihli muayenede 42 gün önce yüksekten düşmeye bağlı servikal fraktür (boyunda kırılma) oluştuğu, üst ekstemiteler (organların uç kısmı) sağ 2/5, sol 1/5 hemiparezik (kas zayıflığı), alt ekstemiteler plejik (duyu kaybı) olarak rapor edildiği, sağ ve sol omuz arkasında yaklaşık 3 cm çapında, anüsten sakruma doğru yaklaşık 7x4 cm çapında dekübit (yatak yarası) ve boynun arkasında, orta hatta, yaklaşık 10 cm uzunluğunda insizyon (cerrahi kesi) yaraları olduğu, Clexane 0,4 mg, Ketia 100 mg, Citoles 10 mg, Panto 40 mg medikal tedavi aldığı belirtilmiştir.

iii. Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 3. İhtisas Kurulunca düzenlenen 26/6/2019 tarihli raporda dosyadaki mevcut belgeler ve muayene bulgularına göre Anayasası'nın 104. maddesinde belirtilen sürekli hastalık, sakatlık ve kocama hâli kapsamında değerlendirilmediği, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 16. maddesinin (2) numaralı fıkrası (cezanın infazının mahkumun hayatı için kesin engel teşkil durumunu düzenleyen hüküm) kapsamında değerlendirilmediği, 5275 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (6) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirildiği, hayatını yalnız idame ettiremeyeceği, aynı maddede sözü geçen "toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturup oluşturmayacağı" değerlendirmesinin adli tıp biliminin inceleme alanında olan bir konu olmadığı belirtilmiştir.

iv. İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Nöroloji ve Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon (FTR) Polikliniğince3/9/2019 tarihinde düzenlenen FTR Polikliniği görüşüne göre başvurucunun fizik tedavi ve rehabilitasyon programına alınmasının uygun olduğu, Nöroloji Polikliniği değerlendirmesi ise quatroparejik, üst prox 2/5, alt ext. 2/5, distal 0/5 düzeyinde olduğu, nörolojik olarak ek işleme gerek olmadığı, FTR görüşünün uygun olduğu belirtilmiştir. Başvurucuya Ceza İnfaz Kurumunun Fizik Tedavi Ünitesinde fizik tedavi programı uygulanmıştır.

v. Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi FTR Polikliniğinin 29/11/2019 tarihli tedavi ve tanısı "7 Ay önce yüksekten düşme sonucu servikal ven. Fraktür opere. Tetrapleji. Sağ üst ekstremitede dirsek ileri supunasyon [el veya avuç içinin yukarı doğru bakması]

pozisyonunda duruyor. Sakral Bölge'de [omurganın en alt kısmı] dekübit mevcut. Sağ Üst ekstremite spastik sekeli [beynin kasları kontrol edememesi]. Ortopedi Görüşü önerilir. Kontraktür, üst ve alt ekstremitede spastisite. Nöroloji görüşü önerilir. Dekübit için Plastik Cerrahi görüşü önerilir. Bölgesine yakın Rehabilitasyon Hastanesi'nde değerlendirilmesi önerilir." şeklindedir.

vi. Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ortopedi ve FTR Polikliniklığinin 30/1/2020 tarihli raporlarında beyin cerrahi takipli olan hastanın ameliyat olduğu, branş hekimine danışılması gerektiği, yüksekten düşme sonrası servikal vertebra kırığına bağlı tetraplejik hasta kontrolü yapıldığı, rehabilitasyonuna devam etmesi için rehabilitasyon hastanesine yönlendirilmesinin önerildiği, her iki ayak bileği için istrahat afosu ve sağ bileği için antispastisite ateli kullanmasının uygun olduğu belirtilmiştir.

vii. Başvurucuya Ceza İnfaz Kurumunca, afo ve istrahat ateli sağlandığı, rehabilitasyon hastanelerinde mahkum koğuşu bulunmaması nedeniyle, fizik tedavi ve rehabilitasyonuna uzman hekim önerileri doğrultusunda fizyoterapist eşliğinde Ceza İnfaz Kurumunun Fizik Tedavi Ünitesinde devam ettirildiği belirtilmiştir.

viii. Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 3. İhtisas Kurulunca düzenlenen 6/3/2020 tarihli raporda dosyadaki belgeler ve Kurulun muayene bulgularına göre rahatsızlığın Anayasa'nın 104. maddesinde belirtilen sürekli hastalık, sakatlık ve kocama hâli kapsamında ve 5275 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmediği, 5275 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (6) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirildiği, hayatını yalnız idame ettiremeyeceği, aynı maddede sözü geçen "toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturup oluşturmayacağı" değerlendirmesinin adli tıp biliminin inceleme alanında olan bir konu olmadığı belirtilmiştir.

ıx. 26/8/2020 tarihinde başvurucunun hemorajik (yumurtalık) vasıflı idrarı olması ve başkaca patolojiye rastlanmaması nedeniyle 28/8/2020 tarihinde sevki yapıldığı Prof. Cemil Taşcıoğlu Şehir Hastanesince düzenlenen 2/9/2020 tarihli rapora göre fizyoterapist tarafından düzenli nörolojik rehabilitasyon programında çalıştırılmasının uygun görüldüğü, mesane tümörü tanısı ile gerekli tetkiklerin istendiği, 3/9/2020 tarihinde "İYE" (idrar yolları enfeksiyonu) tanısı ile tedavi ve sonrasında ameliyat edilmek üzere taburcu edildiği bildirilmiştir.

x. 23/11/2020 tarihinde genel durum bozukluğu, tansiyon yüksekliği ve titreme şikayeti nedeniyle Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi acil servisine nakledildiği, başvurucunun tüm bilgilendirmelere ragmen kendi rızasıyla muayene, tetkik ve tedaviyi reddettiği, ölüm dâhil doğacak tüm sorumlulukları üstlenerek tetkik ve tedavi ret formunu imzalaması nedeniyle hastanede işlem yapılamadığı, başvurucunun genel durumunun kötüye gitmesi üzerine ikna edilerek ambulansla Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesine götürüldüğü, idrar yolları enfeksiyonu tanısı ile medikal tedavi verilerek taburcu edildiği bildirilmiştir.

6. Başvuru kapsamında Anayasa Mahkemesince yapılan 27/11/2020 tarihli ara kararına cevaben Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tarafından destekleyici tedavilerle başvurucunun genel durumunun iyiye gittiği, günlük kontrollerinin yapıldığı, Kurumun Fizik Tedavi Ünitesinde fizyoterapist eşliğinde ve uzman hekim önerisi doğrultusunda fizik tedavi ve rehabilitasyon programına devam edildiği, başvurucunun günlük ve kişisel ihtiyaçlarını hasta bakım personelinin yerine getirdiği, kurum hekiminin 24 saat muayenesini sağladığı ve Prof. Cemil Taşcıoğlu Şehir Hastanesi Üroloji Bölümünde planlanan ameliyat için sıra beklendiği bildirilmiştir.

7. Başvurucu, sağlık koşulları nedeniyle 25/11/2020 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığından (Başsavcılık) cezasının infazının ertelenmesi talebinde bulunmuştur.

8. Başsavcılık tarafından Diyarbakır Emniyet Müdürlüğüne gönderilen 25/11/2020 tarihli yazıda başvurucunun cezasının infazının ertelenmesi durumunda “toplum güvenliği bakımından somut ve ağır bir tehlike oluşturup oluşturmayacağı” konusunda araştırma yapılması istenmiştir.

9. Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü 30/11/2020 tarihli raporunda "... ABDULLAH TURAN'ın APE MUSA olarak adlandırılan kırsal aland görev yapmak istediği, şahsın PKKlKCK terör örgütünün hedef ve amacını kendisinin amacı olarak kabul ederek PKKlKC terör örgütünün hedef ve amaçları doğrultusunda sonuna kadar mücadele vereceği, sahsın PKK/KCK terör örgütünün 1984 yılından beri varmak istediği amaç olan Birleşik Bağımsız Kürdistan devleti kurma hayali için terör örgütü içerisne katılım yaparak eğitim aldığı ve PKK/KCK terör örgütü saflarında silahlı/bombalı eylem ve faaliyetlerde bulunduğu bu kapsamda şahsın serbest kalması durumunda PKK/KCK terör örgütü ile iltisaklı şahıslar/gruplar ile tekrar irtibat kurabileceği ve örgüt adına faaliyetlerde bulunabileceği..." şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Müdürlük 29/11/2020 tarihli ek raporunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 5 ay hapis cezasından hükümlü olduğu, terör örgütü eylem ve faaliyetleri nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunan örgüt mensuplarının hastalıkları sebebiyle serbest kalması hâlinde örgütsel faaliyetlere devam ettiği bilgisini vermiştir. Bu bağlamda başvurucunun toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturacağını belirtmiştir.

10. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı 30/11/2020 tarihli kararıyla ve "...Şahsın kendi isteği doğrultusunda eğitim alarak PKK/KCK TERÖR ÖRGÜTÜ SAFLARINDA SİLAHLI/BOMBALI EYLEM VE FAALİYETLERE KATILDIĞI DÜŞÜNÜLDÜĞÜNDE, cezasının ertelenip tekrardan serbest kalması durumunda PKK/KCK terör örgütü içerisinde faaliyetlerine devam edebileceği bu bağlamda ABDULLAH TURAN isimli şahsın toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturacağı bildirildiğinden, Adli Tıp Kurulunun ilgili kararı ile.... Hayatını yalnız idame ettiremeyeceği bildirilmiş ise de hükümlünün cezasının ertelenmesinin toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturacağı..." gerekçesiyle başvurucunun hastalık nedeniyle cezasının infazının ertelenmesi talebini reddetmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi 1/12/2020 tarihinde başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulması nedeniyle yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlikenin ortaya çıktığına dair bilgi ya da bulgu olmaması nedeniyle Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca dosyanın Bölüme gönderilmesine yer olmadığına karar verilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

“... Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (Rehabilitasyon Merkezi) Müdürlüğünce 30/11/2020 tarihinde ve Adli Tıp Kurumu Başkanlığınca 6/3/2020 tarihinde gönderilen yazılara göre; başvurucunun maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve iyileşinceye kadar geri bırakılabilecek nitelikte olduğu, Adlî Tıp Kurumunca onaylanan rapor üzerine değerlendirilme yapılması için infazın yapıldığı yer Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, başvurucunun Metris R Tipi (Rehabilitasyon) Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 3 kişilik odalarda barındırıldırıldığı, 23/11/2020 tarihinde Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesine sevk edilmesinerağmen kendi rızasıyla muayene, tetkik ve tedaviyi reddettiği, medikal tedavisinin kurumda uygulandığı, fizik tedavi ve rehabilitasyon programı

uygulandığı, günlük ve kişisel ihtiyaçları hasta bakım personelleri tarafından yerine getirildiği,Prof. Cemil Taşcıoğlu Şehir Hastanesi Üroloji bölümünde ameliyatı planlandığı ve genel sağlık durumunun iyiye gittiği bildirilmiştir...”

12. Anayasa Mahkemesinin tedbir talebinin değerlendirilmesine ilişkin 1/12/2020 tarihli kararı sonrasında başvurucunun 6/12/2020 tarihinde nefes darlığı şikâyeti ile Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesine sevk edildiği, bağırsaklarında oluşan gaz sancısı sebebi ile nefes darlığı yaşadığı,tedavisinin yapılarak taburcu edildiği anlaşılmıştır.

13. Başvurucu, infazın özel usullerde (ev hapsi vs. gibi) gerçekleştirilmesi için infaz hakimliğine 30/11/2020 tarihinde başvurmuştur.

14. Anayasa Mahkemesi başvurucunun yaşamının, maddi ve manevi bütünlüğünün korunması için Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından gerekli tedbirlerin alınmasına karar vermiştir. Bireysel başvurudan sonraki süreçte başvurucu, infazın ertelenmesi kararına istinaden 24/12/2020 tarihinde tahliye edilmiştir. Başvurucu, tedbir kararına kadar geçen sürede infaz kurumunda tutulmuştur.

15. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Sağlık Durumuna Rağmen İnfazın Ertelenmemesi Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; felçli olması sebebiyle sağlık durumuna uygun olmamasına rağmen ceza infaz kurumunda tutulduğunu, infazın ertelenmesi ve tahliye taleplerinin reddedildiğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu hakkında düzenlenen adli raporların başvurucunun doğrudan tahliyesini gerektirmediğini, önceki içtihatlar doğrultusunda bir değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Tutuklu veya hükümlü olan başvuruculaların sağlık durumlarının tahliyeyi veya mahkûmiyet hükmünün infazının ertelenmesini veya durdurulmasını gerektirdiğine, tutuldukları süre boyunca kendilerine sunulan sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığına ya da ceza infaz kurumlarının koşullarının sağlık durumlarına uygun olmadığına yönelik şikâyetlerinin incelenmesi sırasında yararlanılan genel ilkeler pek çok kararda belirtilmiştir (birçok karar arasından bkz. Ergin Aktaş, B. No: 2014/14810, 21/9/2016, §§ 68-80; Hayati Kaytan, B. No: 2014/19527, 16/11/2016, §§ 36-45).

19. Anayasa’nın 17. veya başka bir maddesi, herhangi bir hastalıktan muzdarip kişilere tutuklanmayacakları yönünde mutlak bir güvence bahşetmez. Bununla birlikte tutuklularınrahatsızlıklarından kaynaklanan acılarının yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artması ya da artma yönünden bir risk doğması hâlinde Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlali söz konusu olabilir (Fatih Hilmioğlu, B. No: 2014/648, 18/9/2014, § 66; Yusuf Özmen, B. No: 2019/13637, 30/6/2021, § 110). Bu bakımdan ihlal iddiasıyla ilgili olarak bir sonuca varılabilmesi için başvurucu hakkında tanzim edilen tıbbi raporlar dikkatli bir şekilde incelenmelidir.

20. Başvurucu öncelikle sağlık durumu ve engellilik hâli nedeniyle cezasının infazının ertelenmemesinin yaşamını tehlikeye soktuğunu iddia etmiştir. Başvurucunun dayanak gösterdiği 26/6/2019 ve 6/3/2020 tarihli Adli Tıp Kurumu raporlarında sadece başvurucunun hayatını tek başına idame ettiremeyeceğinin belirtildiği, başkaca bir belirlemede bulunulmadığı görülmüştür. Bu durumda başvurucunun iddialarını teyit eden bir tıbbi veri başvuru dosyasında mevcut değildir. Bu nedenle söz konusu iddia açıkça dayanaktan yoksundur.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Ceza İnfaz Kurumundaki Koşulların Sağlık Durumuna Elverişli Olmaması Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; ceza infaz kurumunda hayatını idame ettiremediğini, koğuşunda bulunan kişilerin de hasta olması sebebiyle zorluk yaşadığını, ceza infaz kurumundaki koşulların sağlığına elverişli olmadığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.

24. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte de dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

25. Somut olayda başvurucunun ceza infaz kurumuna ilişkin şikâyetleri için infaz hâkimliğine başvurduğuna ilişkin herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır. Bu durumda başvurucunun başvuru yollarını tükettiğinden bahsedilemeyecektir.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Sağlık durumuna rağmen infazın ertelenmemesinden dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ceza infaz kurumundaki koşulların sağlık durumuna elverişli olmamasından dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş. (2)

B. No: 2020/39971 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39971

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/39971)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Çukurova Elektrik A.Ş.

Vekili : Av. Fatih Özel

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, istinaf incelemesi yapılması talebinin harcın yatırılmadığı gerekçesiyle reddedilmesi ve esasa yönelik inceleme yapılmadığı gözetilmeksizin nispi onama harcına hükmedilmesi sebebiyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/12/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. E.E.Ü. A.Ş., kurduğu ve işlettiği elektrik santralinin başvurucu Şirket ile aralarındaki sisteme bağlantı ve enerji nakil şartlarını belirleyen sözleşmenin geç imzalanması sebebiyle zarara uğradığı iddiasıyla başvurucu hakkında 25.000.000.000.000 eski TL tutarında maddi tazminat davası açmıştır. Adana 1. Asliye Ticaret Mahkemesince (Mahkeme) yapılan yargılama sonucunda 21/12/2016 tarihli kararla 22.267.025,76 TL üzerinden kısmen kabul, kısmen ret kararı tesis edilmiştir.

9. Başvurucu 6/3/2017 havale tarihli dilekçeyle karara karşı istinaf isteminde bulunmuştur. Mahkeme 3/4/2017 tarihli yazı ile başvurucuya istinaf kanun yoluna başvuruda bulunabilmesi için bir haftalık kesin süre içinde 380.265,14 TL nispi istinaf karar harcını ve 250 TL gider avansını yatırması gerektiğine, aksi taktirde istinaf isteminden vazgeçmiş sayılacağına ilişkin muhtıra tebliğ etmiştir.

10. Başvurucunun kendisine verilen kesin süre içinde muhtıra gereğini yerine getirmemesi üzerine Mahkeme 31/5/2017 tarihli ek karar ile 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 344. maddesini dikkate alarak başvurucunun istinaf başvurusunun yapılamamış sayılmasına karar vermiştir.

11. Başvurucu 13/6/2017 havale tarihli dilekçe ile -85,70 TL tutarında maktu harç yatırmak suretiyle- 31/5/2017 tarihli ek karara karşı istinaf isteminde bulunmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile aralarındaki imtiyaz sözleşmesinin 12/6/2003 tarihinde tek taraflı olarak feshedildiğini, Şirket genel merkezine, bilgi ve belgelerine, barajlar ve trafolar da dâhil olmak üzere tüm mal varlığına el konulduğunu belirtmiştir. Bu durum sebebiyle 380.265,14 TL tutarındaki nispi istinaf karar harcını ödeyemediğini ve harcı ödeyemeyecek durumda olduğu gözetilmeksizin 31/5/2017 tarihli ek kararla istinaf başvurusunun yapılmamış sayılmasına karar verildiğini ifade ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca davanın esasına yönelik istinaf sebeplerini de ileri sürmüştür.

12. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi tarafından ek karara yönelik olarak yapılan istinaf incelemesi neticesinde 25/1/2019 tarihinde 31/5/2017 tarihli ek kararla tesis edilen istinaf başvurusunun yapılmamış sayılmasına ilişkin kararının usul ve kanuna uygun olduğu sonucuna ulaşılmış ve başvurucunun istinaf talebinin esastan reddine karar verilmiştir. 25/1/2019 tarihli kararda; başvurucuya eksik harcın ikmali yönünde muhtıra tebliğ edildiği, başvurucunun muhtırada öngörülen bir haftalık kesin süre içinde harca yönelik eksikliği tamamlamadığı, 31/5/2017 tarihli ek karara yönelik istinaf talebinin incelenmesi bakımından yatırdığı harcın esas karar yönünden istinaf başvurusu için öngörülen süre içinde harç yatırmadığı sonucunu değiştirmeyeceği belirtilmiştir. Aynı kararda davacının 21/12/2016 tarihli mahkeme kararına yönelik istinaf istemi de değerlendirilmiş ve esastan ret kararı verilmiştir.

13. Başvurucu ve davacı 25/1/2019 tarihli istinaf kararına karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Başvurucu 13/6/2017 havale tarihli istinaf dilekçesinde de belirttiği üzere içinde bulunduğu ekonomik durum sebebiyle 380.265,14 TL tutarındaki nispi istinaf karar harcını ödemesinin mümkün olmadığını belirterek bu durum gözetilmeksizin 31/5/2017 tarihli ek kararla istinaf isteminin reddine ilişkin kararın 25/1/2019 tarihli istinaf kararı ile

ortadan kaldırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca yargılamanın esasına yönelik temyiz taleplerini de aynı dilekçeyle ileri sürmüştür.

14. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (Daire) 13/10/2020 tarihli kararla tarafların temyiz itirazlarını reddetmiş ve kararı onamıştır. Onama kararında başvurucunun 1.521.060,55 TL tutarında nispi onama harcı ödemesine karar verilmiştir.

15. Nihai kararı başvurucu 16/11/2020 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) öğrenmiştir. Başvurucu 11/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurucu, bireysel başvurudan sonra 20/11/2020 havale tarihli dilekçeyle karar düzeltme isteminde bulunmuştur. Dilekçede başvurucu 31/5/2017 tarihli ek karara yönelik temyiz talebinde bulunduğunu zira bu hususun 25/1/2019 tarihli istinaf kararından da anlaşılacağını, bu sebeple 13/10/2020 tarihli onama kararında esasa yönelik temyiz itirazları yönünden bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığını belirterek 1.521.060,55 TL tutarında onama harcına hükmedilmesinin maddi hata olduğunu ileri sürmüştür.

17. Daire 26/1/2021 tarihinde başvurucunun karar düzeltme talebini reddetmiştir. Kararda, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçtiği tarihten sonra verilen kararlar yönünden istinaf ve temyiz dışında başkaca bir olağan kanun yolunun olmadığı belirtilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

18. 6100 sayılı Kanun'un "Harç ve giderlerin yatırılması" kenar başlıklı 344. maddesi şöyledir:

" İstinaf dilekçesi verilirken, istinaf kanun yoluna başvuru için gerekli harçlar ve tebliğ giderleri de dâhil olmak üzere tüm giderler ödenir. Bunların hiç ödenmediği veya eksik ödenmiş olduğu sonradan anlaşılırsa, kararı veren mahkeme tarafından verilecek bir haftalık kesin süre içinde tamamlanması, aksi hâlde başvurudan vazgeçmiş sayılacağı hususu başvurana yazılı olarak bildirilir. Verilen kesin süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, mahkeme başvurunun yapılmamış sayılmasına karar verir. Bu karara karşı istinaf yoluna başvurulması hâlinde, 346 ncı maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır."

19. 6100 sayılı Kanun'un "İstinaf dilekçesinin reddi" kenar başlıklı 346. maddesi şöyledir:

"İstinaf dilekçesi, kanuni süre geçtikten sonra verilir veya kesin olan bir karara ilişkin olursa, kararı veren mahkeme istinaf dilekçesinin reddine karar verir ve 344 üncü maddeye göre yatırılan giderden karşılanmak suretiyle ret kararını kendiliğinden ilgiliye tebliğ eder.

Bu ret kararına karşı tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde istinaf yoluna başvurulabilir. İstinaf yoluna başvurulduğu ve gerekli giderler de yatırıldığı takdirde dosya, kararı veren mahkemece yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilir. Bölge adliye mahkemesi ilgili dairesi istinaf dilekçesinin reddine ilişkin kararı yerinde görmezse, ilk istinaf dilekçesine göre gerekli incelemeyi yapar."

20. 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun "Tashihi karar" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"Tashihi karar talebinin kabulü üzerine temyiz olunan hüküm tasdik edilirse, temyiz olunan hükümden alınmış olunan harç kadar yeniden harç alınır. "

21. 492 sayılı Kanun'un "Harç alma ölçüleri" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Yargı harçları (1) sayılı tarifede yazılı işlemlerden değer ölçüsüne göre nispi esas üzerinden, işlemin nev'i ve mahiyetine göre maktü esas üzerinden alınır."

2. Anayasa Mahkemesi Kararı

22. Anayasa Mahkemesinin 24/9/2024 tarihli ve E.2024/78, K.2024/164 sayılı norm denetimine ilişkin kararının ilgili kısmı şöyledir:

İTİRAZIN KONUSU: 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarının Anayasa'nın 36. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

...

13. İtiraz konusu kural, gerçek kişiler için öngörülen adli yardım kurumundan tüzel kişilerden yalnızca kamuya yararlı dernek ve vakıfların yararlanmalarına imkân tanımak suretiyle bunlar dışında kalan özel hukuk tüzel kişilerini kapsam dışında bırakmaktadır. Dolayısıyla kural kapsamında kamuya yararlı vakıf ve dernek dışındaki tüzel kişilerden mali imkânları yetersiz olanların iddia ve savunmada ya da icra takibinde bulunmalarını veya geçici hukuki korunma talep etmelerini kolaylaştıran adli yardım imkânından mahrum edilmeleri suretiyle bu tüzel kişiler yönünden mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirilmektedir.

14. Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." hükmüne yer verilmiştir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine ve ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir.

15. Buna göre mahkemeye erişim hakkına yönelik sınırlamalarda dikkate alınacak öncelikli ölçüt, sınırlamanın kanunla yapılmasıdır. Ancak Anayasa Mahkemesinin kararlarında sıkça vurgulandığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

16. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, kişilerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

17. Kuralda adli yardımdan yaralanacak özel hukuk tüzel kişilerinin kapsamının açık ve net olarak belirlendiği gözetildiğinde kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamada kanunilik şartının sağlandığı anlaşılmaktadır.

18. Anayasa'nın 36. maddesinde adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da o hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir (AYM, E.2023/79, K.2024/80, 14/3/2024, § 16). Ayrıca adil yargılanma hakkı, niteliği gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bir haktır. Zira bu hakkın Anayasa'da zikredilmiş olması kendi başına bir anlam ifade etmemekte, bireylerin bu haktan yararlanabilmesi için devletin en azından yargı teşkilatını kurması ve yargılama usullerini belirlemesi gerekmektedir. Devletin düzenleme yetkisini haiz olduğu alanlarda belli ölçüde takdir yetkisine sahip olduğunun kabulü gerekir. Bu sebeple adil yargılanma hakkına yönelik sınırlamalar getirilirken kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (Bekir Sözen [GK], B. No: 2016/14586, 10/11/2022, § 74).

19. Yargı ve icra takip harçları, yargı ve icra faaliyetinden yararlanılması karşılığında ödenen katkı payını ifade etmektedir. Söz konusu harçları ödeme yükümlülüğünün getirilmesiyle bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı ve icra hizmetlerinden yararlananların bunların maliyetinin bir kısmına katlanması hedeflenmektedir. Öte yandan tarafların harç dışındaki diğer yargılama ve takip giderlerini avans ya da peşin olarak ödemekle yükümlü kılınmalarının amacı ise yargılama ve icra faaliyetleri sırasında yapılması zorunlu giderlerin karşılanmasıdır. Bu giderlerin söz konusu hizmetleri talep eden kişi tarafından karşılanması işin doğası gereğidir.

20. Yargılama ve takip masraflarının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemeler ve icra dairelerinin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği açıktır. Bu itibarla yargı ve icra hizmetlerinden yararlanan kişilere harç ve diğer yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğü getirilmesinin meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

21. Genel olarak yargılama ve takip masraflarına ilişkin düzenlemelerde anılan meşru amacın yanında kuralla özel hukuk tüzel kişileri açısından getirilen kategorik yasağın meşru amacının bulunup bulunmadığının ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Çünkü yargılama ve takip masraflarını karşılama gücüne sahip kişiler yönünden söz konusu meşru amacın geçerli olduğu söylenebilirse de adli yardıma ihtiyacı olduğunu iddia eden kişiler yönünden farklı bir değerlendirme yapılması söz konusu olabilir. Bununla birlikte kuralda öngörülen kategorik yasağın aynı zamanda kuralın ölçülülüğü bağlamında ele alınması gereken yönleri de bulunmaktadır. Zira belirtilen istisnalar dışında özel hukuk tüzel kişilerine adli yardım konusunda getirilen kategorik yasağın gerekçesinin aynı zamanda kuralın ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesinde de dikkate alınması gereken bir olgu olduğu açıktır. Dolayısıyla kuralda öngörülen kategorik yaklaşımın meşru amacının bulunup bulunmadığının ölçülülük incelemesiyle birlikte değerlendirilmesi gerekir.

22. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi ise elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın meşru amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından sınırlamanın

zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir sınırlama aracı ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

23. Genel olarak gereksiz başvuruların önlenmesi suretiyle dava sayısının azaltılması ve mahkemelerin ve icra dairelerinin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirilebilmesi amacıyla belirli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kanun koyucunun takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı ya da mahkeme hükmünün icrasını imkânsız kılmadıkça ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

24. Kuşkusuz kanun koyucunun adli yardım talebinden kimin yararlanacağını ve buna ilişkin şartları belirlemede belirli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisini anayasal ilkelere bağlı kalarak kullanması gerekir. Harç, yargılama ve takip gideri olarak öngörülen mali yükümlülüklerle mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın ölçülü olabilmesi, ekonomik durumu bu yükümlülüğü karşılamaya elverişli olmayan kişilere belirli şartlar altında muafiyet tanınmasıyla mümkün olabilir. Nitekim kanun koyucu adli yardım kurumuyla ödeme gücü olmayan gerçek kişiler için söz konusu mali yükümlülüğe istisna getirmiştir. Ancak kuralla kamuya yararlı dernek ve vakıflar dışındaki özel hukuk tüzel kişileri açısından ekonomik durumuna bakılmaksızın öngörülen kategorik yasağın objektif ve makul gerekçelerle ortaya konulması gerekir. Söz konusu gereklilik bu kişiler açısından farklı bir yaklaşımın benimsenmesinde ve sınırlamanın ölçülülüğünün belirlenmesinde zorunlu bir unsurdur (Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2020/22192, 17/5/2023, § 70).

25. Anayasa Mahkemesi özel hukuk tüzel kişisi olan bir sermaye şirketinin idareye karşı açtığı tazminat davasında adli yardım talebinin reddedilmesi üzerine yaptığı bireysel başvuruyu mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararda öncelikle adli yardım talebinin kabul edilmesi için gerekli olan yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olma ölçütünün sadece gerçek kişiler için geçerli bir kavram olmadığını, borca batık durumda olan yani aktifleri borçlarını karşılayamayan özel hukuk tüzel kişilerinin de bu kapsamda değerlendirilebileceğini, ödeme gücünden yoksunluğun ise finansal tablolardan, denetime tabi tüzel kişiler için denetim raporlarından, erken teşhis komitesinin raporlarından, yönetim organının tespitlerinden objektif olarak belirlenebileceğini ifade etmiştir (Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 71).

26. Anılan kararda, hak ve fiil ehliyetine sahip olan tüzel kişilere hukuk düzeni tarafından borç ve yükümlülük öngörüldüğü, bunlara aktif ve pasif dava ehliyetine sahip olarak iddialarını yargısal merciler önünde dile getirme imkânının tanındığı, dolayısıyla yüksek miktardaki yargılama giderlerini ödemekten aciz olan özel hukuk tüzel kişileri açısından bu durumun dava açmayı zorlaştırabileceği hatta imkânsız hâle getirebileceği, ödeme gücünden yoksun bu kişiler açısından mevzuatta adli yardım kurumu dışında dava açmalarını kolaylaştırabilecek herhangi bir düzenlemenin ya da yargısal uygulamanın bulunmadığı belirtilmiştir (Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 72).

27. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararda hukuk düzenine göre gerçek kişiler gibi hak ve borçlara ehil olan özel hukuk tüzel kişilerinin -yargılama masraflarını ödeme gücü olmayanların- durumlarının dikkate alınarak söz konusu masraflardan muaf tutulmalarının

nimet-külfet dengesinin sağlanması açısından zorunlu olduğunu, dolayısıyla kanundan kaynaklanan kategorik yasağın meşru bir amacının bulunmadığı gibi başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşmıştır (Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş., §§ 73, 74).

28. Bu itibarla kural kapsamında kamuya yararlı dernek ve vakıflar dışındaki özel hukuk tüzel kişilerinin Kanun'da öngörülen şartlar oluştuğu hâlde yalnızca tüzel kişi olmaları nedeniyle adli yardım kurumundan yararlandırılmamalarının meşru amacı bulunmadığı gibi kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın ölçülü olduğu da söylenemez.

29. Açıklanan nedenle kural, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

3. Yargıtay Kararları

23. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 3/11/2011 tarihli ve E.2009/24793, K.2011/42508 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 118/1, 343 ve 365 inci maddeleri uyarınca, dilekçenin temyiz defterine kaydedildiği tarihte temyiz yapılmış sayılır. Yasanın 344 üncü maddesi gereğince, temyiz dilekçesi verilirken, başvuru harcı ve tebliğ giderleri de dâhil olmak üzere tüm giderler ödenir. Bunların hiç ödenmediği veya eksik ödenmiş olduğu sonradan anlaşılırsa, mahkeme tarafından verilecek bir haftalık kesin süre içinde tamamlanması, aksi hâlde başvurudan vazgeçmiş sayılacağı hususu başvurana yazılı olarak bildirilir. Verilen kesin süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, mahkeme başvurunun yapılmamış sayılmasına karar verir. Bu karara karşı istinaf yoluna başvurulması hâlinde, 346 ncı maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır.

Somut olayda, mahkeme kararı, 25.3.2009 tarihinde usulüne uygun olarak yüze karşı tefhim edilmiştir.

Temyiz dilekçesi yasada öngörülen 8 günlük süre geçirildikten sonra ibraz edilerek 28.04.2009 tarihinde temyiz defterine kaydedildiğinden,davacının temyiz talebinin 6100 sayılı Yasanın 346 ncı maddesi gereğince REDDİNE,nisbi temyiz harcının istek halinde davacıya iadesine, 03.11.2011 tarihinde oybirliği ile karar verildi. da davacı hakkında başvuru harcı ve tebliğ giderlerini ödememesi sebebi ilede dâhil olmak üzere tüm giderler ödenir."

24. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 27/1/2010 tarihli ve E.2010/19-49, K.2010/10sayılı kararında adli yardım talebinin temyiz aşamasında ileri sürülmesine hukuken bir engel bulunmadığı belirtilmiştir. Davalının yargılama sırasında adli yardım talebinde bulunulmamasının temyiz aşamasında bu yönde başvuru yapılamayacağı şeklinde değerlendirilmemesi gerektiği belirtilen kararda adli yardım talebinin kanun yollarına müracaat aşamasında yapılabileceği kabul edilmiştir.

B. Uluslararası Hukuk

25. Adli yardım konusunda ilgili uluslararası hukuk bilgisi için ayrıca bkz. Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2020/22192, 17/5/2023, §§ 30-42).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 13/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İstinaf Başvuru Harcını Ödeyemediği İçin Esasa Yönelik İstinaf Sebeplerinin İncelenmemesinden Dolayı Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu; ödeme güçlüğü çektiğini, ekonomik durumu sebebiyle 380.265,14 TL tutarındaki nispi istinaf karar harcını ödemesinin mümkün olmadığını, bu durum gözetilmeksizin 31/5/2017 tarihli ek kararla istinaf başvurusunun yapılamamış sayılmasına karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

29. Başvurucunun iddialarının özü ödeme güçlüğü içinde olduğu gözetilmeksizin 380.265,14 TL tutarındaki nispi istinaf karar harcını ödememesi sebebiyle 21/12/2016 tarihli karara karşı istinaf incelemesi isteminin reddedilmesi olduğu anlaşılmakta olup başvurucunun bu iddiası adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

31. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının güvencelerinden birini de mahkemeye erişim hakkı oluşturmaktadır.

32. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2014/76,K.2014/142, 11/9/2014).

33. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde, mahkemeye erişim hakkının, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını

ihlal edebileceğini (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52), ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanında itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49) belirtmiştir.

34. Somut olayda, kesin süre içinde nispi istinaf harcını yatırmaması sebebiyle başvurucu hakkında 31/5/2017 tarihli ek kararla istinaf başvurusunun yapılamamış sayılmasına karar verilmiştir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun 21/12/2016 tarihli karara karşı istinaf istemi, süresi içinde nispi istinaf harcını yatırmaması sebebiyle incelenmemiştir. Bu durumun mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

35. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

36. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

37. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

38. Başvuru konusu olayda, Mahkeme 6100 sayılı Kanun'un 344. maddesi kapsamında başvurucunun nispi istinaf karar harcını ödememesi sebebiyle istinaf isteminin yapılmamış sayılmasına karar vermiştir. 31/5/2017 tarihli ek kararın ilgili hüküm dikkate alınarak tesis edildiği anlaşıldığından yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

39. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını, ilgili hak ve özgürlüğe ilişkin Anayasa maddesinde gösterilen özel sınırlandırma sebeplerinin bulunmasına bağlı kılmıştır. Anayasa’nın 36. maddesinde özel sınırlama nedeni düzenlenmemiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde, adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu düşünülemez. Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmiştir. (Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2020/22192, 17/5/2023, § 58).

40. Yargı harçları, yargı hizmetinden yararlanılması karşılığında devlete ödenen katkı payını ifade etmektedir. Yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanması hedeflenmektedir. Bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek

mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği de açıktır. Öte yandan başvurucuların harç dışındaki yargılama giderleri karşılığında avans yatırmakla yükümlü kılınmasının amacı ise yargılama sırasında yapılması zorunlu giderleri finanse etmektir. Bu giderlerin yargı hizmeti talep eden kişi tarafından karşılanması işin doğası gereğidir. Dolayısıyla başvurucunun harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru amaçlara dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 45).

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

41. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahaleyle ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahaleyle ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

42. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabileceğini, bu hususta devletlerin takdir hakları gereği bazı düzenlemeler yapabileceğini, bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların meşru bir amaç taşıması, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerektiğini belirtmiştir (Mesut Güzel, B. No: 2014/5876, 22/9/2016, § 31).

43. Bu açıdan genel olarak gereksiz başvuruların önlenmesi suretiyle dava sayısının azaltılması ve mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirilebilmesi amacıyla belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız kılmadıkça ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

44. Başvurucu, ödeme güçlüğü çektiğini, nispi istinaf karar harcını ödemesinin mümkün olmadığını belirterek esasa yönelik istinaf isteminde bulunmuş; 31/5/2017 tarihli ek kararla nispi istinaf harcının yatırılmaması sebebiyle istinaf isteminin yapılmamış sayılmasına karar verilmiştir. Somut olayda, başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen bu sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

45. Başvurucunun yargılama sürecinde açıkça adli yardım talebinde bulunmadığı görülmektedir. Bununla birlikte başvurucu, kanun yolu incelemesi aşamada sunduğu gerek istinaf gerekse temyiz dilekçelerinde ödeme güçlüğü yaşadığına ilişkin iddiasını ileri sürmüş ve 380.265,14 TL tutarındaki nispi istinaf karar harcını bu sebeple yatıramadığını belirterek 31/5/2017 tarihli ek kararla istinaf isteminin yapılmamış sayılması kararına karşı kanun yollarına başvurmuştur. Yargılama makamlarının ise gerek 31/5/2017 tarihli ek kararda gerekse ilgili karara yönelik istinaf ve temyiz incelemesinde başvurucunun ekonomik

durumuyla ilgili bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir.

46. Anayasa Mahkemesi Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. başvurusunda sermaye şirketi olan başvurucunun adli yardım talebinin başvurucunun 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinde öngörülen gerçek kişi olma yahut kamuya yararlı dernek ve vakıf statüsünde olma kriterini taşımaması sebebiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasını ele almıştır. Başvurucu, eldeki başvuruda Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş kararından farklı olarak açıkça adli yardım talebinde bulunmamıştır. Bununla birlikte başvurucunun aşamalarda harcı ödeme güçlüğü içinde olması sebebiyle ikmal edemediğini belirttiği ve mahkemeye erişim hakkı yönünden gerçekleşen müdahalenin kaynağını istinaf harcını ödeyememesinden aldığı anlaşıldığından inceleme Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. kararında ortaya konulan ilkeler kapsamında yapılacaktır.

47. Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. kararında; kanun koyucunun adli yardım talebinden kimin yararlanacağını ve buna ilişkin koşulları belirlemede takdir yetkisinin bulunduğu vurgulanmakla birlikte ticaret şirketleri açısından ekonomik durumuna bakılmaksızın adli yardımdan yararlanmama yönünde getirilen bu yasağın kategorik olduğunu, bununla birlikte bu yasaklamanın objektif ve makul gerekçelerle ortaya konulması gerektiği belirtilmiştir.

48. Bu bağlamda ticaret şirketlerinin de hak ve fiil ehliyetine sahip olduğuna ve hukuk düzeni tarafından bu tüzel kişilere de borç ve yükümlülük öngörüldüğüne dikkat çekilen kararda bu tüzel kişilerin aktif ve pasif dava ehliyetine sahip olarak iddialarını yargısal merciler önünde dile getirmesini zorlaştıran hatta imkânsız kılan uygulama ve düzenlemelerin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği belirtilmiştir (değerlendirme için bkz. Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. § 72).

49. Yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olma kriterinin sadece gerçek kişiler için geçerli bir kavram olmadığı, borca batık durumda olan yani aktifleri borçlarını karşılayamayan ticari şirketlerin de bu kapsamda değerlendirileceği belirtilerek şirketlerin ödeme gücünden yoksunluğunun tespitinde şirkete ait yıllık ve ara dönem finansal tablolardan, denetime tabi şirketlerde denetim raporlarından yararlanılabileceğine dikkat çekilmiştir (değerlendirme için bkz. Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. § 71).

50. Somut olayda başvuru 25.000.000.000.000 eski TL tutarındaki ticari haksız fiilden kaynaklanan alacak davasında davalı taraftır. Yapılan yargılama neticesinde 22.267.025,76 TL üzerinden kısmen kabul kararı tesis edilmiştir. İstinaf başvuru harcı ise kabul miktarı dikkate alınarak 380.265,14 TL olarak hesaplanmıştır. 31/5/2017 tarihli ek karar ise başvurucunun öngörülen bir haftalık kesin süre içinde harç yatırmadığı gözetilerek tesis edilmiştir. Başvurucu 31/5/2017 tarihli ek karara karşı -ödeme güçlüğü içinde olduğunu belirterek- istinaf ve temyiz isteminde bulunmuşsa da derece mahkemelerince ek kararın şeklî açıdan ele alındığı ve başvurucunun süresi içinde harç ikmali yapmadığının tespit edilmesiyle yetinildiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle yargılama makamlarının gerek 31/5/2017 tarihli ek kararda gerekse ilgili karara yönelik istinaf ve temyiz incelemesinde başvurucunun ekonomik durumuyla ilgili bir değerlendirme yapmadığı tespit edilmiştir.

51. Bu itibarla başvuru konusu davada başvurucunun ekonomik olarak içinde bulunduğu duruma yönelik iddiaları ve bu iddialara yönelik destekleyici belgeleri incelenmeden sırf verilen kesin süre içinde harç ikmali yapmaması sebebiyle esas karara yönelik istinaf

isteminin kabul edilmemesi şeklindeki müdahalenin başvurucunun mahkemeye erişimini aşırı derecede zorlaştırdığı hatta imkânsız hâle getirdiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucu üzerinde ağır bir külfet oluşturan söz konusu müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

52. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Ek Karara Yönelik Yapılan Temyiz İncelemesi Neticesinde Nispi Onama Harcı Alınması Sebebiyle Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

53. Başvurucu; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından tesis edilen 13/10/2020 tarihli onama kararında 31/5/2017 tarihli ek karara yönelik temyiz itirazlarının reddedildiğini, aleyhinde maktu harca hükmedilmesi gerekirken 25/1/2019 tarihli esasa ilişkin karara yönelik temyiz sebeplerinin incelenmediği gözetilmeksizin aleyhinde 1.521.060,55 TL tutarında nispi onama harcına hükmedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

2. Değerlendirme

54. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

55. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun hukuka aykırı olarak nispi onama harcına hükmedildiğine ilişkin şikâyetinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

56. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

57. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmiştir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

58. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın

etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

59. Başvuruya konu davada başvurucu aleyhine 1.521.060,55 TL tutarında nispi onama harcına hükmedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

60. Anayasa'nın ''Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması'' kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

61. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

62. Başvuru konusu olayda, başvurucu aleyhine hükmedilen 1.521.060,55 TL tutarındaki nispi onama harcıyla başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerekir.

(1) Genel İlkeler

63. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

64. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

65. Somut olayda başvurucunun 31/5/2017 tarihli ek karara yönelik olarak önce 13/6/2017

havale tarihli dilekçeyle 85,70 TL tutarında maktu harç yatırarak istinaf isteminde bulunduğu, istinaf isteminin 25/1/2019 tarihli kararla reddedilmesi üzerine ise yine maktu harç yatırarak istinaf kararını temyiz ettiği anlaşılmaktadır. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesinin bu kapsamda yargılamayı neticelendiren 21/12/2016 tarihli karar üzerinden değil, başvurucunun nispi harç harcı karşılayamaması sebebiyle istinaf isteminin reddine ilişkin olarak verilen 31/5/2017 tarihli ek karar üzerinden yapıldığı görülmektedir.

66. Diğer bir ifade ile temyiz incelemesinde davada esasa ilişkin olarak verilen karar değil 31/5/2017 tarihli ek kararla istinaf isteminin usulden reddine yönelik olarak verilen kararın hukuka uygunluğunun denetlendiği görülmektedir. Bununla birlikte Daire temyizin reddi ve onamaya ilişkin kararında gerekçe belirtmeksizin davanın esası yönünden karara bağlanan kabul miktarı üzerinden hesaplanan 1.521.060,55 TL tutarında nispi onama harcına hükmetmiştir. Başvurucu, temyiz isteminin ek karar ile istinaf talebinin reddine ilişkin olduğu ve bu sebeple onama harcının nispi değil maktu olarak alınması gerektiğine ilişkin itirazlarını karar düzeltme dilekçesinde dile getirmişse de bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçtiği tarihten sonra verilen kararlar yönünden istinaf ve temyiz dışında başkaca bir olağan kanun yolu bulunmadığı belirtilerek başvurucunun karar düzeltme istemli dilekçesi reddedilmiştir.

67. 6100 sayılı Kanun ile 492 sayılı Kanun'daki düzenlemeler dikkate alındığında (§ § 18-21) harç yatırılmaması sebebiyle istinaf isteminin reddine yönelik olarak verilen ek karara karşı yapılan istinaf ve temyiz taleplerinin -esas dava nispi harca tabi olsa dahi- maktu harca tabi olduğu görülmektedir. Bu hâliyle 31/5/2017 tarihli ek karar üzerinden yapılan temyiz incelemesinde 21/12/2016 tarihli kararda hükmedilen kabul miktarı üzerinden yüksek miktarda nispi onama harcına hükmedilmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

68. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

69. Başvurucu, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmamasından şikâyet etmektedir.

70. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

71. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

72. Başvurucu; ihlalin tespiti, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

73. Başvuruda tespit edilen adil yargılanma hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

74. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İstinaf başvuru harcının ödenmemesi sebebiyle istinaf başvurusunun yapılmamış sayılmasına karar verilmesinden dolayı mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Ek karara yönelik yapılan temyiz incelemesi neticesinde nispi onama harcı alınması sebebiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. İstinaf başvuru harcının ödenmemesi sebebiyle istinaf başvurusunun yapılmamış sayılmasına karar verilmesinden dolayı Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Ek karara yönelik yapılan temyiz incelemesi neticesinde nispi onama harcı alınması sebebiyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2002/1375, K.2016/2088)GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZKAN FUÇUCU

B. No: 2021/1433 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZKAN FUÇUCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1433)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Özkan FUÇUCU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranıldığından bahisle açılan tazminat davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/12/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 2010 yılında askerlik hizmetini yerine getirdiği sırada dizinde oluşan ağrılar nedeniyle revirde on gün süreyle fizik tedavi görmüş, bu tedaviyle iyileşememesi üzerine Kocaeli 1. Bölük Askerî Hastanesine sevk edilmiş, kendisine 13/4/2011 tarihinde ön çapraz bağ ameliyatı yapılarak 20/4/2011 tarihinde taburcu edilmiştir.

9. Başvurucu, taburcu olduktan sonra rahatsızlığının devam etmesi nedeniyle Ufuk Üniversitesi Dr. Rıdvan Ege Hastanesinde 31/8/2012 tarihinde ikinci kezameliyat olmuştur.

10. Başvurucu, ikinci ameliyatından sonra bir süre fizik tedavi görmesi sonucunda da iyileşememesi nedeniyle 1/9/2016 tarihinde Ankara Özel Çankaya Hastanesinde üçüncü kez ameliyat olmuştur.

11. Başvurucu, Kocaeli 1. Bölük Askerî Hastanesinde ilk tedavinin yanlış uygulandığından ve durumunun hekim hatasından kaynaklandığından bahisle üçüncü ameliyatından sonra Eskişehir 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde 12/12/2017 tarihinde tazminat davası açmıştır.

12. Eskişehir 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin görevsizlik kararı üzerine başvurucu 24/1/2019 tarihli dilekçesiyle Kocaeli 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tıbbi hatadan kaynaklanan tam yargı davası açmıştır. Mahkeme 30/1/2020 tarihinde davanın süre aşımı yönünden reddine karar vermiştir.

13. Mahkeme gerekçesinde; görevsiz yargı yerine başvuru tarihinin idari yargıya başvuru tarihi olarak kabul edilmesi gerektiği, bu kapsamda başvurucu tarafından dava konusu ilk ameliyatın yapıldığı 13/4/2011 tarihinden itibaren bir yıl ve her hâlde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde davalı idareye başvurup idarenin cevap tarihinden ya da zımni ret tarihinden itibaren altmış günlük dava açma süresi içinde dava açması gerekirken bir yıl ve her hâlde eylem tarihinden itibaren beş yıllık başvuru süresi geçtikten sonra 12/12/2017 tarihinde görevsiz Eskişehir 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açıldığı belirtilerek davanın süre aşımı nedeniyle reddine hükmetmiştir.

14. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesinin 29/9/2020 tarihli kararıyla davanın esasına yönelik yapılan istinaf başvurusunun reddine ve vekâlet ücretine ilişkin istinaf başvurusunun kabulüne karar verilerek hüküm kesinleşmiştir.

15. Başvurucu, başvuru konusu nihai kararın tebliği üzerine 28/12/2020 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

16. Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

17. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun "Görevli olmayan yerlere başvurma" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"1. Çözümlenmesi Danıştayın, idare ve vergi mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli

ve askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu hususta ki kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Görevsiz yargı merciine başvurma tarihi, Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

2. Adli veya askeri yargı yerlerine açılan ve görevsizlik sebebiyle reddedilen davalarda, görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra birinci fıkrada yazılı otuz günlük süre geçirilmiş olsa dahi, idari dava açılması için öngörülen süre henüz dolmamış ise bu süre içinde idari dava açılabilir."

18. Aynı Kanun'un "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"1. İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.

2. Görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görev yönünden reddi halinde sonradan idari yargı mercilerine açılacak davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz."

2. Danıştay İçtihadı

19. Danıştay Onuncu Dairesinin 22/12/2022 tarihli ve E.2021/424, K.2022/6372 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İdarenin yürütmekle görevli olduğu bir hizmetin kuruluşunda, düzenlenişinde veya işleyişindeki nesnel nitelikli bozukluk, aksaklık veya boşluk olarak tanımlanabilen hizmet kusuru; hizmetin kötü işlemesi, geç işlemesi veya hiç işlememesi hallerinde gerçekleşmektedir. Hizmet kusurundan dolayı sorumluluk, idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedenini oluşturmaktadır.

İdarelerin kamu hizmetlerinin gereği gibi işlemesini sağlayacak organizasyonları yaparak, yeterli araç ve gereçle donatılmış bina, tesis ve araçlarda hizmetin özelliğine uygun olarak seçilen ve yetişmiş personelle hizmeti yürütme yükümlülüğünün bulunduğu tartışmasızdır.

Zarar gören kişinin hizmetten yararlanan durumunda olduğu ve hizmetin riskli bir nitelik taşıdığı sağlık hizmetinde, idarenin tazmin yükümlülüğünün doğması için; zararın, idarenin hizmet kusuru sonucu meydana gelmiş olması gerekmektedir."

20. Danıştay Sekizinci Dairesinin 30/12/2022 tarihli ve E.2022/1604, K.2022/8506 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir.

"(...) İdari eylem, idarenin işlevi sırasında bir hareketi, bir davranışı, bir tutumu veya hareketsizliği; idari karar ve işlemle ilgisi olmayan, başka bir deyişle öncesinde, temelinde bir idari karar veya işlem olmayan salt maddi tasarrufları ifade etmektedir. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken, bazen de çok sonra, değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir.

Özellikle idare personelinin görev kusurları nedeniyle doğan zararların tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, bazen ceza davalarıyla personelin şahsi kusuru sonucu mu yoksa görev kusuru sonucu mu zararın ortaya çıktığının belirlenmesinden sonra saptanabilmektedir.

2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde yer verilen sürelerin; kişilerin haklarını ihlal eden eylemlerin, idare ile illiyet bağının kurulduğu, başka bir ifadeyle eylemin idariliğinin öğrenildiği tarihten itibaren başlatılacağı kuşkusuzdur. Aksi yorumun, zarara yol açan eylemin idariliğinin ortaya çıkmasıyla kullanılması mümkün olan dava açma hakkını ortadan kaldıracağı, hak arama özgürlüğü ile örtüşmeyeceği açıktır."

21. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 19/2/2015 tarihli veE.2013/509, K.2015/454 sayılı kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"Anayasanın 125. maddesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu belirtildikten sonra, son fıkrasında, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu hükme bağlanmış[tır]; ...

...

İdare kural olarak, yürüttüğü kamu hizmetiyle nedensellik bağı kurulabilen zararları tazminle yükümlü olup; idari eylem ve/veya işlemlerden doğan zararlar, idare hukuku kuralları çerçevesinde, hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk ilkeleri gereği tazmin edilmektedir.

Tam yargı davalarında, öncelikle zarara yol açtığı öne sürülen idari işlem veya eylemin hukuka uygunluğunun denetlenmesi esas alındığından, olayın oluşumu ve zararın niteliği irdelenip, idarenin hizmet kusuru olup olmadığının araştırılması, hizmet kusuru yoksa kusursuz sorumluluk ilkelerinin uygulanıp uygulanmayacağının incelenmesi, tazminata hükmedilirken de her halde sorumluluk sebebinin açıkça belirtilmesi gerekmektedir."

22. Danıştay Onuncu Dairesinin 28/3/2018 tarihli ve E.2016/15634, K.2018/1334 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Tam yargı davaları, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminini ifade etmektedir. Bu nedenle, tam yargı davasının açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması zorunludur.

...

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin, eylemin idariliğinin ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, zarara yol açan eylemin idariliğinin ortaya çıkmasıyla kullanılması mümkün olan dava açma hakkını ortadan kaldıracağı, hak arama özgürlüğüyle bağdaşmayacağı açıktır."

23. Gaziantep 2. İdare Mahkemesinin E.2019/72 sayılı dosyası ile görülen davada; davacılardan Y.A.nın 10/12/2016 tarihinde özürlü olarak doğduğu ve doğumdan önceki teşhis ve tedaviler nedeniyle davalı idarelerin hizmet kusuru bulunduğu ileri sürülerek maddi ve manevi tazminat isteminde bulunulmuştur. Mahkeme 14/3/2019 tarihli kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde;

"(...) Uyuşmazlıkta, davacılar tarafından, doğumun gerçekleştiği 10/12/2016 tarihinde zararın, fiilin ve failin öğrenildiğinin kabulü gerekeceğinden, anılan tarihi izleyen günden itibaren bir yıllık süre içerisinde (en geç 10/12/2017 tarihinde) maddi ve manevi tazminat

talebiyle davalı idarelere başvuru yapılarak başvurunun reddi üzerine bu ret işleminin tebliğinden itibaren ya da başvurunun zımnen reddi halinde zımnen ret tarihinden itibaren altmış gün içinde dava açılması gerekirken, bu süre geçirildikten sonra 8/10/2018 tarihinde yapılan başvurunun reddi üzerine davanın açıldığı" belirtilmiştir.

24. Danıştay Onuncu Dairesinin 11/4/2023 tarihli, E. 2020/1879 ve K. 2023/1954 sayılı kararıyla anılan mahkeme hükmü onanmıştır.

B. Uluslararası Hukuk

25. İlgili AİHM içtihatları için bkz. Walchli/Fransa, B. No: 35787/03, 26/7/2007, § 29; Běleš ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti, B. No: 47273/99, 12/11/2002, § 51; Canete de Goni/İspanya, No. 55782/00, § 40; Yeşilkaya/Türkiye (k.k.), B. No: 47157/10, 26/5/2015,§ 39; Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, §§ 23, 25, 26;Rodoplu/Türkiye, B. No: 41665/02, 23/1/2007.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 13/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu; tıbbi ihmal nedeniyle uğradığı zarara ilişkin olarak dava açma süresinin hesabında Mahkemece katı yorum yapıldığını, olayın içeriği dikkate alındığında kendisinin mağdur olduğunu ve Mahkemece esasa girilmeden verilen süre aşımı kararı nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

28. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

29. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün tam yargı davasının esasının derece mahkemelerince incelenmemesine ilişkin olmasından dolayı iddia, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

31. Başvurucunun tıbbi ihmal sonucu zarara uğradığından bahisle açtığı tazminat davası süre aşımı yönünden reddedilmiştir. Söz konusu mahkeme kararı ile başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulmuştur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

32. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...ölçülülük ilkesine aykırı

olamaz."

33. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

34. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

35. Başvurucunun açtığı davayla ilgili olarak derece mahkemelerinin 2577 sayılı Kanun’un 13. maddesine dayanmak suretiyle süre aşımından ret kararı verdiği görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

36. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde, idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

37. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, § 52).

38. Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 38).

39. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren

başlatılması gerektiğiyle ilgili olarak derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46). Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Yaşar Çoban, § 66).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvuruya konu olayda, başvurucu 13/4/2011 tarihinde yapılan tıbbi müdahalenin hatalı olduğu iddiasıyla zarara uğradığından bahisle 12/12/2017 tarihinde tazminat davası açmıştır. Başvurucunun idari başvuru yolunu kullanmadan doğrudan doğruya tam yargı davası açtığı anlaşılmaktadır. Açılan tam yargı davasında Mahkeme 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi gereği eylemin gerçekleştiği tarihten itibaren idareye başvurulması gereken bir yıl ve eylemden itibarenher hâlde beş yıl geçtikten sonra davanın açıldığını,bu nedenle davanın süresinde olmadığını belirmiştir.

41. Başvurucu; dizine yapılan ameliyat nedeniyle zarara uğradığını, hatalı ameliyat dolayısıyla 31/8/2012 tarihinde aynı bölgeden ikinci kez ameliyat olduğunu ancak ikinci ameliyat sonucunda da iyileşemediği için 1/9/2016 tarihinde üçüncü ameliyatın gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Diğer yandan başvurucu 13/4/2011 tarihinde ilk ameliyatın gerçekleştiği hastanede yanlış teşhis konulduğuna ve/veya tıbbi açıdan yanlış ve hatalı bir tedavi uygulandığına dair yeterli ve geçerli bir nedenle birlikte anılan zararın dava açma süresinden sonra ortaya çıktığına veya bu zararı yeni öğrendiğine, dolayısıyla davasının süresinde olduğuna dair gerek derece mahkemelerindeki yargılama aşamalarında gerekse bireysel başvuru aşamasında somut herhangi bir hususu ileri sürmemiştir. Başvurucu, anılan ameliyat nedeniyle zarara uğrayıp uğramadığını değerlendirebilmesi için beş yıllık sürenin yeterli olmadığını da iddia etmemiştir.

42. Olayda, öngörülen kanuni süreler içinde başvuruda bulunabilme imkânına sahip olan başvurucunun söz konusu kurallara uygun hareket etmesine engel olacak herhangi bir durum ileri sürmediği görülmüştür. Tüm bu açıklamalar ışığında Mahkemenin davanın süre aşımı yönünden reddine dair kararındaki değerlendirmesinin mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olmadığı ve bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirmediği sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VAHİT GÖBEL

B. No: 2021/2420 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2420

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VAHİT GÖBEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2420)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Vahit GÖBEL

Vekili : Av. Davut Emre DİLEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yolcu taşımacılığına ilişkin sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Samsun Büyükşehir Belediyesi (Belediye) ile imzaladığı sözleşme uyarınca toplu taşımacılık hizmetlerindeki hat kullanım hakkına istinaden il merkezinde özel halk otobüsü işletmektedir.

3. Aynı yerde faaliyet gösteren bir taşıma kooperatifi 2/8/2012 tarihinde Belediyeye yaptığı başvuruyla, özel halk otobüslerinin ihale süresi bitmesine rağmen mevzuata aykırı şekilde taşımacılık yaptığını belirterek 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında ihale yolu ile kiralanan özel halk otobüslerinden süresi sona erenlerin faaliyetlerinin sona erdirilmesini talep etmiş; talebinin cevap verilmemek suretiyle reddedilmesi üzerine oluşan zımni ret işleminin iptali istemiyle dava açmıştır. Samsun 1. İdare Mahkemesinin 18/8/2014 tarihli kararıyla dava konusu işlem kısmen iptal edilmiş; kararda, 2886 sayılı Kanun'un 64. maddesi uyarınca davalı idare ile yüklenici arasında

imzalanan sözleşme tarihinden itibaren on yıllık çalışma süresinin başvuru tarihi itibarıyla sona erdiğini açıklamıştır. Bunun üzerine Belediye Encümeni (Encümen) 4/2/2016 tarihinde anılan sözleşmeyi feshetmiştir.

4. Başvurucu, Encümenin 4/2/2016 tarihli kararı ile on yılını dolduran özel halk otobüslerinin sözleşmesinin tek taraflı feshedildiğinden bahisle oluştuğunu belirttiği zararlarının karşılığı olarak 3.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminatın ödenmesi istemiyle dava açmıştır. Samsun 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 26/11/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Davanın reddine yönelik mahkeme kararı istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 30/12/2020 öğrendikten sonra 4/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; belediye ile aralarında imzalanan sözleşmenin hukuki nitelemesinin doğru yapılamadığını, sözleşmelerin konusunun bir kamu hizmetinin özel hukuk kişilerince yürütülmesini öngören kamu hizmeti imtiyaz sözleşmesi olup kırk, elli yıl gibi uzun vadelerle yapıldığını, hak sahibi olduğu hattın kullanımından, dolayısıyla ekonomik değerinden yoksun bırakıldıklarını, mülkiyet haklarına yapılan bu müdahalenin yasal dayanağı bulunmadığı gibi ölçüsüz olduğunu ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile iddiaları ve delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri, mevcut başvurularla aynı mahiyetteki bireysel başvuruda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiayı açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulduğu belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. İdare tarafından sözleşme akdedilmek suretiyle verilen özel halk otobüsü hat kullanım hakkının ilgililer yönünden ekonomik değer ifade ettiği ve mülkiyet hakkı kapsamında olduğu açıktır. Dolayısıyla başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında ekonomik değer teşkil eden mülkünün var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

10. Başvurucunun toplu taşımacılık hizmetindeki hat kullanım haklarının sözleşmenin feshi yoluyla iptal edilmesinin -ücret karşılığı yolcu taşımacılığı yapma imkânını ortadan kaldırdığı dikkate alındığında- ekonomik faaliyeti üzerinde olumsuz etkileri olacağı ve mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Yolcu taşımacılığında belli bir standart oluşturabilmek ve bu sektörde faaliyette bulunmak isteyen kişiler için bir rekabet ortamı yaratmak amacıyla mevcut taşımacılık hattı tahsisinin iptaliyle sektörde yer almak isteyenler için ihaleye çıkmak şeklindeki müdahalenin -özellikle amacı dikkate alındığında- başvurunun mülkten barışçıl yararlanma hakkına ilişkin üçüncü genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

11. Somut olayda başvurucunun hat kullanım hakları 2886 sayılı Kanun hükümlerine dayanılarak iptal edildiğinden müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu kanaatine

varılmıştır. Yolcu taşıma faaliyeti sırasında yolcular, yayalar ve diğer araçları meydana gelebilecek tehlikelerden korumak, trafiğin güven içinde akışını sağlamak ve beldede yaşayanların ulaşım ihtiyacını düzenli ve devamlı şekilde karşılamak amacıyla kural koymak ve mevcut kuralları günün gerekliliklerine ve değişen durumlara göre yeniden belirlemek belediyelerin görevi ve sorumluluğundadır. Öte yandan belediyelerin görev ve yetkileri kapsamındaki ve kanun ile üstlendikleri bu görevleri yerine getirebilmek için ihtiyaç duydukları maddi kaynağı elde etmek amacıyla bedel karşılığı kişilere devretmesi de mümkündür. Belediyelerin bu yönde aldığı tedbirler esas itibarıyla belde halkına daha yaşanabilir bir ortam sağlamaya yönelik olup tedbirlerin meşru bir amacı olduğu tartışmasızdır.

12. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit etmiştir. Bu maddede ifade edilen ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında gereklilik ve ölçülülük arasındaki bu ilişkiye dikkat çekmiş, amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunması gerektiğine karar vermiştir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

13. Anayasa Mahkemesi Cafer Sezgin ve diğerleri (B. No: 2018/20720, 7/4/2021, § 51) kararında, yolcu taşımacılığına ilişkin imtiyazın iptalini ele almıştır. Başvuru konusu olayda değişik tarihlerde başlamakla birlikte en geç 1999 yılından beri sahip olunan ve başvuruculara şehir içi yolcu taşımacılığı yapma imtiyazını veren tahsisler 2014 yılında iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararda kamu makamlarının 1987 yılından beri hat taşımacılığı yapan başvuruculara imtiyazlarının iptaliyle ilgili takdir yetkisini önceden belirlenmiş, öngörülebilir bir şart veya ölçüt dikkate almadan kullanmasının başvuruculara öngörülemez şekilde, şahsi olarak aşırı ve orantısız bir külfet yüklediğine karar vermiştir.

14. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ile idare arasında akdedilen sözleşme ve ihale şartnamesine göre sözleşmenin açıkça hat kullanma haklarının kiraya verilmesine yönelik olduğu, şartnamenin 4. maddesinde ruhsatların her yıl yenileneceğine dair hükmüihaleye giren başvurucunun bildiği ve kabul ettiği, 2886 sayılı Kanun'un 64. maddesinde kiraya verilecek taşınır ve taşınmaz malların kira süresinin on yıldan çok olamayacağının açık olduğunu belirtmiştir. Mahkeme kararında belirtildiği üzere başvurucunun ve onun külli ve cüzi haleflerinin on yıllık sürenin ötesinde ruhsat yenileme hakkı olmadığı, on yıllık sürenin sonunda sözleşmenin sona erme riski olduğu açıktır. Bu hususbaşvurucu ve onun külli ve cüzi halefleri tarafından öngörülebilir bir durumdur. Bu sebeple somut başvuruda Cafer Sezgin ve diğerleri kararından farklı bir sonuca ulaşılmıştır.

15. Bu sebeple başvurucunun on yıl veya daha fazla süredir hat kullanım hakkından faydalandığı ve bu hakka istinaden özel halk otobüsü işletmeciliği faaliyetini yürüttüğü dikkate alındığında on yılık çalışma süresini doldurduğu gerekçesiyle sözleşmelerinin

feshedilmesinin kendilerine aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklemediği, ölçülü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

16. Nitekim başvuru konusu aynı olayla ilgili olarak AİHM, açıkça işletme hakkının kiralanması niteliğinde olan bir sözleşmenin süresi bittiği için idarece feshedilmesine karşılık kanunda taşınır veya taşınmaz mallara ilişkin kira sözleşmelerinin on yılı aşamayacağına ilişkin açık ve erişebilir unsurlar dikkate alınarak başvurucunun on yıllık sürenin ötesinde ruhsat yenileme hakkı bulunmadığını ve Belediyenin niyeti ne olursa olsun sözleşmenin on yıllık sürenin sonunda sona erme riskinin açık olduğunun inkâr edilemeyeceğini belirterek bu süreyi aşan ruhsatın yenilenmemesinin ve tazminat ödenmemesinin söz konusu diğer menfaatler arasında kurulması gereken adil dengeyi bozmadığına karar vermiştir (Temizişler Madeni Yağ Sanayi Ticaret Limitet Şirketi/Türkiye, 18/11/2021, 44159/18, § 17).

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İDİL SAFİYE SOYSEÇKİN CEYLAN

B. No: 2021/3443 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3443

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İDİL SAFİYE SOYSEÇKİN CEYLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3443)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : İdil Safiye SOYSEÇKİN CEYLAN

Vekili : Av. Candan DUMRUL KADIYORANOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamudaki görevine iade edilirken atamanın önceki göreve yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Genel Sosyoloji ve Metedoloji Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmakta iken 29/4/2017 tarihli ve 689 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (689 sayılı KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılma işlemine karşı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu'na (Komisyon) başvurmuş, Komisyon 24/7/2019 tarihli kararı ile başvurucunun talebini kabul ederek kamu görevine iadesine karar vermiştir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Yürütme Kurulu 21/8/2019 tarihli kararı ile başvurucunun Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Genel Sosyoloji ve Metedoloji Anabilim Dalına öğretim üyesi olarak atanmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, Çankırı Karatekin Üniversitesindeki kadrosuna atamasının yapılması talebiyle

5/8/2019 tarihinde YÖK Personel Daire Başkanlığına başvurmuş olupbaşvurunun zımnen reddi üzerine anılan işlemin iptali talebiyle Ankara 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Anılan davada başvurucu, dava konusu işleme dayanak yapılan 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasını ileri sürerek Anayasa Mahkemesine başvurulmasını talep etmiştir. Mahkeme 11/6/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

4. Anılan kararda, başvurucunun Anayasaya aykırılık itirazının yerinde görülmediği belirtilmiştir. Kararın gerekçesinde; 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinde yükseköğretim kurumlarında kamu görevinden çıkarılan öğretim elemanlarının Komisyon tarafından kamu görevine iade kararı alınması hâlinde bunların atama tekliflerinin Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına öncelik verilmek kaydıyla Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricinde tespit edilecek yükseköğretim kurumlarından birine önceki kadro unvanlarına uygun olarak yapılacağı hususunun açıkça düzenlendiği ifade edilmiştir. Böylelikle başvurucunun görev yapmak istediği üniversite, fakülte, bölüm ve anabilim dalı tercihlerinin alındığı, başvurucunun ilk sıradaki tercihi olan Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Genel Sosyoloji ve Metedoloji AnabilimDalına öğretim üyesi olarak atamasının yapıldığı, başvurucunun Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde göreve başlatılması talebiyle yaptığı başvurunun 7075 sayılıKanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca reddedildiği belirtilerek idarece tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

5. Başvurucu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; Anayasaya aykırılık itirazlarının gerekçesiz reddedildiğini, eski görev yerine atanma talebinin reddedilmesi nedeniyle istifa etmek zorunda kaldığını, ilgili kanun maddesinin uygulanmasıyla masumiyet karinesinin ve çalışma hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 19/11/2020 tarihinde kararda usul ve hukuka aykırılık bulunmadığından istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 1/12/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 30/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; dava konusu idari işlemin dayanağı olan ilgili maddenin Anayasaya aykırı olduğu iddiasını ileri sürmesine rağmen bu iddianın incelenmediğini, eski görev yerine başlatılmaması nedeniyle hakkındaki şüphelerin tam olarak ortadan kalkmadığı izlenimi verildiğini, bu durumun meslek hayatında kişisel gelişimini, üçüncü kişilerle olan ilişkilerini ve itibarını olumsuz etkilediğini, yeni görev yerinde bu nedenlerle istifa etmek zorunda kaldığını ifade etmiştir. Başvurucu; görevine iade edilirken daha önceki üniversitedeki görevine atamasının yapılmaması nedeniyle kanunilik ilkesinin, eşitlik ilkesinin, masumiyet karinesinin, adil yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevcut başvuruda başvurucunun özel ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru konusu olayda, başvurucunun daha önce görev yaptığı yerdeki pozisyonuna atanmasının engellenmesinin meslek hayatında üçüncü kişilerle ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı değerlendirilmektedir. Bu durumda sonuca dayalı yaklaşım kapsamında başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Uğur Coşkun, B. No: 2020/9103, 28/2/2024, § 25; Mertihan Kurdoğlu, B. No: 2020/5774, 15/11/2023, § 25; Abdulkadir Tuncay, B. No: 2019/35343, 30/3/2022, § 39; Tamer Mahmutoğlu, [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-90).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda başvurucunun daha önce görev yaptığı Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Genel Sosyoloji ve Metedoloji Anabilim Dalında öğretim elemanı olarak atanmamasının dayanağı 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrasında bahsi geçen ve kamu görevine iade edilen personelin daha önce görev yaptıkları yer ve Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışındaki özellikleri maddede belirtilen yükseköğretim kurumlarından birine atanacağı hükmüdür (Uğur Coşkun, § 33; Mertihan Kurdoğlu, § 33).

13. Anayasa Mahkemesi Uğur Coşkun ve Mertihan Kurdoğlu kararlarında genel ilkeleri belirleyerek başvuru konusu olayla benzer işlemlere ilişkin kararlar vermiştir. Anılan kararlarda Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı iptal kararıyla görevlerine iade edilen öğretim elemanlarının önceki görev yerleri ile Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde bulunan yükseköğretim kurumlarına atanmalarına kategorik yasak getiren ve bu kişilerin öncelikli olarak 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarında istihdam edilmelerini öngören kuralın iptal edildiği vurgulanmıştır. Böylelikle başvuruculların daha önce görev yaptığı üniversiteye atamasının yapılmamasına ilişkin işlemin kanuni dayanağını oluşturan 7075 sayılı Kanun'un ilgili kısmının iptal kararı nedeniyle kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

14. Somut olayda da Komisyon tarafından görevine iade edilen başvurucunun daha önce görev yaptığı üniversiteye atamasının gerçekleştirilmesi bizzat 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesi ile yasaklanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi; benzer şikâyetleri ele aldığı Mertihan Kurdoğlu ve Uğur Coşkun kararlarında, anılan iptal kararının gerekçesini de gözeterek özel hayata müdahale içeren 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin muhataplarını yetki aşımına ve keyfîliğe karşı koruyabilecek niteliğe ve açıklığa sahip olmadığı gerekçesiyle müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığını vurgulayarak özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Uğur Coşkun, §§ 36-38; Mertihan Kurdoğlu, §§ 36-38). Eldeki başvuru yönünden de Mertihan Kurdoğlu ve Uğur Coşkun kararlarında yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı

anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir (Aynı yönde değerlendirme için bkz. Uğur Coşkun, § 38; Mertihan Kurdoğlu, § 38).

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

19. Öte yandan başvurucu, tazminat talebinde bulunmuş ise de ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2019/2256, K.2020/1049) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (E.2020/2419, K.2020/2876) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HACİ SÜLÜK VE ÖMER SÜLÜK

B. No: 2021/5155 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5155

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HACİ SÜLÜK VE ÖMER SÜLÜK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5155)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucular : 1. Haci SÜLÜK

2. Ömer SÜLÜK

Vekilleri : 1. Av. Bahar KILINÇ

2. Av. Sezgin YILDIRIM

3. Av. Soner DEMİRCİ

4. Av. Ömer Faruk TAMER

5. Av. Gökhan TATAROĞLU

6. Av. Çağrı MUŞTU

7. Av. Ezgi SEYRAN

8. Av. İskender BOZOKLU

9. Av. Naz YAMAN

10. Av. Meltem KABADAYI

11. Av. Necdet Kaan MENDERES

12. Av. Medine Zehra YAŞAR

13. Av. Sinem YİRMİBEŞOĞLU

14. Av. Gözde Seçil ÜNAL

15. Av. Duygu ÖNDER

16. Av. Turan ERDEN

17. Av. Hamdiye MUTLU ERDEN

18. Av. Sebahattin BAK

19. Av. Nurettin SERT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza davasında sanıklar hakkında yürütülen kovuşturma işlemleri nedeniyle adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 7/1/2021 ve 5/1/2023 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyon; başvurucu Haci Sülük yönünden 2021/2161 ve 2021/5155 numaralı başvuru dosyalarında adil yargılanma hakkı dışında ileri sürülen diğer ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. 2021/2161 numaralı başvuru dosyasının kişi bakımından hukuki irtibat nedeniyle 2021/5155 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2021/5155 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

3. Başvurucular yönünden 2023/3030 ile 2023/3747 numaralı başvuru dosyalarının kişi bakımından hukuki irtibat nedeniyle 2023/5452 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2023/5452 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir. Komisyonca 2023/5452 numaralı başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verildikten sonra anılan dosyanın da kişi bakımından hukuki irtibat nedeniyle 2021/5155 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2021/5155 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu Haci Sülük, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu Ömer Sülük, diğer başvurucu Haci Sülük'ün oğlu olup başvurucular bireysel başvuru konusu olayların geçtiği tarihte Malatya'nın Pütürge ilçesinde ikamet etmektedir.

7. Pütürge ilçesinde 31/3/2019 tarihli mahallî seçimlerin yapıldığı Bölünmez Mahallesi'ndeki okulun 1015 numaralı seçim sandığının bulunduğu odasında gerçekleşen silahlı saldırı sonucunda sandık kurulunun siyasal partili üyeleri olarak görev yapan İ.A. ile H.A.nın öldürülmesi ve İ.A.nın babası olan A.A.nın da yaralanması olayıyla ilgili olarak Pütürge Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma başlatmıştır.

8. Kolluk görevlilerinin olay yerinde yaptıkları inceleme üzerine düzenledikleri aynı tarihli

tutanakta şu tespitlere yer verilmiştir:

i. Oy verme işleminin yapıldığı okul binasındaki odada İ.A.nın olay anında, H.A.nın ise odaya gelen sağlık görevlilerinin müdahalesine rağmen kurtarılamayarak vefat ettiği, A.A.nın ise kolundan yaralandığı, A.A. ile yapılan görüşmede bu kişinin başvurucu Haci Sülük'ün oğlu olan C.S.nin oğulları Ma.S., A.S. ve Ö.S. ile başvurucu Ömer Sülük'ün hedef gözeterek ateş ettiğini, oğlu İ.A.ya A.S.nin, H.A.ya da başvurucu Ömer Sülük'ün ateş ettiğini ancak kendisine kimin ateş ettiğini görmediğini söylemiştir.

ii. Olay yerindeki görgü tanıklarının beyanları doğrultusunda R.Y.nin sandık kurulu başkanı, H.Y.nin sandık memuru, A.O.A. ile maktuller İ.A. ve H.A.nın da sandık müşahidi sıfatıyla görevli olarak, H.Ç., G.O.G., E.Y., S.Al., Z.Al. ve R.K.nın yanı sıra başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük ile Haci Sülük'ün torunları olan Ö.S., Ma.S. ve A.S.nin de seçmen sıfatıyla olay anında okul içinde bulunduğu tespit edilmiştir.

iii. Yine görgü tanıklarının anlatımlarına göre S.Al. ile eşi Z.Al.ın oy kullanmak için okula geldiği, Z.Al.ın okuma yazma bilmemesi nedeniyle S.Al.ın oy verme işlemi sırasında eşine refakat etmek için oy kullanılan kabine girmek istemesi üzerine R.Y.nin bu duruma hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle izin vermediği; maktul İ.A.nın da R.Y.ye destek olması üzerine tartışma çıktığı, bu tartışmaya başvurucular ile Ö.S., Ma.S. ve A.S.nin de müdahil olduğu, tartışmanın büyümesi üzerine söz konusu olayın meydana geldiği belirtilmiştir.

iv. Okul çevresinde görevlendirilen korucular C.A. ile B.B.nin silah sesleri üzerine okula girip olaya müdahale ettiği, bu kişilerin beyanına göre A.A.nın oy sandığındaki kullanılmış oy zarflarını yanan sobanın içine atarak yaktığı, bunun üzerine kullanılmayan oy pusulalarının güvenliği sağlamak için korucular tarafından çuvala konulup B.B.nin aracının bagajına kilitlendiği bilgisi aktarılmıştır.

v. Olayın gerçekleştiği odanın çeşitli yerlerinde iki adet deforme kurşun parçası, üç adet deforme fişek çekirdeği, sekiz adet boş kovan ile beş adet de dolu hâlde tabanca fişeği ele geçirilmiştir.

9. Şikâyetçi A.A. kollukta alınan ifadesinde;

i. Olay günü maktuller İ.A. ile H.A.nın S. Partisinin sanık müşahidi olarak görev yaptığını, oy kullanıp okulda beklediği sırada oy sandığının olduğu yerde başvurucular ile başvurucu Haci Sülük'ün torunlarının bulunduğunu, Z.Al.ın okur yazar olmaması nedeniyle başvurucu Haci Sülük ve yakınlarının bu kişinin açıktan oy kullanmasını istediğini ancak sandık müşahitlerinin buna izin vermediğini,

ii. Bunun üzerine başvurucular ile başvurucu Haci Sülük'ün torunları olan K.S., Ma.S. ve Ö.S.nin yanlarında getirdikleri tabancalarla hedef gözeterek ateş etmeye başladıklarını, K.S.nin maktul İ.A.ya, başvurucu Ömer Sülük'ün de maktul H.A.ya ateş ettiğini gördüğünü, kendisinin de sol kolundan yaralandığını ancak kendisine kimin ateş ettiğini görmemekle birlikte bu kişinin K.S. olduğunu düşündüğünü,

iii. İsmini verdiği bu kişilerin maktul H.A.nın evine seçimden önce gelerek oy verme konusuyla ilgili olarak "Oyunuzu bize vereceksiniz, yoksa olanlara katlanırsınız, size yazık olur." diyerek tehdit ettiğini, bu sırada maktulün evinde komşuları B.Ç., H.Ç. ve H.G.nin de olduğunu, okuldaki silahlı saldırıya ise S.Al., M.Ö., A.O.A., E.Y. ve G.O.G.nin bizzat şahit olduklarını söylemiştir.

10. Kolluk tarafından olaya ilişkin bilgisine başvurulan kişilerin "Bilgi Alma İfade Formu"

başlıklı tutanak ile alınan ifadeleri şöyledir:

i. G.O.G. ifadesinde;

- Olay günü oy kullanıp okulun dışında beklediği sırada şikâyetçi A.A.nın okuldan içeri girdiğini, ardından seçmen E.Y.nin okuldan çıkıp yanına geldiğini ve içeride Z.Al.ın oy kullanmasıyla ilgili tartışma olduğunu söylediğini, bunun üzerine okula tekrar girdiğini, sandık başkanı R.Y.nin elindeki oy pusulası ile Z.Al.a nasıl oy kullanacağını anlattığını, bu sırada maktul İ.A.nın R.Y.ye Z.Al.ın eşiyle birlikte oy kullanmasının doğru olmadığını söylediğini, A.A.nın da İ.A.ya "Bırak Z.Al.ın yanında kocası ya da sandık başkanı girsin." dediğini, R.Y.nin ise kendisinin şikâyet edileceğini söyleyip buna izin vermediğini, bu sırada başvurucu Haci Sülük ve torunlarının bu tartışmaya katılıp S.Al.ın eşinin yanında oy kullanmaya girmesi gerektiğini söylediğini,

- Daha sonra silah sesleri gelince okulun içindeki odunluğa kaçtığını, içeridekiler panikle dışarı kaçınca yine olayın olduğu odaya gelip kapısından bakınca maktulleri yerde yatarken, babaları A.A.yı da kolunu tutup "Beni niye vurdunuz?" diye bağırırken gördüğünü, içeride bu üç kişiden başka kimsenin kalmadığını,

- Olayın saat 10.00 ila 10.30 sıralarında yaşandığını, olay anında içeride seçmenlerden E.Y., R.K., H.Ç. ile S.Al. ve eşi Z.Al., sandık kurulu başkanı R.Y., sandık görevlisi H.Y., başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük ile başvurucu HaciSülük'ün torunu olan Ö.S.nin olduğunu, Haci Sülük'ün diğer torunları A.S. ve Ma.S.nin olay anında orada olup olmadığını hatırlamadığını,

- Olay sırasında bir kargaşa ortamı yaşandığını ancak kimsenin elinde silah görmediği gibi kimin ateş ettiğini de bilmediğini, başvurucu Haci Sülük'ün oğluna ya da torunlarına ateş etmeleri yönünde talimat verdiğine tanık olmadığını, olaydan sonra okuldan çıktığında başvurucu Haci Sülük ve yanındakilerin okulun hemen yukarısında park hâlinde duran siyah renkli pikap cinsi bir otomobile binip gittiklerini söylemiştir.

ii. A.O.A. ifadesinde G.O.G.nin beyanlarına benzer yönde anlatımda bulunmuş ve onun beyanlarına ek olarak başvurucu Haci Sülük ve akrabalarının olaydan sonra koşarak okulun aşağısında bulunan yola doğru gittiklerini söylemiştir.

iii. B.B. ifadesinde;

- Güvenlik korucusu olup seçimin yapıldığı okulun çevresinde C.A. ile görevlendirildiğini, seçim sırasında sonradan başvurucu Haci Sülük'ün torunları olduğunu öğrendiği iki gencin kendilerine ve dışarıda bulunan vatandaşlara çay servisi yaptıklarını, kısa süre sonra okulun içinde bağrışma sesleri ve birilerinin "Güvenlik" diye bağırdığını duyup okula yöneldikleri sırada okulun içinden yaklaşık on el silah sesi duyduklarını, kendileri okuldan içeri girecekleri sırada okuldaki kişilerin dışarı kaçmaya başladıklarını,

- Bu sırada başvuruculardan Ömer Sülük'ün elinde bir demir parçasıyla dışarı çıktığını, onun arkasından da başvurucu Haci Sülük'ün çıktığını, başvurucu Haci Sülük'ün torunlarının ise Haci Sülük'ten önce ve kargaşa yaşandığı sırada dışarı çıktığını ancak o anda onları fark etmediklerini, okuldan çıkanlarla dışarıda bulunan vatandaşlar arasında kargaşa yaşanması üzerine kendisinin C.A. ile havaya ateş ettiğini,

- Okulun yaklaşık kırk metre aşağısında bağrışma duymaları üzerine o yöne doğru baktıklarında başvurucu Haci Sülük'ün torunlarından ikisini gördüklerini, bu kişilerin birbirlerinin üzerlerine bakıp içlerinden birinin "Ma. vurulmuş." diye bağırdığını, iki gençten

birinin elinde siyah renkli bir cisim tuttuğunu ancak aralarında mesafe olduğu için hangisinin bağırdığını ve kimin elinde ne tuttuğunu göremediğini, sonra bu iki gencin yaya olarak kaçmaya başladığını,

- Okuldan tekrar bağrışma gelince okuldan içeri girip maktulleri yerde yatarken gördüklerini; şikâyetçi A.A.nın ise kolundan yaralı olduğunu, bunun üzerine kolluk görevlilerine haber verdiklerini beyan etmiştir.

iv. Güvenlik korucusu olan C.A. ifadesinde olay günü birlikte görev yaptıkları B.B.nin beyanlarına ek olarak okulun aşağısında gördüğü iki gençten birinin diğerine eliyle gizlediği siyah renkli bir tabancayı uzatıp verdiğini, bu tabancayı net olarak gördüğünü, tabancayı eline alan kişinin ise başvurucu Haci Sülük'ün yanında çalışan C.K.yı yanlarına çağırıp aldığı tabancayı C.K.ya verdiğini, C.K.nın da montunu kaldırıp tabancayı beline taktıktan sonra ortadan kaybolduğunu, o iki gencin ise koşarak kaçmaya başladığını söylemiştir.

v. S.Al. ifadesinde;

- Eşi Z.Al. ile oy kullanmaya geldikleri okulda başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük ile Haci Sülük'ün iki torununu gördüğünü ancak bu kişilerin İstanbul'da yaşıyor olmaları nedeniyle isimlerini bilmediğini, başvurucu Haci Sülük'ün oğlu olan C.S.nin erken saatlerde oy kullanıp kendi aracıyla Pütürge'ye gittiğini ancak onun yanında başkası olup olmadığını görmediğini,

- Kendi oyunu kullandıktan sonra okuma yazma bilmeyen eşine oy kullanması için yardım etmek istediğini ancak sandık başkanı R.Y. ile maktul İ.A. buna itiraz edince içeride bulunanlar arasında tartışma çıktığını, bunun üzerine eşini tek başına oy kullanması için kabine yönlendirip kendisi dışarı çıkmak üzere olduğu sırada içeriden silah sesleri gelince kendisini dışarı attığını, eşi Z.Al.ın da kaçarak arkasından geldiğini, dışarı çıktıktan sonra bir daha içeri girmediğini ve kimin kime ateş ettiğini de görmediğini beyan etmiştir.

vi. R.K. ifadesinde;

- Okula geldiğinde içeride sandık başkanı haricinde maktulleri gördüğünü, onların babası olan A.A.nın ise okula kendisi oy kullandıktan sonra geldiğini, içeride ayrıca başvurucular ile başvuruculardan Haci Sülük'ün torunlarından iki ya da üç kişinin olduğunu ancak bunların kim olduğunu bilmediğini,

- Oy kullanıp içeride oturduğu sırada A. ve S. soyadlı kişiler arasında tartışma çıktığını, ardından da silah sesleri geldiğini, hemen oradan kaçtığını ve kimin kime ateş ettiğini görmediğini söylemiştir.

vii. B.Ç. ifadesinde;

- Güvenlik korucusu olduğunu, olay günü evde oturduğu sırada kardeşinin yanına gelip silah sesleri duyduğunu söylemesi üzerine oy verme işleminin yapıldığı okula doğru koştuklarını, okul binasının bulunduğu yoldan başvurucu Haci Sülük'e ait siyah renkli pikap tarzı bir aracın geldiğini, başvurucu Haci Sülük'ün yanında çalışan işçisi C.K.nın aracı kullandığını, şoför koltuğunun yanında ise Ma.S.nin oturduğunu, araçta sadece bu iki kişinin olduğunu,

- C.K.nın araçla manevra yapıp okulun olduğu yere yöneldiğini ve okulun aşağısındaki viraja gelince burada araca başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük ile Haci Sülük ve torunu Ö.S.ve yüzünü göremediği genç bir kişinin bindiğini, böylece araçta altı kişi olduğunu, bu kişiler araca bindiğinde kendisiyle araç arasında yaklaşık beş metre mesafe olduğunu,

başvurucu Haci Sülük'ün yanına gidip "Silah sesleri geldi, hayırdır?" diye sorduğunu, onun da sinirli şekilde "Canım sıkıldı, havaya sıktım." diye cevap verdiğini, bu kez de nereye gittiklerini sorduğunda başvurucu Ömer Sülük'ün eve gittiklerini söylediğini, sonra da aracın hızla olay yerinden uzaklaştığını,

- Okula gidip şikâyetçi A.A.ya neler olduğunu sorduğunda "Hepsi birden bize ateş ettiler." dediğini, yine A.A.nın kendisine başvurucular ile başvurucu Haci Sülük'ün torunlarının hepsinde tabanca gördüğünü ve ateş ettiklerini söylediğini,

- Maktul H.A. ile kapı komşusu olduklarını 29/3/2019 günü saat 20.30 sıralarında maktul H.A.nın evinde diğer maktul İ.A. ile H.Ç. ve H.G. ile oturdukları sırada eve başvurucu Haci Sülük ile kardeşi K.S. ve torunu Ö.S.nin geldiğini, başvurucu Haci Sülük'ün biraz oturduktan sonra maktul H.A.ya "Bizim niye buraya geldiğimizi biliyorsun." dediğini, maktul H.A.nın da "Amca sen bizi şimdiye kadar sormadın, beni [S. adlı siyasal parti] sandık müşahidi olarak yazmış, ben onlara söz verdim." dediğini, başvurucu Haci Sülük'ün maktul H.A.ya "Sizin buradaki bir oyunuz dışarıdaki yüz oya bedel." dediğinde maktul H.A.nın "Ben yeminliyim, veremem." diye söylediğini, bunun üzerine başvurucu Haci Sülük'ün sinirlenerek "Hem bana yazık olur, hem de sana yazık olur." diye maktul H.A.yı tehdit edip birlikte geldiği kişilere de "Biz yanlış yere geldik, kalkın gidelim." dediğini ve geldiği kişilerle birlikte evden ayrıldığını beyan etmiştir.

viii. E.Y. ifadesinde;

- Oy kullanmak için geldiği okul içindeki odada maktullerin görevli oldukları sandığın başında bulunduklarını, şikâyetçi A.A.nın saat 08.30 sıralarında sandık başına geldiğini, başvurucular ile başvurucu Haci Sülük'ün torunları olan Ö.S. ve Ma.S.nin yanlarında çalışan C.K.nın kullandığı siyah renkli pikap araçla okulun olduğu yere geldiklerini, başvurucu Haci Sülük'ün oğlu olan C.S.nin de kendi aracıyla ve yanında kız kardeşi ile oğlu A.S. ile okula geldiğini, saat 07.00 sıralarında oy kullanma işlemi başladığında C.S.nin kız kardeşi ve oğlu A.S. ile oylarını kullandıklarını, sonra C.S.nin başvurucu Haci Sülük'e Pütürge ilçesine gideceğini söyleyip geldiği kişilerle birlikte okuldan ayrıldığını,

- Başvurucu Haci Sülük'ün kardeşi olan K.S.nin okulda olmadığını, oyunu kullanıp dışarıda beklediği sırada okuldan bağrışma ve silah sesleri geldiğini, bu sesler üzerine okulun içinde bulunan kişilerin dışarıya doğru kaçmaya başladığını, başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük ile Haci'nin torunları olan Ö.S. ile Ma.S.nin, C.K.nın kullandığı pikaba binerek olay yerinden ayrıldığını, olay anında kimin ateş ettiğini göremediğini söylemiştir.

ix. H.Ç. ifadesinde;

- Z. Al.ın oy kullanmasına ilişkin çıkan tartışma sırasında sandık kurulu başkanı R.Y.nin telefonla seçim yetkilisini arayıp telefonun hoparlörünü açtığını, görüştüğü kişinin de S.Al.ın kabine girmesine izin vermediğini, bunun üzerine başvurucu Haci Sülük'ün diğer başvurucu Ömer Sülük'ü okulun dışına çıkardığını, yaklaşık beş dakika sonra başvurucu Haci Sülük'ün geri geldiğini, ardından da başvurucu Ömer Sülük'ün sinirli şekilde tekrar içeri girip sandık kurulunun önündeki masaya elini vurarak "Seçim iptal" diye bağırdığını,

- Maktul İ.A.nın R.Y.ye telefonla nereyi aradığını sorduğunda R.Y.nin Yüksek Seçim Kurulunu aradığını söylediğini, ardından İ.A.nın R.Y.ye okuma yazma bilmeyen Z.Al.ın yanında ya onun eşinin ya da R.Y.nin girmesini istediğini ancak R.Y.nin bu durumda kendisinin şikâyet edilebileceğini belirttiğini, şikâyetçi A.A.nın da maktul İ.A.ya "Sen karışma, onlar kendi aralarında hallederler." diye telkinde bulunduğunu,

- O sırada başvurucu Haci Sülük'ün başvurucu Ömer Sülük'e hitaben maktulleri kastederek "Bunların burada ne işi var, bunlar her seçimde burnumun dibine çıkıyorlar" dediğini, ardından S.Al. ile R.Y. arasındaki tartışmanın şiddetlendiğini, bu sırada kendisi sigara içmek için dışarı çıkacağı sırada silah seslerinin geldiğini, tekrar içeri geldiğinde maktulleri yerde yatarken gördüğünü, başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük'ün ellerinde silahlarının olduğunu, başvurucu Haci Sülük'ün torunu olan Ö.S.nin de sol elinde silah, sağ elinde de demir çubuk tuttuğunu, başvurucu Haci Sülük'ün ismini bilmediği diğer torununun da elinde silah tutarak dışarıyı gözetlediğini,

- Bunun üzerine kendisinin hızla dışarı çıkıp güvenlik görevlilerini çağırması üzerine koruculların olay yerine geldiğini, bu esnada önce seçmen olarak orada bulunan G.O.G., S.Al., E.Y., R.K. ve A.O.A.nın, ardından da sırayla başvurucu Ömer Sülük ve başvurucu Haci Sülük'ün torunlarının dışarı çıktığını, en son başvurucu Haci Sülük'ün çıktığını, bu kişilerin sonra da olay yeri yakınında duran araca binip uzaklaştığını, başvurucu Haci Sülük'ün torunu olan A.S.nin de olay yerinde olduğunu ancak bu kişinin olay anında okul içinde olup olmadığını hatırlamadığını,

- Olay anında başvurucu Haci Sülük'ün torunlarına ya da diğer başvurucuya maktullere ateş etmeleri yönünde talimat verdiğine şahit olmadığını belirtmiştir.

x. Y.A. ifadesinde,

- Oy kullanmak için geldiği okulda başvurucular ile Ö.S., Ma.S. ve K.S.yi gördüğünü, bir ara başvurucu Haci'nin sandık başkanı olan kişiye "Bak benim kızım savcı, sizi burada sürgün ettiririm" diye tehdit ettiğini, muhtarlık görevi yapmakta olan M.K.nın da o esnada başvurucu Haci'nin yanında olduğunu,

- Kendi işleri için Malatya'ya geldiği sırada söz konusu olayı öğrenip tekrar Pütürge'ye döndüğünü söylemiştir.

xi. Sandık görevlisi olan H.Y. ifadesinde;

- Z. Al.ın oy kullanma sürecinde başvurucular ile başvurucu Haci Sülük'ün torunları Ö.S., A.S. ve Ma.S.nin sandık kurulu başkanı R.Y.ye oy kullanma sırasında Z.A.nın yanında onun eşinin de kabine girmesine izin vermesini istediklerini, R.Y. ilçe seçimi müdürünü telefonla arayıp hoparlörü açarak durumu anlattığında konuştuğu kişinin de bu durumun hukuka aykırı olacağını söylediğini,

- Telefonu kapattıktan sonra başvurucu Haci ve yanındakilerle S.Al.in itirazlarını sürdürdüğünü, bunun üzerine R.Y.nin sandık müşahitlerine bu konuda itirazlarının olup olmadığını sorduğunu, A. Partisi müşahidinin itiraz etmediğini, maktul İ.A.nın ise buna izin vermeyeceğini belirttiğini, İ.A.nın telefonla bir avukatı arayıp durumu anlattığını ve konuşması için de telefonu R.Y.ye verdiğini,

- Başvurucu Ömer Sülük'ün elini masaya vurup "Seçim iptal." dediğini, bu sırada başvurucular ile başvurucu Haci Sülük'ün torunlarının maktul İ.A. ile tartışmaya başlayıp maktulün üzerine yürüdüklerini ve ona saldırdıklarını, soba kapağını açmak için kullanılan demir çubuğu o esnada başvurucu Ömer Sülük'ün elinde gördüğünü, koruculara seslenmek için dışarıya doğru hareketlendiğinde silah sesi duyduğunu, koruculara haber verip tekrar okula yöneldiğinde silah seslerinin arttığını ve insanların okuldan kaçtıklarını,

- Okulun kenarına saklandığı sırada başvurucunun torunlarından A.S.nin Ma.S.ye silah verdiğini, Ma.S.nin üzerinde ayrıca bir silah daha olduğunu, sonra başvurucu Haci Sülük'ün,

torunları ve başvurucu Ömer Sülük ile bir araca binip olay yerinden uzaklaştıklarını, olay anında başvurucu Haci Sülük'ün diğer kişilere ateş etmeleri yönünde talimat verdiğine şahit olmadığını beyan etmiştir.

xii. Z.Al. ifadesinde eşi S.Al. ile oy kullanmak için okula geldiklerini, oy kullanacağı sandığın olduğu odada sandık başkanı ve diğer sandık görevlilerinin dışında seçmen olarak R.K., E.Y., A.O.A., H.Ç., G.O.G.nin yanı sıra başvurucular ile başvurucu Haci Sülük'ün ismini bilmediği iki torunu ve maktuller İ.A. ve H.A. ile şikâyetçi A.A.nın olduğunu, kendisi okuma yazma bilmediği için eşi S.Al.ın yardımcı olmak amacıyla kabine girmek istediğini ancak sandık başkanının buna itiraz ettiğini, sandık başkanı kendisine nasıl oy kullanacağını anlatırken bir anda içeride silahların patladığını, korkuyla kendisini dışarı attığını, okuldan çıkıp hızlıca evine gittiğini, olay sırasında da kimin kime ateş ettiğini görmediğini söylemiştir.

xiii. B.A. 3/4/2019 tarihinde alınan ifadesinde;

- Seçim günü Z.P.nin kendisini telefonla arayıp oy kullanması için okula götürmeyi teklif ettiğini, Z.P.ye kendisini başvurucu Haci Sülük'ün evinin yakınından almasını söyleyip saat 10.00 sıralarında söylediği yere eşinin yardımıyla gittiğini, başvurucu Haci Sülük'ün evine ait balkonun altındaki sandalyede oturduğunu, eşinin de yanında durup ayakta beklediğini, bu şekilde yaklaşık yirmi dakika beklediğini,

- Bu sırada başvurucu Haci Sülük'ün eşinin evin içinde olduğunu, ardından evin karşı cephesinden iki genç kişinin geldiğini, bu kişilerin başvurucu Haci Sülük'ün torunları olduğunu, bu iki kişi eve girdikten beş dakika kadar sonra aynı istikametten başvuruculların yürüyerek geldiklerini, bu kişilerin ellerinde ya da üzerlerinde silah bulunmadığını,

- Başvurucu Haci Sülük'ün gelip yanına oturduğunu, diğer başvurucu Ömer Sülük'ün de ayakta beklediğini, bu sırada başvurucu Haci Sülük'ün evde bulunan eşi A.nın başvurucu Haci Sülük'e "İyi bir şey yapmışsın" diye bağırdığını, başvurucu Haci Sülük'ün de "Sus içeri gir" dediğini, bunun üzerine başvurucu Haci Sülük'e konunun ne olduğunu sorduğunda başvurucu Haci Sülük'ün bir şey olmadığını söylediğini ancak kendisinin herhangi bir kişiyi vurduğuna dair bir şey anlatmadığını,

- Konuşma sırasında yanlarına Z.P.nin geldiğini, yanlarına E.P. de gelince eşi, başvurucu Haci Sülük'ün torunları ve başvuruculla birlikte ZP.nin aracına bindiklerini, oy kullanacağı okula gelince araçtan indiğini, diğerlerinin de Pütürge istikametine gittiğini söylemiştir.

xiv. Sanık kurulu başkanı olarak görev yapan R.Y. ifadesinde olay günü oy kullanma meselesi nedeniyle tartışma çıktığını, bu tartışma esnasında başvurucu Haci Sülük ile onun oğlu ve torunlarının maktul İ.A.nın üzerine yürüdüklerini, bu sırada İ.A.ya soba açmakta kullanılan demir çubuk ile vurulduğunu ancak kim tarafından vurulduğunu görmediğini, tarafları sakinleştirmek isterken silah patlama sesleri duyduğunu ancak kimin ateş ettiğini görmediğini, Ma.S.nin elinde silah gördüğünü, silahla vurulmadan önce birinin elini masaya vurarak "Seçim iptal" diye söylediğini ancak bunu kimin söylediğini de görmediğini, maktullerin şüphelilere yönelik fiziksel müdahalede bulunmadıklarını, olay öncesinde ya da olay sırasında başvurucu Haci Sülük'ün oğluna ya da torunlarına hitaben maktullere ateş etmeleri yönünde talimat verdiğini duymadığını söylemiştir.

xv. M.Ö. ifadesinde;

- Olay günü oy kullanma meselesi nedeniyle tartışma çıktığını, kendisinin odaya girerek şikâyetçi A.A. ile tokalaştığı esnada başvurucu Ömer Sülük'ün eğilerek sobanın yanından bir

demir çubuk aldığını ve maktul İ.A.ya bununla vurduğunu, bu esnada başvurucu Haci Sülük'ün kirli sakallı olan torununun elindeki silahı İ.A.ya yönelttiğini,

- Kendisinin koruculara haber vermek üzere dışarıya doğru hareketlendiği esnada içeriden çok sayıda silah sesi geldiğini, daha sonra içeriden insanların kargaşa hâlinde dışarıya kaçtığını ve şikâyetçi A.A.nın kolunu tutarak başvurucu Haci Sülük'e hitaben "Haci bunu neden yaptınız?" diye bağırdığını, içerinden çıkan başvurucu Haci Sülük'ün C.K.ya "Arabayı çalıştır" diye seslendiği,

- C.K. ile başvurucular henüz araca binmeden önce başvurucu Haci Sülük'ün iki torununun okulun aşağı tarafında kaçtığını ve yaklaşık on beş metre sonra durduklarında torunlardan birinin başvurucu Haci Sülük'e Ma.S.nin ayağından vurulduğunu söylediğini, olay sırasında şikâyetçi ile maktullerin üzerinde silah görmediğini beyan etmiştir.

xvi. R.Ö. ifadesinde,

- Olay günü saat 09.30 sıralarında eşiyle oy kullanacakları sandığa geldiklerinde içeride bulunan S.Al.ın, eşi Z.Al.a oy kullanması konusunda yardımcı olmak istediğini ancak maktul İ.A.nın bunun yasak olduğunu söyleyip S.Al.a itiraz ettiğini, bu esnada sandık başkanının ise Z.Al.a nasıl oy kullanacağını anlattığını,

- Bu tartışma esnasında başvurucu Ömer Sülük'ün sobanın yanında bulunan demir çubuğu alarak maktul İ.A.nın kafasına vurmaya, seçmenlerden A.O.A.nın da başvurucu Ömer Sülük'e engel olmaya çalıştığını, maktul İ.A.nın yanında bulunan Ma.S.nin, elindeki tabancayla maktul İ.A.ya bir el ateş ettiğini, kendisinin de sıranın altına eğildiğini, bu sırada çok sayıda silah sesi duyduğunu ancak kimin ateş ettiğini göremediğini, olay öncesinde ya da olay sırasında başvurucu Haci Sülük'ü oğluna veya torunlarına hitaben maktullere ateş etmeleri yönünde talimat verdiğini duymadığını,

- Daha sonra dışarı çıktığında Ma.S.yi elindeki tabancayla okuldan kaçarken gördüğünü, Ma.S. kaçarken ileride durduğunu, Ö.S.nin bu sırada Ma.S.nin yanına gittiğini ve başvurucu Haci Sülük'e "Dede, [Ma.S. de] vurulmuş" diye bağırdığını, ardından da Ö.S., Ma.S. ile başvuruculaın yaya olarak okuldan aşağı doğru kaçtıklarını,

- Başvurucu Haci Sülük'ün okulun yukarısında bekleyen pikap tarzındaki siyah araca binip olay yerinden ayrıldığını, bu aracı C.K.nın kullandığını, olay sırasında maktuller İ.A. ve H.A.nın şüphelilere saldırıda bulunmadıklarını beyan etmiştir.

xvii. Başvurucu Haci Sülük'ün oğlu olan Mi.S. Pütürge Cumhuriyet Başsavcılığınca tanık sıfatıyla alınan ifadesinde;

- Seçim günü farklı mahallelerdeki okulları ziyaret ettiği sırada farklı siyasal parti mensuplarıyla tartışmalar yaşanması üzerine kendi mensup olduğu siyasal partinin binasına parti görevlilerini toplayarak sakin olmaları yönünde telkinde bulunduğunu, bu sırada ağabeyi C.S. ile yeğeni A.S.nin de yanında olduğunu,

- Toplantı bittikten sonra hep birlikte parti binasında kaldıklarını, bireysel başvuruya konu olayı saat 10.30 sıralarında C.S.den öğrendiğini, olayı A.S.ye anlatmadıklarını, yaklaşık bir saat kadar sonra köyden geçmiş olsun dileklerini iletmek için gelen kişilerle konuştukları sırada A.S.nin olayı öğrendiğini,

- Sonrasında Ö.S. ve K.S. ile başvuruculaın ilçe merkezine gelip polis refakatinde jandarma görevlilerine teslim olduklarını, saat 18.00 civarında A.S.nin de olayla ilgili olduğu bilgisi

verilince onu da jandarmaya teslim ettiğini, Ma.S.nin olaydan sonra yaralı olarak kaçtığını duyduğunu, kendisinin olay yerinde olmadığını ve olayın nasıl meydana geldiğini bilmediğini beyan etmiştir.

11. Jandarma görevlilerinin düzenlediği 31/3/2019 tarihli tutanaklara göre; başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük ile Haci Sülük'ün kardeşi K.S. ve torunu Ö.S.nin kendi rızalarıyla teslim olacaklarına dair bilgi edinilmiş ve bu kişiler aynı gün saat 13.55 sıralarında Pütürge ilçe merkezinde bulunan yol emniyet ve kontrol noktasına polis ekipleriyle birlikte gelerek jandarma görevlilerine teslim olmuşlardır. A.S. de saat 18.30 sıralarında jandarma görevlilerine gelerek teslim olmuş, diğer yandan başvurucu Haci Sülük'ün yanında çiftçi olarak çalışan C.K. ise Bölünmez Mahallesi'nde başvurucu Haci Sülük'e ait evde yakalanmıştır.

12. Başvurucu Haci Sülük, şüpheli sıfatıyla kollukta müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınan ifadesinde;

i. Seçim günü A. Partisi adına sandık müşahidi olarak görevlendirildiğini, sabah okulda sandık başkanı ve iki üye ile seçim sandığını hazırladıklarını, maktuller İ.A. ile H.A.nın da başka bir partinin müşahidi olduğunu, oy verme işlemi başladığı sırada yanında torunları Ö.S. ile Ma.S., başvurucu Ömer Sülük ve şikâyetçi A.A.nın olduğunu,

ii. S.Al. ile eşi Z.Al. oy kullanmak için geldiğinde kendisi ve torunlarının Z.Al.a yardım etmek istediklerini ancak maktullerle şikâyetçinin buna itiraz ettiğini, aralarındaki tartışmanın büyüdüğünü ve o kişilerin kendilerinin üzerine yürüdüğünü, bu sırada maktul H.A.nın belinden tabanca çıkardığını görünce kendisini okuldan dışarı attığını, bu arada yoğun şekilde silah seslerinin geldiğini ancak dışarıdaki korucuların da havaya ateş etmeleri nedeniyle kimin kaç el ateş ettiğini bilmediğini,

iii. Kendisi dışarıya çıktıktan kısa süre sonra torunu Ö.S. ile başvurucu Ömer Sülük'ün de geldiğini ancak Ma.S.nin gelmediğini, kalabalıkta yer alan kişilerden Ma.S.nin vurulduğunu ya da kaçtığını duyduğunu, olay yerinden uzaklaştıktan sonra köy minibüsüne denk geldiklerini, sonra da üçü birlikte karakola sığındıklarını,

iv. Ruhsatlı tabancası olduğunu ancak bunu seçim nedeniyle yanına almadığını, bildiği kadarıyla oğlu ve torunlarının da yanlarında silah olmadığını, ölen ve yaralanan kişilerle uzaktan akraba olduklarını, maktul H.A.nın İstanbul'da oturan kardeşleri kendisine yönelik maktule uğrarsa onu ikna edip istediği siyasal partiye oy vereceklerini söyledikleri için olaydan yirmi gün kadar önce S.Al. ile maktul H.A.nın evine gittiğini ancak onu evde bulamadığı için haber bıraktığını,

v. Seçimden bir gün önce de şikâyetçi A.A.nın kendisine "Ne yap yap H.A.ya uğra, uğrarsan oy verecek, gönlünü al" demesi üzerine aynı gün İstanbul'dan gelen kardeşi K.S. ile maktulün evine gittiklerini, o sırada evde yaklaşık beş kişilik bir misafir grubunun olduğunu, maktulün kendilerini soğuk karşıladığını, oğlu için maktulden oy istediğinde maktulün "Ben A. Partisine oy vermem" dediğini, kendisinin de maktule "Bu parti meselesi değil, senin köylün belediye başkanı olacak, bu senin için de şereftir, senin oyun başka oylardan daha değerlidir" dediğini ancak maktulün yüz vermemesi ve kendisinin çeşitli sağlık sorunları olması nedeniyle olayı büyütmediğini ve uzun süre oturmayıp evden ayrıldıklarını savunmuştur.

13. Başvurucu Haci Sülük Pütürge Cumhuriyet Başsavcılığında ve tutuklanması amacıyla sevk edildiği sırada sorguda verdiği ifadelerinde önceki savunmalarını tekrar etmiştir. Bu

beyanlarına ek olarak olay sırasında maktul İ.A.nın belediye başkan adayına küfür ettiğini, kendi ruhsatlı tabancasının olay anında evde olduğunu, olaydan sonra başvurucu Ömer Sülük ile kendi torunu Ö.S. ile yürüyerek D. Mahallesindeki evlerine geldiklerini, evin önünde minibüs şoförü olan Z.P. ile karşılaştıklarını ve onun aracıyla Pütürge'de bulunan iş merkezine geldiklerini, burada da kendilerini alan polislerle birlikte jandarmaya gidip teslim olduklarını, olay anında kimseye ateş etmediğini, yanında çalışan C.K.nın da olay anında orada olmadığını söylemiştir.

14. Kollukta savunma yapmayacağını beyan eden başvurucu Ömer Sülük, şüpheli sıfatıyla Pütürge Cumhuriyet Başsavcılığında müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınan ifadesinde;

i. Olay günü saat 07.00 sıralarında başvurucu Haci Sülük ile kendisinin yeğenleri Ö.S., A.S., Ma.S. ve ağabeyi C.S.nin yanı sıra annesi ve ablasıyla beraber üç ayrı araçla olayın olduğu okula geldiklerini, bu araçlarının ikisinin kiralık, diğerinin de kendilerine ait pikap tarzı bir araç olduğunu, ablası ve C.S.nin oy kullandıktan sonra kiralık araçlardan biriyle Pütürge'ye döndüğünü,

ii. Oy kullanmak için sandığa gelen yaşlı kişilere sandık kurulundaki görevlilerin yardımcı olmasına sandık parti müşahitlerinin karşı çıkmalarının üzerine parti müşahitleri ile oy kullanmak isteyen vatandaşlar arasında tartışma çıktığını, bunun üzerine sandık başkanına oy kullanma işleminin durdurulması ve kolluk kuvvetlerinin buraya intikal etmesi gerektiğini söylediğini, aynı zamanda parti yetkililerinden H.K.yı da arayarak burada oy kullandırılmadığını anlatıp kendilerinin bu duruma müdahil olmasını istediğini,

iii. Bu sırada ağabeyi C.S.nin, oğlu A.S.ye kiralık diğer araçla Pütürge'ye gelmesini söylemesi üzerine A.S.nin kiralık aracı alıp saat 08.30 sıralarında Pütürge'ye doğru yola çıktığını, ardından da Ö.S.nin C.K. ile evde bulunan kadınları evden getirmek için kendi araçlarıyla yola çıkıp eve gittiğini ve bu kişileri evden okula getirdiğini, onlar da oy kullandıktan sonra başvurucu Haci Sülük'ün C.K.ya "Kadınları eve bırak, sonra da gel bizi al, Pütürge merkeze gideceğiz" dediğini,

iv. Daha sonra oyunu kullanmak üzere S.Al. ve Z.Al.ın sandık başına geldiğini, S.Al.ın eşi Z.Al.a oy kullanması konusunda yardımcı olmak istediğini ancak buna parti müşahitlerinin karşı çıktığını, ardından maktul İ.A.nın kendilerini kastederek S.Al.a hitaben "Bu yavşaklara mı güveniyorsun, ben bu yavşakları da devleti de sinkaf ederim" şeklinde küfür etmeye başladığını,

v. Bunun üzerine kapının önünden S.Al. ile İ.Al.ın olduğu noktaya doğru yaklaşmaya başladığını, o esnada tartışmanın büyüdüğünü ve maktul H.A.nın belinden siyah renkli bir silahı çıkardığını gördüğünü, H.A.nın diğer elinde dekoyu renkli tahta bir sopanın olduğunu, bu sırada sol bacağının arka kısmın diz altı tarafına bir darbe aldığını ancak kendisine kimin vurduğunu görmediğini, o anda bir el silah sesi duyduğunu, ama bacağına aldığı darbe nedeniyle yere düştüğü için bu silahı da kimin ateşlediğini görmediğini, yere düştüğü sırada içeriden ve dışarıdan dört ya da beş el silah sesi geldiğini, kendisinin sadece yeğeni Ma.S. ile maktul H.A.nın elinde silah gördüğünü, ama kimin kime ateş ettğini görmediğini,

vi. Ardından okulun dışına çıktığını, dışarıda da yeğenleri Ö.S. ve Ma.S. ile başvurucu Haci Sülük'ü gördüğünü, Ö.S.ye C.K.nın nerede olduğunu sorduğunu, onun yerini öğrenip başvurucu Haci Sülük'ün de koluna girerek Ö.S. ile C.K.nın kullandığı araca binip D. Mahallesi'ne gitmek üzere yola çıktıklarını, yolda giderken başvurucu Haci Sülük'ün Pütürge'ye Z.P.nin aracıyla gideceklerini söylediğini, eve yaklaştıkları sırada Z.P.nin aracını

gördüklerini, o esnada araçta B.A., F.A. E.P. adlı kişilerle birlikte E.P.nin eşinin olduğunu, bu araca Ö.S. ve başvurucu Haci Sülük ile birlikte binip Pütürge'ye geldiklerini, ilçe merkezine geldiklerine kolluk kuvvetlerinin kendilerini beklediklerini görüp onlara teslim olduklarını beyan etmiştir.

15. Başvurucu Haci Sülük'ün torunu ve C.S.nin oğlu olan Ö.S. şüpheli sıfatıyla kollukta müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınan ifadesinde;

i. Seçimden bir gün önce amcası K.S. ve başvurucu Haci Sülük ile ziyaret amacıyla maktul H.A.nın evine uğradıklarını, geldiklerinde evde aynı köyden B.Ç.nin yanı sıra adının M.G. olduğunu tahmin ettiği ve adını bilmediği bir kişinin daha olduğunu, amcası Mi.S.nin belediye başkanı adayı olması nedeniyle başvurucu Haci Sülük'ün maktul H.A.dan oğluna seçimde oy vermesini istediğini, maktulün ise "Ben yüz karton sigara yakalattım, bunun için iki yıl gidip imza attım, ondan dolayı bu hükûmete oy vermem" dediğini, başvurucu Haci Sülük'ün de "Biz senden parti için oy istemiyoruz, köylün için oy ver, senin vereceğin bir oy başka yerde verilen yüz oydan daha kıymetli" dediğini ancak maktul H.A.nın "Ben başka partiye söz verdim, size oy vermem, siz beni adam yerine koymuyorsunuz, daha önce evime gelmediniz, başkalarının evine üç dört kez gittiniz" diye cevap verdiğini, bunun üzerine de başvurucu Haci Sülük'ün daha önce geldiği hâlde kendisini evde bulamadığını söyleyip ayrıca maktulün gönlünü almak için de yabancılara birçok kez gittiğini ancak kendisiyle aynı köyde oturduklarını ve benzer durumdaki başka kişilere de birçok kez gitmediklerini söylediğini,

ii. Maktul H.A.nın oy vermeyeceğini tekrarlaması üzerine başvurucu Haci Sülük'ün "Biz yanlış yere gelmişiz" dediğini ve birlikte evden ayrıldıklarını, bu konuşma sırasında kimsenin maktulü tehdit etmediğini,

iii. Olay günü üç araçla seçimin yapıldığı okula geldiklerini, araçlardan birinde kardeşi Ma.S. ile başvurucu Haci Sülük'ün, halası R.S ile amcasının oğlu C.S.nin diğer araçta, amcası olan başvurucu Ömer Sülük ile babaannesi A.F.S.nin de üçüncü araçta olduğunu,

iv. Olay yerine geldiklerinde amcası K.S.nin Pütürge'de olduğunu, oy verme işlemi başladıktan sonra maktul İ.A.nın oy kullanmaya gelen yaşlı insanlara yardım etmek isteyen kişilere sürekli engel olmaya çalıştığını, S.Al. adlı seçmen de yaşlı eşi Z.Al. ile oy kullanmaya geldiğinde maktullerin S.Al.a da engel olmak istediğini, maktul İ.A.nın S.Al.a "Sen kim oluyorsun da yardım ediyorsun ?" diye S.Al.ın üzerine yürüdüğünü, ardından da onun başvurucu Haci Sülük'e bakarak S.Al.a "Bu yavşaklara mı güveniyorsun ?" dediğini, maktulün kendisinin de üzerine yürüdüğü sırada sol kulağına çok yakın mesafeden silah sesi duyduğunu ve maktul İ.A.nın bacağından vurulduğunu gördüğünü,

v. Sesin şokuyla kulaklarını kapatıp odadan çıkmaya çalıştığını, bu sırada silah seslerinin gelmeye devam ettiğini, o esnada maktul H.A.nın sağ elinde de tabanca, sol elinde de sopa olduğunu ve sopa ile sol omzuna vurduğunu, olay anında kimin ateş ettiğini görmediğini, olay yerinden kaçıp kömürlük odasına saklandığını, oradan ayrılırken de şikâyetçi A.A.nın omzunu tutup kömürlüğe geldiğini gördüğünü,

vi. Bu olaylar sırasında korucuların da havaya ateş ettiklerini, ortalık karışınca kardeşi Ma.S.nin korkup kaçtığını, onun elinde silah olmadığını, dışarı çıktığında da silahlı bir kişi görmediğini,

vii. Sonrasında başvurucu Haci Sülük'ün yanında çalışan C.K.nın pikap araç ile olay yerinin aşağısındaki yola geldiğini, kendisinin de korkuyla araca atladığını, sonra da başvuruculların

araca bindiğini, böylece hep birlikte olay yerinden ayrılıp D. köyündeki evlerine gittiklerini, oradan da Z.P. adlı kişinin minibüsüne binip Pütürge'de bulunan Haci Sülük İş Merkezine geldiklerini, orada babası C.S., amcaları K.S. ile Mi.S., kardeşi A.S. ile polislerin olduğunu, polis ekipleriyle jandarma görevlilerine teslim olduklarını beyan etmiştir.

viii. Ö.S. Pütürge Cumhuriyet Başsavcılığında ve tutuklanması amacıyla sevk edildiği sırada sorguda verdiği ifadelerinde önceki savunmalarını tekrar etmiştir.

16. Başvurucu Haci Sülük'ün torunu ve C.S.nin oğlu olan A.S. şüpheli sıfatıyla kollukta müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınan ifadesinde;

i. Olayda ölen ve yaralanan kişileri aynı köyden olmaları nedeniyle tanıdığını ve bu kişilerle arasında önceden bir husumet olmadığını, olay günü kullandığı araçla, babası C.S. ve halası R.S. ile oy kullanmak için okula geldiklerini, bir süre sonra da kardeşleri Ö.S., Ma.S. ve babaannesi ile başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük'ün geldiğini, amcası K.S.nin olay günü okula hiç gelmediğini,

ii. Oy kullanma işlemleri öncesinde maktullerin sandık alanında gerekli düzenlemeleri yaptıklarını, o esnada şikâyetçi A.A.yı okulda görmediğini, babası ve babaannesinin oy kullandıktan sonra okuldan ayrıldığını, sonrasında babasının kendisini telefonla arayıp Pütürge'de amcası Mi.S.ye saldırdıklarını söyleyip onun yanına gitmesini söylediğini, bunun üzerine oy kullanıp saat 08.40 sıralarında aracıyla oradan ayrıldığını, babası ve halasının da aynı marka olmakla birlikte farklı bir araçla okuldan ayrıldığını, yolda giderken araçta benzin olmadığını fark ettiğini, D. Mahallesi'ndeki evlerinde şişe içinde benzin olduğu için onu almak amacıyla eve uğradığını,

iii. Benzini doldurup evden çıkarken C.K. ile karşılaştığını ancak durmadan yola devam ettiğini, Pütürge'deki akaryakıt istasyonuna gidip benzin aldığını, okulda meydana gelen olayı sonradan öğrendiğini, kimseye ateş etmediğini, olay günü okula gelen akrabalarında da silah görmediğini ancak Pütürge'de amcası Mi.S.nin yanına gittiğinde onun ofisinde olduğu sırada amcasının ruhsatlı tabancasını çekmeceden alıp vermesini istemesi üzerine bu tabancayı alıp amcasına verdiğini, aralarında söz konusu olay nedeniyle oluşan husumet nedeniyle şikâyetçi A.A.nın olaya karışan kişiler arasında kendi adını da vermiş olabileceğini ileri sürmüştür.

iv. A.S. Pütürge Cumhuriyet Başsavcılığında ve tutuklanması amacıyla sevk edildiği sırada sorguda verdiği ifadelerinde önceki savunmalarını tekrar etmiştir.

17. Başvurucu Haci Sülük'ün yanında çalışan C.K. şüpheli sıfatıyla kollukta müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınan ifadesinde;

i. Seçim günü başvurucu Haci Sülük'ün torunu Ö.S.nin pikap araç ile gelip oy kullanmak için kendilerini götürdüğünü, oy kullandıktan sonra Ö.S.nin kendisinden oy kullanmaya birlikte geldikleri kadınları eve bırakmasını ve oradaki diğer aracı alıp gelmesini istediğini, eve geldiği sırada başvurucunun diğer torunu olan A.S.yi siyah bir araçla Pütürge istikametine giderken gördüğünü, ancak yanında kimseyi görmediğini, kendisinin de araçla oy kullanılan okulun yukarısına gelip aracı park ettiğini,

ii. Okula doğru gitmekte iken silah seslerinin geldiğini, o sırada da kalabalık bir grubun okuldan dışarı kaçtığını, Ö.S. ile başvuruculari okuldan çıkarken gördüğünü, başvurucu Haci Sülük'ün kardeşi K.S. ile diğer torunu A.S.yi görmediğini, başvurucu Haci Sülük'ün kendisinden aracı getirmesini istediğini, bunun üzerine araca doğru gittiğini, o sırada

başvurucu Haci Sülük'ün torunu olan Ma.S.yi elinde kısa namlulu siyah bir tabanca tutarken gördüğünü, Mi.S.nin tabancayı kendisine doğru atıp tutmasını istediğini ancak Mi.S.ye tabancayı almayacağını söylediğini, bunun üzerine Mi.S.nin yere attığı tabancayı geri alıp kaçtığını,

iii. Araçla okulun yanına gelip önce başvurucu Haci Sülük'ü, sonra da yolun aşağısına doğru kaçan başvurucu Ömer Sülük ise Ö.S.yi aldığını, birlikte Pütürge istikametine giderlerken başvurucu Haci Sülük'ün aracı tanıyabileceklerini söyleyip eve gitmesini söylediğini, bunun üzerine D. Mahallesi'nde bulunan eve gittiklerini, başvurucular ile Ö.S.nin araçtan indikten sonra başvurucu Haci Sülük'ün kendisinden B. adlı yaşlı bir kişiyi oy kullanmaya götürmesini istediğini, bunun üzerine oradan ayrıldığını ve başvurucu ve yanındakileri bir daha görmediğini, onların Pütürge'ye hangi araçla gittiklerini de görmediğini söylemiştir.

iv. C.K. Pütürge Cumhuriyet Başsavcılığında ve tutuklanması amacıyla sevk edildiği sırada sorguda verdiği ifadelerinde önceki savunmalarını tekrar etmiştir.

18. Başvurucunun kardeşi olan K.S. kollukta müdafiinin de hazır bulunmasıyla ve şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde İstanbul'da oturduğunu, yeğeni olan Mi.S. belediye başkan adayı olduğu için ona destek olmak için Pütürge'ye geldiğini, seçim günü sürekli olarak Pütürge'de durduğunu ve olayın gerçekleştiği okula gitmediğini söylemiştir.

19. Başsavcılığın talebi üzerine Pütürge Sulh Ceza Hâkimliği başvurucu Haci Sülük'ün torunu ve C.S.nin oğlu olan Ma.S. hakkında 31/3/2019 tarihinde yakalama emri düzenlemiştir.

20. Başvurucu Haci Sülük'ün torunları olan A.S. ve Ö.S.nin yanı sıra başvurucular ile C.K. tutuklanmaları talebiyle 4/4/2019 tarihinde yapılan sorguları sonucunda C.K. suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçundan, diğerleri ise kasten öldürme ve kasten yaralama suçlarından dolayı tutuklanmışlardır.

21. Merkez Jandarma Kriminal Laboratuvar Amirliğinin 3/4/2019 tarihli uzmanlık raporuna göre, olayın taraflarının el, yüz ve giysileri ile olay yerinde kullanılan araçtan ve başvurucu Haci'nin evinde yapılan arama işlemi sırasında çamaşır makinesinin içinde ele geçirilen giysilerden alınan svap örneklerinin incelenmesi sonucunda;

i. Maktullerden alınan tüm svap örneklerinde atış artıklarının tespit edildiği, İ.A.ya yapılan atışın uzak atış, H.A.ya yapılan atışın ise yakın atış olduğu belirlenmiştir.

ii. Başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük ile Ö.S. ve A.S.ye ait tüm svaplar, başvurucu Haci Sülük'ün kardeşi olan K.S.ye ait yüz svabı ile pardesü, yine başvurucu Haci Sülük'ün yanında çalışan C.K.ya ait sağ el ve yüz svabı ile kaban ve şikâyetçi A.A.ya ait tüm svaplar üzerinde atış artıklarının tespit edildiği, şikâyetçi A.A.ya yapılan atışın uzak atış olduğu tespit edilmiştir.

iii. Pikap olarak tabir edilen kamyonetin koltukları, kapı açma kolları, el freni ve vites topuzuna ait svaplar üzerinde de atış artıkları tespit edilmiştir.

22. Maktuller üzerinde yapılan otopsi işlemleri sonucunda düzenlenen raporlarda şu tespitlere yer verilmiştir:

i. Maktul İ.A.nın vücudunda bir adet ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası bulunduğu ve yaralanmanın tek başına öldürücü nitelikte olduğu, cesetten mermi çekirdeği elde edilemediği ve kişinin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı iç organ

ve büyük damar yaralanmasından gelişen iç kanama sonucu meydana geldiği belirtilmiştir.

ii. Maktul H.A.nın vücuduna yedi adet ateşli silah mermi çekirdeği isabet ettiği, bunlardan üçünün neden olduğu yaralanmanın tek başına öldürücü nitelikte olduğu, diğer ateşli silah yaralanmalarının tek başına öldürücü veya basit tıbbi müdahale ile giderilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, kişinin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı kot kırıkları ile birlikte iç organ ve büyük damar yaralanmasından gelişen iç kanama sonucu meydana geldiği belirtilmiştir.

23. Olay yerinde yapılan inceleme sonucunda tespit edilen mermi kovanları ile başvurucu Haci Sülük'ün evinde yapılan arama işlemi sonucunda ele geçirilen tabanca üzerinde yapılan inceleme sonucunda düzenlenen raporda, bu kovanlara ait mermilerin başvurucuya ait tabancadan atılmadığı, bunun dışında iki ayrı silahtan atıldığı belirlenmiştir.

24. Soruşturmanın tamamlanması sonucunda Pütürge Cumhuriyet Başsavcılığının düzenlediği fezleke üzerine Malatya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 10/5/2019 tarihinde; başvurucu Haci Sülük'ün yanında işçi olarak çalışan C.K. hakkında suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme ile suçluyu kayırma suçlarından, başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük ile başvurucu Haci Sülük'ün torunları olan A.S., Ma.S. ve Ö.S. hakkında 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a aykırılık, şikâyetçi A.A.ya yönelik kasten yaralama ile maktuller İ.A. ve H.A.ya yönelik kasten öldürme suçlarından cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlemiştir. Anılan iddianamede soruşturma kapsamında alınan tüm beyanlar ile uzmanlık raporlarına yer verilmiş, bunun yanı sıra başvurucu Haci Sülük'ün müdafiinin gizli tanık dinletme talebinde bulunduğu, bu doğrultuda ilgili kişi hakkında gizli tanıklık yapması konusunda karar verilerek ifadesinin alındığı belirtilmiştir. Söz konusu kişinin iddianameye aktarılan ifadesi şöyledir:

"Şüpheli müdafilerinden Av. Soner Demirci'nin Pütürge Cumhuriyet Başsavcılığına sunmuş olduğu 03/04/2019 tarihli gizli tanık dinletilme talebi üzerine kimliğinin açığa çıkması durumunda hayatının tehlikeye düşeceğini belirten şahıs hakkında gizli tanıklık kararı verilerek alınan ifadesinde özetle, 22/03/2019 günü tarafımıza kimliğinin deşifre olmaması adına haricen bahsettiği mekanda oturduğu esnada içeriye isimlerini ifadesinde zikrettiği 4 şahsın geldiğini, seçimi nasıl kazanırız şeklinde konuştuklarını, konuşma esnasında 'biz o vatandaşa 30000 TL verirsek seçimi kazanırız' dediklerini, konuşmanın ardından bu 4 kişinin dışarıya çıktığını, 31/03/2019 günü oy kullandıktan sonra saat 09:00 sıralarında, 22/03/2019 günü bulunduğu mekana tekrar gittiğinde, Askerlik şubesinin ilerisindeki okulda tarafların kavga ettiklerini duyduğunu yine ifadesinde zikrettiği 3 şahsın aralarında geçen 'yukarıya haber salın tedbirlerini alsınlar' şeklindeki konuşmayı duyduğunu beyan etmiştir."

25. Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesi 14/5/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda; başvurucular ile diğer sanıkların duruşmaya katılımlarının Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla sağlanmasına, soruşturma evresinde beyanları alınan B.A., R.Ö., M.Ö., H.Y., Z.P., C.A., B.B., B.Ç., A.O.A. ve G.O.G.nin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasına dair işlemin istinabe yoluyla gerçekleştirilmesine ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 19. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca davanın nakline gerek olup olmadığı konusunda Malatya Valiliğinden görüş alınmasına karar verilmiştir.

26. Başvurucular ile diğer sanıkların müdafii ise 27/5/2019 tarihli dilekçesiyle, duruşmaya katılımın SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına ve tanıkların ifadelerinin istinabe suretiyle

alınmasına dair kararlara itiraz ederek sanıkların ve kendilerini sorgulama imkânı sağlanabilmesi için de tanıkların duruşmada bizzat hazır edilmelerini talep etmiştir. Başvurucular ve diğer sanıklar müdafiileri 18/6/2019 tarihli dilekçelerinde de; olay anında sınıfta seçmen olarak bulunan tüm tanıkların şikâyetçi ve maktullerin uzaktan akrabası ya da onlarla veya sanıklarla farklı nedenlerle husumetli olduklarını ileri sürmüş ve bu kişilerin ifadelerinin istinabe yoluyla alınması durumunda gizli tanıklığa dair hükümlerin uygulanmasını talep etmiştir.

27. Yargılama sırasında duruşma hazırlığı işlemleri kapsamındaki istinabe talepleri doğrultusunda Mi.S. ve şikâyetçiler A.A. ile maktullerin eşleri F.A. ve N.A. dışındaki tanıkların ifadeleri, istinabe talep edilen mahkemede yapılan ve başvuruculaın müdafiilerinin de hazır bulundukları duruşmalarda alınmıştır. Bu duruşmalarda başvuruculaın müdafileri tanıklara doğrudan veya ilgili mahkemenin hâkimi aracılığıyla sorular yöneltmiş, tanıklar ifadelerinde bu sorulara yönelik cevaplar da vermişlerdir. Diğer yandan, tanıklardan H.Ç.nin ifadesi istinabe talep edilen mahkemede alındıktan sonra bu tanık duruşmada hazır edilerek de ifade vermiştir.

i. Şikâyetçi A.A. ifadesinde önceki beyanlarından kısmen farklı olarak oy kullanma tartışması sırasında her iki başvurucunun da odadan dışarı çıktıklarını, bu kişiler odaya yeniden geldiklerinde ikisinin de ellerinde silah, başvurucu Ömer Sülük'ün elinde ayrıca demir çubuk olduğunu, içeri girip ateş ettiklerini, aynı zamanda hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair ek karar verilen K.S. ile sanıklar Ö.S. ve Ma.S.de de silah olduğunu ve onların da ateş ettiğini, başvurucu Haci Sülük'ün kendisine ateş ettiğini, ancak silahın ateş almadığını, bunun üzerine başvurucu Haci Sülük'ün önce kendi silahına küfür ettiğini, odadan çıkarken de bu kez kendisini kolundan vurduğunu beyan etmiştir.

ii. Maktul İ.A.nın eşi F.A. ifadesinde; olay günü eşinin S. adlı siyasi partinin sandık müşahidi olarak görev yaptığını, eşinin annesi Ay.A.dan duyduğu kadarıyla eşinin seçimin yapıldığı okula silahsız olarak gittiğini, başvurucu Haci Sülük'ün eşinin yanına gelip para teklif ettiğini, ancak eşinin bunu reddettiğini, bu hususu önceden eşinin kendisine anlattığını, yine Ay.A.dan duyduğu kadarıyla başvurucu Haci Sülük'ün H.A.yı eşi İ.A.nın yanında da tehdit ettiğini söylemiştir.

iii. Maktul H.A.nın eşi N.A. ifadesinde; seçimden iki gün önce evlerine başvurucu Haci Sülük ile torunu sanık Ö.S. ve kardeşi K.S.nin geldiğini, bu sırada evde H.Ç., B.Ç., H.G. ile maktul İ.A.nın da olduğunu, gelen kişilerden başvurucu Haci Sülük ile torunu sanık Ö.S.de silah olduğunu, evde yaklaşık on beş dakika kaldıklarını, başvurucu Haci Sülük'ün maktul H.A.dan oy istediğini, maktulün de oyuna karışamayacaklarını söylemesi üzerine başvurucu Haci Sülük'ün "Oyunuzu bize verin yoksa sana da yazık olacak bize de yazık olacak" dediğini, maktul başvurucu Haci Sülük'e elini uzattığı hâlde elini sıkmadan evden ayrıldıklarını söylemiştir.

iv. Tanık H.Y.;

- Soruşturma evresinde gösterilen fotoğraflara istinaden verdiği ifadesini tekrar ettiğini, bu fotoğraflarda gördüğü kişilerin akraba ve sınıf içerisinde beş kişi olduklarını hatırladığını, sandık görevlileri ile eşine yardım etmek isteyen kişi arasında tartışma yaşandığını, seçimin başladığı saatten itibaren olayın yaşandığı ana kadar hep sınıfta olup hiç sınıftan ayrılmadığını, içerideyken, ilk ifadesinde bahsettikleri dışında bir sözlü veya fiziksel tartışma görmediğini, demir sopayı alıp partili üyenin üzerine yürüyen kişinin dışarıdan gelip demir sopayı alıp almadığını hatırlamadığını, demir sopayı alan kişinin sopayı almadan

önce telefonda konuşurken "Bu seçim iptal" dediğini duyduğunu, silah seslerinden sonra korucunun tuttuğu ve elinde silah olan kişi ile bir başkası arasında silah alıp verme olayı olduğunu tam hatırlayamadığını söylemiştir.

- Başvurucular ile diğer sanıkların müdafiinin sorusu üzerine tanık H.Y., fotoğraf hafızasının iyi olduğunu, soruşturma evresinde olayı anlatırken kendisine gösterilen fotoğraflardan hareket ettiğini, gördüğü kişilerin isimlerini bilmediğinden net olarak ifade edemediğini, silah tutan kişinin grupta yer alan en genç kişi olduğunu, kendisine kaç adet fotoğraf gösterildiğini hatırlamadığını, kollukta ifadesi alınırken Cumhuriyet savcısının elindeki cep telefonundan fotoğraflar gösterdiğini, sonra ifadeye ara verildiğini, Cumhuriyet savcısı dışarıdayken orada bulunan bir kamu görevlisinin söz konusu fotoğrafları bulunan kişiler arasında akrabalık bağı olduğunu söylediğini, ancak ifadeye devam edildiğinde kendisine bu yönde bir açıklama yapılmadığını, fotoğraflar gösterildikten sonra bu kişilerin beş kişi oldukları yönünde zihnini toparladığını, fotoğraflar gösterilmeseydi bu kişileri 3-4 kişi olarak yine ifade edebilecek olduğunu, olayları anlatırken, örneğin "Demir sopayı alıp yürüdü" derken kendisine gösterilen fotoğraflar üzerinden teşhiste bulunup "Bu kişi demir sopayı aldı" şeklinde ifade verdiğini beyan etmiştir.

v. Tanık R.Ö. önceki ifadesine ek ve bu ifadeden kısmen farklı olarak tartışma sırasında maktul İ.A.nın S.Al.a hitaben "Sen bu yavşaklara mı güveniyorsun ?" dediğini, olay öncesinde herhangi birinin "Seçim iptal" diye bağırdığını duymadığını, Ma.S. ateş ettiği sırada başvurucu Haci Sülük'ün "Yapmayın, durun" dediğini, silah sesini duyunca masanın altına sanık Ö.S. ile birlikte girdiklerini, okuldan çıktığında eşinin kendisini hızlıca oradan uzaklaştırması nedeniyle sanık A.S.yi olay yerinde ve sanıkların okuldan nasıl ayrıldıklarını görmediğini beyan etmiştir.

vi. Tanık Z.P. önceki beyanlarına ek olarak olay günü saat 09:00 sıralarında başvurucu Haci Sülük'ün kendisini telefonla arayıp E.P. ile B.A.yı oy kullanmaları için götürmesini istediğini, bunun için başvurucu Haci Sülük'ün evine gittiğinde yanına başvuruculların geldiğini, o sırada başvurucu Haci Sülük'ün eşinin başvurucu Haci Sülük'e "Ne yaptın, bir çocuğa sahip çıkamadın" dediğini, bunun üzerine sanık Ö.S.ye ne olduğunu sorduğunda "Sandıkta kavga çıktı, kardeşim Ma.S.yi vurdular, Ma.S de onlardan iki kişiyi vurdu" dediğini söylemiştir.

vii. Tanık C.A. önceki beyanlarına ek olarak olaydan sonra dışarıda havaya ateş ettiğinde kalabalığın okulun dışına çıktığını, kalabalık içerisinde bulunan başvurucu Haci Sülük'ün kendisine doğru iki elini açarak "İçeride olay olduğunda neredeydiniz?" diye sorduğunda ona içeri girmeye yetkileri olmadığını söylediğini, başvurucu Haci Sülük'ün yanında diğer başvurucu ile sanık Ö.S.nin de olduğunu, başvurucu Ömer Sülük'ün elinde demir çubuk tuttuğunu, başvurucu Haci Sülük'ün elinde bir şey olmadığını hatırladığını, kalabalık dağıldığında okulun aşağısında bir kişinin Ma.nın kurşun yediğini söylediğini beyan etmiştir.

viii. Tanık B.B. önceki beyanlarına ek olarak olay sonrası vurulduğu söylenen Ma. adlı kişinin elinde siyah bir cisim olduğunu, bu cismi saklayarak kardeşi sanık Ö.S.ye verdiğini, sanık Ö.S.nin de bu cismi alıp montunun içine saklar gibi hareketler yaptığını, sonra da ikisinin birlikte okuldan aşağı doğru gittiklerini söylemiştir.

ix. Tanık G.O.G. önceki beyanlarına ek ve bu ifadesinden kısmen de farklı olarak tartışma sırasında tanık A.O.A.nın başvurucu Ömer Sülük'ü tuttuğunu, silah sesleri duyduğunda olayın şokuyla başvuruculların odada olup olmadığını hatırlayamadığını, sanık Ma.S.nin de odada olduğunu ancak sanık A.S.nin orada olmadığını, dışarı çıkınca başvurucu Haci Sülük'ün yavaş hareketlerle camiye doğru gittiğini gördüğünü, bunun dışında kimseyi

görmediğini, sanık C.K.nın araç kullandığını ancak bu araçta başka kimseyi görmediğini, oğlu olan F.den duyduğu kadarıyla maktullerin seçimlerden önce yaptıkları konuşmada seçim günü olay çıkaracaklarını söylediklerini, oğlunun arkadaşı O.K.nın bu durumla ilgili olarak şikâyetçi A.A.yı arayıp olaya müdahale etmesini istediğini ancak A.A.nın buna çare bulamayacağını söylediğini beyan etmiştir.

x. Tanık M.Ö. önceki beyanlarına ek olarak sanıklar Ma.S. ile Ö.S.nin, eşi R.Ö.nün yeğenleri olduğunu, bu durumu da seçim günü eşiyle okula geldiklerinde eşinin kendisini bu kişilerle tanıştırması sonucu öğrendiğini, olay sonrası okuldan çıktığında sanık Ma.S.yi okulun aşağı kısmında karların üzerinde oturur vaziyette gördüğünü, bu sırada onun yanına başvurucu Ömer Sülük'ün gidip başvurucu Haci Sülük'e "Bu da vurulmuş." diye seslendiğini, sanık C.K.nın arabayı çalıştırdığını ancak diğer sanıkların bu arabaya binip binmediklerini görmediğini söylemiştir.

xi. Tanık H.Ç.;

- İstinabe yoluyla alınan ifadesinde önceki beyanlarından kısmen farklı olarak olay anında ismini bilmediği genç bir çocuğun elini beline attığını, başvurucu Haci Sülük'ün bu çocuğa "Dur yapma [Ma.]" dediğini, kendisini dışarı attığı anda silahların patladığını, başvurucu Haci'nin uyardığı ve elinde net olarak silah gördüğü kişinin maktul İ.A.yı vurduğunu, bu sırada kendisinin odadan dışarı çıktığını ve birçok silah sesi duyduğunu, "Seçim iptal" diyerek elini masaya vuran kişinin maktul İ.A. olduğunu, başvurucu Haci Sülük ve ailesi okuldan siyah bir araçla ayrılırlarken bahsettiği o genç kişinin sendeleyerek gittiğini, başvurucu Haci Sülük ile maktul İ.A.da silah görmediğini, başvurucu Haci Sülük dışında, onun oğlu ve torunlarını tanımadığını, istinabe talep edilen mahkemede alınan ifadesinin önceki beyanlarına göre daha doğru olduğunu beyan etmiştir.

- Mahkemede alınan ifadesinde ise; başvurucu Ömer Sülük'ün eline demir alıp maktul H.A.nın üzerine yürüdüğünü, başvurucu Haci Sülük'ün oğlu ve torununun elinde silahlar olduğunu, başvurucu Ömer Sülük'ün "Seçim iptal" diye bağırdığını, olay öncesi yaşanan tartışma sırasında sınıfta olmadığını, kolluktaki ifadesi sırasında görevlilerin kendisine gösterdikleri fotoğraflar üzerinden teşhislerde bulunduğunu, istinabe yoluyla alınan ifadesinin doğru olmadığını ve beyanlar arasındaki farklılığın nedenini söylemek istemediğini, olaya ilişkin kollukta verdiği ifadenin doğru olduğunu, sanık Ö.S.nin maktul İ.A.ya ateş ettiğini, başvurucu Ömer Sülük'ün de bir elinde demir çubuk, diğer elinde de tabanca olduğunu söylemiştir.

xii. Tanık E.Y. önceki beyanlarına ek olarak olay anında odadan çıkanlarda silah görmediğini, sanık Ma.S.nin "Yaralandım" dediğini, başvurucu Haci Sülük'ün kimseye talimat vermediğini söylemiştir.

xiii. Tanık S.Al. önceki beyanlarından kısmen farklı olarak olay anındaki tartışma sırasında başvurucu Ömer Sülük'ün sopayla maktul İ.A.ya vurduğunu, şikâyetçi A.A.nın da "Durun ne yapıyorsunuz?" dediğini, sonrasında sanık Ma.S.nin başvurucu Ömer Sülük'ün önüne geçerek silahla maktul İ.A.yı vurduğunu, bunu görünce kendisinin dışarı kaçtığını, bu kişilerin okuldan nasıl çıktıklarını görmediğini, seçimden önce maktul H.A.nın evine oy istemek için kendisinin de gittiklerini ancak o anda maktul H.A.nın evde olmadığını, kavga sırasında maktul İ.A.nın "Sen bunlara mı güveniyorsun?" diye, başvurucu Haci Sülük'ün de sanık Ma.S.ye "Yapma!" diye bir söz söylediğini duymadığını, başvurucu Haci Sülük'ün kimseye herhangi bir talimat verdiğini de duymadığını, sanık Ma.S.den başkasında silah görmediğini beyan etmiştir.

xiv. Sandık başkanı olan tanık R.Y. olay öncesi müşahitlere Z.Al.ın yerine eşinin oy kullanıp kullanamayacağını sorduğunda müşahitlerinden birinin kabul ettiğini, diğerinin ise reddettiğini, bunun üzerine tartışmanın kavgaya dönüştüğünü, akabinde silah sesi duyduğunu, fakat kimin silah kullandığını görmediğini, ismini hatırlayamadığı, fakat daha önceki beyanında kendisine teşhis ettirilen kişinin elinde silah olduğunu, bu kişinin silahı tavana doğrultuğunu, ancak bu kişinin silahını kullanıp kullanmadığını bilmediğini söylemiştir. Tanığa soruşturma evresindeki ifadesi okunduğunda, ilk ifadesinin daha doğru olduğunu, bu ifadesinde olayı eksik anlatmış olabileceğini, silahı tavana doğru doğrultan kişinin önceki ifadesinde belirttiği gibi Ma.S. olduğunu, ortam kalabalık olduğu için demir sopa ile maktul İ.A.nın üzerine yürüyen kişiyi hatırlamadığını, ancak sopayı havada gördüğünü, masaya vurulduğunu ve bir kişinin "Bu seçim iptal" diye bağırdığını hatırladığını, kimin bağırdığını görmediğini, Ma.S. dışında bir kişide silah görmediğini, kollukta başvurucu Hacı Sülük'ün torunlarını sosyal medya hesapları üzerinden fotoğraflarını göstermek suretiyle kendisine teşhis yaptırıldığını, maktulleri de sosyal medya üzerinden fotoğraflarına bakarak ayırt ettiğini, ismini söylediği kişiler dışında başkalarının fotoğraflarının kendisine gösterilmediğini, olay günü ortamda karmaşa olduğu için kimin kime nasıl davrandığını, ne söylediğini görmediğini söylemiştir.

xi. Tanıklar Z.Al., Mi.S., R.K., B.A. ve B.Ç. olay anına dair genel itibarıyla önceki ifadelerini tekrar etmişlerdir.

28. Yargılamada ilk celsenin yapılmasından önce davanın nakli hususunda Malatya Valiliği tarafından bildirilen görüş ve Bakanlığın nakil istemi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesi 8/7/2019 tarihinde yargılama sırasında güvenlik önlemleri alınsa bile toplumsal olaylar çıkabileceği ve tarafların ciddi tehditler altında kalabileceği, buna bağlı olarak yargılamanın düzenli yapılamayacağı, kamu güvenliği yönünden açık ve yakın tehlikenin söz konusu olabileceği gerekçesiyle kamu davasının Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) nakline karar vermiştir. Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesi de yargılamaya devam edilmek üzere 25/7/2019 tarihinde dosyanın ilgili Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.

29. Başvurucular ile diğer sanıklar müdafileri ilk celse öncesinde Mahkemeye sundukları 20/8/2019 tarihli dilekçeyle tüm sanıkların duruşmaya katılımlarının SEGBİS yerine bizzat hazır edilmek suretiyle sağlanmasına dair taleplerini tekrar etmişlerdir. Mahkeme ise 21/8/2019 tarihinde yaptığı duruşma hazırlığı işlemleri sırasında tüm sanıkların duruşmaya katılımlarının tutuklu bulundukları ceza infaz kurumları ile SEGBİS bağlantısı kurularak sağlanmasına karar vermiştir.

30. Mahkeme, soruşturma evresinde koruma kapsamına alınan ve Mavi kod adı verilen gizli tanığı, Mahkemede hazır bulunması nedeniyle tarafların hazır bulunmadığı 8/10/2019 tarihli oturumda tanık sıfatıyla ifadesini almıştır. Gizli tanık ifadesinde iddianamede yer verilen anlatımını tekrar etmiştir.

31. Yargılamanın 8/10/2019 tarihli celsesinde SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılımları sağlanan başvurucular ile diğer sanıkların sorguları yapılmıştır. Bu celsede ayrıca, duruşmada hazır bulunan şikâyetçi A.A. ile maktul İ.A.nın eşi F.A. ile maktul H.A.nın eşi N.A.nın duruşmalara katılan olarak kabullerine de karar verilmiş ve H.Ç., B.K. ve başvurucu Haci Sülük müdafiinin talebi üzerinde K.S., H.K. ve F.G.nin tanık sıfatıyla ifadeleri alınmıştır. Başvurucu Haci Sülük müdafii aynı zamanda olay günü sanık kurulu başkanı olan tanık R.Y.nin telefonla görüştüğü M.O. adlı kişinin de tanık olarak ifadesinin alınmasını talep etmişse de Mahkeme, tanık R.Y.nin beyanlarına göre M.O.nun olay yerinde olmadığı ve olayı

da doğrudan görmediği gerekçesiyle bu kişi yönünden tanık dinletme talebini reddetmiştir. Mahkeme bu celse sonunda, kendisine ulaşılamayan sanık Ma.S. yönünden davanın ayrılmasına karar vermiştir.

32. Yargılama sırasında Mahkemenin talebi doğrultusunda, telekomünikasyon operatörlerine ait olup olayın gerçekleştiği yer civarında bulunan baz istasyonları, bunların olay yeri civarına olan mesafeleri ile sanıkların kullandıkları GSM hatlarının kullanımına dair incelemeye esas olmak üzere istinabe yoluyla Pütürge Asliye Ceza Mahkemesince keşif yapılmıştır. Bu işlem sonrası düzenlenen bilirkişi raporu da celse arasında dosyaya sunulmuştur.

33. Başvurucular ve diğer sanıkların yargılama boyunca duruşmalara katılımları SEGBİS aracılığıyla sağlanmış ancak hükmün kurulduğu son celsede başvurucu Haci Sülük'ün müdafiileri hazır bulunmakla birlikte başvurucu Haci Sülük sağlık sorunlarından dolayı hastaneye kaldırılmış olması nedeniyle son celsede hazır edilememiştir. Diğer yandan Mahkeme, maktullerin olay anında sandık kurulu üyesi olarak görev yaptıkları 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 21. maddesinin (13) numaralı fıkrası uyarınca bu kişilere karşı işlenen suçların devlet memurlarına karşı işlenmiş gibi cezalandırılacağına dair hüküm uyarınca maktullere yönelik eylemin kasten öldürme suçunun nitelikli hâlini oluşturabileceği gerekçesiyle başvurucular ile sanıklar Ö.S. ve A.S.nin bu hususta ek savunmalarını almıştır.

34. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucular ile sanıklar Ö.S. ve A.S.nin; maktuller İ.A. ve H.A.nın öldürülmesi nedeniyle nitelikli kasten öldürme suçundan iki kez müebbet hapis, katılan A.A.nın yaralanması nedeniyle kasten yaralama suçundan 1 yıl 10 ay 15 gün hapis ve 6136 sayılı Kanun'a aykırılık suçundan da 10 ay 25 gün hapis; sanık C.K.nın ise suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme ile suçluyu kayırma suçlarından ayrı ayrı 2'şer yıl 1'er ay hapis cezasıyla cezalandırılmalarına karar vermiştir.

35. Gerekçeli kararda, başvurucular ile davasının ayrılmasına karar verilen Ma.S. dışındaki diğer sanıkların yargılama sırasında alınan savunmalarına şu şekilde yer verilmiştir:

"SANIK [A.S.] SEGBİS SİSTEMİ İLE MÜDAFİİ HUZURUNDA ALINAN SAVUNMASINDA ÖZETLE : 'Sabah saat 06:30 civarında babası ve halası ile birlikte okula oy kullanmaya gittiğini, babası ve halası oyunu kullandıktan sonra arkalarından babaannesi, amcası, abisi ve kardeşi [Ma.S.nin] geldiğini, saat 08:30 sıralarında telefon geldiğini ve amcasına bir saldırı olduğunu, [Ma..S.nin] Pütürge merkeze gittiğini, kendisinin de bir şey var mı diye Pütürge merkeze doğru yola çıktığını, plakasını tam olarak hatırlayamadığı [...] Kia Sportic Jeep marka aracında benzin olmadığını fark ettiğini, evine [Ş.A.nın] benzin bıraktığını, bu nedenle önce eve giderek aracına yaklaşık 4-5 litre benzin koyduğunu, tek başına Pütürge Merkeze giderken yolda [sanık C.K.yı] gördüğünü, [C.K.nın] aracında hanımların olduğunu ve onları eve bıraktığını, [C.K.] ile konuşmadığını, sadece yol verdiğini ve Pütürge merkeze gitmek için yola devam ettiğini, saat 09:30 - 10:00 civarında Pütürge Merkeze geldiğini ve aracına 200 TL'lik benzin aldığını, benzinlikte ismini tam olarak bilmediği genç bir çocuğun kendisine 'sıkıntı mı yaşıyorsunuz' diye sorduğunu, kendisinin de 'bilmiyorum yaşıyorum, yaşıyoruz' gibi bir cevap verdiğini, daha sonra benzin istasyonunun 200-300 metre ilerisinde bulunan iş hanının önüne geçtiğini, [...] numaralı telefonu kullandığını, kullandığının telefonun HTS kayıtlarına göre 09:45'de Bölünmez Köyünde sinyal baz alınmış ise orada olmadığını, böyle bir şeyin mümkün olmadığını, atış yapmadığını, amcası ve ailesi geldiğinde onlara sarıldığı için svapların kendisine sirayet etmiş olabileceğini, olay tarihinde Hacı

Sülük İş Hanında olduğunu, olayla alakası olmadığını, olayı yaklaşık 1 saat sonra öğrendiğini, üzerine atılı suçlamaları kabul etmediğini, olayı amcasının oğlu ve babasından öğrendiğini, aracının iş hanının önüne ön tarafı kanala bakacak şekilde park ettiğini, tam olarak hatırlamadığını ama araçtan hemen indiğini, kendisinin Oxford'ta yaşadığını, akademik ingilizce ve aynı zamanda Nölük Üniversitesinde ekonomi yönetimi okumaya başladığını, okuldan izin alarak amcasını ziyaret etmeye geldiğini, Bölünmez Köyü ile Pütürge arasının dağlık bölge olduğunu, belki HTS kaydının orada çıkmış olabileceğini, Bölünmez Köyü ile dere düzündeki evinin arasının yaklaşık 15 dk sürdüğünü, Dere Düzü ile Pütürge arasınında yaklaşık 1 saat sürdüğünü, iş hanının 3. katında bulunduğu sırada bir ses geldiğini ve aşağıya indiğini, aşağıya indiğinde amcası, abisi ve dedesinin de orada olduğunu, orada onlarla sarıldığını, dedesinin muhtarı arayarak benzin istediğini, muhtarın benzini kendi evine yakın olan okulun alt tarafına bıraktığını, [Ş.A.dan] oy kullanmaya giderken benzini evlerine bırakmasını rica ettiklerini, [Ş.A.nın] da benzini evlerine bıraktığını, benzinin sandık başına geldiğini, oradan eve götürüldüğünü, benzini evde aracına yüklediğini' şeklinde savunma yapmıştır.

SANIK [Ö.S.] SEGBİS SİSTEMİ İLE MÜDAFİİ HUZURUNDA ALINAN SAVUNMASINDA ÖZETLE: '[A.S.nin] olay günü saat 08:30 - 09:00 seçim için kiraladıkları plakasını bilmediği Kia Sportic marka araçla ayrıldığını, seçim için biri siyah biri de gri iki araç kiraladıklarını, olay gününden bir gün önce kendisinin de aynı aracı kullandığını, araçların kendilerine ait olmadığı için plakalarını ezbere bilmediklerini, benzin doldururken olmadığını, o sırada okulda olduğunu, [A.S.nin] benzin almak için eve gittiğini ve oradan da babalarının yanına Pütürge'ye iş merkezine gideceğini, [S.Al.ın] eşinin oy kullanamadığını, Türkçesi'nin çok zayıf ve yaşlı olması nedeniyle oy kullanmayı anlayamadığını, sandık memuresinin tarif ettiğini, [S.Al.ın] eşinin kolundan çekiştirerek 'eşimin oyunu ben kullandırırım' dediğini, daha sonra tartışma yaşandığını, [maktul İ.A.nın S.Al.a] 'sen ne yapmaya çalışıyorsun lan' dediğini, [katılan A.A.nın da maktul İ.A.ya] '[İ.] sen karışma, ne yapıyorlarsa yapsınlar' dediğini, [S.Al.ın da maktul İ.A.ya] 'sen ne [s...] oluyorsun' diyerek küfür ettiğini, [maktul İ.A.nın da S.Al.a] 'asıl sen kim oluyorsun' dediğini, [S.Al.ın] dedesine 'sen bu yavşaklara mı güveniyorsun' dediğini, kendisinin de 'sizin belediyenizi de [s...], başkanınızı da [s...], Cumhurbaşkanınızı da [s...]" diyerek küfür ettiğini, amcası [başvurucu] Ömer Sülük'ün elinde bulunan demir profille [maktul İ.A.ya] vurmaya çalıştığını, ancak [tanık A.O.A.nın] araya girerek engel olduğunu, kardeşi [sanık Ma.S.nin] amcasının önüne geçerek [İ.A.ya] ateş ettiğini, teyzesi [tanık R.Ö.nün] kendisini sıranın altına çektiğini, sıranın altındayken [maktul H.A.nın] elinde bir silah gördüğünü ve bir kaç defa ateş ettiğini, daha sonra silahının sıkıştığını ve [H.A.nın] silahı ile oynamaya başladığını, dedesinin '[Ma.S.] yapma' diye bağırdığını, [H.A.nın] silahını düzeltmeye çalıştığı sırada kendisini kömürlüğe attığını, korucuların havaya ateş etmeye başladığını, [Ma.S.nin] aşağı taraftan kendisine '[Ö. abi]' diye bağırdığını, kendisinin de 'Bekle' dediğini, [Ma.S.nin de] 'buraya gel lan yaralıyım' dediğini, [Ma.S.nin] yanına koştuğunu, [Ma.S.nin] elinde bulunan silahı kendisine verdiğini ve 'yaralandım bacağım çok ağrıyor' dediğini ve yarasına baktığını, kendisinin de yukarı doğru 'amca, dede [Ma.] yaralanmış' diye seslendiğini, [Ma.nın] 'dedem bana kızacak şimdi' diyerek elinden silahı alarak koşarak gittiğini, dedesinin kötü olduğu için dedesine bakmaya gittiğini, o arada [Ma.nın] gözden kaybolduğunu, dedesi ve amcası ile birlikte [sanık C.K.nın] arabasına binerek olay yerinden ayrıldıklarını, oradan Pütürge'ye gittiğini, yolda iken [Ma.yı] arayarak 'Neredesin sen' diyerek kızdığını, [Ma.nın] da 'Beni merak etme' diyerek telefonu kapattığını, daha sonra tekrar [Ma.yı] aradığında telefonunun kapalı olduğunu, Pütürge'de iş merkezinin önünde indiklerini, iş merkezine gittiklerinde polislerin

de orada olduğunu ve 'Sizi gözaltına alacağız' dediklerini, polislerin kendilerini alarak Malatya'ya götürdüğünü, üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğini, elinde kesinlikle silah olmadığını, olay günü kardeşine bir şey olacak diye korktuğu için [sanık Ma.S.nin] elinde silah olduğunu söylemediğini, olay yerinden [...] plakalı araçla [kendisi, başvurucular ve sanık C.K.] ile birlikte ayrıldıklarını, olayın saat 10:00 - 10:30 arasında olduğunu, olay anında [sanık C.K.yı] okul içinde görmediğini, olaydan sonra arabanın yanında gördüğünü, [sanık A.S.nin] 08:30 - 08:50 arasında Kia Sporticti marka araba ile gittiğini, [sanık Ma.S.nin] olay yerinden uzaklaşarak gittiğini, kendileri ile eve gitmediğini, [sanık C.K.nın] aracına binmediğini, olay yerinin küçük olduğunu, bu nedenle üzerine svap geçmiş olabileceğini, koruculların da ateş ettiğini, onlara değerek dışarı çıktığını, buradan da svap geçmiş olabileceğini, koruculara içeri girmeleri için yalvardığını ancak bir türlü içeriye sokamadığını, İngiltere Oxford da oturduğunu, 23 Mart'ta Türkiye'ye geldiğini, 6 Nisan'da da dönmek için kardeşiyle Londra'ya biletleri olduğunu, 30 Mart 2019 tarihinde kendisi, dedesi Hacı Sülük ve dedesinin kardeşi [tanık K.S.] ile birlikte [maktul H.A.nın] evine uğradıklarını, dedesinin [H.A.ya] '[H.A.] bu seçimde oyunu bize bekliyoruz' dediğini, [H.A.nın] kabul etmediğini, daha sonra hep birlikte [H.A.nın] evinden çıktıklarını, olay anında [maktul H.A. ile sanık Ma.S.nin] elinde silah gördüğünü, [maktul İ.A.nın] silahını çekmek için elini beline attığını ancak vurulduğu için silahını çekemediğini, dışarı çıktığında koruculların elinde silah gördüğünü, başka kimsenin elinde silah görmediğini, olay anında sol omzuna darbe aldığını ve kendisine [H.A.nın] vurduğunu düşündüğünü, [sanık Ma.S.nin] silahı kendisine saklaması için vermediğini, yarasına bakmak için silahını verdiğini, silahı kabzasından tutmadığını, namlusundan tuttuğunu, amcası gelince [Ma.S.nin] elinden silahı alarak gittiği' şeklinde savunma yapmıştır.

SANIK HACI OĞLU ÖMER SÜLÜK SEGBİS SİSTEMİ İLE MÜDAFİİ HUZURUNDA ALINAN SAVUNMASINDA ÖZETLE: 'Sabah 06:30 sıralarında ailece oy kullanmak için evden çıktıklarını, saat 07:00 gibi okula gittiklerini, orada hazır bulunanların oylarını kullandığını, annesinin oyunu kullanmak için kendilerinden birinin yardım etmek istediğini, sandık başkanının kabul ettiğini, yardımcı olun dediğini, [maktul İ.A.nın] bırakmadığını, daha sonra sandık başkanının annesine oy kullanmayı tarif ettiğini, daha sonra oy kullanmaya gelenlere de sandık başkanının yardım etmek istediğini ancak [maktul İ.A.nın] engel olduğunu, [İ.A.nın] telefonla birini aradığını, telefonu sandık başkanı olan [tanık R.Y.ye] verdiğini, [R.Y.nin] telefonu dinledikten sonra kapattığını ve bir daha kimseye yardımcı olmadığını, daha sonra [S.Al.ın] eşinin oy kullanmaya geldiğini, [S.Al.ın] eşinin oy kullanmasında yardımcı olacağını söylediğini, [İ.A.nın] izin vermediğini, bu nedenle tartışma çıktığını, [İ.A.nın] kendilerini göstererek [S.Al.a] 'sen bu yavşaklara mı güveniyorsun, bunları da [s...] başkanlarını da [s...]' gibi sözler söylediğini, [katılan A.A.nın] oğluna doğru yürüdüğünü ve 'sen niye bırakmıyorsun ki insanlar oyunu kullansın' dediğini, [tanık A.O.A.nın] araya girdiğini, [İ.A.nın] elini masaya vurarak 'seçim bitmiştir, artık kimse oy kullanamaz' diye bağırdığını, kendisinin de yerde sobayı karıştırmak için bulunan demiri alarak [İ.A.nın] üzerine yürüdüğünü, araya [tanık A.O.A.nın] girdiğini ve kendisini bırakmadığını, [İ.A.nın] eline beline atıp silahını çıkarttığı anda sağ arka tarafından bir silah sesi duyduğunu, döndüğünde [sanık Ma.S.nin] elinde silah olduğunu, babasının 'yapma [Ma.]' diye bağırdığını, o anda [İ.A.nın] yere düştüğünü, [maktul H.A.nın] ateş etmeye başladığını, birkaç el ateş ettikten sonra silahın tutukluk yaptığını ve silahını kurmaya çalıştığını, daha sonra silah seslerinin tekrar çoğaldığını, hep beraber silah sesi durduğunda dışarı çıkmaya başladıklarını, dışarı çıktığında silah seslerinin geldiğini, koruculların da ateş ettiğini fark ettiğini, okulun sağ tarafına baktığında [sanıklar Ma.S. ile Ö.S.nin] konuştuklarını

gördüğünü, ancak ne konuştuklarını duymadığını, daha sonra [sanık Ö.S.nin] yanına gelerek [sanık Ma.S.nin] yaralandığını söylediğini, [sanık Ma.S.nin] kaçmaya başladığını, arkasından seslendiğini ancak [Ma.S.nin] durmadığını, babasını almak için geri içeri döndüğünü, babası alarak [sanık C.K.nın] arabası ile eve geçtiklerini, evin önünde bir süre oturduktan sonra Pütürge'ye gittiklerini, Pütürge'de binanın içinde ve çevresinde polislerin olduğunu, polislerin kendilerini araca bindirip Malatya'ya gittiklerini, [İ.A.nın] elinde siyah renkli bir silah olduğunu, [H.A.nın] silahının da aynı renk olduğunu, daha önceki beyanında [Ma.S.yi] korumak için [Ma.S.de] silah gördüğünü söylemediğini, [sanık C.K.yı] olay yerinde okulun yukarısında gördüğünü, olay yerine yeni gelmiş, arabadan yeni inmiş gibi olduğunu, olayın saat 10:00 sularında olduğunu, olay yerinden [C.K.nın] kullandığı araçla [Ö.S. ve başvurucu Haci] ile birlikte ayrıldıklarını, [sanık A.S.nin] olay yerinden 08:30 sıralarında ayrıldığını, [Ma.S.nin C.K.nın] kullandığı araçta olmadığını, olay yerinin çok dar bir alan olduğunu, oradan bulaşmış olabileceğini ve atışın yakın mesafede yakınından yapıldığını, olayda kendisinde silah olmadığını, olaydan önce [tanık H.K.yı] telefonla aradığını, sıkıntılı durum olduğunu, olay yerine jandarmayı ve parti görevlilerini göndermesini söylediğini, olaydan sonra [H.K.] ile görüştüğünü, tam olarak ne dediğini hatırlamadığını 'olan oldu' gibi bir şey dediğini, [katılanların ailesi] ile aralarında husumet olmadığını, [tanık Z.P.nin] aracıyla gitmeyi ayarlamadıklarını, evin önünde [Z.P.nin] aracını görünce bindiklerini, Pütürge'ye gittiklerinde iş hanının önünde polislerin kendilerini karşıladığını, bir süre beklediklerini, [...]"şeklinde savunma yapmıştır.

SANIK HACI SÜLÜK SEGBİS SİSTEMİ İLE MÜDAFİİ HUZURUNDA ALINAN SAVUNMASINDA ÖZETLE :"Sabah 6.30'a doğru ailece okula gittiklerini, oylarını kullandıklarını, eşinin okuma yazma bilmediği için oğlunun yardım etmek istediğini, [maktuller İ.A. ve H.A.nın] bırakmadığını, oğlunun da tatsızlık çıkmasın diye tarif ettiğini, [O.K.nin] karısı, anası ve kızına oy kullanmada yardımcı olduklarını, ancak kendi taraftarlarına izin vermediklerini, [sanık C.K.yı] telefonla aradığını ve [C.K.ya] 'gel bizi götür' dediğini, [tanık S.Al.ın] karısının geldiğini, oy kullanması için [S.Al.ın] karısına yardım etmek istediğini, [İ.A.nın] da bırakmadığını, [S.Al.ın İ.A.ya] 'sen kim oluyorsun ki bırakmıyorsun' dediğini, [İ.A.nın da S.Al.a] 'bu yavşaklara mı güveniyorsun, bunları da partilerini de başkanı böyle [s...] ben" dediğini, daha sonradan duyduğuna göre [İ.A.nın] babasının [İ.A.ya] 'oyunu kullansın herkes sen niye karışıyorsun' dediğini öğrendiğini, oğlunun sobanın yanında bulunan demir sopayı eline aldığını, [tanık A.O.A.nın] oğlunun elinden sopayı aldığını ve [İ.A.ya] doğru bırakmadığını, o sırada [İ.A.nın] eline beline attığını ve silahı çektiğini, kendisinin arkada olduğunu, bir silah sesi geldiğini, baktığında [sanık Ma.S.nin] elinde silah olduğunu, [Ma.ya] 'yapma [Ma.]' diye bağırdığını, [maktul H.A.nın] sağ tarafından silah çıkarttığını, [Ma.ya] doğru ateş ettiğini, [Ma.nın] da ona ateş ettiğini, [H.A.nın] silahının tutukluk yaptığını ve namlusunu çevirdiğini, kapıya doğru ilerlemeden 4-5 defa daha silah sesi geldiğini, daha çıkmadan baktığında [H.A.nın] düşmüş olduğunu, kendisi ve herkesin çıktığını, çocukları, torunları ve [sanık Ö.S.nin] koluna girerek kendisini arabaya götürdüklerini, [Ma.yı] göremediğini ve '[Ma.] nerede' diye bağırdığını, orada bulunan birinin '[Ma.] vuruldu, gitti, [Ma.yı] aramayın' dediğini, [C.K.nın] arabasının kendilerinin olduğunu, kendisi, oğlu ve torununun araca binerek gittiklerini, [tanık B.A.nın] yürüyemediğini, bu nedenle [C.K.ya] '[B.A.yı] al okula götür' dediğini, evlerinin oraya gittiklerinde [B.A., hanımı ve tanık Z.P.nin] orada olduğunu, daha sonra [Z.P.nin] arabasına kendisi, [B.A.nın] karısı, oğlu ve torunu [sanık Ö.S.nin] bindiğini, onların yolun üzerindeki okula bıraktıklarını, kazaya doğru [Z.P.nin] arabasıyla ilerlediklerini, [C.K.yı] beklemediklerini ve [C.K.] ile görüşmediklerini, iş merkezine gittiklerinde ölmüş olduklarını

öğrendiğini, polislerin kendilerini korumaya aldıklarını, 5-7 dakika burada beklediklerini, araç geldiğini ve Malatya'ya gittiklerini, olay yerinden [C.K.nın] arabasıyla ayrıldıklarını, oy kullanma alanında [İ.A.yı] kastederek 'bunların burada ne işi var, bunlar he seçimde burnumun dibinde çıkıyorlar' gibi şeyler söylemediğini, [katılan A.A.nın] dostu olduğunu, bu aile ile dost olduklarını, köylü olduklarını ve aralarında husumet bulunmadığına, ruhsatlı silahı olduğunu, olay anında silahının evde olduğunu, [İ.A.nın] silahını çektiğini ancak kullanmadığını, [Ma.S. ve H.A.nın] birbirlerine ateş ettiğini, olaydan sonra eve dönerken [Ma.nın] araçta olmadığını, seçimden önce [H.A.nın] evine iki kez gittiğini, [H.A.nın] köylüsü olduğunu ve birbirlerini sevdiklerini, ilk gittiğinde [H.A.nın] evde olmadığını, Malatya'ya arabasını yaptırmaya gittiğini, bu nedenle içeri girmediğini, tekrar gittiğinde [H.A.nın] evde olduğunu, [H.A.dan] oy istediğini, [H.A.nın] da vermeyeceğini söylediğini, daha sonra elini tutarak hatır istediğini ve gittiğini, [sanık A.S.nin] olaydan 1,5 saat önce çıktığını, [Z.P.yi] kendisinin çağırdığını, [Ma.yı] görmediğini, [Ma.nın] olay yerinden kaçtığını, Pütürge Merkez'de Hacı Sülük İş Hanına gittiklerini, orada iki oğlu, torunu [sanık A.S.] ve kardeşi ile sarıldığını, üzerinden svapların nasıl çıktığını bilmediğini, oğlunun çubuk ya da demir sopa gibi bir şeyi [İ.A.ya] atacağını ancak [A.O.A.nın] oğlunun elinden aldığını ve araya girdiğini, araçta çıkan svap izlerini bilmediğini, olay günü [oğlu tanık Mi.S.ye] saldırı olduğunu duyduğunu, [H.A.nın] elinde bulunan silahın nerede olduğunu bilmediğini, olay yerinde [S.Al., katılan A.A. ile maktuller İ.A. ve H.A.nın] olduğunu, [H.A. ve Ma.S.nin] ateş ettiği' şeklinde savunma yapmıştır.

SANIK [C.K.] SEGBİS SİSTEMİ İLE MÜDAFİİ HUZURUNDA ALINAN SAVUNMASINDA ÖZETLE :"Deredüzü mahallesinde oturduğunu, Hacıgil'in sabah 06:00'da arabayla Bölünmezler mahallesine gittiklerini, saat 08:30 sıralarında [sanık Ö.S.nin] geldiğini ve dedesinin oylarını kullanmaları için çağırdığını söylediğini, kendisi, eşi, kızı ve onların iki gelini ile birlikte Bölünmezler Mahallesine gittiklerini, oylarını kullandıklarını, Hacı Sülük'ün eşi [A.] ile birlikte Deredüzüne gittiklerini, kadınları burada bırakarak olay yerine gittiğini, olay yerine gittiğinde silahların patladığını, 4-6 silah sesi geldiğini, korucularının da yanında havaya ateş ettiğini, o arada okulundan herkesin dışarı çıktığını, dışarıya ilk [sanık Ma.S.nin] çıktığını, [Ma.nın] elinde silah olduğunu, Hacı'nın kendisini görür görmez '[C.K.] arabayı çevir bizi buradan götür' dediğini, arabayı çevirerek okulun alt tarafına getirdiğini, Hacı Sülük ve [başvurucu Ömer ve sanık Ö.S.yi] alarak Deredüzü Mahallesine gittiklerini, [Ma.nın] ilk çıktığında elindeki silahı kendisine uzattığını ve 'silahımı al' dediğini, kendisinin de 'ben almıyorum silahını' dediğini, [Ma.nın] okulun alt tarafına doğru kaçtığını, Hacı Sülük ve [başvurucu Ömer ile sanık Ö.S.yi] Deredüzü Mahallesinde onların evlerinin yakınlarında bulanan koyun başında indirdiğini, kendisinin de oy kullanması için [tanık B.A.yı] almaya gittiğini, daha sonra [başvurucu Ömer'in] kendisini arayarak [B.A.nın] evlerinin önünde olduğunu söylediğini, onları oy kullandıktan sonra okuldan evlerine bırakmalarını söylediklerini, kendisinin tekrar okulun oraya gittiğini, muhtarın kardeşinin [B.A.yı] evine bırakacağını söylediğini, kendisinin arabası ile evine gittiğini, daha sonra Jandarmanın gelerek evinde arama yaptığını ve kendisini Malatya'ya götürdüğünü, kendisinin bir suçu olmadığını, Hacı Sülük'ün yanında çalıştığını ve onun şoförü olduğunu, olay yerinden ayrılırken arabanın içinde [Ma.nın] olmadığını, Hacı Sülük ve [başvurucu Ömer ile sanık Ö.S.nin] olduğunu, Hacı'nın kolundan tutup arabaya bindirdiğini, bu nedenle üzerinden svap çıkmış olabileceğini, arabada [başvurucuların] bir şey demediğini, kadınları eve bırakmaya giderken saat 09:30 sıralarında eve 300 metre kala [A.S.yi] gördüğünü, [A.S.nin] yönünün Pütürge'ye dönük olduğunu, yolda karşılaştıklarını, olay günü bayanları Bölünmez Mahallesinden Deredüzü Mahallesine giderken yolda [A.S.nin] kendisini aradığını

ve benzinin nerede olduğunu sorduğunu, kendisinin benzinin jeneratörün yanında olduğunu söylediği' şeklinde savunma yapmıştır."

36. Gerekçeli kararda, katılan ve tanıkların aşamalardaki ifadeleri ile muhakeme sürecinde kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanaklar ve uzmanlık raporlarına değinilmiş, sonrasında olayın şu şekilde gerçekleştiği kabul edilmiştir:

"Olay tarihi olan 31/03/2019 tarihinden 2 gün önce sanıklar Haci Sülük, [hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair ek karar verilen şüpheli K.S.], [sanık Ö.S. ve tanıklar B.Ç. ile H.Ç.nin] 31 Mart yerel seçimlerinde [A. Partisi] Belediye Başkan Adayı olan Hacı oğlu [Mi.S.ye] oy vermelerini istemek amacıyla maktül [H.A.nın] evine gittikleri, sanık Haci Sülük'ün [H.A.dan] oğlu [Mi.S.ye] oy vermesini istediği, maktül [H.A.nın] ise 'amca sen bizi bugüne kadar sormadın, beni başka partiden müşahid yazdılar' dediği, bunun üzerine sanık Hacı'nın 'senin bir oyun yüz oya bedel, oyunu oğlum [Mi.ye] ver' dediği, maktülün daha önce gelenlere söz verdiğini, bu yüzden [Mi.S.ye] oy veremeyeceğini söylemesi üzerine sanık Haci Sülük'ün sinirli bir şekilde 'Sana da yazık olur bana da yazık olur' dediği, yanındakilere 'Biz yanlış yere geldik, kalkın gidelim' diyerek maktülün ikametinden ayrıldığı, yine katılan [N.A.nın] beyanına göre maktül [H.A.nın] olaydan önce kendisine 'Beni tehdit ediyorlar' demesi üzerine kendisinin ise maktül [H.A.ya] 'Seni bir oy için mi öldürecekler' dediğini beyan ettiği, olay günü 31/03/2019 tarihinde Malatya ili Pütürge ilçesi Bölünmez köyünde 1015 nolu sandık kurulunun başkan [R.Y.], memur üye [H.Y.], partili sandık kurulu üyeleri [maktuller İ.A. ve H.A.dan] oluştuğu, tanık [S.Al.ın] okuma yazma bilmeyen eşi [Z.Al. ile] oy kullanma işlemi sırasında yanında kabine girmek istediği, sandık başkanı [R.Y.nin] bunun kanunlara uygun olmadığını söylediği, bunun üzerine [başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük ile diğer sanıklar Ö.S., A.S. ve Ma.S.nin] problem çıkaran olmayacağını, buna göz yumulabileceğini söylediği, bunun üzerine sandık başkanının seçim müdürünü aradığı ve telefonun sesini hopörlere verdiği, seçim müdürünün de bunun kanuna uygun olmadığını, böyle bir şeye izin verilemeyeceğini söylediği, buna rağmen Haci Sülük ve yanındakilerin (oğlu, torunları ile [S.Al.nın]) itirazlarını sürdürdüğü, sandık başkanının partili sandık üyelerine itirazları olup olmadığını sorduğu, [İ.A.nın] müsade etmeyeceğini söylediği ve telefonu ile avukatı aradığı, telefonu sandık başkanına avukat ile görüşmesi için verdiği, avukatın da böyle bir olaya müsade edilmesi halinde şikayetçi olacağını söylediği, telefon kapandıktan sonra Haci Sülük, oğlu ve torunları ile birlikte maktül [İ.A.] ile tartışmaya başladıkları, Haci Sülük'ün oğlu Ömer Sülük'ü dışarı çıkarttığı, yaklaşık 5 dakika sonra içeri girdikleri, Haci Sülük'ün oğlu Ömer Sülük'ün sandık kurulu masasına eli ile vurarak seçim iptal diye bağırdığı, sanıklar Haci Sülük, oğlu ve torunlarının tümünün [İ.A.nın] üzerine yürüdükleri ve Haci oğlu Ömer Sülük'ün sobanın yanından aldığı demir çubukla maktül [İ.A.ya] vurmaya başladığı, sanıkların üzerinde bulunan silahlar ile ateş etmeye başladıkları, maktül [İ.A. ve H.A.nın] öldüğü, katılan [A.A.nın] yaralandığı anlaşılmıştır."

37. Mahkeme başvurucularla diğer sanıklar Ö.S. ile A.S.nin iki ayrı nitelikli kasten öldürme, kasten yaralama ve 6136 sayılı Kanun'a aykırılık suçlarını 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca aslî fail sıfatıyla işledikleri sonucuna ulaşmıştır. Mahkûmiyet gerekçesinde bu hususta dayanılan delillere dair açıklamalar ve bu deliller doğrultusunda yapılan tespitler şöyledir:

"Olay yerinde bulunan sanıkların 31/03/2019 günü sabah erken saatlerde Bölünmez köyünde bulunan okula giderek oylarını kullandıkları, olay saatinde içeride bulunan sanıkların olaydan bir kaç saat önce oylarını kullanmış oldukları, olay anında [tanık Z.Al.] ile birlikte yakınlarının da birlikte oy kabinine girerek oy kullanmak istemesi üzerine

sanıklardan ilk olarak tanık beyanları ve katılan [A.A.nın] beyanından anlaşılacağı üzere Haci Sülük ve Haci oğlu Ömer Sülük ile maktüller arasında tartışmanın başladığı, başlayan tartışma sonrasında diğer sanıkların babaları ve dedeleri olan aynı zamanda aile büyüğü olan Haci Sülük ile birlikte tartışmaya katıldıkları ve tartışmanın uzadığı, sanıkların olay yerinde birlikte gelmeleri, akraba olmaları ve tartışma başladıktan sonra maktüller üzerinde ortak bir hakimiyet kurduklarının anlaşıldığı, daha sonra sanıkların üzerlerinde bulunan silahları çıkartarak katılana ve maktüllere doğru hedef gözeterek ateş ettikleri, dosya kapsamında bulunan kriminal raporlardan anlaşılacağı üzere olay yerinde bulunan kovan ve fişeklerin yapılan incelemesinde iki farklı silahtan çıkan kovanların ve fişeklerin olay yerinde bulunduğu, katılan [A.A.nın] beyanlarında tüm sanıkların ateş ettiğinin belirtildiği, tüm sanıkların yapılan svap incelemesinde alınan örneklerin tamamında ve olay sonrasında sanıkların bindikleri aracın bütün koltuklarında atış artığının tespit edildiği, sanıkların tamamının silahlarını çıkartıp ateşlemedikleri düşünülse bile katılan beyanından anlaşılacağı üzere silahlı olan sanıklara olay yerinde tartışma sonrası birbirlerine destek olacak şekilde hareket ederek ateş eden sanıklar ile birlikte maktüller ve katılan üzerinde ortak bir hakimiyet kurduklarının sabit olduğu, katılan ve maktüller ile olay öncesi aralarında bulunan husumet sebebiyle olayın en başından beri seçim günü ruhsatlı silah taşımanın bile yasak olduğu bir günde olay yerine silahla gelerek tüm sanıkların olayın en başından beri fikir ve eylem birliği içerisinde olay öncesi, sonrası ve olay esnasında birlikte hareket etmeleri sebebiyle suçun işlenişi üzerinde ortak hakimiyet kurmak suretiyle birlikte hareket ettiklerinin sabit olduğu, yerleşik yargıtay içtihatları da göz önünde bulundurulduğunda fiile direk eylemsel bir iştirakı bulunmadığı halde olay yerinde olayın gidişatını ve gerçekleşeceğini bilerek veya olay başladıktan sonra diğer failleri engellemeden olayın gerçekleşmesinde diğer faillere manevi destek olan olay yerinde bulunması sebebiyle diğer faillerin suçun işlenmesindeki kanaatlerini güçlendiren sanıklarında birlikte ortak irade ve işbirliği içerisinde ortak hakimiyet kurmak sebebiyle hareket ettikleri ve TCK'nın 37. maddesinde yer alan suça iştiraklerinin olduğu anlaşılmaktadır. Yine yerleşik yargıtay içtihatlarından anlaşılacağı üzere olay yerine giden sanıklardan maktüllere ateş ettikten sonra bir kısım sanıkların silahından çıkan mermilerin maktüllere isabet etmemiş olmasına rağmen fikir ve eylem birliği içerisinde hareket ederek fiil üzerinde ortak hakimiyet kurdukları için TCK'nın 37/1 maddesi kapsamında olay yerinde bulunan tüm sanıkların suçun faili olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Katılan [A.A.nın] beyanlarında; olay yerinde bulunan sanıkların tamamında silah olduğu, bazı sanıkların kapıyı kontrol ettiği, bazı sanıkların da kendisine ve maktüllere ateş ettiğini beyan ettiği, beyanlarından sanıkların olay yerinde fikir ve iş birliği içerisinde ortak hakimiyet kurarak olay yerini kontrol altında tuttukları ve eylemi gerçekleştirdikten sonra hep birlikte olay yerinden aynı araç ile uzaklaştıklarının anlaşıldığı, katılan beyanları, olay yerinde bulunan ve dosya kapsamında tanık olarak dinlenen tanık beyanlarından anlaşılacağı üzere ortak hareket ederek eylem sonrası olay yerinden uzaklaşıp gittikleri, olay sonrası olay yerine 4 km uzaklıkta bulunan sanık Haci Sülük'ün evine gittikleri Haci Sülük'ün evine gelen tanık [Z.P.nin] sanıklar ile görüştüğünün anlaşıldığı, daha sonra beyanı alınarak dinlenen tanık [Z.P.] beyanlarında sanık Haci [Sülük'e] olayı sorduğunda Haci [Sülük'ün] kendisine '[A.lardan] iki kişiyi vurduk, onları da yaktık kendimizi de yaktık' şeklinde beyanda bulunduğu, tanık beyanlarından da anlaşılacağı üzere olay yerinde bulunan sanıkların ortak hakimiyet kurduktan sonra gerçekleşen eyleme olay yerinde bulunan tüm sanıkların maddi veya manevi şekilde iştiraklerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Somut olayda sanık Haci Sülük'ün 31 Mart seçimlerinde oğlu [Mi.S.ye] oy istemek için

olaydan iki gün önce maktül [H.A.nın] evine gittiği, maktül [H.A.dan] oy istediği ancak maktülün kendisine 'Amca geç geldiniz, başkasına söz verdim' demesi üzerine sinirlenerek 'Kalkın yanlış yere geldik, sana da yazık olacak bana da yazık olacak' dediği, bu ortamda maktül [İ.A.nın] eşi, tanık [H.Ç.], Haci Sülük'ün kardeşi [K.S.nin] de bulunduğu, sanıkların 31 Mart 2019 tarihinde Bölünmez köyü 1015 nolu sandık başına geldikleri, üzerlerinde ruhsatsız ve ele geçirilemeyen silahlar bulunduğu, seçim günü ruhsatlı silahla dahi sokağa çıkmanın yasak olduğu günde sanıkların ruhsatsız silahlarla sandık alanına gitmelerinin sanıkların birlikte suç işleme kararını ortaya koyduğu, bu şekilde sanıkların birlikte hareket etmelerinin birbirlerine güven verdiği ve cesaretlendirdiği, sandık kurulunda partili üye olan maktüllerin tarafsız kamu tanıkları [R.Y. ve H.Y.nin] beyanı ile diğer tüm tanıkların beyanı doğrultusunda üzerlerinde silah bulunmadığı gibi sanıklara herhangi bir fiziki müdahalede bulunmadıklarının sabit olduğu, aksine tüm tanıkların ortak beyanları uyarınca sanık Haci Sülük'ün oğlu Ömer Sülük ile dışarıya çıkıp hızlı bir şekilde içeri girdikten sonra Haci oğlu Ömer Sülük'ün sinirli bir şekilde sandık kurulu masasına eli ile vurduğu ve seçim iptal diye bağırdıktan sonra tüm sanıkların ortak irade ile daha önce aldıkları suç işleme kararı doğrultusunda olay yerinde birbirlerine verdikleri cesaret ile ortak hakimiyet kurarak tüm sanıkların maktüllerin üzerine yürüdüğü, sanık Haci oğlu Ömer'in sobanın yanındaki demir çubukla maktül [İ.A.ya] vurmaya başladığı ve sanıkların maktüllere doğru hedef gözeterek ATK raporu uyarınca [İ.A.ya] tek atışla, [H.A.ya] yine ATK raporu uyarınca bitişik atışla ateş ettikleri, katılan [A.A.yı da] silahla yaraladıkları, sanıkların bu şekilde gerçekleştirdikleri eylemlerin ortak suç işleme iradesiyle, olay anında ortak hakimiyet kurarak işlediklerinin sabit olduğu, kaldı ki katılan beyanlarını doğrulayan tarafsız kamu tanıklarının ve diğer görgü tanıklarının beyanları ile sabit olduğu üzere maktüllerin sanıklara karşı fiziki müdahalelerinin bulunmadığı, maktüllerin üzerinde ve ellerinde silah bulunmadığının sabit olduğu, hatta bu hususta Sülük ailesinin yanında çalışan sanık [C.K.] kolluk, savcılık, sorgu ve mahkeme aşamasında sanık [Ma.S.nin] koşarak gittiğini, sektiğini görmediği, normal koşarak kaçtığını beyan ettiği, sanıkların firari sanık [Ma.S.nin] yaralandığı iddiasanın gerçeği yansıtmadığının anlaşıldığı, yine maktüllerin sanıklara yönelik hakaretlerinin olmadığı, yalnızca yaptıkları kamu görevi nedeniyle seçimin işleyişine ilişkin kanuni beyanlarda bulundukları, aynı beyanların sandık kurulu başkanı ve telefon ile görüşülen seçim müdürü tarafından da tekrarlandığı, buna rağmen sanıkların ortada kavga etmek için dahi bir sebep olmadığı halde daha önce aldıkları karar doğrultusunda olayı gerçekleştirdikleri, olaydan sonra bir kısım sanıkların Haci Sülük'ün evine gittikleri, tanıklar [B.A. ve Z.P.nin] 'ne oldu' diye sormaları üzerine sanık Haci Sülük'ün '[A.lardan] iki kişiyi vurduk, onları da yaktık, kendimizi de yaktık' şeklinde beyanda bulunduğu, hatta [B.A.nın] olayın hemen sonrası sıcağı sıcağına alınan ve mahkememizce itibar edilen soruşturma aşamasında ki beyanında Haci Sülük'ün eşinin Haci Sülük'e hitaben 'iyi bir şey yapmışsın' diyerek yüksek sesle bağırdığının beyan edildiği, yine tarafsız kamu tanığı olan sandık kurulu memur üyesi [H.Y.nin] beyanına göre 'vurulma olayından önce Sülük ailesinin maktül [İ.A.ya] saldırdığını, silah sesleri gelince okulun kenarına saklandığını, dışarıda Haci'nin torunu [A.S.nin] Haci Sülük'ün diğer torunu [Ma.S.ye] silah verdiği, aynı zamanda [Ma.S.nin] kendinde de silah olduğu' şeklinde beyanda bulunduğu, yine görgü tanığı [H.Ç.nin] olayın hemen sonrası sıcağı sıcağına savcılık huzurunda alınan ve yine mahkememiz huzurunda da savcılık beyanın doğruladığı beyanına göre 'Haci Sülük ve oğlu Ömer Sülük'ün elinde silah olduğunu, torunu [sanık Ö.S.nin] elinde de silah olduğunu ayrıca ismini bilmediği torununun elinde silahla dışarıyı gözetlediğini gördüğünü' beyan ettiği, yine tanık [B.Ç.] beyanında Hacı torunu [sanık Ö.S.yi] olay yerinden [sanık C.K.nin] kullandığı araç ile ayrılırken gördüğünü yanına gidip ne olduğunu sorduğunu kendisinin de sinirli bir

şekilde 'Canım sıkıldı havaya ateş ettim' şeklinde cevap verdiğini beyan ettiği yani tanık beyanından anlaşılacağı üzere [sanık Ö.S.nin] de olayda ateş ettiğinin sabit olduğu, yine tanık [H.Ç.] savcılık ve mahkememiz huzurunda alınan beyanında; Haci Sülük ve oğlu Ömer Sülük'ün ellerinde silahları olduğunu, Haci Sülük'ün torunu [sanık Ö.S.nin] sol elinde silah olduğunu, Hacı Sülük'ün ismini bilmediği diğer torununu ise elinde silahla dışarıyı gözetlediğini, sonra kendisinin dışarı çıkıp okulun duvarının olduğu yere saklandığını, olay yerinde Hacı Sülük"ün torunu [sanık A.S.nin] de olduğunu, olay yerinde sanıklardan Haci Sülük, Haci Sülük'ün oğlu Ömer Sülük, Haci Sülük'ün torunları [sanık Ö.S., A.S.] ve Haci Sülük'ün ismini bilmediği diğer torununun olduğunu beyan ettiği, yine dosya kapsamında bulunan kriminal raporlardan anlaşılacağı üzere olay yerinde bulunan kovan ve fişeklerin yapılan incelemesinde iki farklı silahtan çıkan kovanların ve fişeklerin olay yerinde bulunduğu, katılan beyanları ile uyumlu tarafsız kamu tanıkları, görgü tanıklarının beyanları ile 03/04/2019 tarihli kriminal raporundan da anlaşılacağı üzere Haci Sülük, oğlu Ömer Sülük ve [sanıklar Ö.S. ile A.S.nin] ellerinde ve üzerlerinde svapların bulunduğunun rapor edildiği yine yurtdışında üniversite okuyan ve yalnızca 1 haftalığına Malatya ili Pütürge ilçesine gelen öğrencilerin ailesinin onayı, yardım ve temini olmadan ruhsatsız silah bulup, silahla sokağa çıkmanın dahi yasak olduğu günde, silah ile sandık kurulu başına gelmelerinin hayatın olayın akşına aykırı olduğu bu durumun sanık Haci Sülük ile oğlu ve torunlarında olaydan önce öldürme iradesinin oluştuğu ve ona göre hareket ettiklerine ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

Olay yeri tespit tutanağı, tarafsız kamu tanıkları ve tüm görgü tanıklarının olayın sıcağı sıcağına alınan beyanları, kriminal raporları, katılan [A.A.nın] olayı bizzat gören karşı tarafın yakını olduklarını ve gerçeği söylemeyebileceklerini beyan ettiği tanıklar [S.Al., M.Ö., A.O.A., G.O.G., E.Y., Z.Al. ve R.Ö.nün] beyanları, tanık [S.Al.ın] sanıkların iddia ettiği gibi 'Sen bunlara mı güveniyorsun' şeklinde [maktul İ.A.nın] bir beyanı olmadığı yönündeki beyanı ve diğer görgü tanıklarının beyanları ile katılan beyanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde maktüllerin ellerinde ve üzerilerinde silah bulunmadığı, maktüllerin sanıklara herhangi bir fiziki müdahalede bulunmadıkları, maktüllerin sanıklara karşı herhangi bir hakaret ve tehdit içerikli bir beyanlarının olmadığının sabit olduğu anlaşılmış, sanıkların maktüllere ilişkin silah olduğu, hakaret ve fiziki müdahale olduğuna ilişkin aşamalardaki çelişkili beyanlarının görgü tanıkları ve kriminal raporlar ile doğrulanmadığı ve örtüşmediği dolayısı ile sanıklar lehine haksız tahrik ve meşru müdafa şartlarının oluşmadığı anlaşılmıştır. Her ne kadar sanıklar [sanık Ma.S.nin] vurulduğunu, sekerek gittiğini beyan etmiş iseler de yanlarında çalışan ve delilleri yok etme suçundan yargılanan [sanık C.K.nın] diğer tanıklar gibi [sanık Ma.S.nin] koşarak gittiğini, sekmediğini aşamalarda beyan ettiği anlaşıldığından sanıkların bu yöndeki savunmalarına itibar edilmemiştir.

...

Tüm dosya kapsamı, sanık savunmaları ve 19/04/2019 tarihli uzmanlık raporunda olayda kullanılan silahların 6136 sayılı kanun kapsamındaki vahim nitelikte olmayan ateşli silah ve fişeklerden olduğunun bildirildiği hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde sanıklar Haci Sülük, Ömer Sülük (Haci oğlu), [sanıklar Ö.S. ve A.S.nin] üzerilerine atılı '6136 Sayılı Yasaya Muhalefet' suçunu işlediği"

38. Mahkeme kararında ayrıca, maktullere yönelik atışların maktullere yakınlığı ile olay yerinin oy kullanılan küçük bir alan olması birlikte değerlendirildiğinde maktullere hedef gözetilerek ateş edildiği ve görüş açısı yönünden tartışmalı bir hususun bulunmadığı

gerekçesiyle başvurucular ile diğer sanıkların olay yerinde keşif yapılmasına dair taleplerinin reddedildiği belirtilmiştir.

39. Başvurucular ile diğer sanıklar ve katılanların Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmaları üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) 17/7/2020 tarihinde nitelikli kasten öldürme suçları yönünden temyiz kanun yolu açık, kasten yaralama, 6136 sayılı Kanun'a aykırılık ile suç delillerini gizleme, yok etme veya değiştirme ve suçluyu kayırma suçları yönünden ise kesin olmak üzere istinaf başvurularını esastan reddetmiştir.

40. Başvurucular ile sanıklar Ö.S. ve A.S.nin Daire kararını temyiz etmesi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 8/12/2020 tarihli kararıyla nitelikli kasten öldürme suçundan verilen mahkûmiyet kararlarına yönelik Dairenin esastan ret kararını onamıştır. Kararda, tarafsız kamu tanıklarının beyanları, olay yeri inceleme ve kriminal raporları ile katılan A.A.nın aşamalarda öze ilişkin farklılık göstermediği belirtilen ifadeleri doğrultusunda Mahkeme kararının gerekçesinde bir çelişki veya eksiklik bulunmadığı açıklamasına yer verilmiştir.

41. Başvuruculardan Haci Sülük, Ceza Dairesinin kararı üzerine farklı tarihlerde başvuru konusu olaylar ile ihlal iddiaları aynı olan 2021/2161 ile 2021/5155 numaralı bireysel başvurularda bulunmuştur. Ancak sonraki tarihli başvurusunun (B. No: 2021/5155) bireysel başvuru formunda “I-C-Başvurucunun Anayasa Mahkemesi önünde devam eden bir başka başvurusu varsa numarası:” ifadesi yer aldığı hâlde bu kısımda herhangi bir açıklama ya da bildirime yer vermemiştir.

42. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 26/1/2021 tarihinde, başvurucular ile sanıklar Ö.S. ve A.S. lehine Ceza Dairesi kararının kaldırılması için 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi uyarınca itiraz talebinde bulunmuştur. Başvurucu Haci Sülük 2021/2161 numaralı bireysel başvuru dosyasında sunulan Bakanlık görüşüne karşı cevap dilekçesinin ekinde ve ardından her iki bireysel başvuru dosyasının numarasını da belirterek 2021/2161 ile 2021/5155 sayılı bireysel başvuru dosyalarına sunduğu ek beyan dilekçelerinde, iki ayrı bireysel başvuruya konu aynı nihai karara (Ceza Dairesi kararı) karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz talebinde bulunduğunu bildirmiş ve anılan talepnameyi Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

43. Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) sistemindeki verilere göre anılan talepname üzerine Ceza Dairesince 8/9/2021 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz talebinin reddine ve itiraz hakkında karar verilmek üzere dosyanın Yargıtay Ceza Genel Kuruluna (Genel Kurul) gönderilmesine karar vermiştir. Genel Kurul ise 6/10/2022 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazını başvurucular yönünden reddetmiş, davanın diğer iki sanığı Ö.S. ile A.S. yönünden ise bu sanıkların iki ayrı kasten öldürme suçuna müşterek fail yerine yardım eden sıfatıyla iştirak ettikleri sonucuna ulaşarak itirazı kabul etmiş ve bu sanıklar yönünden Ceza Dairesi kararını kaldırarak Mahkeme kararını bozmuştur.

44. Genel Kurul kararında -diğerlerinin yanı sıra- sanık C.K. dışındaki diğer sanıkların iki ayrı nitelikli kasten öldürme suçundan aslî fail olarak cezalandırılmalarına dair gerekçenin yasal, yeterli ve dosya kapsamıyla uyumlu olup olmadığı, gerekçenin bu nitelikleri taşıdığının kabulü hâlinde de başvurucuların nitelikli kasten öldürme suçlarından aslî fail olarak mı, aksi hâlde yardım eden olarak mı sorumlu tutulmaları gerektiği hususları değerlendirilmiştir.

45. Genel Kurul, söz konusu sanıklar hakkındaki mahkûmiyet gerekçesinin yasal, yeterli ve dosya kapsamıyla uyumlu olduğu sonucuna oyçokluğuyla ulaşmıştır. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"... Sanıkların olayın gerçekleştiği 31.03.2019 tarihinde oy kullanmak amacıyla olay yerinde bulunduklarının ortaya konulması, tanık seçmen [Z.Al.ın] oy kabinine bir başkasıyla girip giremeyeceği meselesi nedeniyle sanıklar Haci Sülük ve Haci oğlu Ömer Sülük ile maktuller arasında tartışma başladığı hususunun tanık anlatımlarına ve katılan [A.A.nın] beyanına dayandırılması, olay yerine birlikte geldikleri, akraba oldukları ve tartışma başladıktan sonra maktullere yönelik ortak hareket ettikleri belirtilen sanıkların üzerlerinde bulunan silahları çıkartarak katılana ve maktullere doğru hedef gözeterek ateş ettikleri hususunun kriminal raporlara, katılan [A.A.nın] beyanlarına ve özellikle sandık kurulu başkanı ve üyesi tanıkların beyanlarına dayandırılması, böylelikle sanıkların olay sırasında birbirlerine maddi-manevi destek olacak şekilde hareket ettiklerinin kabul edilmesi ve bu değerlendirme sırasında maddi olayın farklı ihtimallerle gerçekleşmesi halinde dahi sanıkların sorumluluklarının suça iştirak kapsamında olduğunun belirtilmesi hususları birlikte değerlendirildiğinde; İlk Derece Mahkemesinin kendi olay kabulü çerçevesinde sanıkların kamu görevi nedeniyle kasten öldürme suçlarına iştirak ettiklerine ilişkin gösterdiği gerekçelerin Anayasa'nın 141 ve CMK'nın 34, 230 ve 232. maddelerinde öngörülen şekilde yasal ve yeterli olduğu kabul edilmelidir."

46. Bu yöndeki itirazda ulaşılan sonuç açısından karşıoy kullanan altı Genel Kurul üyesi, söz konusu sanıkların iki ayrı kasten öldürme suçuna iştirak ettiklerine dair gösterilen gerekçenin yasal ve yeterli olmadığını değerlendirmiştir. Genel Kurul Başkanı ise karşıoy gerekçesinde; Mahkemenin somut olayın gerçekleşme şeklini birbiriyle çelişen iki farklı şekilde ortaya koyduğunu, dolayısıyla hukuki denetim yapma imkânı bulunmadığını ve kararın bu nedenle bozulması gerektiğini belirtmiştir.

47. Diğer yandan Genel Kurul oy çokluğuyla, başvuruculların iki ayrı nitelikli kasten öldürme suçuna da müşterek fail sıfatıyla iştirak ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"4- Sanık Ömer Sülük'ün (Haci oğlu) atılı kasten öldürme suçuna TCK'nın 37/1. maddesi kapsamında 'müşterek fail' olarak mı, yoksa TCK'nın 39/2. maddesi kapsamında 'yardım eden' sıfatıyla mı iştirak ettiği;

[...]

Olayın hemen ardından katılan ve tanık anlatımları esas alınarak Kollukça tanzim edilen tutanak içeriğinde olay yerinde diğer sanıklarla birlikte olduğunun belirtilmesi, Jandarma Genel Komutanlığı Merkez Jandarma Kriminal Laboratuvar Amirliğince düzenlenen 03.04.2019 tarihli ve 1684 sayılı uzmanlık raporunda sanığa ait tüm svaplar üzerinde atış artıklarının tespit edilmesi, katılan [A.A.nın] aşamalarda sanığın elinde bulunan silahla hedef gözeterek maktul [H.A.ya] doğru ateş ettiğini gördüğünü belirtmesi, tanık [Z.P.nin]; kollukta olay günü sanık Haci ile oğlu olan Ömer'in bulundukları yere geldiklerini, pantolon paçalarının ve ayakkabılarının çamurlu olduğunu, sanık Haci'ye ne olduğunu sorduğunda adı geçenin '[A.lardan] iki kişiyi vurduk!' dediğini ifade etmesi, tanık [H.Ç.nin]; olay sırasında Haci'nin oğlu Ömer'in maktul [H.A.nın] üzerine yürüdüğünü ve maktul [H.A.ya] elindeki silahla ateş ettiğini gördüğünü, tanıklar [C.A. ve B.B.nin] olay sırasında sanık Ömer'i (Haci oğlu) elinde demir tutarken gördüğünü ifade etmesi, tanıklar [H.Y. ve R.Y.nin] Cumhuriyet savcılığında vermiş oldukları ifadelerinde tanık [S.Al.ın] eşi ile birlikte oy

kullanmasında sakınca olmadığını söyleyenler arasında sanık Ömer'in (Haci oğlu) de bulunduğunu ve bunun hemen sonrasında olayların meydana geldiğini, olay sırasında sanık Ömer'in (Haci oğlu) diğer sanıklarla birlikte maktul [İ.A.nın] üzerine yürüdüğünü ve maktule demir çubukla vurulduğunu gördüklerini beyan etmeleri, tanıklar [M.Ö. ve R.Ö.nün] aşamalarda sanık Ömer'in (Haci oğlu) sobanın yanındaki demir çubukla maktul [İ.A.nın] kafasına vurduğunu gördüğünü anlatmaları ve sanık [Ö.S.nin] olay sırasında sanık Ömer'in (Haci oğlu) elinde demir bir profil olduğunu gördüğünü savunması hep birlikte değerlendirildiğinde; sanığın diğer sanık Haci ile birlikte aldığı suç işleme kararı çerçevesinde eylem üzerinde hâkimiyet kurarak maktullerin kasten öldürülmesi suçuna TCK'nın 37. maddesi kapsamında müşterek fail olarak katıldığı kabul edilmelidir.

[...]

5- Sanık Haci Sülük'ün atılı kasten öldürme suçuna TCK'nın 37/1. maddesi kapsamında 'müşterek fail' olarak mı, yoksa TCK'nın 39/2. maddesi kapsamında 'yardım eden' sıfatıyla mı iştirak ettiği;

Olayın hemen ardından katılan ve tanık anlatımları esas alınarak Kollukça tanzim edilen tutanak içeriğinde olay yerinde diğer sanıklarla birlikte olduğunun belirtilmesi, Jandarma Genel Komutanlığı Merkez Jandarma Kriminal Laboratuvar Amirliğince düzenlenen 03.04.2019 tarihli ve 1684 sayılı uzmanlık raporunda sanığa ait tüm svaplar üzerinde atış artıklarının tespit edilmesi, katılan [A.A.nın] aşamalarda sanığın elinde bulunan silahla hedef gözeterek ateş ettiğini gördüğünü belirtmesi, tanık [Z.P.nin]; kollukta olay günü sanık Haci ile oğlu olan Ömer'in bulundukları yere geldiklerini, pantolon paçalarının ve ayakkabılarının çamurlu olduğunu, sanık Haci'ye ne olduğunu sorduğunda adı geçenin '[A.lardan] iki kişiyi vurduk!' dediğini ifade etmesi, tanık [H.Ç.nin] aşamalarda sanık Haci'nin elindeki silahla ateş ettiğini gördüğünü açıklaması, tanıklar [H.Y. ve R.Y.nin] Cumhuriyet savcılığında vermiş oldukları ifadelerinde; tanık [S.Al.ın] eşi ile birlikte oy kullanmasında sakınca olmadığını söyleyenler arasında sanık Haci'nin de bulunduğuna ve bunun hemen sonrasında olayların meydana geldiğine, olay sırasında sanık Haci'nin diğer sanıklarla birlikte maktul [İ.A.nın] üzerine yürüdüğüne yer vermeleri ile olay öncesinde maktüllerden [H.A.ya] yönelik tehdit içerikli sözleri yanında Sülük ailesinin lideri konumundaki sanığın diğer sanıklar üzerindeki etkisi, otoritesi ve ağırlığının göz ardı edilemeyeceği, bu nedenle işlenmesine karar verilen fiili önleme veya icrasından vazgeçme noktasındaki tesiri hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sanığın diğer sanık Ömer (Haci oğlu) ile birlikte aldığı suç işleme kararı çerçevesinde eylem üzerinde hâkimiyet kurarak maktullerin kasten öldürülmesi suçuna TCK'nın 37. maddesi kapsamında müşterek fail olarak katıldığı kabul edilmelidir."

48. Bu yöndeki itirazda ulaşılan sonuç açısından karşı oy kullanan Genel Kurul Başkanı ile altı Genel Kurul üyesi, başvurucu Haci'nin kasten öldürme suçlarından müşterek fail yerine yardım eden olarak cezalandırılması gerektiğini değerlendirmiştir.

49. UYAP üzerinden Ceza Dairesinin 8/9/2021 tarihli kararını başvurucu Haci Sülük vekillerinden Av. Sezgin Yıldırım 8/10/2021 tarihinde, Genel Kurul kararını da Av. Turan Erden 22/12/2022 tarihinde okumuştur. Genel Kurulun nihaî kararı üzerine başvurucular birlikte 2023/3030 ve 2023/3747; başvurucu Haci Sülük ayrıca 2023/5452 numaralı bireysel başvurularda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

50. 5237 sayılı Kanun'un "Faillik" kenar başlıklı 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur."

51. 5237 sayılı Kanun'un "Yardım etme" kenar başlıklı 39. maddesi şöyledir:

"(1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

(2) Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak."

52. 5237 sayılı Kanun'un "Kasten öldürme" kenar başlıklı 81. maddesi şöyledir:

"Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."

53. 5237 sayılı Kanun'un "Nitelikli haller" kenar başlıklı 82. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kasten öldürme suçunun;

...

g) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

...

İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."

54. Tanık sorgulama hakkına ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Kadir İnan [2. B.], B. No: 2020/23928, 30/10/2024, §§ 14-25.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

55. Anayasa Mahkemesinin 13/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucu Haci Sülük'ün Ceza Dairesinin 8/12/2020 Tarihli Kararı Üzerine Yaptığı Bireysel Başvurular Bakımından

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

56. Başvurucu Haci Sülük, Ceza Dairesinin 8/12/2020 tarihli onama kararına kadar devam eden muhakeme sürecine ilişkin hakkında yürütülen kovuşturma işlemleri nedeniyle adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

57. Bakanlık görüşünde, somut olayın kendine özgü koşulları bağlamında başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle başvurunun reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Başvurucu Haci Sülük; Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formlarındaki iddiaları tekrar etmiş, bireysel başvuru hakkının kötüye kullanıldığı iddiasıyla ilgili olarak aynı zamanda farklı vekiller tarafından da temsil edildiğini, bu nedenle vekâletname ile verilen yetki kapsamında başka bireysel başvuru da yapılmış olabileceğini söylemiştir.

2. Değerlendirme

58. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö. [2.B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

59. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32).

60. Anayasa Mahkemesi Ahmet Eroğlu ve diğerleri kararında da daha önce başvurunun değerlendirilmesini etkileyecek nitelikteki bir konuda başvurucu tarafından bilgi verilmeyerek Anayasa Mahkemesini yanıltıcı bir davranışın ortaya konulması meselesini incelemiş ve başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar vermiştir (Ahmet Eroğlu ve diğerleri [1.B.], B. No: 2013/9418, 9/9/2015, § 31, 32).

61. Somut olayda eldeki bireysel başvuru dosyasında birleştirilen 2021/2161 numaralı bireysel başvurunun aynı başvurucu tarafından yapıldığı ve anılan dosyalarda yer verilen başvuru konusu olaylar ile ihlal iddialarının da aynı olduğu görülmektedir. Buna karşın 2021/5155 numaralı bireysel başvuruya ilişkin formda başvurucunun Anayasa Mahkemesi önünde devam eden 2021/2161 numaralı ilk bireysel başvurusu hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır (bkz. § 41).

62. Diğer yandan, her ne kadar başvurucu vekilleri 2021/2161 ile 2021/5155 numaralı bireysel başvurulara konu olan Ceza Dairesinin 8/12/2020 tarihli kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz talebinde bulunduğunu sonradan bildirmiş iseler de (bkz. § 42) başvurucu vekillerinden Av. Sezgin Yıldırım itirazın reddine ve itirazla ilgili inceleme yapılmak üzere dosyanın Genel Kurula gönderilmesine ilişkin Ceza Dairesinin 8/9/2021 tarihli kararını UYAP üzerinden 8/10/2021 tarihinde okuduğu hâlde, başvurucu veya vekilleri bu karar hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmedikleri gibi Genel Kurul kararı sonrasında başvurucu Ömer Sülük ile bu karara karşı üç ayrı bireysel başvuru daha yapmıştır (bkz. § 49).

63. Ceza Dairesinin kararı üzerine bireysel başvuruların yapılmasından sonraki süreçte Ceza

Dairesince itirazın reddine karar verilerek itiraz konusunda inceleme yapılmak üzere dosyanın Genel Kurula gönderilmiş olması, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları yönünden mağdur statüsünün değerlendirilmesine veya mahkûmiyet kararıyla ilgili diğer ihlal iddialarına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu 2021/5155 ve eldeki başvuruyla birleştirilen 2021/2161 numaralı bireysel başvuru dosyalarında Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak da herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

64. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan unsurlar hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurucu Haci Sülük'ün, Ceza Dairesinin 8/12/2020 tarihli kararı üzerine yaptığı bireysel başvurular yönünden başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük'ün, Ceza Genel Kurulunun 6/10/2022 Tarihli Kararı Üzerine Yaptıkları Bireysel Başvurular Bakımından

1. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

65. Başvurucular; duruşmalarda fiziken hazır bulunma talepleri reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya katılımlarının sağlandığını belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

66. Bakanlık görüşünde;

i. Muhakeme sürecinde yargılamanın yapıldığı yer dışında tutuklu bulunan başvuruculara davanın nakline, duruşmalara katılımın SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına itiraz etmediklerini ve bu durumun kendilerini hangi nedenle dezavantajlı duruma düşürdüğü konusunda açıklamada bulunmadıklarını ileri sürmüştür.

ii. Başvuruculardan Haci Sülük'ün istinaf kanun yoluna başvuru talebinde, duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik itirazda bulunmadığını belirtmiştir.

iii. Bakanlık ayrıca, başvuruculara anılan haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının değerlendirilmesi açısından, konuya ilişkin mevzuat hükümleri ve yargısal içtihatlar ile olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

67. Başvurucu Haci Sülük; Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formlarındaki iddialarını tekrar etmiş; buna ek olarak Mahkemece yapılan yargılama sırasında sunduğu dilekçelerle duruşmada bizzat hazır edilmesi için talepte bulunduğunu dile getirmiştir.

b. Değerlendirme

68. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

69. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı ile tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

70. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2.B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

71. Somut olayda başvuruculların anılan itirazlarını temyiz kanun yolu başvurusuna dair dilekçelerinde ileri sürmedikleri, dolayısıyla olağan kanun yollarını tüketmeksizin bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmıştır.

72. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

73. Başvurucular; gizli tanığın beyanlarının kendisinin ve müdafilerinin hazır bulunmadığı oturumda, diğer tanıkların beyanlarının da istinabe yoluyla alındığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

74. Bakanlık görüşünde; gizli tanığın başvurucular ve müdafilerinin yokluğunda dinlenmesi hususunda Mahkemece yasal gerekçenin ortaya konulduğu ayrıca gizli tanığın beyanlarının hükümde belirleyici delil olarak kabul edilmediği ve başvurucunun ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Haci Sülük; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru formlarındaki iddialarını tekrar etmiştir.

b. Değerlendirme

75. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

76. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların şikâyetlerinin özü, soru sorma imkânı bulamadıkları ve esas hakkında karar veren hâkimin huzurunda dinlenmeyen tanıkların farklı mercilerde verdikleri ifadeler esas alınarak mahkûmiyetlerine karar verildiğine ve bu durumun yargılamanın adilliğini zedelediğine ilişkindir. Başvuruculların iddialarının, doğrudan doğruyalık ilkesi ışığında tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

77. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Doğrudan Doğruyalık İlkesine İlişkin Genel İlkeler

78. Hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık, anayasal düzeyde bir ilkedir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, § 46).

79. Doğrudan doğruyalık ilkesi hâkimin olayı aydınlattığı ileri sürülen delillerle doğrudan temasa geçmesi, araya herhangi bir aracı katmaksızın deliller hakkında bilgi sahibi olması anlamına gelir. Bu değerlendirme tanık delili bakımından ziyadesiyle geçerlidir. Çünkü bir tanığın anlatımı sırasındaki tavırları (reaksiyonları) ve inanılırlığı konusunda mahkeme tarafından yapılan gözlemler maddi gerçeğin anlaşılabilmesi için önemlidir (Yusuf Deniz Dilsizoğlu ve Aral Ali Ersin [1. B.], B. No: 2013/4711, 16/12/2015, § 47).

80. Anılan ilke, adil (hakkaniyete uygun) bir ceza yargılaması için sanığın suçluluğu hakkında karar verecek olan hâkimin ilgili kişileri dinleyerek güvenilir delil elde etmesini gerekli kılar. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Dolayısıyla bu ilke, sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkimin isnat konusu olay hakkında vicdani kanaatini şekillendirme süreciyle ilgilidir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk, §§ 43-44).

81. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Böylelikle hâkim, yapacağı gözlem ve değerlendirmelerle bu tanıkların güvenilirliği konusunda bizzat fikir sahibi olabilecektir. Sanık da isnadın temelini oluşturan olayları hâkime bizzat izah edebilecek ve tanıkların beyanlarının güvenilirliğini hâkim huzurunda sarsabilecektir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

(2) Tanık Sorgulama Hakkına İlişkin Genel İlkeler

82. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde bir suç ile itham edilen herkesin iddia tanıklarını sorguya çekme hakkının olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının tanık sorgulama hakkını da kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Serdar Batur [2. B.], B. No: 2014/15652, 24/5/2018, § 41).

83. Tanık sorgulama hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel görünüm

biçimlerinden birini oluşturmaktadır. Ceza yargılamasının amacı maddi gerçeği ortaya çıkarmak olduğundan bu yargılamada delil sınırlaması mevcut değildir. Ceza yargılamasının bu niteliği, sanığın mahkûm olmadan önce aleyhine olan tüm delillerin kamuya açık bir duruşmada tartışılmasını ve bu delillerle çelişebilme imkânının sanığa tanınmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla hakkaniyete uygun bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkına sahip olması gerekir. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir ceza yargılamasının yapılabilmesi bakımından gereklidir (bazı değişiklikler ve eklemelerle birlikte bkz. AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, § 55).

84. Bir sanığı suçlayan tanıklık veya başka beyan türleri gerçek dışı düzenlenmiş veya sadece hatalı olabileceği gibi, savunma eğer bu ifadenin sahibinin güvenilirliğini sınayabileceği veya itibarına şüphe düşürebileceği bilgilerden yoksun kalırsa bunları aydınlatma ihtimali çok düşük olacaktır. Böyle bir durumda var olan tehlikeler çok belirgindir (Sebahat Tuncel [1. B.], B. No: 2014/1440, 26/2/2015, § 95). Bu bakımdan, sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulaması adil yargılamanın kilit unsurlarından biridir (bazı farklılarla birlikte bkz. Ali Rıza Telek [2. B.], B. No: 2013/2630, 30/12/2014, § 48). Bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve bu konuda karşı dengeleyici güvenceler sağlanmamışsa ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, § 35).

85. Anayasa Mahkemesi -AİHM gibi- tanık kavramını ceza muhakemesi hukukunda anlaşıldığından daha geniş bir içerikte değerlendirmektedir. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015).

86. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında duruşma öncesinde veya haricinde elde edilen tanık ifadelerinin mahkûmiyette delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre;

i. İlk olarak tanığın veya tanıkların duruşmada hazır edilmemesinin geçerli bir nedeni olup olmadığı aranmalıdır.

ii. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanığın veya tanıkların verdiği ifadenin mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir.

iii. Sanığa duruşmada sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın veya tanıkların ifadesinin tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu engellerin/zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlanıp sağlanmadığı ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur [2.B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1.B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2.B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51.

87. Testin birinci aşaması yönünden öncelikle başvurucu aleyhine beyanda bulunan tanığın duruşmada hazır edilmemesinin ve onun sorgulanması/sorgulatılması imkânının başvurucuya tanınmamasının geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığı incelenir. Hangi nedenlerin tanığın duruşmada hazır edilmemesini haklı kılabileceği her somut olayın kendi koşulları çerçevesinde değerlendirilir. Tanığın duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemesi tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Testin diğer aşamalarının da incelenmesi gerekir.

88. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65).Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35).

89. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

90. Tanığın sorgulanmaması sebebiyle savunmanın maruz kaldığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınması ceza yargılamasının hakkaniyete uygun gerçekleşmesinin bir gereğidir. Testin üçüncü aşaması uygulanırken sanığın birtakım usul güvencelerinden yararlandırılması telafi edici bir araç olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniği kullanmak suretiyle dinlemesini (Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36) ve somut olayın şartları altında sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınması da (Orhan Güleryüz, § 40) birer telafi edici karşı dengeleyici güvence olarak değerlendirmiştir.

91. Ceza muhakemesi hukukunda savunma, şüpheli (sanık) yönünden bir hak olarak düzenlenmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 147. ve 191. maddelerinde belirtilen kanuni hakları kendisine hatırlatılan ve susma hakkını kullanmayan sanığın dinlenilmesi zorunludur. 5271 sayılı Kanun'un 215. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre de tanığın dinlenmesinden ve herhangi bir belgenin okunmasından sonra bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı sanığa sorulacaktır. Ancak sanığa savunma hakkı tanınması veya okunan belgelere karşı diyeceklerinin sorulması -tek başına- bir karşı dengeleyici güvence olarak değerlendirilemez. Dahası, sanığa savunma imkânının tanınmasının bir karşı dengeleyici güvence olarak değerlendirilebilmesi için mahkemenin olayın sanık tarafından anlatılan versiyonuna baştan kapalı bir tutum takınmadığını, bu ihtimale de yeterli ölçüde şans tanıdığını göstermesi önem taşımaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi birçok başvuruda, yargılama sırasında başvurucunun olayı kendi bakış açısına göre anlatma imkânı bulmasını savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek düzeyde karşı dengeleyici güvence olarak kabul etmemiştir (birçok karar arasından bkz. İsmet Altuntaş [2. B.], B. No: 2021/47519, 2/10/2024, § 23; Sertaç Ekici [1. B.], B. No: 2020/6698, 21/6/2023, § 24; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40; Hasan Ballı [2. B.], B. No: 2017/21825, 2/6/2020, § 47).

(3) İlkelerin Olaya Uygulanması

92. Mahkemenin mahkûmiyet kararı ile Genel Kurulun başvurucular yönünden itirazın reddine dair kararında diğer delillerin yanı sıra istinabe yoluyla ifadeleri alınan tanıkların beyanlarına dayanıldığı ancak kararların gerekçesinde gizli tanık Mavi'nin anlatımlarına yer verilmediği anlaşılmaktadır. Mahkeme, katılan A.A. ile gizli tanık Mavi ve tanık H.Ç. dışındaki diğer tanıkların başvuruculara da hazır bulundukları bir celsede dinlenmemelerine ilişkin olarak geçerli nedene yer vermemiştir. Dolayısıyla başvuruculara tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamalarının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir.

93. Tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemesi adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın duruşmada sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı da tespit edilmelidir. Bu bağlamda gizli tanık beyanı, Mahkeme ve Genel Kurul kararlarında başvurucular aleyhine delil olarak değerlendirilmemiş ise de, anılan kararlarda başvuruculara iki ayrı kasten öldürme suçuna müşterek fail olarak iştirak ettiklerinin değerlendirilmesinde katılan A.A. ile tanık H.Ç. dışında istinabe yoluyla ifadeleri alınan diğer tanıkların beyanlarının da bir bütün hâlde değerlendirilip hükme esas alındığı gözetildiğinde, istinabe yoluyla ifadeleri alınan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici deliller olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle üçüncü aşama olarak istinabe yoluyla ifadeleri alınan tanıkların, başvuruculara da bulunduğu duruşmada dinlenilmemesi nedeniyle savunma tarafının karşılaştığı zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği belirlenmelidir.

94. Bu noktada, suç tipi için kanunda belirlenen cezanın ağırlığı arttıkça duruşmada hazır bulunarak savunma yapmanın da öneminin artacağı hususunda tartışma bulunmamaktadır (Mehmet Ergün [GK], B. No: 2019/34180, 25/7/2023, § 41). Diğer bir ifadeyle sanığın yokluğunda beyanları tespit edilen tanıkların başvurucunun müdafileri huzurunda dinlenip müdafiye tanıklara soru sorma imkânı verilmesinin yeterli bir dengeleyici güvence olup olmadığı tartışılırken suç tipi için kanunda belirlenen cezanın ağırlığı da dikkate alınmalıdır (Kadir İnan, § 36).

95. Buna karşılık başvuruculların yokluğunda beyanda bulunan tanıkların, sanıkların müdafilerinin katıldığı ve soru sorma hakkını kullanabildiği duruşmada dinlenmesi, -bazı durumlarda- yeterli bir dengeleyici güvence olabilir. Diğer bir ifadeyle sanık ile tanığın yüzyüze gelmesinin önem arz etmediği davalarda sadece müdafiin, sanığın yokluğunda dinlenen tanığa doğrudan soru sorabilme imkanına ulaşması yeterli bir karşı dengeleyici güvence olarak kabul edilebilir. Bahsi geçen güvencenin yeterli düzeyde dengeleyici olup olmadığına karar verirken tanık beyanının, fiziksel teşhise ilişkin olup olmadığının ve güvenilirliğini sarsan unsurların bulunup bulunmadığının tespiti önemlidir. Bu kapsamda tek ya da belirleyici delilin, fiziksel teşhise ya da maddi olaya ilişkin tanık beyanı olduğu bir ceza yargılamasında sanığın bu delilin güvenilirliğine etkili bir şekilde itiraz edebilmesi için tanık ile aynı duruşmada bulunması gerekebilir (aynı yönde değerlendirmeler için bkz. Kadir İnan, § 37).

96. Somut olayda, sınıfta gerçekleşen silahlı saldırı sırasında olay yerinde bulunan katılan A.A. ile tanık H.Ç. dışındaki -özellikle sandık görevlileri olup taraflarla akrabalıkları da

bulunmayan- diğer tanıklar, istinabe talep edilen mahkemece yapılan ve başvuruculların müdafilerinin de katıldığı duruşmalarda dinlenmiş ve müdafiler bu duruşmalarda tanıklara soru sorma hakkını kullanabilmiştir (bkz. § 27).

97. Bununla birlikte, uzmanlık raporuna göre olayda iki ayrı ateşli silahın kullanıldığının belirlenmesi de dikkate alındığında, suçları sabit görülen başvurucular hakkında istinabe yoluyla dinlenen tanıkların -özellikle başvuruculların iştirak durumlarının belirlenmesine ilişkin önem taşıdığı anlaşılan belirleyici nitelikteki- beyanlarının fiziksel teşhise ilişkin olduğu da görülmektedir. Buna ek olarak başvuruculara verilen cezanın ağırlığı ile -özellikle- taraflarla akrabalığı bulunmayan sandık başkanı R.Y. ile sandık görevlisi H.Y.nin kovuşturma evresinde alınan beyanlarına göre, bu tanıklara soruşturma evresinde teşhis işlemlerinin kendilerine gösterilen fotoğraflar üzerinden yaptırıldığı da dikkate alındığında, tüm tanıkların başvuruculara teşhise elverişli şekilde yüzleştirilmek ve başvuruculara da tanıklara soru sorabilme imkânı sağlanmak suretiyle doğrudan hükmü verecek Mahkemece dinlenmelerinin önemi daha da görünür hâle gelmektedir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. § 95). Bu durumda, somut olayda başvuruculların istinabe yoluyla dinlenen tanıklara soru sorma imkânını elde edememesiyle oluşan dengesizliğin, müdafilerin bu tanıkları sorgulayabilmesiyle ortadan kaldırıldığını kabul etmek mümkün görünmemektedir.

98. Duruşma devresinde başvuruculara olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinin "...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen katılanlar ile H.Ç. dışındaki tanıkları Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye de ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ve müdafiler istinabe yoluyla ifade alma işlemi sırasında tanıklara soru sorabilmiş ise de başvurucular, istinabe yoluyla ifade veren tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadıklarından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Esas hakkında karar veren Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiş, gözlem yapamamıştır. Sonuç olarak fiziksel teşhis somut olayın kendine özgü koşullarında son derece önem taşıdığı, güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanıkların beyanları belirleyici delil olarak hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda katılanlar ile tanık H.Ç. dışındaki diğer tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemelerinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

99. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

100. Başvuruda tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderime göre, adil yargılanma hakkının diğer güvencelerine ilişkin şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir incelenme yapılmasına gerek bulunmadığına karar vermek gerekir.

VI. GİDERİM

101. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması; başvuruculardan Haci Sülük ayrıca manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

102. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

103. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

104. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer birifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer anayasal haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın aşamalardaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1.B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

105. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucu Haci Sülük'ün manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Haci Sülük'ün Ceza Dairesinin 8/12/2020 tarihli kararı üzerine yaptığı bireysel başvurular bakımından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Başvurucular Haci Sülük ve Ömer Sülük'ün, Ceza Genel Kurulunun 6/10/2022 tarihli kararı üzerine yaptıkları bireysel başvurular bakımından;

1. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/400, K.2019/585) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucu Haci SÜLÜK'ün tazminat talebinin REDDİNE,

F. 5.416,40 TL harç ve 30.000 vekâlet ücretinden oluşan toplam 35.416,40 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAZİF ÇALIK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/6515 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6515

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZİF ÇALIK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6515)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : Nazif ÇALIK ve diğerleri

[bkz. Ekli listenin (C) sütunu]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumlarında bulunan başvuruculara gelen veya başvurucular tarafından gönderilen mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucular, nihai hükmü öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/6515 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2021/6515 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Ümit Karaduman ([2. B.], B. No: 2020/20874, 2/2/2022) kararında

uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusun mahrem bilgileri ile kişisel verilerinin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen ve keyfîliğe karşı güvenceler içeren kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvurularda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

4. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

ALİ İHSAN ARSLAN

B. No: 2021/8388 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8388

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ İHSAN ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8388)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Ali İhsan ARSLAN

Vekili : Av. Reşat YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yayımlanan bir kitapta yer alan ifadelerden dolayı açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. H.H.K.nın yazdığı "Atatürk ve Cumhuriyete Kuşatma-Yahuda" isimli kitap 16/2/2018 tarihinde yayımlanmıştır.

3. Ulusal basında yer alan farklı gazetelerde köşe yazıları yayımlanan H.H.K. hâlen internet üzerinde yayın yapan "Parlamento Haber" adlı haber sitesinin imtiyaz sahibi ve genel yayın yönetmenidir. Ayrıca yakın tarih ve güncel siyaset alanlarında yayımlanan ondan fazla kitabı bulunan yazar, eserlerinde genel olarak bazı teorilerden bahsetmektedir.

4. Başvurucu "Atatürk ve Cumhuriyete Kuşatma-Yahuda" isimli kitapta geçen bazı ifadeler nedeniyle kitabı yayımlayan şirket ve yazar aleyhine Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) 50.000 TL talepli manevi tazminat davası açmıştır. Kitapta yer verilen tazminat davasına konu ifadeler şöyledir:

"... Ergenekon ve balyoz sürecinde kumpası kuran ekipte olduğu iddialarının yanı sıra,

babasının işid el-kaide ya da el nusra terör örgütleri tarafından Suriye iç savaşında kullanılan sarin gazını temin eden kişi olduğu istihbarat koridorlarında dillendiriliyor. Babası [İ.A.] AKP sıralarından milletvekilliği görevinde bulundu. Kürtçü oldukları biliniyor. Balyoz çakma planının hazırlayıcıları arasında olduğu iddialar arasında."

5. Başvurucunun babası M.İ.A. 2002 ile 2011 yılları arasında Adalet ve Kalkınma Partisinin Diyarbakır milletvekili olarak yasama faaliyetlerinde bulunmuştur. Başvurucu da 2015 ile 2023 yılları arasında üç dönem anılan Partinin Ankara milletvekili olarak görev yapmıştır.

6. Asliye Hukuk Mahkemesi 12/2/2019 tarihinde, kitapta yer alan başvurucuyla ilgili ifadelerin medya organlarında daha önce yayımlandığı, kullanılan dilin kesinlik ifade etmediği, başvurucunun siyasi kimliğine bağlı olarak sert eleştirilere katlanması gerektiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...dosyaya sunulan medyada yayınlanan yazların incelenmesinde davalının kitabında davacılara atfen yazdığı bahsi geçen bilgilerin medya organlarında yayınlanmış olduğu, davalının da kitabında davacılar hakkında yazdığı bölümün sonunda '... İddialar arasında' şeklinde yazdığı anlaşılmıştır. Kaldı ki davacılar siyasi kimliği olan milletvekilliği yapmış kişilerdir. Davacıların siyasi kişilik olması da dikkate alındığında sert eleştirilere katlanması gerekir. Somut olayda, davalı yayınevinin yayınladığı 'Atatürk ve Cumhuriyete kuşatma - Yahuda' isimli kitapta yer alan ifadelerin hakaret kastı taşımadığı, davacının kişilik haklarına saldırı oluşturmadığı, basın ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, yazılan kitabın içerik ve anlam olarak hakaret kastı taşımadığı..."

7. Başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurduğu karar Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesince incelenmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi 13/1/2021 tarihinde dava konusu kitapta geçen başvuruya konu ifadelerin ifade ve basın özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

8. Bölge Adliye Mahkemesi kararı 23/2/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 8/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Öte yandan Aydınlık gazetesinde ve bu gazeteye ait www.aydınlıkgazete.com isimli internet sayfasında 2013 yılının Ocak ayında farklı tarihlerde altı ayrı haber ve yazı yayımlanmıştır. O.A. ile yapılan söyleşide verilen bilgilere dayandırılan haber ve yazılarda geçen ifadelerden dolayı başvurucunun babası M.İ.A.ya karşı hakaret ve iftira suçlarının işlendiğinden bahisle bir yargılama yapılmıştır. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) görülen davada adı geçen O.A.nın hakaret ve iftira suçlarından mahkûmiyetine karar verilmiş, mahkûmiyet kararı Yargıtayın 12/9/2022 tarihli onama ilamıyla kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, "Atatürk ve Cumhuriyete Kuşatma-Yahuda" isimli kitapta geçen ihtilaflı ifadelerin O.A.nın gerçeğe aykırı açıklamalarına dayandığını iddia etmiş; O.A.nın anılan beyanları nedeniyle hakaret ve iftira suçundan mahkûmiyetine karar verilmesine rağmen tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu

kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

12. Başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN ATAŞ

B. No: 2021/18621 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18621

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN ATAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18621)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Osman ATAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Bölge Adliye Mahkemesi kararının sanığa tebliğ edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ordu Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 12/6/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Ordu 2. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Başvurucu, Ordu 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

5. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin (Daire) 6/3/2018 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir. Anılan karar, başvurucu müdafiine 12/3/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucu müdafii, Daire kararına karşı 30/3/2018 tarihli dilekçesiyle temyiz talebinde bulunmuştur.

7. Başvurucu, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) vatandaş portalı üzerinden yaptığı sorgulamada müdafinin yaptığı temyiz talebinin süre yönünden reddine dair Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan tebliğnameyi görmesi üzerine kendisi de 14/10/2019 tarihinde temyiz talebinde bulunmuştur. Başvurucu, avukatının zamanında yapmadığı başvuru nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını belirterek hukuki bilgisi yeterli olmadığından, müdafiinin hatası nedeniyle telafisi imkânsız zarar görmemesi için tebliğnamenin kabul edilmemesini ve yapılacak temyiz incelemesi sonucunda da mahkûmiyet hükmünün bozulmasını talep etmiştir. Dosya içeriğine göre söz konusu kararın Daire tarafından başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır.

8. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi 16/12/2020 tarihinde yaptığı incelemeyle temyiz talebinin süre yönünden reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Bölge Adliye Mahkemesi kararının sanık müdafiine 12.03.2018 tarihinde usulüne uygun olarak tebliğ edildiği, kararın 5271 sayılı Kanunun 291/1. maddesinde görülen on beş günlük yasal süresinden sonra 30.03.2018 tarihinde temyiz edildiği anlaşılmakla, CMK 298. maddesi uyarınca temyiz talebinin süre yönünden reddine,"

9. Başvurucu; hakkında verilen ve kesinleşen hükmü 18/3/2021 tarihinde öğrendiğini belirterek 24/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; Mahkeme kararına karşı müdafiinin istinaf kanun yoluna başvurduğunu ancak Daire kararının sadece müdafiine tebliğ edilmesi nedeniyle kararı öğrenemediğini ve müdafiinin de temyiz süresini geçirmesi nedeniyle mağdur edildiğini, yaptığı UYAP sorgulamasında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının hazırladığı tebliğnameyi görünce kendisinin de temyiz dilekçesi sunduğunu, istinaf dairesi kararının kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle temyiz hakkını kullanamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi daha önce benzer bir şikâyeti Hakan Dağ ([1. B.], B. No: 2020/32671, 28/11/2024) ve Behiye Çağlıyan ([2. B.], B. No: 2021/34076, 14/1/2025) başvurularında incelemiş ve karara bağlamıştır. Anayasa Mahkemesi anılan başvurularda 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesi, anılan maddede 6/6/1985 tarihli ve 3220 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ve gerekçesine göre; ceza davalarında istinaf ve temyiz kanun yolu başvurularına ilişkin kararların sanıklar yerine müdafiine

tebliğiyle yetinilmeyeceğini vurgulamıştır. Dolayısıyla açık kanunî düzenleme ve kanun gerekçesine rağmen kararların sanıklara tebliğ edilmemesiyle gerçekleşen müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

16. Somut olayda başvurucunun istinaf kanun yolu talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararının kendisine tebliğ edilmediğini belirtmesine rağmen anılan kararın Daire tarafından başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır (bkz. § 7).

17. Dolayısıyla eldeki başvuruda da yukarıda anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmadığından başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yargıtay 16. Ceza Dairesine iletilmek üzere Ordu 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/41, K.2017/136) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL SUNA

B. No: 2021/20929 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20929

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL SUNA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20929)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Halil SUNA

Vekili : Av. Şenol KIR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işçilik alacaklarına ilişkin açılan davada toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan tazminatların kabul edilmemesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, özel bir şirket nezdinde 27/1/2000 tarihinden bu yana otopark gişe görevlisi olarak çalışmaktayken 22/6/2015 tarihinde iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu, haksız fesih nedeniyle işe iade davası açmıştır. Antalya 5. İş Mahkemesinde (Mahkeme) görülen dava neticesinde 11/4/2016 tarihli karar ile feshin usul ve kanuna uygun olmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne hükmedilmiş; bu karar temyiz incelemesinden geçerek 8/12/2016 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu, noter aracılığıyla işe iade talepli ihtar çekmiş; davalı şirket de noter aracılığı ile işe başlatmama iradesini yansıtacak şekilde karşı ihtar çekmiştir.

3. Bu gelişmelerden sonra başvurucu aynı Mahkeme nezdinde işçilik alacaklarına ilişkin dava açmış; dava dilekçesinde Toplu İş Sözleşmesinin (Sözleşme) 14. ve 21. maddeleri gereğince oluşan alacak hakları ile eksik ödenen kıdem tazminatının, fazla mesai ücretinin, yıllık izin ücretinin, vardiyalı 10 günlük çalışma ücret farkı alacağının ve hak ettiği ikramiyelerin ödenmesi talebinde bulunmuştur.

4. Mahkeme 12/6/2019 tarihli karar ile davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; dava dosyasında yer alan asıl ve ek bilirkişi raporları ile başvurucuya işveren tarafından yapılan ödemeler dikkate alınarak değerlendirme yapılmış ve bu kapsamda 4.284,81 TL bakiye boşta geçen süre ücreti alacağı, 8.689,61 TL işe başlatmama tazminatı alacağı, ödemesi yapılan kısmın mahsubu ile bakiye 490,82 TL yıllık izin ücreti alacağı ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucuya 2015 yılında brüt 75.521,05 TL kıdem tazminatı ödemesi yapıldığını ve bakiye kıdem tazminatı alacağının bulunmadığını tespit eden Mahkeme, başvurucu tarafından ispat külfeti yerine getirilmediği için fazla mesai ücreti alacağı talebinin reddine, gece vardiyasına ilişkin olarak ayrıca ücret ödeneceğine dair ne Sözleşme'de ne de dosya kapsamında bir düzenleme yer aldığından bu talebin de reddine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun Sözleşme'den yararlandığı 1/5/2013-4/9/2014 tarihleri arasında üç ayda bir olmak üzere bir aylık net maaşından fazla ikramiye aldığı gerekçesiyle ödenmemiş ikramiye alacağının bulunmadığını belirtmiş; Sözleşmenin 14. ve 21. maddeleri uyarınca yapılan tazminat taleplerinin ise anılan maddelerde aranan koşulların varlığı kanıtlanamadığı için reddine hükmetmiştir. Gerekçeli kararın hüküm kısmında başvurucu lehine 2.725,00 TL, davalı işveren lehine ise 20.919,05 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

5. Başvurucu ve davalı işverence karara karşı istinaf talebinde bulunulmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, bilirkişi raporunda alacak kalemlerinin hatalı hesaplandığını, öte yandan iş akdinin haksız ve hukuka aykırı olarak feshedildiğini, fesihten sonra birçok yeni işçi işe alındığını ancak kendisinin Mahkeme kararına rağmen geri alınmadığını, işverenin tavır ve eylemleriyle çalışanları arasında ayrımcılık yaptığını, bu yönleriyle Sözleşme'nin 14. ve 21. maddeleri kapsamında tazminata hak kazandığını ileri sürmüştür. Başvurucu istinaf dilekçesinde ayrıca aleyhe hükmedilen vekâlet ücretinin de çok yüksek olduğundan yakınmış, bilirkişi incelemesi sonucu tespit edilen alacak kalemleri dikkate alınarak ıslah yapıldığını, ıslah edilen miktar üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmesinin hakkaniyete aykırı olduğunu iddia etmiştir.

6. Sözleşme'nin 14. ve 21. maddeleri şöyledir:

"SENDİKA ÜYELİĞİNİN GÜVENCESİ

Madde 14:

İşçiler; sendikaya üye olmaları, sendikanın veya bağlı bulunduğu konfederasyonların etkinliklerine katılmaları dolayısıyla işten çıkarılamaz ve farklı bir işleme tabi tutulamazlar.

Keza işveren, Sendikaya üye olan işçilerle sendikasız işçiler arasında; işin sevk ve dağıtımında, işçinin mesleksel ilerlemesinde, ücret, ikramiye ve primlerinde, sosyal haklarında, disiplin hükümlerinin ve diğer konulara ilişkin hükümlerin uygulanmasında ya da çalıştırmaya son verilmesi konusunda herhangi bir ayırım yapamaz (Sözleşme ile işçiye sağlanan her türlü haklar bu ayırım yasağının dışındadır).

İşverenin bu hükme aykırı hareket etmesi halinde, ilgili işçiye 12 aylık brüt ücreti tutarında net tazminat ödenir.

Yasalardan, hizmet akitlerinden ve toplu sözleşmelerden doğan bütün haklar saklıdır.

....

Üye İŞTEN ÇIKARILMA

Madde 21:

I- Bireysel Çıkarma;

1) İşçiler normal olarak;

a. Deneme süresi (30 gün) içinde işverence,

b. Belirli süreli akitlerde, sürenin bitiminde işverence,

c. İş Yasasının 25/II. Maddesine göre tazminatsız olarak, sözleşmede belirtilen kural ve ilkelerle, Disiplin Kurulunca,

d. İş Yasasının 17. Maddesine göre tazminatlı olarak işten çıkarılabilirler.

II- Zorunlu Toplu Çıkarma;

İşyerinde taşeronlaşma ve özelleştirmeye yönelik olmayan ve taraflarca kabul edilebilecek bir tenkisat nedeni ortaya çıktığında, işçiler şu sıra izlenerek işten çıkarılırlar;

1) Kendi isteği ile ayrılacak olanlar,

2) SGK'dan emekliliğe hak kazanmış olanlar,

3) Yaptıkları iş tasfiye edildiği halde eski işlerine uygun başka bir işte çalışmak istemeyenler yada böyle bir işi bulamayanlar.

Yukarıda sayılan gruplar içinde de son giren ilk çıkar kuralı uygulanır.

Toplu işten çıkarmayı gerektiren nedenlerin ortadan kalkması halinde, işçilerin yeniden işyerine dönmelerinde, yukarıdaki sıralama tersinden işletilerek uygulanır.

I. ve II. Bentte sayılan işten çıkarma ve geri alma durumlarında işçiye, Sendikaya yazılı bildirimler verilir.

İşverenin zorunlu işçi çıkarma hakkını hatalı kullandığı veya sözleşme hükümlerine uymadığı saptanırsa, işçi, açıkta geçen sürelere ilişkin ücret ve diğer hakları derhal ödenerek işe başlatılır. Buna uyulmadığı takdirde, işçinin ihbar ve kıdem tazminatlarının 3 katı tutarda tazminat ödenir.

Yasalardan ve sözleşmeden doğan haklar saklıdır."

7. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından yapılan inceleme neticesinde 16/12/2019 tarihli karar ile başvurucunun istinaf taleplerinin reddine; davalı işverenin istinaf taleplerinin ise kısmen kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararda, Sözleşme'nin 14. ve 21. maddeleri uyarınca istenilen tazminatların başvurucuya ödenmesine ilişkin şartların dosya kapsamında oluşmadığı belirtilmiş, aynı davalı ve aynı konu hakkında yakın tarihte verilmiş bir başka kararda da aynı sonuca ulaşıldığı ifade edilmiştir. İşverenin yaptığı itirazları değerlendiren Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucunun bakiye kıdem tazminatı, yıllık izin ücreti alacağı, boşta geçen süre ücret alacağı, fazla çalışma ve gece çalışması ücreti ile ikramiye taleplerinin reddine hükmetmiş; bu kapsamda davalı işveren lehine hükmedilen vekâlet ücretini de 20.9191,05 TL'den 21.205,50 TL'ye

yükseltmiştir.

8. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde, Sözleşme'nin 14. ve 21. maddesinde belirtilen koşulların oluşmadığına dair değerlendirmenin hatalı olduğunu, zira işverenin kendisi ile pek çok çalışanın iş akdini hukuka aykırı olarak feshettikten sonra birçok yeni çalışan işe aldığını, ayrıca Bölge Adliye Mahkemesince yapılan değerlendirmede bilirkişi raporlarının yok sayıldığını ileri sürmüştür.

9. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2/2/2021 tarihli karar ile Bölge Adliye Mahkemesi kararında bir isabetsizlik bulunmadığından yerinde görülmeyen tüm temyiz iddialarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan kararın onanmasına hükmetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 25/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; somut olayın ve hukuk kurallarının hatalı değerlendirildiğini, yasaların eşitlik ilkesine aykırı bir şekilde uygulandığını belirtmiştir. Sözleşme'nin 14. ve 21. maddelerinde işverenin nasıl ve ne şekilde iş akdini sonlandırabileceği hususunun belirtildiğini ifade eden başvurucu, buna göre şartların kötüye gitmesi hâlinde işten ilk çıkartılacak olanların işe en son girenler olduğunu, işten çıkarılma sırasının buna göre belirlenmesi gerektiğini ancak kendisine bu kuralların uygulanmadığını belirtmiştir. İşe iade davasında feshin haksız olduğunun ortaya konulduğu, dolayısıyla 14. ve 21. maddelerinde tazminat için aranan koşullar oluştuğu hâlde yargı mercilerince Sözleşme hükümlerinin yok sayıldığını ifade eden başvurucu; toplu iş sözleşmesi hakkının, adil yargılanma hakkının, eşitlik ilkesi ile çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda başvurucunun temel iddiası taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden kaynaklı alacaklarının ödenmediği hususuna ilişkindir. Bu kapsamda başvurucunun iddiaları sendika hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

13. Anayasa’nın “Sendika kurma hakkı” kenar başlıklı 51. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir."

14. Anayasa’nın “Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı” kenar başlıklı 53. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.

Toplu iş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir."

15. Anayasa’nın 51. maddesinde düzenlenen sendika hakkı, demokratik toplumun temeli olan örgütlenme özgürlüğünün bir parçasıdır. Örgütlenme özgürlüğü, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kolektif oluşumlar meydana getirerek bir araya gelebilme özgürlüğüdür. Bu özgürlük bireylere siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını topluluk hâlinde gerçekleştirme imkânı sağlar (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

16. TİS, işçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasında akdedilen bir iş sözleşmesidir. Bu sözleşme; bireysel iş sözleşmelerinin nasıl yapılacağını, içeriğini, sona erme koşullarını belirler. Bu yönüyle TİS normatif bir nitelik taşımakta, yasal sınırlar içinde ve TİS'in uygulama alanı ile sınırlı kalmak kaydıyla genel ve objektif nitelikte hukuk kuralı oluşturabilmektedir. TİS; tarafların karşılıklı hak ve borçlarını, sözleşmenin uygulanması ve denetimi ile uyuşmazlıkların çözüm yollarını da düzenlemek amacıyla yapılır. Bir başka açıdan ele alındığında TİS, sendikalar için üyelerinin hak ve çıkarlarını koruma ve geliştirme mücadelesinde en önemli araçlardan biridir. Dolayısıyla TİS ve sendikal faaliyet özgürlüğü birbirine sıkı sıkıya bağlı iki kavram olarak karşımıza çıkar ((Türkiye Devrimci Kara, Hava ve Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası [GK], B. No: 2020/34550, 15/2/2024, § 40).

17. Başvurucu, Sözleşme hükümlerinin 14. ve 21. maddelerine göre tazminata hak kazandığını ileri sürmekte ve bu kapsamda yargılama sürecinde hatalı değerlendirme yapıldığını, dolayısıyla toplu iş sözleşmesinden yararlanamadığını iddia etmektedir. Sözleşme'ye bakıldığında 14. maddenin sendika üyeliğine dair güvenceler içerdiği ve bu hükme aykırı hareket edildiği takdirde işçinin tazminata hak kazanacağı hususlarının düzenlendiği görülmektedir (bkz. § 6). Somut olayda ise başvurucunun, iş akdinin haksız olarak feshedildiğini ileri sürdüğü ancak ne yargılama sürecinde ne de bireysel başvuru formunda sendikal nedenlerle feshin gerçekleştiğine ya da bu noktada ayrımcılığa maruz kalındığına dair herhangi bir iddiada bulunduğu, genel olarak yasaların eşit bir şekilde uygulanmadığından yakındığı anlaşılmaktadır.

18. Sözleşme'nin 21. maddesi ise bireysel işten çıkarma ile zorunlu toplu işten çıkarmaya ilişkin hükümler içermekte olup bireysel çıkarma yönünden genel hükümlere atıf yapıldığı görülmüştür. Zorunlu toplu çıkarmaya ilişkin düzenlemede ise son giren ilk çıkar kuralının benimseneceği, zorunlu toplu çıkarma hükümlerinin hatalı uygulanması hâlinde işverenin tazminat sorumluluğunun doğacağı belirtilmiştir (bkz. § 6). Başvurucu; kendisiyle birlikte pek çok kişinin işten çıkarıldığını, fesihlerin haksız olduğu hususunun mahkeme kararı ile sabit olduğunu, son giren ilk çıkar kuralının da buna rağmen uygulanmadığını belirterek tazminat talebinde bulunmuş ancak bunun ötesinde zorunlu işten çıkarmanın meydana geldiğine dair herhangi bir bilgi/ belge ibraz etmediği gibi 21. maddede yer alan tanımıyla zorunlu toplu çıkarmanın nasıl gerçekleştiğine dair başkaca bir açıklama da yapmamıştır. Yargı mercileri ise başvurucunun iddialarına yönelik olarak 21. maddede aranan koşulların oluşmadığını değerlendirmiştir.

19. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 32).

20. Başvuru konusu olayda yargı mercilerince tarafların iddia ve itirazlarının incelendiği, bilirkişi incelemesi yaptırıldığı, işçilik alacağına ilişkin işveren tarafından başvurucuya yapılan ödemeler de dikkate alınarak hesaplama yapıldığı ve tüm dosya kapsamında inceleme yapılmak suretiyle bir sonuca varıldığı görülmüştür. Mahkemenin başvurucunun toplu iş sözleşmesi uyarınca herhangi bir alacağa hak kazanmadığına dair yorumunun keyfî olmadığı, ilgili ve yeterli gerekçe içerdiği görüldüğünden başvurucunun sendika hakkına bir müdahalede bulunulmadığı anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN GİRGİN

B. No: 2021/20981 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20981

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN GİRGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20981)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Erhan GİRGİN

Vekili : Av. Orhan REŞANLIOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında tutulan şüphelinin fiziksel saldırıya uğramasına tanık olduğu hâlde müdahalede bulunmayan, hakaret ve tehdit fiillerini işleyen kolluk görevlileri hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Avukat olan başvurucu, anlatımlarına göre 23/3/2016 tarihinde Kocaeli'nde seyir hâlinde iken sivil polisler tarafından durdurulmuş, polislerin arama yapmak istemesi üzerine onlardan kimlik ve arama kararını ibraz etmelerini istemiştir. Bunun üzerine hakaret ve tehdit edilip elleri kelepçelenerek polis merkezine götürülmüştür. Polis merkezinde olayın tanığı olan S.D.ye polislerce gerçeğe aykırı olan İfade Tutanağı zorla imzalatılmış ve aracın ruhsatı olmasına rağmen aracın ruhsatı olmadığından bahisle para cezası uygulanmıştır.

3. Başvurucu, polis merkezinde de polislerin kanun dışı tutumuna maruz kaldığını belirtmiş; polis merkezinde memur B.K.nın yüzü duvara dönükken arkadan dizlerine vurarak kendisini oturttuğunu, muayene işlemleri için götürülünceye kadar dizüstü bekletildiğini ileri

sürmüştür. Başvurucuya göre Kürt kökenli olması sebebiyle kendisine ağır hakaret edilmiştir. Başvurucu, polis memuru İ.A.nın kendisine Kürt kökenli olduğu için memleketi sevmediğini ima ederek hakaret içeren ifadelerle ülkeyi terk etmesini istediğini, yine polis memuru B.K.nın başvurucunun aslen Ağrılı olduğunu öğrenmesi üzerine annesine hakaret ettiğini söylemiştir. Başvurucu, polis merkezinde bulunan İ.A., E.B., A.S., M.D. ve M.Y. ile diğer polis memurlarının da kendisine hakaret ettiğini belirtmiştir. Başvurucu hakkında düzenlenen 23/3/2016 tarihli adli muayene raporunda el bileklerinde ve bacaklarında yumuşak doku zedelenmesinden bahsedilmiştir.

4. Polislerin olaya ilişkin olarak hazırladığı kolluk ihbar evrakına göre polis memurları başvurucudan arama sırasında kimliğini ibraz etmesini istemiş, başvurucu, kimliğini ibraz etmemiş; polis memurlarını iteklemiştir. Bunun üzerine başvurucuya kademeli olarak zor kullanılmıştır. Başvurucuya zor kullanıldığı esnada orada bulunan B.B. başvurucunun akrabası olduğunu, başvurucuyu alamayacaklarını belirttiği için başvurucu ile beraber gözaltına alınmıştır.

5. Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 2016/5931 soruşturma numaralı dosya kapsamında kolluk ihbar evrakı üzerine başvurucu ile B.B. hakkında görevi yaptırmamak için direnme, Türk milletini, Türkiye Cumhuriyeti devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ve devletin yargı organlarını alenen aşağılama suçlarından soruşturma başlatmıştır. Soruşturma neticesinde her iki şüpheli hakkında da polis memurlarına direndiklerinin tespit edilemediğinden bahisle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

6. Başsavcılık, başvurucunun 24/3/2016 tarihli şikâyeti üzerine polis memurları hakkında kasten yaralama ve görevi kötüye kullanma suçları kapsamında soruşturma açarak soruşturmayı yukarıda bilgileri verilen soruşturma ile birleştirmiştir. Anılan dosya kapsamında Başsavcılık, başvurucunun, B.B.nin ve olay üzerine polis merkezine giden ve olay sırasında Sakarya Cumhuriyet savcısı olan Y.T.nin, şüpheli sıfatıyla şikâyet edilen polis memurlarının ifadelerini almıştır.

7. B.B. olay sırasında alkollü olduğu için polis memurlarının kendisine ne imzalattığını, polis memurlarına bir söz sarf edip etmediğini hatırlamadığını, kısacası bir şey hatırlamadığını belirtmiştir. Başvurucunun arkadaşı olan Y.T. olay üzerine karakola gittiğini, polis memuru B.K.nın başvurucunun terörist olduğunu ima ederek başvurucuyla arkadaşlık etmemesi gerektiğini söylediğini ifade etmiştir. Y.T., B.K.nın polis memurlarından arama kararı isteyenlerin genel itibarıyla terör örgütleriyle bağlantılı kişiler olduğunu, başvurucunun da polis memurlarından arama kararını istemesinin bundan kaynaklandığını belirttiğini söylemiştir. Y.T. ayrıca başvurucu ile B.K.nın yanında yaptıkları konuşmalarda başvurucunun ısrarla anne ve babasının nereli olduğunun sorulduğunu ve Ağrı iline kayıtlı olduklarının öğrenilmesi üzerine "Hah! Şöyle." denildiğine yönelik ifadesine B.K.nın sessiz kaldığını ve durumu inkâr etmediğini açıklamıştır. Başvurucuya yönelik eylemleri görmediğini ancak polis memuru B.K.nın başvurucuya diz çöktürdüğünü ikrar ettiğini beyan etmiştir.

8. Başvurucu, soruşturma kapsamında verdiği ifadesinde kolluk görevlilerini teşhis etmiş; polis merkezinde maruz kaldığını iddia ettiği hakaret ve tehditler kapsamında ilgililerden şikâyetçi olmuş; B.K.nın eylemlerine polis merkezindeki kolluk görevlilerinin müdahalede bulunmaması sebebiyle ilgiler hakkında da suç duyurusunda bulunmuştur. Ayrıca ayrımcılık yapıldığını, anne ve babasının nüfusa kayıtlı olduğu il ve Kürt kökenli olması nedeniyle

ayrımcı bir tutum sergilendiğini beyan etmiştir.

9. Soruşturma kapsamında Başsavcılık, şüpheli sıfatıyla polis memuru B.K.nın, kolluk görevlileri de şüpheli sıfatıyla polis memurları İ.A. ve A.S.nin ifadelerini almıştır. İ.A. ve A.S. suçlamaları reddetmiş, başvurucuya yönelik hakaret ve tehdit suçlarını işlemediklerini söylemiştir. B.K. ise başvurucunun etrafı gözlediğinden şüphelendiği için başvurucuyu odasında diz üstü şekilde beklettiğini, başvurucunun aracının durdurulduğu esnada kendilerinden arama kararını göstermelerini istediğini belirtmiş ancak söz konusu arama kararının başvurucuya ibraz edildiğine ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

10. Başsavcılık, olaya ilişkin polis merkezi kamera kayıtları üzerinde bağımsız bir bilirkişi kurumuna inceleme yaptırmıştır. İnceleme sonucunda hazırlanan bilirkişi raporuna göre başvurucu gözaltına alındığı sırada direnmemiş, itilerek polis aracına bindirilmiştir. Polis merkezinde B.K. başvurucuyu diz üstü çöktürmüş, ara sıra gelip başvurucunun yanında durmuş ve kalkmasını engellemiştir. Diğer polis memurlarının herhangi bir fiiline rastlanmamıştır.

11. Söz konusu deliller doğrultusunda Başsavcılık, polis memuru B.K. hakkında basit yaralama suçu dışındaki eylemleri ile diğer polis memurları hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş; karar gerekçesinde diğer polis memurlarının hakaret ve tehdit suçunu işlediklerine dair delil bulunmadığını, tanık anlatımlarının duyuma dayalı olduğunu belirtmiştir.

12. Söz konusu karara karşı başvurucu, itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde Başsavcılık tarafından görevi kötüye kullanma suçu kapsamında bir değerlendirme yapılmadığını, kendisine yönelik kötü muamele fiillerinin işlenmesine göz yuman polis memurlarınıncezalandırılması gerektiğini ifade etmiştir. Gebze 1. Sulh Ceza Hâkimliği itirazı reddetmiştir.

13. Sulh Ceza Hâkimliği kararının 19/3/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 19/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

15. Başvurucunun bireysel başvuru yapmasından sonraki süreçte başvurucuya kötü muamelede bulunduğundan bahisle hakkında iddianame düzenlenen B.K.nın kamu görevlisi olması nedeni ile sahip olduğu nüfuzu kötüye kullanma sureti ile kasten yaralama suçunu işlediğinin sabit olması nedeniyle 187 gün adli para cezası karşılığında 3.740 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına Gebze 8. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından karar verilmiş ve hükmün açıklanması geri bırakılmıştır. Söz konusu karar üzerine başvurucunun ayrı bir bireysel başvurusu bulunmamaktadır.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; gözaltında bulunduğu sırada kendisine kötü muamelede bulunan kolluk görevlisinin fiillerine tanık oldukları hâlde müdahale etmeyen, hakaret ve tehdit fiillerini işleyen diğer kolluk görevlileri hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, soruşturmanın makul sürede ve titizlikle yürütülmediğini, şikâyetçi olduğu kolluk görevlilerinin ifadesinin alınmadığını belirterek kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; soruşturmanın gerekli dikkat ve özenle yürütüldüğü, başvurucuya kötü muamelede bulunan

kolluk görevlisi hakkında dava açıldığı, diğer kolluk görevlileri yönünden soyut iddiaları destekler nitelikte somut delillerin bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D., B. No: 2020/31969, 24/10/2024, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

20. Somut olayda Görüntü İzleme Tutanağı'na göre gözaltına alındığı sırada herhangi bir direnç göstermeyen ve B.K.nın ifadesinden de anlaşılacağı üzere sadece arama kararının ibraz edilmesini isteyen başvurucuya kelepçe takılmasını ve güç kullanılmasını gerekli kılacak bir hususun bulunmadığı görülmüştür. Başvurucunun gözaltında kötü muameleye uğradığı, Başsavcılığın polis memuru B.K. hakkında düzenlediği iddianameden ve söz konusu iddianameye dayanarak gerçekleştirilen kovuşturmadan açıkça anlaşılmaktadır. Başvurucu, gözaltında bulunduğu sırada gerçekleştirilen kötü muameleye müdahale etmeyen kolluk görevlilerinin görevi kötüye kullanma suçunu işlediklerini belirterek suç duyurusunda bulunmuş ancak başvurucunun haklarında suç duyurusunda bulunduğu B.K., İ.A. ve A.S. dışındaki kamu görevlilerinin ifadelerinin alınmadığı tespit edilmiştir. İ.A. ve A.S.nin ifadeleri de başvurucunun hakaret ve tehdit suçlarının işlendiğine ilişkin suç duyurusuyla sınırlı olarak alınmıştır. Oysa Başsavcılığın, görevi kötüye kullanma suçu kapsamında şüphelilerin ifadelerini almadığı ve başvurucunun gözaltına alınması sırasında gerçekleştirilen eylemler hakkında bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür. Başvurucunun şikâyetinden sonra soruşturmanın beş yıl gibi uzun bir sürede tamamlandığı, Başsavcılığın karmaşık olmayan soruşturma dosyasında süratle hareket etmediği değerlendirilmiştir.

21. Somut olayda Başsavcılığın başvurucunun şikâyetinden sonra soruşturmayı beş yıl gibi uzun bir sürede tamamladığı, şüphelilerin isnat edilen suç kapsamında ifadelerini almadığı, görevi kötüye kullanma suçu yönünden değerlendirme yapmadığı ve karmaşık olmayan soruşturma dosyasında süratle hareket etmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla kötü muamele yasağının usul boyutu ihlal edilmiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden soruşturma yargılama yapılması yanında 100.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturmamakamınca yapılması gereken iş, yenidensoruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgiliolarak bilgi ve belge sunmaması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağına ilişkin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Gebze Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2016/5931) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, maddi tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKHAN GÜNDÜZ (11)

B. No: 2021/26425 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26425

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKHAN GÜNDÜZ BAŞVURUSU (11)

(Başvuru Numarası: 2021/26425)

Karar Tarihi: 13/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/11/2025 - 33091

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Gökhan GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan kişiye posta yoluyla gönderilen kitapların bandrolsüz olduğundan bahisle verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma suçundan hükümlü olarak Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır. 26/6/2020 tarihinde başvurucunun bir yakını Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden (KKTC) posta/kargo yoluyla başvurucu adına üç kitap göndermiştir. Başvurucu, kitaplardan ikisinin bandrolsüz olduğu gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumu tarafından kendisine verilmediğini belirtmiştir.

3. Başvurucu; kitapların KKTC'de basıldığını, KKTC'de kitaplarda bandrol bulunması uygulamasının zorunlu olmadığını belirterek infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen Kırıkkale İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 27/10/2020 tarihinde Ceza İnfaz Kurumunun uygulamasında usul ve kanuna aykırı bir durum bulunmadığı gerekçesiyle başvurucunun şikâyetini reddetmiştir. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 25/12/2020

tarihinde "dosya içerisinde hükümlünün iddialara ilişkin olarak İnfaz Hakimliği tarafından incelenebilecek nitelikte somut herhangi bir ceza infaz kurumu kararı olmadığı, şikayet konusu kitabın hangi tarihlerde verilmediği ve ne gerekçe ile verilmediğinin anlaşılamadığı ve bu şekilde kanunda belirtilen süreler yönünden bir değerlendirme yapılamayacağı anlaşılmakla şikayetin yukarıda açıklandığı şekilde kabulü ile infaz hakimliği kararının kaldırılmasına, şikayet hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve hükümlü/tutuklunun ceza infaz kurumuna başvurusunun muhtariyetine" gerekçesiyle başvurucunun itirazının kabulüne karar vermiştir.

4. Başvurucu, mahkeme kararı üzerine 25/1/2021 tarihinde yeniden Ceza İnfaz Kurumuna başvurmuştur. Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı (Eğitim Kurulu) 25/1/2021 tarihinde 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve ilgili yönetmeliğe atıf yaparak başvurucuya gönderilen kitapların verilmemesine karar vermiştir.

5. Başvurucu, daha önceki gerekçelerle (bkz. § 3) yeniden İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen İnfaz Hâkimliği 1/3/2021 tarihinde "hükümlüye kargo yolu ile gelen kitaplarının üzerinde bandrol olmadığı ve bu hususa ilişkin ceza infaz kurumu uygulaması ve ilgili eğitim kurulu başkanlığı kararının 5846 sayılı Kanun'un 81. maddesi hükmü ve Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesi'ne göre alınmış olduğu, cezaevi idaresinin uygulamasının usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi 13/3/2021 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 30/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; herhangi bir kanuni dayanağı olmaksızın KKTC'den gönderilen kitapların bandrolsüz olduğu gerekçesiyle kendisine verilmediğini, anılan kitapların KKTC'de basıldığını ve oradan satın alındığını, KKTC'nin yasal mevzuatında bandrol uygulamasının zorunlu olmadığını, bu hâliyle gönderilen kitapların kendisine verilmemesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüş yazısında yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında hükümlü ve tutuklulara kargo yoluyla gelen, ziyaretçilerin getirdiği veya hükümlü ve tutukluların satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında ele almıştır (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723,

12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; Ahmet Sil ve Taner Yay, B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31). Bu nedenle başvurucunun iddialarının ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucuya gelen kitapların kendisine verilmemesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir. Müdahalenin dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Ayrıca müdahalenin kamu düzeninin sağlanması meşru amacıyla yapıldığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı incelenecektir.

15. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü bağlamında demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme, bu konuda başkalarını ikna etme çabaları ve çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak her türlü düşüncenin barışçıl şekilde ve serbestçe ifade edilebilmesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

16. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (Bekir Coşkun, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; AYM, E.2017/162, K.2018/100, 17/10/2018, § 96). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, § 51).

17. Somut olayda başvurucu, KKTC'den posta yoluyla gönderilen kitapların bandrolsüz olduğu gerekçesiyle kendisine verilmemesinden şikâyetçidir. Ceza infaz kurumu idarelerinin mahpusların yararlanabilecekleri belirtilen süreli ve süresiz yayınları 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddelerinde öngörülen koşulları sağlayıp sağlamadığı yönünden bir denetime tabi tutması gerekir. 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin üçüncü fıkrası "Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez." düzenlemesini içermektedir. Bu kapsamda ceza infaz kurumu idarelerince ilgili madde hükmü ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarında ortaya konulan ilkeler gözönüne alınarak bir denetim yapılmalı ve inceleme sonucunda yayınların

kuruma kabul edilmesinin uygun olup olmadığına karar verilmelidir.

18. Süreli veya süresiz yayınlar hakkında 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi gözönüne alınarak yapılması gereken denetime ilişkin ilkeler Anayasa Mahkemesinin Halil Bayık ([GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017) kararında açıklanmıştır. Buna göre Halil Bayık kararında öngörülen kriterleri karşılamayan bir gerekçeyle yapılan müdahalelerin ihlal oluşturacağı belirtilmelidir (kararda öngörülen ilkeler için bkz. Halil Bayık, § 45).

19. Somut olayda KKTC'den posta/kargo yoluyla gelen kitaplardan ikisi başvurucuya verilmemiştir. Eğitim Kurulu ve derece mahkemeleri ilgili mevzuata atıf yaparak söz konusu kitapların bandrolsüz olduğunu ve başvurucuya verilmemesinde hukuka aykırı bir durum bulunmadığını belirtmiştir. Ancak idare ve derece mahkemelerinin kararlarında yalnızca ilgili mevzuata atıf yapıldığı görülmüş; söz konusu kitapların başvurucuya verilmemesine ilişkin olarak anılan kitaplarda bandrol olmamasının 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi uyarınca kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozduğuna ya da tehlikeye düşürdüğüne yönelik herhangi bir tespit ve değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır. Üstelik idare ve derece mahkemeleri; KKTC'de bandrol zorunluluğu bulunmadığına, söz konusu kitapların KKTC'de basıldığına ve bu hâliyle bandrol zorunluluğu olmadığına yönelik olarak başvurucunun itirazları hakkında da ilgili ve yeterli bir değerlendirme yapmamıştır.

20. Neticeten somut olayda idare ve derece mahkemeleri, süreli ve süresiz yayınların mahpuslara verilmesine yönelik olarak 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları uyarınca bir değerlendirme yapmamış; yalnızca mevzuat hükümlerine atıfla başvurucunun itirazını reddetmiştir. Bu hâliyle başvuruya konu kitapların başvurucuya verilmemesinin demokratik bir toplumda gerekli olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle gösterilebilmiş değildir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

23. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine, başvurucunun maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2021/301, K.2021/710) GÖNDERİLMESİNE,

E. Net 10.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ERGÜN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/26428 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26428

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ERGÜN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26428)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucular : 1. Mustafa ERGÜN

2. Ulaş ERGÜN

3. Yüksel ERGÜN

Vekili : Av. Mahmut KIRA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kolluk görevlilerinin fiziki şiddet uyguladığı iddiasıyla açılan kamu davasında yapılan yargılamanın makul süratle yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının, suç isnadı hakkında yürütülen ceza yargılamanın uzunluğu nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Kolluk görevlilerince düzenlenen 11/5/2012 tarihli Olay Tutanağı'na göre Konya'nın Akşehir ilçesinde bir caddede alkollü araç kullanan şoförlerin tespiti için uygulama yapan iki polis memuru, başvuruculların içinde olduğu otomobili durdurmuş; başvuruculların polise direnmesi üzerine taraflar arasında yaşanan arbede sırasında polis memuru K.K.nin elindeki telsizle kafasına vurması nedeniyle başvurucu Yüksel Ergün yaşamı tehlikeye girecek şekilde yaralanmıştır.

3. Olay nedeniyle Akşehir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) yaptığı soruşturma sonunda 22/1/2015 tarihinde başvurucular hakkında görevi yaptırmamak için direnme ve hakaret suçlarını, polis memuru K.K.nın ise başvurucu Yüksel Ergün'e karşı kasten yaralama suçunu işlediği iddiasıyla iddianame düzenleyerek Akşehir Asliye Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) kamu davası açmıştır.

4. Ceza Mahkemesi 22/10/2015 tarihli kararıyla başvurucuların görevi yaptırmamak için direnme ve hakaret suçları, sanık polis memuru K.K.nın ise başvurucu Yüksel Ergün'e yönelik gerçekleştirdiği eylem nedeniyle kasten yaralama suçu yönünden hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir.

5. Anılan kararın taraflarca temyiz edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 3. Ceza Dairesi 30/5/2017 tarihli ilamı ile ilk derece mahkemesi hükmünün-temyiz eden tüm taraflar yönünden ve farklı gerekçerle- bozulmasına karar vermiştir.

6. Ceza Mahkemesince bozma ilamına uyularak yeniden başlanılan yargılama neticesinde 9/5/2019 tarihli hükümle sanık başvurucular Mustafa Ergün ile Ulaş Ergün'üngörevi yaptırmamak için direnme suçundan hapis cezası ile cezalandırılmalarına, sanık polis memuru K.K.nın ise kasten yaralama suçundan 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

7. Sanıklar, Ceza Mahkemesinin kararını temyiz etmiş; Yargıtay 3. Ceza Dairesi 10/3/2021 tarihli ilamı ile hükmün onanmasına karar vermiştir. Başvuru formuna göre tebliğ edilmeyen ilamı başvurucular vasisi 27/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının Başvurucular Ulaş Ergün ile Mustafa Ergün Yönünden Ceza Davasının Uzun Sürmesi Nedeniyle İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucular Ulaş Ergün ve Mustafa Ergün sanık olarak yargılandıkları ceza davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu iki başvurucu yönünden başvuru yollarının

tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının Başvurucu Yüksel Ergün Yönünden İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; yaralandığı olaya ilişkin soruşturmanın hızlı yürütülmeyerek sorumlu kolluk görevlisinin cezalandırılmasının geciktiğini, bu nedenle etkili soruşturma yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağı, makul sürede yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle olay sürecine ve konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadına yer verilmiş; başvurucunun usuli güvencelerden yararlandığı, itirazlarını sunabildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

14. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı uyarınca, ölüm gerçekleşmese dahi bazı hâllerde başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20) ve bu hâllerde başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenmeyeceğinin tespitinde diğer faktörlerle birlikte kişiye karşı kullanılan gücün derecesi ve türü de değerlendirilir (Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran, B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69). Somut olayda polis memuru K.K.nin darbesi netice itibarıyla ölüme neden olmasa da başvurucunun hayatını tehlikeye atacak şekilde (bkz. § 2) yaralanmasına sebebiyet verdiğinden, başvurucunun yargılamanın uzun sürmesine yönelik şikâyetleri yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§52, 54; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

17. Ölüme kasten neden olunması veya ölümün saldırı sonucu meydana gelmesi hâlinde etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü ölüm olayı hakkında ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 55). Bu tür soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için başka gereklikler yanında soruşturma makul bir süratle yürütülmelidir (Salih Akkuş, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30;Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99).

18. Olası cezai sorumluluğun tespiti için yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmişse bu aşama Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (Filiz Aka, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 100).

19. Olayların daha sağlıklı şekilde aydınlatılabilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi için mahkemeler kovuşturmaları makul bir süratle yürütmelidir (Filiz Aka, § 29). Bu gereklilik yaşanan gecikmelerin yargılamaların etkililiği üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığı meselesinden tamamen ayrıdır. Bu sebeple

kovuşturmada yaşanan aşırı gecikme tek başına yargılamanın etkisizliğine neden olabilir (Aysel Gezer ve diğerleri, B. No: 2021/9961, 2/11/2023, § 142).

20. Başvurucu; yalnızca soruşturma ve kovuşturmanın uzun sürmesi nedeniyle sorumlu kolluk görevlisinin geç cezalandırıldığından, bu durumun da manevi olarak kendisine zarar verdiğinden şikâyet etmiştir.

21. Başvurucunun yaralanmasına ilişkin kovuşturma ve soruşturma süreci incelendiğinde Başsavcılığın kimliği belirlenen sorumlular hakkında ceza davası açtığı, yargılama sonunda neticeten sanıkların suçu sübut bulunarak hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verildiği görülmüştür.

22. Somut olayda 2012 Mayıs ayında meydana gelen başvuruya konu olayın aydınlatılması ve sorumluların cezalandırılması amacıyla yapılan ceza yargılaması 8 yıl 10 ayda tamamlanabilmiştir.

23. Diğer taraftan dört sanığın yargılandığı ve yaşanan tek bir hadise üzerine gelişen olayın yargılamasının yapıldığı davada delil olarak sanık savunmaları ile şikâyetçi beyanı dışında sadece tanık dinlendiği tespit edilmiştir.

24. Tüm bu belirlemeler çerçevesinde ceza yargılaması sürecinde başvurucuya yönelik fiziksel şiddet, bir başka ifadeyle ihlalin tespit edildiği, süreç sonunda verilen hükmün sanık için caydırıcılık ile mağduriyet açısından uygun/yeterli giderim sağladığı, bu bağlamda sanığın cezasızlık sonucunu doğurmayan bir ceza ile de cezalandırıldığı görülmüş ancak hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kıstaslar dikkate alındığında başvuru konusu olay çok da karmaşık bir görünüm arz etmediği gibi başvurucunun yargılamanın uzamasına sebep olacak tutumunu ve usule ilişkin haklarını kullanırken özensizliğini gösteren bir unsur da gözlenmediğinden yaklaşık 9 yıllık yargılama süresinde makul olmayan bir gecikme olduğu sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Adem Erden, B. No: 2015/4032, 23/1/2019, §§ 32, 42).

25. Yukarıdaki tespitler doğrultusunda kovuşturmanın özenle ve makul hızla yürütülmemesi nedeniyle etkili soruşturma/kovuşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu Yüksel Ergün ihlalin tespiti ve 60.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. İncelenen başvuruda yargılama süresinin uzunluğu nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmış olduğundan yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

29. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebi dikkate alınarak net 60.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Başvurucular Ulaş Ergün ile Mustafa Ergün yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Yüksel Ergün yönünden yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Başvurucu Yüksel Ergün yönünden Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucu Yüksel Ergün'e net 60.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucu Yüksel Ergün'e ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucu Yüksel Ergün'ün Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMALARINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 13/3/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEHAP KORKMAZ VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2021/29627 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29627

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEHAP KORKMAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/29627)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucular : 1. Şehap KORKMAZ

2. Emel KORKMAZ

3. Gürkan KORKMAZ

4. Melike ÇAKIRKAYA

5. Aylin TAKTUK

Vekilleri : Av. Doğukan Tonguç CANKURT

Av. Esra BAŞBAKKAL KARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bir ölüm olayı hakkında yürütülen ceza soruşturmasında görev alan bilirkişinin incelediği bazı kamera görüntülerine ait kayıtların silindiği ve görüntü kayıtlarının içeriği hakkında gerçeğe aykırı bilirkişi raporu düzenlendiği iddiası sebebiyle yürütülen ceza muhakemesinde delil toplanmasına ilişkin bazı taleplerin karşılanmaması, eylemlerin hukuki vasıflandırılmasında hata edilmesi, eylemlerle orantılı ceza verilmemesi ve makul bir süratle yürütülmeyen kovuşturma sonunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/5/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Şehap Korkmaz ve diğerleri (B. No: 2017/7592, 26/5/2022) kararı ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Emel Korkmaz ve Şehap Korkmaz'ın çocuğu, diğer başvuruculaların kardeşi olan Ali İsmail Korkmaz, Eskişehir'de 2/6/2013 tarihinde gece saatlerinde gerçekleşen ve kamuda Gezi Parkı olayları olarak bilinen olaylara bir arkadaşıyla katılmıştır. Ali İsmail Korkmaz'ın katıldığı gösteri göz yaşartıcı gaz ve tazyikli su da dâhil olmak üzere maddi güç kullanan polisin müdahalesiyle sonuçlanmıştır. Müdahaleden kaçarak eski otogar diye bilinen mevkideki Sanayi Sokak'a girdiğinde bir grubun saldırısına uğrayıp yaralanan Ali İsmail Korkmaz; tedavi gördüğü Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde, darbedilmesinden 38 gün sonra 10/7/2013 tarihinde yaşamını yitirmiştir.

A. Ali İsmail Korkmaz'ın Öldürülmesi Hakkında Yürütülen Ceza Soruşturmasıyla İlgili Süreç

6. Ali İsmail Korkmaz'ın darbedilerek öldürülmesi ile ilgili olarak Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) bir soruşturma başlatılmıştır.

7. Başsavcılık 12/6/2013 tarihinde, olayın şüphelileri arasında polis memurlarının olduğunu değerlendirerek jandarma birimlerine olayın gerçekleştiği yerdeki MOBESE ve işyerlerinin güvenlik kameralarının görüntülerinin elde edilmesi yönünde talimat vermiştir. Başsavcılık ayrıca İl Emniyet Müdürlüğünden olay günü görevli olan memurların isim listesi, bu memurlara ilişkin nöbet çizelgeleri ile telsiz kayıtlarının gönderilmesini, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığından olay yerindeki baz istasyonlarından alınabilecek görüşmelerin tespitini, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezinden ise kamera görüntülerinin silinip silinmediği konusunda bilgi vermesini istemiştir.

8. Bazı işyerlerinden elde edilen kamera görüntülerini içerir veri saklama donanımları ile video kaydedicilerin incelenmesi için S.U. bilirkişi olarak görevlendirilmiştir. S.U. soruşturma dosyasına sunduğu bilirkişi raporunda işyerlerinden birine ait kameranın hard diskinde bir veri tespit edemediğini, verilerin sonradan silinmiş olma ihtimaline karşı araştırma yaptığını ancak bu araştırma neticesinde de bir veriye ulaşamadığını bildirmiştir.

9. S.U.ya verilen görev bu kez Merkez Jandarma Kriminal Laboratuvar Amirliğine (Amirlik) verilmiştir. Amirlikçe hazırlanan raporda cihazdaki görüntü kayıtlarının farklı tarihlerde silindiği belirtilmiştir. Bazı silinme tarihleri cihazın bilirkişi S.U.da inceleme için bulunduğu tarihlere denk gelmektedir. Silinen görüntülerin geri getirilebilmesi, Amirliğin bu konudaki özel çalışmasıyla mümkün olabilmiştir.

10. Başsavcılığın görüntüleri elde ettikten sonraki tespiti, görüntülerde darbedildiği görülen

kişinin başvuruculaların yakını Ali İsmail Korkmaz olduğu yönündedir. Başsavcılığın tespitlerine göre görüntülerde bazı eylemcilerin tazyikli su ve göz yaşartıcı gaz da kullanan polisin müdahalesinden kurtulmak için olayın gerçekleştiği sokak ile başka sokaklara kaçıştığı ancak eylemcilerin olayın gerçekleştiği sokağa öncesinde gelen sivil polis memurları ile sokaktaki ekmek fırınının işletmecisi olan İ.K. ve İ.K.nın yakınları tarafından burada sopa ve coplarla darbedildiği yer almaktadır.

11. Görüntü kayıtlarının silindiği iddiası yönünden ayırma kararı veren Başsavcılık; ölüm olayını çevreleyen koşulların aydınlatılması ve ölümden doğan ceza sorumluluğun tespiti için gerekli delilleri toplamasının ardından Ş.G., İ.K., H.E., E.H.,R.K. ve M.V. ile polis memurları Y.A. ve M.S. hakkında kamu davası açmıştır (Görüntü kayıtlarının silinmesi ile ilgili soruşturma süreci için bkz. §§ 17-24). İddianamede M.S.nin kasten öldürme suçunu işlediği, diğer şüphelilerin de bu suça yardım ettikleri iddia edilmiştir. Açılan kamu davasının Kayseri Ağır Ceza Mahkemesine nakledilmesi nedeniyle kovuşturma Kayseri 3. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülmüştür.

12. TÜBİTAK tarafından 25/7/2014 tarihinde hazırlanan analiz raporunda; ekmek fırınının güvenlik kamerası görüntülerinin yansıdığı cihaz üzerindeki zaman bilgilerine göre 2/6/2013 tarihinde saat 23.48.47-23.48.58 ile aynı gün saat 23.57-23.59 arasında meydana gelen darp olayındaki darbeden kişiler ile darbedilen kişinin iyileştirilmiş görüntülerinin tespit edildiği, 6/6/2013 günü saat 19.02.40, aynı gün saat 19.03.02, 21/6/2013 günü saat 14.54.54 ve 22/6/2013 tarihinde saat 14.21.37'de olmak üzere toplam dört kez sürücüleri temizleme (görüntü silme) işleminin yapıldığı açıklanmıştır.

13. Yürütülen kovuşturmada S.U. tarafından düzenlenen rapor dikkate alınmamıştır.

14. Kovuşturma sonunda Ş.G.nin beraatine, Y.A., M.S., İ.K., R.K., M.V. ve E.H.nin kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçundan mahkûmiyetine, ayrıca H.E.nin kasten yaralama suçundan mahkûmiyetine ve bu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir (yargısal süreçle ilgili daha fazla bilgi için bkz. Şehap Korkmaz ve diğerleri, §§ 33-74).

15. Başvuruculaların ölüm nedeniyle meydana gelen zararlarının karşılanması talebiyle açtığı tam yargı davası neticesinde başvuruculara59.180,39 TL maddi tazminat ile650.000 TL manevi tazminat yasal faiziyle birlikte ödenmiştir.

16. Başvurucular; başka ihlal iddiaları yanında, yakınlarının kolluk görevlileri ve bu görevlilerle hareket eden kişiler tarafından darbedilerek öldürüldüğü ve bu olay hakkında yürütülen ceza muhakemesinin etkisiz olduğu iddiasıyla başvurular yapmıştır. Başvuruları birleştirerek yaptığı incelemede Anayasa Mahkemesi; yetkili makamların Ali İsmail Korkmaz'ın kötü muamele oluşturan kasıtlı fiiller sonucunda hayatını kaybetmesiyle ilgili olarak etkili bir ceza muhakemesi yürütmek suretiyle yaşam hakkının ihlalini tespit edip olayın sorumlularını eylemlerine uygun ve yeterli cezalarla cezalandırdıkları, ayrıca başvuruculara ölümle sonuçlanan olaydan kaynaklanan zararlarına karşılık olarak yeterli miktarlarda tazminatların da ödendiği, bu nedenle başvuruculara ihlalden doğan mağduriyetlerinin giderildiği gerekçesiyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiayı kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (ayrıntılı bilgi için bkz. Şehap Korkmaz ve diğerleri, §§ 149-185). Kararda olay yerindeki güvenlik kameralarının kaydettiği ancak akabinde silindiği anlaşılan görüntülerin yeniden elde edilmesi yönünde gösterilen yoğun çaba sayesinde görüntülerin geri getirildiği ve olayın gerçekleşme koşullarının belirlenip buna göre bir sonuca varılmasında bu görüntülerin kritik bir önemi olduğu ve

ağırlıklı olarak bu görüntüler sayesinde olayın faillerinin belirlenebilip cezalandırılabildiği ifade edilmiştir.

B. Görüntü Kayıtlarının Silindiği İddiası Hakkında Yürütülen Soruşturmayla İlgili Süreç

17. Başsavcılık; S.U. ile silinen görüntülerin ait olduğu işyeri sahibi İ.K., Eskişehir İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü Cinayet Büroda görevli Emniyet Amiri E.K. ve aynı büroda görevli Komiser Yardımcısı G.B. hakkında soruşturma yürütmüştür. Yürütülen bu soruşturmada Başsavcılık, S.U. dışındaki şüpheliler hakkında 2/10/2013 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçundan ceza verilemeyeceğine işaret edilerek şüpheli İ.K. hakkında kamu davası açılamayacağı, şüpheliler E.K. ve G.B. hakkında ise kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilemediği belirtilmiştir. Bu karara yapılan itiraz, Bilecik Ağır Ceza Mahkemesinin 20/12/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

18. Başsavcılık, 11/11/2014 tarihli iddianameyle S.U. hakkında görevi kötüye kullanma ve gerçeğe aykırı bilirkişilik yapma suçundan Eskişehir 6. Asliye Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) nezdinde kamu davası açmıştır.

19. Ceza Mahkemesi, S.U.nun soruşturma dosyasına sunduğu raporun yanıltıcı nitelikte olup olmadığı konusunda bilirkişi incelemesi yaptırılması için Ankara Asliye Ceza Mahkemesinden istinabe talep etmiştir. Bilirkişi heyetince hazırlanan raporda sanığın raporunda imaj alma işleminden bahsettiği ancak söz konusu imaj alma sırasında oluşturulan HASH değerlerini raporda sunmadığı, yapılmaması gerekirken asıl delil üzerinde inceleme yaptığı ve sanığın kasıtlı veya kasıt olmaksızın biçimlendirme işlemlerini gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Raporda ayrıca sanığın verileri kalıcı olarak yok etme konusunda teknik bilgiye sahip olduğu ve hazırladığı raporda incelemesini tam olarak yapamadığından, bunun Amirlik veya TÜBİTAK gibi kurumlarca yapılabileceğinden ve yanlışlıkla biçimlendirme işlemi yapmış olabileceğinden söz etmediği ifade edilmiştir. Bilirkişi heyetine göre sanık tarafından sunulan rapor yanıltıcı niteliktedir.

20. Ceza Mahkemesi, sanığın savunmasını dikkate alarak kayıt cihazının incelenmesini de içerecek şekilde sanığın hazırladığı raporun aldatıcılığı konusunda yeni bir bilirkişi raporu almak için İstanbul Asliye Ceza Mahkemesinden istinabe talep etmiştir. Bilirkişiler veriye ulaşamadıklarından görüş bildirememiştir. Ceza Mahkemesi bu kez incelemeyi Amirliğe yaptırmıştır. Amirlik tarafından hazırlanan 8/1/2021 tarihli raporda teknik açıklamalar yapılmış ve sabit diskin gerek cihazla biçimlendirme işlemi yapıldığında gerek bilgisayar ortamında “disk başlatma” işlemi yapılarak biçimlendirildiğinde sabit disk içerisindeki dosyalara/verilere adli bilişim yazılımları ile erişim sağlanabildiği belirtilmiştir.

21. Ceza Mahkemesi yargılamayı 16/3/2021 tarihinde sonlandırmış ve yargılamaya konu eylemlerin bir bütün olarak gerçeğe aykırı bilirkişilik suçunu oluşturduğu gerekçesiyle S.U.nun anılan suçtan sonuç olarak 1 yıl 8 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Kararda Ali İsmail Korkmaz’ın öldürülmesine ilişkin olarak yürütülen ceza muhakemesinde S.U.nun yanıltıcı raporunun dikkate alınmadığı ifade edilmiştir.

22. Başvurucular ve S.U. Ceza Mahkemesince verilen karara itiraz etmiştir. İtirazlarında başvurucular; sanığın aynı zamanda ihmal suretiyle görevi kötüye kullanma ve suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçlarında da cezalandırılması gerektiğini ve hükmün

açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararın cezasızlığa neden olduğunu iddia etmiştir.

23. Başvurucuların ve sanık S.U.nun itirazı, Eskişehir 4. Ağır Ceza Mahkemesince 26/4/2021 tarihinde reddedilmiştir.

24. Başvurucular nihai kararı 27/4/2021 tarihinde öğrenip 26/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

25. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Görevi kötüye kullanma" kenar başlıklı 257. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

26. 5237 sayılı Kanun'un "Gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık" kenar başlıklı 276. maddesinin (1) numaralı fıkrasının olay tarihinde yürürlükte olan hâli şöyledir:

"Yargı mercileri veya suçtan dolayı kanunen soruşturma yapmak veya yemin altında tanık dinlemek yetkisine sahip bulunan kişi veya kurul tarafından görevlendirilen bilirkişinin gerçeğe aykırı mütalaada bulunması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

27. 5237 sayılı Kanun'un "Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme" kenar başlıklı 281. maddesi şöyledir:

"(1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) İlişkin olduğu suç nedeniyle hüküm verilmeden önce gizlenen delilleri mahkemeye teslim eden kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle verilecek cezanın beşte dördü indirilir."

B. Uluslararası Hukuk

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İnsan haklarına saygı yükümlülüğü" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar."

29. Sözleşme'nin "Yaşam hakkı" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur...

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun tutulan bir kişinin kaçmasını önleme;

c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması.”

30. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme’nin 2. maddesini 1. maddesi ile birlikte yorumladığında Sözleşme’ye taraf devletin yaşam hakkı kapsamındaki olay hakkında etkili şekilde bir soruşturma yürütme yükümlülüğünün bulunduğunu kabul etmiştir. AİHM, bu bağlamda Sözleşme’nin 1. maddesi kapsamında devletlerin yetki alanı dâhilindeki kişilerin Sözleşme’de tanımlanan haklarını ve özgürlüklerini koruma genel görevi ile değerlendirilen Sözleşme’nin 2. maddesindeki yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün güç kullanımı sonucunda hayatını kaybeden kişilerin ölümünü araştırmak için etkili bir soruşturma açılmasını dolaylı olarak gerektirdiğini belirtmektedir (McCann ve diğerleri/BirleşikKrallık [BD], B. No: 18984/91, 27/9/1995, § 161). AİHM, bu yönde incelediği McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık başvurusunda verdiği kararla devletin etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü bulunduğunu ilk kez belirgin bir şekilde karar altına almıştır. Devletin etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü ilk kez kamu görevlileri tarafından ölümcül güç kullanımı ile ilgili olarak belirlenmiştir. AİHM, kamu görevlilerinin keyfî ve hukuka aykırı olarak öldürmelerinin yasaklanmasının uygulamada etkili olabilmesi için yetkili makamlarca ölümcül güce başvurulmasının yasallığının denetlenmesini sağlayan bir usulün olması gerektiğini belirtmektedir. AİHM, bu yükümlülüğünün temel amacının yaşam hakkını koruyan ulusal hukuktaki hükümlerin etkili bir şekilde uygulanmasını güvence altına almak ve kamu görevlileri veya makamlarının eylemlerinin suçlanabilmesi durumunda bu görevli ve makamların sorumlulukları altında meydana gelen ölümler hakkında hesap vermelerini sağlamak olduğunu her fırsatta dile getirmektedir (birçok karar arasından bkz. Al-Skeini ve diğerleri/Birleşik Krallık [BD], B. No: 55721/07, 7/7/2011, § 163).

31. Soruşturmanın gerekliliklerine ilişkin ölçütler Hugh Jordan/Birleşik Krallık (B. No: 24746/94, 4/5/2001, §§ 105-109) kararında sistematikleştirilmiştir.

32. Kovuşturma aşamasına geçilmesi durumunda etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin gereklilikler AİHM’e göre soruşturma aşamasının ötesine uzanır ve karar verme aşaması da dâhil kovuşturmanın tamamı, kanunla yaşamı koruma yönündeki pozitif yükümlülüğün gereklerinin yerine getirmesi gerekir (pek çok karar arasından bkz. Ali ve Ayşe Duran/Türkiye, B. No: 42942/02, 8/4/2008, § 61). AİHM, yaşam hakkını korumaya yönelik pozitif yükümlülüğün ulusal hukuk sistemlerinin hukuka aykırı olarak bir kişiyi öldüren ya da ölümcül yaralayanlar hakkında ceza hukukunu uygulayabilme kapasitesini göstermesi gerektirdiğini kararlarında sıkça dile getirir (pek çok karar arasından bkz. Nachova ve diğerleri/Bulgaristan [BD], B. No: 43577/98, 43579/98, 6/7/2005, § 160; Kasap ve diğerleri/Türkiye, B. No: 8656/10, 14/1/2014, § 57). Öte yandan soruşturmadaki eksikliklerin kovuşturmada sorumlulukların ortaya konulması kapasitesine ciddi şekilde zarar verebileceğinin göz ardı edilemeyeceğini de ifade eder (Ağdaş/Türkiye, B. No: 34592/97, 27/7/2004, § 102).

33. AİHM, tüm kovuşturmaların mahkûmiyet ve belirli bir cezaya hükmedilmesiyle

sonuçlanmasına yönelik mutlak bir yükümlülük bulunmamasına rağmen ulusal mahkemelerin kişilerin hayatlarını tehlikeye atan suçların cezasız kalmasına izin vermeye hazır olmaması gerektiği kanaatindedir. Kamu güveninin sürdürülmesi, hukukun üstünlüğünün sağlanması ve kanunsuz eylemlere yönelik herhangi bir hoşgörü ya da bu eylemlerde iş birliği olduğu görünümünün önlenmesi açısından bu durum hayati önem taşımaktadır (Kasap ve diğerleri/Türkiye, § 58).

34. Kamu görevlisinin karıştığı öldürme olayları için uygun olan yaptırımların seçimlerinde ulusal mahkemelere saygı gösterdiğini sıkça belirten AİHM, eylemin vahameti ile verilen ceza arasında açık orantısızlık olduğu durumlarda değerlendirme ve müdahale etme hususunda yetki kullanmasının gerekli olduğunu ifade etmektedir (Nikolova ve Velichova/Bulgaristan, B. No: 7888/03, 20/12/2007, § 62; Kasap ve diğerleri/Türkiye, § 59). AİHM, belirtilen yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğini incelemek için ulusal mahkemelerin bu kararlara varırken hukuk sisteminin caydırıcı etkisinin korunması ve yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesinde oynaması gereken rolün öneminin altının çizilmesi amacıyla Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca davaya gereken önemi gösterip göstermediğini değerlendirmesi görevinin bulunduğunu açıklamaktadır (Ali ve Ayşe Duran/Türkiye, § 62).

35. Bir polis memurunun bir şüpheliyi yakalamak isterken yetkilerini taksirle aşarak bu kişiyi öldürmesi olayıyla ilgili bir başvuruda (Külah ve Koyuncu/Türkiye, B. No: 24827/05, 23/4/2013, § 42) AİHM, Yargıtay incelemesinden geçerek kesinleşmiş 1 yıl 1 ay 10 günlük hapis cezasını polis memurunun eylemiyle açıkça orantısız bulmuştur. Yetersiz cezanın ertelenmesini de eleştirmiştir. AİHM, derece mahkemesinin çok daha ağır bir ceza verme yetkisine sahip olmasına rağmen son derece hafif bir ceza belirlemesini ve bunu dahi ertelemesini, takdir hakkını böylesi ağır bir suça asla hoşgörüyle yaklaşılmadığını göstermek yerine suçun sonuçlarını hafifletmek için kullandığı şeklinde değerlendirmiştir. Yukarıda değinilen Kasap ve diğerleri/Türkiye başvurusunda (aynı kararda bkz. §§ 60, 61) da taksirle öldürme suçundan suçlu bulunan polis memurunun eylemine karşılık olarak belirlenen 1 yıl 8 aylık hapis cezasının açıklanmasının geri bırakılması, cezasızlık oluşturduğu gerekçesiyle ihlal nedeni olarak görülmüştür.

36. AİHM, kolluk görevlilerinin güç kullanma yetkilerini aşarak kişilerin ölümüne neden olduklarının açıkça veya özü itibarıyla ulusal mahkemelerce tespit edilmesi hâlinde kural olarak öldürmenin Sözleşme'nin 2. maddesini ihlal ettiğinin kabul edildiği anlamına geldiğini belirtmekte; bu durumun kullanılan gücün Sözleşme'nin 2. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında kesinlikle gerekli ve orantılı olup olmadığının kendisi tarafından tespit edilmesini gereksiz kıldığını açıklamaktadır. AİHM, belirtilen durumda incelemesinin sadece ulusal makamların ihlale uygun ve yeterli giderim sağlayıp sağlamadığı ve buna bağlı olarak devletin Sözleşme'nin 2. maddesindeki yükümlülüklerini usul ve esas bakımından yerine getirip getirmediğinin belirlenmesiyle sınırlı olduğunu ifade etmektedir (bkz. Külah ve Koyuncu/Türkiye, § 38; Kasap ve diğerleri/Türkiye, § 56; güç kullanımının gerekliliği ve orantılılığı ile olay hakkında yürütülen soruşturmanın etkili olup olmadığının açıkça incelendiği başvuru için bkz. Özcan ve diğerleri/Türkiye, B. No: 18893/05, 20/4/2010).

37. AİHM'e göre ölüme kasten sebep olunduğu veya ölümün bir saldırı ya da kötü muamele sonucu meydana geldiği olaylarda tazminat ödenmesine hükmedilmesi; Sözleşme'ye taraf devletleri, sorumluların tespit edilmesine ve cezalandırılmasına yol açabilecek soruşturma yürütme yükümlülüğünden muaf tutamaz (Al-Skeini ve diğerleri/Birleşik Krallık, § 165; Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye [BD], B. No: 24014/05, 14/4/2015, § 130). AİHM sürekli olarak; tazminatın yeterli olabilmesi için iki tedbirin uygulanması gerektiği

değerlendirmesinde bulunmaktadır. İlk olarak devletin yetkili makamları, sorumluların tespit edilmesini ve cezalandırılmasını sağlayabilecek şekilde etkili bir soruşturma yürütmelidir. İkinci olarak başvurucu gerektiği takdirde tazminat almalı ya da en azından tazminat talebinde bulunma ve tazminat elde etme imkânına sahip olmalıdır [kötü muamele yasağı kapsamında yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Gäfgen/Almanya [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, § 116. Bu atfa yer verilerek yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının incelendiği başvuru için bkz.Tursun/Türkiye (k.k.), B. No: 23307/10 ve 64591/11,22/5/2018].

38. AİHM'in ulusal mahkemenin takdir ettiği cezai yaptırımın yeterli, maddi ve manevi zararların da giderilmiş olduğunu tespit ettikten sonra mağdur sıfatının ortadan kalktığını değerlendirerek kabul edilemez bulduğu başvurular bulunmaktadır. AİHM değinilen Tursun/Türkiye başvurusunda; polis memurunun silah kullanımını 5237 sayılı Kanun'un 24. maddesi gereğince hukuka uygun bulmakla birlikte silahını dikkatsizce kullanarak ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran nedende sınırı taksirle aştığını kabul edip ceza veren ulusal mahkemenin takdir ettiği 2 yıl 1 aylık hapis cezasını olayın şartlarına göre uygun ve yeterli bulmuştur. AİHM bunun yanında ulusal mahkemenin kararının gerekçesinde yaşam hakkının ihlal edildiğinin açıkça ifade edildiğini, mağdurların durumuna benzer başvurularda bizzat kendisinin belirlediği tazminatlarla uyumlu maddi ve manevi tazminatların verildiğini, polis memurunun on ay süreyle kademe ilerlemesinin durdurulması disiplin cezası aldığını belirtmiştir. Bu değerlendirmenin ardından AİHM; resmi belgede sahtecilik, yetkililere suçu bildirme yükümlülüğünü yerine getirmeme, suç delillerini yok etme, gizleme ve değiştirme suçlarından 36 polis hakkında verilen ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar hakkındaki şikâyetleri, Sözleşme'nin 2. maddesi açısından özü itibarıyla daha önce incelenmiş olduğu gerekçesiyle ayrıca inceleme gerek görmemiş ve yetkili makamlarca yaşam hakkının ihlal edildiğinin tespit edilmesi, ihlale ilişkin mağduriyetin de ortadan kaldırılması sebebiyle başvuruyu kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (aynı kararda bkz. §§ 59-65).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

39. Anayasa Mahkemesinin 13/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

40. Başvurucular, yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu iddiaları kapsamında başvurucular öncelikle veri saklama donanımları ile video kaydedicilerini incelediği süreçte S.U.nun kimlerle iletişim kurduğunun tespit edilmemesinden yakınmıştır. Başvuruculara göre S.U.nun kolluk görevlilerinin yönlendirilmesiyle veri silmesi kuvvetle muhtemeldir. Başvurucular ayrıca S.U.ya eylemiyle orantılı bir ceza verilmemesinden ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinden şikâyet etmiştir. Başvurucular anılan nedenlerle yaşam hakkı ihlalinden doğan mağduriyetlerinin giderilmediğini ileri sürmektedir. Son olarak başvurucular, yargılamanın makul bir süratle yürütülmemesinden ve ihmal suretiyle görevi kötüye kullanma suçu ile suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunu işlemesine rağmen S.U.nun söz edilen suçlardan dolayı cezalandırılmamasından yakınmıştır.

41. Bakanlık görüşünde, adli makamlar tarafından gerekli ceza muhakemesi işlemlerinin yapıldığı ve olayda sorumluluğu bulunduğu tespit edilen kişilerin cezalandırılmasına karar verildiği açıklanarak, başvurunun öncelikle mağdur statüsü yönünden incelenmesi gerektiğinin değerlendirildiği ifade edilip somut başvuruya konu süreç aktarılmıştır.

42. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

43. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ile (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama ... hakkına sahiptir.

...

(...) meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması (...) veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."

44. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

45. Başvurucunun ihlal iddiaları hakkında bir sonuca varabilmek için öncelikle devletin yaşam hakkı kapsamındaki yükümlülüklerinin ne olduğunun ve bu yükümlülüklerin ihlalinden doğan mağduriyetin nasıl giderileceğinin Anayasa Mahkemesi içtihadıyla ortaya konulması gerekir.

46. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 82). Bu yükümlükleri kapsamında devlet; bireylerin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme (negatif yükümlülük) ve yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı korumak için gerekli tedbirleri alma (pozitif yükümlülük) ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 51). Negatif yükümlülük, öldürme kastının olmadığı ancak güç kullanımının ölümle sonuçlandığı hâlleri de kapsamaktadır (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 44; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 83).

47. Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrasında "meşru müdafaa hâli", "yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi", "bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi", "bir ayaklanma veya isyanın bastırılması" veya "olağanüstü hâllerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması" sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda yaşam hakkına yapılan müdahalenin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasını düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi ile birlikte düşünüldüğünde kamusal bir yetkiyle güç kullanan görevlilerin ancak Anayasa'da belirtilen amaçlara ulaşmak adına başka bir çarenin kalmadığı mutlak zorunlu durumlarda ve orantılı bir biçimde silahlı güç kullanabilmelerine izin verildiği

söylenebilir (Cemil Danışman, § 50; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 85). Dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrası esas itibarıyla bir kişinin kasten öldürülmesine izin verilen durumları değil istenmeyen bir sonuç olarak ölüme sebep olan silahlı güç kullanımına izin verilen durumları açıklamaktadır (Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 87).

48. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü, şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, §§52, 54; Cemil Danışman, §§43, 95; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 97).

49. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türü, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespit edilir. Kasıtlı öldürme olayları ile saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarında devlet, Anayasa'nın 17. maddesi gereğince sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütmekle yükümlüdür. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, yaşam hakkı ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 55).

50. Usul yükümlüğünün ceza soruşturmasını gerektirdiği hâllerde yürütülen soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturma makamlarının olaya karışan kişilerden bağımsız olması, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir. Ayrıca soruşturma sonucunda alınan karar; soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayanmalıdır (Serpil Kerimoğlu, §§ 57, 58; Cemil Danışman, §§ 98-100; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Sözü edilen soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Cemil Danışman, § 97; Narin Kurt, § 91).

51. Usul yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Bu sebeple Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermez (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 98). Bununla birlikte olası cezai sorumluluğun tespiti adına soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşamanın da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olması gerekir (Filiz Aka, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 100).

52. Bütün kovuşturmaların mahkûmiyet veya belirli bir cezayla sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamaktadır ancak mahkemeler; hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçlar ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına veya af ya da zamanaşımına uğramasına izin vermemeli, sorumlulara yaptırım uygulamakta kararlı olmalı ve suçun ağırlık derecesi ile verdikleri ceza arasında açık bir orantısızlığın

bulunmamasına dikkat etmelidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 77; Umut Tamaç, B. No: 2014/13514, 18/7/2018, § 85). Aksi yöndeki uygulamalar, eylemleriyle yaşam hakkını ihlal eden kolluk görevlilerinin cezasız kalmalarına ya da gerektiği gibi cezalandırılmamalarına yol açar ki bu durum; caydırıcılık sağlanmadığı için etkili ceza soruşturması yürütme yükümlülüğünün açıkça zedelenmesine, yaşam hakkını korumak için oluşturulan mevzuatın etkili şekilde uygulanmamasına, dolayısıyla yaşam hakkının kanunla korunmasına ilişkin pozitif yükümlülüğün yerine getirilememesine sebebiyet verir (Seyfullah Turan ve diğerleri, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 162; Narin Kurt, § 105). Ayrıca sözü edilen uygulamalar nedeniyle -olay nedeniyle meydana gelen maddi ve manevi zararlar giderilmiş, aynı zamanda fail veya failler yeterli disiplin cezaları ile cezalandırılmış olsalar da- mağdurlara uygun ve yeterli giderim sağlanmamış olur (Narin Kurt, § 111). Bu sebeple kamu güveninin sürdürülmesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması adına mahkemelerin, takdir haklarını bu tür eylemlere müsamaha edilmeyeceğini göstermek için kullanmaları ve takdir hakkının suçun sonuçlarının hafifletilmesi için kullanıldığı yönünde bir izlenim oluşmasına neden olmamaları gerekir (Cembeli Erdem, B. No: 2014/19077, 18/4/2018, §§ 100-102; Narin Kurt, § 109).

53. Kovuşturma evresinde kolluk görevlilerinin güç kullanmasının yaşam hakkını ihlal ettiği açıkça ya da öz itibarıyla kabul edilmiş ve sanığın mahkûmiyetine karar verilmişse Anayasa Mahkemesince yapılacak inceleme, eylem ile sanığa verilen ceza arasında açık bir orantısızlık bulunup bulunmadığı ve/veya verilen kararın sanığın cezadan muaf tutulduğu izlenimini verip vermediğiyle sınırlıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. Narin Kurt, § 97).

54. Öldürmeme yükümlülüğünün söz konusu olduğu bir durumda başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkması, ihlalin yargılama makamlarınca açıkça veya özü itibarıyla kabul edilerek sorumluların eylemlerine uygun ve yeterli cezalarla cezalandırılmalarına, ölümden doğan zararları için başvurucuya tazminat ödenmesine ya da buna ilişkin etkili bir yol sağlanmasına bağlıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. Şehap Korkmaz ve diğerleri, §§ 148, 183).

55. Konuyla ilgili içtihadın ortaya konulmasından sonra somut olaya dönüldüğünde yargılama makamları, bazı üçüncü kişiler yanında bazı polis memurları hakkında da kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçundan mahkûmiyet kararları vermiş ve bu kararlar kesinleşmiştir (bkz. § 14). Ayrıca Ali İsmail Korkmaz'ın ölümünden doğan zararları nedeniyle başvuruculara yasal faiziyle birlikte 59.180,39 TL maddi tazminat ile650.000 TL manevi tazminat ödenmiştir (bkz. § 15).

56. İşbu başvurunun yapılmasından sonra verilen Şehap Korkmaz ve diğerleri kararında başvuruculara devletin yaşam hakkı kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal ettiğine yönelik şikâyetleri incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi yaptığı incelemede Ali İsmail Korkmaz'ın kötü muamele oluşturan kasıtlı fiiller sonucunda hayatını kaybetmesiyle ilgili olarak yargı mercilerinin etkili bir ceza muhakemesi yürüterek, yaşam hakkının ihlalini tespit edip olayın sorumlularını eylemlerine uygun ve yeterli cezalarla cezalandırdıkları, başvuruculara ölümle sonuçlanan olaydan kaynaklanan zararlarına karşılık olarak yeterli miktarlarda tazminatların da ödendiği sonucuna varmış ve başvuruculara ihlalden doğan mağduriyetlerinin giderildiği gerekçesiyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiayı kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

57. Anılan kararda olay yerindeki güvenlik kameralarının kaydettiği ancak akabinde silindiği anlaşılan görüntülerin yeniden elde edilmesi yönünde gösterilen yoğun çaba sayesinde

görüntülerin geri getirildiği, olayın gerçekleşme koşullarının belirlenip buna göre bir sonuca varılmasında bu görüntülerin kritik bir önemi olduğu, ağırlıklı olarak bu görüntüler sayesinde olayın faillerinin belirlenebilip cezalandırılabildiği de ifade edilmiş, böylece bilirkişi S.U.ya atfedilen eylemlerin Ali İsmail Korkmaz'ın ölümünden doğan sorumluluğun belirlenmesine olan etkisi de değerlendirilmiştir (bkz. § 16).

58. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Düşme kararı" kenar başlıklı 80. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

59. Başvuruculaların ihlal iddiası, özü itibarıyla Şehap Korkmaz ve diğerleri başvurusunda zaten incelenmiştir. Ayrıca anılan başvuruda yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia da değerlendirilmiş ve devletin yaşam hakkından doğan yükümlülüğünü ihlal ettiğinin yargı mercilerince tespit edildiği ve bu ihlalden doğan mağduriyetin giderildiği saptanmıştır. Dolayısıyla başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamıştır.

60. Açıklanan nedenle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA, 13/3/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

N.C.

B. No: 2021/43145 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/43145

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

N.C. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/43145)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : N.C.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun dilekçelerine cevap verilmediğine yönelik şikâyetlerinin infaz hâkimliğince değerlendirilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1974 doğumlu olan başvurucu, olayların yaşandığı tarihte anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklu olarak Akşehir T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaktadır. Başvurucu, yargılandığı davanın duruşmalarına katılmak üzere 4/9/2017-8/10/2017, 12/12/2017-8/1/2018, 5/4/2018-7/5/2018 ve 4/9/2018-1/12/2018 tarihleri arasında Sincan 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/Kurum) bulunduğu esnada aynı zamanda Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi (AÖF) öğrencisidir.

3. İddiasına göre başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu süre içinde adli ve idari makamlara birden çok dilekçe yazarak Sincan Ceza İnfaz Kurumuna teslim etmiş ancak Ceza İnfaz Kurumundan, dilekçelerinin işleme alındığına dair cevap veya Ulusal Yargı Ağı

Bilişim Sistemi (UYAP) kayıt numarası alamamıştır. Bu kapsamda başvurucu 5/11/2018 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna bir dilekçe yazarak "AÖF'nin artık basılı ders kitapları vermediğini, bu nedenle bilgisayardan yararlanmak suretiyle AÖF'nin resmi internet sitesinden ders kitaplarına ulaşmak istediğini" belirtmiştir. Yine iddiasına göre başvurucu 19/11/2018 tarihinde "Çeşitli Taleplerim" başlıklı bir dilekçe yazarak "avukatı ile telefon görüş sayısının artırılması, avukatla görüşlerinin kayıt altına alınmaması, aile görüşünde kişi sayısının sınırlandırılmaması, savunmasını hazırlarken gerekli içtihatlardan yararlanmak üzere Yargıtay ve Başbakanlık resmi internet sitesine girişine izin verilmesi" şeklinde taleplerde bulunmuştur. Başvurucu yine 12/11/2018 tarihinde AÖF'ye gönderilmek üzere bir dilekçeyi Ceza İnfaz Kurumuna teslim etmiştir.

4. Akabinde başvurucu çeşitli tarihlerdeki dilekçeleriyle önceki dilekçelerinin akıbeti hakkında bilgi verilmesini Ceza İnfaz Kurumundan talep etmiş ancak bu dilekçelerine de cevap verilmemiştir. Başvurucu, dilekçelerine cevap verilmemesi üzerine Ankara Batı 1. ve 2. İnfaz Hâkimliğine, Ankara Batı Ağır Ceza Mahkemesine ve AÖF'ye dilekçeler yazdığını ancak cevabi yazılarda adına herhangi bir dilekçenin bulunmadığının bildirildiğini belirtmiştir.

5. Başvurucunun dilekçelerinin işleme alınmadığına yönelik şikâyeti üzerine Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 19/7/2019 tarihinde başvurucunun şikâyeti hakkında itiraz yolu açık olmak üzere karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümlünün 04/03/2019 tarihli dilekçesinde özetle; bundan önceki dilekçelerinin Ceza İnfaz Kurumu tarafından işleme alınmadığını, suç duyurusu mahiyetindeki dilekçesinin Cumhuriyet Başsavcılığına yapması gerektiğinin bildirildiğini, bu hususta verilen karara itiraz ettiğini, daha önceki dilekçesini tekrar ettiğini bildirdiği görülmüştür.

Hükümlünün 18/01/2019 tarihli dilekçesinde: 22/11/2018 tarihinde iki adet dilekçesi ile Ceza İnfaz Kurumuna başvuru yaptığını, üzerinden iki ay geçmesine rağmen başvuru sonuçlarının tarafına bildirilmediğini, Hakimliğimizde şahsı adına kayıtlı tüm dosya muhteviyatının tarafına gönderilmesini istediğini bildirdiği, Hakimlğiimizce 2019/93 Muh. Sayılı yazı ile hükümlüye ait herhangi bir başvurunun bulunmadığı hususunun bildirildiği görülmüştür.

Hükümlünün18/02/2019 tarihli dilekçesinde özetle: Sincan 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünde kaldığı süre boşunca defalarca dilekçe verdiğini, bu dilekçelerinin işleme alınmadığını, dilekçelerinin İnfaz Hakimliğine hiç gönderilmediğini, dilekçelerinin nasıl yok edildiği hususunun araştırılmasını ve gerekli işlemlerin yapılmasını, istediğini bildirdiği, Hakimliğimizce 2019/242 Muh. Sayılı yazı ile dilekçesinin işleme alınmaması hususundaki suç duyurusunu Cumhuriyet Başsavcılığına yapması gerektiği, hükümlünün diğer hususlaki talep ve şikayetlerini bulunduğu Ceza İnfaz Kurumuna bağlı İnfaz Hakimliğine yapması gerektiği bildirilmiştir.

Hükümlünün 18/02/2019 tarihli dilekçesi ekinde gönderdiği eğitim ile ilgili hususlardaki dilekçelerindeki talebini şu an barındırıldığı Ceza İnfaz Kurumuna bağlı bulunan İnfaz Hakimliğine başvurması gerektiği anlaşılmış ve gerekli olan bilgilendirme 2019/242 Muh. Sayılı yazımız ile yapılmıştır.

Hükümlünün tüm dilekçeleri birlikte değerlendirildiğinde; Hükümlünün iddia ettiği dilekçelerinin yok edilmesi veya işleme alınmaması hususunda görevli personeller hakkında

suç duyurusunda bulunabileceğinin muhtariyetine, hükümlünün eğitimi hakkında bulunan taleplerinin İnfaz Hakimliğimizin görevleri arasında yer aldığı ancak dilekçelerinin eski tarihli olması ve hükümlünün şu an barındırıldığı Ceza İnfaz Kurumuna bağlı İnfaz Hakimliğine başvuru yapabileceği anlaşılmakla bu hususstaki taleplerine karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekmiştir."

6. İnfaz Hâkimliğinin anılan kararı üzerine başvurucu 29/7/2019 tarihinde, kamu kurum ve kuruluşlarına gönderilmek üzere Ceza İnfaz Kurumuna ilettiği dilekçelerin imha edilerek gönderilmediğini, avukatla görüş hakkının kısıtlandığını, internet kullanım hakkından yararlandırılmadığını, mevzuatlardan yeterince istifade ettirilmediğini, AÖF'ye hitaben yazdığı 12/11/2018 tarihli dilekçesinin gönderilmemesi ve e-kitap uygulamasından yararlandırılmaması nedeniyle eğitim ve öğretimine engel olunduğunu iddia ederek ilgili Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Yapılan soruşturma sonucu Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 28/2/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Ceza İnfaz Kurumunun 11/2/2020 tarihli cevabi yazısında;

'1- Mevzuatımızda Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67'nci maddesinin 3'üncü ve 4'üncü fıkralarında; '....', hükümleri yer almaktadır.

Mahkemeleri tarafından Cumhuriyet savcılığı aracılığı ile veya doğrudan, tutuklulara verilmek üzere dijital ortamda gönderilen ve gönderilecek olan iddianame, ekleri veya duruşmalara ilişkin tutanakların sayfa sayısının çok fazla olması halinde mevzuatta belirtilen şartlarda kurumumuza ait internetsiz bilgisayarlardan istifade ettirilmektedirler. Hükümlünün internet kullanımına ilişkin herhangi bir talebi olmadığından ilgiliye tebliğ yapılmamıştır.

2- Hükümlü ve tutukluların istifade etmesi için kurumumuz kütüphanesinde 7171 kitap bulunmakta olup; ayrıca yakınları tarafından getirilen veya posta ile gönderilen yayınlardan da istifade edebilmektedirler. Kurumumuzdaki mevzuatlardan hükümlü ve tutuklular bu şekilde yararlanmaktadırlar.

3- Kurumumuz kayıtlarının incelenmesi neticesinde, adı geçen N.C.'ın Akşehir T Tipi Kapalı Ceza İnfaz kurumundan duruşmalarına katılması için misafir tutuklu olarak 04/09/2018 tarihinde kurumumuza alındığı, gönderilmek üzere verdiği bütün dilekçelerinin ilgili makamlara gönderildiği anlaşılmaktadır.

4- Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinin 2018-2019 öğretim yılında ders kitaplarını Anadolum e-Kampüs Sistemi aracılığıyla öğrencilere dijital ortamda sunmaya başlamasıyla Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan tutuklu/hükümlü öğrencilere de ders kitapları (basılı materyal) gönderimi Açık Öğretim Fakültesince yapılmamıştır. Bu nedenle Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi öğrencisi hükümlü ve tutuklulara getirilen veya gönderilen ders kitaplarının 5275 sayılı İnfaz Yasasının 'Süreli ve Süresiz Yayınlardan Yararlanma' başlıklı 62'nci ve İnfaz Tüzüğünün aynı başlıklı 87'nci maddeleri ile İnfaz Tüzüğünün 'Eğitim Kurulunun Görev ve Yetkileri' başlıklı 43'üncü maddesinin (ı) bendi gereğince eğitim kurulu incelemesinden sonra veya masraflarının hükümlü ve tutuklu tarafından karşılanması halinde ders kitabı içeriğinin bilgisayar çıktısı olarak kurum tarafından Anadolu Üniversitesinin e-Kampüs uygulaması üzerinden ilgili adına temin edilerek işlem yapılmaktadır. Adı geçen kişinin kitap çıktılarının alınmasına ilişkin

kurumumuzdan herhangi bir talebi olmamıştır.' şeklinde bilgi verildiği, eki evrakın tetkikinde cevabi yazıyı destekler mahiyette olduğu, müşteki tarafından kuruma teslim edilen dilekçelerin bir kısmının gönderilip, bir kısmının gönderilmemesinin hayatan olağan akışına aykırı olduğu, nitekim Anayasa Mahkemesine hitaben yazmış olduğu dilekçenin dahi kurum tarafından gönderildiği,

Tüm dosya kapsamından Özel Belgeyi Bozma, Yok Etme veya Gizleme, Hukuki Bir Neden Olmaksızın Yetkili Makamlara Verilen Dilekçeyi Kabul Etmemek, Görevi Kötüye Kullanma, Hükümlü veya Tutuklunun Hak Kullanımını Engelleme, Cebir veya Tehdit Kullanılarak Eğitim ve Öğretime Engel Olma suçlarının müştekinin misafir tutuklu olarak bulunduğu Sincan 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü görevlilerince işlendiği yönünde müştekinin soyut iddiası dışında somut, kamu davası açmaya yeter herhangi bir delil bulunmadığı anlaşılmakla Kamu Adına Kovuşturma Yapılmasına Yer Olmadığına..."

7. Başvurucu anılan karara itiraz etmiş, Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliği 2/7/2021 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu nihai hükmü 14/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. İnfaz Hâkimliği Kararı Nedeniyle Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; adli ve idari makamlara gönderilmek üzere Ceza İnfaz Kurumuna birden çok dilekçe verdiğini, söz konusu dilekçelerin bazılarının imha edildiğini, bazıları hakkında ise herhangi bir işlem yapılmadığını, Ceza İnfaz Kurumunun dilekçelerin gönderildiğine dair bir üst yazı ya da UYAP kayıt numarası vermediğini, dilekçelerine işlem yapılmaması nedeniyle eğitim hakkından savunma hakkına kadar birden çok anayasal hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığı süre içinde verdiği tüm dilekçelerinin ilgili makamlara gönderildiğinin Başsavcılıkça yapılan soruşturmayla da tespiti üzerine kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği ve bu kapsamda başvurucunun iddia edilen mağduriyetinin varlığını somut bir şekilde ortaya koyamadığı değerlendirilmekle bu hususun kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması ve esasa yönelik yapılacak incelemede ise başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

13. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yineleyerek görüş yazısında yer alan hususları kabul etmediğini beyan etmiştir.

14. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu süre içinde dilekçelerinin işleme alınmamasına ilişkindir. Her ne kadar başvurucunun iddiasına konu

dilekçeler içeriği itibarıyla eğitim hakkı, savunma hakkı, özel hayata saygı hakkı gibi anayasal haklara ilişkin ise de başvurucunun şikâyetinin bir bütün hâlinde dilekçelerinin işleme alınmamasına yönelik olduğu anlaşılmakla mevcut başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Asıl olan, hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir (Hamit Kaya [2. B.], B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 29; Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 30; İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 30).

16. Somut olayda başvurucu, dilekçelerinin işleme alınmadığına yönelik şikâyetini İnfaz Hâkimliğine sunmuş; İnfaz Hâkimliği de itiraz yolu açık olmak üzere karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Bunun üzerine başvurucu, ağır ceza mahkemesi nezdinde itiraz kanun yoluna başvurmaksızın Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuş ve akabinde suç duyurusu üzerine verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kesinleşmesiyle bireysel başvuru yapmıştır.

17. Bu itibarla somut olayda İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmaksızın bireysel başvuruda bulunan başvurucunun olağan kanun yollarını tüketmediği sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma İşlemleri Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumuna verdiği dilekçelerin imha edildiği, dilekçeleri hakkında işlem yapılmadığı vb. hususlara yönelik olarak Başsavcılığa yaptığı suç duyurusu üzerine başlatılan soruşturmada beyanlarının alınmadığını, tanıklarının dinlenmediğini, inceleme ve araştırmanın eksik yapıldığını ve bu eksik inceleme ve araştırma ile kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini iddia etmiştir.

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

21. Sözleşme’nin 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Dolayısıyla bir ceza davasında haklarında suç isnadı bulunmayan mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme’nin 6. maddesinin koruma alanı

dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24). Somut olayda da başvurucu hakkında suç isnadına ilişkin olmayan ve üçüncü kişilerin cezalandırılmasına yönelik ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının kapsamına girmediği anlaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. İnfaz Hâkimliği kararı yönünden adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Soruşturma işlemleri yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EYLEM GÜVEN

B. No: 2021/45369 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45369

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYLEM GÜVEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45369)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Eylem GÜVEN

Vekilleri : Av. Barış BÜYÜK

Av. Hakan GELERİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 27/12/2010 tarihinde resmî nikâh yaptıklarını, eşinin Almanya'da yaşaması nedeniyle dil şartını sağlamak ve eşinin yanına gidebilmek için tüm yükümlülüklerini yerine getirdiğini, dil sınavını geçtiğini ancak eşinin hiç Türkiye'ye gelmediği gibi kendisinin de Almanya'ya gidebilmesi için hiçbir çaba göstermediğini belirtmiştir. Ayrıca evlilik birliğinin üzerine yüklediği maddi ve manevi yükümlülükleri yerine getirmeyen ve ayrı yaşamaya sebebiyet veren eşinden boşanma davası açmasını istediğini ifade eden başvurucu, sayılan sebeplerle evlilik birliğini devam ettiremeyeceğini ileri sürerek 27/2/2014 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde boşanma davası açmıştır. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 19/9/2018 tarihli kararıyla Kızıltepe Aile Mahkemesinin (Mahkeme) 1/10/2018 tarihi itibarıyla faaliyete geçirilmesine karar verildiğinden yargılamaya yeni esas üzerinden

yeni kurulan mahkeme tarafından devam edilmiştir.

3. Yargılama toplamda 31 celse sürmüştür. Mahkemece 8/4/2015 tarihli 3. celsede taraf vekillerine delillerini sunmak üzere iki hafta süre verilmiştir. Takip eden 9/9/2015 tarihli celsede hazır edilen davacı tanıkları dinlenmiş olup taraf vekillerine tüm delillerini bildirmek üzere iki hafta kesin süre verilmesine, kesin süreye uyulmadığı takdirde yeni delil ileri sürmekten vazgeçmiş sayılacakları hususunda ihtarat yapılmasına karar verilmiştir. 9/12/2015tarihli celsede davalı vekiline tanık listesini sunmak üzere gelecek celseye kadar yine kesin süre verilmiştir. 2/3/2016 tarihli celsede davalı vekiline bir önceki celse tanık listesini sunmak üzere kesin süre verildiği belirtilerek tanık dinlenmesi hususundaki talebinin reddine karar verilmiştir.

4. 13/7/2016 tarihli celsede ise davalı vekiline bir sonraki celseye kadar süre verilmesine rağmen 2/11/2016 tarihli celsede davalı vekiline gelen yazı cevabını inceleyip beyanda bulunmak üzere yeniden gelecek celseye kadar süre verilmesine dair ara karar kurulmuştur. 1/2/2017 tarihli celsede hâkim değişikliği nedeniyle dosyanın incelemeye alınmasına karar verilmiş olup 23/2/2017 tarihli celsede ilgili Başkonsolosluk ve yurt dışı temsilciliğine müzekkere yazılmasına karar verilmiştir. Anılan müzekkere cevabının temin edilebilmesi için 17 celse beklenmiştir.

5. Başvurucu, 24/9/2021 tarihinde yargılama devam ederken bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

7. Bireysel başvuru tarihinden sonra Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ndeki (UYAP) bilgi ve belgelerin incelenmesinde 27/9/2021 tarihli celsede başvurucu boşanma haricindeki taleplerinden feragat ettiğini beyan ettikten sonra Mahkemece yazılan müzekkere dönüşünün beklenmesi ara kararından rücu edilmiştir. Başvurucunun açtığı boşanma davasının kabulüne karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun boşanma dışındaki tüm taleplerinden feragat etmesi nedeniyle maddi ve manevi tazminat ile nafaka taleplerinin feragat nedeniyle reddine karar verildiği ifade edilmiştir. Tarafların istinaf talebinden feragat dilekçesi vermesiyle 12/11/2021 tarihinde boşanma hükmünün kesinleştiği görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, 27/2/2014 tarihinde açtığı boşanma davasının gereksiz yere uzatıldığını ve ivedilikle sonuçlandırılmayan dava sürecinde yeniden evlilik birliği kuramadığını belirterek evlenme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun özel hayata saygı hakkı kapsamında kalan evlenme hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucunun Bakanlık görüşüne karşı beyanında, boşanma davasının uzun sürmesi ve daha da sürecek olması nedeniyle davanın bir an önce bitirilmesi amacıyla başvurucunun tüm taleplerinden vazgeçmek zorunda kaldığı ve Mahkemece böylelikle boşanma kararı verildiği vurgulanmıştır.

10. Başvurucu, boşanma davasına ilişkin sürecin uzaması nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Avrupa İnsan

Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici, B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç., B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K., B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A., B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48; Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

11. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44;S.A., § 50, Ö.Ç., § 51; D.K., § 57; Sabire Güngör, § 42).Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin kanunlara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§50, 51; Sabire Güngör, §§ 40-43).

12. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı salt belirli bir kişiyle evlenme talebiyle sınırlamamış olup değerlendirmede geniş anlamda aile kurma iradesini esas almaktadır. Ayrıca hukuk sistemimizde mevcut evliliğin sona ermesiyle yeniden evlenmenin mümkün olduğunu, sadakat yükümlülüğünün boşanma davası süresince de devam ettiğini gözeterek kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi için devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğü olduğunu kabul etmiştir (Sabire Güngör, § 44). Dolayısıyla boşanma davasına ilişkin sürecin ve akabinde gerçekleştirilecek işlemlerin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman aralığında ve etkili hukuki çarelere başvurularak tamamlanması evlenme hakkının gerekliliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (D.K., § 61; S.A., § 56). Bu kapsamda boşanma davasının evlenme hakkının özünü zedeler bir duruma gelmemesi noktasında devlete yüklenen pozitif yükümlülük kararın sonucundan ziyade usulüne ilişkindir (S. A., § 58; Ö.Ç., § 7; Sabire Güngör, § 52).

13. Bununla birlikte devletin pozitifyükümlülüklerinin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç., § 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalara ve boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelenmiştir (Bu yönde kararlar için bkz. boşanma davasının uzun sürmesine ilişkin D.K.; S.A.; Muhammet Seme, B. No: 2021/24581, 17/9/2024; Sabire Güngör; sınırlamalar için Hüseyin Kesici; Ö.Ç.).

14. Başvuru konusu olayda başvurucunun boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğinden ve aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır. Ayrıca

açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Somut olayda 27/2/2014 tarihinde açılan çekişmeli boşanma davasının 12/11/2021 tarihinde kesinleştiği görülmektedir. Anılan dosyanın ilk derece mahkemesindeki yargılamasının 7 yıldan fazla sürdüğü, başvurucunun maddi ve manevi tazminat ile nafaka taleplerinden vazgeçmesi sonucunda boşanma kararı verildiği anlaşılmaktadır. Yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvurucunun yargılama sürecinde takip ve özen yükümlülüğünü yerine getirmediğinden söz edilemez. Bunun yanında yargılamanın uzamasında başvurucunun bir dahlinin bulunduğunun söylenemeyeceği dikkate alındığında somut olayın koşullarında evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmediği ve yargılamanın sonuç itibarıyla makul bir sürede tamamlanmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Böylece devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğünü yerine getirmediği ve bu suretle kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi yönünden başvurucuya evlenme hakkını zedeleyecek şekilde külfet yüklendiği değerlendirilmektedir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınanevlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruya konu boşanma davasında verilen kararın kesinleştiği dikkate alındığında başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

19. Anayasa Mahkemesinin 2020/28559 numaralı dosyasında aynı başvurucunun aynı yargılamaya ilişkin olarak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği tespiti yapılarak başvurucu lehine 21.500 TL manevi tazminata hükmedildiği görülmüştür. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının kapsamında bulunan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri kapsamında güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

P.B. VE Z.B.

B. No: 2021/45376 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45376

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

P.B. ve Z.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45376)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucular : 1. P.B.

2. Z.B.

Yasal Temsilcisi : Osman BAYRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, çocuğun cinsel istismarı suçuyla ilgili soruşturmanın etkili şekilde yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların yasal temsilcisi olan baba 19/1/2021 tarihinde çocuklarının öz teyzelerinin cinsel istismarına maruz kaldığı iddiasıyla şikâyetçi olmuştur. Yasal temsilci şikâyetinde 2017 yılında da çocuklarının teyzeleri S.D hakkında cinsel istismar suçundan şikâyetçi olduğunu, teyze S.D. hakkında dava açıldığını, 19/1/2021 günü kızı P.B.nin rehber öğretmeni E.V.G. ile görüşmesi üzerine kızları ile aynı evde kalan teyze S.D.nin kızlarının özel bölgelerine dokunduğunu, bu şekilde cinsel istismarın devam ettiğini öğrendiğini ileri sürmüştür.

3. Yasal temsilci 12/3/2019 tarihinde eşi Ö.D.den boşanmış, ortak çocukları olan 2008

doğumlu başvurucu P.B.nin ve 2010 doğumlu başvurucu Z.B.nin velayetleri 22/11/2022 tarihinde anneden alınarak yasal temsilci babaya verilmiştir.

4. Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) konuyla ilgili bir soruşturma başlatmıştır. Bu soruşturma kapsamında başvurucular, Çocuk Koruma ve İzlem Merkezinde adli görüşmeciyle görüşerek ifade vermiştir. Başvurucular, ifadelerinde anne ve babalarının boşandıklarını, velayetleri annelerinde olduğu için annelerinde kaldıklarını, 56 yaşında olan teyzeleri S.D.nin sık sık annelerine geldiğini ve uzun süre annelerinde kaldığını, bu süreçte özel bölgelerine dokunduğunu, bundan rahatsız olduklarını, son dokunuşunun iki hafta önce olduğunu söylemiştir.

5. Başvuruculların annesi Ö.D. eşinden yaklaşık 1,5 yıl önce boşandığını, kızlarının velayetinin kendisinde olduğunu, başka bir ilde ikamet eden ablası S.D.nin yılın belli dönemlerinde kendisinde kaldığını, S.D.nin kızlarına sarılarak ve dokunarak sevdiğini ancak cinsel yaklaşımı olmadığını, yasal temcilcinin çocuklarının velayetini alabilmek için iftira attığını beyan etmiştir. Şüpheli S.D. yasal temsilcinin çocuklarının velayetini alabilmek ve nafaka ödememek için kendisine iftira attığını ifade ederek suçlamayı kabul etmemiştir.

6. Bilgi sahibi sıfatıyla beyanına başvurulanE.V.G. başvurucu P.B.nin 19/1/2021 tarihinde saat 10.00 sıralarında kendisini arayarak "Şu anda babamda kalıyoruz, annemle babam ayrıldılar, ben ve kardeşim Z.B. annemin yanına dönmek istemiyoruz." dediğini, annesinin yanına neden dönmek istemediğini sorması üzerine teyzeleri S.D.ninistemedikleri yerlerine dokunduğunu söyleyerek ağlamaya başladığını, P.B.ye babasıyla görüşmek istediğini beyan ettiğini, saat 10.15-10.30 sıralarında yasal temsilci olan babanın kendisini aradığını, onaP.B. ile aralarında geçen görüşmeyi aktardığını ifade etmiştir.

7. Başvuruculların Çocuk Koruma ve İzlem Merkezinde alınan ifadeleri (bkz. § 4) doğrultusunda adli görüşmeci tarafından adli görüşme değerlendirme raporu hazırlanmıştır. Adli görüşmeci, başvurucu Z.B. yönünden teyzesinin dokunuşlarının cinsel amaçlı bir dokunma olduğu yönünde net bir ifade kullanmadığı, dokunuşlarının cinsel olmayıp kültürel sevme biçimi olabileceği, başvurucu P.B. yönünden teyzenin ergenlik döneminde olan çocuğun mahremiyetine saygı göstermeyerek mağdureyi cinsel yönden ihmal ettiği, annenin de bu duruma göz yumduğu, teyzenin mağdureye yönelik dokunuşlarının cinsel amaçlı mı yoksa sevme şekli mi olduğu yönünde net bir kanaate varılamadığı şeklinde görüş bildirilmiştir.

8. Yasal temsilci 2013 yılında teyze S.D.nin P.B.ye yönelik olarak cinsel istimar suçunu işlediği iddiasıyla şikâyetçi olmuş, S.D. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen karar 5/6/2014 tarihinde itirazın reddi ile sonuçlanmıştır. Yasal temsilci bu karar yönünden Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş, başvuru Anayasa Mahkemesinin 2015/5690 numaralı dosyasında süre yönünden idari ret ile sonuçlanmıştır.

9. Yasal temsilci 2014 yılında teyze S.D.nin kızları P.B.ye ve Z.B.ye yönelik cinsel istimar suçunu işlediği iddiasıyla şikâyetçi olmuş; S.D. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen karar 21/11/2014 tarihinde itirazın reddi ile sonuçlanmıştır.

10. Yasal temsilci 2017 yılında çocukları P.B. ve Z.B.ye yönelik cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla teyze S.D.den şikayetçi olmuştur. Yargılama sonucunda sanığın beraatine kararı verilmiş olup dava inceleme tarihi itibarıyla temyiz aşamasında derdesttir.

11. Başsavcılık daha önce de şüpheli S.D. hakkında aynı iddialarda bulunulduğu,yapılan yargılamada şüphelinin beraat ettiği, cinsel istismar suçunun oluşabilmesi için yapılan

hareketlerin cinsel arzuların tatminine yönelik, failin ulaşmak istediği sonuca uygun ve objektif olarak şehevi olması gerektiği, somut olayda şüphelinin mağdurelere karşı cinsel arzularını tatminine yönelik bir eyleminin bulunmadığı gerekçesiyle çocuğun cinsel istismarı suçundan kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

12. Yasal temsilci vekili, şüpheli S.D.nin benzer eylemleri nedeniyle daha önce hakkında açılan davada beraat ettiğini, şüphelinin beraat aldığı karardan cesaretle eylemlerine devam ettiğini, anılan kararın temyiz aşamasında olup kesinleşmediğini, Başsavcılığın eylemin gerçekleştiğini kabul ettiğini ancak suçun oluşabilmesi için yapılan hareketlerin cinsel arzuların tatminine yönelik failin ulaşmak istediği sonuca uygun ve objektif olarak şehevi nitelikte olması gerektiğinden bahisle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek 29/3/2021 tarihinde karara itiraz etmiştir.

13. Yasal temsilcinin kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yaptığı itiraz, Trabzon 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 9/4/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

14. Yasal temsilci, nihai kararı 13/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra17/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Yasal temsilci, kızlarının daha önce de teyzeleri S.D.nin cinsel istismarına maruz kaldığını, şikayetlerinin takipsizlikle sonuçlandığını, açılan ceza davasında ise S.D.nin ceza almadığını, bu şekilde kızlarının yıllarca öz teyzeleri S.D.nin cinsel istismarına maruz bırakıldığını, S.D.nin akıl sağlığının yerinde olup olmadığına dair rapor alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

17. Yasal temsilci, aynı şüpheli hakkında daha önce de benzer iddialarla şikâyetçi olmuştur (bkz. §§ 8, 9, 10). Yasal temsilci başvuru formunda daha önceki şikâyetleriyle ilgili açıklamalarda bulunmuş ise de işbu başvuru 2021 yılında yapılan şikâyet üzerine sonuçlanan soruşturma sürecine ilişkin olup inceleme bu kapsamda yapılmıştır.

18. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa’nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015,

§§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

19. Başvurucuların yaşı, şüpheli ile başvurucular arasındaki yakınlık ve şüphelinin eylemlerinin süreklilik arz ettiğine yönelik iddia dikkate alınarak başvurucuların uğradıklarını iddia ettikleri muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için gerekli asgari bir ağırlık derecesine ulaştığı değerlendirilmiştir. Bu nedenle başvuru kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

20. Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 82). Pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet; bireyleri, diğer bireyler tarafından yapılanlar da dâhil olmak üzere, kötü muameleye karşı korumak için hukuki ve fiilî tedbirler almakla ödevlidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82; R.K., B. No: 2013/6950, 20/4/2016, §§ 74, 75). Özellikle çocuklar ve savunmasız bireyler etkili bir şekilde korunmalıdır (Z.C. [GK], B. No: 2013/3262, 11/5/2016, § 84). Koruma ödevi en ciddi durumlarda ceza hukuku hükümlerinin yürürlüğe konulması ve bunların uygulamada da etkili bir şekilde uygulanması yoluyla bireyleri, maddi ve manevi bütünlüklerinin ihlallerinden yeterli şekilde korumak için yasal bir çerçeve oluşturulmasını gerektirir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Z.C. § 56. Yaşam hakkı yönünden yapılan kısmen benzer değerlendirmeler için bkz. İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135). Koruma ödevi ayrıca yetkililerin bir kişiye yönelik gerçek ve yakın bir kötü muamele tehlikesini bildikleri veya bilmelerinin gerektiği durumlarda bu tehlikenin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirler almalarını da gerektirir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82; R.K., § 74). Bununla birlikte özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması mümkün değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; R.K., § 76).

21. Devletin kötü muamele yasağı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usuli bir yönü de vardır. Bu usul yükümlülüğü savunulabilir nitelikteki her kötü muamele olayınınsorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmeyi gerektirir. Bu soruşturmanın temel amacı, insan onurunu koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve kamu görevlilerinin veya diğer bireylerin kötü muamele niteliğindeki filleri nedeniyle hesap vermelerini sağlamaktır. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli vesoruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı; temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 110-112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103).

22. Başvuruya konu edilen husus, cinsel istismar iddiası hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkililiği olduğundan inceleme bu kapsamda yapılmıştır.

23. Somut olayda yasal temsilcinin şikâyeti üzerine Başsavcılık derhâl soruşturma başlatmış,

başvurucuların Çocuk Koruma ve İzlem Merkezinde ifadelerini almış, başvurucuların anne ve babası ile başvurucu P.B.nin rehber öğretmenini dinlemiş, şüpheli S.D.nin savunmasını almıştır. Başvurucuların ifadeleri doğrultusunda alınan adli görüşme değerlendirme raporlarında şüpheli S.D.nin başvurucu Z.B.ye dokunmasının cinsel amaçlı olmayan kültürel sevme olduğu, başvurucu P.B.ye dokunmasının cinsel amaçlı mı yoksa sevme şeklinde mi olduğu yönünde net bir kanaate varılamadığı görüşü bildirilmiştir (bkz. § 7).

24. Başsavcılık, yasal temsilcinin şikâyeti üzerine derhâl başlattığı soruşturmada başvurucuları adli görüşmeciyle görüştürmüş; adli görüşmeciden adli görüşme değerlendirme raporu almıştır. Şikâyetçi olan yasal temsilcinin olayı kendisine aktardığını ileri sürdüğü rehber öğretmenini, şüpheli S.D.yi, olayın gerçekleştiği iddia edilen evde başvurucularla birlikte kalan anne Ö.D.yi dinlenmiştir. Dolayısıyla Başsavcılık, etkili bir soruşturmanın gereği olarak makul özenle delilleri toplamış, olayın aydınlatılması bakımından ciddiyetle araştırma yapmıştır. Bu bağlamda elde edilen delillerin hukuki olarak yorumlanmasında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki güvence altına alınan yasağı ihlal edecek mahiyette bir değerlendirme yapılmadığını ya da soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini gösterir herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutuna yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucuların kimliğinin başvurunun niteliği gereği RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 13/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Çocuğun cinsel istismarı suçuyla ilgili soruşturmanın etkili şekilde yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkeme çoğunluğunca başvurucuların Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine dair iddianın açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunması gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Çocukların yasal temsilcisi olan babanın 19/1/2021 tarihinde çocuklarının öz teyzelerinin cinsel istismarına maruz kaldığı iddiasıyla yapılan şikayet üzerine başlatılan soruşturmada yapılan tahkikat neticesinde Başsavcılık tarafından somut olayda şüphelinin iki çocuğa karşı cinsel arzularını tatmine yönelik bir eyleminin bulunmadığı gerekçesiyle çocuğun cinsel istismarı suçundan kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

3. Mahkememiz çoğunluk kararında; babanın şikayeti üzerine başlatılan soruşturma sürecinde Başsavcılık tarafından yapılan işlemleri sıralamış, çocukların ifadeleri doğrultusunda alınan adli değerlendirme raporlarına da atıf yapılarak Başsavcılık tarafından etkili bir soruşturmanın gereği olarak makul özenle delilleri toplanmış ve olayın aydınlatılması bakımından ciddiyetle araştırma yapılmış olduğuna işaret edilmiş ve buradan hareketle de elde edilen delillerin hukuki olarak yorumlanmasında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan yasağı ihlal edecek mahiyette bir değerlendirme yapılmadığını ya da soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini gösterir herhangi bir bulguya rastlanmamış olduğu gerekçesine yer verilmiştir. (Bkz.: §§ 23-24).

4. Bununla birlikte, dosyadaki diğer deliller yanında özellikle Başsavcılıkça başlatılan soruşturma sürecinde başvurucuların Çocuk Koruma ve İzlem Merkezinde adli görüşmeciyle görüşerek verdikleri ifadelere binaen alınan ifadeleri doğrultusunda adli görüşmeci tarafından hazırlanan adli görüşme değerlendirme raporu esasında yapılan soruşturma sürecindeki en önemli delil olarak bazı önemli tespitlerde bulunmaktadır. Adli görüşmeci, başvurucu Z.B. yönünden teyzesinin dokunuşlarının cinsel amaçlı bir dokunma olduğu yönünde net bir ifade kullanmadığı, dokunuşlarının cinsel olmayıp kültürel sevme biçimi olabileceği, başvurucu P.B. yönünden ise teyzenin ergenlik döneminde olan çocuğun mahremiyetine saygı göstermeyerek mağdureyi cinsel yönden ihmal ettiği, annenin de bu duruma göz yumduğu, teyzenin mağdureye yönelik dokunuşlarının cinsel amaçlı mı yoksa sevme şekli mi olduğu yönünde net bir kanaate varılamadığı şeklinde görüş bildirmiştir (bkz.: § 7).

5. Görüldüğü üzere adli görüşmeci tarafından hazırlanan adli görüşme değerlendirme raporunda özellikle büyük çocuk ile ilgili teyzenin istismar iddiasına yönelik eylemlerinin cinsel amaçlı mı yoksa sevme şekli mi olduğu yönünde net bir kanaate ulaşılamadığı tespitine yer verilmektedir. Bu biçimdeki bir tespite rağmen Başsavcılık tarafından somut olayda şüphelinin mağdurelere karşı cinsel arzularını tatminine yönelik bir eyleminin bulunmadığı gerekçesiyle çocuğun cinsel istismarı suçundan kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş olması yürütülen soruşturmadaki önemli bir eksikliktir.

6. Bundan dolayıdır ki Mahkememiz çoğunluğunun somut olayda ulaştığı elde edilen delillerin hukuki olarak yorumlanmasında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki güvence altına alınan yasağı ihlal edecek mahiyette bir değerlendirme yapılmadığını ya da soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini gösterir herhangi bir bulguya rastlanmamış olduğu biçimindeki gerekçeye (bkz.: § 24) katılmak mümkün değildir.

7. Bireysel başvuruya konu olayda adli görüşmeci tarafından hazırlanan adli görüşme değerlendirme raporunda büyük çocuk ile ilgili teyzenin istismar iddiasına yönelik eylemlerinin cinsel amaçlı mı yoksa sevme şekli mi olduğu yönünde net bir kanaate varılamadığı tespitine yer verilmiş olmasına rağmen soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar ile sonlandırılması etkili bir soruşturma yürütülmediğini göstermektedir.

8. Özellikle konunun çocuklara yönelik bir cinsel istismar iddiası olduğu ve yine bu bağlamda adli görüşmeci tarafından hazırlanan adli görüşme değerlendirme raporunda başvuruculardan birisi ile ilgili olarak belirtilen “net bir kanaate varılmaması” durumu esasında bu konuda daha ileri araştırmalar yapılması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Gerek başvurucu çocukların her ikisinin birbiriyle uyumlu ve kararlı biçimde ifade ettikleri beyanları ve gerekse adli görüşme değerlendirme raporundaki tespitler bunu

gerektirmektedir.

9. Soruşturmada ulaşılacak sonuçtan bağımsız olarak ifade etmek gerekir ki bu biçimdeki bir şikayette Anayasa'nın 17. maddesindeki kötü muamele yasağının usul boyutuna uygun etkili bir hukuksal sürecin yürütülebilmesi için somut başvuruda toplanan verilerin herkesi ikna edici, objektif bir değerlendirmeye dayalı biçimde sonuçlandırılması fevkalade önem arz etmektedir.

10. Sonuç olarak yukarıda sıralanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiği gerekçesiyle çoğunluğun başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunması gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

SONGÜL GÖDEN ÜÇEVLİ

B. No: 2021/62491 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62491

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SONGÜL GÖDEN ÜÇEVLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62491)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Songül GÖDEN ÜÇEVLİ

Vekili : Av. Selin ASLAN ÖZKILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilk derece mahkemesinin boşanma kararı yönünden kısmi kesinleştirme yapmaması nedeniyle evlenme hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun eşi A.O.Y. 13/9/2017 tarihli dilekçesiyle Çanakkale Aile Mahkemesinde (Mahkeme) evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebine dayalı boşanma davası açmıştır. Başvurucu da 3/10/2017 tarihli dilekçesiyle evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebine dayalı karşı dava açmıştır. Mahkeme 7/5/2019 tarihinde A.O.Y.nin açtığı esas boşanma davasının kabulüyle tarafların boşanmalarına, A.O.Y. lehine manevi tazminat ödenmesine, boşanmanın ferîsi niteliğinde olmayan maddi tazminata ilişkin talebin tefrik edilmesine, başvurucu lehine tedbir nafakası ödenmesine karar vermiştir. Ayrıca Mahkeme, başvurucunun açtığı karşı davanın reddi ile boşanmanın ferîsi niteliğinde olmayan maddi tazminata ilişkin talebin tefrik edilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun düğüne gelmeyi kabul etmediğini, düğünün iptal olması şeklinde gelişen olaylarda başvurucunun hem eşine hem eşinin ailesine karşı hakaretler ettiğini, gerçekleşen

olaylar sebebiyle başvurucunun eşine kusur atfedilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir.

3. Taraflar, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi 22/10/2021 tarihli kararında tarafların istinaf taleplerinin esastan reddine karar vermiştir. Kararda; tarafların boşanma kararını istinaf etmediklerini, boşanmanın kesinleştirilmesi talebini içerir dilekçe sunduklarını, bu nedenle boşanmaya ilişkin verilen kararın kesinleştiğini, boşanma kararının kesinleşmesi ile birlikte tedbir nafakasının konusuz kaldığını belirtmiştir. Başvurucu 28/10/2021 tarihli dilekçesiyle boşanmaya ilişkin kararın kesinleştirilmesini talep etmiştir. Mahkeme ise tarafların anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmadıklarını belirterek kararın 10/12/2021 tarihinde kesinleştiğine dair kesinleşme şerhi düzenlemiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü UYAP'tan okumak suretiyle 28/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu 13/9/2017 tarihinde açılan boşanma davasının yaklaşık 4 yıl 3 ay sürdüğünü, boşanma davalarının makul bir zaman dilimi içerisinde sonuçlandırılması gerektiğini, hızlı ve etkili bir yargılama süreci yürütülmediğinden evlenme hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun özel hayata saygı hakkı kapsamında kalan evlenme hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

10. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların UYAP üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın UYAP'tan açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

11. Bununla birlikte vekil ile işlemlerini takip ettiren başvurucular da UYAP üzerinden elektronik ortamda, haklarında sürdürülen yargılamalara ilişkin nihai kararın gerekçesine erişmenin mümkün hâle geldiği andan itibaren kararın gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânına sahiptir. Dolayısıyla başvurucular UYAP üzerinden yapacakları incelemede nihai kararın gerekçesini vekillerinden önce öğrenebilmektedir. Buna göre söz konusu durumda da dosyadan suret alınması hâlinde olduğu gibi başvuruculara gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilmelidir. Zira başvurucular nihai karardan vekillerine nazaran daha erken bir tarihte haberdar olmuştur. Buna bağlı olarak nihai kararın öğrenilmesi nedeniyle bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlar. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yoluna özgü olarak başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27; Hüseyin Aşkan, § 30; Ümran Özkan [GK], B. No: 2019/13338, 8/3/2023).

12. Somut başvuruda her ne kadar başvurucu nihai kararın 24/11/2021 tarihinde tebliğ edildiğini bildirmiş ise de, başvurucu ve vekilinin nihai kararı 28/10/2021 tarihinde UYAP üzerinden okumak suretiyle öğrendikleri sabittir. Bu durumda başvurucunun tespit edilen öğrenme tarihinden itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 23/12/2021 tarihinde başvuru yaptığı anlaşılmakla başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİLE ÇOLAK VE ERHAN OK

B. No: 2022/11071 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11071

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİLE ÇOLAK VE ERHAN OK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11071)

Karar Tarihi: 13/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucular : 1. Erhan OK

Vekili : Av. Ercan Canımoğlu

2. Cemile ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Cemile Çolak'ın bireysel başvurusunda nihai karar 4/1/2022 tarihinde öğrenilmiş olup 3/2/2022 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunulmuştur. Erhan Ok'un bireysel başvurusunda nihai karar 5/1/2022 tarihinde öğrenilmiş olup 2/2/2022 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunulmuştur. Başvuruculardan Cemile Çolak'ın hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları komisyon tarafından 23/2/2023 tarihli kararla açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur. Başvuruculardan Erhan Ok'un sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları 16/1/2023 tarihli kararla açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur. Başvuruların, makul sürede yargılanma hakkı bakımından kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Konu yönünden hukuki irtibatı nedeniyle 2022/16846 numaralı başvurunun, 2022/11071 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

4. Başvurucular, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.],B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvuruların diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYNEL GÜR

B. No: 2022/92131 | Karar tarihi: 13.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/92131

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYNEL GÜR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/92131)

Karar Tarihi: 13/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/5/2025 - 32902

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Zeynel GÜR

Vekili : Av. Taylan GÖKMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargısal kesinlik kazanan vakıanın başka bir mahkeme tarafından dikkate alınmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/10/2022 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca diğer ihlal iddiaları yönünden başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. İstanbul ili Eyüpsultan ilçesi Göktürk Mahallesi'nde kâin 930 ve davaya konu 1016 parsel sayılı taşınmazların 1956 yılında yapılan kadastro çalışmaları kapsamında hazırlanan 8/5/1956 tarihli Tapulama Tutanağı'nda 26 sene önce H.A. tarafından ormandan açılarak tarla hâline getirildiği ve o günden beri nizasız kullanıldığı tespit edilmiştir. 930 ve 1016 parsel sayılı taşınmazlar 9/12/1974 tarihinde H.A.nın mirasçıları tarafından R.U.ya satılmıştır.

8. Maliye Hazinesi (Hazine) 8/5/1956 tarihli kadastro tespitine 16/6/2000 tarihinde itiraz etmiştir. Eyüp 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 12/3/2002 tarihinde davayı reddetmiş ve kararda, R.U. lehine zilyetlikle iktisap şartlarının oluştuğunu ve taşınmaz üzerinde R.U.dan başkasının hakkının bulunmadığını ifade etmiştir.

9. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 1/5/2003 tarihinde kararı bozmuştur. Kararda, 1016 parsel sayılı taşınmazın gerek 1940 ve gerekse 1988 yıllarında yapılan orman tahdit çalışmaları sırasında orman sınırları dışına çıkarıldığı belirtilmiştir. 1016 parsel sayılı taşınmazın zilyetlik koşullarının oluşup oluşmadığının 930 parsel sayılı taşınmazla birlikte değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

10. Eyüp 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 28/4/2005 tarihinde davayı kabul ederek 1016 parsel sayılı taşınmazın tespitinin iptaline ve zilyetlik şartları oluşmadığı gerekçesiyle arazinin Hazine adına tesciline karar vermiştir.

11. Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 30/3/2006 tarihli kararıyla mahkeme kararı onanmıştır. Kararda 30/11/2001 tarihli kroki ve ekindeki uzman bilirkişi heyeti raporlarına göre taşınmazın 1956 yılında yapılan genel kadastro sırasında tespit harici bırakıldığı, daha sonra 1988 yılında yapılan ve kesinleşen 2/B uygulamasıyla da orman sınırı dışına çıkarıldığının tespit edildiği belirtilmiştir. Söz konusu tarih ile kadastro tespit tarihi arasında 20 yıllık sürenin geçmediği ifade edilmiştir.

12. Yargıtay 17. Hukuk Dairesince 31/6/2006 tarihinde karar düzeltme talebi reddedilmiştir. Kararda, taşınmazın 1988 tarihinde yapılan 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 5/6/1986 tarihli ve 3302 sayılı Kanun ile değişik 2/B maddesinin uygulamasından önce orman sayılan yerlerden kabul edilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

13. Başvurucu, 1016 parsel sayılı taşınmazın 2/B arazisi olup olmadığını netleştirmek amacıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğüne başvurmuştur. Müdürlüğün 8/12/2011 tarihli yazısında, 1016 parsel sayılı taşınmazın tamamının 2/B alanı olduğu belirtilmiştir. Yazı ekinde gönderilen güncelleme tespit cetvelinde 1016 parsel sayılı taşınmaz 2/B alanı olarak yer almıştır. Bunun üzerine başvurucu 5/11/2012 tarihli noter tasdikli muvafakatname ile R.U.nun 1016 parsel sayılı taşınmaz üzerindeki hak ve yükümlülüklerini devralmıştır.

14. Başvurucu 21/2/2013 tarihinde, 1016 parsel sayılı taşınmazın 19/4/2012 tarihli ve 6292 sayılı Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesine İlişkin Kanun kapsamında doğrudan satışı için başvurmuştur. Avrupa Yakası Millî Emlak

Dairesince 30/4/2013 tarihinde başvuru reddedilmiştir. Gerekçe olarak 1016 parsel sayılı taşınmazın 2/B arazisi olmaması gösterilmiştir.

15. Başvurucu ret işleminin iptali istemiyle 1/7/2013 tarihinde dava açmıştır. İstanbul 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 27/10/2015 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, uyuşmazlık konusu arsanın öteden beri orman sayılan yerlerden olmayıp orman vasfı ve niteliğinin bulunmadığı ve bu nedenle 6831 sayılı Kanun'un 2/B maddesi kapsamında olmadığı sonucuna varmıştır. Danıştay Sekizinci Dairesi (Danıştay) 10/4/2018 tarihinde kararı onamıştır.

16. Başvurucu gerek Yargıtay kararlarında gerekse Maliye ile Orman Bakanlığı ve Kadastro Müdürlükleri belgelerinde ve araziyle ilgili Kadastro Tutanağı'nda dava konusu arazinin 2/B arazisi olarak kesinleştiğini belirterek arazinin tapuya 2/B şerhinin işlenmesi ile satışının önlenmesi için tedbir konulması istemiyle 10/12/2018 tarihinde dava açmıştır.

17. İstanbul Kadastro Mahkemesi (Kadastro Mahkemesi) 26/11/2019 tarihinde davayı kabul etmiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 2/7/2020 tarihinde kararı kaldırarak görevsizlik kararı verilmek üzere dosyayı iade etmiştir. Kararda, kadastro tespit gününden sonra doğan haklara dair istekler ile mahkemeden yenilik doğurucu hüküm almayı gerektiren isteklerin kadastro mahkemelerinin görevi dışında olduğunu belirtmiştir. Bu karar uyarınca Kadastro Mahkemesi 15/9/2020 tarihinde görevsizlik kararı vermiştir.

18. Başvurucu 20/10/2020 tarihinde İstanbul 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) davasını taşımıştır.

19. Mahkemece 12/2/2021 tarihinde davayı kabul edilmiştir. Kararda; konuya ilişkin alınan bilirkişi raporunda, 1956 yılında yapılan genel kadastro çalışmalarında dava konusu taşınmazın geçmişte orman olması nedeniyle kadastro harici bırakıldığı, bu nedenle dava konusu orman ve orman toprağının zilyetlikle kazanılmasının olanaksız olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir. Dava konusu araziyle ilgili olarak önceden açılan davalar neticesinde üç Yargıtay kararında arazinin geçmişte orman olduğu ve ormandan açıldığı, dolayısıyla zamanaşımı nedeniyle araziye zilyetlikle sahip olunamayacağının net şekilde hükme bağlandığı ifade edilmiştir. Son olarak dosya kapsamında bulunan Orman ve Su İşleri Bakanlığının 8/11/2012 tarihli yazı ve ekinde yer alan güncelleme listesinde dava konusu 1016 parsel sayılı taşınmazın tamamının 2/B alanında olduğunun görüldüğü kararda yer almıştır.

20. Hazine 17/3/2021 tarihinde karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

21. Bölge Adliye Mahkemesince 10/6/2021 tarihinde istinaf başvurusu kabul edilerek mahkeme kararı kaldırılmış ve dava reddedilmiştir. Kararda;

i. Başvurucunun 6292 sayılı Kanun'a göre doğrudan satış için yaptığı başvurusunun taşınmazın 2/B kapsamında olmaması nedeniyle reddedildiği belirtilmiştir. Ret işlemine karşı açılan davanın idari yargı mercilerince reddedildiği ve karar gerekçesinde taşınmazın orman vasfı ve niteliğinin bulunmadığı, bu nedenle 6831 sayılı Kanun'un 2/B maddesi kapsamında olmadığının belirtildiği ifade edilmiştir.

ii. Taşınmazın ilk kez 1940 yılında 3116 sayılı Kanun'a göre yapılıp kesinleşen orman kadastrosu içinde yer aldığı, daha sonra 1985 ve 1987 yıllarında 2/B'ye göre çalışmalar yapıldığı ve kesinleşmiş orman tahdit çalışmalarında orman sınırları dışında bırakıldığı

belirtilmiştir. Taşınmazın ilk tahdit çalışmalarında orman sayılmayan yerlerden olduğunun belirlendiği, bu nedenle 2/B madde uygulamalarına da konu edilmediği ifade edilmiştir. Taşınmazın hükmen belirlenen ve kesinleşen niteliğine göre öncesi itibarıyla orman sayılan yerlerden olduğunun kabulünün mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

iii. Son olarak taşınmazın 2/B kapsamında olup olmadığının tespit işlemlerinin orman kadastro komisyonlarının görevi dâhilinde olması nedeniyle taşınmazın2/B arazisi olduğunun tespiti yönünde hüküm kurulmasının da doğru olmadığı kanaati bildirilmiştir.

22. Yargıtay 8. Hukuk Dairesince (Yargıtay) 22/6/2022 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi kararı onanmıştır. Kararda, (kapatılan) Yargıtay17. Hukuk Dairesinin kararında taşınmazın 1988 yılında yapılan 2/B çalışmalarında orman dışına çıkarıldığına dair ibare bulunmakta ise de hiçbir zaman orman sınırları içine alınmayan bir taşınmazın orman sınırları dışına çıkarılmasının hukuken mümkün olmaması karşısında bu ibarenin taraflar yönünden bağlayıcılığının bulunmadığı ifade edilmiştir. Taşınmazın 6292 sayılı Kanun'a göre satışa konu edilmemesi işlemine karşı açılan davanın taşınmazın ormanla ve 2/B uygulamasıyla ilgisi olmadığı gerekçesiyle İdare Mahkemesince reddedildiği ve bu kararın Danıştay tarafından onandığı belirtilmiştir. Son olarak taşınmazın 2/B alanında kaldığını gösteren güncelleme listesinin dayanağının tespit edilemediği ve kullanım kadastrosu yapılmayan bir taşınmaza 2/B sınırları içinde kaldığına ve kullanıma dair şerh düşülmesinin mümkün olmadığı aktarılmıştır.

23. Nihai karar, başvurucuya 20/9/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 7/10/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

24. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun ''Tescil'' kenar başlıklı 705. maddesi şöyledir:

"Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması, tescille olur.

Miras, mahkeme kararı, cebrî icra, işgal, kamulaştırma hâlleri ile kanunda öngörülen diğer hâllerde, mülkiyet tescilden önce kazanılır. Ancak, bu hâllerde malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır."

25. 4721 sayılı Kanun'un ''Genel olarak'' kenar başlıklı 997. maddesi şöyledir:

"Taşınmazlar üzerindeki hakları göstermek üzere tapu sicili tutulur.

Tapu sicili, tapu kütüğü ve kat mülkiyeti kütüğü ile bunları tamamlayan yevmiye defteri ve belgeler ile plânlardan oluşur.

Sicilin örneği, nasıl tutulacağı ve yardımcı siciller Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir."

26. 6831 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Orman sayılan yerlerden:

...

B) 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antep fıstığı,

çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları,

Orman sınırları dışına çıkartılır.

Orman sınırları dışına çıkartılan bu yerler Devlete ait ise Hazine adına, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri adına orman sınırları dışına çıkartılır. Uygulama kesinleştikten sonra tapuda kesin tashih ve tescil işlemi yapılır."

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar[ın] ... esası konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) adil yargılanma hakkının demokratik toplumda önemli bir yere; olduğunu vurgulamaktadır (Airey/İrlanda, B. No: 6289/73, 9/10/1979, § 24). AİHM'e göre hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan hukuki belirlilik Sözleşme'nin bütün maddelerinde mündemiçtir (Iordan Iordanov/Bulgaristan, B. No: 23530/02, 2/7/2009, § 47). Adil yargılanma hakkı hukukun kabul edilmiş evrensel ilkelerine uygun olarak yorumlanmalıdır. Bu bağlamda hakkın tesliminden kaçınma (denial of justice) yasağı bu ilkelerin başında gelmektedir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 35).

29. AİHM iç hukukun yorumlanmasında öncelikli görevin ulusal otoritelere ait olduğunu vurgulamaktadır. AİHM'in görevi ulusal hukuk mercilerinin yorumlarının etkilerinin Sözleşme ile uyumlu olup olmadığını tespit etmekle sınırlıdır (Waite ve Kennedy/Almanya, B. No: 26083/94, 18/2/1999, § 54). AİHM; kural olarak kendisinin ulusal mahkemelerin yerine geçerek değerlendirme yapma görevinin bulunmadığını, ulusal hukukun yorumlanmasına ilişkin sorunları çözmenin öncelikli olarak ulusal otoritelerin -özellikle ulusal mahkemelerin- yetkisinde olduğunu ifade etmektedir. AİHM, bu sebeple ulusal mahkemelerin iç hukukun yorumuna ilişkin tartışmalarına karışmayacağını belirtmektedir. Ancak AİHM; keyfîliğin bulunduğu, diğer bir ifadeyle ulusal mahkemelerin iç hukuku açıkça hatalı veya keyfî ya da adaleti hiçe sayacak şekilde uyguladıklarını gözlemlediği hâllerde bunu sorgulayabileceğine işaret etmektedir (Anđelković/Sırbistan, B. No: 1401/08, 9/4/2013, § 24).

30. AİHM objektif bir temelde bireyleri koruyan bir insan hakları antlaşması olarak Sözleşme'nin amacının ve hedeflerinin Sözleşme hükümlerinin onu işlevsel ve etkili kılacak şekilde yorumlanmasını ve uygulanmasını gerektirdiğini vurgulamaktadır. AİHM'e göre taraf devletler, Sözleşme'ye uyumun en azından Avrupa kamu düzeninin temelini koruyacak düzeyde denetlenmesini sağlama yükümlülüğündedir. Avrupa kamu düzeninin temel unsurlarından biri hukukun üstünlüğü ilkesidir ve keyfîlik ise bu ilkeyi izale eder. AİHM, ulusal hukukun yorumlanması ve uygulanması gibi ulusal otoritelerin geniş takdir yetkisine sahip olduğu alanlarda bile keyfîlik yasağı yönünden denetim yaptığını ifade etmektedir (El-Dulimi ve Montana Management İnc./İsviçre, B. No: 5809/08, 21/6/2016, § 145).

31. AİHM Büyük Dairesi Bochan/Ukrayna ([BD], B. No: 22251/08, 5/2/2015) kararında, AİHM'in daha önce verdiği ihlal kararını Yüksek Mahkemenin gerekçesinde aşırı derecede

yanlış sunması, bu kapsamda belirttiği hususların açıkça yanlış olması, dolayısıyla gerekçesinin aşırı keyfî (grossly arbitrary) ve adaleti hiçe sayacak (denial of justice) şekilde olması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Bochan/Ukrayna, § 64).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Anayasa Mahkemesinin 13/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; taşınmazın 2/B kapsamında olduğuna ilişkin olarak Yargıtay 17. Dairesince verilen kararların Yargıtay 8. Dairesi tarafından yok sayıldığını, neden kabul edilmediğinin makul ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmadığını, bu nedenle usule ilişkin kazanılmış hakkının elinden alındığını belirtmiştir. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi tarafından kesin hükme saygı gösterilmediğini, kesinleşen kararda taşınmaz orman olarak kabul edilmesine rağmen Yargıtay 8. Hukuk Dairesince bu kararın yok sayıldığını ifade etmiştir. Orman ve Su İşleri Bakanlığının 8/11/2012 tarihli yazısında taşınmazın 2/B arazisi olduğu açıkça ifade edilmesine ve yazı ekinde yer alan güncelleme listesinde de bu durum ortaya konulmasına rağmen haksız ve hukuka aykırı olarak belgenin kabul edilmediğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

34. Bakanlık görüşünde, başvuruya ilişkin olarak ilgili Hazine ve Maliye Bakanlığı Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğünden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere gönderildiği belirtilmiştir. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

35. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda belirttiği hususları yinelemiştir.

B. Değerlendirme

36. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.] , B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

39. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

40. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

41. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci, Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

42. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

43. Adil yargılanma hakkı, hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almamaktadır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması yukarıda belirtildiği gibi derece mahkemelerinin takdirindedir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlarken Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen ve Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesini gözönünde bulundurmaları gerekir. Esasen hukuk devleti ilkesi Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanmasında dikkate alınması zorunlu olan bir ilkedir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğinin yorumlanmasında da hukuk devletinin gerekleri gözetilmelidir (M.B., § 84).

44. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010 ve E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

45. Başvuruculara medeni haklarıyla ilgili uyuşmazlıklarda uygulanan hukuk kurallarının açıkça keyfî veya hakkın tesliminden kaçınacak (adaleti hiçe sayacak) biçimde yorumlanması usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getireceğinden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden söz edilebilir. Zira bu hâlde derece mahkemesinin yorumunun başvurucu tarafından öngörülmesi mümkün olmayıp hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması hukuk devleti ilkesini örseler. Özellikle hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı hükümlerin geniş yoruma tabi tutulması keyfîliğe ve bireylerin kendilerini hukuk karşısında güvensiz hissetmelerine yol açar (M.B., § 86).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Somut olayda dava konusu 1016 parsel sayılı taşınmazın dava dışı 930 sayılı parsel ile birlikte 1956 yılında yapılan kadastro çalışmalarında 8/5/1956 tarihli Tapulama Tutanağı'nda “26 sene önce H.A. tarafından ormandan açılarak tarla haline getirildiği o günden beri nizasız kullanıldığı" belirtilmiştir. Hazine tarafından Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tespite itiraz davasında taşınmazın evveliyatta orman olduğu gerekçesiyle Hazine adına tesciline karar verilmiştir. Kararda 1988 yılında yapılan ve kesinleşen 2/B uygulamasıyla taşınmazın orman sınırı dışına çıkarıldığı ve kadastro tespit tarihi itibarıyla 20 yıllık sürenin geçmediği ifade edilmiştir. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 30/3/2006 tarihli kararıyla mahkeme kararını onamıştır. Kararda 30/11/2001 tarihli kroki ve ekindeki uzman bilirkişi heyeti raporlarına göre taşınmazın 1956 yılında yapılan genel kadastro sırasında tespit harici bırakıldığını, daha sonra 1988 yılında yapılan ve kesinleşen 2/B uygulamasıyla da orman sınırı dışına çıkarıldığının tespit edildiğini belirtmiştir. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 31/6/2006 tarihinde karar düzeltme talebini de reddetmiştir. Kararda, taşınmazın 1988 yılında yapılan 6831 sayılı Kanun'un 3302 sayılı Kanun ile değişik 2/B maddesinin uygulamasından önce orman sayılan yerlerden kabul edilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığını ifade etmiştir.

47. Başvurucu, dava konusu 1016 parsel sayılı taşınmazla ilgili olarak Orman ve Su İşleri Bakanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğüne başvurmuş Müdürlük 8/12/2021 tarihli yazısıyla 1016 parsel sayılı taşınmazın tamamının 2/B alanı olduğunu belirtmiş, söz konusu yazı ekinde gönderilen güncelleme tespit cetvelinde de 1016 parsel sayılı taşınmaz 2/B alanı olarak yer almıştır. Başvurucu, idarenin verdiği bu resmî yazıya ve Yargıtayın dava konusu taşınmazın geçmişte 2/B arazisi olduğunu belirten kararlarına güvenerek 5/11/2012 tarihli ve noter tasdikli muvafakatname ile R.U.nun 1016 parsel sayılı taşınmaz üzerindeki hak ve yükümlülüklerini noter senedi ile devralmıştır.

48. Başvurucu -taşınmaza ilişkin hakları devraldıktan sonra- 6292 sayılı Kanun kapsamında 1016 parsel sayılı taşınmazın doğrudan satışı için idareye başvurmuştur. Bu başvurunun taşınmazın 2/B arazisi olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi üzerine başvurucu; daha önce

açılan ve Yargıtaydan geçerek kesinleşen, taşınmazın 2/B arazisi olduğunun belirtildiği kararlara ve idarenin verdiği resmî belgeye güvenerek taşınmazın tapu kaydına 2/B şerhinin işlenmesiyle satışının önlenmesi için taşınmaza tedbir konulması istemiyle dava açmıştır. Mahkeme; başvurucunun davasını dava konusu taşınmazın 2/B arazisi olduğunun belirtildiği mahkeme kararını, Yargıtay kararlarını, ayrıca idare tarafından daha önce verilen taşınmazın 2/B arazisi olduğuna ilişkin resmî belge niteliğindeki yazıları ve idare vekillerinin taşınmazın 2/B arazisi olduğuna ilişkin beyanlarını dikkate alarak davayı kabul etmiştir. Mahkeme özellikle dava konusu 1016 parsel sayılı taşınmazın 2/B arazisi olduğuna ilişkin maddi olgunun Mahkemenin ve Yargıtayın kararlarıyla kesinleştiğini vurgulamıştır.

49. Bölge Adliye Mahkemesi ise mahkeme kararını kaldırmış ve davayı reddetmiştir. Kararda, davaya konu taşınmazın 2/B uygulamalarına konu edilmediğini belirtmiştir. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi ise Bölge Adliye Mahkemesinin verdiği kararı onarken Yargıtay 17. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararları tekrar değerlendirmiş ve Yargıtay 17. Hukuk Dairesin tarafından taşınmazın 1988 yılında yapılan 2/B çalışmalarında orman dışına çıkarıldığı sonucuna varılsa da bunun doğru olmadığını, taşınmazın orman sınırlarına alınmadığını açıklanmıştır.

50. Somut olayda başvurucu, dava konusu 1016 parsel sayılı taşınmazın 2/B arazisi olduğu hususunun Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin kararları ve mahkeme kararı ile kesinleştiği ve idarenin vermiş resmî belgede dahi taşınmazın 2/B arazisi olduğu gösterildiği hâlde daha sonra açılan davada Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay tarafından aynı taşınmaz ile ilgili kesinlik kazanan 2/B arazisi olduğu hususunun tekrar değerlendirmeye açılarak taşınmazın 2/B arazisi olmadığı yönünde değerlendirilmesinin hukuki belirlilik ve güvenlik ilkeleriyle bağdaşmadığından yakınmıştır.

51. Öncelikle Eyüp 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 28/4/2005 tarihli, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 1/5/2003, 30/3/2006 ve 31/6/2006 tarihli kararlarıyla dava konusu 1016 parsel sayılı taşınmazın öncesinde orman olduğu, daha sonra orman tahdit çalışmalarında orman sınırlarının dışına çıkarıldığı ve 2/B arazisi olduğu maddi vakıasının kesinleştiği not edilmelidir. Anayasa Mahkemesinin önündeki mesele, bu vakıanın daha sonra açılan davalarda dikkate alınmamasının bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içerip içermediğinin ve bunun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediğinin tespit edilmesidir.

52. Diğer bir ifadeyle olaydaki sorun, Eyüp 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 28/4/2005 tarihli, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 1/5/2003, 30/3/2006 ve 31/6/2006 tarihli kararlarıyla tespit edilen ve kesinleşen dava konusu 1016 parsel sayılı taşınmazın öncesinde orman olduğu, daha sonra orman tahdit çalışmalarında orman sınırları dışına çıkarıldığı ve 2/B arazisi olduğu vakıasını Mahkemenin yeniden tartışmaya açmasının bariz takdir hatası veya keyfîlik olarak değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığıdır.

53. Mahkeme kararlarının sadece kararı uygulamakla yükümlü olan kamu otoritesi yönünden bağlayıcı olmadığının altı çizilmelidir. Mahkeme kararında tespit edilen ve hukuki manada kesinleşerek vakıa hâlini alan olguların aynı maddi olaydan kaynaklanan, tarafları ve sebebi aynı olan diğer yargılamalarda da dikkate alınması gerekir. Diğer bir ifadeyle taraflar arasında uyuşmazlıktaki bir olgu, yargı kararıyla kesinliğe kavuşturulmuşsa aynı taraflar arasında ve aynı maddi sebepten kaynaklanan başka bir uyuşmazlıkta bu olgunun yeniden tartışmaya açılması -yargılamanın yenilenmesi gibi istisnai bazı durumlar hariç- mahkeme kararlarının kesinliği ve bağlayıcılığı ilkesini zedeleyebilir. Bir mahkemece belli

taraflar yönünden kesin hükme bağlanan bir olgunun aynı kişilerin taraf olduğu ve aynı maddi sebepten kaynaklanan diğer bir davada dikkate alınmaması hukuki belirlilik ve mahkeme kararına güven ilkelerini törpüler (Erhas Demir Çelik Oto Yedek Parçaları İthalat ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2018/21083, 14/9/2021, § 55).

54. Mahkemeler, yargı kararına saygı gösterme yükümlülüğünden muaf değildir. Bir mahkeme kararının yanlış olduğunun düşünülmesi o kararla kesinleşen olguların yeniden tartışmaya açılmasına haklılık kazandırmaz. Maddi adalet ile şeklî adaletin çatıştığı bu gibi durumlarda Anayasa, tercihini şeklî adaletten yana koymuş ve aynı taraflar arasında yargı kararıyla kesinleşen vakıaların yeniden münakaşa edilmesine ve başka bir mahkemece görmezden gelinmesine izin vermemiştir. Önceki mahkeme kararının hukuken hatalı olduğu düşüncesiyle aynı taraflar arasında yeniden tartışmaya açılması mahkeme kararlarının kesinliğini anlamsız hâle getirir ve yargı kararının toplum nezdindeki değerini ve manevi gücünü zayıflatır (Erhas Demir Çelik Oto Yedek Parçaları İthalat ve Ticaret Ltd. Şti., § 56).

55. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi ile Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, yaptığı yorumla Yargıtay 17. Hukuk Dairesince kesinleştirilen olguları görmezden gelmiştir. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarını yorumlamak mahkemelerin görevinde olmakla birlikte bu durum, yargı kararıyla kesinleşen bir vakıanın görmezden gelinmesini gerektirmez. Kesinleşen yargı kararlarına saygı duyma yükümlülüğü mahkemelerin hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin sınırını oluşturur. Bu sebeple taşınmazın öncesinde orman olduğu, daha sonra orman tahdit çalışmalarında orman sınırları dışına çıkarıldığı vakıalarının yargı kararlarıyla kesinleşmesine rağmen bireysel başvuru konusu yargılamada dikkate alınmaması yargı kararlarının bağlayıcılığı ve hukuk güvenliği ilkelerini zedelemenin yanında başvurucunun medeni hakkıyla ilgili olarak açılan davada usule ilişkin güvenceleri de anlamsız hâle getirmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi ile Yargıtay 8. Hukuk Dairesi söz konusu yargı kararına saygı göstermekten uzak ve bariz takdir hatası teşkil eden tutumları başvurucu aleyhine karar verilmesinde belirleyici olmuştur. Dolayısıyla bunların bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği değerlendirilmiştir.

56. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

VI. GİDERİM

57. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

58. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2021/1081, K.2021/1397) iletilmek üzere İstanbul 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/811, K.2021/119) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEYLA AKYILDIZ

B. No: 2019/24131 | Karar tarihi: 20.03.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/24131

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

LEYLA AKYILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/24131)

Karar Tarihi: 20/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 17/10/2025 - 33050

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportörler : C. Ece YALIM Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Leyla AKYILDIZ

Vekili : Av. Mehmet ERBİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle mahkûmun tedaviye erişememesi, mahkûma gereksiz güç kullanılması ve bu olaylar hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/7/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Bölüm, 4/2/2025 tarihli toplantıda başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesince silahlı terör örgütüne üye olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından toplam 8 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş ve bu karar 1/3/2017 tarihinde kesinleşmiştir. Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak tutulan başvurucu, İnfaz Kurumu bünyesinde yapılan diş muayenesi sonrasında ileri tetkik ve tedavi için Okmeydanı Ağız ve Diş Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesine (Diş Hastanesi) sevk edilmiştir. İnfaz Kurumunca Diş Hastanesine yazılan sevk yazısı ile başvurucunun Diş Hastanesine götürülmek üzere jandarma görevlilerine teslimi nedeniyle düzenlenen belgede başvurucunun kaçma veya başkalarına ya da kendisine zarar verme tehlikesiyle ilgili bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

7. Tedavisi için 9/1/2019 tarihinde Diş Hastanesine gönderilen ve burada yanındaki jandarma komutanıyla kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle tartışma yaşayan başvurucu, tedavisi sağlanmadan İnfaz Kurumuna götürülmüştür. Diş Hastanesine yapılan sevkle ilgili yazının üzerine “Kelepçe çıkarılmadığından tedaviyi reddetti.” şeklinde kayıt düşülmüştür.

A. Genel Soruşturma Hükümlerine Göre Yürütülen Soruşturmayla İlgili Süreç

8. Diş Hastanesinde yaşadığı olay nedeniyle 17/1/2019 tarihinde vekili aracılığıyla Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunan başvurucu; görevli doktor ve röntgen teknisyeninin kelepçenin çıkarılması gerektiğini söylemesine rağmen sevkte görevli jandarma komutanının “Sen terör suçlususun, ben senin kelepçelerini açmam.” diyerek ellerindeki kelepçeyi çıkarmadığı, böylece tedavisini engellediğini, kendisini darbettiğini, saçlarından tutarak duvara çarptığını, boyun ve bel kısmına vurup hastaneden sürükleyerek çıkardığını iddia etmiştir.

9. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı 29/1/2019 tarihinde yer bakımından yetkisizlik kararı vererek soruşturma evrakını İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

10. Başsavcılık 13/2/2019 tarihinde İnfaz Kurumuna yazdığı bir müzekkere ile başvurucu hakkında İnfaz Kurumunda düzenlenmiş bir adli muayene raporu varsa bu raporun ve başvurucunun Diş Hastanesine sevkinde görevli jandarma personelinin kimlik bilgilerinin gönderilmesini istemiştir. Başsavcılık aynı gün Diş Hastanesinden de olay gününe ait kamera görüntülerinin CD'de gönderilmesini talep etmiştir.

11. Başsavcılığın istediği bilgi ve belgeler İnfaz Kurumunca gönderilmiştir. Bu belgelere göre başvurucu 9/1/2019 tarihinde İnfaz Kurumunda muayene edilmiştir. Muayene sonrasında düzenlenen belgede başvurucunun sol skapulası (kürek kemiği) ile sol elinin bir bölümünde hassasiyet, sağ elde ise yüzeysel laserasyon (künt cisim travması ile ortaya çıkan, derinin tüm katlarının hasar gördüğü doku yaralanması) bulunduğu, tespit edilen bulguların tıbbi müdahale gerektirmediği belirtilmiştir. Diş Hastanesinde yaşanan olay nedeniyle jandarma görevlilerince düzenlenen tutanağın ilgili kısmı şöyledir:

“09.01.2019 günü Okmeydanı Ağız ve Diş Sağlığı Eğt. Araş. Hastanesine şevki yapılan 8 T/H’den 5 T/H nün ilk muayene için getirildiği, ilk önce 3 adli suçtan H/T lunun diş röntgeni çekilmek amacıyla röntgen bölümüne gelindiği, röntgen teknisyenleri tarafından herhangi bir talepte bulunulmadan kelepçeli bir vaziyette diş röntgeninin çekildiği ve diş röntgen çekim işlemine kelepçenin herhangi bir engel teşkil etmediği. Zaten diş röntgen çekiminin yıllardır bu şekilde yapıldığı,

3 adli T/H muayenesi yaptırıldıktan sonra kalan 1 adli ve 1 PKK/Terör T/H ’lüsünün diş röntgen çekimi için röntgen bölümüne gelindiği, ilk önce adli T/H’lünün kelepçeli olarak çekimin yapıldığı, ardından PKK/Terör suçundan T/H bulunan Leyla AKYILDIZ’a sıra geldiğinde kelepçesinin çözülmesini talep ettiği. Kendisine, yapılacak olan röntgen çekimine kelepçenin engel bir halinin bulunmadığının bildirilmesi üzerine T/H sağlık çalışanına hitaben ‘burada sorumluluk sizde, jandarmaya müdahale etmeniz kelepçemi çözdürmeniz gerekli’ diyerek baskı altına almaya çalıştığı. Sağlık çalışanlarının bize hitaben T/H talep ederse kelepçenin çözülmesi yönünde amirlerinden talimat aldıklarını beyan etmesi üzerine, T/H’nün galeyana gelerek ’siz benim muayene hakkımı engelleyemezsiniz’ diye hitapta bulunduğu. Sağlık çalışanının bu sözlerinin T/H’lüyü kışkırttığı yüksek sesle konuşmaya başlaması üzerine etraftaki insanların toplandığı ve güvenlik zafiyeti meydana geldiği.

Tarafımızca sağlık çalışanlarına hitaben; T/H talep ederse kelepçesinin çözüleceği konusunda kimin ne amaçla talimat verdiğini bilemediğimizi, kelepçe konusunda insiyatifin T/H’lüde veya sağlık çalışanlarında değil Jandarmada olduğu. Yapılacak olan tetkik veya muayeneye kelepçenin engel teşkil etmesi halinde usulüne uygun kelepçenin çözüldüğü, zaten az önce 4 T/H’nün kelepçeli olarak diş röntgeninin çekildiği ve herhangi bir tıbbi engel olmadığını bildirerek, kalabalığın bulunması ve güvenlik zafiyeti oluşması nedeniyle röntgen bölümünden çıkıldığı, ring aracına doğru ilerler iken T/H ‘ismini ver hakkında şuç duyurusunda bulunacağım’ dediği, Kendisine bu konudaki şikâyet dilekçesini cezaevi idaresine vermesi gerektiği, ismi savcılığın zaten talep edeceğinin söylendiği. Bunun üzerine T/H’nün ısrarla isim istemesi üzerine ‘Bizimle diyaloğa girmeyin, diyalog kurmaya çalışmayın; Konu hakkında dilekçe verin’ dememiz üzerine T/H Leyla AKYILDIZ’ın ‘Bunun hesabını vereceksin’ diye tehdit ederek geriye doğru döndüğü ve saldırmaya çalıştığı, T/H’nün saldırmasına engel olmak için montunun şapka kısmından tutularak ön tarafına geri döndürülerek saldırmasının engellendiği ve tekrar saldırmaması amacıyla montunun arka kısmından tutularak zorla ring aracına götürüldüğü ... [tutanak] altına alınmıştır.”

12. Diş Hastanesinden temin edilen görüntü kayıtlarını Başsavcılık bilirkişiye inceletmiştir. Bu inceleme üzerine hazırlanan raporda; jandarma personeli ile başvurucu arasında kelepçelerin açılması için tartışma yaşandığı, başvurucunun koridorda yürüdüğü, arkasında duran jandarma komutanına “Naparsın? Bir dakika, sen itemezsin beni, itemezsin beni. Sen kim oluyorsun?” diye soru sorduğu sırada jandarma komutanının başvurucuyu dört defa ittiği, son itişini başvurucunun saçından tutarak yaptığı, başvurucu vekilinin şikâyet dilekçesinde iddia ettiği gibi duvara çarpma, başvurucunun boyun ve bel kısmına vurma, başvurucuyu hastaneden sürükleyerek çıkarma eylemlerine ilişkin görüntü bulunmadığı ifade edilmiştir.

13. Başsavcılık 22/4/2019 tarihinde başvurucunun şikâyeti hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...

Yapılan soruşturma sonucunda, müşteki vekilinin müvekkilini darp eden, duvara çarpan,

sürükleyerek hastanede çıkaran ve tedavisine engel olan ring aracının komutanı hakkındaki yaralama iddiaları hakkında CD üzerinde yapılan bilirkişi incelemesinden görüldüğü üzere sübuta ermediği, kelepçenin muayene sırasında çözülmesinin şikayetçinin diş ile ilgili muayenesinde zorunlu bulunmadığı güvenlik zaafiyeti nedeni ile kelepçenin çözülmediği hükümlüler için ayrı bir muayene odasının olmaması nedeni ile güvenlik birimlerince yönetmeliklere uygun hareketle kelepçenin açılmadığı şikayetçinin muayenesinde engel teşkil etmemesine rağmen kelepçenin açılmasında ısrar ettiği ve tartışmaya girdiği görülmüş güvenlik birimlerinin şikayetçiyi kasten yaraladığına yönelik iddiadan başkaca kamu davasının açılmasını gerektirir yeterli şüphe elde edilemediği görülmekle KOVUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA ... [karar verildi.]”

14. Başvurucu, vekili aracılığıyla 10/5/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiştir. İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin tespitlerin başvurucunun eylemine karşı orantılı güç kullanıldığını gösterdiğini değerlendirerek başvurucunun itirazını 16/5/2019 tarihinde reddetmiştir. Anılan karar başvurucuya 11/6/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. Soruşturma İzni Talebiyle İlgili Süreç

15. Başvurucu, Diş Hastanesinde yaşadığı olay nedeniyle 10/1/2019 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı yetkisizlik kararı vererek soruşturma evrakını Başsavcılığa göndermiştir. Bu arada başvurucu, vekili aracılığıyla 18/1/2019 tarihinde aynı olaya ilişkin olarak Başsavcılığa bir kez daha suç duyurusunda bulunmuştur.

16. Soruşturmaları birleştiren Başsavcılık, görevi kötüye kullanma suçundan soruşturma yürütmek için 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kapsamında İstanbul Valisi'nden soruşturma izni istemiştir.

17. Vali; Y.K., E.G. ve O.T.yi ön incelemeci olarak görevlendirmiştir.

18. Yapılan ön incelemede ifadesine başvurulan S.Ö. olay günü Devriye Komutanı K.Ç. ve sekiz erle birlikte sekiz tutuklu ve hükümlüyü teslim alarak Diş Hastanesine götürdüğünü, K.Ç.nin aracın başında beklediğini, bazı tutuklu ve hükümlülerin ilk muayenesi için diş röntgeni çekildikten sonra sıranın başvurucuya geldiğini, başvurucunun röntgen odasının kapısında kelepçesinin açılmasını istediğini, bunu üzerine kelepçenin muayeneye engel olmayacağını, bu nedenle kelepçeyi açamayacağını söylediğini, başvurucunun ise sağlık görevlilerine sorumluluğun onlarda olduğunu, jandarmaya müdahale ederek kelepçeyi açtırmaları gerektiğini söylediğini belirtmiştir. İfadesinin devamında S.Ö. sağlık görevlisinin kendisine hitaben tutuklu ve hükümlü isterse kelepçenin açılabileceğini, bu yönde talimat aldıklarını, gerekirse sorumlu ile görüşebileceğini söylemesi üzerine sorumlunun odasına yöneldiğini, bu sırada başvurucunun bağırarak “Siz benim tedavi hakkımı engelleyemezsiniz.” dediğini ifade etmiştir. Ayrıca sorumlu sağlık görevlisinin de diğer sağlık görevlisi gibi kelepçenin tutuklu ve hükümlülerin talebi doğrultusunda açılabileceğini bildirmesi karşısında inisiyatifin güvenlik birimlerinde olduğunu, kelepçenin röntgen çekimine engel oluşturmadığını, önceki tutukluların kelepçeli şekilde röntgen filmi çektirdiğini ve bunun kişiye özgü bir durum olmadığını söylediğini, başvurucunun kelepçeli şekilde yapılacak röntgen çekimini reddetmesi üzerine ring aracına doğru hareket ettiklerini, kalabalık hastane ortamında başvurucunun arkasına dönerek şikâyetçi olduğundan bahsedip sinirli bir şekilde “Bunun hesabını vereceksin!” dediğini, başvurucunun mukavemet göstermesi nedeniyle montunun omuz kısmından tutarak

başvurucunun önüne dönmesini sağladığını, başvurucunun iddiasının doğru olmadığını beyan etmiştir.

19. Jandarma görevlileri T.D., O.K., M.T., F.T. ve K.Ç.nin ön inceleme kapsamında verdikleri ifadelerden sözü edilen kişilerin ring aracının başında görevli oldukları ve Diş Hastanesi içindeki olayı görmedikleri anlaşılmıştır. Diş Hastanesi içinde S.Ö. ile birlikte görevli olan jandarma görevlileri Y.D. ve O.G. ile sevkte görevli infaz koruma memuru N.S., S.Ö.nün beyanlarına benzer şekilde ifade vermiştir.

20. Ön inceleme yapmakla görevlendirilenler; devriye talimatlarına uygun biçimde görevini ifa etmesi, ayrıca herhangi bir kusur ve kabahatinin bulunmaması nedeniyle S.Ö. hakkında soruşturma izni verilmemesine ilişkin kanaatlerini içeren bir rapor sunmuştur.

21. Vali, ön inceleme raporu doğrultusunda S.Ö. hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Kararda; kamera kayıtlarına göre başvurucunun “Bunun hesabını vereceksiniz!” diyerek görevli personeli tehdit ettiği, S.Ö.nün başvurucunun montunun üst kısmından tutarak yola devam etmesini sağlamaya çalışması üzerine başvurucunun ellerini sert bir şekilde kaldırarak geriye döndüğü, bağırarak tehditlerine devam ettiği, S.Ö.nün başvurucunun tedavi olmasını engelleyecek bir davranışı olmadığı, ayrımcılık yapmadığı, başvurucuyu darbetmediği ve başvurucunun iddialarının asılsız olduğu açıklanmıştır.

22. Başvurucu, vekili aracılığıyla 17/4/2019 tarihinde soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara itiraz etmiştir.

23. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesi (Dava Dairesi) S.Ö. hakkında soruşturma yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosya içeriği itibarıyla mevcut olmadığı gerekçesiyle başvurucunun itirazını 27/6/2019 tarihinde reddetmiştir. Bu kararın bir örneğini başvurucu, başvuru dosyasına 19/7/2019 tarihinde sunmuştur.

24. S.Ö. hakkında görevi kötüye kullanma suçundan soruşturma izni verilmemesine dair kararın kesinleştiğini belirterek dosyanın işlemden kaldırılmasına karar veren Başsavcılık, kasten yaralama suçu yönünden de kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

25. Başvurucunun, vekili aracılığıyla yaptığı itiraz İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 23/9/2019 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu, anılan karar ile itiraza konu kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın bir örneğini 22/10/2019 tarihinde başvuru dosyasına sunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

26. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Kasten yaralama” başlıklı 86. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur. Suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırı altı aydan az olamaz.

(3) Kasten yaralama suçunun;

…

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında ... artırılır."

27. 5237 sayılı Kanun'un "Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması" başlıklı 256. maddesi şöyledir:

"(1) Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması hâlinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

28. 5237 sayılı Kanun'un "Görevi kötüye kullanma" başlıklı 257. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

29. 5237 sayılı Kanun'un "Muhafızın görevini kötüye kullanması" başlıklı 295. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün muhafaza veya nakli ile görevli kişilerin, görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmeleri hâlinde görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

30. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "İnfazda temel ilke" başlıklı 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz. "

31. 5275 sayılı Kanun'un "Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler" başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hapis cezalarının infaz rejimi, aşağıda gösterilen temel ilkelere dayalı olarak düzenlenir:

...

b) ...Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir...

..."

32. 5275 sayılı Kanun'un "Zorlayıcı araçların kullanılması" başlıklı 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

a) Yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için,

b) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenlerle,

c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle,

Kullanılabilir.”

33. 5275 sayılı Kanun’un“Nakillerde alınacak tedbirler” başlıklı 58. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“Hükümlülerin kuruma veya başka bir yere götürülüp getirilmesi sırasında, halkla bir araya gelmelerine ve başkaları tarafından görülmelerine engel olacak tedbirler alınır."

"Hükümlü, havalandırma ve ışık durumu yetersiz araçlarla, eziyet verici veya onur kırıcı şekilde nakledilemez. Nakil sırasında alınacak tedbirler, hükümlünün firarını önleyici ve yukarıdaki fıkrada yazılı engelleri gerçekleştirici sınırları aşamaz, birbirleriyle ve görevlilerle herhangi bir tartışmaya girmelerini engelleyici boyutları geçemez.”

34. 5275 sayılı Kanun’un “Hükümlünün Muayene ve Tedavisi” başlıklı 78. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır.”

“Sağlık Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile üniversitelerin sağlık kuruluşları, hükümlülerin tedavileri bakımından gerekli yardımları yapmakla görevlidirler.”

35. 5275 sayılı Kanun’un “Hastaneye sevk” başlıklı 80. maddesi şöyledir:

“(1) Hükümlünün sağlık nedeniyle hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, kurum hekimi tarafından derhâl bir raporla ceza infaz kurumu yönetimine bildirilir.”

36. 4483 sayılı Kanun’un “Kapsam” başlıklı 2. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

“765 sayılı Türk Ceza Kanununun 243 ve 245 inci maddeleri ile 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154 üncü maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında açılacak soruşturma ve kovuşturmalarda bu Kanun hükümleri uygulanmaz.”

37. Olay tarihinde yürürlükte olan 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan mülga Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük’ün (Tüzük) “Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri” başlıklı 94. maddesi ile 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik’in (İnfaz Yönetmeliği) “Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri” başlıklı 79. maddesi şöyledir:

“(1) Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbi araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koğuşlarında tedavi ettirilir.”

38. Mülga Tüzük’ün “Zorlayıcı araçların kullanılması” başlıklı 155. maddesi ile İnfaz Yönetmeliği’nin “Zorlayıcı araçların kullanılması” başlıklı 123. maddesi şöyledir:

“(1) Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

a) Çocuk hükümlüler hariç olmak üzere, yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için,

b) Kurum revirinde veya sağlık kuruluşunda hükümlü hakkında uygulanacak muayene, teşhis ve tedavi sırasında, muayene, teşhis ve tedavi işlemlerinin güvenli bir şekilde yerine getirilmesi için zorunlu görülmesi hâlinde cezaevi tabibi veya hekimin talep ve gözetiminde,

c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle,

kullanılabilir.”

39. 21/1/2017 tarihli ve 29955 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin “Mülki görevlerin esasları” başlıklı 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Jandarma;

...

g) Ceza infaz kurumlarının dış korumalarını sağlayıcı önlemleri alır, tutuklu ve hükümlülerin sevk ve nakilleriyle muhafazalarını sağlar.

...”

40. 1/8/1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliği’nin “İlkeler” başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Sağlık hizmetlerinin sunulmasında aşağıdaki ilkelere uyulması şarttır:

a) Bedenî, ruhî ve sosyal yönden tam bir iyilik hali içinde yaşama hakkının, en temel insan hakkı olduğu, hizmetin her safhasında daima gözönünde bulundurulur.

b) Herkesin yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkını haiz olduğu ve hiçbir merci veya kimsenin bu hakkı ortadan kaldırmak yetkisinin olmadığı bilinerek, hastaya insanca muamelede bulunulur.

c) Sağlık hizmetinin verilmesinde, hastaların, ırk, dil, din ve mezhep, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç ve ekonomik ve sosyal durumları ile sair farklılıkları dikkate alınamaz. Sağlık hizmetleri, herkesin kolayca ulaşabileceği şekilde plânlanıp düzenlenir.

d) Tıbbî zorunluluklar ve kanunlarda yazılı haller dışında, rızası olmaksızın kişinin vücut bütünlüğüne ve diğer kişilik haklarına dokunulamaz.

...”

41. 26/1/2017 tarihinde Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlık arasında imzalanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol’ün “Muayenelerde güvenliğin ve hasta mahremiyetinin sağlanması” başlıklı 38. maddesi şöyledir:

“(1) Ceza infaz kurumu müdürlüğü bulunan yerlerdeki hastanelerde firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı muayene odaları oluşturulur.

2) Hükümlü ve tutukluların hastanelerde muayeneleri, firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı odalarda yapılır. Jandarma muayene esnasında oda dışında bulunur ve gerekli

güvenlik tedbirlerini alır. Doktorun yazılı olarak talep etmesi halinde jandarma, hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise varsa öncelikle kadın infaz ve koruma memuru muayene odasında bulunur.

3) Ancak, hükümlü ve tutukluların muayene esnasında yaptıkları her türlü mevzuata aykırı talepleri ilgili sağlık personeli tarafından anında jandarma devriye komutanına bildirilir.

4) Hastanelerde tutuklu ve hükümlüler için muhafazalı muayene odaları yapılıncaya kadar bu odalarda veya acil müdahale ve işlem yapılan yerlerde jandarma bulunur ve doktorla hasta arasında geçecek konuşmaları duymayacak uzaklıkta koruma tedbirini alır. Hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise muayene odasında veya tetkikin yapıldığı yerde imkânlar ölçüsünde kadın jandarma personeli görevlendirilir. Kadın jandarma personelinin bulunmaması veya sayısının yeterli olmaması halinde kadın infaz ve koruma memuru güvenliği sağlar.

5) Muayene odasının veya tetkikin yapıldığı yerin güvenliğinin kadın infaz ve koruma memurları tarafından sağlandığı hallerde, jandarma muayene odasının veya tetkikin yapıldığı yerin çıkış noktalarında firara karşı gerekli güvenlik önlemlerini alır.”

B. Uluslararası Hukuk

42. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre kısıtlama yöntemlerinden biri olan kelepçeleme, yasal yakalama ya da tutuklama ile bağlantılı olarak uygulandığında ve koşulların makul olarak gerektirdiğinden daha fazla güç kullanma ya da kamuya teşhir içermediğinde genellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 3. maddesi yönünden bir sorun teşkil etmez (Raninen/Finlandiya, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 56; Öcalan/Türkiye [BD], B. No: 46221/99, 12/5/2005, § 182; Gorodnitchev/Rusya, B. No: 52058/99, 24/5/2007, §§ 101, 102, 105, 108; Mirosław Garlicki/Polonya, B. No: 36921/07, 14/6/2011, §§ 73-75).

43. AİHM, Henaf/Fransa (B. No: 65436/01, 27/11/2013) kararında ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun hastaneye nakli sonrası gece yatağa zincirlenmesi hususunu Sözleşme’nin 3. maddesi kapsamında incelemiştir. Ceza infaz kurumu idaresi takdir yetkisini refakat eden memurlara bırakmış, özel bir yüksek güvenlik uyarısı yapmamıştır. İki polis memuru başvurucuya kelepçe ile hastanede de gece boyunca ayak bileklerinden birini karyolaya bağlayan zincir takmıştır. AİHM kelepçelemenin kanuna uygun bir gözaltıyla bağlantılı olarak yapıldığı ve makul olarak gerekli kabul edilebilecek düzeyi aşan ölçüde güç kullanımı veya kamuya açıklık söz konusu olmadığı takdirde normalde 3. madde anlamında bir sorun olmayacağını belirtmiştir. Bu bağlamda kişinin kaçma, yaralanma ya da bir zarara yol açma tehlikesi ile tıbbi tedavi için hastaneye transferin özel şartlarının değerlendirilmesinin önemli olduğunu açıklamıştır. AİHM, tehlikelilikle ilgili olarak başvurucu hakkında çeşitli hükümler olduğunu ancak bunların hiçbirinin şiddete yönelik olmadığını dikkate almıştır. Başvurucunun ceza infaz kurumunda geçici bir psikolojik rahatsızlık sebebiyle tek bir eylemi dışında bir huzursuzluğa yol açmadığını, bu eylemin de şiddet içermediğini vurgulamıştır (Henaf/Fransa, § 50). Ayrıca ceza infaz kurumu müdürünün başvurucunun normal şartlarda sevk edilebileceğine dair yazısına dikkat çeken AİHM, başvurucunun oluşturduğu iddia edilen tehlikenin onu iki polis memurunun oda dışında nöbet tutarken yatağa zincirlemeyi haklı göstermediğini kabul etmiştir (Henaf/Fransa, §§ 51, 52). Mevcut davada başvurucunun yaşını, sağlık durumunu, güvenlik riski oluşturduğuna dair öncesinde ciddi endişe uyandıran bir davranışının olmamasını ve ceza infaz kurumu müdürünün yazısını gözeten AİHM iki polis memurunun da oda dışında

nöbet tutması nedeniyle başvuruya konu kısıtlamaların güvenlik ihtiyacıyla karşılaştırıldığında orantısız olduğu kanaatine varmıştır (Henaf/Fransa, § 56). AİHM başvurucunun mahremiyetinin korunması iddiasının da olayın şartlarında zincirle yatağa bağlanmayı haklı göstermediğini belirtmiştir (Henaf/Fransa, § 58). Sonuç olarak ulusal makamların başvurucuya yönelik davranışlarının Sözleşme'nin 3. maddesindeki hükümlere uygun olmadığını belirtmiş, mevcut davadaki kısıtlamaların insanlık dışı bir muamele anlamına geleceği sonucuna varmıştır (Henaf/Fransa, § 59).

44. AİHM muayene sırasında uygulanan güvenlik tedbirlerini incelediği Filiz Uyan/Türkiye (B. No: 7496/03, 8/1/2009) kararında, uygulanabilir seçenekler olduğu hâlde başvurucunun kelepçesinin jinekoloji muayenesi sırasında ısrarla çıkarılmamasının ve üç erkek güvenlik görevlisinin bir paravanın arkasına geçerek odada bulunmasının orantısız güvenlik tedbiri olduğunu, bu tür muayeneleri olması gereken ve terörle ilgili suçlardan mahkûm edilen tüm tutuklular için katı gereklerin olduğunu, katı tedbirlerin mahkûmun taşıdığı risklere ve gerçekleştirilecek muayenenin türüne bağlı olarak esnek ve daha pratik bir yaklaşıma izin vermediğini, başvurucunun jinekolojik muayenesi hususunda söz konusu tedbirleri gerektirecek ölçüde güvenlik riski olduğunun kanıtlanamadığını değerlendirmiştir. AİHM, muayene gerçekleştirilmemiş olsa bile yukarıda kaydedilen güvenlik şartlarının başvurucunun utanmasına, sıkıntı duymasına ve onurunun kırılmasına yol açtığı sonucuna ulaşarak Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

45. AİHM, Ercan Akpınar/Türkiye (B. No: 34187/11, 18/6/2019) kararında diş tedavisi için ceza infaz kurumu kampüsü içinde bulunan hastaneye götürülen ve muayene sırasında kelepçesinin çıkarılmasını isteyen, diş hekiminin muayene için kelepçenin çıkarılmasının gerekli olmadığını bildirmesi üzerine muayene olmak istemediğini belirterek tedavi olmayı reddeden başvurucunun organize çete hâlinde silahlı soygun yapma ve adam öldürme suçlarından cezaya mahkûm edildiğini, 2000 yılından beri cezasını çektiğini, ihtilaf konusu olayın ise 2010 yılında gerçekleştiğini, başvurucunun tehlikelilik hâlinin sürdüğünün (ceza infaz kurumundaki psikolojik takibi hakkında raporlar, ceza infaz kurumu idaresinin diğer mahkûmlar veya gardiyanlarla ilişkileri hakkında değerlendirmeleri gibi deliller) ortaya konulmadığını belirterek ihlal sonucuna varmıştır.

46. AİHM, A.T./Estonya (B. No: 23183/15, 13/11/2018) kararına konu olayda ise başvuranın tehlikelilik durumunun devam ettiğinin ortaya konulması, kelepçelemenin gerekçelendirilmesi, başvurucuya aşırı bir güç kullanımının söz konusu olmaması ve başvurucunun kelepçelenmesinden kaynaklanan herhangi bir sağlık sorunu olmaması nedeniyle -başvurucuda kelepçelenme nedeniyle yara oluşmasına rağmen- ihlal sonucuna varmamıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

47. Anayasa Mahkemesinin 20/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

48. Başvurucu; kelepçesinin çıkarılmaması suretiyle tedavisinin engellendiğini, terör suçundan mahkûm olması nedeniyle hastaneye sevkten sorumlu jandarma komutanının kendisine ayrımcılık yaptığını, ayrıca bu kişinin hakareti ile fiziki ve psikolojik şiddetine maruz kaldığını, bu olaylar hakkında etkili bir ceza soruşturması da yürütülmediğini belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile

kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

49. Bakanlık görüşünde, kolluk görevlilerinin başvurucunun direncini kıracak ölçüde zor kullandığı ve fiziki şiddete başvurmadan başvurucuyu İnfaz Kurumunun nakil aracına bindirdiği belirtilmiş, konuyla ilgili Anaysa Mahkemesi ve AİHM içtihadı aktarılmış ve Başsavcılığın başvurucunun iddiaları üzerine etkili soruşturmayla ilgili ölçütleri karşılayan bir soruşturma yürüttüğü açıklanmıştır.

50. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

51. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmamasından, fiziki ve psikolojik şiddete maruz kalmasından ve bu konuda etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesinden yakındığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

52. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, ... maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz."

53. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

55. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik hâli veya olağanüstü hâllerde de kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet

seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

56. Anayasa’nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gereken tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 39).

57. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K. § 27).

58. Hukuka uygun olarak tutulan bir kişinin kaçmasının ya da kendisine veya başkasına zarar vermesinin önlenmesi için kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlara başvurulması, makul ölçüde gerekli olanın ötesinde güç kullanımı ya da kamuya teşhir içermemesi durumunda genellikle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden sorun oluşturmaz. Tutmanın haksız olduğunun sonradan anlaşılması da sonucu değiştirmez (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ö.U. [1. B.], B. No: 2016/62587, 23/6/2020, §§ 32, 35; Bulut Doğan [2. B.], B. No: 2020/977, 22/5/2024, § 37).

59. Bununla birlikte kelepçe gibi hareket kısıtlayıcı araçların kullanımı, somut olayın koşulları nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık derecesine ulaşabilir. Bu konuda yapılacak değerlendirmede tutulanın mahkûm olduğu suçun ağırlığı, adli sicil kaydı ve şiddet geçmişi ile tutumu; muamelenin kamusal niteliği, süresi ve tutulanın fiziksel sağlığı ile ruhsal sağlığı üzerindeki etkileri gibi hususlar dikkate alınabilir. Muayene sırasında hareket kısıtlayıcı araçların kullanımı konusunda yapılacak değerlendirmede muayenenin kapsam ve mahiyeti de gözetilebilir.

60. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (K.K., § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

61. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların

erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

62. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin olarak yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili olarak bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

i. Tıbbi Teşhis İçin Gerekli Olan Görüntüleme İşlemi Sırasında Kelepçenin Çıkarılmamasına İlişkin İddia

63. Başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından toplam 8 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmesine ilişkin kararın 1/3/2017 tarihinde kesinleştiği anlaşılmıştır. Bu tarihten başvuruya konu olayın yaşandığı 9/1/2019 tarihine kadar geçen sürede başvurucunun kaçma veya başkalarına ya da kendisine zarar verme konusunda tehlike oluşturup oluşturmadığı konusunda bir bilgi başvuru dosyasında bulunmamaktadır. Ayrıca İnfaz Kurumunca Diş Hastanesine yazılan sevk yazısı ile başvurucunun Diş Hastanesine götürülmek üzere jandarma görevlilerine teslimi nedeniyle düzenlenen belgede başvurucunun kaçma veya başkalarına ya da kendisine zarar verme tehlikesiyle ilgili bir değerlendirmeye yer verilmediği görülmüştür (bkz. § 6).

64. Başvurucu, diğer mahpuslarla birlikte 9/1/2019 tarihinde Diş Hastanesine götürülmüştür. Jandarma görevlileri öncelikle üç mahpusun diş röntgenlerini çektirerek muayenelerini yaptırmıştır. Sonrasında sıra başvurucu ile bir başka mahpusa gelmiştir (bkz. § 11). Diğer mahpusun diş röntgeninin çekilmesinin akabinde başvurucu, röntgen çekimi için kelepçesinin açılmasını istemiştir. Röntgen çekiminde görevli sağlık görevlisi, Jandarma S.Ö.ye hastanın talebi hâlinde kelepçenin çıkarılması gerektiği yönünde talimat aldıklarını söyleyip S.Ö.yü sorumlu sağlık görevlisine yönlendirmiştir. Sorumlu sağlık görevlisi de kelepçenin tutuklu ve hükümlülerin talebi doğrultusunda açılabileceğini belirtmiştir. S.Ö. kelepçenin açılıp açılmayacağı konusunda inisiyatifin güvenlik birimlerinde olduğunu ve kelepçenin röntgen çekimine engel oluşturmadığını söyleyerek başvurucunun kelepçesini açmamıştır. Netice olarak kelepçeli olarak röntgen çekimini reddetmesi nedeniyle başvurucu, muayene ettirilmeden İnfaz Kurumuna götürülmüştür (bkz § 18).

65. Devletin mahpuslara gerekli tıbbi tedaviyi kamu hastanelerinde sağlarken sağlık

çalışanlarının ve diğer hastaların güvenliğini sağlaması gerekli olsa da jandarma S.Ö.nün, kelepçenin çıkarılıp çıkarılmaması hususunda karar verirken başvurucunun başkalarına yahut kendisine zarar verme veya kaçma tehlikesi olup olmadığını değerlendirmediği anlaşılmıştır. Nitekim jandarma görevlilerince düzenlenen tutanaktan anlaşıldığına göre başvurucunun o ana kadar kaçma veya başkalarına yahut kendisine zarar verme konusunda bir tutumu olmamıştır. Kaldı ki başvurucunun diş röntgeninin çekileceği sırada S.Ö.nün yanında jandarma görevlileri Y.D. ve O.G. ile İnfaz Koruma Memuru N.S. bulunmaktadır (bkz. § 19). Röntgen çekiminde görevli sağlık görevlisi ile sorumlu sağlık görevlisinin kelepçenin tutuklu ve hükümlülerin talebi doğrultusunda açılabileceğini belirtmeleri de kelepçe kullanımının "hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenler[den]" (bkz. § 32) kaynaklanmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla kaçma veya başkalarına yahut kendisine zarar verme tehlikesi olmamasına rağmen başvurucunun kelepçeleri diş muayenesi için gerekli olduğu anlaşılan röntgen çekimi sırasında açılmamış ve sonuç olarak başvurucu olay tarihinde diş hekimine muayene olamamıştır. Bu bakımdan başvurucunun kelepçesinin röntgen çekimi için çıkarılmaması, somut olayın koşulları nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık derecesine ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun maruz kaldığı muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D., §§ 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

66. Etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiaya gelince Başsavcılığın konuyla ilgili olarak iki ayrı soruşturma yürüttüğü görülmüştür.

67. Genel soruşturma hükümlerine göre yürütülen soruşturmada Başsavcılık, başvurucunun Diş Hastanesine sevkinde görevli jandarma personelinin kimlik bilgilerini elde etmesine rağmen bu kişilerin ifadesine başvurmamıştır. Ayrıca soruşturmada röntgen çekiminden sorumlu sağlık görevlisi ile sorumlu sağlık görevlisinin ifadeleri alınmamıştır. Dolayısıyla soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmamıştır. Anılan soruşturma sonunda Başsavcılık; güvenlik zafiyeti ve mahpuslar için ayrı bir muayene odasının olmaması sebebiyle güvenlik birimlerinin ilgili yönetmeliklere uygun olarak başvurucunun kelepçesini açmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Ne var ki jandarma görevlilerinin olay nedeniyle düzenledikleri tutanakta başvurucunun röntgen çekiminin yapılacağı ana kadar var olan bir güvenlik riskinden söz edilmemektedir. Ayrıca kelepçe 5275 sayılı Kanun'un "Zorlayıcı araçların kullanılması" başlıklı 50. maddesine göre -diğer hâller dışında- hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbi nedenlerle, olay tarihinde yürürlükte bulunan mülga Tüzük'ün "Zorlayıcı araçların kullanılması" başlıklı 155. maddesine göre ise -diğer hâller dışında- muayene, teşhis ve tedavi sırasında, muayene, teşhis ve tedavi işlemlerinin güvenli bir şekilde yerine getirilmesi için zorunlu görülmesi hâlinde ceza infaz kurumu tabibi veya hekimin talep ve gözetiminde kullanılabilir. Bu bakımdan Başsavcılık, soruşturmayı sonladırmak için aceleci davranmış ve temelden yoksun bir sonuca ulaşmıştır.

68. Soruşturma izni talebiyle ilgili süreçte Vali, S.Ö.nün başvurucunun tedavi olmasını engelleyecek bir davranışta bulunmadığına işaret ederek soruşturma izni vermemiş; başvurucunun bu karara yaptığı itiraz da Dava Dairesince S.Ö. hakkında soruşturma yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosyada mevcut olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir

(bkz. §§ 21, 23). Bununla birlikte ne soruşturma izni talebiyle ilgili karar verilirken ne de soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara yapılan itiraz değerlendirilirken 5275 sayılı Kanun'un 50. maddesi ile mülga Tüzük'ün 155. maddesinin kapsamı nazara alınmıştır. Ayrıca başvurucunun röntgen çekiminin yapılacağı ana kadar kaçma veya başkalarına ya da kendisine zarar verme konusunda tehlike arz ettiğine dair bulgunun olmadığı ve S.Ö.nün herhangi bir somut risk değerlendirmesine dayanmayan davranışı nedeniyle başvurucunun olay tarihinde muayene olamadığı dikkate alınmamıştır. Bu sebeple Dava Dairesinin yaptığı inceleme Anayasa'nın 17. maddesinin gerekliliklerini karşılamaktan uzaktır.

69. İzah edilen nedenlerle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu da ihlal edilmiştir.

70. Açıklanan gerekçelerle tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmadığı iddiası yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

ii. Fiziki Şiddet İddiası

71. Başvurucu, hakarete uğradığını iddia etse de başvuru dosyasındaki hiçbir bilgi bu iddiayı doğrulamamaktadır. Bununla birlikte kelepçesinin röntgen çekimi için çıkarılmaması nedeniyle başvurucunun S.Ö. ile bir tartışma yaşadığı açıktır. Diş Hastanesinden temin edilen görüntü kayıtlarını inceleyen bilirkişi tarafından hazırlanan rapora göre başvurucu, arkasında duran jandarma komutanına (S.Ö.) "Naparsın? Bir dakika, sen itemezsin beni, itemezsin beni. Sen kim oluyorsun?" diye sorunca jandarma komutanı (S.Ö.) başvurucuyu dört defa itmiş, son itişini de başvurucunun saçından tutarak yapmıştır (bkz. § 12).

72. S.Ö.nün sık sık arkasına dönüp kendisiyle tartışmaya giren başvurucuyu disiplin ve düzenin sağlanması amacıyla önüne döndürmek için itmesi, başvurucunun tutumuyla orantılı bir davranış olarak kabul edilebilir ancak Diş Hastanesi gibi kamuya açık bir yerde başvurucunun saçından tutularak itilmesi başvurucunun tutumuyla orantılı bir eylem değildir ve kuşkusuz insan haysiyetiyle bağdaşmaz. Bu nedenle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

73. Konu hakkında yürütülen soruşturmaların etkililiği meselesine gelince Başsavcılığın başvurucunun 10/1/2019 ve 18/1/2019 tarihlerinde yaptığı suç duyuruları üzerine başlattığı soruşturmaları birleştirdiği, Vali'den soruşturma izni istediği ancak soruşturma izni verilmemesine rağmen kasten yaralama suçu yönünden işlemden kaldırma kararı yerine kovuşturmaya yer olmadığına karar verdiği görülmektedir (bkz. §§ 15, 16, 24). Dolayısıyla anılan soruşturma da 4483 sayılı Kanun'un 2. maddesinin beşinci fıkrası gözetilerek genel soruşturma hükümlerine göre yürütülmüştür.

74. Başsavcılık, daha önce de ifade edildiği gibi başvurucunun Diş Hastanesine sevkinde görevli jandarma personelinin kimlik bilgilerini elde etmesine rağmen bu kişilerin ifadesine başvurmamıştır (bkz. § 67). Ayrıca İnfaz Kurumunda görevli doktor tarafından yapılan muayene nedeniyle düzenlenen belgede bazı bulgular tespit edilmesine ve Diş Hastanesinden temin edilen görüntü kayıtlarını inceleyen bilirkişi tarafından hazırlanan raporda S.Ö.nün başvurucuyu saçından tutarak ittiği açıkça belirtilmesine rağmen Başsavcılık bilirkişi raporunun başvurucunun iddiasını doğrulamadığı kanaatine ulaşmıştır.

Bu bakımdan Başsavcılıkça olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmadığı gibi temelden yoksun bir sonuca da varılmıştır.

75. İzah edilen nedenlerle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu da ihlal edilmiştir.

76. Açıklanan gerekçelerle fiziki şiddet iddiası yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL , Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu görüşe katılmamıştır.

VI. GİDERİM

77. Başvurucu, ihlalin tespiti ile manevi tazminat olarak kendisine 50.000 TL ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

78. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

79. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yapılacak yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

80. Anayasal hak ihlali aynı zamanda Dava Dairesince yapılan incelemenin Anayasa'nın 17. maddesinin gerekliliklerini karşılamamasından ileri gelmiştir. Bu durumda, Dava Dairesince yapılan incelemenin niteliği itibarıyla yargılama faaliyeti olmadığı dikkate alınarak insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre yapılması gerekenlere hükmedilmelidir. Bu sebeple ilgili hakkında soruşturma yapılması maksadıyla soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın kaldırılması ve başvurucunun vekili aracılığıyla yaptığı itirazın kabulü için kararın bir örneğinin Dava Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

81. Talebine bağlı kalınarak başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Fiziki şiddet nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Fiziki şiddet iddiası yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlaline ilişkin sonuçların ortadan kaldırılması için genel soruşturma hükümlerine göre yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/26593) GÖNDERİLMESİNE, ayrıca kararın bir başka örneğinin gerekli işlemlerin yapılması maksadıyla soruşturma dosyasıyla birlikte İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesine (E.2019/526, K.2019/770) gönderilmek üzere yine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No:2019/12066) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Somut olay, ceza İnfaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun diş tedavisi için getirildi sağlık kuruluşunda diş röntgeninin çekilmesi sırasında kelepçelerinin çözülmemesi nedeniyle yaşanan olaylara ilişkindir.

2. Tek başına kelepçe kullanılması kötü muamele için ihlal sebebi oluşturacak bir ağırlık teşkil etmemektedir. Bu nedenle kelepçe kullanılması kategorik olarak ihlal sebebi oluşturmamaktadır. Kaldı ki mevzuatın gerekli kıldığı durum ve şartlarda kelepçe kullanılması mümkündür.

3. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 50. maddesinin

birinci fıkrasında kelepçenin kullanımına ilişkin kurallar yer almaktadır.

4. Bu düzenlemeye göre, kolluk görevleri yetkili makam önüne çıkana kadar sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek amacıyla kelepçe kullanma yetkisine haizdirler.

5. Diğer taraftan hekim huzuruna getirilmiş olan bir hükümlünün kelepçesiz olması asıl olmakla birlikte hekimin talimat ve gözetiminde olmak şartıyla, tıbbi nedenlerin gerekli kılması durumunda kişinin kelepçeli olması hali söz konusu olabilmektedir.

6. Somut olayımızda başvurucu sevk işlemi sırasında mevzuatın yetki verdiği kapsamda kelepçeli olarak sağlık kuruluşuna getirilmiştir.

7. Başvurucu, muayene öncesinde diş röntgeninin çekilmesi sırasında kelepçelerinin çıkartılmasını istemiş devamında da oluşan tartışma ortamı nedeniyle kişinin kelepçesi çıkartılmamış akabinde muayenesi yapılmaksızın sağlık kurumundan kolluk kuvvetleri ile birlikte ayrılmak durumunda kalmıştır.

8. Mevzuat gereği kolluk görevlileri sevk sırasında kişiyi kelepçeleme hakkına sahiptir (5275 Sayılı Kan. Md. 50/1-a). Sağlık muayenesi için getirildiği kurumda ise kelepçesiz olması asıl olup hekimin talebi ile kendisine kelepçe takılabilmektedir (5275 Sayılı Kan. Md. 50/1-b).

9. Somut olayımızda başvurucu sevk edildiği kurumda henüz doktor huzuruna çıkartılmamış ve sevk olduğu haliyle kelepçeli olarak röntgen çekim işlemine tabi tutulmak istenmiştir.

10. Röntgen çekim işleminin alacağı süre, niteliği ve yapılacak işlemin kelepçeli olarak icra edilmesinin kötü muamele oluşturma durumu söz konusu değildir.

11. Diğer taraftan başvurucu kelepçe takılıp takılmama ile ilgili inisiyatif kullanacak bir hekim huzuruna da henüz çıkartılmış değildir.

12. Somut olay bu haliyle kötü muamele yasağının kapsamına girecek makul bir şiddet eşiğini aşmamıştır.

13. Kişinin uzun süre sabit bir noktaya kelepçelenmesi, teşhir kastıyla topluma gösterilmesi, kelepçeli olarak tıbbi operasyona maruz bırakılması gibi durumlar da söz konusu değildir.

14. Ceza soruşturması açısından konuyu inceleyen adli ve idari makamlar, kolluk mensuplarının görevlerini ifa ederken mevzuat gereği belirlenen hudutlar içerisinde kaldıklarını ve herhangi bir kusur veya kabahatlerinin bulunmadığını vurgulamışlardır.

15. Bu haliyle olayın usul ve maddi boyutu itibariyle ihlal oluşturmadığını değerlendirdiğimizden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu, sevk edildiği hastanede kelepçenin çıkarılmayarak tedavinin engellenmesi, fiziksel şiddet uygulanması, olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir. Aşağıda açıklanacak gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

2. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun Diş Hekimliğinde muayene edildikten sonra doktor önerisiyle ileri tetkik ve tedavi için Ceza İnfaz Kurumu dışında bir hastaneye sevk edilmiştir. Başvurucu, götürüldüğü hastanede diş röntgeni çekimi sırasında kelepçelerinin çıkarılmaması nedeniyle jandarma görevlileri ile tartışmaya başlamış; jandarma komutanının kelepçenin çıkarılmayacağını bildirmesi üzerine tedaviyi reddederek Ceza İnfaz Kurumuna dönmüştür.

3. Başvurucu, tedavi için götürüldüğü hastanede kelepçesinin çıkarılmayarak tedavisinin engellendiğinden yakınmıştır. Başvurucu, diş röntgeni çekimi yapılacakken kelepçelerinin çıkarılmaması nedeniyle tedaviyi reddetmiştir. Bu durumda başvurucunun tedaviyi reddetmesine gerekçe olarak gösterdiği kelepçenin çıkarılmamasının haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı değerlendirilmelidir.

4. Hastanede güvenlik önlemlerinden sorumlu olan jandarma görevlilerince olay günü tutulan tutanakta başvurucudan önce üç tutuklu ve hükümlünün kelepçeli olarak diş röntgeni çektirdiği, başvurucuya sıra geldiğinde başvurucunun kelepçelerinin çıkarılması için yüksek sesle konuşmaya başladığı, görevlilerle tartışmaya girdiği, insanların etraflarına toplanmaya başladığı ve güvenlik zafiyeti oluştuğu vurgulanmıştır. Tutanakta ayrıca başvurucunun sağlık görevlilerine yönelik sorumluluğun onlarda olduğunu, jandarmaya müdahale ederek kelepçeyi açtırmaları gerektiğini söyleyerek sağlık görevlilerini baskı altına almaya çalıştığı belirtilmiştir.

5. Jandarma görevlisi S.Ö., hakkında yapılan ön inceleme kapsamında alınan ifadesinde sağlık görevlisinin tutuklu ve hükümlü isterse kelepçenin açılabileceği yönünde talimat aldıklarını, gerekirse sorumlu ile görüşebileceğini belirtmesi üzerine sorumlunun odasına yöneldiğini, bu sırada başvurucunun bağırarak "Siz benim tedavi hakkımı engelleyemezsiniz." dediğini belirtmiştir. Ayrıca sorumlu sağlık görevlisinin de diğer sağlık görevlisi gibi kelepçenin tutuklu ve hükümlülerin talebi doğrultusunda açılabileceğini bildirmesi karşısında güvenlik konusunda inisiyatifin güvenlik birimlerinde olduğunu, kelepçenin röntgen çekimine engel oluşturmadığını, önceki tutukluların kelepçe ile röntgen filmi çektirdiğini, kişiye özel uygulama yapılamayacağını söylediğini ifade etmiştir. Başvurucunun bu sırada bağırmaya devam etmesi ve çevredeki insanların toplanmaya başlaması üzerine jandarma görevlisi kelepçenin çıkarılmamasına karar vermiştir. Dolayısıyla güvenlik zafiyeti oluştuğu belirtilmek suretiyle başvurucunun firar veya başkalarına zarar verme konusunda tehlikelilik arz edip etmediği sevki gerçekleştiren görevlilerce değerlendirilmiştir.

6. Öncelikle diş tedavisi için hastaneye getirilen ve başkaca bir rahatsızlığı olduğuna dair bir bilgi bulunmayan başvurucunun fiziksel açıdan zayıf durumda olmadığının altını çizmek gerekir. Bu durumda hastanede agresif tavırlar sergileyen başvurucunun firar veya başkalarına zarar verme konusunda tehlikelilik arz etmediği söylenemeyecektir. PKK/KONGRA-GEL silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik suçundan hükümlü olan başvurucunun mahkûmiyet kararı 2017 yılında kesinleşmiş olup suçun niteliğinin yanı sıra mahkûmiyet kararının üzerinden uzun bir süre geçmemesi de başvurucunun tehlikeliliğin değerlendirmesinde önemlidir. Başvurucunun Ceza İnfaz

Kurumu dışındaki bir sağlık kuruluşunda olduğu, firara yönelik engellerin bulunduğu bir hükümlü servisinde olmadığı da dikkate alındığında hastanede sıkı güvenlik önlemleri alınmasının gerektiği ortadadır. Bu durumda bireyselleştirilmiş güvenlik riskini somut olgularla ortaya koyarak tehlikelilik değerlendirmesinde bulunan jandarma görevlilerinin keyfî bir tutumu olduğundan söz edilemeyecektir.

7. Öte yandan sağlık görevlilerinin tutuklu veya hükümlü dilerse kelepçenin çıkarılabileceğini beyan ettikleri görülmüştür. Bu durumda sağlık görevlilerince kelepçenin diş röntgeni çekilmesine tıbbi olarak engel teşkil ettiği, bir başka deyişle kelepçenin çıkarılması hususunda tıbbi gerekliliğin bulunduğu yönünde bir değerlendirmede bulunulmadığı ortadadır. Nitekim jandarma görevlisi başvurucudan önce üç tutuklu ve hükümlüye kelepçeli hâlde diş röntgeni çekimi yapıldığını ifade etmiştir. Sağlık görevlilerinin bu üç tutuklu ve hükümlünün diş röntgenini kelepçeli hâlde çektirmelerinde tıbbi açıdan sakınca olduğuna dair herhangi bir söylemde bulunmadığı, kelepçenin çözülmesini tutuklu veya hükümlünün isteğine bağladıkları anlaşılmıştır. Dolayısıyla güvenlikten sorumlu jandarma personelinin kişiye özel bir uygulamaya yapılamayacağını belirterek güvenlik zafiyeti oluştuğu gerekçesiyle kelepçenin çıkarılma talebini reddetmesi haklı bir sebebe dayanmaktadır.

8. Nitekim Mahkememiz benzer nitelikteki Deniz Şah (5) (B. No: 2020/13465, 21/11/2023) kararında kalp rahatsızlığına bağlı olarak sevk edildiği hastanede holter takılması işlemi sırasında kelepçelerin açılmaması nedeniyle muayene olmak istemediğini belirterek tedavi olmayı reddeden kişinin başvurusunda asgari ağırlık eşiği aşılmadığı sonucuna vararak kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar vermiştir. Söz konusu olayda, kolluk görevlileri, sağlık görevlisine kelepçenin takılı olmasının holterin yerleştirilmesini engelleyip engellemeyeceğini sormuş, sağlık görevlisinin muayeneye engel bir durum olmadığını ifade etmesi üzerine kolluk görevlileri kelepçeyi başvurucunun kazağını çıkarması için çözeceklerini ve holter cihazının yerleştirilmesinden sonra yeniden takacaklarını ifade etmiştir. Başvurucu, uygulamayı kabul etmeyerek tedavi olmayı reddetmiştir. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanakta başvurucunun aktif bir DHKP-C üyesi olduğu, şüpheli tavır ve hareketleri nedeniyle güvenlik tedbirlerinin üst düzeyde tutulması gerektiği vurgulanmıştır. Mahkememiz, başvurucunun ceza infaz kurumu dışındaki bir sağlık kuruluşunda olup, firara yönelik engellerin bulunduğu bir hükümlü servisinde olmadığı, başvurucunun anayasal düzeni cebir ve şiddet yoluyla değiştirmeye teşebbüs, kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle kasten öldürmeye teşebbüs suçlarından mahkûm edildiği, mahkumiyet kararının 2021 tarihinde kesinleştiği gerekçelerine yer vererek, başvurucunun tehlike arz etmesi konusunda yapılan değerlendirmenin temelsiz olmadığı sonucuna varmıştır.

Ayrıca, başvuru dosyasında kelepçenin diş röntgeni çekimine veya tedaviye engel olduğuna, olay günü diş röntgeni çekiminin yapılamamasının başvurucunun tedavisini ve ruhsal durumunu ne şekilde etkilediğine ilişkin bir bilgi yoktur. Bu nedenle somut olaydaki uygulamanın Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmadığı sonucuna varılmıştır.

9. Başvurucu, kendisine fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığını iddia etmiş; fiziksel şiddete ilişkin şikâyetini Başsavcılık tarafından alınan bilirkişi raporu bağlamında ileri sürmüş; şiddet uygulayan jandarma görevlisi hakkında etkili soruşturma yürütülmediğinden yakınmıştır. Başvurucu, psikolojik şiddete ilişkin ise herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

10. Başvurucu, hastaneden Ceza İnfaz Kurumuna döndüğünde Ceza İnfaz Kurumu Aile Hekimliğinde muayene edilmiştir. Düzenlenen adli muayene raporunda başvurucunun sol elinde hassasiyet olduğu, organ yaralanması ve kemik kırığı bulunmadığı, hassasiyetinin tıbbi müdahale gerektirmediği, bu durumun iş gücü kaybına neden olmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, her ne kadar jandarma görevlisinin kendisine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmişse de adli muayene raporunda sol elde hassasiyet olması dışında bu hususu doğrulayacak bir bulgu yer almamaktadır. Başvurucunun sağlık muayenesinin uygun şekilde yapılmadığına, yaralanması tespit edilmesine karşın adli muayene raporuna yazılmadığına ya da kötü muameleye maruz kaldığını muayeneyi yapan kişiye iletemediğine ilişkin bir iddiası da yoktur.

11. Bununla birlikte hastane koridorundaki kameraların kayıtlarının bilirkişi tarafından çözümünün yapılarak düzenlenen raporda başvurucu ile jandarma görevlisi arasında konuşmaların geçtiği sırada jandarma görevlisinin başvurucuyu ittiği belirtilmiştir. Tüm görüntü kayıtları incelenerek düzenlenen bilirkişi raporunda başvurucuyu jandarma görevlisinin ittiği tespit edilmiştir. Jandarma görevlisi, arkasına dönerek kendisini tehdit eden, bağıran ve mukavemet gösteren başvurucunun montunun omuz kısmından tutarak başvurucunun önüne dönmesini sağladığını ifade etmiştir. Kamera kayıtlarının incelenmesi sonucu düzenlenen bilirkişi raporunda da jandarma görevlisinin başvurucuyu dört kez ittiği, son itişinde de bunu başvurucunun saçından tutarak yaptığı değerlendirilmiştir.

12. Jandarma görevlisi kamera kayıtları ile uyumlu olan anlatımında arkasını dönerek tartışan başvurucunun önüne dönmesini sağlamak amacıyla başvurucuyu dört kez ittiğini belirtmiştir. Tanık sıfatıyla beyanda bulunan jandarma görevlileri de başvurucunun hastaneden çıkarılırken koridorlarda bağırmaya devam ettiğini, "Siz kim oluyorsunuz?" diye defalarca arkasını dönerek görevlileri tahrik ettiğini, kalabalığı kışkırtmaya çalıştığını, jandarma görevlisi S.Ö.'nün önüne dönmesi yönünde ikazlarda bulunmasına rağmen bir anda saldırgan biçimde arkasını döndüğünü, bunun üzerine S.Ö.'nün başvurucunun montunun kapüşon ve omuz kısmından tutarak başvurucuyu önüne dönmesi için ittiğini söylemiştir.

13. Jandarma görevlisi hakkında kasten yaralama suçundan yapılan soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazı değerlendiren Sulh Ceza Hâkimliği bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin tespitlerin başvurucunun eylemine karşı orantılı güç kullanıldığını gösterdiğini değerlendirmiş ve itirazın reddine karar vermiştir. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından jandarma görevlisinin müdahalesini gerektiren davranışların somutlaştırılarak değerlendirildiği anlaşılmıştır. Adli muayene raporunda başvurucuya fiziksel yönden acı verecek ya da yaralanmasına sebep olacak başka bir davranışa ilişkin herhangi bir bulgu olmadığı da dikkate alındığında jandarma görevlisinin kullandığı gücün orantılı olduğuna ilişkin değerlendirmenin aksini söylemek mümkün görünmemektedir.

14. Somut olayda başvurucu, her ne kadar etkili bir soruşturma yürütülmediğinden yakınmış ise de Başsavcılık tarafından başvurucunun şikâyet dilekçesi üzerine derhâl harekete geçilerek olayı aydınlatma niteliğindeki delillerin toplanması yoluna gidilmiştir. Başsavcılık bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumuna yazı yazarak başvurucunun sevk edilmesinde görev yapan jandarma personelinin kimlik bilgilerinin tespit edilerek sunulmasını, başvurucu hakkında hastane dönüşünde Ceza İnfaz Kurumunda düzenlenen adli muayene raporunun ve hastaneden olay gününe ait kamera görüntülerinin gönderilmesini istemiştir. Başsavcılık bilirkişi tarafından kamera görüntülerinin incelenerek rapor düzenlenmesini sağlamış;

düzenlenen bilirkişi raporunu değerlendirmiştir. Kasten yaralama suçundan yapılan soruşturma sonucunda bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin tespitlerin başvurucunun eylemine karşı orantılı güç kullanıldığını gösterdiği değerlendirilmiştir. Başsavcılığın maddi gerçeğin aydınlatılmasına ilişkin yeterli araştırma yaptığı, kamu otoritelerince kullanılan gücün gerekli ve orantılı olduğu hususunun ilgili yargı makamlarınca gerekçeli olarak açıklandığı anlaşılmıştır. Öte yandan görevi kötüye kullanma suçundan yapılan soruşturmada Başsavcılık tarafından soruşturma izni talep edilmiş, İstanbul Valiliğince derhâl ön inceleme başlatılarak ön incelemeci tayin edilmiş, hakkında soruşturma izni istenen Jandarma görevlisi S.Ö.'nün beyanı alınmıştır. Ön incelemeci, olay günü görev yapan diğer sekiz jandarma görevlisinin tanık sıfatıyla beyanını almıştır. İstanbul Valiliği delilleri değerlendirdikten sonra S.Ö. hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiş, Başsavcılıkça soruşturma izni verilmemesi üzerine dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak Başsavcılığın soruşturmayı makul bir özen ve süratle yürüttüğü, başvurucunun ilgili kararlara itiraz edebildiği soruşturma sürecine etkili biçimde katıldığı görülmektedir. Dolayısıyla soruşturma işlemleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde Başsavcılıkça yapılan soruşturmanın etkili biçimde yürütülmediği söylenemeyecektir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiğinden, "ihlal" yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

Üye Yılmaz AKÇİL Üye Ömer ÇINAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu, sevk edildiği hastanede fiziksel ve psikolojik şiddet uygulanması ve olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğim gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başvurucu, kendisine fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığını iddia etmiş; fiziksel şiddete ilişkin şikâyetini Başsavcılık tarafından alınan bilirkişi raporu bağlamında ileri sürmüş; şiddet uygulayan jandarma görevlisi hakkında etkili soruşturma yürütülmediğinden yakınmıştır. Başvurucu, psikolojik şiddete ilişkin ise herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

Başvurucu, işlemleri sonrasında hastaneden Ceza İnfaz Kurumuna döndüğünde Ceza İnfaz Kurumu aile hekimi tarafından muayene edilmiştir. Düzenlenen adli muayene raporunda

başvurucunun sol elinde hassasiyet olduğu, organ yaralanması ve kemik kırığı bulunmadığı, hassasiyetinin tıbbi müdahale gerektirmediği, bu durumun iş gücü kaybına neden olmadığı belirlenmiştir. Başvurucu, her ne kadar jandarma görevlisinin kendisine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmişse de adli muayene raporunda sol elde hassasiyet olması dışında bu hususu doğrulayacak bir bulgu yer almamaktadır. Başvurucunun sağlık muayenesinin uygun şekilde yapılmadığına, yaralanması tespit edilmesine karşın adli muayene raporuna yazılmadığına ya da kötü muameleye maruz kaldığını muayeneyi yapan kişiye iletemediğine ilişkin bir iddiası da yoktur.

Bununla birlikte hastane koridorundaki kamera kayıtlarının bilirkişi tarafından çözümünün yapılması sonrasında düzenlenen raporda, başvurucu ile jandarma görevlisi arasında konuşmaların geçtiği sırada jandarma görevlisinin başvurucuyu iteklediği tespit edilmiştir. Jandarma görevlisi alınan beyanında, arkasına dönerek kendisini tehdit eden, bağıran ve mukavemet gösteren başvurucunun montunun omuz kısmından tutarak başvurucunun önüne dönmesini sağladığını ifade etmiş; düzenlenen bilirkişi raporunda da jandarma görevlisinin başvurucuyu dört kez ittiği, son itişinde de bunu başvurucunun saçından tutarak yaptığı bildirilmiştir.

Jandarma görevlisi kamera kayıtları ile uyumlu olan anlatımında arkasını dönerek tartışan başvurucunun önüne dönmesini sağlamak amacıyla başvurucuyu dört kez ittiğini belirtmiştir. Tanık sıfatıyla beyanda bulunan jandarma görevlileri de başvurucunun hastaneden çıkarılırken koridorlarda bağırmaya devam ettiğini, "Siz kim oluyorsunuz?" diye defalarca arkasını dönerek görevlileri tahrik ettiğini, kalabalığı kışkırtmaya çalıştığını, jandarma görevlisi S.Ö.nün önüne dönmesi yönünde ikazlarda bulunmasına rağmen bir anda saldırgan biçimde arkasını döndüğünü, bunun üzerine S.Ö.nün başvurucunun montunun kapüşon ve omuz kısmından tutarak başvurucuyu önüne dönmesi için ittiğini söylemiştir.

Jandarma görevlisi hakkında kasten yaralama suçundan yapılan soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazı değerlendiren Sulh Ceza Hâkimliği bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin tespitlerin başvurucunun eylemine karşı orantılı güç kullanıldığını gösterdiğini değerlendirmiş ve itirazın reddine karar vermiştir. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından jandarma görevlisinin müdahalesini gerektiren davranışların somutlaştırılarak değerlendirildiği anlaşılmıştır. Adli muayene raporunda başvurucuya fiziksel yönden acı verecek ya da yaralanmasına sebep olacak başka bir davranışa ilişkin herhangi bir bulgu olmadığı da dikkate alındığında jandarma görevlisinin kullandığı gücün orantılı olduğuna ilişkin değerlendirmenin aksini söylemek mümkün görünmemektedir.

Somut olayda başvurucu, her ne kadar etkili bir soruşturma yürütülmediğinden yakınmış ise de Başsavcılık tarafından başvurucunun şikâyet dilekçesi üzerine derhâl harekete geçilerek olayı aydınlatma niteliğindeki delillerin toplanması yoluna gidilmiştir. Başsavcılık bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumuna yazı yazarak başvurucunun sevk edilmesinde görev yapan jandarma personelinin kimlik bilgilerinin tespit edilerek sunulmasını, başvurucu hakkında hastane dönüşünde Ceza İnfaz Kurumunda düzenlenen adli muayene raporunun ve hastaneden olay gününe ait kamera görüntülerinin gönderilmesini istemiştir. Başsavcılık bilirkişi tarafından kamera görüntülerinin incelenerek rapor düzenlenmesini sağlamış; düzenlenen bilirkişi raporunu değerlendirmiştir. Kasten yaralama suçundan yapılan soruşturma sonucunda bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin tespitlerin başvurucunun eylemine karşı orantılı güç kullanıldığını gösterdiği değerlendirilmiştir. Başsavcılığın maddi gerçeğin aydınlatılmasına ilişkin yeterli araştırma yaptığı, kamu

otoritelerince kullanılan gücün gerekli ve orantılı olduğu hususunun ilgili yargı makamlarınca gerekçeli olarak açıklandığı anlaşılmıştır. Öte yandan görevi kötüye kullanma suçundan yapılan soruşturmada Başsavcılık tarafından soruşturma izni talep edilmiş, İstanbul Valiliğince derhâl ön inceleme başlatılarak ön incelemeci tayin edilmiş, hakkında soruşturma izni istenen Jandarma görevlisi S.Ö.'nün beyanı alınmıştır. Ön incelemeci, olay günü görev yapan diğer sekiz jandarma görevlisinin tanık sıfatıyla beyanını almıştır. İstanbul Valiliği delilleri değerlendirdikten sonra S.Ö. hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiş, Başsavcılıkça soruşturma izni verilmemesi üzerine dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak Başsavcılığın soruşturmayı makul bir özen ve süratle yürüttüğü, başvurucunun ilgili kararlara itiraz edebildiği soruşturma sürecine etkili biçimde katıldığı görülmektedir. Dolayısıyla soruşturma işlemleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde Başsavcılıkça yapılan soruşturmanın etkili biçimde yürütülmediği söylenemeyecektir.

Bu nedenle, başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Metin KIRATLI

CEM ÖZBERK

B. No: 2020/15944 | Karar tarihi: 20.03.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15944

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

CEM ÖZBERK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15944)

Karar Tarihi: 20/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 5/8/2025 - 32977

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Cem ÖZBERK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde ele geçirilmesine ve yayılmasına yönelik şikâyet hakkında etkili bir ceza kovuşturması yapılmaması nedeniyle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, 2010 yılında Ruh ve Sinir Hastalıkları Uzmanı Doktor H.C. tarafından tedavi edilmiştir. H.C., başvurucunun tedavi sürecine ait bilgileri içeren raporu 2016 yılında başvurucunun annesine vermiştir.

7. Başvurucu, bilgisi ve rızası olmaksızın kendisine ait sağlık verilerinin H.C. tarafından annesine verilmesi nedeniyle İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu; suç duyurusu dilekçesinde annesi ile çıkar çatışması yaşadığını, H.C.nin hasta mahremiyetini ihlal ederek muayene belgelerini annesine verdiğini, ailesinin bu belgeleri kullanarak aleyhinde iki vesayet davası açtığını, bu nedenle iki yıla yakın süre anayasal haklarından mahrum kalarak maddi ve manevi zararlara uğradığını belirtmiştir.

8. H.C. Başsavcılıkça alınan ifadesinde; 2010 yılında kendisine üç kez muayene olan başvurucunun pek çok psikolojik rahatsızlığı olduğunu, 2016 yılında başvurucunun annesinin kliniğe gelerek oğlunun kaybolduğunu ve hayatından endişe ettiklerini söylediğini, oğlunu bulduklarında mahkemeden koruma kararı alabilmek için kendisinden tedavi sürecine dair belge istediğini, bu talep üzerine hasta mahremiyetini ihlal etmeden başvurucunun kendisine ya da ailesine zarar vermesine engel olmak amacıyla bir belge düzenleyip verdiğini belirtmiştir.

9. Başsavcılık tarafından H.C. hakkında kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme veya yayma suçundan 6/7/2018 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İzmir 2. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada, Mahkemenin 18/12/2018 tarihli kararı ile H.C.nin beraatine karar verilmiştir. Kararda, H.C.nin eyleminin başvurucuyu korumaya yönelik olduğunun düşünüldüğü ve suç kastının tespit edilemediği gerekçesine yer verilmiştir.

10. Başvurucu, anılan karara karşı İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesine (Bölge Adliye Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu; istinaf dilekçesinde H.C.nin sağlık verilerine dair belgeyi kısıtlanması için kullanılacağını bilmesine rağmen annesine verdiğini, bu fiili kasten işlediğini ve olayda hukuka uygunluk sebeplerinin bulunmadığını ileri sürmüştür.

11. Bölge Adliye Mahkemesi, Mahkeme kararında usule ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle 5/3/2020 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar

vermiştir. Başvurucu, nihai kararı 16/3/2020 tarihinde öğrenmiştir.

12. Öte yandan başvurucunun ağabeyinin başvurucunun akıl hastalığı sebebiyle psikiyatri kliniğinde yatılı tedavi görmesi için karar verilmesi talebiyle yaptığı iki ayrı başvuruda Edremit Sulh Hukuk Mahkemesi ile Milas Sulh Hukuk Mahkemesi, feragat dilekçesi sunulması nedeniyle davanın reddine karar vermiştir.

13. Bununla birlikte İzmir Tabip Odası 2/10/2018 tarihinde, yasal zorunluluk olmadıkça hasta bilgilerinin paylaşılmaması gerektiği ve hasta mahremiyeti konusunda yeterli hassasiyeti göstermediği gerekçesiyle H.C. hakkında uyarı cezası uygulanmasına karar vermiştir. Bu ceza Türk Tabipler Birliği tarafından onanmıştır. Başvurucu 8/2/2019 tarihli istinaf ek dilekçesiyle H.C. hakkında hasta mahremiyetine aykırı davrandığı gerekçesiyle İzmir Tabip Odası tarafından disiplin cezası uygulandığını belirtmiş ve İzmir Tabip Odasının anılan kararını Bölge Adliye Mahkemesine sunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme" başlıklı 136. maddesi şöyledir:

"(1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

15. 5237 sayılı Kanun'un "Nitelikli hâller" başlıklı 137. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların;

...

b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

İşlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. "

16. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 8/12/2022 tarihli ve E.2018/12-611, K.2022/784 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Kişilerin, sadece insan olması ve toplumdaki yeri, bazı değerleri kişisel veri hâline getirmektedir. Örneğin; kişinin adı, adresi, kimlik bilgileri, medeni durumu vb... Bunun yanında teknolojik gelişmeler nedeniyle gittikçe karmaşıklaşan toplum hayatındaki bir takım bilgiler de kişisel veri hâline gelmiştir. Örneğin; vatandaşlık numarası, banka hesap numarası, telefon numarası, elektronik posta adresi ve şifresi vb... Dolayısıyla farklı gruplandırmalar bulunmakla birlikte kişisel verilerin iki başlık altında toplanması mümkündür. Birinci grupta; insanın varoluşundan kaynaklanan kişiliğine ait bilgiler, ikinci grupta ise; teknolojinin gelişmesiyle insanın modern toplumda yer alması nedeniyle kendisine verilen ya da çeşitli hizmetlere ulaşmasında kullanılan bilgiler yer almaktadır. Ancak her iki grupta yer alan bilgilerin de kişisel veri olarak hukuk düzenindeki değeri ve korunmaları açısından bir fark bulunmamaktadır.

TCK'nın 136. maddesindeki 'Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme' suçu, seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Hukuka aykırı olarak kişisel verilerin başkasına verilmesi, kişisel verilerin yayılması ve kişisel verilerin ele geçirilmesi şeklindeki seçimlik hareketlerin birinin gerçekleştirilmesiyle suç işlenmiş olacaktır.

'Kişisel verileri bir başkasına verme' seçimlik hareketinde, maddede geçen 'başkası' gerçek bir kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilecek, veriler bu kişilere elden, posta ya da internet

üzerinden elektronik posta ile vb. şekillerde verilebilecektir. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü'nde 'Vermek'; 'Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek, düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek' şeklinde tanımlanmıştır. Bu seçimlik harekette verilerin hukuka uygun ya da aykırı yöntemle elde edilmiş olmasının önemi bulunmamakta olup önemli olan husus verme eyleminin hukuka aykırı olmasıdır.

'Kişisel verileri yayma' seçimlik hareketi de; internet üzerindeki bir web sitesinde kişisel verileri yayımlamak, birçok kişiye elektronik posta ile ya da telefondan kısa mesajla göndermek, yazılı ya da görsel medyada yayınlamak gibi çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilecektir; Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü'nde 'Yaymak'; 'Birçok kimseye duyurmak, çevreye dağılmasına sebep olmak' biçiminde tanımlanmıştır.

'Kişisel verilerin ele geçirilmesi' seçimlik hareketi ise kişisel verilerin kayıtlı olduğu belgelerin alınması ya da kayıtlı olduğu bilişim sisteminden ele geçirilmesi vb... şekillerde gerçekleştirilebilecektir. Ele geçirme fiili, başkasının hâkimiyeti altında bulunan bir kişisel verinin, failin hâkimiyeti altına girmesi ile gerçekleşmiş olacaktır.

Bu suçta herhangi bir neticenin gerçekleşmesi aranmadığından maddede sayılan seçimlik hareketlerin yapılmasıyla suç oluşacaktır. Bu açıdan TCK'nın 136. maddesindeki 'Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme' soyut bir tehlike suçudur.

Bu maddede düzenlenen suç genel kastla işlenen bir suç olup suçun oluşumu için saik aranmaz."

17. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 21/6/2023 tarihli ve E.2021/12-384, K.2023/367 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu suçta herhangi bir neticenin gerçekleşmesi aranmadığından maddede sayılan seçimlik hareketlerin yapılmasıyla suç oluşacaktır. Bu açıdan TCK'nın 136. maddesindeki verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme soyut bir tehlike suçudur.

Kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Buna göre, failin mağdura ait kişisel verileri bir başkasına verdiğini, yaydığını veya ele geçirdiğini bilerek ve isteyerek hareket etmiş olması, suçun oluşması için yeterlidir. Kanun’da suçun işlenmesi esnasında herhangi bir saik, amaç veya maksatla hareket edilmiş olması aranmadığı için, bu suç genel kast ile işlenebilen bir suçtur, ayrıca bir özel kastın varlığı aranmaz.

... sanığın merak saiki ile bu bilgileri sadece okumuş olup başkalarıyla paylaşmaması, ayrıca hukuka aykırı bir amaç gütmemesi ve ele geçirildiği iddia edilen kişisel verilerin kapsam ve niteliği ile sanığın hukuka aykırılık bilinciyle hareket etmediği yönündeki savunması birlikte değerlendirildiğinde; incelemeye konu olay görevin gereklerine uygun olmayan disiplin soruşturması gerektiren eylemin suç teşkil etmediği kabul edilmelidir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 20/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; bilgisi ve rızası olmadan sağlık verilerinin H.C. tarafından annesine bilerek ve kasten verildiğini, itibarlı bir iş adamı olarak yaşarken H.C.nin eylemi nedeniyle işini ve

itibarını kaybettiğini, Mahkeme tarafından beraat kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, özel hayata saygı hakkının ve kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık tarafından sunulan görüşte, yargı makamları tarafından etkili soruşturma ve kovuşturma yükümlülüğünün yerine getirildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği üzere kişisel veri -belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla- bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmekte olup başvurucunun sağlık ve tedavi bilgilerinin kişisel veri niteliğinin bulunduğunda şüphe yoktur. Somut olayda başvurucunun şikâyetlerinin özü, kişisel verilerine yönelik saldırılara karşı devletin pozitif yükümlülüklerine uygun şekilde etkili bir kovuşturma sürecinin yürütülmediği iddiasıdır. Dolayısıyla başvurunun Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (benzer şekilde değerlendirmeler için bkz. Alper Erarslan [GK], B. No:2018/16857, 29/9/2022, § 23).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Kişisel verilerin korunması hakkı, kişinin insan onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır (AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, §§ 19, 20). Bir kişisel verinin bulunduğu tespit edildiğinde bu veriye yönelik her türlü sınırlama ve müdahale Anayasa'nın anılan hükmü kapsamındaki güvenceleri harekete geçirir (AYM, E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.Ü. [GK], B. No: 2016/13010, 17/9/2020, § 59; Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 102; Bülent Kaya [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 49; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 57).

23. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bağlamında devletin -pozitif bir yükümlülük olarak- yetki alanında bulunan tüm bireylerin haklarını kamusal makamların yanı sıra diğer bireylerin eylemlerinden kaynaklanabilecek müdahalelere karşı yargısal tedbirler alma yükümlülüğü bulunmaktadır (Ömür Kara ve Onursal Özbek [2. B.], B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 45, 46; Ali Çığır [1. B.], B. No: 2015/19298, 8/5/2019, §§ 32, 33; Erol Kumcu [2. B.], B. No: 2015/18988, 9/5/2019, §§ 32, 33; E.Ü., § 65).

24. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında, genel olarak kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve bu kapsamdaki özel güvenceler sadece kamu makamlarının müdahalelerine karşı tanınmamıştır. Öte yandan Anayasa'nın 11. maddesinin birinci fıkrasında Anayasa hükümlerinin sadece yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluşları değil kişileri de bağlayan temel hukuk kuralları olduğu hükmüne yer verilmiştir. Buna göre Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kişisel veriler yönünden öngörülen güvenceleri üçüncü kişiler de veri sahiplerine sağlamak

zorundadır. Dolayısıyla veri sahiplerine kamu müdahaleleri bakımından sağlanması gereken güvenceler niteliğine uygun düştüğü ölçüde özel kişilerin yaptığı müdahaleler bakımından da geçerlidir. Anılan Anayasa hükümleri Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte ele alındığında devletin bu kapsamdaki pozitif yükümlülüğü, üçüncü kişiler tarafından veri sahiplerinin kişisel verilerine Anayasa'daki güvencelere aykırı olarak müdahale edilmemesini sağlamaktır. Bunun için de kamu makamlarının ve özellikle yargısal makamların üçüncü kişilerin müdahaleleriyle ilgili uyuşmazlıklarda veri sahibinin kişisel verilerine söz konusu güvencelere aykırı müdahalede bulunup bulunulmadığını gerektiği gibi incelemeleri ve bu incelemeyi yeterli gerekçelerle uygun sonuçlara bağlamaları gerekir (Alper Erarslan, § 27).

25. Pozitif yükümlülükler, kişilerin birbirleri ile olan uyuşmazlıklarının çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulmasını, söz konusu uyuşmazlıkların adil yargılama gereklerine uygun ve usul yönünden güvenceleri haiz bir yargılama kapsamında incelenmesini ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesini gerektirir. Bu doğrultuda ilgili yargı mercilerince söz konusu güvenceler göz ardı edilmemeli, taraflar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, kişilerin temel haklarına yönelik müdahalenin meşru amaca dayalı ve ölçülü olup olmadığı değerlendirilmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek, §§ 47-50; Alper Erarslan, § 28).

26. Dolayısıyla Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan hak kapsamında devletin -pozitif bir yükümlülük olarak- yetki alanında bulunan tüm bireylerin haklarını kamusal makamların yanı sıra diğer bireylerin eylemlerinden kaynaklanabilecek müdahalelere karşı yargısal tedbirler alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak bu yükümlülüğün yöntemi konusunda devletin geniş takdir yetkisinin bulunduğu açıktır (Erol Kumcu, § 33; Ali Çığır, § 33). Geniş takdir yetkisi kapsamında yerine getirilmesi beklenen söz konusu pozitif yükümlülük özellikle olayın kim tarafından nasıl gerçekleştirildiği konusunda aydınlatılmasını gerekli kılan durumların bulunması hâlinde etkili soruşturma yapılmasını ve kişisel verilerin korunmasını göz ardı etmeyen bir kovuşturma süreci yürütülmesini içerir. Her durumda soruşturmalar ya da yargılamalar neticesinde yargısal makamlarca ulaşılan sonuçların kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (Alper Erarslan, § 29).

27. Somut olayda başvurucunun sağlık verilerinin bilgisi ve rızası olmaksızın paylaşılması nedeniyle H.C. hakkında yürütülen kovuşturmada sanığın eyleminin başvurucuyu korumaya yönelik olduğu ve suç kastının kesin olarak tespit edilemediği gerekçesine yer verilmiştir.

28. Hasta yakınlarının bilgilendirilmesi mümkün olmakla birlikte özellikle tehlikelilik arz eden bazı istisnai durumlarda bu bilgilendirmenin kapsamı daolayın şartlarına göre değişebilir. Ancak başvuruya konu olayda bilgilendirmenin ötesinde ergin olan başvurucunun tedavi sürecine ait hassas veri niteliğindeki bilgileri içeren raporu -başvurucunun rızası olmadan- annesi dahi olsa neticede üçüncü bir kişiye verilmiştir. Üstelik başvurucu, annesi ile arasında bir çıkar çatışması/husumet bulunduğunu iddia etmektedir. Bunun yanında başvurucu 2010 yılında tedavi gördüğü hâlde bu belge 2016 yılında başvurucunun annesine verilmiştir. Tüm bu olgular dikkate alınarak ilgili yargı mercilerince verilen kararların gerekçeleri incelendiğinde, mevcut olayda bilgilendirmenin ötesine geçirilerek belge verilmesinin gerekli olup olmadığının ve sırf bilgilendirme yapmak yerine belge verilmesini zorunlu kılan bir sebebin bulunup bulunmadığının tartışılmadığı görülmektedir. Yine başvurucu ile hassas veri niteliğindeki sağlık bilgilerini içeren belgenin verildiği annesi arasında menfaat çatışmasının bulunup bulunmadığının irdelenmediği,

tedavinin 2010 yılında yapıldığı açık olmasına rağmen ilgili tedavi belgelerinin 2016 yılında başvurucunun annesine verildiği dikkate alındığında aradan altı yıl geçtiği hâlde bu belgelerin verilmesi için ne gibi bir acil durumun bulunduğunun ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır.

29. Bunlara ek olarak söz konusu belgelerin verilmesini gerektirebilecek acil ve istisnai bir durumun varlığı tespit edilse dahi başvurucunun annesi bile olsa doğrudan üçüncü kişiye belgelerin verilmesi yerine istisnai durumun kapsamına uygun, örneğin tehlikeliliği önleyebilecek alternatif bir yolun mevcut olup olmadığı, varsa bu yolun neden tercih edilmediği hususunda ilgili yargı mercilerince herhangi bir açıklamada bulunulmadığı görülmektedir. Bu durumda başvuruya konu yargılama sürecinde, başvurucunun sağlık verilerinin üçüncü kişiye verilmesi şeklindeki söz konusu eylemin onun kişisel verilerini ve dolayısıyla özel hayat alanını ne suretle etkilediği hususunda bir tartışmanın yapılmadığı ve Mahkemelerce anayasal güvenceleri dikkate alan bir değerlendirmede bulunulmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

30. Bu bağlamda, ilgili mahkemelerce kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden Anayasa'nın 20. maddesinin son fıkrasındaki gerekliliklere uygun, ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak, somut olayın özel şartlarında kişisel verilerin korunması hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği değerlendirilmiştir.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altında bulunan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. Giderim Yönünden

32. Başvurucu, yeniden yargılama yapılması ve 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 2. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2018/775, K.2018/1235) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HACI KARABULUT (2)

B. No: 2020/27959 | Karar tarihi: 20.03.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27959

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

HACI KARABULUT BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/27959)

Karar Tarihi: 20/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/9/2025 - 33004

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Hacı KARABULUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin mahkûmiyete esas alınması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiş ve başvurucu da karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Diyarbakır Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından uyuşturucu madde ticareti suçunun önlenmesine yönelik olarak yapılan çalışmalar kapsamında kimlik bilgileri bilinen muhbir tarafından 31... plakalı römork ve plakası tespit edilemeyen Mercedes Benz marka, mavi renkli çekici ile Diyarbakır'ın Lice ilçesinden temin edilen esrarın Batı illerine sevk edileceği yönünde ilgili birimlere bilgi verilmiştir. Verilen bilgiye istinaden 23/4/2015 günü plakası belirtilen aracın Mersin'e girdiğinin kolluk görevlilerince tespit edilmesi üzerine araç, görevli polis memurları tarafından durdurulmuştur.

7. 23/4/2015 tarihli Araç Arama, El Koyma ve Yakalama Tutanağı'na göre Mersin 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 16/2/2015 tarihli önleme arama kararı başvurucuya okunmuş, ardından anılan önleme araması kararına dayanılarak 31... plakalı sayılı çekici ve dorsede arama köpeği marifetiyle yapılan aramada arama köpeğinin tepki vermesi üzerine aracın çekicisinin üzerindeki rüzgârlık kısmında üzeri çuvallarla örtülmüş vaziyetteki iki çuval içinde ve dorsede gri renkli çadıra sarılı vaziyetteki çuval içinde olmak üzere toplam daralı ağırlığı 106 kilo 940 gram olan kubar esrar maddesi ele geçirilmiştir. 23/4/2015 tarihli tutanağı başvurucu imzalamıştır. Aynı tarihli Cumhuriyet Savcısı ile Yapılan Görüşme ve Alınan Emirler Tutanağı'na göre Cumhuriyet savcısı, ele geçirilen esrara el konulması talimatı vermiştir.

8. Araç sürücüsü olan başvurucu 23/4/2015 tarihinde gözaltına alınmıştır. 24/4/2015 tarihinde müdafiinin hazır bulunmasıyla kollukta alınan ifadesinde uyuşturucu maddenin tıra konulduğundan haberinin olmadığını, Mersin'e narenciye almaya geldiğini, aracın dört gün Diyarbakır'daki köyünde, evinin önünde beklediğini, bu sırada konulmuş olabileceğini ancak uyuşturucu maddeyi kendisinin koymadığını belirterek suçlamaları reddetmiştir. 24/4/2015 tarihinde Mersin 3. Sulh Ceza Hâkimliği önünde avukatının katılımıyla yapılan sorgusunda başvurucu, suçlamaları reddetmiş olup kollukta verdiği ifadesine benzer nitelikte beyanda bulunmuştur. Yapılan sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

9. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından düzenlenen 1/10/2015 tarihli iddianameyle başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir.

10. İddianamenin Mersin 6. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) 12/10/2015 tarihinde kabul edilmesiyle başlatılan kovuşturmanın 17/11/2015 tarihli ilk celsesinde müdafiinin de

hazır bulunmasıyla başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu; savunmasında uyuşturucu maddenin tıra konulduğundan haberi olmadığını, kendisine daha önce uyuşturucu taşıma teklifi yapıldığını, bu teklifi reddetmesi üzerine başkasının taşıdığı bu uyuşturucunun yakalandığını, bu olaydan sorumlu tutularak kendisine komplo kurulduğunu ve uyuşturucuyu bu şekilde tırına koyduklarını düşündüğünü belirtmiştir. Ayrıca Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinde başka bir suçtan yargılanan H.P.nin anılan mahkemede ayrıntılı ifade verdiğini beyan etmiştir. Yargılama esnasında başvurucuya, yakalanan uyuşturucularla ilgili olarak dosya kapsamında bulunan kriminal raporlar ve iletişimin tespit kayıtları okunmuştur.

11. Aynı celsede Mahkeme, Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesine müzekkere yazılarak H.P.nin yargılandığı dosya kapsamındaki soruşturma ve kovuşturma ifadelerinin gönderilmesini talep etmiştir. Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinde uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan yargılanan H.P. anılan Mahkemede 8/9/2015 tarihinde alınan savunmasında başvurucunun yeğeni olduğunu, başvurucuya ismi geçen üçüncü kişilerce uyuşturucu nakliyesi teklifinde bulunulduğunu, başvurucunun bu teklifi kabul etmediğini, bu sebeple sonrasında söz konusu uyuşturucunun başka bir araçla taşınırken yakalanmasından başvurucuyu sorumlu tuttuklarını ve intikam almak amacıyla uyuşturucu maddeyi onların tıra koyduğunu beyan etmiştir.

12. Yargılamanın 31/12/2015 tarihli ikinci celsesinde başvurucu ve müdafii duruşma sırasında hazır bulunmuştur. Duruşmada H.P.nin ifadeleri okunmuştur. Başvurucu ve müdafii bir diyeceklerinin olmadığını beyan etmiştir. Cumhuriyet savcısı mütalaasında başvurucunun üzerine atılı suçtan cezalandırılmasını talep etmiştir. Duruşma sonunda Mahkeme başvurucunun uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan 12 yıl hapis ve 2.400 TL adli para cezasıyla mahkûm edilmesine karar vermiş; karar gerekçesinde dosyaya yansıyan bilgi ve beyanlar dikkate alındığında söz konusu uyuşturucu maddeyi başvurucunun bilerek naklettiğini, yapılan kriminal incelemede söz konusu maddenin esrar elde edilmesinde kullanılan Hint keneviri olduğunun ihbar, tutanak, kriminal rapor ve tüm dosya kapsamından anlaşıldığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun söz konusu maddenin başkaları tarafından aracına konularak kendisine komplo kurulduğu yönündeki savunmasına, suçtan kurtulmaya yönelik beyanlar olduğu gerekçesiyle itibar edilmediğini açıklamıştır.

13. Hüküm, başvurucu ve müdafii tarafından adli arama kararı olmadan yapılan aramanın hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle temyiz edilmiştir. Temyiz sürecinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Yargıtay 20. Ceza Dairesine (Daire) sunulan 11/4/2016 tarihli tebliğnamede mahkeme kararının onanması talep edilmiştir.

14. Dairenin 22/6/2016 tarihli kararıyla başvurucu hakkındaki 31/12/2015 tarihli mahkûmiyet hükmünün bozulmasına karar verilmiştir. Bozma kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Oluş ve dosya kapsamına göre, 31... plakalı romörk ve plakası tespit edilemeyen çekici ile esrar nakledileceği bilgisi üzerine başlatılan soruşturma kapsamında CMK'nın 116, 117 ve 119 maddelerine uygun şekilde 'adli arama kararı' veya 'yazılı adli arama emri' alınmadan sanığın aracında yapılan arama sonucunda, suça konu uyuşturucu maddenin ele geçirildiği anlaşılmakla, hukuka aykırı arama sonucu ele geçirilen uyuşturucu maddenin 'suçun maddi konusu' ve 'suçun delili' olarak hükme esas alınamayacağı gözetilerek sanığın aracında arama yapılmadan önce CMK'nın 116, 117 ve 119. maddesine uygun şekilde 'adli arama kararı' veya 'yazılı adli arama emri' alıp alınmadığı araştırılarak sonucuna göre sanığın

hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiğinin düşünülmeden eksik araştırma ile hüküm kurulması,

Kanuna aykırı, sanık ve müdafiinin temyiz itirazları ile sanık müdafiinin duruşmadaki sözlü savunması bu nedenlerle yerinde olduğundan diğer yönleri incelenmeksizin hükmün BOZULMASINA karar verilmiştir..."

15. Dairenin bozma kararı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 25/7/2016 tarihli yazı ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi gereği itiraz yoluna başvurmuştur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının ilgili kısmı şöyledir:

"...Önleme araması kolluğa suç ihbarı üzerine durdurma yapmayı ve makul şüphe oluştuğunda emare araması yapma yetkisi vermektedir. Salt istihbarat bilgisi adli arama kararı vermek için yeterli değildir. Bu husus Adli ve Önleme Arama Yönetmeliği'nin 6. maddesinde açıkça belirtilmiştir.

Makul şüphe elde etmek için yapılan çalışmalar esnasında suç delili ile karşılaşılması halinde delilin ele geçiriliş yönteminin usul ve yasalara aykırı olduğunu kabul etmek ilgili yönetmeliğin 4, 6, 27. maddelerine aykırıdır. Bu nedenlerle bozma kararına itiraz etmek gerekmiştir..."

16. Daire 9/11/2016 tarihli kararla, itirazı yerinde görerek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının kabulüne, verdiği 22/6/2016 tarihli bozma kararının kaldırılmasına ve Mahkemenin 31/12/ 2015 tarihli hükmünün düzeltilerek onanmasına başkan ve bir üyenin karşıoyu ve oyçokluğuyla karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Dairemizin sanık hakkındaki hükmün bozulmasına ilişkin kararına itiraz edilmiş; dava dosyası 6352 sayılı Kanunun 99. ve 101. maddeleri uyarınca Dairemize gönderilmiştir...

...Dairemizin itiraza konu olan kararının, itiraz yazısında ileri sürülen tüm nedenler tartışılıp değerlendirildiğinde, yapılan araştırmada uyuşturucu madde taşıyan aracın plakasının verildiği, araçta bulunan kişilerin açık kimlik ve adres bilgilerinin verilmediği, ele geçen uyuşturucu maddelerin bir kısmının olay yerinde narkotik köpeğin tepki vermesi üzerine aracın rüzgarlık kısmında ve dorsede tespit edildiği, 5271 sayılı CMK'nın 90. maddesine, 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun 4. ve 13. maddelerine, Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 27. maddesine uygun olarak çekici ve dorsede önleme arama kararına dayalı olarak yapılan aramanın hukuka uygun olduğu, bu nedenle hükmün kanuna uygun ve gerekçesinin yeterli olduğu anlaşılmış ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının kabulüne karar vermek gerekmiştir..."

17. Anılan kararda yer alan karşıoy yazısının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Uyuşturucu taşınacağı bilgisi alınan TIR'ın çekici plakasının açık olarak bilindiği, Tır'ın Mersin iline giriş yaptığı, yani izlendiğinin anlaşıldığı, bunun üzerine D.400 karayolu üzerinde TIR'ın durdurularak muhafaza altına alındığı, TIR'ı kullanan şahsın kimliğinin tespit edildiği, dedektör köpek ile TIR'ın arandığı, köpeğin tepki vermesi üzerine TIR'ın Emniyet Müdürlüğü Ek Hizmet Binası önüne götürülerek yapılan detaylı arama da üç adet çuval içinde esrar ele geçirildiği anlaşılmakla; olayın gerçekleşen bu şekline göre, planlı çalışma kapsamında çekici plakası belli olan TIR ile uyuşturucu nakledildiği konusunda makul şüphe doğmuş, durdurma yapılmış, TIR ve sanık muhafaza altına alınmıştır.

Tutanakta bir 'adli arama kararı' ya da 'yazılı arama emri' alınmadan, alınması yönünde yetkili makamlar haberdar edilmeden, dedektör köpek marifetiyle TIR'da arama yapıldığı yazılmıştır.

Bu durum suç delili ile karşılaşılması hali değildir, delilin arama yöntemiyle ele geçirilmesidir. Henüz arama kararı alınmadan dedektör köpek kullanıldığında köpeğin tepkisinin tespiti ise şüphenin somut olgulara dayandığının göstergesi olacaktır. Bu durumda da kolluk görevlilerinin yapması gereken emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhal bilgi vermesi ve CMK'nın 116, 117 ve 119. maddelerine uygun bir arama kararı almaları gerektiğidir. Aksi halin kabulünde ise kolluk görevlileri arama konusunda tek yetkili merci olacaktır.

Soruşturmada usul kaidelerine riayet etmek, suçluyu savunma değil, suçsuz kişilerin mağdur edilmemesine yöneliktir, başka bir deyişle masum kişilerin hak ihlallerinin önüne geçilmesi içindir, zira her makul şüphe ile başlayan soruşturmada arama kararı ya da yazılı arama emri alınsa bile maddi delil ele geçirilmiş olmayabilir. Ama bu hal 'arama kararı' ya da 'yazılı arama emri' alınmasına bir engel değildir. Sonuç olarak olay nedeniyle yapılan işlem önleme araması değil Adli arama kararı ya da yazılı arama emri olmadan yapılan bir aramadır.

Bu durum arama konusundaki Anayasa'nın 20/2. maddesi, CMK'nın 116, 117 ve 119. maddeleri ve PVSK' nın 9. maddesi hükümlerine aykırıdır.

Normlar hiyerarşisinde son sırada yer alan yönetmelik hükümlerine dayanılarak izah edilemez, zira yönetmelik hükümleri kanun hükümlerine aykırı olarak da yorumlanamaz. Açıklanan tüm bu nedenlerle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazının kabulü yerine, reddine karar verilmesi düşüncesinde olduğumuzdan sayın çoğunluğun görüşüne katılmıyoruz."

18. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükmü 9/11/2016 tarihinde kesinleşmiştir.

19. Başvurucu, düzeltilerek onama kararına karşı 1/2/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon tarafından 30/4/2019 tarihinde başvurucunun ileri sürdüğü adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılması gerektiği gerekçesiyle başvurunun Bölüme sevk edilmesine karar verilmiştir.

21. Anayasa Mahkemesi 9/10/2019 tarihinde (Hacı Karabulut, B. No: 2017/14871, 9/10/2019) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraznamesi başvurucuya tebliğ edilmeksizin başvurucu aleyhine karar verilmesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine, böylece adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Hacı Karabulut, §§37- 40).

22. Anayasa Mahkemesi aynı tarihli kararında silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verildiğinden başvurucunun hukuka aykırı delile dayalı yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar vermiştir (Hacı Karabulut, § 41).

23. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 25/7/2016 tarihli tebliğnamesi başvurucuya tebliğ edildikten sonra Daire, Yargıtay

Cumhuriyet Başsavcılığının itirazını yeniden incelemiştir.

24. Daire 8/7/2020 tarihli kararı ile itirazı yeniden yerinde görerek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının kabulüne, verdiği 22/6/2016 tarihli bozma kararının kaldırılmasına ve Mahkemenin 31/12/2015 tarihli hükmünün düzeltilerek onanmasına oybirliğiyle karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca Dairemizin sanık hakkındaki hükmün bozulmasına ilişkin kararına itiraz edilmiş; dava dosyası 6352 sayılı Kanun'un 99 ve 101. maddeleri uyarınca Dairemize gönderilmiştir.

...

Sanık tarafından tebliğnamenin kendisine tebliğ edilmeden karar verilmesi nedeniyle Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunulduğu Anayasa Mahkemesin'ce 09.10.2019 tarih 2017/14871 başvuru no sayılı kararı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itiraz yazısının tebliğ edilmemesi nedeniyle hak ihlali olduğuna karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi kararına göre Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itiraz yazısını usulüne uygun şekilde tebliğ edilerek, yeniden itiraz konusunun incelenmesine başlanmıştır.

...

Dairemizin itiraza konu olan kararının, itiraz yazısında ileri sürülen tüm nedenler tartışılıp değerlendirildiğinde, yapılan araştırmada uyuşturucu madde taşıyan aracın plakasının verildiği, araçta bulunan kişilerin açık kimlik ve adres bilgilerinin verilmediği, ele geçen uyuşturucu maddelerin bir kısmının olay yerinde narkotik köpeğinin tepki vermesi üzerine aracın rüzgarlık kısmında ve dorsede tespit edildiği, 5271 sayılı CMK'nın 90. maddesine,2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyat Kanun'un 4. ve 13. maddelerine, Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 27. maddesine uygun olarak çekici ve dorsede önleme arama kararına dayalı olarak yapılan aramanın hukuka uygun olduğu, bu nedenle hükmün kanuna uygun ve gerekçesinin yeterli olduğu anlaşılmış ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının kabulüne karar vermek gerekmiştir..."

25. Anılan karar üzerine başvurucu 26/8/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

26. 5271 sayılı Kanun'un "Şüpheli veya sanıkla ilgili arama" başlıklı 116. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"1)Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir."

27. 5271 sayılı Kanun'un "Arama kararı" başlıklı 119. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) (Değişik : 25/5/2005 – 5353/15 md.) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, konutta, işyerinde

ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. Kolluk amirinin yazılı emri ile yapılan arama sonuçları Cumhuriyet Başsavcılığına derhal bildirilir.

28. 5271 sayılı Kanun'un "Delillerin ortaya konulması ve reddi" başlıklı 206. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Ortaya konulması istenilen bir delil aşağıda yazılı hâllerde reddolunur:

a) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse.

..."

29. 5271 sayılı Kanun'un "Delilleri takdir yetkisi" başlıklı 217. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir."

30. 5271 sayılı Kanun'un "Hukuka kesin aykırılık hâlleri" başlıklı 289. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Temyiz dilekçesi veya beyanında gösterilmiş olmasa da aşağıda yazılı hâllerde hukuka kesin aykırılık var sayılır:

...

i) Hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması."

31. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun"Durdurma ve kimlik sorma" başlıklı 4/A maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek,

amacıyla durdurabilir.

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

..."

32. 2559 sayılı Kanun'un "Önleme araması" başlıklı 9. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usûlüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin vereceği yazılı emirle; kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını arar; alınması gereken tedbirleri alır, suç delillerini koruma altına alarak 5271 sayılı Ceza

Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapar.

..."

33. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Adlî arama ve kapsamı" başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Adlî arama, bir suç işlemek veya buna iştirak veyahut yataklık etmek makul şüphesi altında bulunan kimsenin, saklananın, şüphelinin, sanığın veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için bir kimsenin özel hayatının ve aile hayatının gizliliğinin sınırlandırılarak konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kâğıtlarında, eşyasında, aracında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlara göre yapılan araştırma işlemidir."

34. Yönetmelik'in "Makul şüphe" başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Makul şüphe, hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüphedir.

Makul şüphe, aramanın yapılacağı zaman, yer ve ilgili kişinin veya onunla birlikte olanların davranış tutum ve biçimleri, kolluk memurunun taşındığından şüphe ettiği eşyanın niteliği gibi sebepler göz önünde tutularak belirlenir.

Makul şüphede, ihbar veya şikâyeti destekleyen emarelerin var olması gerekir.

Belirtilen konularda şüphenin somut olgulara dayanması şarttır.

Arama sonunda belirli bir şeyin bulunacağını veya belirli bir kişinin yakalanacağını öngörmeyi gerektiren somut olgular mevcut bulunmalıdır."

35. Yönetmelik'in "Durdurma, durdurma sonrası kontrol ve arama işlemleri" başlıklı 27. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kolluk, kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek,

amacıyla durdurabilir.

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için, “umma” derecesinde makul şüphe bulunmalıdır. Somut emarelerle desteklenen şüphe bulunmadan, süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

Kolluğun durdurma yetkisini kullanabilmesi için tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanarak, kişinin bir suç işleyeceği veya işlediği hususunda veya kişinin silâhlı olduğu ve hâlen tehlike yarattığı konusunda makul bir sebebin bulunması gerekir.

Kolluk, görevini yerine getirirken, kendisinin kolluk görevlisi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir; şüpheye yol açan davranışları ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir; kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir. Kişi, kimliğine ilişkin olanlar hariç,

sorulan sorulara cevap vermekle yükümlü değildir. Durdurma yetkisinin kullanılmasına neden olan şüphe, yapılan açıklamayla veya herhangi bir şekilde ortadan kalkarsa, kişilerin gitmesine ve araçların ayrılmalarına izin verilir.

..."

36. Yönetmelik'in "Araçlarda arama" başlıklı 29. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Araçlarda aramanın gerçekleştirileceği yerde, öncelikle kişilerin kaçmasını ve saldırmasını engelleyecek şekilde gerekli güvenlik tedbirleri alınır.

Araç araması sırasında, yapılan aramanın konusu olan eşyanın ne olduğu veya aramanın yapılmasına temel teşkil eden sebepler ilgiliye açıklanır.

Araç araması, kişiye en az sıkıntı verici şekilde ve makul olan en kısa sürede yapılır.

Araç araması, aracın ilk durdurulduğu yerde veya o yerin yakınında, mümkün olduğu kadar başkalarının göremeyeceği tarzda yapılır. Detaylı inceleme yapılması gereken hâllerde, başka yere götürülerek arama yapılabilir.

...

Yapılan aramanın neticesinde bir suça ilişkin iz, eser, emare ve delil elde edilirse, kişi yakalanır..."

2. Yargı Kararları

37. Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla verdiği 19/12/2012 tarihli ve E.2011/1, K.2012/1 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Çağdaş hukuk sistemlerinde, hukuka aykırı delillerin ceza yargılamasında hükme esas alınıp alınamayacağı hususunda iki ayrı görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisine göre, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasındaki kamu yararı ile kişinin hukuka aykırı olarak delil toplanması sırasında ihlal edilen hakkının dengelenmesi, kamu yararının ağır basması hâlinde hukuka aykırı olarak toplanmış olan delillerin hükme esas alınması, aksi hâlde bunların hükme esas alınmaması gerekir. İkinci görüşe göre ise delillerin hukuka aykırı olarak toplanması sırasında kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği, maddi gerçeğin araştırılmasındaki kamu yararının ağırlığı dikkate alınmaksızın elde edilen hukuka aykırı deliller hükme esas alınmamalıdır.

Anayasa’nın 38. maddesinin altıncı fıkrasında, 'Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular delil olarak değerlendirilemez. 5271 sayılı Kanun’un 217. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, 'Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir' denilmiştir. Aynı Kanun’un 206. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ortaya konulması istenilen bir delilin kanuna aykırı olarak elde edilmiş olması hâlinde reddolunacağı; 230. maddesinde (1) numaralı fıkrasında ise mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtileceği, bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterileceği kurala bağlanmıştır. Söz konusu kurallar dikkate alındığında, hukukumuzda toplanmaları sırasında kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediğine bakılmaksızın hukuka aykırı delillerin ceza yargılamasında kullanılması yasaklanarak ikinci görüşün benimsendiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte doktrinde ve kimi Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararlarında belirtildiği üzere, delillerin toplanması için yapılan işlemlerin geçerliliğini etkilemeyen şekle ilişkin basit usul hatalarının bu kapsamda

değerlendirilmemesi gerekir..."

38. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 29/3/2023 tarihli ve E.2022/10-13, K.2023/191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

B. Somut Olayda Hukuki Nitelendirme

İstanbul Bayrampaşa İlçe Emniyet Müdürlüğü Güven Timleri Büro Amirliği görevlilerince, suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla 13.10.2013 tarihinde saat 13.15 sıralarında, şehirler arası otobüs terminalinde gerçekleştirilen devriye görevi esnasında, 67-68 numaralı peronun bulunduğu yerde faaliyet gösteren İstanbul Seyahat adlı otobüs firmasının çevresinde tedirgin davranışlar sergileyerek dolaşan ve elinde bir adet poşet bulunan sanığın durumundan şüphelenildiği, görevlilerce takip edilmeye başlanan sanığın kısa bir süre sonra, adı geçen firmaya ait olan ve saat 13.40'da İstanbul'dan Tekirdağ'a hareket etmek üzere peronda bekleyen otobüse binip aracın en arkasına giderek, elindeki poşeti koltukların üzerinde bulunan el bagajı bölümüne yerleştirdiği otobüsün orta kapısının bulunduğu bölüme gelip su aldıktan sonra araçtan indiği yanına yaklaşıp kendisini durduran görevlilerce yapılan kimlik kontrolünden sonra sanık tarafından otobüsün el bagajı bölümüne yerleştirilen poşetin kontrol edilebilmesi amacıyla bulunduğu yerden alındığı, poşetin içi kontrol edildiğinde suç konusu esrarın ele geçirildiği olayda;

Görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde gerek edinilen bilgi, ihbar veya şikâyet üzerine gerekse kendiliğinden bir suçla karşılaşan, bu kapsamda olay yerinde kişilerin ve toplumun sağlığına, vücut bütünlüğüne ya da malvarlığına zarar gelmemesi ve suçun delillerinin kaybolmaması veya bozulmaması için gerekli tedbirleri almakla görevli ve yetkili olan kolluk görevlileri, tüm işlemlerini hukuka uygun olarak yapmakla mükelleftirler. Hukuk kuralları içinde hareket edilmemesi durumunda ise yapılan işlemlerin ya da yürütülen faaliyetlerin, kaynağı hukuki olmadığından keyfilik olarak değerlendirilmesi söz konusu olacaktır. Diğer taraftan maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında araç olarak kullanılan delillerin hukuka uygun olarak elde edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar ceza mahkemesi sistemimizde, bir hususun hangi delille ispat olunacağı konusunda sınırlama getirilmemiş ise de maddi gerçek ancak, hukukkuralları içinde ve hukuka uygun şekilde elde edilen deliller ile araştırılmalıdır. Maddi gerçeğe ulaşma gayesiyle delil elde edilmeye çalışılırken, hukukun ve ceza muhakemesinin temel ilkelerinden ödün verilmesi mümkün değildir.

Sanığa ait olduğu anlaşılan ve içinde suç konusu esrarın ele geçirildiği poşette yapılan arama işleminin, PVSK'nın 4/A maddesi kapsamında gerçekleştirilen ve önleyici nitelikte bir tedbir olan yoklama biçiminde kontrol olarak değerlendirilemeyeceği, aksinin kabulünün keyfi ve ölçüsüz uygulamalara sebebiyet verip temel hak ve özgürlüklerin ihlali sonucu doğuracağı, uyuşturucu maddenin görevlilerce ele geçirilme anına kadar suçüstü hâli söz konusu olmadığı gibi dosya kapsamı itibarıyla derhâl işlem yapılmadığı takdirde işlendiği iddia edilen suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolacağına dair, diğer bir anlatımla gecikmesinde sakınca bulunan bir hâle ilişkin hiçbir bilgi ve belgenin de bulunmadığı, bu bakımdan sanığa ait poşette gerçekleştirilecek arama işlemi için, CMK'nın 116 ve devamı maddeleri uyarınca adli arama kararı veya Cumhuriyet savcısından yazılı emir alınması ya da PVSK'nın 9. maddesi gereğince usulüne uygun olarak alınmış, olay yeri ve tarihini kapsayan bir önleme araması kararının gerekli olduğu, ancak dosya kapsamında bu tür bir arama kararı ya da yazılı arama emrine rastlanmadığı, suç konusu uyuşturucu maddenin hukuka aykırı olarak elde edilen delil niteliğinde olması durumunda Anayasa'nın 38.

maddesinin 6. fıkrası ile CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi, 217. maddesinin 2. fıkrası ve 230. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca hükme esas alınamayacağı da dikkate alındığında; sanığa ait poşette arama yapılmasına olanak sağlayan adli arama kararı veya yazılı arama emri ya da olay yeri ve tarihini kapsayan önleme araması kararı bulunup bulunmadığının araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ile hüküm kurulmasının isabetsiz olduğu kabul edilmelidir."

39. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 25/9/2018 tarihli ve E.2016/10-33, K.2018/374 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Narkotik Şube Müdürlüğünce yapılan istihbarat çalışmalarında, sanıklar A. ve M.nin 35 ... plakalı Renault marka Broadway tipi araç ile 09.03.2015 tarihinde Diyarbakır'dan İzmir'e uyuşturucu madde getireceği yönünde bilgiler elde edilmesi üzerine Ankara Yolu Koruma Taburu önünde tertibat alındığı, görevlilerce kontrol noktasına gelen söz konusu aracın durdurulduğu, Bornova Kaymakamlığı'nca verilen önleme araması kararına istinaden yapılan aramada yakıt deposuna gizlenmiş hâlde suç konusu esrarın ele geçirildiği olayda; kolluk görevlilerince yapılan istihbarat çalışmaları sonucunda uyuşturucu maddenin naklinde kullanılan aracın markası ve plakası ile sanıkların ad ve soyadlarının tespit edilmesi, uyuşturucu maddenin naklinde kullanılan araç kontrol noktasına gelmeden önce görevliler tarafından araca ilişkin yapılan araştırmada, aracın istihbarat bilgisinde belirtilen özellikler ile uyumlu ve trafik siciline kayıtlı olduğunun dosya içerisindeki 'araç özet bilgileri' başlıklı belgeden anlaşılması, bu durumun istihbarat bilgisini destekleyen somut bir emare teşkil etmesi, araç görevliler tarafından durdurulduktan sonra yapılan kontrolde narkotik köpeğinin aracın yakıt deposuna tepki vermesi nedeniyle sanıklar ile ilgili suç şüphesi ve emarelerinin daha da somutlaşması, suç konusu uyuşturucu maddenin ele geçirildiği yakıt deposunun PVSK'nın 4/A maddesi kapsamında aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünen kısımları kapsamında olmaması, tutanak düzenleyicisi tanık Engin'in, uyuşturucu maddenin naklinde kullanılan aracın geçiş yaptığı yerleri söz konusu illerin kolluk birimlerinden ve buralarda bulunan güvenlik kameralarından öğrendiklerini ve konu ile ilgili Cumhuriyet savcısına haber verip talimat aldıklarını beyan etmesi, derhâl işlem yapılmadığı takdirde işlendiği iddia edilen suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolacağına ilişkin dosya kapsamı itibarıyla hiçbir bilgi ile belgenin bulunmaması ve gecikmesinde sakınca bulunduğu gerekçesiyle Bornova Kaymakamlığınca verilen önleme araması kararının, mahiyeti itibarıyla çok kısa bir zaman dilimini kapsayacak şekilde verilmesi gerekir iken bu gerekçe ile çelişecek şekilde, suçun işlenmesi ve tehlikenin önlenmesi bakımından önceden öngörülmeyen ve aniden gerçekleşen herhangi bir durumu içermeyen, genel ve süresi yönünden de hâkimden karar alınıp bu kararın ilgili birime ulaştırılmasına olanak sağlayan 02.03.2015 ilâ 20.03.2015 tarihleri arasını kapsayacak nitelikte olması karşısında; sanıkların CMK'nın 116. maddesi kapsamında makul suç şüphesi altında oldukları, bu aşamadan sonra gerçekleştirilecek tüm işlemlerin 5271 sayılı CMK hükümlerine göre yapılması gerektiği, dolayısıyla kolluk görevlilerinin suçla ilgili edindikleri bilgileri 5271 sayılı CMK'nın 2/e, 158, 160, 161 ve 164. maddeleri uyarınca derhâl Cumhuriyet savcısına bildirip adli arama kararı ya da yazılı arama emri talep etmeleri ve Cumhuriyet savcısından alacakları talimat doğrultusunda işlem yapmalarının zorunlu olduğu, bu bağlamda kolluk görevlilerince gerçekleştirilen arama işleminin, Bornova Kaymakamlığı tarafından Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 'tanımlar' başlıklı dördüncü maddesinin beşinci fıkrasının (b) bendinde tarif edilen 'gecikmesinde sakınca bulunan hâl' kavramının içeriğine aykırılık oluşturacak şekilde verilen önleme araması

kararı ile değil CMK hükümlerine göre yapılması gerektiği, dolayısıyla adli arama kararı ya da Cumhuriyet savcısı veya kolluk amiri tarafından verilmiş bir yazılı arama emri alınmadan yapılacak arama işleminin ve bu arama sonucu ele geçirilecek uyuşturucu maddenin hukuka aykırı şekilde elde edilmiş olacağı, suçun maddi konusu ve delili olan uyuşturucu maddenin hukuka aykırı yöntemle elde edilmesi durumunda ise hükme esas alınamayacağı gözetildiğinde, yerel mahkemece uyuşturucu maddenin naklinde kullanılan aracın aranması için CMK'nın 116 ilâ 119. maddelerine uygun olarak alınmış bir 'adli arama kararı' ya da 'yazılı arama emri' olup olmadığının araştırılması ve sonucuna göre hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik araştırma sonucu hüküm kurulmasının isabetsiz olduğu kabul edilmelidir."

40. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 31/5/2023 tarihli ve E.2022/7-514, K.2023/327 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sivas Sulh Ceza Hâkimliğinin 13.05.2015 tarihli ve 1316 değişik iş sayılı önleme araması kararına istinaden Erzincan Karayolu 10. km'sinde Sivas iline giriş istikametinde bulunan Ulaştırma Denetleme İstasyonu önünde oluşturan uygulama alanında durdurulan sanığın kullandığı çekici tipi araçta yapılan aramada, çekicinin dış kısmında bulunan gözde 400 yedek yakıt deposunda 4640 paket olmak üzere toplam 5040 paket kaçak sigaranın ele geçirildiği olayda;

Uygulama noktasında durdurulan sanığın kullandığı aracın güzergâhının uyuşturucu ve kaçakçılık suçlarının yoğun olarak işlendiği bölge olması, önleme araması kararının gerekçesinin uyuşturucu ve kaçak eşyanın doğu illerinden batı illerine otobüs, kamyon, tır gibi araçlarla sevk edildiği ve Sivas'ın hem geçiş güzergâhı olarak kullanıldığı hem de adı geçen suçların bölgede görülme oranının artması olarak gösterilmesi, PVSK'nın 4/A maddesi gereğince anılan Kanun'un 'Polise, kişileri ve araçları tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması hâlinde durdurma yetkisi' vermesi, ve somut olay özelinde kolluk görevlilerinin dosyaya yansıyan mesleki tecrübeleri hep birlikte değerlendirildiğinde; Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 27. maddesinde belirtilen önleme araması kararına istinaden sanığın aracında arama yapılabilmesi için umma derecesinde makul şüphenin kolluk görevlilerinde oluştuğunun ve Mahkemece verilen önleme araması kararı doğrultusunda ölçülü bir şekilde arama işlemi gerçekleştirilerek suça konu sigaraların ele geçirildiğinin, bu hâliyle hukuka aykırı yöntemle elde edilen bir delil bulunmadığının kabulü gerekmektedir.

Bu itibarla, Yerel Mahkemenin direnme kararına konu hükmünün bozulmasına karar verilmelidir. "

41. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 25/10/2018 tarihli ve E.2016/493, K.2018/484 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşturucu madde suçlarıyla mücadele kapsamında yapılan çalışmalarda, 18.01.2015 tarihinde saat 20.30 sıralarında Hatay ili merkez köylerinden İskenderun ilçesine 31 … plaka sayılı araç ile uyuşturucu sevkiyatı yapılabileceği yönünde alınan bilgiler üzerine görevlilerce çalışmalara başlanıldığı, Topboğazı mevkiinde bekleme yapan görevlilerin, saat 22.15 sıralarında söz konusu aracın Kırıkhan yolundan İskenderun istikametine doğru dönüş yaparak devam ettiğini gördükleri, aracı takibe alıp Belen ilçesi uygulama noktasında bulunan diğer görevlilerden tedbir alınmasını istedikleri, takip edilen aracın uygulama noktasında görevlilerce durdurulduğu, sanığın yapılan kaba üst yoklamasında ceketinin iç cebinde bulunan sigara paketi içindeki şeffaf poşette suç konusu uyuşturucu maddenin,

aracın detaylı aramasının yapılabilmesi amacıyla götürüldüğü Belen İlçe Emniyet Müdürlüğünün bahçesinde yapılan aramada da arka tampon içerisine gizlenmiş (7) adet poşette suç konusu uyuşturucu maddelerin ele geçirildiği olayda;

2559 sayılı PVSK'nın Ek 5. maddesi uyarınca, uyuşturucu madde suçlarıyla daha etkin mücadele etmek amacıyla olayları takip etmekle görevli ve yetkili olan kolluk görevlilerince elde edilen 31 … plaka sayılı araç ile uyuşturucu madde nakledilebileceğine yönelik bilginin, genel ve soyut nitelikte olup başkaca herhangi bir somut emare ile desteklenmeyen istihbarat bilgisi niteliğinde olması, uyuşturucu madde naklinin yapılacağı zaman diliminin ve uyuşturucu madde naklinde kullanılacak güzergahın tam olarak bilinmemesi nedeniyle bahsi geçen aracın kullanabileceği değerlendirilen güzergahlar üzerinde görevlilerce araştırmaya başlanması, aracın Kırıkhan yolundan İskenderun istikametine dönüş yaparak devam ettiğinin Topboğazı mevkiinde beklemekte olan görevlilerce görülerek, takibe alınıp seyir halinde olduğu güzergah üzerindeki Belen ilçesi uygulama noktasında bulunan görevlilerden tedbir alınmasının istenmesi,uygulama noktasında aracın durdurulması,

İskenderun Sulh Ceza Hakimliğinin önleme araması kararı uyarınca; sanığın üzerinde yapılan aramada, ceketinin iç cebinde bulunan sigara paketi içindeki şeffaf poşette net 4 gram esrar ele geçirilmesi, UYAP sorgulamasında sanığın uyuşturucu madde suçundan (2) adet kaydı olduğunun tespit edilmesi, bu nedenlerle kullandığı araçta başkaca bir suç unsuru bulunabileceğini değerlendiren kolluk görevlilerinin, Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 29/4. maddesinin verdiği yetkiye istinaden aracı Belen İlçe Emniyet Amirliği bahçesine götürmeleri üzerine burada yaptıkları aramada, aracın arka tamponu içerisine gizlenmiş (7) adet poşet içinde suç konusu esrarı ele geçirmeleri, elde edilen istihbarat bilgisinin sanığın açık kimlik bilgilerini ve uyuşturucu maddenin nakledileceği zaman dilimini açık bir şekilde içermemesi nedeniyle adli arama kararı veya yazılı adli arama emri verilebilmesi için gerekli olan CMK'nın 119. maddesindeki şartları taşımaması, görevlilerce gerçekleştirilen durdurma ve arama işlemlerinin önleyici nitelikte olması karşısında; suç şüphesi altında olmayan kişileri kapsayan, amacı da tehlike ile suçun işlenmesininin önlenmesi, kamu düzeninin, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması, taşınması veya bulundurulması yasak her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilmesi olan, aramanın yapıldığı yer ile zamanı kapsayıp hukuken geçerli olduğu anlaşılan İskenderun Sulh Ceza Hakimliği tarafından verilen önleme araması kararı uyarınca, sanığın üzerinde ve devamında aracında yapılan arama sonucunda suç konusu uyuşturucu maddelerin ele geçirilip muhafaza altına alındığı, ardından uygulanan tedbirler ile somut olay hakkında görevlilerce Cumhuriyet savcısına bilgi verildiği ve müteakiben emirleri doğrultusunda soruşturma işlemlerinin sürdürüldüğü, dolayısıyla suçun delili ve konusunu oluşturan uyuşturucu maddelerin ele geçirilip muhafaza altına alınmasının hukuka uygun olduğu ve hukuka aykırı bir delilden söz edilemeyeceği anlaşıldığından, Özel Daire bozma kararında isabet bulunmamaktadır."

42. Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 25/1/2024 tarihli ve E.2023/5371, K.2024/893 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Adli arama kararı gerektiren bir olayda önleme araması kararına dayanılarak ya da koşullarına uygun olmayan arama kararı üzerine yapılan arama hukuka aykırıdır. Böyle bir arama sonucu bulunan deliller suçun maddi konusu 'hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş' olacağından, Anayasa'nın 38 inci maddesinin altıncı fıkrası ile 5271 sayılı Kanun'un 206 ncı maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi, 217 nci maddesinin ikinci fıkrası, 230 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve 289 uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi

uyarınca hükme esas alınamaz. Bu itibarla;

Suça konu uyuşturucu maddenin naklinde kullanılacak aracın açık plakası ve markası ile araçta hangi şekilde zula oluşturularak nakledileceği belirtilmek suretiyle istihbari bilgi alındığı, aracın kullanacağı güzergah üzerinde uygulama noktası oluşturularak durdurulduğu ve suça konu uyuşturucu maddenin istihbari bilgide belirtilen şekilde ele geçtiği olayda; suçüstü halinin varlığından söz edilemeyeceği dikkate alındığında, 5271 sayılı Kanun'un ikinci maddesinin (e) bendi, yine aynı Kanun'un 161 inci maddesi ve 2259 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun ek 6 ncı maddesi uyarınca Cumhuriyet savcısına derhal olayın haber verilip yazılı emri doğrultusunda soruşturma işlemlerine devam edilmesi ve sanığın kullandığı araçta 5271 sayılı Kanun'un 116 ncı ve 119 uncu maddeleri uyarınca arama yapılması gerektiği halde önleme arama kararı ile yapılan aramanın hukuka aykırı olduğu ve bu arama ile elde edilen delilin yasak delil niteliğinde olup hükme esas alınamayacağı dikkate alınarak, mahkûmiyetine yeterli başkaca delil bulunmayan sanığın beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi hukuka aykırı görülmüştür."

43. Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 2/12/2023 tarihli ve E.2023/15717, K.2023/11763 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bozmaya uyularak yapılan yargılamada, suç tarihinde 21... plaka sayılı araç ile uyuşturucu madde sevkiyatı yapılacağı yönünde bilgi alınması üzerine yapılan çalışmada görevlilerce bahse konu aracın Kolbaşı Mezrası mevkiinde görüldüğü ve durdurulduğu, sürücüsünün sanık Emrah ile araçta bulunan diğer şahısların sanıklar Mazhar, Zekeriya ve İlyas'ın olduğu,Batman 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 2014/208 Değişik iş sayılı önleme araması kararına istinaden aracın sağ ön yolcu koltuğu paspası üzerinde beyaz renkli çuvalın içinde net 6150 gr gelen esrarın ele geçirildiği;ihbarda sadece araç plakasının verildiği, aracın içindeki kişilerin kimlik bilgilerine dair bilginin verilmemiş ve ihbar ile aracın durdurulduğu süre içerisinde de araç içerisindekilerin kimlik bilgileri tespit edilememiş ise de; Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun adli arama kararı için araç plakasının yeterli olmayıp içindeki şahısların kimlik bilgilerinin de gerekli olacağı, sadece araç plakası ile yapılan ihbar ya da istihbari bilgiye dayanan tespitlerde önleme araması kararı ile de arama yapılabileceği yönündeki kararı gözetilerek bahsi geçen önleme araması kararına istinaden yapılan arama işleminin hukuka uygun olduğu, ele geçen maddenin miktarının günlük kullanım miktarının çok üzerinde oluşu, sanık İlyas'ın uyuşturucu maddenin bulunduğu çuvalı kendisinin taşıdığına dair ikrarı, miktar itibariyle çok fazla olan maddenin aracın ön yolcu koltuğu paspası üzerinde görünür vaziyette bulunması hususu dikkate alındığında diğer sanıklar tarafından görülmemesinin mümkün olmadığı, suç konusu maddenin cinsi, ele geçiriliş biçimi ve sanıkların yakalandıkları yer ile tüm dosya kapsamı gözetildiğinde, sanıkların suçtan kurtulmaya yönelik savunmalarına itibar edilmediği, sanıkların fikir ve eylem birliği içerisinde uyuşturucu madde naklettikleri sabit görülerek mahkûmiyetlerine, ele geçen maddenin miktarı dikkate alınarak sanıkların teşdiden cezalandırılmalarına karar verilmiştir."

44. Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 13/10/2022 tarihli ve E.2021/9227, K.2022/10284 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya kapsamına göre; 26/02/2014 tarihinde İl Merkez Jandarma Komutanlığına gelerek kimliğinin gizli tutulmasını isteyen şahsın, saat 16:00-24:00 arasında Kolbaşı mezrasında 21... plakalı araçla uyuşturucu madde sevkiyatı yapılacağına dair ihbar üzerine, söz konusu aracın saat 16:30 sıralarında Kolbaşı Köyü çöplüğünün bulunduğu mevkide durdurulduğu ve

Batman 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 16/01/2014 tarihli ve 2014/208 D. İş numaralı önleme araması kararına istinaden yapılan aramada aracın sağ ön yolcukoltuğu önündeki paspas üzerinde bulunan çuvalın içerisinde suça konu esrar maddesinin ele geçirildiği olayda,

Kolluk görevlilerine yapılan ihbarda sadece araç plakası verilmiş, aracın içindeki kişilerin kimlik bilgilerine dair bilgi verilmemiş olması, ihbar ile aracın durdurulduğu süre içerisinde de araç içerisindekilerin kimlik bilgilerinin tespit edilememiş olması, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun adli arama kararı için araç plakasının yeterli olmayıp içindeki şahısların kimlik bilgilerinin de gerekli olacağı, sadece araç plakası ile yapılan ihbar ya da istihbari bilgiye dayanan tespitlerde önleme araması kararı ile de arama yapılabileceği yönündeki kararı nazara alındığında kolluk tarafından yukarıda belirtilen arama kararına istinaden yapılan arama işleminin hukuka uygun olup buna göre mahkemesince esasa ilişkin değerlendirme yapılması gerekirken arama işleminin hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle beraat kararı verilmesi,.."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hükümleri

45. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan... bir mahkeme tarafından davasının... hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

2. AİHM İçtihadı

46. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Yeşil/Türkiye (B. No: 28349/11, 19/10/2021) kararına konu olayda, Cumhuriyet savcısından alınan yazılı arama emri doğrultusunda yapılacak arama işlemi öncesinde özel harekât timinde görevli kolluk personelince başvurucunun konutunda güvenlik nedeniyle ön arama yapılmış; bu işlem bittiğinde ikametgâha muhtar ve başvurucunun ailesi alınarak video kaydı eşliğinde gerçekleştirilen arama işlemi sonucunda suç konusu deliller ele geçirilmiştir. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükmü de ön arama sonrasında muhtar ve başvurucunun ailesi ile video kaydı eşliğinde yapılan arama işlemi sonucunda ele geçirilen delillere dayandırılmıştır. Muhakeme sürecinde başvurucu ve ailesi tarafından söz konusu delillerin konuta kolluk görevlilerince konulduğu iddia edilmiştir (Yeşil/Türkiye, §§ 5-22). AİHM anılan kararda, karar alınmadan güvenlik gerekçesiyle ön arama adı altında konutta arama yapılmasının yasal gerekliliklerine aykırı olma riskini taşıyabilecek şekilde belirli arama türlerine başvurma konusunda polislere sınırsız bir yetki verilmesi anlamına geldiğini değerlendirmiştir. AİHM ayrıca ortaya çıkan takdir yetkisinin kanunla öngörülmemiş olacağını ve kişilerin herhangi bir suistimal ya da keyfîlik karşısında koruma kabiliyetini haiz gerekli usul güvencelerine de sahip olmayacaklarını vurgulamıştır. AİHM aksi yöndeki kabulün polisin, 5271 sayılı Kanun'un 119. maddesinin (4) numaralı fıkrasında öngörülen Cumhuriyet savcının yokluğunda gerçekleştirilen ev aramalarına zorunlu katılım ve iki tanığın bulunması gibi mevzuat tarafından sağlanan usul güvencelerini engellemesiyle aynı anlama geleceğini ifade etmiştir. Kararda buna ek olarak başvurucunun ele geçirilen suç deliline yönelik itirazları karşısında tanıkların bulunmasının daha da önemli hâle geldiğini vurgulamıştır (Yeşil/Türkiye, § 44).

47. AİHM anılan kararda, başvurucunun konutunun aranmasından önce kolluk

görevlilerince güvenlik gerekçesiyle gerçekleştirilen ön arama nedeniyle konut dokunulmazlığına saygı hakkına yapılan müdahalenin kanunla öngörülmemesi nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Yeşil/Türkiye, §§ 42-47).

48. AİHM bu kararda ayrıca başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmünün arama işlemi sonucunda ele geçirilen delillere dayandırılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair iddiayı da değerlendirmiştir. Bu bağlamda Szilagyi/Romanya (B. No: 30164/04, 17/12/2013), Bykov/Rusya ([BD], B. No: 4378/02, 10/3/2009), Lisica/Hırvatistan (B. No: 20100/06, 25/2/2010), Lee Davies/Belçika (B. No: 18704/05, 28/7/2009) ve Bašić/Hırvatistan (B. No: 22251/13, 25/10/2016) kararlarında yer verilen ilkelere değinen AİHM; yargılamaların bir bütün olarak adil olup olmadığına karar verilirken, savunma haklarına saygı duyulup duyulmadığına dikkat edilmesi, özellikle başvurana delillerin doğruluğuna ve bunların kullanımına itiraz etme fırsatının verilip verilmediğinin incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. AİHM buna ek olarak mahkemelerce delillerin kalitesinin de gözönünde bulundurulmasının örneğin elde edildiği koşulların delillerin güvenirliğine veya doğruluğuna gölge düşürüp düşürmediğine bakılmasının önemine vurgu yapmıştır (Yeşil/Türkiye, § 56).

49. Bu bağlamda bireysel başvuruya konu olay açısından AİHM, konutta ele geçirilen ve başvurucunun mahkûmiyet hükmüne belirleyici delil olarak esas alınan eşyanın hukuka aykırı delil olduğuna dair itirazlar karşısında yerel mahkemenin konutta yapılan arama işleminin hukuka uygunluğunun yanı sıra bulunan ve el konulan kanıtların kabul edilebilirliği, güvenilirliği ve niteliği konusunda kapsamlı bir inceleme yapması gerektiğini belirtmiştir. AİHM somut olayda yerel mahkemenin aramanın hukuka aykırılığına dair itirazlar hususunda değerlendirme yapmadığını, dolayısıyla başvurucunun hükme esas delillerin hukuka uygunluğunun, kabul edilebilirliğinin, gerçekliğinin ve doğruluğunun özüne ilişkin savunmalarını ve bu hususların usule uygun şekilde değerlendirildiğini göstermeyi haiz gerekçeler sunulmayarak başvurucuya etkin usul güvencelerinin sağlanmadığını değerlendirmiştir. Belirtilen nedenlerle AİHM, başvurucunun konutunun aranması sonucunda elde edilen delilin gerekli usul güvenceleri uygulanmadan mahkûmiyet hükmünde belirleyici delil olarak kullanılmasının yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olduğu sonucuna ulaşmıştır (Yeşil/Türkiye, §§ 59-75).

50. AİHM'e göre Sözleşme'nin 6. maddesi hakkaniyete uygun bir yargılama yapılmasını güvence altına almakla birlikte delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin herhangi bir kural koymamakta olup bu husus ulusal kanun koyucuların takdirindedir (Jalloh/Almanya [BD], B. No: 54810/00, 11/7/2006, § 94).

51. AİHM kararlarında, bariz bir şekilde keyfî olmadıkça belirli bir delil türünün -iç hukuk açısından hukuka aykırı olarak elde edilmiş deliller de dâhil olmak üzere- kabul edilebilir olup olmadığına veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin kendi görevi olmadığını ifade etmektedir. AİHM, delillerin elde edilme yöntemi de dâhil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını ve Sözleşme'deki bir hakkın ihlali söz konusu ise tespit edilen ihlalin niteliğini inceleme konusu yapmaktadır (Jalloh/Almanya, § 95; Ramanauskas/Litvanya [BD], B. No: 74420/01, 5/2/2008, § 52; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B. No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 699).

52. Bir delilin kabul edilebilir olup olmadığını veya başvurucunun gerçekten suçlu olup olmadığını belirlemenin görevi olmadığını vurgulayan AİHM, bu konuda çözümlenmesi

gereken sorunun -delilin elde ediliş şekli de dâhil olmak üzere- yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının tespit edilmesi olduğunu ifade etmektedir. AİHM'e göre bu hususta yapılacak değerlendirme, söz konusu hukuka aykırılığın ve Sözleşme'deki başka bir hakkın ihlali durumunda tespit edilen ihlalin niteliğinin incelenmesini de kapsayacaktır. Yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığı değerlendirilirken savunma haklarına saygı gösterilip gösterilmediğine de bakılmalıdır. Özellikle başvurucuya delillerin özgünlüğüne itiraz etme ve kullanımına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediği değerlendirilmelidir. Buna ek olarak elde edildiği koşulların delilin doğruluğu ve güvenilirliği üzerinde şüphe oluşturup oluşturmadığı hususu da dikkate alınmalıdır. Bir delilin başka delillerle desteklenmemesi tek başına yargılamanın hakkaniyetini zedelemese de delilin güçlü olmasına ve güvenilirliği konusunda riskin bulunmamasına bağlı olarak destekleyici delil ihtiyacı da zayıflar (Bykov/Rusya [BD], B. No: 4378/02, 10/3/2009, §§ 89, 90; Ilgar Mammadov/Azerbaycan (No.2), B. No: 919/15, 16/11/2017, §§ 208, 209).

53. AİHM'e göre iç hukukta yeterli hukuki temeli bulunmadan veya hukuka aykırı vasıtalar kullanılarak elde edilmiş materyallerin yargılamada kanıt olarak kullanılması kural olarak -başvurucuya gerekli usule ilişkin güvencelerin sağlanmış olması ve materyalin baskı, zorlama ve tuzak gibi yargılamayı lekeleyebilecek yöntemlerle elde edilmemesi şartıyla- Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki adil yargılanma standartlarına aykırılık oluşturmaz (Chalkley/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 63831/00, 26/9/2002).

54. Adil yargılanma hakkına ilişkin uluslararası hukuk için ayrıca bkz. Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, §§ 30-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

55. Anayasa Mahkemesinin 20/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

56. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

57. Başvurucu; aracının olaydan önce dört gün süreyle Diyarbakır'da köyündeki evinin önünde olduğunu, uyuşturucu maddelerin bu sırada konulmuş olabileceğini belirtmiş; ayrıca adli arama kararı olmadan önleme araması kararına istinaden hukuka aykırı olarak elde edilen bulguların delil olarak kullanılması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

58. Bakanlık görüşünde; Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 9/10/2019 tarihli kararında başvurucunun silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği şikâyetini incelemeyi gerekli gördüğü ve bu konuda inceleme yaparak ihlal kararı verdiği, aynı kararda yargılamada hukuka aykırı deliller kullanılması sebebiyle Anayasa Mahkemesinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetini incelemeye gerek görmediği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bu kararıyla başvurucunun önüne taşıdığı şikâyetlerin her ikisi yönünden de başvuruyu sonuca bağladığı vurgulanmıştır. Bu hususun yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca hukuka aykırı

olarak ele geçtiği ileri sürülen delillerin hükme esas alınması kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının incelenmesinde AİHM ve Anayasa Mahkemesinin daha önce verdiği ilkesel kararlar hatırlatılarak Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü şartlarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

59. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir. Adli arama kararı alınmaksızın önleme araması ile ele geçirilen delillerin hukuka aykırı olduğunu ve hükme esas alınmaması gerektiğini ileri sürmüştür.

C. Değerlendirme

60. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

61. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları, bir bütün olarak adil yargılanma hakkı kapsamında olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

62. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

63. Ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Ancak bu amacın gerçekleştirilmesi için yapılan araştırma faaliyetleri sınırsız değildir. Maddi gerçeğin hukuka uygun bir şekilde ortaya çıkarılması, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesi için gereklidir. Bu bakımdan ceza yargılamasında hukuka uygun yöntemlerle delil elde edilmesi, hukuk devletinin temel ilkelerinden sayılmaktadır. Bu kapsamda Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrasında da kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 42).

64. Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca değerlendirme yaptığı birçok kararında kanuni bir temele dayanmadan veya hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin yargılamada kullanılmasıyla ilgili olarak ileri sürülen iddiaları, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelemiştir. Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında bu konuda yapılan değerlendirmelerde Anayasa’nın 38. maddesinin altıncı fıkrası da dikkate alınmaktadır (Orhan Kılıç, § 43).

65. Ancak bireysel başvuruya konu davadaki eylemlerin kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile

uyuşmazlığa mahkemeler tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Dolayısıyla somut başvuruyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin rolü, mahkemelerce yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların hukuka uygunluğunu denetlemek değildir. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen mahkemelere aittir (Orhan Kılıç, § 44).

66. Bireysel başvuru incelemelerinde ölçü norm Anayasa olup kanuna uygunluk denetimi yapılmamaktadır. Kanuni bir temele dayanmadan veya hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin kabul edilmesinin yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediğinin Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinin sağladığı güvenceler açısından değerlendirilmesinde -yargılamanın bütünlüğü içinde- somut davanın kendine özgü şartları dikkate alınmalıdır (Orhan Kılıç, § 51).

67. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi Orhan Kılıç kararında hukuka aykırı delillerin mahkûmiyette kullanılmasının adil yargılanma hakkına etkisine ilişkin ilkeleri belirlemiştir. Bu ilkeler çerçevesinde böyle bir durumda adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespiti için üç aşamalı bir testten bahsedilebilecektir. Buna göre anılan testin;

i. İlk aşamasında, şikâyete konu delilin kanuni bir temeli olmadan elde edildiği veya elde ediliş yöntemi bakımından hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya hukuka aykırı şekilde elde edildiği yönünde mahkemelerce yapılmış bir tespit bulunan bir delil olup olmadığına bakılmalıdır.

ii. İkinci aşamada, söz konusu delilin mahkûmiyette tek veya belirleyici delil olarak kullanılıp kullanılmadığının tespit edilmesi gerekir.

iii. Üçüncü aşamada ise bu tür bir delilin mahkûmiyette tek veya belirleyici delil olarak esas alınmasının yargılamanın bütününü hakkaniyete aykırı hâle getirip getirmediği değerlendirilmelidir.

68. Testin ilk aşamasında uygulama alanı bulan ilk bakışta (prima facia) anlaşılma teorisi Anayasa Mahkemesince başka haklar bakımından da kullanılmıştır (Ali Kıdık [2. B.], B. No: 2014/5552, 26/10/2017, §§ 62, 63; Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2018/14884, 27/10/2021, § 109). Buna göre hukuka aykırılık, bir araştırmaya ihtiyaç duyulmadan hemen ilk bakışta fark edilebiliyorsa, diğer bir ifadeyle hukuka aykırılık ilk bakışta anlaşılacak kadar belirginse (apaçıksa) ilk bakışta anlaşılabilen bir hukuka aykırılıktan söz edilebilir.

69. Testin ilk aşamasında, hukuka aykırı şekilde elde edildiği yönünde mahkemelerce yapılmış bir tespitin varlığı olarak belirtilen ikinci durum yönünden ise öncelikle Orhan Kılıç kararında genel olarak içtihattan değil delile ilişkin olarak mahkemelerce yapılacak bir tespitten bahsedildiğinin altı çizilmelidir. İçtihatların yapılan değerlendirmede ve özellikle ilk bakışta anlaşılma testi yönünden destekleyici birer argüman olarak kullanılması mümkün ise de testin bu aşaması bakımından doğrudan ve sadece içtihatlardan hareketle yapılan hukuka aykırılık tespitinin içtihadın anayasal düzeyde uygulanması sonucunu doğuracağı, bu yöntemin de anayasal denetim açısından uygun olmayacağı açıktır. Dolayısıyla bu aşamada delilin hukuka aykırı şekilde elde edildiğinin somut olay özelinde ve mahkemelerce tespit edilip edilmediğine bakılarak bir değerlendirme yapılmalıdır.

70. Testin ilk aşaması kapsamında delilin kanuni bir temeli olmadan elde edildiği veya elde ediliş yöntemi bakımından hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya hukuka aykırı

şekilde elde edildiği yönünde mahkemelerce yapılmış bir tespit bulunan bir delil olduğunun tespit edilmesi hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Testin diğer adımlarının da incelenmesi gerekir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek başına veya belirleyici ölçüde söz konusu hukuka aykırı delile dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise söz konusu davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğiliminde olması anlaşılmalıdır (tanık sorgulama hakkı yönünden yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, § 65).Mahkûmiyete esas alınan delilin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan delillerin ağırlık derecesinin gerekçeli kararda tartışılmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

71. Testin üçüncü aşamasında ise hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya mahkemelerce hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin yargılamada tek veya belirleyici delil olarak kullanmasının bir bütün olarak yargılamanın adil olup olmamasına etkisi incelenmektedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yaşar Yılmaz [1. B.], B. No: 2013/6183, 19/11/2014, § 46). Bu konuda değerlendirme yapılırken delillerin elde edildiği koşulların onların gerçekliği ve güvenilirliği üzerinde şüphe doğurup doğurmadığı da dikkate alınmalıdır (Güllüzar Erman [2. B.], B. No: 2012/542, 4/11/2014, § 61). Hakkaniyete uygun bir yargılama, delillerin gerçekliği ve güvenilirliği konusundaki kuşkuların giderilmesini, delillerin güvenilirliğine ve gerçekliğine etkili bir şekilde itiraz etme fırsatının tanınmasını zorunlu kılar. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi de delillere yönelik hukuka aykırılık iddialarıyla ilgili olarak başvuruculara delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediğini, bu konuda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gözetilip gözetilmediğini, savunmanın menfaatlerinin korunması için onlara yeterli güvenceler sağlanıp sağlanmadığını incelemektedir (Orhan Kılıç, §§ 47, 48). Bununla birlikte hukuka aykırı olduğu tespit edilen ve yargılamada tek veya belirleyici olarak kullanılan delilin yargılamanın adilliğini etkilemediğinin tespiti için onun gerçek ve güvenilir olduğuna dair ikna edici bir değerlendirmenin yapılabiliyor olması da zorunludur (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yaşar Yılmaz, B. No: 2013/6183, 19/11/2014, § 46).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

72. Başvurucu, hükme esas alınan delilin hukuka aykırı delil niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür. Bu delil 23/4/2015 tarihinde gerçekleştirilen aramada elde edilen uyuşturucu maddedir.

73. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan mahkûm edilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararına göre Hâkimliğin 16/2/2015 tarihli önleme arama kararına dayanılarak çekici ve dorsede arama köpeği marifetiyle yapılan aramada köpeğin tepki vermesi üzerine aracın çekicisinin üzerinde bulunan rüzgârlık kısmında üzeri çuvallarla örtülmüş vaziyette iki çuval içinde ve dorsede gri renkli çadıra sarılı vaziyetteki çuval içinde olmak üzere toplam ağırlığı 106 kilo 940 gram olan esrar maddesi ele geçirilmesinin -dosyaya yansıyan bilgi ve beyanlar dikkate alındığında- başvurucunun söz konusu maddeyi bilerek naklettiğinin delili olarak kabul edildiği görülmüştür.

74. Başvurucu ise uyuşturucu maddenin araca konulduğundan haberi olmadığını, kendisine

daha önce uyuşturucu taşıma teklifi yapıldığını, bu teklifi reddetmesi üzerine başkası tarafından taşınan uyuşturucunun yakalandığını, bu olaydan sorumlu tutularak kendisine komplo kurulduğunu ve uyuşturucuyu bu şekilde aracına koyduklarını düşündüğünü belirtmiştir. Başvurucu ayrıca gerçekleştirilen söz konusu aramanın hukuka aykırı olduğunu, bu nedenle arama sırasında ele geçirilen bulguların delil olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürmüştür.

75. Somut olayda yukarıda anılan testin ilk aşaması kapsamında öncelikle uyuşmazlık konusu delilin hukuka aykırı şekilde elde edildiği somut olay özelinde mahkemelerce tespit edilen ya da kanuni bir temeli olmadan elde edildiği veya elde edilme yöntemi bakımından hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen bir delil vasfında olup olmadığına bakılmalıdır.

76. Hükmün başvurucu tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay tarafından ilk aşamada, plakası bilinen romörk ve plakası tespit edilemeyen çekici ile esrar nakledileceği bilgisi üzerine başlatılan soruşturma kapsamında yapılan arama sonucunda suça konu uyuşturucu maddenin ele geçirildiği ve hukuka aykırı arama sonucu ele geçirilen uyuşturucu maddenin suçun maddi konusu ve delili olarak hükme esas alınamayacağı belirtilerek adli arama kararı veya yazılı adli arama emri alınıp alınmadığının araştırılması gerektiği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur. Dairenin bozma kararı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtirazda; önleme aramasının kolluğa suç ihbarı üzerine durdurma yapma yetkisi verdiğini, salt istihbarat bilgisinin adli arama kararı vermek için yeterli olmadığını, makul şüphe elde etmek için yapılan çalışmalar esnasında suç delili ile karşılaşılması hâlinde delilin ele geçiriliş yönteminin usul ve kanuna uygun olduğunu vurgulamıştır. Daire9/11/2016 tarihli kararı ile itirazı yerinde görerek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının kabulüne, itirazda belirtilen gerekçelerle verdiği 22/6/2016 tarihli bozma kararının kaldırılmasına ve Mahkemenin 31/12/2015 tarihli hükmünün düzeltilerek onanmasına karar vermiştir. Bu nedenle somut olayda önleme araması sonucu ele geçirilen delilin hukuka aykırı olduğu yönünde mahkemelerce yapılmış bir tespitin varlığından bahsedilemez.

77. Başvuruya konu mahkûmiyetin kanuni bir temeli olmadan elde edildiği veya elde edilme yöntemi bakımından hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen bir delile dayanıp dayanmadığı yönünden ise somut olayda, önleme araması kararına istinaden yapılan aramada suç konusu uyuşturucunun ele geçirildiği, kolluk görevlilerince yapılan istihbarat çalışmaları sonucunda uyuşturucu maddenin nakledilmesinde kullanılan aracın markası ve plakasının önceden tespit edildiği görülmüştür. Bununla birlikte uyuşturucu maddenin nakledilmesinde kullanılan araç kontrol noktasına geldiğinde kolluk görevlileri tarafından yapılan kontrolde narkotik köpeğinin tepki vermesi üzerine başvurucu ile ilgili suç şüphesi ve emarelerinin oluşup oluşmadığının -özellikle aynı konuda birbirinden farklı sonuçlara ulaşılan Yargıtay kararları da gözetildiğinde- daha da tartışmalı hâle geldiği anlaşıldığından eldeki başvuruda, hükme belirleyici olarak esas alındığı açık olan bu delilin mahkûmiyette kullanılmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini etkileyip etkilemediğine bakılmasının somut olay şartlarında yapılacak inceleme yönünden daha önemli olduğu değerlendirilmiştir.

78. Bu noktada yukarıda anılan üç aşamalı testin üçüncü aşaması kapsamında, delilin belirleyici nitelikte hükme esas alınmasının yargılamanın bütününü hakkaniyete aykırı hâle getirip getirmediğinin tespit edilebilmesi için delillerin elde edildiği koşulların gerçekliği ve güvenilirliği üzerinde şüphe doğurup doğurmadığının somut olay şartlarında incelenmesi gerekir. Hâkimlik tarafından verilen önleme araması kararı uyarınca, başvurucunun

sürücüsü olduğu araçta yapılan arama sonucunda suç konusu uyuşturucu maddelerin ele geçirilip muhafaza altına alındığı, ardından uygulanan tedbirler ile somut olay hakkında görevlilerce Cumhuriyet savcısına bilgi verildiği ve bunu müteakiben emirleri doğrultusunda soruşturma işlemlerinin sürdürüldüğü açıktır. Buna karşılık başvurucu, gerek arama kapsamındaki işlemlerin icrası sırasında gerekse soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki beyanlarında arama sonucunda elde edilen delillerin gerçekliği ve güvenilirliğine yönelik olarak somut bir itirazda bulunmamıştır.

79. Başvurucunun her ne kadar duruşmadaki savunmasında arama sonucunda ele geçirilen uyuşturucu maddeyi aracına olaydan önce bir başkasının koymuş olabileceği iddiasında bulunduğu görülse de bu savunmasının bireysel başvuru yolunda şikâyetine konu ettiği arama işlemi sonucu elde edilen delilin gerçekliği ve güvenilirliği üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Kaldı ki somut olayda başvurucunun -delilin gerçekliği ve güvenirliğine ilişkin olmasa dahi- itiraz ve savunmaları gözetilerek Mahkemece söz konusu uyuşturucu maddeleri araca arama işleminden önceki tarihlerde kimlerin koyabileceğine dair başvurucuya etkili bir itiraz imkânı verildiği ve araştırmalar yapıldığı, bu kapsamda başvurucunun savunmasında geçen H.P.nin yargılamasına dair bilgi ve belgelerin dosyaya getirtildiği anlaşılmıştır. Böylelikle başvurucuya delilin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmasına karşı çıkma fırsatı verildiği, bu konuda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gözetildiği, savunmanın menfaatinin korunması için yeterli güvenceler sağlandığı değerlendirilmiştir.

80. Sonuç olarak şikâyete konu arama kapsamında elde edilen delilin mahkûmiyete esas alınmasının -somut olayın özel koşullarında- yargılamanın bütününü hakkaniyete aykırı hâle getirmediği anlaşılmıştır.

81. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesi altında güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekmektedir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ' in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,20/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuruya konu olayda narkotik şube müdürlüğü, araç plaka bilgisiyle birlikte uyuşturucu madde taşınacağı yönünde gelen ihbar üzerine sulh ceza hakimliğinden alınan önleme

araması kararına dayalı olarak durdurulan araçta köpek marifetiyle yapılan yüzeysel araştırmada köpeğin tepki vermesi üzerine aracın çekicisinin üzerinde bulunan rüzgarlık kısmında üzeri çuvallarla örtülmüş iki çuval içerisinde kubar esrar maddesi ele geçirmiştir. Bu aşamadan sonra C. Savcısına durum bildirilmiş, talimatı ile suç konusu maddelere el konulmuştur. Bireysel başvurunun konusu kanuna aykırı şekilde elde edilen delillerin mahkumiyete esas alınması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıdır. Mahkememiz çoğunluğu, kolluk görevlilerinin önleme araması sonucunda elde edilen suç unsurlarına el koyup durumu C. Savcılığına bildirdikleri için yasal temelin olduğu, başvuranın (sanığın) ise duruşmada bu konuyu açıkça dile getirmediği gerekçeleriyle yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmediği ve ihlal bulunmadığı (bkz. par. 78-81) sonucuna ulaşmıştır. Yasal düzenlemelerle ve olaya özgü koşullarla bağdaşmayan bu yaklaşıma katılmamaktayım.

2. Bilindiği üzere önleme araması ilgili kanunun verdiği yetki kapsamında yetkili hakim kararıyla suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Olayda arama yapan görevliler bakımından önleyici arama yetkisi 2559 sayılı PVSK'nın önleme araması başlığını taşıyan 9. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre önleyici arama "tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla" yapılır. Buna karşın uyuşturucu madde ticareti suçunu oluşturan seçimlik hareketler içerisine "sevketme, nakletme, depolama ve bulundurma"nın da girdiği (TCK m. 188/3) gözetildiğinde araç olarak somutlaştırılmış bir taşıma eyleminin ihbarının işlenmiş ve işlenmesi devam eden bir suça ilişkin olduğu açıktır. Bu durumda yapılacak işlemler ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenmiştir. Öte yandan gecikmede sakınca bulunan bir durumda belirli bir araçta uyuşturucu madde taşınacağına ilişkin ihbar üzerine CMK madde 116 vd. hükümleri uyarınca hakim tarafından arama kararı verilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Böyle bir ihbar halinde elektronik ortamda trafik kayıtlarına derhal ulaşılabileceği ve araç sahibi ve sürücüsünün şüpheli durumda olacağı için şüphelinin belirsiz olduğu da ileri sürülemez. İncelenen başvuruda ise kolluk görevlileri kendilerine işlenen suça dair somut taşıt plaka bilgileri gelmesine karşın, bu konudaki bilgiyi yetkili C. Savcısıyla paylaşıp arama kararı alınması için bir çaba içine girmemiştir.

3. Gerek kolluk görevlileri gerekse genel anlamda kamu görevlileri görevleri sebebiyle öğrendikleri suçlara ilişkin bilgileri yetkili makama bildirmekle yükümlüdür (TCK m. 279). Yine 5271 sayılı CMK'nın 158. maddesinin 1. fıkrası uyarınca suça ilişkin ihbar ve şikayet C. Savcılıklarına veya kolluğa yapılabilir. Aynı maddenin 4. fıkrasına göre de bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak ilgili kuruma yapılan ihbar ve şikayetin gecikmeksizin ilgili C. Başsavcılığına gönderilmesi zorunludur. 2559 sayılı Kanunun Ek 6. maddesi uyarınca da kolluk görevlileri kendilerine gelen suç ihbarlarını yazılı hale getirir. Aynı maddede ayrıca kolluğun vaziyet ettiği olaylarla ilgili gerekli tedbirleri aldıktan, delilleri topladıktan sonra durumu C. Savcısına bildireceği yazılıdır. Bununla birlikte henüz kolluğun müdahale etmesini gerektiren bir vaka olmadığı durumda gelen suç ihbarlarını yazılı hale getirip TCK ve CMK hükümlerini de gözeterek C. Başsavcılığına bildirmekle yükümlü olduğu açıktır. Bütün bu yasal düzenlemelere karşın somut olayda kolluk mercii suç ihbarını C. Başsavcılığına bildirmek ve adli arama kararı alınmasını sağlamak yoluna gitmemiştir. Bunun yerine, aslında yetkileri olmadığı halde adli arama kararı gereken bir konuda soruşturma merciini devre dışı bırakarak önleme araması kararı alma yöntemine başvurmuş, dolayısıyla kanunu dolanma yolunu tercih etmiştir.

4. Kanun koyucunun önleyici arama kararı yetkisini vermesinin amacı yalnızca suçların

işlenmesinden önce tehlikeli halleri ve suç işlenmesini önleyici tedbir alınmasını sağlamaktır. Böyle bir durum bulunmadığı halde işlenen suçlara dair arama kararlarının önleyici arama kurumu ile karşılanmaya çalışılması bu kurumun suiistimaline yol açmakta ve söz konusu karayolundan araçlarıyla seyahat etmekte olan bireylerin özgürlükleri de yersiz bir biçimde kısıtlanmaktadır. Daha da önemlisi CMK'da öngörülen ve usul güvencelerini gerektiren yasal sistem yerine yasanın öngörmediği (kanunsuz) bir yönteme başvurulmaktadır. İncelenen olayda da kolluk görevlileri yetkileri olmadığı halde önleyici arama kararı talep etmiş, sulh ceza hakimi de özensiz bir incelemeyle önleyici arama kararının konusuna girmeyen bir hususta kolluğa arama yetkisi vermiştir. Bütün bu işlemlerin arama kararı alınması ve uygulanması konusunda C. Başsavcılığını devreden çıkarmaya, kanun koyucu tarafından öngörülen ve adil yargılanma hakkı güvencelerini içeren yasal sistemin dolanılmasına ve kötüye kullanılmasına yol açtığı açıktır.

5. Bununla birlikte konu yalnızca kanuna aykırı uygulama yapılmasından ibaret değildir. Eğer böyle olsaydı bu kanuna aykırılığın adli ve idari yaptırım yoluyla karşılanması yeterli görülebilirdi. Suç yargılamasına ilişkin uyuşmazlıklar bakımından konu adil yargılanma hakkı güvencelerini ilgilendirmektedir. Anayasamız bu konuda adil yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak koruma eşiği yüksek bir kriter getirmiş ve "kanuna aykırı delillerin elde edilmesi" yasaklanmıştır (m.38/6). Bu yasağa aykırılık ise adil yargılanma hakkının ihlaline neden olmaktadır. Somut olayda suçun maddi konusunu oluşturan delilin kanuna aykırı elde edilmiş olduğu da açıktır.

6. Öte yandan bu kanuna aykırılık sıradan bir aykırılık değildir. Başka deyişle, yasaya uygun alınan kararla yapılan önleyici arama sırasında da bir suç delili elde edilirse mevcut kurallar çerçevesinde durum C. Başsavcılığına bildirilerek delil niteliği kazandırılabileceğine göre burada da bir sorun görülmemeli biçimindeki yaklaşım öncelikle Kanuna ve Kanunla kurulan sisteme uygun değildir. Çünkü yukarıda açıklandığı üzere önleyici arama kararı talep etme yetkisi Kanunda yalnızca "tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla" tanınmıştır. Olaydaki gibi somut bir taşıt ve plaka ve uyuşturucu madde taşınacağı bilgisinin bulunduğu durumda kolluk mercilerinin önleyici arama talep etme, sulh ceza hakiminin de bu talebi kabul etme yetkisi bulunmamaktadır. Bu durum iki merci yönünden de yetki aşımı, başka deyişle hukuksuz bir yetkinin kullanımı anlamına gelmektedir. Nitekim benzer yetki 2803 sayılı Jandarma Teşkilat Kanunu madde 15/A ve TSK İç Hizmet Kanunu madde 56/A'da da yer almaktadır. Ceza yargılaması yapan mahkemelerin ve yüksek mahkemelerin bu hususu görmezden gelmesi, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı güvencesini yok edebilir. Benzer sorunların uzun yıllardır süregeliyor olması da mahkemelerin kanunun uygulanması konusunda ısrarlı ve istikrarlı karar vermemesindendir.

7. Esasen Yargıtay iletişimin denetlenmesi sırasında elde edilen delillerin katalog suçlar arasında sayılmayan bir suçun soruşturma ve kovuşturmasında kullanılmasının delil değerlendirilmesi yasaklarından biri olduğunu çeşitli kararlarında istikrarlı şekilde dile getirmektedir (bkz. CGK 9/7/2020 tarihli ve E.2016/1-487, K.2020/353 sayılı kararı; 2. Ceza Dairesinin 22/11/2022 tarihli ve E.2022/11064, K.2022/19601 sayılı kararı; 6. Ceza Dairesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2021/14905, K.2022/10442 sayılı kararı; 5. Ceza Dairesinin 17/5/2022 tarihli ve E.2018/5178, K.2022/5204 sayılı kararları). Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu da yakın tarihli bir kararında, katalog suçlara girmeyen suç meselesinde anılan Yargıtay kararlarından da söz ederek hukuka aykırı delil konusuyla ilgili gerekçenin yetersizliğinden hareketle ihlal kararı vermiştir (Sani Bayar, 2021/26642, 21/11/2024). İncelediğimiz konudaki kanuna ve hukuka aykırılık, iletişimin denetlenmesine ilişkin konuda

kabul edilenden daha alt düzeyde değildir. Nitekim Yargıtay CGK ve Daireleri zaman içerisinde adli arama yapılması gerekirken önleyici arama işlemiyle delil elde edilmesine dair çok sayıda bozma kararları da vermiştir ve özel Dairenin 2024 tarihli kararında görüldüğü üzere vermektedir.

8. Diğer taraftan AYM hukuk yargılamasıyla ilgili bir bireysel başvuruda dahi kanuna aykırı elde edilen delilin hükme esas alınmasının hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal etiğine karar vermiştir: “Başvurucunun, açıkça adres belirtilmeyen arama kararının hukuka uygun olmadığı, aramanın kanunda belirtilen usule aykırı yapıldığı, aramada ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulmadığını, arama sonucunda elde edilen hukuka aykırı delillerin hükme esas alındığı, bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyetler için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Anılan nedenlerle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir. … 6100 sayılı Kanun’un “ispat hakkı” başlığını taşıyan 189. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan; “Hukuka aykırı olarak elde edilmiş olan deliller mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınamaz” hükmü ile açıkça hukuka aykırı olarak elde edilmiş delillerin ispat gücü olamayacağı kabul edilmiştir. …. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye ait olmakla birlikte, somut olayda, koruma tedbiri niteliğindeki arama kararının icrasının hukuka aykırı şekilde gerçekleştirilmesi ile elde edilen delillerin tek ve belirleyici delil olarak kullanılmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği ve aramanın icrasındaki “kanuna aykırılığın” yargılamanın bütünü yönünden adil yargılanma hakkını ihlal eder nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır. Bu sebeplerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına adil yargılanma hakkını ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.” (AYM Yaşar Yılmaz [1.B.], B. No: 2013/6183, 19/11/2014, par. 37, 44, 59).

9. Sonuç olarak incelenen başvuruda adli arama koşulları oluştuğu halde kolluk merciince yetki aşımı yapılarak yasal yol yerine şartları oluşmayan önleme araması yoluna başvurulup C. Başsavcılığının adil yargılama hakkı güvenceleri kapsamında delil elde etme yetkisi devre dışı bırakılmıştır. Başvuran duruşmada suça konu uyuşturucu maddeleri kendisinin koymadığını, başkalarınca konulmuş olabileceği iddiasını ileri sürmekle bu delilin temeliyle ilgili itirazını dile getirmiştir. Bütün bunlara rağmen verilen kararda olayda hukuka aykırı delil yönteminin kullanılmadığının ve bu yöntemle elde edilen delilin hükme esas alınmadığının, hatta başvuranın buna itiraz etmediğinin ileri sürülmesi hukuken oldukça sorunlu bir yaklaşım olmuştur. Belirtilen nedenlerle başvuranın hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin mahkûmiyete esas alınması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Yapılan bir ihbar üzerine durdurulan TIR’da gerçekleştirilen arama sonucu elde edilen uyuşturucu madde nedeniyle araç sürücüsü olan başvurucuya bu delile dayalı biçimde verilen mahkumiyet kararı ile ilgili gerçekleştirilen bireysel başvuruda başvurucu, aracının

olaydan önce dört gün süreyle köyündeki evinin önünde beklediğini, uyuşturucu maddelerin bu sırada konulmuş olabileceğini belirtmiş ve yapılan yargılamada adli arama kararı olmadan önleme araması kararına istinaden hukuka aykırı olarak elde edilen bulguların delil olarak kullanılarak hükme esas alınması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Mahkememiz çoğunluğu şikâyete konu arama kapsamında elde edilen delilin mahkûmiyete esas alınmasının -somut olayın özel koşullarında- yargılamanın bütününü hakkaniyete aykırı hâle getirmediği sonucuna ulaşmıştır (§§ 72-80).

4. Eldeki bireysel başvurudaki temel mesele başvurucunun mahkumiyetine esas alınan delilin hukuka uygun biçimde elde edilip edilmediği noktasında odaklanmaktadır. Zira başvurucu ele geçirilen delillerin açıkça hukuka aykırı olduğunu ve bu nedenle hükme esas alınmaması gerektiğini ileri sürmektedir.

5. Bu konu ile ilgili bireysel başvuru inceleme sürecinde değerlendirmede dikkate alınması gereken Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrası hükmü kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceğini öngörmektedir. Dolayısıyla burada yapılacak incelemede bireysel başvuruya konu olayda mahkumiyete esas alınan delilin kanuna uygun biçimde elde edilmiş olup olmadığı önem arz etmektedir.

6. Bireysel başvuru incelemelerinde Anayasa Mahkemesinin görevi kural olarak mahkemelerin gerçekleştirdiği yargılamalardaki delilleri değerlendirmek değildir. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru incelemelerinde mahkemelerin gerçekleştirdiği yargılamaların kişilerin bireysel başvuru kapsamındaki haklarını ihlal edip etmediği ile ilgilenmektedir.

7. Anayasa Mahkemesi kararlarında da ifade edildiği üzere bireysel başvuruya konu davadaki eylemlerin kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Dolayısıyla somut başvuruyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin rolü, derece mahkemelerince yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların hukuka uygunluğunu denetlemek değildir. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir (bkz.: Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44).

8. Bununla birlikte somut bireysel başvuruya konu olayda başvurucunun mahkumiyetine esas alınan delilin hukuka uygun biçimde elde edilip edilmemesi davanın özünü etkilemekte olup, bu durum aynı zamanda kanuna aykırı olarak elde edilmiş olan bulguların delil olarak kabul edilemeyeceğini öngören Anayasa'nın 38. maddesinin açık hükmü ile de doğrudan ilgilidir.

9. Dolayısıyla kanuni bir temeli olmadan elde edildiği veya elde ediliş yöntemi bakımından hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya derece mahkemelerince hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin yargılamada tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasının hakkaniyete uygun yargılanma hakkı bakımından sorun oluşturabileceği dikkate alınmalıdır. Zira ceza muhakemesinde delillerin elde ediliş şekli ve mahkûmiyete dayanak alınma düzeyleri, yargılamanın bütününü hakkaniyete aykırı hâle getirebilir (Orhan Kılıç, § 45).

10. Bunun içindir ki eldeki başvuruda mahkumiyete esas alınan delilin hukuka uygun bir delil niteliğinde olup olmadığının açıklığa kavuşturulması önem arz etmektedir. Hal böyle

olunca gerçekleştirilen bireysel başvuru incelemesinde bu nitelikteki delillerin elde edilme süreçlerinde kanunlarda öngörülen arama ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine bakmak ve delil elde etme süreçlerinde bu kanun hükümlerine riayet edilip edilmediğini ortaya koymak gerekmektedir.

11. Bilindiği üzere konu ile ilgili gündeme gelebilecek iki tür arama mevcuttur. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 9. maddesinde düzenlenen önleyici veya önleme araması olarak ifade edilebilecek olan arama türünde henüz bir suç şüphesi mevcut olmayıp idari kolluk yetkilileri tarafından suç işlenmesinin önlenmesi ve dolayısıyla kamu düzeninin korunması amacıyla arama gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla niteliği gereği önleme aramasında önceden alınmış bir istihbari bilgi, haber veya suç işlenmesi ihtimalini hissettiren makul bir şüphe mevcut değildir.

12. İkinci arama türü olan adli arama ise suç işlendiğine dair şüphenin varlığı durumunda devreye girmektedir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 116. ve devamı maddelerinde düzenlenen adli aramadaki amaç suç işlendiğine dair şüphenin olduğu durumlarda sanığın yakalanması veya suça ilişkin delillerin elde edilmesidir. Adli kolluk tarafından gerçekleştirilen adli arama sayesinde elde edilecek muhtemel deliller ile yargılama süreci hakkaniyete uygun biçimde sonuçlandırılabilir. Bunun içindir ki adli arama sürecinde kolluk makamlarının yargının inisiyatifi ile hareket etmesi daha sıkı kurallara tabi tutulmuştur.

13. Dosyadaki bilgilerden somut olaydaki arama öncesinde suça ilişkin ihbarda bulunulduğu görülmektedir. Bu ihbarda Diyarbakır Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından uyuşturucu madde ticareti suçunun önlenmesine yönelik yapılan çalışmalar kapsamında kimlik bilgileri bilinen muhbir tarafından uyuşturucu sevkinde kullanılan TIR’ın plakası, markası ve çekicisinin rengi belirtilmiştir. Akabinde de verilen bilgiye istinaden 23/4/2015 günü plakası belirtilen aracın Mersin'e girdiğinin kolluk görevlilerince tespit edilmesi üzerine araç, görevli polis memurları tarafından durdurulmuştur. Yine bu bağlamda TIR ve dorsesinde arama köpeği marifetiyle yapılan narkotik aramada arama köpeği olumlu tepki vermiştir.

14. Bu aşamadan sonra kolluk marifetiyle gerçekleştirilen aramada araçta iki adet çuval içinde ve dorsede gri renkli çadıra sarılı vaziyetteki çuval içinde olmak üzere toplam daralı ağırlığı 106 kilo 940 gram olan kubar esrar maddesi ele geçirilmiş ve kollukça tutulan tutanak, başvurucu tarafından imzalanmıştır. Bunun üzerine aynı gün Cumhuriyet savcısı ile yapılan görüşme ve alınan emirler dahilinde Cumhuriyet savcısı tarafından ele geçirilen esrara el konulması talimatı verilmiştir.

15. Görüldüğü gibi olayda somut suç şüphesi önceden yapılan ihbarla birlikte ortaya çıkmıştır. Buna rağmen bu olaya ilişkin aramanın önleme araması niteliğinde yapılmış olması esasında arama ile ilgili mevzuat ve buna dayalı biçimde gerçekleşen uygulama boyutu ile açıkça hukuka aykırıdır.

16. Zira, suç şüphesi bağlamında, henüz arama işlemi gerçekleşmeden önceki aşamalar olarak hem yapılan ihbarda TIR’ın plakası, markası ve çekicisinin rengi belirtilmiş hem de aracın durdurulması üzerine yapılan aramada narkotik köpeği araçta uyuşturucu olduğuna dair tepki vermiştir. Bu itibarla somut olayda açıkça suç şüphesine dayalı bir arama gerçekleştirilmesi gerektiği noktasında hiçbir kuşku bulunmamaktadır.

17. Hal böyle iken alınan önleme araması kararına binaen önleme araması hükümlerine

dayalı biçimde gerçekleştirilen aramada idari kolluk marifeti ile delil elde edilmiş olup, akabinde bu deliller savcılığa teslim edilmiş ve yargılamada bu delil kullanılarak başvurucu mahkum edilmiştir.

18. Suç şüphesine dayalı biçimde gerçekleştirilen bir arama olduğu açık olan somut olayda savcının inisiyatifi olmaksızın ve gecikmesinde sakınca bulunan bir hal de bulunmamasına rağmen kolluk görevlilerince gerçekleştirilen aramada elde edilen delile dayalı biçimde mahkumiyet hükmüne ulaşılması bireysel başvuru incelemesinde Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrası bağlamında özel olarak değerlendirilmelidir.

19. Yukarıda kısaca ortaya konulmaya çalışılan mevzuat gereği somut olayda adli arama yapılması gerekmekte olup adli arama kararı olmaksızın delilin elde edilmesi durumunda burada kanuna aykırı biçimde elde edilmiş bir delil olduğu aşikardır. Bu nedenle de Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrası gereğince bu biçimdeki bir delilin gerçekleştirilen ceza yargılamasında kullanılabilmesi mümkün değildir.

20. Bununla birlikte somut olayla ilgili bireysel başvuru incelemesinde hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlaline karar verebilmek için yapılacak değerlendirmede başvurucunun mahkumiyetinde başka bir delile dayanılıp dayanılmadığının tespiti de önem arz etmektedir. Dosyadaki verilere bakıldığında başvurucunun uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan mahkumiyetindeki tek delil önleme araması sonucu elde edilen bahse konu delildir.

21. Kişinin mahkumiyetine dayanak olan tek delil kanuna aykırı biçimde elde edilen delil olduğu içindir ki bireysel başvuru incelemesi kapsamında, Mahkememiz çoğunluk kararında yapıldığı şekilde başvurucuya "delilin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmasına karşı çıkma fırsatı verildiği, bu konuda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gözetildiği, savunmanın menfaatinin korunması için yeterli güvenceler"in sağlanıp sağlanmadığına (bkz.: § 79) ilişkin testleri uygulamaya gerek olmadığı kanaatindeyim.

22. Zira burada adil yargılanma güvencelerinin sağlanması durumunda dahi mahkumiyete ulaşma noktasında kullanılan delil Anayasa'nın 38. maddesinde açıkça ifade edildiği üzere hukuka aykırı biçimde elde edilen delildir.

23. Anayasa'nın 38. maddesindeki açık hüküm karşısında bu tek delile dayalı verilen mahkumiyet hükmünün bireysel başvuru incelemesinde adil yargılanma hakkı bağlamında daha net biçimde değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Zira uyuşturucu madde ticareti suçundan gerçekleştirilen yargılamada hukuka aykırı biçimde elde edilmiş olan delilin tek delil olarak kullanılması bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemektedir (Hukuka aykırı elde edilen delilin ceza yargılamasında belirleyici delil olarak kullanılmasının ihlale sebebiyet vermesi ile ilgili bir bireysel başvuru karar örneği için bkz.: Orhan Kılıç, § 55).

24. Bu yönü ile çoğunluk kararı hukuken sorunludur. Zira çoğunluk kararındaki yaklaşıma göre mahkumiyete esas alınan delil kanuna aykırı biçimde elde edilmiş ve tek delil olsa bile bu durumda kişiye yargılama sürecinde etkili itiraz ve çelişme imkanı sağlandığında gerçekleştirilen yargılama hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal etmeyecektir.

25. Kanaatimizce kanuna aykırı biçimde elde edilmiş bir delil olduğu ve bu delilin mahkumiyete ulaşmada tek delil olduğu açık olmasına rağmen somut olayda yine de bu delile dayalı biçimde gerçekleştirilen yargılamanın bütününün hakkaniyete aykırı hâle gelmediğini söyleyebilmek mümkün gözükmemektedir.

26. Zira çoğunluk kararındaki yaklaşım, kanuna aykırı biçimde elde edilen delilin yargılamada delil olarak kabul edilemeyeceğini öngören önemli bir anayasal güvenceyi devre dışı bırakarak tamamen anlamsızlaştırmaktadır. Oysa gerçekleştirilen bireysel başvuru incelemesinde Anayasa Mahkemesi konumuz bağlamında adil yargılanma hakkı ile ilgili olarak Anayasa'da yer alan güvenceleri dikkate almak zorundadır. Anayasa'da mutlak bir güvence olarak kanuna aykırı elde edilen delilin yargılamada delil olarak kabul edilemeyeceği öngörülmüş olmasına ve yargılamada bu nitelikteki bir delil tek delil olarak kullanılmasına rağmen Mahkememiz çoğunluğunun burada hakkaniyete uygun yargılanma hakkında bir sorun görmemesini bireysel başvurunun getiriliş amacı ile de bağdaştırmak mümkün değildir.

27. Zira Anayasa'nın 148. maddesinde açıkça "Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir." hükmüne yer verilmiş olmasına rağmen eldeki başvuruda Mahkememiz çoğunluğu adil yargılanma hakkı bağlamında Anayasa'nın 38/6. maddesinde yer verilen "Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez." şeklindeki temel bir anayasal güvenceyi tamamen göz ardı etmiştir.

28. Esasında Mahkememiz çoğunluğunun hukuka aykırı biçimde elde edilmiş delilin başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal etmediği şeklindeki yaklaşımı, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulardaki anayasal hak ihlali ile ilgili incelemelerini, hukuka aykırı biçimde elde edilen delile dayalı gerçekleştirilen ceza yargılamalarındaki Yargıtay yaklaşımından daha güvencesiz bir düzeye de düşürebilmektedir.

29. Zira her ne kadar eldeki bireysel başvuruya konu mahkumiyette farklı bir yaklaşımla hareket etmişse de verdiği bazı kararlarında Yargıtay ilgili dairesi kanuna aykırı elde edilen delillerin varlığını tespit ederek bu nitelikteki delillerin yargılamada kullanılamayacağını kabul etmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirdiği temyiz denetiminde Yargıtay 10. Ceza Dairesi, uyuşturucu maddenin ele geçirilmesinden önce sanıkla ilgili olarak suç şüphesinin ve emarelerinin ortaya çıktığı ve bu durumda görevlilerce 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili maddeleri ile 2559 sayılı Polis Vazife ve Sâlâhiyet Kanunu'nun Ek 6. maddesi uyarınca derhal Cumhuriyet savcısına olayın haber verilip emri doğrultusunda soruşturma işlemlerine devam edilmesi ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 116. ve 119. maddeleri uyarınca Cumhuriyet savcısının yazılı arama emri veya Sulh Ceza Hakiminden alınacak adli arama kararı uyarınca arama yapılması gerektiği halde usulüne uygun yazılı emir ya da adli arama kararı almadan, delil elde etmek amacıyla yapılan aramanın açıkça hukuka aykırı olduğunu ve bu arama sonucunda elde edilen delilin hükme esas alınamayacağını belirttiği kararlara rastlamak mümkündür (Bu doğrultuda örnek bazı Yargıtay kararları için bkz.: Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2024/6754 E.,2024/25946 K.; 2024/4593 E.,2024/24860 K.; 2023/13679 E.,2023/11792 K.; 2023/14721 E.,2024/15754 K.).

30. Dolayısıyla, ifade etmek gerekir ki kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceği şeklindeki Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan açık güvenceye rağmen Mahkememiz çoğunluğunun hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin mahkûmiyete esas alınmasında sorun görmemesi bireysel başvuru incelemelerinde Anayasa Mahkemesinin özgürlüklerin güvencesi olma şeklindeki işlevi ile de bağdaşmamaktadır.

31. Yukarıda sıralanan gerekçelerle somut bireysel başvuruda başvurucunun Anayasa'nın

36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle Mahkememiz çoğunluğunun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

HÜLYA ŞİMŞEK

B. No: 2022/18821 | Karar tarihi: 20.03.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/18821

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

HÜLYA ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/18821)

Karar Tarihi: 20/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 22/9/2025 - 33025

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Hülya ŞİMŞEK

Vekili : Av. Veysel Berk BORA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, toplu iş sözleşmesinden yararlandırılmama nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/2/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. İkinci Bölüm tarafından başvurunun Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucunun mensubu olduğu, 1958 yılında kurulan Türkiye Maden İşçileri Sendikası (Türkiye MADEN-İŞ/Sendika) madencilik ve taş ocakları iş kolunda kamu sektörü ve özel sektör olmak üzere birçok işyerinde örgütlüdür. Sendika, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonuna bağlıdır.

7. Başvurucu 8/2/2000-22/10/2014 tarihleri arasında davalı işyerinde muhasebe şefi olarak çalışmıştır. Türkiye Maden-İş, davalı işyerinde yetkili sendikadır ve başvurucunun çalıştığı dönemlerde iki üç yıllık periyotlarla işyeri ile Sendika arasında toplu iş sözleşmesi (TİS) imzalanmıştır.

8. Başvurucu; işyerinde aralarında kendisinin de olduğu geniş bir kesimin beyaz yakalı çalışan olması nedeniyle kapsam dışı kabul edilerek TİS dışında bırakıldığını, başlangıçta sendikalı işçilere verilen zammın aynen kapsam dışı kalanlara da uyguladığını, bu uygulamanın uzun zaman devam ettiğini ancak zaman geçtikçe şirketin H. Grup diye bir gruptan rapor alarak bu uygulamayı terk ettiğini ve 2007 yılından itibaren enflasyon artışı verilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, TİS'ten kaynaklı alacaklar ve diğer işçilik alacaklarının tahsili talebiyle dava açmıştır.

9. Yargılamayı yapan Çayeli Asliye Hukuk Mahkemesi (iş mahkemesi sıfatıyla) 29/3/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...dosya kapsamı incelendiğinde davacının 1/6/2006 tarihinden itibaren Toplu İş Sözleşmelerinin dışında kalan kapsam dışı personel olduğu açıktır. Yerleşik Yargıtay içtihatları uyarınca; toplu iş sözleşmesi üyesi işçilere zam yapılması, kapsam dışı kalan personellere zam yapılmaması işverenin eşit işlem borcuna aykırılık teşkil etmemektedir."

10. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi 11/12/2018 tarihinde kararın kaldırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...davacı, Toplu İş Sözleşmesi kapsamında olan bir işçi olmadığından, eşit işlem borcu gereği Toplu İş Sözleşmesi kapsamında olmadığı halde kök ücret uygulamasından yararlandırılan işçi bulunup bulunmadığı belirlenerek bu şekilde bir işçi olmadığının tespiti halinde kök ücret alacağı ve ücrete bağlı fark alacak taleplerinin reddine karar verilmesi, şayet objektif neden bulunmadığı halde kapsam dışı olup da artıştan faydalanan işçi bulunduğunun tespiti halinde davacının davasının kabulüne karar verilmesi gerektiği ortadadır."

11. Kararın kaldırılması üzerine tekrar yargılama yapan Çayeli Asliye Hukuk Mahkemesi (iş mahkemesi sıfatıyla) 29/4/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...dosya ekinde yer alan toplu iş sözleşmesinde yer alan zam oranlarının tespit edilerek, emsal nitelikteki kapsam dışı işçilerin bordroları ile karşılaştırıldığı ve toplu iş sözleşmesinde belirlenen zam oranlarının kapsam dışı personellerin hiç birine uygulanmadığının tespit edildiği, yine 2007-2014 yılları arasında akdedilen toplu iş sözleşmelerinde zam oranlarının altı aylık dönemler halinde belirtildiği, bir kısım zam

oranlarının rakamsal olarak belirlenmiş olduğu, bir kısmın ise TÜİK TÜFE değişim oranlarının esas alınarak belirlendiğinin ifade edildiği, zam oranlarının rapor muhteviyatındaki tablo da belirtildiği, mezkur yönleri sebebiyle raporun denetime elverişli olduğu değerlendirilerek eşit davranma borcuna aykırılık iddiasının ispat edilemediği ve davacının toplu iş sözleşmesi farkından doğan fark ücret alacağı taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği..."

12. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi 14/12/2021 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

13. Karar, başvurucuya 1/2/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, yasal süresi içinde 23/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

14. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun "Toplu iş sözleşmesi ve çerçeve sözleşmenin içeriği" başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Toplu iş sözleşmesi, iş sözleşmesinin yapılması, içeriği ve sona ermesine ilişkin hükümleri içerir,

(2) Toplu iş sözleşmesi, tarafların karşılıklı hak ve borçları ile sözleşmenin uygulanması ve denetimini ve uyuşmazlıkların çözümü için başvurulacak yolları düzenleyen hükümleri de içerebilir."

15. 6356 sayılı Kanun'un "Toplu iş sözleşmesinden yararlanma" başlıklı 39. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Toplu iş sözleşmesinden taraf işçi sendikasının üyeleri yararlanır.

...

7) Bu Kanun anlamında işveren vekilleri ile toplu iş sözleşmesi görüşmelerine işvereni temsilen katılanlar, toplu iş sözleşmesinden yararlanamaz."

2. Yargıtay İçtihadı

16. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin beyaz yakalı olduğu gerekçesiyle kapsam dışı bırakılarak TİS'ten yararlanamama konusundaki 9/9/2024 tarihli ve E.2023/7508, K.2023/6118 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...4857 sayılı İş Kanunu'nda (4857 sayılı Kanun) kapsam dışı personel kavramına ve tanımına yer verilmemiştir. Aynı şekilde genel kanun niteliğinde olan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda da kapsam dışı personelle ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 3 üncü maddesinin (a) bendinde, teşebbüs ve bağlı ortaklıklarda hizmetlerin memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler eliyle yürütüleceği açıklanmış, kapsam dışı personel statüsüne yer verilmemiştir. Konuyla ilgili tek normatif hüküm, özelleştirme kapsamına alınan kamu iktisadi teşebbüslerinde kapsam dışı statüde çalışanların nâkle tabi olduğu yönündeki düzenlemedir.

Uyuşmazlık Mahkemesinin 22.01.1996 tarihli ve 1995/1 Esas, 1996/1 Karar sayılı ilke

kararında kapsam dışı personelin normatif dayanaktan yoksun olduğuna değinildikten sonra kapsam dışı personelin, toplu iş sözleşmesinin kapsamı dışında kalan işçiler olduğu belirtilmiştir. Gerçekten kapsam dışı personel 4857 sayılı Kanun'a tâbi işçi statüsündedir. Uygulamada genellikle işyerinde yönetici konumunda oldukları için toplu iş sözleşmesinin uygulanma alanı dışında bırakılan personel, kapsam dışı personel olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada toplu iş sözleşmesi hükümlerinden yararlanamama dışında, 4857 sayılı Kanun'un hükümlerinin uygulanması noktasında kapsam dışı personel ile sendika üyesi işçiler arasında bir fark bulunmamaktadır.Somut uyuşmazlıkta; davacı, davalı işyerinde uygulanmakta olan toplu iş sözleşmesinden sendika üyesi olmasına rağmen yararlandırılmadığını iddia ederek talepte bulunmuş, davalı ise davacının kapsam dışı personel olduğundan toplu iş sözleşmesinden faydalanamayacağını savunmuştur. O hâlde eldeki uyuşmazlığın esasını, toplu iş sözleşmelerinin ilgili düzenlemeleri ile kapsam dışı bırakılan beyaz yakalı çalışanlar arasında davacının olup olmadığının tespiti oluşturmaktadır. Davacının, davalı işyerinde sevkiyat planlama uzmanı olarak çalıştığı uyuşmazlık dışıdır. Bu durumda sevkiyat planlama uzmanının beyaz yakalı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin irdelenmesi gerekir. İlk Derece ve Bölge Adliye Mahkemelerince yasal düzenlemelerde beyaz yaka ve mavi yaka çalışan işçi ayrımı ile ilgili bir düzenleme bulunmayıp uygulamada yer bulan kavramların kapsamlarının ise daha çok beden gücü ile çalışanların mavi yakalı, ofis çalışması ve fikri çalışma (büro, idari ve yönetim kadrolarında) alanında çalışanların ise beyaz yakalı grup altında çalıştığı kabul edilip bu kabule göre sevkiyat planlama uzmanı olarak çalışan davacının beyaz yakalı çalışan kapsamında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ne var ki varılan bu sonuç, 'beyaz yakalı çalışanlar' şeklindeki ifadenin geniş bir şekilde yorumlanarak salt beden gücüne göre çalışma kriteri ile bazı işçi gruplarının anayasal düzeyde tüm işçilere tanınan ve güvence altına alınmış olan toplu iş sözleşmesi hakkından geri bırakılabilmelerine sebebiyet verebileceğinden, yerinde olmayacaktır. Bu nedenle, davacının salt beden gücü ile çalışmamasından hareketle beyaz yakalı çalışan kabul edilmesi yeterli bir kriter değildir. Davalı işverenlik nezdinde sevkiyat planlama uzmanı unvanı ile çalışan davacının yaptığı iş ve buna bağlı olarak görev ve sorumlulukları, aldığı ücret, işyeri organizasyonu içerisinde yönetici kabul edilebilecek bir pozisyonun olup olmadığı hususlarının irdelenerek sonucuna göre bir değerlendirme yapılması gereklidir. Açıklanan nedenlerle eksik inceleme ve yanılgılı değerlendirmeyle yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Sözleşmeler

17. 10/12/1948 tarihinde kabul edilen Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 20:

(1)Herkes, barış içinde toplanma ve örgütlenme hakkına sahiptir.

...

Madde 23:

(4)Herkesin, çıkarını korumak için sendika kurma ya da sendikaya üye olma hakkı vardır."

18. Türkiye tarafından 15/8/2000 tarihinde imzalanan ve 11/8/2003 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 16/12/1966 tarihli BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası

Sözleşme'nin 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler aşağıdaki hakları güvence altına almakla yükümlüdürler:

(a) Herkesin, ekonomik ve sosyal çıkarlarını geliştirmesi ve koruması için sendika kurma ve yalnızca ilgili örgütün kurallarına bağlı olarak dilediği sendikaya girme hakkı. Bu hakkın kullanılmasına, yasalarda belirtilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ve kamu düzeni menfaati ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka bir sınırlama getirilemez;

...

(c) Sendikaların, yasalarda belirtilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ve kamu düzeni menfaati ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka bir sınırlama olmaksızın özgürce faaliyette bulunma hakkı;

2. Bu madde, sözü edilen hakların, silahlı kuvvetler, polis ya da devlet yönetiminin mensupları tarafından kullanılmasına yasal kısıtlamalar getirilmesine engel olmaz.

3. Bu maddenin hiçbir hükmü, Sendika Özgürlüğü ve Sendika Hakkının Korunmasına İlişkin 1948 tarihli Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesi’ne Taraf Devletlere, Sözleşme’de öngörülen güvenceleri haleldar edici yasal tedbirler alma ya da yasaları bu güvenceleri ihlal edici şekilde uygulama yetkisi vermez."

19. Türkiye bakımından 23/12/2003 tarihinde yürürlüğe giren 16/12/1966 tarihli BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 22. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Herkes başkalarıyla bir araya gelerek örgütlenme özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak, kendi menfaatlerini korumak için sendika kurma ve sendikaya katılma hakkını da içerir.

Bu hakkın kullanılmasına ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin, kamu düzeninin (ordre public), genel sağlık veya ahlâkın, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuken öngörülmüş ve demokratik bir toplumda gerekli olan sınırlamaların dışında başka hiç bir sınırlama konamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler ve polis teşkilatı mensuplarının bu hakkı kullanmaları üzerine hukuki kısıtlamalar konulmasını engellemez"

20. Türkiye yönünden 24/12/1989 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Konseyinin 18/10/1961 tarihli ve ETS No. 35 sayılı Avrupa Sosyal Şartı’nın ilgili maddeleri şöyledir:

" Bölüm 1:

Âkit Taraflar, ulusal ve uluslararası nitelikteki tüm uygun yollarla aşağıdaki hak ve ilkelerin etkili bir biçimde gerçekleşebileceği koşullara ulaşmayı politikalarının amacı sayarlar:

5- Tüm çalışanlar ve işverenler, ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak amacıyla ulusal ve uluslararası kuruluşlar düzeyinde örgütlenme özgürlüğüne sahiptir.

6- Tüm çalışanlar ve işverenler, toplu pazarlık hakkına sahiptir.

Bölüm 2:

Âkit Taraflar kendilerini, III. Bölümde belirtildiği gibi, aşağıdaki madde ve fıkralarda yer alan yükümlülüklerle bağlı saymayı; taahhüt ederler.

...

Madde 5:

Örgütlenme hakkı :

Âkit Taraflar, çalışanların ve işverenlerin ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak için yerel, ulusal ve uluslararası örgütler kurma ve bu örgütlere üye olma özgürlüğünü sağlamak veya desteklemek amacıyla ulusal yasanın bu özgürlüğü zedelemesini veya zedeleyici biçimde uygulanmasını önlemeyi; taahhüt ederler.

Bu maddede öngörülen güvencelerin, güvenlik güçleri bakımından hangi ölçüde uygulanacağı ulusal yasalarla ya da yönetmeliklerle belirlenir. Bu güvencelerin silahlı kuvvetler mensuplarına uygulanmasına ilişkin ilke ile bu kesime hangi düzeyde uygulanacağı, yine ulusal yasalar ya da yönetmeliklerle saptanır.

Madde 6:

Toplu pazarlık hakkı :

Âkit Taraflar, toplu pazarlık hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

1- Çalışanlar ve işverenler arasındaki ortak görüşmeleri teşvik etmeyi;

2- Gerekli ve uygun olduğu durumlarda, toplu sözleşme yoluyla ücretlerin ve iş koşullarının düzenlenmesi amacıyla işverenlerin ya da işveren örgütlerinin çalışanların örgütleriyle isteğe bağlı görüşmelerini sağlayacak yolları teşvik etmeyi;

3- İş uyuşmazlıklarının çözümü için uygun uzlaştırma ve isteğe bağlı hakemlik sisteminin kurulmasını ve işletilmesini teşvik etmeyi; taahhüt eder ve

4- Menfaat uyuşmazlığı durumunda çalışanların ve işverenlerin, daha önce yapılan toplu sözleşmelerden doğabilecek yükümlülüklere bağlı olmak koşuluyla grev hakkı dahil, toplu eylem hakkını tanır.

Madde 22:Çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkı:

Âkit Taraflar, çalışanların işletmede çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama uyarınca çalışanların ya da temsilcilerinin;

a- çalışma koşullarının, işin örgütlenmesinin ve çalışma ortamının düzenlenmesi ve iyileştirilmesine ... katılma olanağı veren önlemler almayı ya da bunları özendirmeyi taahhüt ederler.

...

Değiştirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın Eki

Madde 21 ve 22:

2- 'Ulusal mevzuat ve uygulama' terimi, duruma göre, yasaların ve yönetmeliklerin yanı sıra toplu iş sözleşmelerini, işverenler ve çalışanların temsilcileri arasındaki diğer anlaşmaları,

gelenekleri ve ilgili yargı kararlarını kapsar.

..."

21. Türkiye yönünden 14/8/1951 tarihinde yürürlüğe giren Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 98 No.lu Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Sözleşmesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 1: İşçiler çalışma hususunda sendika hürriyetine halel getirmeye matuf her türlü fark gözetici harekete karşı tam bir himayeden faydalanacaktır.

Böyle bir himaye bilhassa,

Bir işçinin çalıştırılmasını, bir sendikaya girmemesi veya bir sendikadan çıkması şartına tabi kılmak;

Bir sendikaya üye olması yahut çalışma saatleri dışında veya işverenin muvafakatı ile çalışma saatlerinde sendika faaliyetlerine iştirak etmesinden dolayı bir işçiyi işinden çıkarmak veya başka suretle onu izrar etmek; maksatları güden hareketlere mütaallik hususlarda uygulanacaktır.

Madde 2: İşçi ve işveren teşekkülleri, gerek doğrudan doğruya, gerek mümessilleri veya üyeleri vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşları, işleyişleri ve idarelerini müdahalede bulunmalarına karşı gerekli surette himaye edileceklerdir.

Bilhassa işçi teşekküllerini bir işverenin veya bir işveren teşekkülünün kontrolüne tabi kılmaya, bir işverenin veya bir işveren teşekkülünün kendi nüfuzu altına alınmış işçi teşekkülleri ihdasını tahrik etmeye veya işçi teşekküllerinin mali yollarla veya başka bir şekilde desteklemeye matuf tedbirler, bu maddedeki manası ile müdahale hareketlerinden sayılır.

Madde 4: Çalışma şartlarını kollektif mukavelelerle tanzim etmek üzere işverenler veya işveren teşekkülleriyle işçi teşekkülleri arasında ihtiyari müzakere usulünden faydalanılmasını ve bu usülün tam bir surette geliştirilmesini teşvik etmek ve gerçekleştirmek için lüzumu halinde milli şartlara uygun tedbirler alınacaktır."

22. Türkiye yönünden 12/7/1993 tarihinde yürürlüğe giren ILO 87 No.lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 2:

Çalışanlar ve işverenler herhangi bir ayırım yapılmaksızın önceden izin almadan istedikleri kuruluşları kurmak ve yalnız bu kuruluşların tüzüklerine uymak koşulu ile bunlara üye olmak hakkına sahiptirler.

Madde 3:

Çalışanların ve işverenlerin örgütleri tüzük ve iç yönetmeliklerini düzenlemek, temsilcilerini serbestçe seçmek, yönetim ve etkinliklerini düzenlemek ve iş programlarını belirlemek hakkına sahiptirler.

Kamu makamları bu hakkı sınırlayacak veya bu hakkın yasaya uygun şekilde kullanılmasına engel olacak nitelikte her türlü müdahaleden sakınmalıdırlar.

Madde 4:

Çalışanların ve işverenlerin örgütleri yönetsel yoldan feshedilme veya faaliyetten menedilmeye tabi tutulamazlar.

Madde 5:

Çalışanların ve işverenlerin örgütler, federasyon ve konfederasyon kurma ve bunlara üye olma ve her örgüt, federasyon veya konfederasyon, uluslararası çalışanlar ve işverenler örgütlerine katılma haklarına sahiptirler.

...

Madde 10:

Bu sözleşmede örgüt terimi, çalışanların veya işverenlerin çıkarlarına hizmet ve bu çıkarları savunma amacını güden çalışanların ve işverenlerin her türlü kuruluşunu ifade eder.

Madde 11:

Hakkında bu sözleşmenin yürürlükte bulunduğu Uluslararası Çalışma Örgütünün her üyesi, çalışanların ve işverenlerin örgütleme hakkını serbestçe kullanmalarını sağlamak amcıyla gerekli ve uygun bütün önlemleri almakla yükümlüdür."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 11. maddesi şöyledir:

"1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir."

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki sendika özgürlüğünün temel alanı iki yol gösterici ilke ile karakterize edilmektedir. AİHM, ilk olarak -takdir marjı dâhilinde- ilgili devlet tarafından sendika özgürlüğünü korumak için alınan tedbirlerin bütününü dikkate alacağını belirtmiştir. AİHM ikinci olarak sendika özgürlüğünün temel unsurları üzerinde bu özgürlüğün özünden yoksun bırakılacağı kısıtlamaların kabul edilmeyeceğini vurgulamıştır (Demir ve Baykara/Türkiye [BD], B. No: 34503/97, 12/11/2008, § 144).

25. AİHM, Sözleşme'nin 11. maddesinin hiçbir meslek grubunu bu maddenin kapsamı dışında bırakmadığını ancak taraf devletlerin bazı çalışanlarına yasal kısıtlamalar koyma hakkına sahip olduğunu vurgulamıştır (Sındıcatul "păstorul Cel Bun"/ Romanya [BD], B. No: 2330/09, 9/7/2013). Dolayısıyla 11. madde istihdam ilişkisindeki herkes için geçerlidir.

26. AİHM'e göre bir sendikaya katılma hakkının özü, çalışanların sendikadan işverenlerin karşısında kendilerini temsil etmesini veya çıkarlarını desteklemesi için harekete geçmesini isteme konusunda özgür olmalarıdır. Sendika üyelerinin kendilerini temsil etmek için sendikalardan yararlanmalarının engellenmemesini veya sınırlandırılmamasını sağlamak devletin görevidir (Wilson, Gazeteciler Ulusal Birliği ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 30668/96, 30671/96, 30678/96, 2/7/2002, § 46).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 20/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu; 6356 sayılı Kanun'un 39. maddesindeki açık düzenlemeye rağmen kanuna aykırı şekilde kapsam dışı personel olarak nitelendirilerek TİS'ten faydalandırılmadığını, işverenin kimi personeli bu haklardan yararlandırdığını ve bu hususlar gözetilmeksizin derece mahkemeleri tarafından ret kararı verildiğini belirterek adil yargılanma hakkı, eşitlik ilkesi ve sendika hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde; başvurucunun sendika hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken yargılama makamları kararlarının yeterli gerekçeyi içerip içermediği, verilen kararlardaki tespit ve sonuçların kanunun uygulanması niteliğinde olup olmadığı ve açık bir keyfîlik içerip içermediği ve bu bağlamda sendika hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

30. Anayasa'nın “Sendika kurma hakkı” başlıklı 51. maddesinin ilk üç fıkrası şöyledir:

“Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir”

31. Anayasa'nın “Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı” başlıklı 53. maddesinin ilk iki fıkrası şöyledir:

"İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.

Toplu iş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir."

32. Başvurucu, kapsam dışı personel olarak nitelendirilmesi nedeniyle TİS'ten faydalanamamıştır. Anayasa'nın 51. maddesinde çalışanlar ve işverenlerin üyelerinin çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için sendika kurma hakkı olduğu düzenlenmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 27; Birleşik Metal İşçileri Sendikası, B. No: 2015/14862, 9/5/2018, § 21). Öte yandan Anayasa'nın 53. maddesinde işçi ve işverenlerin karşılıklı olarak ekonomik, sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla TİS akdetme hakkına sahip oldukları belirlenmiştir. O hâlde mesele, Anayasa'nın 53. maddesi ışığında ve Anayasa'nın 51. maddesi kapsamında ele alınmalıdır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Somut olayda özel bir şirkette çalışan başvurucu, TİS'ten haksız biçimde yararlandırılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun TİS'ten yararlanamaması işveren ile başvurucu arasındaki bir uyuşmazlık olup bu duruma devletin herhangi bir müdahalesi söz konusu değildir. Dolayısıyla somut olaydaki başvurunun Anayasa'nın 51. maddesiyle devlete yüklenen pozitif yükümlülükler kapsamında incelenmesi gerekir (Abbas Akçay ve diğerleri, B. No: 2015/2790, 23/5/2018, § 32).

a. Genel İlkeler

35. Anayasa'nın 51. maddesinde yer alan “çalışanlar... üyelerinin menfaatlerini korumak için” ibaresi üyelerin mesleki menfaatlerini korumak için gerçekleştirecekleri sendikal faaliyetlerinin Anayasa tarafından korunduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Kristal-İş Sendikası, § 54). Dolayısıyla sendika hakkı, mensuplarının menfaatlerini korumak üzere yapılan sendikal faaliyetlere izin verilmesini de gerektirir (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 31).

36. Anayasa'nın 51. maddesinde düzenlenen sendika hakkı, bu hakka yönelik olarak kamu gücü tarafından gerçekleştirilen müdahalelerin yanı sıra üyesi oldukları sendikalarca veya kimi durumlarda özel hukuk kişilerince yapılan müdahalelere karşı da anayasal koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla sendika hakkı devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanı sıra üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı ilgiliye koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir (Anıl Pınar ve Ömer Bilge, B. No: 2014/15627, 5/10/2017, § 36; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, § 52; Barış Adıgüzel, B. No: 2016/15802, 8/9/2021, § 29).

37. Sendika hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler, devletin koruyucu ve düzeltici önlemler almasını gerektirebilir. Sendika hakkının korunması pozitif yükümlülüğü devlete, üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin çalışanların sendikaya üye olma ve sendikal faaliyette bulunma haklarını kullanmayı engelleyici davranışlarından kaçınmasına yönelik ve sırf bu haklarından yararlandıkları gerekçesiyle yaptırıma tabi tutulmalarını, ayrımcılığa maruz kalmalarını önleyici tedbirler alma ödevi yüklemektedir. Bu çerçevede alınacak tedbirler üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin çalışanların sendika hakkına müdahalede bulunmaları bakımından caydırıcı nitelik taşımalıdır. Öte yandan üçüncü kişiler tarafından sendika hakkına müdahale edilmesi durumunda müdahaleye karşı itirazların öne sürülebileceği ve müdahalenin sonuçlarının giderilmesi açısından gerçek ve etkili koruma temin edecek hukuksal mekanizmaların oluşturulması gerekiyorsa tazminat ve benzeri giderimler için dava açma imkânının getirilmesi devletin pozitif yükümlülüklerindendir (Barış Adıgüzel, § 30; Anıl Pınar ve Ömer Bilge, § 37).

38. Mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Derece mahkemelerinin olayın şartlarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda olduğu tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa’ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa’nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla Anayasa

Mahkemesi, derece mahkemelerinin yerini almamakta; kamusal makamların süreç içindeki tutumlarını sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13531, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, § 57).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Anayasa’nın 53. maddesi uyarınca ekonomik ve sosyal durum ile çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla işçiler ve işverenler TİS yapma hakkına sahiptir. Anılan hak, doğası gereği toplu olarak kullanabilecek olması nedeniyle işçiler tarafından sendikalar vasıtasıyla kullanılabilir (AYM, E.2020/57, K.2020/83, 30/12/2020). Dolayısıyla anılan maddenin birinci fıkrasına göre bütün işçilerin ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla TİS yapma hakkı bulunmaktadır. TİS yapma hakkı sadece şeklî anlamda bir sözleşme yapma hakkını değil şüphesiz bu sözleşmeden yararlanma hakkını da kapsar. Başka bir ifadeyle hükümlerinin pratikte anlam ifade etmediği bir TİS yapma hakkından bahsedilemez. Buna göre işçilerin kısmen veya tamamen TİS yapamamasına yol açan uygulama veya yorumlar Anayasa'nın anılan hükmüne aykırılık teşkil edecektir. Diğer bir deyişle Anayasa'nın anılan hükmü işçilerin bir kısmının TİS kapsamı dışında bırakılmasına izin vermemektedir.

40. Nitekim kanun koyucu da 6356 sayılı Kanun'da işveren vekilleri ile TİS görüşmelerine işvereni temsilen katılanlar hariç tüm işçilerin TİS'ten yararlanma hakkı olduğunu açıkça düzenlemiştir. Öte yandan Yargıtay da TİS'ten yararlandırılma bakımından beyaz yakalı-mavi yakalı işçi ayrımının normatif bir dayanağının olmadığını tespit etmiştir. Anılan karara göre "...'beyaz yakalı çalışanlar' şeklindeki ifadenin geniş bir şekilde yorumlanarak salt beden gücüne göre çalışma kriteri ile bazı işçi gruplarının anayasal düzeyde tüm işçilere tanınan ve güvence altına alınmış olan toplu iş sözleşmesi hakkından geri bırakılabilmelerine sebebiyet verebileceğinden, yerinde olmayacaktır." (bkz. § 16).

41. Yargıtay uygulamada ofis işlerinde çalışanların beyaz yaka, beden gücüne dayalı çalışanların ise mavi yaka olarak nitelendirildiğinin altını çizmiştir. Bununla birlikte Yargıtay kararında yapılan iş ve buna bağlı olarak görev ve sorumluluklar, alınan ücret, işyeri organizasyonu içinde yönetici kabul edilebilecek bir pozisyonun olup olmadığı hususlarında bir incelemenin gerekli olduğu belirtilse de TİS'ten yararlanma konusunda belirleyici ölçütün işveren vekili sıfatı taşıyıp taşımama ya da işvereni temsilen TİS görüşmelerine katılıp katılmama olduğu net şekilde ifade edilmemiştir. Oysa hem anayasal olarak hem de 6356 sayılı Kanun'a göre işveren adına hareket eden, diğer bir deyişle işveren vekili sıfatı taşıyan ya da işvereni temsilen TİS görüşmelerine katılanlar haricinde hangi ölçüt kabul edilirse edilsin beyaz yakalı işçilerin TİS'ten yararlandırılmamaları sendika hakkına aykırılık teşkil edecektir.

42. Somut olayda başvurucunun beyaz yakalı çalışan olarak TİS kapsamı dışında tutulduğu görülmüştür. Ancak mahkemelerce TİS tarafı konumundaki sendikanın üyesi olan başvurucunun işveren adına veya işveren vekili sıfatıyla hareket edip etmediği ortaya konulmamıştır. Diğer bir ifadeyle anayasal bir hak olan TİS'ten yararlanma hakkından başvurucunun mahrum bırakılmasının anılan Anayasa ve kanun hükümleri karşısında ne şekilde hukuka uygun olduğu izah edilememiştir. Oysa Anayasa'nın 53. maddesi kapsamında tüm işçilerin TİS yapma hakkı olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla anayasal bir hak olan

TİS'ten yararlanamama gibi ciddi bir sonuç doğuran hukuki yorumun somut olayın koşulları dikkate alınarak çalışanın işveren vekili olarak görev yaptığı ya da işveren adına TİS görüşmelerine katıldığı şeklinde yapılacak tespitlere dayanması gerektiği açıktır.

43. Eldeki başvuruya bakıldığında istinaf mahkemesinin de yönlendirmesiyle ilk derece mahkemesi davalı işyerinde kapsam dışı personel arasında bir eşitsizlik yaratılmadığını ve hiçbirinin TİS'ten yararlandırılmadığını belirtmekle yetinmiş, daha ileri bir değerlendirmede bulunmamıştır. Anılan karar istinaf merciince de uygun bulunarak kesinleşmiştir (bkz. §§ 11, 12). Dosyada başvurucunun muhasebe şefi olarak çalıştığı bilgisi yer almakta olup yaptığı iş, görev ve sorumlulukları, aldığı ücret, işyeri organizasyonu içinde işveren adına hareket ettiği hususlarına yer verilmemiştir. O hâlde mahkemelerin bu hususlara dair bir değerlendirme yapmaksızın başvurucunun salt beyaz yakalı olması ve diğer beyaz yakalılar gibi kapsam dışı tutulduğunun anlaşılması nedeniyle TİS'e bağlı alacaklara hak kazanamadığı şeklindeki değerlendirmesi somut olgulara uygun düşmeyen ilgisiz bir gerekçe olmuştur.

44. Neticede başvurucu, kapsam dışı personel olarak nitelendirilerek TİS'ten yararlandırılmamıştır. Buna karşın mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmaması sendika hakkının gerektirdiği etkili yargısal inceleme bağlamında devletin pozitif yükümlülükleriyle bağdaşmamaktadır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

46. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve 300.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

47. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

48. Bununla birlikte sendika hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca yeniden yargılamaya karar verilmesiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Çayeli Asliye Hukuk Mahkemesine (iş mahkemesi

sıfatıyla) (E.2019/37, K.2021/135) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.A.A.

B. No: 2022/73603 | Karar tarihi: 20.03.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/73603

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

E.A.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/73603)

Karar Tarihi: 20/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 5/8/2025 - 32977

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportörler : Murat İlter DEVECİ

Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : E.A.A.

Vekili : Av. Doğan ERKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin ihlal kararı sonrasında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/7/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, kamuoyunda Gezi Parkı olayları olarak bilinen gösteriler kapsamında 2/6/2013 tarihinde Ankara'da düzenlenen protesto eylemine katılmış; iddiasına göre kolluk görevlilerinin gösteriye müdahalesi sırasında yaralanmıştır.

7. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 18/6/2013 tarihinde olayla ilgili olarak bir ceza soruşturması başlatmıştır. Soruşturmada alınan ve Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 9/1/2015 tarihli raporda başvurucunun basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek nitelikte yaralandığı açıklanmıştır.

8. Başsavcılık 12/3/2015 tarihinde ilgili kolluk görevlileri hakkında zor kullanma yetkisinde sınırı aşma suretiyle kasten yaralama ve hakaret suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

9. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğince 1/6/2015 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucu 16/7/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak uğradığı muameleler nedeniyle bazı anayasal güvencelerinin ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Başvuruyu 16/1/2020 tarihinde sonuçlandıran Anayasa Mahkemesi şu kanaate varmıştır:

i. Kolluk görevlilerince başvurucuya uygulanan fiziksel güç gerekli ve orantılı değildir. Maruz kalınan muamelenin süresi, olayın gerçekleşme şartları ve hissedilen fiziksel ve ruhsal ızdırabın ağırlığı birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun uğradığı muamelenin eziyet olarak nitelendirilmesi mümkündür. Bu sebeple eziyet yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir (E.A.K. [2. B.], B. No: 2015/12263, 16/1/2020, §§ 42-45).

ii. Soruşturma kapsamında eylemleri ile başvurucunun yaralanmasına neden olan kolluk görevlilerinin kimliklerinin tespiti için araştırma yapılmamış ve bu kişilerin ifadelerine başvurulmamıştır. Bu durum ilgili kamu görevlilerinin eziyet yasağını ihlal ettiği tespit edilen eylemleri nedeniyle fiilî dokunulmazlıktan yararlandıkları algısı oluşturabilecek

önemli bir eksikliktir. Başvurucunun tıbbi raporlar ve tanık beyanıyla desteklediği ciddi hak ihlali iddiaları içeren şikâyetleri ile ilgili olarak yürütülen soruşturma, olayı bütün yönleriyle aydınlatacak nitelikte olmadığı gibi başvurucunun hangi hareketinin polisin şiddetli bir şekilde güç kullanımına neden olduğunu ortaya çıkarmaya da elverişli değildir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı değildir ve başvurucunun vücut bütünlüğüne yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığı noktasında bir değerlendirme içermemektedir. Dolayısıyla eziyet yasağının usul boyutu ihlal edilmiştir (E.A.K, §§ 52-56).

iii. Barışçıl toplanma hakkını kullanan başvurucu üzerinde yaygın yumuşak doku lezyonlarına ve post travmatik stres bozukluğuna neden olacak nitelikteki fiziksel güç kullanımı şeklinde gerçekleşen müdahale ölçülü olarak kabul edilemez ve müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu söylenemez. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir (E.A.K., §§ 74-76).

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca yeniden soruşturma yapılmak üzere anılan ihlal kararının bir örneği 25/2/2020 tarihinde Başsavcılığa gönderilmiştir.

12. Başsavcılık 23/6/2021 tarihinde Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurarak olay hakkında yeniden bir soruşturma başlatılabilmesi için Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının yeni delil olarak kabul edilmesini, 2015 tarihinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasını talep etmiş; Hâkimlik 25/6/2021 tarihinde bu talebi kabul ederek anılan kararı kaldırmıştır.

13. Başsavcılık 13/9/2021 tarihinde, eylem tarihinin üzerinden şüphelilere isnat edilen suçlar içinkanunda öngörülen dava zamanaşımı süresinden daha fazla zaman geçtiği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

Şüphelilere isnat edilen eylemler 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 256. maddesinde düzenlenmiş olup anılan maddede kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu anlamda, müştekinin yaralanmasına ilişkin İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulunca yapılan tespitler de göz önüne alındığında soruşturma konusu olayda şüpheli/şüphelilere isnat edilen suç açısından TCK'nın 256. maddesinin yollamasıyla TCK'nın86/1, 86/3-e maddeleri kapsamında değerlendirme yapılmasının gerektiği, buna göre TCK'nın 86/1. maddesinde 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası öngörülmüş ise de eylemin TCK uygulamasında silah vasfında olduğu kabul edilen copla işlenmesini nitelikli hâl olarak düzenleyen TCK'nın 86/3-e maddesi uyarınca ½ oranında artırım uygulandığında hürriyeti bağlayıcı cezanın miktarının 1 yıl 6 ay ile 4 yıl 6 yıl arası hapis cezası olabileceği dikkate alındığında, TCK'nın 66/3. maddesinin 'Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâlleri de göz önünde bulundurulur.' biçimindeki hükmü ve TCK'nın 66/1-e maddesi gereğince asli dava zamanaşımı süresinin 8 yıl olacağı, TCK'nın 67. maddesinde belirtilen dava zamanaşımını durduran ve kesen sebeplerin/usuli işlemlerin somut olayda bulunmadığı, dolayısıyla suç tarihi olan 02/06/2013 tarihinden itibaren dava zamanaşımı süresinin 02/06/2021 tarihinde dolduğu anlaşılmıştır.

Öte yandan polis memurlarına isnat edilen bir diğer suç ise TCK'nın 125/1. maddesinde düzenlen hakaret suçu olup bu suç açısından anılan maddede 3 aydan 2 yıla kadar hapis cezası öngörüldüğü, müsnet hakaret suçu açısından da TCK'nın 66/1-e maddesi gereğince asli dava zamanaşımı süresinin 8 yıl olacağı, TCK'nın 67. maddesinde belirtilen dava zamanaşımını durduran ve kesen sebeplerin/usuli işlemlerin somut olayda bulunmadığı, bu anlamda hakarete ilişkin suç tarihi olan 02/06/2013 tarihinden itibaren de dava zamanaşımı süresinin 02/06/2021 tarihinde dolduğu anlaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi tarafından 16/01/2020 tarihinde verilen ihlal kararı sonrasında yeniden yapılan soruşturmada, TCK'nın 66/5. maddesinde yer alan 'Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu hususta talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.' düzenlenmesinin uygulama alanı bulabileceği düşünülebilir ise de anılan kanuni hükmün -gerekçesi de göz önüne alındığında - Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 11/03/2014 tarih ve 2012/3-909 Esas-2014/121 Karar sayılı kararında da ayrıntıları belirtildiği üzere 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumuna münhasır bir hüküm olduğu, dolayısıyla 29/06/2005 tarihli 5377 sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 8. maddesi ile değişik TCK'nın 66/5. maddesinin, yaklaşık 6 yıl sonra 03/04/2011 tarihli Resmî Gazete yayımlanarak yürürlüğe giren 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Kanun'un 50/2. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru incelemesi sonucunda hak ihlali kararına bağlı olarak verilen yeniden yargılama/soruşturma kurumunu kapsamadığı değerlendirilmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde; müştekinin 02/06/2013 tarihinde polisler tarafından olaylara müdahale edilmesi esnasında yaralandığı ve hakarete uğradığı iddialarına ilişkin olarak dava zamanaşımı süresinin TCK'nın 256. maddesinin yollamasıyla TCK'nın 86/1, 86/3-e, 125/1 66/1-e, 66/3 ve 67. maddeleri gereğince 02/06/2021 tarihi itibarıyla gerçekleşmiş olması nedeniyle şüpheliler hakkında soruşturma olanağının kalmadığı tüm soruşturma evrakı kapsamından anlaşılmıştır.

..."

14. Başvurucunun kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yaptığı itiraz Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 2/6/2022 tarihinde reddedilmiştir.

15. Başvurucu, itirazın reddi kararını 8/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 5/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

16. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Dava zamanaşımı" başlıklı 66. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

...

e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adlî para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl,

geçmesiyle düşer.

...

(3) Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

(5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/8 md.) Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu hususta ki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.

...”

17. 5237 sayılı Kanun’un “Kasten yaralama” başlıklı 86. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

...

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Silahla,

...

İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında, (f) bendi bakımından ise bir kat artırılır.”

18. 5237 sayılı Kanun’un “Hakaret” başlıklı 125. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.”

19. 5237 sayılı Kanun’un “Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” başlıklı 256. maddesi şöyledir:

“Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.”

B. Yargıtay Kararları

20. Yargıtayın yerleşik içtihadına göre 5237 sayılı Kanun’un 66. maddesinin 29/6/2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun’un 8. maddesi ile değişik (5) numaralı fıkrasında yer alan "tekrar yargılama" ifadesi ile kastedilen yargılamanın yenilenmesi kurumudur. Bu nedenle kanun yararına bozma kararı sonrasında devam eden yargılamalar yönünden anılan hükmün uygulanması mümkün değildir. Yargıtay bu sonuca ulaşırken kanun yararına bozma gibi hâllerde mahkeme tarafından yapılacak bir kabul müessesesinin öngörülmemesi (temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen bir hükmün Yargıtayın ilgili dairesince yine temyiz

incelemesine benzer şekilde incelenerek kanun yararına bozulmasına karar verilmesi ile talebin mahkemece kabulü kavramının örtüşmemesi) ve kanun yararına bozulan hüküm sonrasında yerel mahkemelerce yapılan yargılamanın yeniden başlayan bir yargılama olmayıp önceki yargılamanın devamı niteliğinde olması şeklinde iki temel gerekçeye dayanmaktadır (Yargıtayın konuya ilişkin içtihadı için çok sayıda karar arasından bkz. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 7/12/2022 tarihli ve E.2022/3288, K.2022/18542 sayılı; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 27/9/2023 tarihli ve E.2021/7-399, K.2023/476 sayılı; Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 20/11/2023 tarihli ve E.2023/936, K.2023/7115 sayılı kararları).

21. Yine Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 28/3/2017 tarihli ve E.2013/15-192, K.2017/204 sayılı kararına göre Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine başlayan yargısal süreçte de 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrasının uygulanması mümkün değildir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 20/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

23. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Eziyet Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu; Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına rağmen olayın sorumlusu kolluk görevlileri hakkında bir ceza muhakemesi yürütülmemesi ve 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrasındaki düzenlemenin dikkate alınmamasından şikâyet edip bu durumun cezasızlığa neden olduğunu iddia ederek eziyet yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Bakanlık görüşünde; Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuatın, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

26. Anayasa Mahkemesi başvurucunun daha önce yaptığı başvuruda eziyet yasağının maddi boyutu ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. § 10). Bu nedenle anılan hususların yeniden incelenmesinde hukuki yarar bulunmamaktadır. Dolayısıyla işbu başvuru, daha önce yapılan başvurudaki nitelemeye uygun olarak eziyet yasağı kapsamında ve bu yasağın yalnızca etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu yönünden incelenmiştir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yaşam hakkının maddi boyutu için ihlal kararı vermesi nedeniyle bu konuda yeniden inceleme yapılmasının gerekli olmadığının değerlendirildiği kararlar için bkz. Abdulaziz Bengi ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/14048, 10/6/2020; Asya Göres ve diğerleri [GK], B. No: 2018/15851, 1/12/2022).

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

29. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı Başsavcılığa 25/2/2020 tarihli yazı ile bildirilmesine rağmen Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılması amacıyla Hâkimliğe başvurmak için yaklaşık 1 yıl 4 ay beklediği, bu süre içinde ise kolluk görevlilerinin üzerlerine atılı suçların dava zamanaşımı sürelerinin dolduğu anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının ardından iddianame düzenlemesi gibi dava zamanaşımını kesen bir işlem yapılmaması kolluk görevlilerinin mutlak bir cezasızlık nedeni olan dava zamanaşımından istifade etmelerine neden olmuştur. Oysa soruşturma makamları, kötü muameleye müsamaha göstermediklerini kamuoyuna göstermek ve adalete olan güvenin sarsılmamasını sağlamak için her türlü özen ve çabayı göstererek fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan suçların cezasız kalmasına ve dava zamanaşımına uğramasına izin vermemelidir.

30. Açıklanan gerekçelerle eziyet yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

31. Başvurucu, ihlalin tespiti yanında Başsavcılığın yeniden soruşturma başlatmasını da talep etmiştir.

32. Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı, dava zamanaşımının gerçekleştiği yönündeki tespite dayandığından somut olayda yeniden soruşturma yapılmasının hukuken mümkün olup olmadığı değerlendirilmelidir zira bireysel başvurunun incelendiği tarihten önce dava zamanaşımı için öngörülen sürenin geçmesi hâlinde ihlal kararının bir örneğinin yeniden soruşturma yapılmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi mümkün değildir (Dağaz Yılmaz ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/17225, 18/4/2018, § 88).

33. Zamanaşımı, kanunda öngörülen belli bir sürenin geçmesiyle davayı ve cezayı düşüren bir nedendir. Zamanaşımı dava ve ceza zamanaşımı olarak ikiye ayrılır. Dava zamanaşımı belli bir sürenin geçmesiyle ceza davası açılmaması, dava açılmışsa açılan davanın düşmesi sonucunu doğurur (AYM, E.1997/26, K.1998/10, 30/4/1998).

34. Anayasa'nın 38. maddesinin suçun kanuniliği ilkesini güvence altına alan birinci fıkrasına göre kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Suçta kanunilik ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak açıklıkta, anlaşılır ve sınırları belirli olarak kanunda gösterilmesi gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2020/16, K.2020/33, 25/6/2020, § 15; E.2023/170, K.2024/96, 4/4/2024, § 8).

35. Anılan maddenin ikinci fıkrasında suç (dava) zamanaşımı konusunda da birinci fıkranın uygulanacağı ifade edilmiştir. Bu durumda dava zamanaşımı sürelerinin ne olduğu,bu sürelerin belirlenmesinde hangi hususların nazara alınacağı, sürelerin nasıl hesaplanacağı, ne zaman kesilip ne zaman duracağı ve ne zaman yeniden başlayacağı da hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak açıklıkta, anlaşılır ve sınırları belirli olarak kanunda gösterilmelidir.

36. Somut olayda Başsavcılık tarafından şüpheli kamu görevlilerine isnat edilen eylemlerin hukuki vasıflandırması yapılmış, bu vasıflandırmaya bağlı olarak zamanaşımı süreleri belirlenmiş ve son olarak karar tarihi itibarıyla dava zamanaşımı süresinin dolduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kararda ayrıca Anayasa Mahkemesinin 16/1/2020 tarihli ihlal kararı sonrasında yeniden yapılan soruşturmada 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrasındaki düzenlemenin uygulanabilir olmadığı belirtilmiştir. Başsavcılık bu sonuca ulaşırken söz konusu hükmün gerekçesine, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bu hükmün yargılamanın yenilenmesi kurumuna münhasır olduğu yönündeki içtihadına ve hükmün -yeniden yargılama kurumunu düzenleyen- 6216 sayılı Kanun'dan önce yürürlüğe girmesine dayanmıştır. O hâlde 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrasındaki düzenlemenin somut olayda uygulanabilir olup olmadığı değerlendirilmelidir.

37. 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrası "Aynı fiilden dolayı her ne suretle olursa olsun tekrar yargılanması gereken hükümlünün, sonradan yargılanan suça ait üçüncü fıkrada yazılı esasa göre belirlenecek zamanaşımı göz önünde bulundurulur." şeklinde iken 5377 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle yapılan değişiklik sonrası "Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu hususstaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar." hâlini almıştır. Yapılan değişikliğinin gerekçesinde yargılamanın yenilenmesi gibi aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hâllerde, zamanaşımına açıklık getirmeye yönelik olarak fıkra metninde değişiklik yapıldığı ve bu düzenlemeyle güdülen asıl amacın yeniden yargılama söz konusu olan hâllerde dava zamanaşımı süresinin dolduğundan bahisle yargılamaya son verilmesi yönündeki taleplerin önüne geçmek olduğu ifade edilmiştir.

38. Anılan hükmün lafzı, yapılan değişikliğin gerekçesi ve suçta kanunilik ilkesinin dava zamanaşımı yönünden de geçerli olduğu birlikte değerlendirildiğinde 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrasındaki düzenleme, kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir davanın yeniden görülmesini sağlayan durumları kapsamaktadır. Bu bakımdan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311 vd. maddelerinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi ile ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı

hâllerde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca mahkemesince yapılan yeniden yargılama 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrası anlamında tekrar yargılama kabul edilebilir ise de aynı fiil nedeniyle yeniden soruşturma yapılmasını gerektiren hâllerin tekrar yargılama olmadığı açıktır.

39. Somut olayda Anayasa Mahkemesi 16/1/2020 tarihinde eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlaline karar vermiş ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere kararın bir örneğini Başsavcılığa göndermiştir (bkz. § 11). Ne var ki ihlal kararına konu yargısal süreç ceza soruşturması olduğu için ihlal kararı üzerine Başsavcılık tarafından yapılan yeniden soruşturma tekrar yargılama kapsamında değildir. Dolayısıyla daha önce verilen ihlal kararı üzerine dava zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlamamış ve dava zamanaşımı işbu başvuruya konu kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın verilmesinden önce dolmuştur. Bu sebeple hukuki imkânsızlık nedeniyle yeniden soruşturma yapılmasına karar verilemeyeceğinden kararın bir örneğinin sadece bilgi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

40. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmadığından ihlalin tespitiyle yetinilmesi gerekir. Bununla birlikte başvurucunun eziyet yasağının usul boyutunun ihlaline neden olan uzun süreli eylemsizlik (bkz. § 29) nedeniyle uğradığı zararların tazmini için hukuk sisteminde mevcut hukuki yollara başvurması kendi takdirindedir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Eziyet yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

D. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

E. Hukuki imkânsızlık nedeniyle yeniden soruşturma yapılmasına karar verilmeyeceğinden kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden ibaret yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Anayasa Mahkemesi çoğunluğu tarafından eziyet yasağının usul boyutunun ihlal edildiği

sonucuna ulaşılmış ve ancak dava zamanaşımı nedeniyle yeniden soruşturma yapılamayacağı gerekçesiyle yalnızca ihlalin tespitiyle yetinilmesine karar verilmiştir. Aşağıda açıklanan gerekçelerle bu kararda ulaşılan ihlal sonucuna katılmakla birlikte, giderim noktasındaki çoğunluk görüşüne katılmamaktayız.

2. Somut olayda başvurucu, kolluk görevlilerince uğradığı kötü muameleye ilişkin 2015 yılında verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz etmiş ancak itirazı reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, 16/1/2020 tarihli E.A.K. kararında hem eziyet yasağının maddi hem de usul boyutlarının ihlal edildiğine hükmetmiş ve 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca yeniden soruşturma yapılmasına karar vermiştir. Buna rağmen Başsavcılık yaklaşık 1 yıl 4 ay bekleyerek yeniden soruşturma başlatmış, bu süreçte dava zamanaşımı süresi dolmuş ve zamanaşımı gerekçesiyle yeniden kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

3. Bu durum, yalnızca işlem ihmali değil, aynı zamanda Anayasa Mahkemesi kararının bağlayıcılığının ihlali anlamına gelmektedir. Zira 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 66. maddesinin beşinci fıkrası "aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hâllerde" zamanaşımı süresinin yeniden başlayacağını öngörmektedir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru sonucunda verdiği yeniden soruşturma kararları da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Bu yorum, Anayasa'nın 17. maddesindeki eziyet yasağı ile 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesindeki giderim mekanizmasının işlevselliğini temin etmektedir.

4. Yargıtay'ın "tekrar yargılama" ifadesini yalnızca yargılamanın yenilenmesi kurumuyla sınırlı yorumlaması, bireysel başvurunun özgün doğasını ve Anayasa Mahkemesi kararlarının niteliğini göz ardı etmektedir. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru neticesinde yeniden yargılama ya da soruşturma yapılmasına karar vererek bağlayıcı bir yükümlülük oluşturur. Bu kararlar, 66/5. madde kapsamında zamanaşımını kesen ya da yeniden başlatan işlemlerden biri olarak değerlendirilmelidir.

5. Anayasa'nın 153. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi kararları tüm gerçek ve tüzel kişileri bağlar. Bu bağlayıcılık, idarenin ve yargının bu kararlara uygun işlem yapmasını zorunlu kılar. Anayasa Mahkemesi kararlarının gereğinin yerine getirilmemesi, sadece bireysel başvurunun etkisizleştirilmesi değil, anayasal düzenin ve hukukun üstünlüğü ilkesinin zedelenmesi anlamına gelir. Devletin tüm organları gibi Cumhuriyet savcılıkları da bu kararları derhâl ve gereği gibi uygulamakla yükümlüdür.

6. Somut olayda Başsavcılığın ihlalin sonuçlarını gidermek yönünde etkin bir adım atmadan zamanaşımını gerekçe göstermesi, cezasızlık algısını derinleştirmekte ve temel hakların ihlalini pekiştirmektedir.

7. Sonuç olarak, somut başvuruda eziyet yasağının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmakla birlikte, ihlalin sonuçlarının giderilmesi bakımından yeniden soruşturma yapılmasının gerekli olduğu kanaatindeyiz.

8. 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin beşinci fıkrası, bireysel başvuru sonucu verilen yeniden yargılama kararlarını da kapsamakta olup, bu kapsamda zamanaşımı süresi Anayasa Mahkemesi kararının verildiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlamıştır. Bu nedenle yalnızca ihlalin tespitiyle yetinilmemeli; ihlalin sonuçlarını giderecek şekilde yeniden soruşturma yapılması yönünde karar verilmelidir. Bu gerekçeyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye Engin YILDIRIM Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye Selahaddin MENTEŞ Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Anayasa Mahkemesinin eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine hükmettiği karar sonrasında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememizin ulaştığı başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin kararına katılmaktayım. Ancak Mahkememiz çoğunluğunun giderim olarak şüpheliler hakkında dava zamanaşımı nedeniyle kovuşturmasızlık kararı verilmesi nedeniyle yeniden yargılama yapılmasının hukuken mümkün olmadığı gerekçesiyle ihlalin tespitiyle yetinilmesi gerektiği şeklindeki kanaatine katılmamaktayım.

2. Somut bireysel başvuruya konu olayla ilgili yürütülen süreçte başvurucu daha önce de Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş ve Anayasa Mahkemesi o başvuruda başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yanında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen eziyet yasağının maddi ve usul boyutları itibarıyla ihlal edildiğine karar verdikten sonra giderim olarak eziyet yasağının -usul boyutu itibarıyla- ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için dosyanın yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine hükmetmiştir (bkz.: E.A.K. [2.B.], B. No: 2015/12263, 16/1/2020).

3. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına rağmen olayın sorumlusu olan kolluk görevlileri hakkında bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle başvurucu, bu durumun cezasızlığa neden olduğunu iddia ederek eziyet yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yeniden bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Mahkememiz çoğunluğu eldeki başvuruda ihlal kanaatine ulaştıktan sonra ihlal kararı sonrasında zamanaşımı olduğu gerekçesiyle ihlalin giderimi yönünden yeniden soruşturma yapılmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaştığından yeniden soruşturmaya hükmetmemesi bireysel başvurunun amacı ve etkisi bağlamında isabetli değildir.

5. Bu bağlamda verilen bir ihlal kararı üzerine zamanaşımı ile ilgili olarak gündeme gelebilecek kuralları bireysel başvurunun amacı doğrultusunda ve hak ihlallerini etkili biçimde giderebilecek yaklaşımla yorumlamak önem arz etmektedir.

6. Konumuzla ilgili iki önemli kanun hükmü olarak 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 50. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 66. maddesini somut bireysel başvuruda verilen ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesini etkili biçimde sağlayacak bir yaklaşımla değerlendirmek gerekmektedir.

7. Giderim ile ilgili olarak çoğunluk kararındaki değerlendirmede 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrasının lafzı, fıkrada yapılan değişikliğin gerekçesi ve suçta kanunilik ilkesinin dava zamanaşımı yönünden de geçerli olduğu birlikte değerlendirildiğinde 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrasındaki düzenlemenin kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir davanın yeniden görülmesini sağlayan durumları kapsamakta olduğu, bu bakımdan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311 vd. maddelerinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi ile ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı hâllerde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca mahkemesince yapılan yeniden yargılama 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı

fıkrası anlamında tekrar yargılama kabul edilebilir ise de aynı fiil nedeniyle yeniden soruşturma yapılmasını gerektiren hâllerin tekrar yargılama olmadığının açık olduğuna işaret edilerek (bkz.: §§ 37-38) şu değerlendirmeyle sadece ihlal tespiti ile yetinilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır:

“Somut olayda Anayasa Mahkemesi 16/1/2020 tarihinde eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlaline karar vermiş ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere kararın bir örneğini Başsavcılığa göndermiştir (bkz. § 11). Ne var ki ihlal kararına konu yargısal süreç ceza soruşturması olduğu için ihlal kararı üzerine Başsavcılık tarafından yapılan yeniden soruşturma tekrar yargılama kapsamında değildir. Dolayısıyla daha önce verilen ihlal kararı üzerine dava zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlamamış ve dava zamanaşımı işbu başvuruya konu kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın verilmesinden önce dolmuştur. Bu sebeple hukuki imkânsızlık nedeniyle yeniden soruşturma yapılmasına karar verilemeyeceğinden kararın bir örneğinin sadece bilgi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir” (§ 39).

8. Dosyadaki verilere göre Anayasa Mahkemesince verilen ilk ihlal kararı üzerine savcılığın ihlal kararının gereğini yeterli zamanı olmasına rağmen yerine getirmeyip meseleyi zamanaşımına uğratması somut bireysel başvuruya sebebiyet vermiştir. Mahkememiz çoğunluğu ise 5237 sayılı Kanun’un 66. maddesinin “Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu hususstaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.” şeklindeki (5) numaralı fıkrasının uygulanabilir olmadığı gerekçesiyle giderim olarak yeniden soruşturmaya hükmetmemiş, sadece ihlal tespiti ile yetinmiştir.

9. Oysa kanaatimizce böyle bir durumda Anayasa Mahkemesinin dikkate alacağı temel kanun hükmü 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 50. maddesidir. Bu madde tamamen bireysel başvuruya özgü düzenlemeler içermekte olup Anayasa Mahkemesi de bugüne kadarki bireysel başvurularda bu maddeyi özellikleri ve sonuçları birbirinden farklı olan her bir ihlal kararındaki farklı ve kendine özgü durumları da dikkate alarak uygulamaktadır.

10. Somut başvuruda ihlalin giderimi bağlamında 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına başvurulabilir. Her ne kadar bu fıkrada ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderileceği ifade edilmekteyse de burada amaçsal yorum yapıldığında bu fıkradan hareketle yeniden soruşturma kararı da verilebileceği ifade edilmelidir.

11. Nitekim bugüne kadar Anayasa’nın 17. maddesi bağlamında verilen usul temelli ihlal kararlarında bu hüküm esas alınarak Anayasa Mahkemesince yeniden soruşturmaya hükmedilmektedir (bu kapsamda örnek bazı kararlar için bkz.: K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024; Burhan Özmüş [1.B.], B. No: 2020/25022, 17/9/2024; Erol Çetin [1.B.], B. No: 2019/32558, 10/5/2023; Cihan Koçak [2.B.], B. No: 2014/12302, 21/9/2017.

12. Burada ihlalin giderimi bağlamında yeniden soruşturma yapılmasına hükmedebilmek için 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına da dayanılabilir. Bu fıkrada “İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir” biçiminde bir hüküm yer almaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere, Anayasa Mahkemesi, birbirinden oldukça farklı konularda verdiği ihlal kararlarında bu hükme dayalı biçimde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenleri farklı biçimlerde giderimle ilgili başlık altında sıralamaktadır.

13. Dolayısıyla somut başvuruda da zaten ihlal soruşturma sürecindeki eksikliklerden kaynaklandığı içindir ki Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı vererek burada yeniden soruşturma yapılmasına hükmetmesini 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi ile çelişme bir yana bu maddenin bir gereği olarak kabul etmek gerekir.

14. Somut bireysel başvuruda da ulaşılan eziyet yasağı ihlaline rağmen giderimle ilgili olarak kanun hükümlerinin dar yorumlanarak ve cezasızlık algısına sebebiyet verebilecek yaklaşımla uygulanması bireysel başvurunun işlevi ile bağdaşmaz. Bu nedenle eldeki başvuruda giderimle ilgili olarak yeniden soruşturma yapılması için dosyanın 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi gereğince ilgili Başsavcılığa gönderilmesi gerekmektedir.

15. Ek olarak bireysel başvurunun sisteme dahil edilmesi sonrasındaki şekliyle düşünüldüğünde 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrasındaki "aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren haller"in içerisine bireysel başvurudaki ihlal kararlarının da girmekte olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Zira 29/6/2005 tarihli değişiklikle son halini alan yürürlükteki kanun hükümlerini hukuk alanında yaşanan gelişmeleri de dikkate alarak yeniden yorumlayıp anlamlandırmak hukuki dinamizmin de bir gereğidir. Dolayısıyla 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (5) numaralı fıkrasının da eldeki bireysel başvuruda ulaşılan ihlal kararı ile bağlantılı olarak zamanaşımı süresi boyutuyla yeniden soruşturmaya karar verilmesine engel olmadığını belirtmek gerekir.

16. Sonuç olarak başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun ihlal edildiği kararına binaen giderim olarak yeniden soruşturmaya karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle Mahkememiz çoğunluğunun şüpheliler hakkında dava zamanaşımından dolayı kovuşturmasızlık kararı verilmesi nedeniyle yeniden yargılama yapılmasının hukuken mümkün olmadığı şeklindeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

TAYYAR EROĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/5921 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5921

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAYYAR EROĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5921)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucular : 1. Tayyar EROĞLU

2. Zeliha BULUT

3. Resmiye VATANSEVER

Vekili : Av. Ercan KANAR

4. Naki DEMİR

Vekili : Av. Eylem HAKVERDİ DUYAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza davasında yeterli gerekçe gösterilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru ayrıca tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve uzun sürmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tahliye umudu olmaksızın ölünceye kadar hapis cezasına mahkûm edilme nedeniyle insan haysiyeti ile bağdaşmayan ceza yasağının ve adil yargılanma hakkına ilişkin diğer bazı güvencelerin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucular Zeliha Bulut, Resmiye Vatansever ve Tayyar Eroğlu'nun müdafiileri tarafından 30/4/2014 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bununla birlikte başvurucu Naki Demir'in müdafii tarafından 18/8/2014 tarihinde yapılan başvuru 2014/13817 numaralı bireysel başvuru dosyasına kaydedilmiştir. 2014/13817 numaralı başvuru, incelenen başvuruyla birleştirilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuruculaların Yakalanmasına İlişkin Tespitler

5. İstihbari çalışmalar sonucunda 16/5/2006 tarihinde, TKP-ML KONFERANS (TİKKO) terör örgütü üyesi olduğu ve örgütün yönetiminde yer alıp genel sekreterlik görevini yürüttüğü değerlendirilen H.Ş. ve C.K. yakalanmıştır. H.Ş. ve C.K.nın yaşadıkları tespit edilen ikametgâhta yapılan aramada diğer şüphelilerle birlikte başvurucular Tayyar Eroğlu ve Naki Demir de yakalanmıştır. Başvuruculaların yakalandıkları sırada E.E. ve Y.Y. adına düzenlenmiş sahte kimlikleri kullandıkları tespit edilmiştir. Başvurucu Resmiye Vatansever de aynı gün pazar yerinde alışveriş yaptığı sırada F.E. adına düzenlenmiş sahte kimlikle, başvurucu Zeliha Bulut 3/8/2006 tarihinde Cide'de S.C. adına düzenlenmiş sahte kimlikle yakalanmıştır.

6. Başvurucular Naki Demir ve Tayyar Eroğlu'nun yakalandığı ve başvurucu Resmiye Vatansever'in yaşadığı değerlendirilen ikametgâhta yapılan aramada uzun namlulu silahlar, patlayıcı maddeler ve örgütsel malzemeler ele geçirilmiştir.

B. Başvurucular Hakkında Düzenlenen İddianamelerdeki Değerlendirmeler

7. Başvurucular ve diğer şüpheliler hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddesi ile yetkili Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular hakkında farklı illerdeki Cumuriyet başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturmalar da yetkisizlik kararları ile Başsavcılığa gönderilmiştir.

8. Başsavcılık 6/10/2006 tarihinde diğer şüphelilerle birlikte başvuruculaların Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, nitelikli yağma, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi, silahlı terör örgütüne üye olma, ateşli silah ve mermileri ruhsatsız olarak bulundurma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlemiştir.

9. İddianamede başvurucu Naki Demir'in Muharrem kod adını kullandığı, 16/10/2001 tarihinde meydana gelen ve iki askerin hayatını kaybettiği, roketatarla yapılan saldırıya iştirak ettiği ileri sürülmüştür.

10. Aynı iddianamede başvurucu Resmiye Vatansever'in de 3/1/2006 tarihinde Z.S.nin kullandığı minibüsün zorla alınması ve Sorgun'daki bir kuyumcuda gerçekleşen yağmaya teşebbüs eylemlerine iştirak ettiği değerlendirilmiştir. Başvurucu Tayyar Eroğlu'nun ise 11/5/2006 tarihinde Ordu'daki Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) il binası ve Ülkü Ocakları Dergisi temsilciliğine bomba düzenekleri bırakılması ve patlatılması eylemlerine katıldığı

iddia edilmiştir.

11. İddianamede ayrıca başvurucular Naki Demir, Resmiye Vatansever ve Tayyar Eroğlu'nun 11/4/2005 tarihinde kireç fabrikasının deposunda patlayıcı madde aranması ve fabrikada çalışan bekçinin tabancasının ve cep telefonunun silah kullanılarak zorla alınması; 21/2/2006 tarihinde Adalet ve Kalkınma Partisi Belde Başkanlığı Bürosu girişine zaman ayarlı ve parça tesirli el bombası konulup patlatılması eylemlerine iştirak ettiği ileri sürülmüştür.

12. Ayrıca iddianamede Bahar, Nergiz ve Kezban kod adlarını kullandığı açıklanan başvurucu Zeliha Bulut'un 17/5/2003 tarihinde Eymür köyünde gerçekleşen örgüt propagandası ve yağma ile 15/10/1998 tarihinde meydana gelen role istasyonuna saldırı eylemlerine iştirak ettiği ifade edilmiştir. Buna ek olarak 14/8/1997 tarihinde gerçekleşen odun deposunun yakılması ve yağmalanması, 20/5/2003 tarihinde gerçekleşen yağma, 16/6/1994, 18/6/2002 ve 20-23/9/2002 tarihlerinde meydana gelen güvenlik güçleri ile silahlı çatışma eylemlerine iştirak ettiği iddia edilmiştir.

13. Öte yandan Başsavcılığın 22/11/2006 tarihli ikinci iddianamesiyle başvurucu Resmiye Vatansever'in Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, nitelikli yağma, silahla kasten yaralama, silahla tehdit, silahlı terör örgütüne üye olma ve ateşli silah ve mermileri ruhsatsız olarak bulundurma suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir. Resmiye Vatansever'in 27/2/2006 tarihinde müşteki R.A.ya ait minibüsü silah zoruyla alma, silahla kasten yaralama, kendilerini takip eden polis memurlarını uzun namlulu silahla tehdit etme eylemlerine iştirak ettiği de iddia edilmiştir.

C. Kovuşturma Evresi

14. Başsavcılığın hazırladığı iddianamelerin kabulüyle açılan kamu davası 5271 sayılı Kanun'un mülga 250. maddesi ile yetkili Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) görülmüştür.

1. Tanıkların Beyanlarının Tespiti İçin Yapılan İşlemler

15. Ağır Ceza Mahkemesi 18/10/2006 tarihli tensip zaptı ile mağdur ve tanıkların beyanlarının istinabe yoluyla alınmasına karar vermiştir.

a. Savunmanın Talepleri

16. Yargılamanın 13/12/2006 tarihli ilk celsesinde başvurucular Resmiye Vatansever, Tayyar Eroğlu ve Zeliha Bulut müdafii mağdur ve tanıkların iddia ve savunma makamının hazır bulunduğu duruşmada dinlenmesini istemiştir. Aksi uygulamanın tanığa soru sorma hakkına aykırı olacağını açıklayan müdafii, tanıkların istinabe yoluyla değil duruşmada bizzat mahkeme tarafından dinlenmesini talep etmiştir. Anılan talep Ağır Ceza Mahkemesince herhangi bir açıklama yapılmaksızın reddedilmiştir. Bundan sonraki celselerde de taleplerini yineleyen başvurucular müdafii ayrıca istinabe duruşmalarının tebliğ edilmemesinden ve bu duruşmalarda usulü hatalar yapıldığından da yakınmıştır. Savunma makamının yargılama boyunca devam eden bu hususta talepleri ayrıca bir gerekçe gösterilmeksizin reddedilmiştir.

17. Başvurucular müdafii Ağır Ceza Mahkemesine sunduğu 9/2/2007 tarihli dilekçede; soruşturma evresinde tanık ve mağdurlara yaptırılan teşhislerin hukuka aykırı olduğunu, başvurucuların tek tek gösterilerek teşhis ettirildiğini ifade etmiştir. Ayrıca başvurucuların teşhislerinin usul kurallarına uygun şekilde, yargılandıkları mahkeme önünde yapılması

gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucular müdafii 6/4/2007 tarihli dilekçesinde ise 9/2/2007 tarihli taleplerini tekrarlayarak müdafilerin bazı istinabe duruşmalarına, duruşmanın gerçekleşmesinden sonra çağrıldığını açıklamış; Ağır Ceza Mahkemesi adına tanık dinleyecek yargı merciine gönderilen tek bir fotoğraf üzerinden gerçekleştirilen teşhis işleminin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

18. Başvurucular müdafii "tevsi-i tahkikat talepleri hakkında" konulu 3/3/2011 tarihli dilekçesinde de örnekler vererek istinabe duruşmalarında usuli hatalar yapıldığından ve teşhis işlemlerinin güvenilir olmadığından yakınmıştır. Savunma makamının katılmadığı, katılsa bile tespit edilen beyanlarının güvenilirliğinin şüpheye düştüğü istinabe duruşmalarında dinlenen tanıkların yargılamayı yürüten mahkeme tarafından dinlenmesi ve teşhis işleminin duruşmada yapılmasını talep etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi savunmanın tevsi-i tahkikat talepleri hakkında daha önce karar verildiğini açıklayarak karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Başvurucular müdafii esas hakkındaki mütalaaya karşı hazırladığı 13/11/2012 tarihli yazılı savunmasında da benzer taleplerini tekrar etmiştir.

b. İstinabe Mahkemelerinde Beyanları Tespit Edilen Bazı Tanıklar

19. 11/5/2006 tarihinde Ordu'daki MHP il binası ve Ülkü Ocakları Dergi Temsilciliğine bomba düzenekleri bırakılması ve patlatılması eylemleriyle ilgili olarak tanık T.U.nun beyanının istinabe yoluyla alınmasına karar verilmiştir. T.U. olay tarihinde Ordu MHP İl Başkanlığında bekçi olarak çalışmaktadır. Soruşturma evresinde tanık, bombayı bırakan kişi ile karşılaştığını, ona sorular sorduğunu ve durumdan şüphelenerek onu yakalamak istemediğini ama şüphelinin kaçtığını beyan etmiştir. 19/5/2006 tarihli Canlı Teşhis Tutanağı'na göre T.U. aralarında diğer sanıkların da bulunduğu beş kişi arasından başvurucu Tayyar Eroğlu'nu teşhis etmiştir. Ordu Ağır Ceza Mahkemesi 25/6/2008 tarihli istinabe duruşmasında tanığın ifadesini almıştır. Tanık bu duruşmada, başvurucu ile karşılaştıklarında başındaki şapkayı çıkardığı için yüzünü net olarak hatırladığını, soruşturma aşamasındaki teşhisin kesin olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun duruşmada gösterilen fotoğrafındaki kişiyi tanıdığını, bu kişinin merdivenlerde karşılaştığı kişi olduğunu, teşhisinin kesin ve doğru olduğunu açıklamıştır. Başvurucu müdafii bu duruşmada hazır bulunmuş ve tanığa soru sorabilmiştir.

20. Başvurucu Zeliha Bulut'un katıldığı ileri sürülen, 14/8/1997 tarihinde Tekmezar odun deposunda meydana gelen terör örgütü propagandası yapma ve yağma eylemleriyle ilgili olarak istinabe yoluyla tanıklar M.E., H.M.A., A.A., H.E., S.A., Me.S., Ma.S.nin ifadeleri Tokat Ağır Ceza Mahkemesince alınmıştır. Başvuru formunun eklerinde ve gerekçeli kararda anılan tanıkların soruşturma evresindeki beyanları ya da teşhislerine ilişkin bir belge ya da açıklama bulunmamaktadır. Tokat Ağır Ceza Mahkemesi huzurundaki beyanında tanık M.E., Zeliha Bulut'un fotoğrafının gösterilmesi üzerine aradan on yıl geçtiği için kendisine doktor diye hitap edilen kadının fotoğraftaki kişi olup olmadığını söyleyemeyeceğini ifade etmiştir. Tanık H.M.A. fotoğraftaki kişinin olay tarihinde kendisiyle ilgilenen kadına benzediğini ancak aradan zaman geçmesi nedeniyle bundan emin olmadığını, tanıklar H.E. ve S.A. ise fotoğraftakinin kendilerine konuşma yapan kişiye benzediğini belirtmiştir. Bununla birlikte tanıklar Ma.S. ve A.A. fotoğraftaki kişinin kendileriyle konuşma yapan kişiye benzemediğini, Me.S. ise fotoğraftakinin kendileriyle konuşan kişi olmadığını beyan etmiştir. Başvurucu müdafii bu duruşmada hazır bulunmuş ve tanıklara soru sorabilmiştir.

21. Yine başvurucu Zeliha Bulut'un katıldığı iddia edilen, 20/5/2003 tarihinde cep

telefonunun zorla alınması eylemiyle ilgili olarak mağdur O.A. soruşturma evresindeki beyanında özetle inşaatta çalıştığı sırada biri kadın dört kişinin yanına gelip cep telefonunu zorla aldığını ifade etmiş; beyanında, fotoğraf üzerinden yaptığı teşhisle telefonunu alan kişileri M. kod adlı C.G., S. kod adlı H.Y., H. kod adlı S.O. ve K. kod adlı örgüt üyesi olarak teşhis ettiğini belirtmiştir. Kovuşturma evresinde mağdur O.A.nın ifadesi istinabe yoluyla Reşadiye Asliye Ceza Mahkemesi tarafından alınmıştır. Mağdur O.A. kendisine gösterilen fotoğraftaki kişinin (Zeliha Bulut) olay yerinde gördüğü kadın olduğunu sandığını, net olarak hatırlamadığını, daha önceki teşhisinde de net olarak hatırlamadığını söylediğini belirtmiştir. Başvurucu müdafii duruşmada hazır bulunmuştur.

2. DNA Analizine İlişkin Raporlar

22. Resmiye Vatansever'in katıldığı iddia edilen, 27/2/2006 tarihinde R.A.ya ait minibüsü silah zoruyla alma, silahla kasten yaralama ve polis memurlarını silahla tehdit etme eylemleriyle ilgili DNA analizine ilişkin olarak 31/3/2006, 7/4/2006 ve 25/8/2006tarihli ekspertiz raporları düzenlenmiştir. Ekspertiz raporlarında olayın gerçekleştiği araç içinden DNA incelemesine uygun bir adet kan örneği alındığı, örneğin diğer sanık C.K.nın DNA'sıyla uyumlu olduğu tespiti yapılmıştır.

3. Başvuruculara Sorumlu Tutulduğu Eylemler ve Haklarında Kurulan Hüküm

23. Ağır Ceza Mahkemesi 13/11/2012 tarihli yirmi yedinci celsede başvurucular hakkındaki hükmü açıklamıştır. Buna göre Ağır Ceza Mahkemesi 17/5/2003, 15/10/1998, 14/8/1997, 20/5/2003, 16/6/1994 ile 18/6/2002 tarihli ve 2002 yılının Eylül ayındaki eylemlerinden dolayı başvurucu Zeliha Bulut'un anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesinin (1) No.lu fıkrasına göre müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

24. Ağır Ceza Mahkemesi 16/5/2006 ve 11/5/2006 tarihli eylemlerden dolayı başvurucu Tayyar Eroğlu'nun, 16/5/2006, 3/1/2006 ve 27/2/2006 tarihli eylemlerden dolayı ise başvurucu Resmiye Vatansever'in anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 309. maddesinin (1) No.lu fıkrasına göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla mahkûmiyetine hükmetmiştir. Ayrıca Resmiye Vatansever'in 3/1/2006 ve 27/2/2006 tarihli eylemlerinden dolayı nitelikli yağma suçundan iki kez 18 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

25. Ağır Ceza Mahkemesi 6/10/2001, 11/4/2005 ve 21/2/2006 tarihli eylemlerden sorumlu tutulmadığını açıkladığı başvurucu Naki Demir'in eyleminin silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturduğunu değerlendirerek 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (2) No.lu fıkrasına göre 12 yıl hapis cezasıyla mahkûmiyetine hükmetmiştir.

26. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucular Resmiye Vatansever, Tayyar Eroğlu ve Naki Demir'in kaldıkları değerlendirilen ikametgâhta yapılan 16/5/2006 tarihli aramada ele geçirilen bir M-16, Kalaşnikof marka iki silah ve iki tabancayı gerekçe göstererek vahim nitelikte silah bulundurma suçundan 10 yıl 6 ay hapis ve 675 TL adli para cezası, 1.540 gram TNT, 380 gram dinamit lokumu, dört el bombası, 37 elektrikli kapsül, bomba düzeneği, 5 kg amonyum nitratı gerekçe göstererek tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması suçundan 8 yıl 4 ay hapis ve 33.320 TL adli para cezası ile ayrı ayrı cezalandırılmalarına karar vermiştir.

27. Ağır Ceza Mahkemesi son olarak sahte kimlik belgesi kullandığını değerlendirdiği başvurucular Resmiye Vatansever, Tayyar Eroğlu ve Naki Demir'in resmî belgede sahtecilik

suçundan ayrı ayrı 3 yıl 9 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetlerine hükmetmiştir.

4. İlk Derece Mahkemesinin Başvurucular Hakkındaki Kabulü ve Değerlendirmeleri

28. Ağır Ceza Mahkemesi; başvurucular Tayyar Eroğlu, Remiye Vatansever ve Naki Demir hakkında yakalandıkları ikametgâhta ele geçirilen vahim nitelikteki silahlar ile patlayıcı maddeleri bulundurma ve sahte kimlik belgesi taşıma suçlarından kurulan mahkûmiyet hükümleri, arama ve elkoyma tutanakları ile ekspertiz raporlarını gerekçeli kararına dayanak almıştır. Bu gerekçe ile Mahkeme, Naki Demir'in silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğini de kabul etmiştir. Gerekçeli karardaki değerlendirmelerin ilgili kısmı şöyledir:

"16.5.2006 tarihinde TKP-ML KONFERANS (TİKKO) terör örgütü militanı ve örgütün yönetiminde yer alıp genel sekreterliği görevini yürüten [...] Kod [H.Ş.] ve [...] Kod [C.K.nin] otobüs ile Kayseri iline gittiklerinin bilgisinin alınması üzerine Niğde-Kayseri Karayolu Edikli Kasabası yol ayrımında otobüste yapılan kimlik kontrolü sonucu [A.A.] sahte kimliği ile [H.Ş.], [V.D.] sahte kimliği ile [C.K.] yakalanmış bu iki sanığın oturdukları tespit edilen Niğde ili Selçuk Mahallesi [T.S. ...] adresinde yapılan operasyonda [A.K.] sahte kimliği ile [...] Kod [S.O.], [E.E.] sahte kimliği ile Sinan Kod Tayyar EROĞLU [başvurucu], [Y.Y.] sahte kimliği ile Muharrem Kod Naki DEMİR [başvurucu], [A.Ö.] sahte kimliği ile [...] Kod [Y.İ.] ile [F.E.] sahte kimliği ile Resmiye VATANSEVER [başvurucu] de pazar yerinde alışveriş yaptığı sırada yakalanmışlardır.

...

Tüm dosya kapsamından sanığın kaldığı Niğde ilindeki hücre evinde 16/05/2006 tarihli aramada 1540 gram TNT, 380 gram dinamit lokumu, 4 adet el bombası, 37 adet elektrikli kapsül, bomba düzeneği, 5 kg. amonyum nitrat ve ayrıca 1 adet M 16, 2 adet Kaleşnikof, 2 adet tabanca bulunduğu anlaşılmıştır."

29. Buna ek olarak Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucu Tayyar Eroğlu'nun 11/5/2006 tarihinde Ordu'daki MHP il binası ve Ülkü Ocakları Dergi Temsilciliğine bomba düzenekleri bırakılması ve patlatılması eylemlerine katıldığını kabul etmiştir. Bu hususta gerekçesinde Mahkeme, arama kapsamında elde edilenlerle olayda kullanılan patlayıcı maddelerin aynı nitelikte olmasına ve Ordu MHP İl Başkanlığında bekçi olarak çalışan T.U.nun soruşturma evresindeki canlı teşhisine dayanmıştır. Gerekçeli karardaki değerlendirmelerin ilgili kısmı şöyledir:

"İddianamenin 15. sayfasında 4 eylem isnat edilmiştir.

(...)

4-11/05/2006 tarihli eylem;

Sanık Tayyar Eroğlu'na ilişkin 11/05/2006 tarihinde Ordu ili MHP İl Binası ile ülkü ocakları dergi temsilciliğine bomba düzeneklerinin bırakılması olayına ilişkin Erzurum C.Başsavcılığının yetkisizlik kararı ve ekleri (iddianame, ifade tutanakları, tutanaklar, ekspertiz raporları, fezleke, canlı teşhis tutanağı, olay tutanağı, müşteki ifade tutanakları, bilgilendirme tutanakları)(KL.21)birlikte değerlendirildiğinde;

...

Niğde ilinde yapılan operasyon ile TKP/ ML-TİKKO -KONFERANS terör örgütüne üye 7 şüphelinin yakalandığı, sanıklara ait evlerde yapılan aramalarda ele geçirilen bomba

yapımında kullanılan malzemeler ile Ordu'da meydana gelen patlamalarda kullanılan malzemelerin aynı nitelikte olduğu ve ayrıca Ordu MHP İl Başkanlığında görevli bekçinin Niğde Emniyet Müdürlüğündeki canlı teşhis tutanağında binada meydana gelen patlama olayı öncesinde şüpheli tavırları ile dikkati çeken şahsın Tayyar Eroğlu isimli sanık olduğunu teşhis ettiği anlaşıldığından sanık bu eylemden sorumlu tutulmuştur."

30. Başvurucu Resmiye Vatansever'in iştirak ettiği kabul edilen ve 3/1/2006 tarihinde gerçekleşen eylemle ilgili mahkûmiyet hükmü canlı teşhis tutanakları ile tanık ve mağdurların beyanlarına dayandırılmıştır. 27/2/2006 tarihinde gerçekleşen eylemle ilgili mahkûmiyet kararı ise genel olarak tanık beyanları ve Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarının 25/8/2006, 31/3/2006 ve 7/4/2006 tarihli DNA analizine ilişkin ekspertiz raporları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Mahkemenin bu hususta değerlendirmelerinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"İddianamenin 14. sayfasında 4 eylem isnat edilmiştir.

...

3-Tüm dosya kapsamından sanığın kaldığı Niğde ilindeki hücre evinde 16/05/2006 tarihli aramada 1540 gram TNT, 380 gram dinamit lokumu, 4 adet el bombası, 37 adet elektrikli kapsül, bomba düzeneği, 5 kg. amonyum nitrat ve ayrıca 1 adet M 16, 2 adet Kaleşnikof, 2 adet tabanca bulunduğu anlaşılmıştır.

4-03/01/2006 tarihli eylem;

Sorgun Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 31/07/2006 tarih, 2006/14 Hz. numarası ile şüphelileri [S.O., Y.İ.], müştekileri [M.Y., İ.Y., M.E., Z.S.], suçu gasp, 6136 Sayılı Yasaya Muhalefet, hürriyeti tehdit, adam yaralama, Anayasal Düzene ve bu düzenin işleyişine karşı silahlı örgüt üyeliği, suç tarihi 03/01/2006, suç yeri Sorgun olan görevsizlik kararı ve ekinde adli rapor, ekspertiz raporu, tanık ifade tutanakları, bilgi alma tutanakları, fotoğraf teşhis tutanakları, sorgu zabıtları, şüpheli ifade tutanakları, müşteki ifade tutanakları, canlı teşhis tutanakları, olay ve yakalama tutanakları, ev arama tutanakları, fezleke, olay yeri inceleme raporu ve olay yeri krokisi(KL.11), Niğde Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından tanzim edilen teşhis edenleri [A.A., İ.Y., M.E., H.B., Z.S.], teşhis edilenleri [C.K., N.D., S.O., H.Ş., T.E. ve Y.İ.] olan 19/05/2006 tarihli canlı teşhis tutanağı (KL.1), müşteki [M.E., M.Y.], tanık [A.P., G.T.] ve mağdur [Ga.T.ye] ilişkin ifade tutanağı örnekleri(KL.51)birlikte değerlendirildiğinde;

03/01/2006 tarihinde [S.O., Y.İ.] ve Resmiye Vatansever'in Yozgat ilinde müşteki [Z.S.nin] kullandığı 66 M [0...] plaka sayılı minibüsü Alaca ilçesine başsağlığına gitme bahanesiyle kiraladıkları, yolda giderken sanıkların müştekiyi silah ile etkisiz hale getirerek ellerini, ayaklarını ve ağzını bağlayıp minibüsün arkasına attıkları, minibüs ile Sorgun ilçesinde PTT caddesinde [Y.] Kuyumculuk isimli müşteki [İ. ve M.Y.nin] bulunduğu iş yerine geldikleri, sanıkların ellerinde tabanca ve uzun namlulu silahlarla kuyumcuyu soymaya çalıştıkları, bu sırada dışarıdan geçmekte olan müşteki [M.E.yi] dışarıda gözcü olarak bekleyen sanık kimliği belirsiz kadının içeriye soktuğu, sanıkların kasayı açmaya çalıştıkları, başaramayınca ateş ederek dışarıya doğru çıktıkları, müşteki [M.nin] atılan kurşunlar nedeniyle yaralandığı, sanıkların olay yerinden geldikleri minibüs ile kaçtıkları, akabinde minibüsün terkedilmiş olarak bulunduğu anlaşılmıştır. Teşhis tutanaklarından sanığın bu eyleme katıldığı anlaşıldığından sanık bu eylemden sorumlu tutulmuştur.

...

27/02/2006 tarihli eylem;

Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarının 25/08/2006 tarih ve 2006/012750 vaka nolu olarak tanzim edilen, 27/02/2006 günü Cihanbeyli ilçesi Karşıyaka mahallesi Sığırcık yolu üzerinde meydana gelen silahla yaralama ve gasp olayı ile ilgili DNA analizine ilişkin ekspertiz raporu.(KL.43), Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarının 31/03/2006 tarih ve 2006/003252 vaka nolu olarak tanzim edilen, 27/02/2006 günü Cihanbeyli ilçesi Sığırcık yolu üzerinde meydana gelen silahla yaralama vegasp olayı ile ilgili DNA analizine ilişkin ekspertiz raporu.(KL.43), Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarının 07/04/2006 tarih ve 2006/003442 vaka nolu olarak tanzim edilen, 27/02/2006 günü Cihanbeyli ilçesinde meydana gelen silahla adam yaralama vegasp olayı ile ilgili DNA analizine ilişkin ekspertiz raporu.(KL.43), [...] Cihanbeyli İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından 01/03/2006 tarihinde tanzim edilen [R.A.nın] [A.D. ve H.D.yi] teşhisine ilişkin teşhis tutanağı.(KL.43), Aksaray İl Emniyet Müdürlüğü tarafından 28/02/2005 tarihinde düzenlenen [A.A.ya] yaptırılan [A.D.yi] teşhise ilişkin fotoğraf teşhis tutanağı.(KL.43), Aksaray İl Emniyet Müdürlüğü tarafından 01/03/2006 tarihinde düzenlenen [A.A.ya] yaptırılan [A.D. ve H.D.nin] teşhisine ilişkin fotoğraf teşhis tutanağı (KL.43), Cihanbeyli İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından 28/02/2006 tarihinde tanzim edilen [T.T., A.F. ve M.A.nın] [A.D.yi] teşhisine ilişkin teşhis tutanağı.(KL.43) birlikte değerlendirildiğinde,

Sanıklar [C.K. ve S.O.nun] Cihanbeyli'de minübüscülük yapan müşteki [R.A.ya] Hodoğlu Köyü'nde cenazeye gideceklerini götürüp götüremeyeceğini sordukları, müştekinin gidebileceğini söylemesi üzerine 100,00 TL.'ye anlaştıkları, ilçe merkezinden dışarı çıktıktan sonra sanık [C.nin] tuvalet ihtiyacı olduğunu söyleyerek [R.nin] durmasını istediği, [C.nin] araçtan indiği,bu sırada sanık [S.nin] tabancayı müştekiye doğrulttuğu, [C.nin] de aracın öbür tarafından müştekiye silahını gösterdiği ve müştekiye aracın arkasına geçmesini ve uslu uslu oturmasını söyledikleri, şikayetçinin müştekiyi kendisini bırakmalarını, aracı alıp götürmelerini istediği, bunun üzerine müştekinin elini bağlayıp arka koltuğa yatırdıkları ve [S.nin] aracı kullanmaya başladığı, bir süre sonra müştekinin sanık [C.ye] mukavemet göstermesi üzerine sanık [C.yle] boğuştukları, bu esnada [S.nin] aracı durdurup müştekiye 3 el ateş ettiği ve müştekinin hayati tehlikeye maruz bırakmadan 10 gün iş ve güç kaybına sebep olarak basit tıbbi müdahale ile iyileşebilecek şekilde yaralandığı ve müştekinin kendisini camdan dışarı attığı, daha sonra sanıkların minübüsü alarak yollarına devam ettikleri, bu esnada müştekinin emniyete olayı ihbar ettiği ve emniyetin yolda tertibat aldığı, yolda sanıkların 26/02/2006 tarihinde [A.D.] sahte kimliği ile kiraladıkları ve arkadan takip eden Resmiye Vatansever'in kullandığı Opel marka araca bindikleri ve hızla trafik ekiplerinin yanından geçtikleri, polis memurları [T.T. ve A.F.nin] aracı takip ettikleri, sanıklardan [C.nin] uzun namlulu silahı aracın camından çıkarıp trafik ekibini tehdit ettiği ve aracın Konya ili Karapınar ilçesinde terkedilmiş şekilde bulunduğu ve sanıkların daha sonra 16/05/2006 tarihinde Niğde'de yakalandıkları anlaşılmıştır."

31. Öte yandan gerekçeli kararda başvurucu Zeliha Bulut'un 17/5/2003, 15/10/1998, 14/8/1997, 20/5/2003, 16/6/1994, 18/6/2002 tarihli eylemlerle 2002 yılının Eylül ayında gerçekleşen birden fazla eyleme iştirak ettiği kabul edilmiştir. Başvurucu Zeliha Bulut hakkındaki mahkûmiyet hükmü, katıldığı kabul edilen eylemlerin tümü değerlendirilmek suretiyle oluşturulmuştur. Mahkeme, mahkûmiyet kararına konu eylemlere katıldığına dair kabulünün sebeplerini ayrı ayrı açıklamıştır.

32. Anılan karara göre özetle başvurucu Zeliha'nın Bulut'un, örgüt üyesi olduğu kabul edilen kişilerin şüpheli sıfatıyla tespit edilen ifadelerine dayanılarak 17/5/2003, 15/10/1998,

14/8/1997, 16/6/1994 ve 18/6/2002 tarihli eylemlere iştirak ettiği kabul edilmiştir. Buna ek olarak 14/8/1997 tarihli eylem bakımından olayın gerçekleştiği odun deposunda çalışan tanıkların beyanları da değerlendirilmiştir.

33. Öte yandan gerekçeli kararda başvurucunun 20/5/2003 tarihinde gerçekleştiği kabul edilen yağma suçunu işlediğine dair kabul, suçun mağduru O.A.nın teşhis ve beyanlarına dayanmıştır. Son olarak başvurucu Zeliha Bulut'un 2002 yılının Eylül ayında gerçekleşen birden fazla eyleme iştirak ettiğine dair kabulün tanık ve mağdurların teşhis ve beyanlarına göre oluşturulduğu açıklanmıştır. Mahkemenin bu hususta değerlendirmelerinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın 1992 yılında örgüte katılarak TKP-ML-TİKKO KONFERANS terör örgütü içerisinde Tokat-Sivas-Giresun-Kırıkkale ve Amasya illeri kırsal alanında silahlı çatışmalara girdiği Nergiz-Bahar-Kezbankod isimlerini kullandığı, kaleşnikof marka uzun namlulu silah ile Diktiriyof marka tabanca taşıdığı, zaman zaman ... (K) [H.Ş.nin] grubu ile birlikte hareket ettiği ve faaliyetlerde bulunduğu, Kastamonu Cide ilçesinde 03/08/2006 günü [A.A.nın] ikamet ettiği evde yapılan aramada yakalanarak gözaltına alındığı, yapılan üst aramasında kendine ait fotoğrafta [S.C.] adına düzenlenmiş sahte kimliğin bulunduğu, sahte kimlik kullanmakla ilgili olarak Cide C.Savcılığınca soruşturmanın sürdürüldüğü anlaşılmıştır.

İddianamenin 15. ve 16. sayfalarında 7 eylem isnat edilmiştir.

1-17/05/2003 tarihli eylem;

...

27.05.2003 tarihinde Reşadiye İlçe Jandarma Komutanlığınca ifadesi alınan [...](K) [C.A.] ifadesinin 9. sayfasında 17 Mayıs 2003 tarihinde Eymir köyüne giderken yaşlı bir köylüile ...(K), Nergiz (K) [başvurucu Zeliha] ve ...(K)'un görüşme yaptığını, bu görüşme sonrasında Eymir köyü ile ilgili bilgi aldıktan sonra aynı gün Eymir köyüne girdiklerini, burada köylüleri cami önünde toplayarak Ajitasyon ve propaganda yaptıklarını, kendisi, ...(K), ...(K) ve ...(K) ile birlikte caminin etrafında emniyetçi olarak beklediklerini, propaganda ...(K) tarafından yapıldığını, diğer örgüt mensuplarının da...(K) sorumluluğunda köyün dışında takviye olarak beklediklerini, köyden 20 kg kadar un ve biraz tuz alarak ayrıldıklarını, birkaç gün hiçbir yere uğramadan Eymir köyünden aldıkları erzak ile ihtiyaçlarını gidererek Danişment köyü civarında saklandıklarını beyan etmiştir.

... sanık bu eylemden sorumlu tutulmuştur.

2-15/10/1998 tarihli eylem;

...

19/03/1999 tarihinde yakalanan ...(Kod) [M.G.nin] Tokat İl Jandarma Komutanlığında alınan ifadesinin 12. sayfasında Tokat ili Topçam Bölgesi Role yakınlarında 6-7 gün kaldıktan sonra 3 gruba ayrıldıklarını, ...(K) liderliğindeki 1. Grup içerisinde Bahar(K)'un [başvurucu Zeliha] Maraşlı olduğunu ve ailesinin İstanbul ilinde ikamet ettiğini, esmer , kıvırcık saçlı iri yapılı 24-25yaşlarında diktiriyof marka tabanca taşıdığını,

...

02/12/1998 tarihinde [...](K) [Y.Ş.nin] Tokat İl Jandarma Komutanlığı'nda alınan ifadesinin9. sayfasında: 15/10/1998 günü Tokat Merkez Göltepe Role istasyonunun silahla taranması ve taciz eylemini [...](K), Bahar(K), [...](K), [...](K)'un gözetleme grubu içerisinde yer aldığı,

aynı sayfada Tokat Merkez Eskiköy'deki güvenlik güçlerine taciz eylemini [...](K) sorumluğunda Bahar(K), [...](K), [...](K) ve [...](K)'un katıldığını beyan etmiştir.

...

Tüm dosya kapsamından sanık bueylemden sorumlu tutulmuştur.

3-13-14/08/1997 tarihli eylem;

13-14/08/1997 tarihinde Tekmezar odun deposunda meydana gelen terör örgütü propagandası yapmak ve gasp olayına ilişkin olay tutanakları(Tanıklar [M.E., H.M.A., A.A., S.A., M.S., Ma.S., Ş.S., Z.A., C.Ş.,Ö.A., H.E., Ha.E., Se.A., K.T., H.A., Sey.A., M.C., M.L.nin] ifadeleri, olay yeri tespit tutanağı, olay yeri krokisi,(KL.15-İ, 51), [M.D.nin] ifadeleri (KL.19-D, 32), [S.G.nin] ifadeleri (KL. 2, 3, 19-I, 22, 28, 31), Sanıkların katıldıkları eylemlerle ilgili olarak örgüt mensubu ... kod adlı [K.E.ye] ait ifade tutanağı (KL.2, 32), [Ş.A.nın] ifadeleri (KL.2, 19-H, 28, 31) birlikte değerlendirildiğinde;

10/08/1998 tarihinde ...(K) [S.G.nin] Tokat İl Jandarma Komutanlığı'nda alınan ifadesinin 10.ve 11. sayfalarında; 13/08/1997 günü Topçam Bölgesinde Tekmezar Orman Deposunun basılması eylemine ...(K) liderliğindeki grubun içerisinde Bahar(K) adıyla yer aldığını, ... olaydan sonra gasp edilen silah, telsiz, kimlik ve dokümanların ...(K) ve ...(K) tarafından tehdit ve baskı yoluyla alındığını, orman deposu çalışanları bir odaya toplanarak ...(K) ve Bahar(K) tarafından propaganda çalışması yapıldığını, eylem sonrası bölgeden ayrılmadan önce Bahar(K) ve ...(K) tarafından ayrıca binaya roket atışı gerçekleştirildiğini, eylemin görüntüsünü video kamera ile tespit ettiklerini, gruplar bir araya toplandıktan sonra bu görüntüleri izlediklerini, duvarlara yazılamanın ...(K) tarafından gerçekleştirildiğini, eylemden sonra ...(K)'un beraberinde getirmiş olduğu kapalı minibüs ile Boğalı bölgesinde bulunan grubun yanına gittiklerini beyan etmiştir.

10/08/1998 tarihinde ...(K) [Ş.A.nın] Tokat İl Jandarma Komutanlığı'nca alınan ifadesinin 5. sayfasında Topçam Bölgesi Tekmezar Orman Deposunun basılması eylemine ...(K) liderliğinde grup içerisinde Bahar(K)'un bulunduğunu beyan etmiştir.

13/03/1999 tarihinde ...(K) [K.E.nin] Ankara Emniyet Müdürlüğünde alınan ifadesinin 5 . Sayfasında; ... Tokat Merkez Tekmezar Orman Deposunun tahrip edileceğini tecrübe için kendisinin de katılmasını, Bahar(K) ile birlikte eylemde gözcülük yapmasını söylediğini, eylem sırasında Bahar(K) ile kapıyı tuttuklarını ve içeride bulunan şahısları dışarı çıkarttıkları,

İfadesinin 6. sayfasında; Tokat, Topçam Tekmezar Orman İşletmesi depolarının tahrip edilmesi eylemine ..., Bahar(K), ...(K) katıldığını beyan etmiştir.

...(K) M.D.nin 11/10/1999 tarihinde Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde alınan ifadesinin 4.sayfasında, Tokat ili Yaylacık(Tekmezar) Orman Deposunun basılması olayı ... bu eyleme katılanlar arasında kendisinin, Bahar(K)'un ve 9 kişinin olduğunu beyan etmiştir.

... sanığın bu eyleme katıldığından bu eylemden sorumlu tutulmuştur.

4-20/05/2003 tarihli eylem;

20/05/2003 tarihinde Baydarlı Kasabasında meydana gelen örgüt propagandası ve mağdur [O.A.nın] cep telefonunu gasp suçuna ilişkin evrakın olay tutanakları(KL.15-B) birlikte değerlendirildiğinde;

... mağdur [O.A.ya] terör örgütü mensuplarına ait fotoğraflar gösterildiğinde sanıklar Zeliha Bulut, ...(K) [C.G.], ...(K) [H.Y.], ...kod, ...(K) [S.O.yu] teşhis ettiği anlaşıldığından sanık bu eylemden sorumlu tutulmuştur.

5-16/06/1994 tarihli eylem;

16/06/1994 günü saat 22.00 sıralarında Tokat ili Reşadiye ilçesi, Gökköy köyü Mahmut'un yaylası tabir edilen bölgede yapılan pusu sırasında bir grup teröristle sağlanan sıcak temasla ilgili ... değerlendirildiğinde;

17/03/1997 yılında yakalanan ...(K) [A.E.] ifadesinde; ... eylem grubunda bulunan terör örgütü mensuplarının [...](K) [M.Ç.], [...](K) [A.G.], [...](K) [H.Ş.], [...](K) [A.C.], ...(K) [E.Ö.], ...(K) [Y.İ.], ...(K) [G.K.], Bahar (K) Zeliha Bulut'un olduğunu beyan etmiştir.

30/10/1997 yılında İstanbul ilinde yakalanan ...(K) [M.K.] ifadesinde; ... eylem grubunda bulunan terör örgütü mensuplarının ...(K) [M.Ç.], ...(K) [A.G.], ...(K) [H.Ş.], ...(K) [A.C.], ...(K) [E.Ö.], ...(K) [Y.İ.], ...(K) [G.K.], Bahar (K) Zeliha Bulut'un olduğunu, bir süre sonra eylem grubunun Almus-Çambulak Köyü halkından İsmail Karaca isimli şahsı infaz ettikleri, 16/07/1994 gününde Reşadiye-Beşdere köyünde bekçi tüfeğinin gasp edilmesi olayı ile 15/06/1994 günü güvenlik kuvvetleri ile çatışma olayını yaptıklarının anlatıldığını beyan etmiştir.

31/01/1997 yılında İstanbul ilinde yakalanan ...(K) [D.Ö.] ifadesinde ... kim tarafından öldürüldüğünü bilmediğini, kendisine açıklanmadığını, ancak grup içerisinde bu iki olayın TKP/ML TİKKO (Darbeciler) KONFERANS EYLEM gurubu kanadınca yapıldığı, eylem grubunun ...(K) [M.Ç.], ...(K) [A.G.], [...](K) [H.Ş.], ...](K) [A.C.], ...(K) [E.Ö.], ...(K) [Y.İ.], ...(K) [G.K.], Bahar (K) Zeliha Bulut'tan oluştuğunu beyan etmiştir.

... sanık bu eyleme katıldığından bu eylemden sorumlu tutulmuştur.

6-18/06/2002 tarihli eylem;

Mesudiye Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen 18/06/2002 tarihli Arpalan Köyü Fattalfeliti mevkiinde İğdir Ormanları güvenlik güçleri ile ilgili silahlı çatışma olayı ... değerlendirildiğinde;

14/08/2003 tarihinde ...(K) [C.K.nın] Reşadiye İlçe Jandarma Komutanlığı'nca alınan ifadesinin 30. sayfasında; 18 Haziran 2002 tarihlerinde Ordu Mesudiye İğdir ormanları bölgesinde silahlı çatışmada 22 örgüt mensubu içerisinde Bahar (K) Zeliha Bulut isimli örgüt mensubunun da bulunduğunu beyan etmiştir.

...(K) [C.G.] Tokat Emniyet Müdürlüğü'nde verdiği 29/08/2004 tarihinde verdiği ifadesinin 23.sayfasında; 18/06/2002 tarihinde Ordu ili Mesudiye Arpalan Köyü İğdir ormanları bölgesinde güvenlik kuvvetleri ile silahlı çatışma eylemine katılanlar arasında ...(K) [H.Ş.], ...(K) [Y.İ.] ve kendisinin de yer aldığını, çatışma İğdir ormanları bölgesinde konakladıkları esnada askerin kendisini fark edip ateş etmesi sonucunda kendilerinin de ateşle karışılık verdiklerini, kendilerinden veya askerden ölen veya yaralanan olmadığını ancak bırakıp kaçtıklarını malzemelerin güvenlik güçlerinin eline geçtiğini beyan etmiştir.

Ordu ili Mesudiye ilçesi, Arpalan Köyü, Fettalfeliti mevkiinde güvenlik güçleri ile kısa süreli çatışma olayının olduğu, sanığın bu eyleme katıldığı anlaşıldığından sanık bu eylemden sorumlu tutulmuştur.

7-Eylül 2002 tarihli eylemler;

23/09/2002 tarihli şüpheliler [H.Ş., Y.İ., S.O.] ve Zeliha Bulut'a ilişkin Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığının yetkisizlik kararı ve ekleri (birleştirme kararı, fezlekeler, olay yeri tespit ve inceleme tutanakları, ifade tutanakları, teşhis tutanakları ([Ş.K.,M.B.,M.Y., F.Ö., Ş.Ö.,A.E., F.D., K.S., Y.S., S.D., F.S., H.K., H.S.S., İ.Ç.])(KL.21) birlikte değerlendirildiğinde;

Sanıklar [H.Ş., Y.İ., S.O.] ve Zeliha Bulut'un Ordu ili, Mesudiye ilçesinde kırsal kesimde Eylül 2002 ayı içinde Mesudiye ilçesi kırsalında değişik tarihlerde Esatlı, Balıklı, Aşağıgökçe, Herközü, Karaçören köylerine gruplar halinde silahlı olarak gelip girdikleri evlerde terör örgütü lehine siyasi propaganda yaptıkları ayrıca köy halkından erzak temin ettikleri anlaşıldığından sanık bu eylemden sorumlu tutulmuştur.

SONUÇ OLARAK;

i-Sanık hakkında 06/10/2006 tarihli iddianamede 17/05/2003, 15/10/1998, 13-14/08/1997, 20/05/2003, 16/06/1994, 18/06/2002, Eylül 2002 tarihli eylemlere katıldığı sübuta erdiğinden ve bu eylemler bir bütün olarak vahim nitelikte olduğundan sanığın üzerine atılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs suçunu işlediği sübuta erdiği için 765 Sayılı TCK'nundaki 146/1. maddesi uyarınca cezalandırılması cihetine gidilmiştir."

5. Savunmanın Temyiz Talepleri ve Yargıtayın Değerlendirmeleri

34. Başvurucular Resmiye Vatansever, Tayyar Eroğlu ve Zeliha Bulut'un müdafii mahkûmiyet kararına karşı 27/11/2013 tarihli dilekçeyle temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde diğer hususların yanında mağdur ve tanıkların istinabe yoluyla farklı yargı çevrelerinde kurulu mahkemelerde dinlendiğini, yargılamanın taraflarının anılan beyan delillerine doğrudan temas edemediğini, savunmanın mağdur ve tanıklara soru sorabilme hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. İstinabe duruşmalarının birçok açıdan ceza muhakemesi kurallarına aykırı olarak icra edildiğini, başvuruculara sorguları yapılmadan tanıkların dinlenmesinin ceza yargılamasındaki usule aykırı olduğunu, soruşturma evresinde ve istinabe duruşmalarında başvuruculara tek tek gösterilerek teşhis ettirilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca ilk derece mahkemesi kararının gerekçesiz olduğunu ifade ettiği dilekçede 3/3/2011 tarihli dilekçesindeki taleplerin gerekçesiz olarak reddedilmesinden, farklı soruşturmalarda maddi ve manevi cebir ile tespit edilen gerçeğe aykırı ifadelerin mahkûmiyet kararında esas alınmasından yakınmıştır.

35. Başvurucu Naki Demir'in müdafii 25/11/2013 tarihli dilekçeyle temyiz kanun yoluna başvurmuş; başvurucunun misafir olarak kaldığı ikametgâhta ele geçirilen silah ve patlayıcı eşyanın gerekçe gösterilerek cezalandırıldığını, takdirî indirim nedenlerinin uygulanmadığını, suçun unsuru olan silahın vahamet arz ettiği kabul edilerek ve yetersiz gerekçeyle alt sınırdan uzaklaşıldığını ileri sürmüştür. Ayrıca cezalandırmanın fikrî içtima kurallarına aykırı şekilde yapıldığını, başvurucunun kullandığı ispatlanamayan sahte kimlik gerekçe gösterilerek cezalandırıldığını belirtmiştir. Bunun yanında tanık dinletme, delil toplanması ve savunma yapmak için süre verilmesi taleplerinin reddedilerek savunma hakkının kısıtlandığını iddia etmiştir.

36. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 30/12/2013 tarihinde başvurucular Resmiye Vatansever, Tayyar Eroğlu ve Zeliha Bulut hakkında Anayasa'yı ihlal etme, başvurucu Naki Demirhakkında silahlı terör örgütüne üye olma, Tayyar Eroğlu, Remiye Vatansever ve Naki Demir hakkında 10/7/1953 ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a

aykırılık, patlayıcı madde bulundurma, resmî belgede sahtecilik ile başvurucu Resmiye Vatansever hakkında 27/2/2006 tarihli yağma suçlarından kurulan mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına karar vermiştir. Bununla birlikte Resmiye Vatansever hakkında 3/1/2006 tarihli yağma suçundan kurulan mahkûmiyet hükmü, delil yetersizliği gerekçesiyle beraat kararı verilmesi gerektiği belirtilerek bozulmuştur.

37. Başvurucular Resmiye Vatansever, Tayyar Eroğlu ve Zeliha Bulut'un müdafii kendisine tebliğ edilmediğini belirttiği Yargıtay kararını haricen öğrendiğini açıklayarak 30/4/2014 tarihinde, Yargıtay kararını 18/7/2014 tarihinde tebliğ alan başvurucu Naki Demir'in müdafii de 18/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

38. 765 sayılı mülga Kanun’un 146. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men’e cebren teşebbüs edenler, ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkum olur."

39. 5237 sayılı Kanun'un "Anayasayı ihlal" kenar başlıklı 309. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılırlar.

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

..."

40. 5237 sayılı Kanun'un "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

..."

41. 5271 sayılı Kanun'un "Sanığın savunma delillerinin toplanması istemi" kenar başlıklı 177. maddesi şöyledir:

"(1) Sanık, tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istediğinde, bunların ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu hususta dilekçesini duruşma gününden en az beş gün önce mahkeme başkanına veya hâkime verir.

(2) Bu dilekçe üzerine verilecek karar, kendisine derhâl bildirilir.

(3) Sanığın kabul edilen istemleri, Cumhuriyet savcısına da bildirilir."

42. 5271 sayılı Kanun’un "Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenilmeleri"

kenar başlıklı 180. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

(2) Bu hüküm, konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanır.

...

(5) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir."

43. 5271 sayılı Kanun'un "Doğrudan soru yöneltme" kenar başlıklı 201. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir."

44. 5271 sayılı Kanun'un "Delillerin ortaya konulması ve reddi" kenar başlıklı 206. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir."

45. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmada anlatılması zorunlu belge ve tutanaklar" kenar başlıklı 209. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adlî sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada anlatılır."

46. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmada okunmayacak belgeler" kenar başlıklı 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez."

47. 5271 sayılı Kanun'un "Delilleri takdir yetkisi" kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

48. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

...

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

49. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Fikret Karahan/Türkiye (B. No: 53848/07, 16/3/2021) kararında; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık müdafiinin katıldığı ancak sanığın hazır bulunmadığı duruşmada dinlenmesinin yargılamanın adilliğini zedeleyip zedelemediğini değerlendirmiştir. Anılan karardaki belirlemelere göre silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yargılanan başvurucu, tanık E.A.nın gerçekleştirdiği fotoğraf teşhis işlemi ile soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki beyanlarına dayanılarak cezalandırılmıştır (Fikret Karahan/Türkiye, § 54). Somut olayda E.A. yargılamanın yapıldığı mahkeme tarafından duruşmada dinlenmiştir. Tutuklu olarak yargılanan başvurucu ise E.A.nın beyanlarının tespit edildiği celsede hazır edilmemiştir. E.A.nın başvuranın huzurunda dinlenmemesi için iyi bir neden olduğuna dair bir tespite ulaşamadığını açıklayan AİHM, E.A.nın soruşturma aşamasındaki beyanının mahkûmiyet kararının verilmesinde belirleyici delil olarak kullanıldığını kabul etmiştir (Fikret Karahan/Türkiye, §§ 42-46).

50. AİHM Fikret Karahan/Türkiye kararında; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın yargılamayı yürüten mahkeme huzurunda, sanığın katılmadığı celsede dinlenmesinin olumsuz sonuçları olacağını kabul etmiştir. AİHM bu durumda tanığın sanık müdafiinin hazır bulunduğu ve soru sorma imkânına kavuştuğu bir celsede dinlenmiş olmasının ortaya çıkan olumsuzların telafisi için yeterli düzeyde dengeleyici bir güvence olup olmayacağını tartışmıştır (Fikret Karahan/Türkiye, §§ 47-55). Öncelikle AİHM, sanığın katılmadığı bir celsede müdafiinin tanığa doğrudan soru sorabilmesinin bazı durumlarda yeterli bir karşı dengeleyici güvence olabileceğini kabul etmiştir (Fikret Karahan/Türkiye, § 54). Bununla birlikte AİHM bahsi geçen güvencenin yeterli düzeyde dengeleyici olup olmadığına karar verirken mahkûmiyet kararına esas alınan tanık beyanının güvenilirliğini sarsan unsurların bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Somut olayda tanığın bilgi sağlaması karşılığında etkin pişmanlık düzenlemelerine göre belirli avantajlardan yararlanma imkânının doğduğuna ve duruşmada kendisine gösterilen fotoğraftaki kişinin başvurucu olduğundan emin olmadığına dair beyanına vurgu yapan AİHM, anılan delilin güvenilirliğinin zayıfladığını kabul etmiştir (Fikret Karahan/Türkiye, §§ 50-52).

51. AİHM, yargılamayı yürüten mahkeme huzurunda dinlenmesine bağlı olarak tanığın tavrı ve güvenilirliği hakkında gözlem yapma fırsatına sahip olunduğunu kabul etmiştir. Ayrıca kararda tanığın dinlendiği celsede başvurucu müdafiinin hazır bulunmasının bazı durumlarda savunma haklarının gözetilmesi bakımından yeterli olabileceğini de belirtmiştir. Buna ek olarak başvuranın tanığın beyanlarından haberdar olduğunu, bunların doğruluğuna ve güvenilirliğine itiraz etme, olaylara ilişkin kendi yorumunu sunma fırsatına sahip olduğunu da ifade etmiştir (Fikret Karahan/Türkiye, § 54). Bununla birlikte ceza

yargılamasının merkezinde başvurucunun fiziksel teşhisinin bulunduğunu ve bu hususta bir belirsizliğin oluştuğunu düşünen AİHM, anılan belirsizliğin müdafinin tanığı sorgulayabilmesiyle ortadan kaldırılamayacağını kabul etmiş; canlı teşhisin önemli rol oynadığı ve teşhisle ilgili belirsizliğin bulunduğu davalarda başvurucunun tanığın beyanlarının tespit edildiği duruşmada bizzat bulunmasının büyük önem taşıdığını açıklamıştır (Fikret Karahan/Türkiye, § 55).

52. Tanık sorgulama hakkı yönünden ilgili uluslararası hukuk için ayrıca bkz. Abdulkerim Kahraman, B. No: 2020/37267, 11/5/2023, §§ 27, 28; Nurcan Gülabi, B. No: 2015/15355, 23/5/2018, §§ 24-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

53. Anayasa Mahkemesinin 25/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucu Resmiye Vatansever Yönünden

54. Başvurucu; mahkûmiyet kararının gerekçesinin bulunmadığını, deliller, savunmalar ve suçun unsurları tartışılmadan mahkûmiyetine karar verilmesi, mahkûmiyet kararının gerekçesinde suçun işlendiğine dair somut delillerin gösterilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. Başvurucunun anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, 27/2/2006 tarihli eyleminden dolayı nitelikli yağma, vahim nitelikte silah bulundurma, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması ve resmî belgede sahtecilik suçlarından mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurunun bu kısmında gerekçeli karar hakkının ihlal edilip edilmediği, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve 27/2/2006 tarihli eylemden dolayı nitelikli yağma suçlarından kurulan hüküm ve gerekçesi dikkate alınarak değerlendirilecektir.

56. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

57. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

58. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine

ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).”

59. Somut olayda ilk derece mahkemesi vahim nitelikte kabul ettiği 3/1/2006 ve 27/2/2006 tarihli eylemlere Resmiye Vatansever'in de katıldığını kabul ederek anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve nitelikli yağma (iki kez) suçlarından mahkûmiyet kararı vermiştir. Anılan kararı temyizen inceleyen Yargıtay 3/1/2006 tarihli eylemle ilgili olarak başvurucu hakkında yağma suçundan kurulan mahkûmiyet hükmünün bozulmasına karar vermiştir. Kararda başvurucunun 3/1/2006 tarihli eyleme katıldığına dair delil bulunmaması nedeniyle beraatine karar verilmesi gerektiğini açıklamış; başvurucu hakkında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve 27/2/2006 tarihli olayla ilgili nitelikli yağma suçlarından kurulan mahkûmiyet kararlarını onamıştır (bkz. § 36).

60. Şu hâlde başvurucunun anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve nitelikli yağma suçlarından cezalandırılmasının gerekçesinin 27/2/2006 tarihli eyleme iştirak ettiği yönündeki kabul olduğu anlaşılmaktadır (bkz. §§ 24, 30).

61. İlk derece mahkemesi başvurucunun 27/2/2006 tarihli eyleme katıldığını kabul ederken DNA analizine ilişkin 31/3/2006, 7/4/2006 ve 25/8/2006 tarihli ekspertiz raporlarına (bkz. § 22), R.A., A.A., T.T., A.F. ve M.A.nın yaptığı, başvurucuyla ilgili herhangi bir tespit içermeyen teşhis işlemlerine dayandığını açıklamıştır (bkz. § 30).

62. Öncelikle gerekçeli kararda R.A., A.A., T.T., A.F. ve M.A.nın başvurucuyu teşhis ettiğine dair bir belirleme yapılmamıştır. Buna ek olarak başvurucunun atıf yapılan DNA analizine ilişkin 1/3/2006, 7/4/2006 ve 25/8/2006 tarihli ekspertiz raporlarındaki hangi tespite dayanılarak suçlu bulunduğu da açıklanmamıştır. Ayrıca Yargıtay kararında da ilk derece mahkemesinin kabulünden farklı olarak yeni bir değerlendirme yapılmamıştır.

63. İlk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararında, ekspertiz raporlarının tarih ve sayılarına ve teşhis işlemlerine yer verilmiş ancak belirtilen işlem ve raporların başvurucuyla olan ilgisi açıklanmamıştır. Bu kapsamda Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucunun eylem ve davranışlarını 27/2/2006 tarihinde gerçekleşen nitelikli yağma suçuna iştirak ettiğini gösteren delillerle ilişkilendirerek yeterli bir şekilde ortaya koyduğunu kabul etmek mümkün olmamıştır. Yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

64. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucular Tayyar Eroğlu ve Zeliha Bulut Yönünden

65. Başvurucular gerekçeli kararda beyanlarına yer verilen tanıkların Mahkemede dinlenmediğini, tanıkların yargılama süjelerinin bulunduğu duruşma ortamında dinlenmemesi ve istinabe duruşmalarındaki usule aykırılıklar nedeniyle güvenilirliği şüpheye düşen beyan delilinin kullanılmamasına dair taleplerinin gerekçesiz olarak reddedildiğini iddia etmiştir.

66. Başvuruculara iddiaları bir bütün olarak adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

67. Başvurucu Tayyar Eroğlu'nun anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, vahim nitelikte silah bulundurma, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması ve resmî belgede sahtecilik, başvurucu Zeliha Bulut'un ise anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Başvurunun bu kısmında tanık sorgulama hakkının ihlal edilip edilmediği, yalnızca anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan kurulan hüküm ve gerekçesi dikkate alınarak değerlendirilecektir.

68. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

69. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

70. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade eder. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanığın verdiği beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

1. İlkelerin Başvurucu Tayyar Eroğlu Yönünden Değerlendirilmesi

71. Mahkeme 11/5/2006 tarihinde Ordu'daki MHP il binası ve Ülkü Ocakları Dergi Temsilciliğine bomba düzenekleri bırakılması ve patlatılması eylemini gerçekleştirdiğini kabul ettiği başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Mahkûmiyet kararında

başvurucunun duruşmada sorgulamadığı tanık T.U.nun soruşturma evresindeki canlı teşhisine dayanmıştır (bkz. § 29). Gerekçeli kararda, tanık T.U.nun başvurucunun (sanığın) da hazır bulunduğu bir celsede dinlenmemesine ilişkin olarak geçerli bir nedene yer vermemiştir. Bununla birlikte böyle bir nedeni göstermemesi, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. Tanık sorgulama hakkına ilişkin yukarıda belirtilen testin diğer aşamalarının da değerlendirilmesi gerekir.

72. Mahkeme, tanık beyanlarının yanı sıra delil olarak başvurucunun yakalandığı ikametgâhında bulunan patlayıcı maddelerle somut olayda elde edilenlerin aynı nitelikte olmasına da dayanmıştır. Mahkemenin aynı ikametgâhta yakalanan diğer kişileri anılan gerekçeyle sorumlu tutmadığı da dikkate alındığında başvurucunun katıldığı duruşmada dinlenmeyen tanığın beyan ve teşhisinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici delil olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu nedenle üçüncü aşama olarak savunma tarafının tanığın duruşmada dinlenilmemesi nedeniyle karşılaştığı zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği belirlenmelidir.

73. Somut olayda tanık, başvurucunun müdafiinin katıldığı istinabe duruşmasında dinlenmiş; müdafii bu duruşmada tanığa soru sorma hakkını kullanabilmiştir (bkz. § 19).

74. Başvurucunun yokluğunda beyanda bulunan tanığın, sanık müdafiinin katıldığı ve soru sorma hakkını kullanabildiği duruşmada dinlenmesi, -bazı durumlarda- yeterli bir dengeleyici güvence olabilir. Diğer bir ifadeyle sanık ile tanığın yüzyüze gelmesinin önem arz etmediği davalarda sadece müdafiin, sanığın yokluğunda dinlenen tanığa doğrudan soru sorabilme imkanına ulaşması yeterli bir karşı dengeleyici güvence olarak kabul edilebilir. Bahsi geçen güvencenin yeterli düzeyde dengeleyici olup olmadığına karar verirken tanık beyanının, fiziksel teşhise ilişkin olup olmadığının ve güvenilirliğini sarsan unsurların bulunup bulunmadığının tespiti önemlidir. Bu kapsamda tek ya da belirleyici delilin, fiziksel teşhise ya da maddi olaya ilişkin tanık beyanı olduğu bir ceza yargılamasında sanığın bu delilin güvenilirliğine etkili bir şekilde itiraz edebilmesi için tanık ile aynı duruşmada bulunması gerekebilir (Kadir İnan [2.B.], B. No: 2020/23928, 30/10/2024, § 37).

75. Buna ek olarak tanığın yargılamayı yürüten mahkeme huzurunda dinlenip dinlenmediği, mahkemenin tanığın tavrı ve güvenilirliği hakkında gözlem yapma fırsatına sahip olup olmadığı değerlendirilmelidir.

76. Öte yandan suç tipi için kanunda belirlenen cezanın ağırlığı arttıkça duruşmada hazır bulunarak savunma yapmanın da öneminin artacağı hususunda tartışma yoktur (Mehmet Ergün [GK], B. No: 2019/34180, 25/7/2023, § 41). Diğer bir ifadeyle sanığın yokluğunda beyanları tespit edilen tanığın müdafi huzurunda dinlenmesinin yeterli bir dengeleyici güvence olup olmadığı tartışılırken suç tipi için kanunda belirlenen cezanın ağırlığı da dikkate alınmalıdır (Kadir İnan [2.B.], § 36). Nitekim sanığın duruşmada hazır bulunarak savunma yapmasında maksat, aleyhine olan delilleri doğrudan gözlemleyebilmesi ve onların güvenilirliğine ilişkin iddia ve itirazlarını ileri sürebilmesidir.

77. Somut olayda tanık, Ordu'daki MHP il binasına bomba düzeneği bırakılması olayına ilişkin olarak ifade vermiştir. Tanık, bombanın bırakıldığı yerde bekçi olarak çalışmaktadır. 19/5/2006 tarihli Canlı Teşhis Tutanağı'na göre tanık, aralarında diğer sanıkların da bulunduğu beş kişiden başvurucuyu teşhis etmiştir. Ayrıca istinabe mahkemesindeki duruşmada tespit edilen ifadesinde olay tarihinde başvurucu ile karşılaştıklarını ve başındaki şapkayı çıkardığı için yüzünü net olarak hatırladığını belirtmiştir (bkz. § 19).

78. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Buna ek olarak hükme ulaşılırken tanığın beyanı dışında olayda kullanılanla başvurucunun yakalandığı evde ele geçirilen patlayıcı maddelerin aynı nitelikte olmasına dayanılmıştır (bkz. § 29). Ayrıca tanığın soruşturma ve kovuşturma evrelerinde tespit edilen beyanları ile gerekçeye konu Canlı Teşhis Tutanağı'nın uyumsuz ya da çelişkili olduğu söylenemez.

79. Bununla birlikte tanığın beyanının kendisiyle konuştuğunu ileri süren başvurucunun fiziksel teşhisine (ses teşhisiyle birlikte) ve maddi olaya ilişkin olduğu da açıktır. Tanığın beyanının bu niteliği dikkate alındığında müdafinin delilin güvenilirliğine ilişkin iddia ve itirazlarını başvurucu kadar etkili şekilde ortaya koyamayacağı değerlendirilmiştir. Kaldı ki tanığın yargılamayı yürüten mahkeme huzurunda dinlenmediği ve tanık beyanına dayanılarak başvurucunun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verildiği de dikkate alındığında başvurucunun soru sorma imkânını elde edememesiyle oluşan dengesizliğin müdafinin tanığı sorgulayabilmesiyle ortadan kaldırılamayacağı kabul edilmiştir.

2. İlkelerin Başvurucu Zeliha Bulut Yönünden Değerlendirilmesi

80. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun en az yedi farklı eyleme iştirak ettiğini kabul etmiştir. Mahkeme başvurucunun 17/5/2003, 15/10/1998, 14/8/1997, 16/6/1994 ve 18/6/2002 tarihli eylemlere katıldığını kabul ederken örgüt üyesi olduğu değerlendirilen kişilerin şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerine dayanmıştır. Bununla birlikte 14/8/1997 tarihli olayın gerçekleştiği odun deposunda çalışan tanıkların beyanlarını da değerlendirmiştir. Başvurucunun 20/5/2003 tarihinde gerçekleşen yağma suçunu işlediğine dair kabulünde ise suçun mağduru O.A.nın teşhis ve beyanlarına dayanmıştır. Başvurucunun 2002 yılının Eylül ayında gerçekleşen birden fazla eyleme iştirak ettiğini kabul eden Mahkeme, hangileri olduğunu açıklamadan genel olarak tanık ve mağdurların teşhis ve beyanlarına dayandığını belirtmiştir. Sonuç olarak Mahkemenin gerekçesine göre başvurucu Zeliha Bulut, tanık beyanlarına dayanılarak en az yedi farklı olaydan suçlu bulunmuş ve müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmıştır.

81. Başvurucunun katıldığı kabul edilen eylemlerin tümü 765 sayılı mülga Kanun’un yürürlükte olduğu zaman gerçekleşmiştir. Bu Kanun'a göre değerlendirme yapan Mahkeme, eylemleri bütün olarak değerlendirmiş; tek bir müebbet hapis cezasına hükmetmiştir. Tanık sorgulama hakkının ihlal edilip edilmediği incelenirken de başvurucunun katıldığı kabul edilen eylemler bir bütün olarak ele alınacaktır.

82. Bu açıklamalardan Mahkemenin mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulamadığı tanıkların beyanlarına dayandığı anlaşılmaktadır. Gerekçeli kararda tanıkların başvurucunun (sanığın) da hazır bulunduğu bir celsede dinlenmemesine ilişkin olarak geçerli nedene yer verilmemiştir. Ancak böyle bir nedenin gösterilmemiş olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. Tanık sorgulama hakkına ilişkin olarak yukarıda belirtilen testin diğer aşamalarının da değerlendirilmesi gerekir.

83. Gerekçeli kararda başvurucunun mahkûmiyet kararına konu eylemlere katıldığına ilişkin kabul, örgüt üyesi olduğu değerlendirilen kişilerin şüpheli sıfatıyla verdikleri ifadelere, teşhislerine ve tanık O.A.nın beyanlarına dayanılarak açıklanmıştır. Buna göre başvurucunun katıldığı duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarının ve teşhisinin mahkûmiyet kararına götüren tek delil olduğu kabul edilmelidir.

84. Başvurucunun 17/5/2003, 15/10/1998, 14/8/1997, 16/6/1994 ve 18/6/2002 tarihli eylemlere katıldığı kabul edilirken beyanları esas alının kişilerin kovuşturma evresinde dinlendikleri tespit edilememiştir. 2002 yılının Eylül ayında gerçekleşen birden fazla eyleme iştirak ettiği kabul edilen başvurucunun bu süreçte hangi eylemlere katıldığı, hangi mağdur ve tanığın beyanlarına dayanılarak eylemlerden sorumlu tutulduğu açıklanmamıştır. Bununla birlikte başvurucunun 20/5/2003 tarihinde gerçekleştiği kabul edilen yağma suçunu işlediğine dair kabul, suçun mağduru O.A.nın teşhis ve beyanlarına dayanmıştır. O.A. başvurucunun müdafiinin katıldığı istinabe duruşmasında dinlenmiştir (bkz. § 21). Ayrıca 14/8/1997 tarihinde Tekmezar odun deposunda meydana gelen terör örgütü propagandası yapma ve yağma eylemleriyle ilgili beyanlarının değerlendirildiği ifade edilen tanıklar M.E., H.M.A., A.A., H.E., S.A., Me.S., Ma.S. de başvurucunun müdafiinin katıldığı farklı bir istinabe duruşmasında dinlenmiştir (bkz. § 20).

85. Sanığın yokluğunda beyanları tespit edilen tanığın müdafi huzurunda dinlenmesinin yeterli bir dengeleyici bir güvence olup olmadığı tartışılırken değerlendirilmesi gereken hususlardan daha önce söz edilmiştir (bkz. §§ 74-76).

86. 20/5/2003 tarihli olayla ilgili olarak tanık (mağdur) O.A. ifade vermiştir. İnşaatta çalıştığı sırada dört kişinin yanına geldiğini ve zorla telefonunu aldığını açıklayan O.A. soruşturma evresindeki ifadesinde; fotoğraf üzerinden yaptığı teşhisle telefonunu alan kişileri M. kod adlı C.G., S. kod adlı H.Y., H. kod adlı S.O. ve K. kod adlı örgüt üyesi olarak teşhis ettiğini belirtmiştir. Kovuşturma evresinde Reşadiye Asliye Ceza Mahkemesinde dinlenen O.A. kendisine gösterilen fotoğraftaki kişinin (Zeliha Bulut) olay yerinde gördüğü kadın olduğunu sandığını, net olarak hatırlamadığını, daha önceki teşhisinde de net olarak hatırlamadığını söylediğini ifade etmiştir (bkz. § 21).

87. Öte yandan 14/8/1997 tarihli olayla ilgili olarak Tokat Ağır Ceza Mahkemesinde dinlenen tanık M.E. kendisine doktor diye hitap edilen kadının fotoğraftaki (Zeliha Bulut) kişi olup olmadığını aradan on yıl geçtiği için söyleyemeyeceğini ifade etmiştir. Tanık H.M.A. fotoğraftaki kişinin olay tarihinde kendisiyle ilgilenen kadına benzediğini ancak aradan zaman geçtiğinden bundan emin olmadığını, tanıklar H.E. ve S.A. ise fotoğraftakinin kendilerine konuşma yapan kişiye benzediğini söylemiştir. Bununla birlikte tanıklar Ma.S. ve A.A. fotoğraftaki kişinin kendilerine konuşma yapan kişiye benzemediğini, Me.S. ise fotoğraftakinin kendileriyle konuşan kişi olmadığını belirtmiştir (bkz. § 20).

88. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Bununla birlikte mahkûmiyet hükmünde beyanları esas alınan tanıkların bir kısmının kovuşturma evresinde hiç dinlenmediği, bir kısmının ise yargılamayı yürütmeyen mahkeme huzurunda başvurucunun katılmadığı duruşmada dinlendiği anlaşılmıştır.

89. 20/5/2003 tarihli olayla ilgili olarak kovuşturma evresinde dinlenen tanık O.A. soruşturma evresinde tespit edilen beyanında başvurucuyu teşhis ettiğini ifade etmemiş, kovuşturma evresinde ise telefonunu alan kişiler arasındaki kadının başvurucu olup olmadığını net olarak hatırlamadığını belirtmiştir. 14/8/1997 tarihli olayla ilgili olarak kovuşturma evresinde dinlenen tanıkların ise genel olarak kesin bir teşhiste bulunmadıkları görülmüştür. Bu şekilde teşhisle ilgili belirsizliğin bulunduğu davalarda başvurucunun tanığın beyanlarının tespit edildiği duruşmada bizzat bulunmasının büyük önem arz ettiği belirtilmelidir.

90. Tanık beyanlarının başvurucunun teşhisine ve maddi olaya ilişkin olduğu da açıktır.

Tanık beyanının bu niteliği dikkate alındığında müdafinin delilin güvenilirliğine ilişkin iddia ve itirazlarını başvurucu kadar etkili bir şekilde ortaya koyamayacağı kabul edilmiştir. Ayrıca 2002 yılının Eylül ayında birden fazla eyleme katıldığı kabul edilirken bu kabuldeki eylemler ve ilişkili tanık beyanları açıklanmamıştır. Sonuç olarak tanıkların yargılamayı yürüten mahkeme huzurunda dinlenmediği, tanıkların beyanlarına dayanılarak başvurucunun müebbet hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verildiği de dikkate alındığında başvurucunun soru sorma imkânını elde edememesiyle ortaya çıkan dengesizliğin müdafinin tanığı sorgulayabilmesiyle ortadan kaldırılamayacağı değerlendirilmiştir.

3. Sonuç

91. Açıklanan gerekçelerle başvurucular Tayyar Eroğlu ve Zeliha Bulut yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Başvurucu Naki Demir Yönünden

92. Başvurucu yönünden kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların yanıtsız bırakılması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Abdullah Topçu (B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 77,78) ve Yasemin Ekşi, 5271 sayılı Kanun'un mülga 250. maddesi ile yetkili mahkemelerin kapatılmasına rağmen 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un geçici 2. maddesi uyarınca anılan mahkemede yargılamaya devam edilmesi nedeniyle kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Deniz Seki (B. No: 2014/5170, 25/6/2015, §§ 47-57), delil toplanması taleplerinin reddedilmesi sebebiyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın Çetin Saner (B. No: 2021/32118, 29/3/2023, § 75-91), delillerin takdirinde hataya düşülerek mahkûmiyetine karar verilmesi, ceza kişiselleştirilirken hukuka aykırı şekilde alt sınırdan uzaklaşılması, takdirî indirim nedenlerinin uygulanmaması, suçun unsurlarının teşdit sebebi yapılaması ve sanıkların sorgusu yapılmadan mağdur ile tanıkların beyanlarının tespitine başlanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 39-52), aleyhine beyanda bulunan tanıkların başvurucunun (sanığın) hazır bulunduğu duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Zekeriya Sevim kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

93. Başvuruculaların hepsi yönünden tutuklama tedbirlerinin hukuki olmaması tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın Fırat İşgören (B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34) kararı doğrultusunda süre aşımı nedeniyle, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) ve Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, teşhis tutanaklarının hukuka aykırı şekilde elde edilip usulüne göre tespit edilmediğine ve verilen mahkûmiyet kararına esaslı dayanak teşkil ettiğine ilişkin iddianın Cevat Temel Özkaynak, atfı cürüm niteliğindeki beyanların delil olarak kullanılmasına ilişkin iddianın Cemal Günsel kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle

kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

94. Bununla birlikte başvurucular Zeliha Bulut ve Tayyar Eroğlu yönünden tanık sorgulama hakkının, Resmiye Vatansever yönünden ise gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden uygun görülen giderime göre başvurucuların adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdükleri diğer şikâyetleri ile insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

95. Başvurucular Zeliha Bulut, Tayyar Eroğlu ve Resmiye Vatansever ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

96. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

97. Bu konuda önemle belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucuların anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs edip etmediği yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanıkların beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündüdür.

98. Tanık sorgulama hakkı, tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer birifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermez. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B.No:2013/1664, 16/7/2014,§ 53).

99. Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadıklarından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi

gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurucular Zeliha Bulut ve Tayyar Eroğlu yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurucu Resmiye Vatansever yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. İleri sürülen ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle başvurucu Naki Demir yönünden KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkına ilişkin diğer güvencelerin ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurucular Zeliha Bulut, Tayyar Eroğlu ve Resmiye Vatansever yönünden İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

5. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının başvurucu Zeliha Bulut ve Tayyar Eroğlu yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının başvurucu Resmiye Vatansever yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama ve gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Tokat 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/311) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 1. 206.10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.206,10 TL yargılama giderinin başvurucular Zeliha Bulut, Tayyar Eroğlu ve Resmiye Vatansever'e ÖDENMESİNE,

2. Yargılama giderlerinin başvurucu Naki Demir üzerinde BIRAKILMASINA,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.F.Y.

B. No: 2019/5739 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5739

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.F.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5739)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : M.F.Y.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda avukat ile telefonla görüşmeye izin verilmemesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, iddia olunan müdahalenin gerçekleştiği tarih itibarıyla Akşehir T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) silahlı terör örgütü üyeliği (FETÖ/PDY) suçundan hükmen tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucunun avukatıyla telefonla görüşme talebi, ilgili avukatın kullandığı telefon hattının abonelik sözleşmesinin ve baro kimlik kartının onaylı suretlerinin ibraz edilmediği gerekçesiyle İdare ve Gözlem Kurulunun 2/1/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı İnfaz Hâkimliği tarafından -usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle- reddedilmiştir.

4. Başvurucunun İnfaz Hâkimliği kararına itirazı ise Ağır Ceza Mahkemesinin 25/1/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 29/1/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 15/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

7. Başvurucu, bulunduğu ceza infaz kurumuna avukatının kendisini ziyaret etmek üzere daha önce geldiğini ve ceza infaz kurumunda kaydının bulunduğunu ancak buna rağmen avukatıyla ivedi şekilde görüşme talebinin ilgili belgeler verilmediği gerekçesiyle reddedildiğini belirterek bu nedenle adil yargılanma hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanun ile öngörüldüğü, kamu düzenin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi meşru amacına dayandığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa’nın 22. maddesinde, herkesin haberleşme özgürlüğüne sahip olduğu ve haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu hüküm altına alınmıştır. Anayasa'nın koruma alanı, haberleşme özgürlüğünün yanı sıra içeriği ve biçimi ne olursa olsun haberleşmenin gizliliğini de güvence altına almaktadır. Posta, elektronik posta, telefon, faks ve internet aracılığıyla yapılan haberleşme faaliyetlerinin haberleşme özgürlüğü ve haberleşmenin gizliliği kapsamında değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 49).

12. Somut olayda başvurucunun telefonla görüşme talebinin reddedilmesinin haberleşme hürriyetine müdahale oluşturduğu sonucuna varılmıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. A.İ., B. No: 2017/16005, 11/12/2019, §§ 40-44; Kadir Kırmacı, B. No: 2017/25975, 18/6/2020, §§ 37-41).

13. Hükümlü ve tutukluların haberleşme hürriyeti ve aile hayatına saygı hakkının sınırlanması, Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Öte yandan hükümlü ve tutukluların aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Bununla beraber bu yükümlülük yerine getirilirken ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal sonuçlarının gözetilmesi gerekmektedir. Kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile haberleşme hürriyeti arasında adil bir denge sağlanmalıdır. Ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak idarenin müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir (Mehmet Koray Eryaşa, § 89). Bu bağlamda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 22. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma,

demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

14. Başvurucunun telefonla haberleşme hürriyetine yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 88. maddesine istinaden gerçekleştirildiği, bu düzenlemelerin kanunla sınırlama şartını karşıladığı sonucuna varılmıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sinan Gül, B. No: 2016/7628, 27/2/2020, §§ 40-42; Cengiz Eker, B. No: 2017/26841, 2/6/2020, §§ 41-43).

15. Diğer yandan başvuru konusu olayda haberleşme hürriyetine müdahalenin kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi kapsamında telefonla görüşme hakkının sınırlandırılması şeklinde uygulandığı ve meşru amaç taşıma şartını karşıladığı değerlendirilmiştir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sinan Gül, §§ 43, 44; Cengiz Eker, §§ 44, 45).

16. Son olarak müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

17. Hükümlü ve tutukluların avukat/müdafi ile görüşmesi 5275 sayılı Kanun'da hüküm altına alınmıştır. Anılan Kanun'un 66. maddesinde hükümlülerin avukatla görüşmesi düzenlenmiştir. Aynı Kanun'un 114. maddesinin (5) numaralı fıkrasında tutukluların müdafi ile olan haberleşmesine, kurum düzeni çerçevesinde temas ve görüşmelerine hiçbir suretle engel olunamayacağı ve kısıtlamalar konulamayacağı belirtilmiştir. Bahsi geçen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde tutukluların ve hükümlülerin telefonla görüşme hakkına sahip oldukları, bununla birlikte tutuklular yönünden 5275 sayılı Kanun'un 114. maddesi uyarınca avukatıyla haberleşmesine ilişkin ek bir güvence sağlandığı anlaşılmıştır(Sinan Gül, § 54). Mezkûr güvencenin devam eden yargılama kapsamında tutukluların savunma haklarını kullanmalarının kolaylaştırılmasına yönelik olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi Mehmet Koray Eryaşa (aynı kararda bkz. §§ 63-68) kararında bu düzenlemeleri değerlendirerek tutukluların avukatla veya müdafi ile telefon vasıtasıyla haberleşme hakkının olduğuna karar vermiştir.

18. Diğer yandan avukat/müdafi ile telefon vasıtasıyla haberleşme hakkının kullanımında -ilgili mevzuat uyarınca- ceza infaz kurumlarının belirli bir usulü gözeterek tutuklu kişilerden görüşeceği kişinin avukatı olduğunu belgelendirmesini isteyebileceği kabul edilmelidir. Bununla birlikte görüşme talep edilen kişiyle tutuklu arasındaki avukatlık/müdafilik ilişkisini belirli ölçüde tevsik eden belgelerin dışında ceza infaz kurumunun -özellikle görüşme talebinin acil bir duruma ilişkin olduğu hâllerde- tutuklu tarafından temini zor olan belgeleri istemesi, anılan hakkın kullanımını imkânsız yahut gecikme nedeniyle anlamsız hâle getirebilecektir (A.N.Ş., B. No: 2019/11652, 20/7/2023, § 17).

19. Somut olayda başvurucunun avukatıyla telefon görüşmesi yapma talebi, ilgili avukatın kullandığı telefon hattının abonelik sözleşmesinin ve baro kimlik kartının onaylı suretlerinin ibraz edilmediği belirtilerek İdare ve Gözlem Kurulu tarafındanreddedilmiştir. Başvurucunun İdare ve Gözlem Kuruluna, İnfaz Hâkimliğine ve Ağır Ceza Mahkemesine sunduğu dilekçelerinde; hakkında tesis edilen mahkûmiyet hükmüne karşı müracaat edeceği yargısal yollara yönelik olarak avukatıyla ivedi şekilde görüşmesi gerektiğini, kendisinden talep edilen belgelere avukatıyla görüşmeden erişme ihtimalinin olmadığını, bunun yanı sıra

görüşmek istediği avukatın daha önce aynı ceza infaz kurumunda kendisini ziyaret ettiğini ve ceza infaz kurumunda kaydının bulunduğunu ileri sürdüğü ancak verilen kararlarda bu iddialara yönelik bir değerlendirme yapılmadığı tespit edilmiştir.

20. Başvurucudan talep edilen belgelerin telefonla görüşmek istediği kişiyle arasındaki avukatlık/müdafilik ilişkisini tevsik edici mahiyet arz ettiği görülmekle birlikte İdare ve Gözlem Kurulu, İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi kararlarının yukarıda belirtildiği üzere başvurucunun iddialarına ilişkin yeterli gerekçe içermediği ve görüşmenin engellenmesi şeklindeki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygunluğunun ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun avukatı ile telefonla görüşmesinin engellenmesi nedeniyle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

24. Başvuruda, haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla başvurucunun hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleşerek infaz edildiği ve başvurucuya denetimli serbestlik tedbiri uygulandığı görülmüştür. Dolayısıyla hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

25. Öte yandan somut olayda yalnızca ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Bu nedenle başvurucunun manevi zararları karşılığında başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Akşehir İnfaz Hâkimliğine (E.2019/18)

GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENVER ÇETİN

B. No: 2019/17481 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/17481

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENVER ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/17481)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Enver ÇETİN

Vekili : Av. Yasin OCAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temerrüt faiziyle ilgili menfi tespit davasının kesin hüküm bulunduğu gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bireysel başvuruya konu yargılamada davalı taraf 11/7/1992 tarihli ve 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun uyarınca 1996 senesinde Türkiye'ye serbest göçmen olarak göç etmeden önceKuzey Kafkasya'da ikamet etmektedir. Bu dönemde Rusya Federasyonu'na deri ihracatı yapan başvurucu ile tanıştıklarını belirten davalılar 1996 senesinde Türkiye'ye göç etme kararı almış ve İstanbul'a yerleşmiştir. Türkiye'ye göç etmeden önce başvurucu ile aralarındaki güven ilişkisine bağlı olarak başvurucuya Türkiye'de kendi adlarına yatırım yapması için 120.000 Amerikan doları nakit para teslim ettiklerini ileri süren davalılar, başvurucunun bu parayla Çatalca'da kendi adına taşınmaz satın aldığını ancak bu taşınmazı kendilerine devretmeden üçüncü bir kişiye sattığını iddia etmiştir. Başvurucudan bakiye 60.000 Amerikan doları alacakları kaldığını belirten davalılar, başvurucunun bu parayı ödemediğini, bu kapsamda ödenmeyen alacak

yönünden gönderdikleri İstanbul 16. Noterliğinin 4479 yevmiye numaralı ve 25/5/2008 tarihli ihtarnamesinden sonra da bakiye kalan alacak yönünden başvurucu tarafından ödeme yapılmadığını belirterek Bakırköy 12. İcra Müdürlüğünün 2008/13761 Esas sayılı dosyası ile başvurucu hakkında 96.000 TL asıl alacak, 84.623,98 TL işlemiş faiz olmak üzere toplam 180.623,98 TL üzerinden ilamsız icra takibi başlatmışlardır.

A. Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde Yürütülen Menfi Tespit Davası

3. Başvurucu 13/10/2009 tarihinde davalılar aleyhinde Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde menfi tespit davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; hakkında Bakırköy 12. İcra Müdürlüğünün 2008/13761 Esas sayılı dosyasıyla başlatılan icra takibinin usulsüz kesinleştiğini iddia etmiştir. Tarafına yapılan tebligatın 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 21. maddesine aykırılık teşkil ettiğini ileri süren başvurucu, adına kayıtlı gayrimenkule konulan haciz sebebiyle gayrimenkulde yapılan kıymet takdiri sırasında gelen bilirkişiden icra takibini öğrendiğini ve davalılara borcunun olmadığını belirtmiştir.

4. Mahkemece 9/11/2010 tarihinde davanın kabulüne, başvurucunun hakkında Bakırköy 12. İcra Müdürlüğü tarafından yürütülen 2008/13761 sayılı takip sebebiyle 96.000 TL borcunun bulunmadığının tespitine, takibin kötü niyetle yapılması sebebiyle asıl alacağın %40'ı nispetinde kötü niyet tazminatının davalıdan alınarak başvurucuya verilmesine karar verilmiştir. Karar, davalılar tarafından temyiz edilmiştir.

5. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 19/12/2011 tarihinde karar bozulmuştur. Bozma kararında, davalıların savunmalarında başvurucuya Çatalca ilçesinden taşınmaz satın alması için verdikleri 120.000 Amerikan dolarının 60.000'ini ödemediğini belirterek başvurucu hakkında icra takibi başlattıklarını belirttiği açıklanmıştır. Başvurucunun da yargılama aşamasında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği şikâyet dilekçesinde ve Savcılığa verdiği 15/1/2008 tarihli ifadesinde davalılarla 1988 yılında Çatalca ilçesindeki taşınmazın satın alınmasına ilişkin gayriresmî ortaklık yaptıklarını ikrar ettiği ifade edilmiştir. Davalılar tarafından dosyaya sunulan 6/1/2004 tarihli protokolle de bu ortaklığın belgelendiği belirtilerek protokoldeki imzanın başvurucuya ait olup olmadığının araştırılması ve bu belgenin başvurucudan sâdır olduğunun tespiti hâlinde başvurucunun ikrarı ve belge birlikte değerlendirilerek sonucuna uygun karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

6. Başvurucunun karar düzeltme talebi aynı Dairenin 2/7/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesi 21/1/2014 tarihli kararıyla bozma kararına uyarak başvurucunun imza ve yazı örneklerini bilirkişi marifetiyle inceletmiş ve hazırlanan bilirkişi raporuyla protokol altındaki imzanın başvurucuya ait olduğunu tespit etmiştir. Başvurucunun 15/1/2008 tarihli Savcılık ifadesindeki ikrarını da bilirkişi raporundaki tespitle birlikte değerlendirerek davanın reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 8/12/2014 tarihinde kararı onanmış, 2/7/2015 tarihinde ise başvurucunun karar düzeltme isteminin reddine karar vermiş ve karar kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Bakırköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde YürütülenMenfi Tespit Davası

8. Başvurucu; Bakırköy 12. İcra Müdürlüğünün E.2013/3844 sayılı dosyasıyla takipte istenen 84.623,98 TL faizin hukuka aykırı olduğunu, bu takibe ilişkin olarak yapılan

tebligatın usulsüz olduğu ve takibin bu sebeple usulsüz şekilde kesinleştirildiğini, herhangi bir ihtarat yapılmadan icra takibine başlandığını ve temerrüt olgusu oluşmadığından faiz talebinin hukuka aykırı olduğunu belirterek Bakırköy 12. İcra Müdürlüğünün 2013/3844 Esas sayılı icra dosyasıyla yapılan icra takibinde işleyen faiz borcunun olmadığının tespitine karar verilmesi istemiyle 22/7/2016 tarihinde Bakırköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) menfi tespit davası açmıştır.

9. Mahkeme, 2/3/2017 tarihli kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda; Bakırköy 12. İcra Müdürlüğünün 2013/3844 Esas sayılı icra takibinin evveliyatının Bakırköy 12. İcra Müdürlüğünün 2008/13761 Esas sayılı takibi olduğunu, 96.000 TL asıl alacak, 84.623,98 TL işlemiş faiz olmak üzere toplam 180.623,98 TL takip miktarının her iki takipte de aynı olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun 84.623,98 TL işlemiş faiz yönünden açtığı bu davadaki talebinin Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından yürütülen menfi tespit davasında karara bağlandığını ve bu kararın kesinleştiğini belirten Mahkeme, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi gereğince dava şartı olan kesin hüküm nedeniyle davanın reddine karar verildiğini ifade etmiştir.

10. Başvurucu; bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; yanlış karar verildiğini, usulüne uygun temerrüde düşürülmediğinden faiz talebinin uygun olmadığını, icra takibine ilişkin olarak adına çıkarılan tebligatın usulsüz olduğunu, bu nedenle kesinleşen takipteki faizin de doğru olmadığını, ayrıca Mahkemece davanın esasına girilmeyip dava şartı yokluğundan davanın kesin hüküm nedeniyle reddine karar verildiği hâlde davalılar lehine nispi vekâlet ücretine hükmedilmesinin yanlış olduğunu belirtmiştir.

11. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesi 6/11/2017 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf talebini vekâlet ücreti yönünden kısmen kabul etmiş ancak davanın kesin hüküm sebebiyle reddine ilişkin istinaf istemlerini reddetmiştir. Gerekçeli kararda; Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından yapılan menfi tespit yargılamasında davanın taraflarının aynı olduğu, dava konusunun Bakırköy 12. İcra Müdürlüğünün 2008/13761 Esas sayılı icra takibinin usulsüz tebligata rağmen kesinleşmesine ilişkin olduğu ve bu takibin2013/3844 şeklinde yeni esas sayısı aldığı belirtilmiştir. Başvurucunun borçlu olmadığının tespitine karar verilmesini istediği yargılamada Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından davanın reddine karar verildiği, bu kararın temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek 2/5/2015 tarihinde kesinleştiği belirtilerek başvurucunun kesin hüküm olmadığı yönündeki istinaf taleplerinin reddine karar verilmiştir. Karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi tarafından 7/3/2019 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

12. Nihai karar, başvurucuya 24/4/2019 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 17/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; icra takibine konu alacağa bağlı olarak işletilen faiz miktarına yönelik açtığı menfi tespit davasının konusu farklı olan asıl alacağa ilişkin olarak Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından görülen yargılamada verilen ve kesinleşen ret kararı sebebiyle kesin hüküm nedeniyle reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun kesin hüküm nedeniyle davanın reddedilmesine ilişkin şikâyetleri adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

16. Somut olayda başvurucunun Bakırköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı ve bireysel başvuruya konu ettiği menfi tespit davasının esası incelenmeksizin kesin hüküm nedeniyle dava şartı yokluğundan reddedilmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır.

17. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

18. Mahkeme 6100 sayılı Kanun'un 114. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi gereğince dava şartı olan kesin hüküm nedeniyle davanın reddine karar vermiştir.Buna göre Mahkemece verilen ret kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

19. Kesin hükme saygı (res judicata) ve kesin hükmün bağlayıcı olması, hükmü veren mahkeme de dâhil diğer bütün mahkemelerin ve diğer ilgili kurumların bu kararla bağlı olması anlamına gelir. Yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm, zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Alba İnşaat Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/1313, 26/2/2015, §§ 53, 54; Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 65).

20. Türk hukukunda "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." hükmüyle kaynağı Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasında bulunan kesin hüküm; mahkemelerce verilen, yasa yolları izlenerek ya da izlenmesi gerekli görülmeyerek sonuçlanan, uyulması ve yerine getirilmesi zorunlu, itirazı ve konusunun yeniden ele alınması olanaksız olan kararları ifade etmektedir. Anlaşmazlıkların sürüp gitmesini önleyerek kamu düzenine katkıda bulunma düşüncesine bağlanan kesin hüküm ilkesi, yürürlükteki kurallara göre çözümlenen bir konunun o konunun ilgilileri arasında -kanunun öngördüğü iadeimuhakeme gibi ayrık durum dışında- yeniden incelenmesine engeldir. Değişik kanunlarda yer alan bu hukuksal kurum, yargı alanında kararlılık sağlamak amacına bağlanmaktadır. Biçimsel ve nesnel anlamda tanımları yapılan bu kurumun ögeleri; yargı kararlarına tanınan bir nitelik olması, bu niteliğin yasalarla tanınması ve yargı kararına uyulması zorunluluğudur (Şenol Özdemir, B. No: 2018/14133, 11/5/2023, § 38).

21. Somut olayda usul kurallarını yorumlayan derece mahkemesinin kesin hüküm nedeniyle dava şartının bulunmadığını belirterek davanın esasını incelememesinin yukarıda değinilen kamu yararının gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Bu değerlendirmeler ışığında son olarak davanın esasının incelenmemesi nedeniyle

başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirilip getirilmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

23. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

24. Ölçülülüğün üçüncü alt ilkesi olan orantılılık, hakkın sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hak ve özgürlükleri arasında adil bir dengenin sağlanmasını gerektirmektedir. Öngörülen tedbirin bireyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvuruculara aşırı ve orantısız bir yük yüklenmemesi gerekmektedir (Levent Tütüncü, B. No: 2015/3690, 18/7/2018, § 52).

25. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli usul ve koşulların öngörülmesi, bu koşullar dava açmayı veya kanun yoluna başvurmayı imkânsızlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ancak mevzuatta öngörülen usul ve koşullara ilişkin kuralların açıkça yanlış uygulanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

26. Başvurucunun ödeme emrinin usulsüz tebliğ edildiği ve davalılar ile arasında herhangi bir borç ilişkisi bulunmadığı iddialarına ilişkin olarak Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı dava 6/1/2004 tarihli protokoldeki imzanın başvurucuya ait olduğu ve başvurucunun bu borç ilişkine dair dava dışı ikrarının bulunduğu dikkate alınarak reddedilmiştir. Karar, temyiz ve karar düzeltme incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği davada ise aynı takibe konu edilen işlemiş faiz yönünden usulüne uygun tebligat yapılmadığı gerekçesiyle temerrüdün oluşmadığı iddia edilmektedir. Bununla birlikte ilgili icra takibinin usulüne uygun tebligat yapılmaması sebebiyle usulüz şekilde kesinleştiğine dair başvurucu tarafından yapılan itirazların Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde asıl alacağa yönelik olarak görülen menfi tespit davasında reddedilerek karara bağlandığı açıktır.

27. Yukarıda da izah edildiği üzere başvurucunun asıl alacağa yönelik olarak açmış olduğu davada, işlemiş faizin de alacak kalemi olarak belirtildiği icra takibine ilişkin usulsüz tebligat iddiaları reddedilmiş ve bu yargılamada takibin usulüne uygun tebligat yapılmaması sebebiyle usulsüz kesinleştiğine ilişkin başvurucu iddiaları da reddedilerek karara bağlanmıştır. Bireysel başvuruya konu yargılamada da bu karar dikkate alınarak davanın kesin hüküm sebebiyle reddine karar verilmiş olup, kararın keyfî ve temelsiz olduğu söylenemeyeceği gibi bu karar başvurucuya aşırı bir külfet de yüklememektedir.

28. Bu itibarla somut olayda davanın kesin hüküm nedeniyle usulden reddine karar verilmesine ilişkin yorumun öngörülemez nitelikte olmadığı ve başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği sonucuna varılmıştır. Neticede başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin

olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM GÖKDAĞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/528 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/528

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM GÖKDAĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/528)

Karar Tarihi:25/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2026 - 33142

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Bayram GÖKDAĞ 2. Mehmet BALA 3. Mehmet VATAN 4. Mehmet Oktay AKGÜN 5. Mustafa BORLA 6. Mümin ÇELİK 7. Necip GÜNGÖR 8. Ömer ÇAMLIBEL

Vekili : Av. Tahir KALYONCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, itibari hizmet süresinin tespiti davasında temyiz incelemesi neticesinde verilen farklı kararlar bulunması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Farklı tarihlerde ambalaj sektöründe faaliyet gösteren birbirinden farklı anonim şirketlerde çalışan başvurucular, Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) ve çalıştıkları işyerlerine karşı itibari hizmet süresinin tespiti davası açmıştır. Yargılamalar Manisa 3. İş Mahkemesi ile Karşıyaka 1. ve 4. İş Mahkemeleri tarafından yürütülmüştür.

3. 2020/3847, 2020/547, 2020/622 numaralı başvurular ile 2020/528 numaralı başvuruya konu davalar Manisa 3. İş Mahkemesinde aynı işyerine karşı ayrı ayrı açılmış ve Mahkeme, yargılamaları ayrı ayrı yürütmüştür. Mahkeme 10/5/2016 tarihinde her bir yargılama yönünden davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme 2/11/2017 tarihli gerekçeli kararlarında; yapılan keşifler, bilirkişi raporları ve dinlenen tanıkların beyanları kapsamında

davalı işyerinin 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 106. maddesi ile mülga ek 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde tanımlanan "solunum ve cilt yoluyla vücuda geçen gaz veya diğer zehirleyici maddelerle çalışılan işyerleri" kategorisinde olduğunu ve davacıların yaptıkları işin 506 sayılı Kanun'a 11/8/1977 tarihli ve 2098 sayılı Kanun ile eklenen ek 1. maddesinin "Sigortalılar" başlıklı II. Kısmı'nda sayılan işlerden olduğunu belirtmiştir.

4. 2020/644, 2020/700, 2020/704 ve 2020/931 numaralı başvurulara konu davalar ise ambalaj sektöründe faaliyet gösteren ancak birbirinden farklı işyerlerine karşı açılmıştır. 2020/700, 2020/704 ve 2020/931 numaralı bireysel başvurulara konu yargılamalar Karşıyaka 1. İş Mahkemesi tarafından yürütülmüştür. İlgili mahkemenin 10/5/2016 tarihli kararlarıyla SGK sicil dosyası, iş teftiş raporu, işçi sağlığı ve iş güvenliği inceleme raporu, işyeri kayıtları, keşif incelemesi ve tanık beyanları kapsamında davanın kabulüne karar verilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararında, 506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesi kapsamında basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerindeki çalışma koşulları nedeniyle itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için öngörülen basım ve gazetecilik işyerinde çalışma ve çalışılan yerde anılan maddenin II. bendinin (a-f) alt bentlerinde belirtilen fiziksel dış etkenlerden birinin gerçekleşmiş olması şeklindeki iki koşulun da davalı işyeri yönünden gerçekleştiğinin sabit olduğu değerlendirilmiştir. Karşıyaka 4. İş Mahkemesi tarafından da benzer gerekçelerle davanın kabulüne karar verilmiştir.

5. Kararlara karşı davalılarca istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesince (istinaf mercii) yapılan inceleme neticesinde Manisa 3. İş Mahkemesinin yürüttüğü her bir yargılama yönünden istinaf isteminin esastan reddine karar verilmiştir. İstinaf merciinin gerekçesinde; 506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesi kapsamında basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerindeki çalışma koşulları nedeniyle itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için iki koşul olduğu, ilk koşulun sigortalının basım ve gazetecilik işyerinde çalışması olduğuna, ikincisinin ise ek 5. maddenin II. bendinin (a-f) alt bentlerinde sayılan fiziksel dış etkenlerden birinin olayda ayrıca gerçekleşmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Kararda; davalı işyerine karşı daha önce açılan itibari hizmet süresinin tespiti davasının Manisa 3. İş Mahkemesinin E.2013/262, K.2014/354 sayılı kararıyla kabul edildiği ve bu kararın Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin (Daire) E.2014/20169, K.2015/1938 kararıyla onandığı ifade edilmiştir.

6. İstinaf mercii, Karşıyaka 1. ve 4. İş Mahkemeleri tarafından yürütülen yargılamalar yönünden de istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir. İstinaf mercii 506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesindeki düzenleme uyarınca basım ve gazetecilik işyerindeki çalışma koşulları nedeniyle itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için Kanun'da öngörülen sigortalının basım ve gazetecilik işyerinde çalışmış olması koşulunun ve aynı Kanun'un ek 5. maddesinin II. bendinin (a-f) alt bentlerinde sayılan fiziksel dış etkenlerin davalarda gerçekleştiğini belirtmiştir. Başvuruculların çalıştıkları ambalaj sektörünün Yargıtay 10. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararlar kapsamında basım ve gazetecilik faaliyeti yürütülen iş kolları kapsamında sayıldığına dikkat çeken istinaf mercii ilgili kararlara da atıf yapmıştır.

7. Kararlar, davalılarca temyiz edilmiştir. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi her bir dosya yönünden bozmuştur. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Bu yönüyle davanın yasal dayanağı, 506 sayılı Kanunun Ek 5’inci maddesidir. Anılan

maddeye göre, sigortalıların itibari hizmetten yararlanabilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekir. Birinci koşul sigortalının Basım ve gazetecilik iş yerlerinde çalışması, ikinci koşul ise; II. bendin (a-f) alt bendlerinde yazılı fiziksel dış etkenlerin ve olumsuz çalışma koşullarının olayda ayrıca gerçekleşmesidir. Söz konusu maddede, basım ve gazetecilik iş yeri birlikte ifade edilmişse de, gazetecilik işi yapılmayan sadece basım işi yapılan iş yerlerinde çalışan sigortalılarda, maddenin alt bentlerinde sayılan koşullardan herhangi birisi oluştuğu takdirde itibari hizmetten yaralanacakları açıktır. Ancak "Basım" işinin matbaa iş yerinde mevkute çıkarmaya yönelik olduğunun kabulü gerekmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2015/21-3371 Esas, 2018/129 Karar sayılı 07.02.2018 tarihli ilamı da bu yöndedir.

Somut olayda, davalı iş yerinde ambalaj üzerine baskı yapıldığı, söz konusu iş yerinde basım ve gazetecilik adına herhangi bir faaliyette bulunulmadığı, basım iş yerinin mevkute çıkarmaya yönelik olarak faaliyet göstermesi gerektiği, bu nedenle davalı iş yerinin 506 sayılı Kanunun Ek 5'inci maddesinde belirtilen itibari hizmet süresinden yararlanılabilecek iş kollarına girmediği, itibari hizmet süresinde işçi yararına yorum ilkesi ile iş yeri alanlarının genişletilemeyeceği, bu durumda davanın reddi gerektiği anlaşılmaktadır..."

8. Manisa 3. İş Mahkemesi her bir yargılama yönünden ayrı ayrı bozmaya uymuş ve davanın reddine, Karşıyaka 1. İş Mahkemesi ise birleşen 2020/700, 2020/704 ve 2020/931 numaralı başvurulara konu yargılamalar yönünden bozmaya uyulmasına karar vermiştir.

9. Başvurucular kararları temyiz etmiştir. Başvurucular temyiz dilekçesinde Dairenin kararına dayanak yaptığı 7/2/2018 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararından (Hukuk Genel Kurulu) sonra 14/3/2018 tarihinde Hukuk Genel Kurulu tarafından yeni karar tesis edildiğini, bu kararda da işyeri yönünden yapılan mevkute basan-basmayan ayrımının ortadan kalktığını belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir.

10. Daire, temyiz taleplerinin yerinde görülmediğini belirterek 18/11/2019 tarihinde kararı onamıştır.

11. Karşıyaka 4. İş Mahkemesinde yürütülen 2020/644 başvuru numaralı dosyanın yargılamasında ise bozmadan sonra 3/10/2013 tarihli kararda direnme kararı verilmiştir. Hukuk Genel Kurulu 7/2/2018 tarihli ve E.2015/21-3371, K.2018/129 sayılı kararında özel dairenin bozma kararında işaret ettiği sebepleri oyçokluğu ile yerinde görerek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. 7/2/2018 tarihli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...somut olay değerlendirildiğinde, davalı iş yerinde ambalaj üzerine baskı yapıldığı, söz konusu iş yerinde basım ve gazetecilik adına herhangi bir faaliyette bulunulmadığı, basım işyerinin mevkute çıkarmaya yönelik olarak faaliyet göstermesi gerektiği, bu nedenle davalı iş yerinin 506 sayılı Kanunun Ek 5'inci maddesinde belirtilen itibari hizmet süresinden yararlanılabilecek iş kollarına girmediği, itibari hizmet süresinde işçi yararına yorum ilkesi ile iş yeri alanlarının genişletilemeyeceği bu durumda davanın reddi gerektiği anlaşılmaktadır.

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, davalı iş yerinin mahiyetinin kâğıt ve selüloz olarak belirlenmesinin öneminin olmadığı, itibari hizmet süresinin tespiti yönünden belirlenmesi gereken olgunun gerçek anlamda yapılan iş olduğu ve davalı iş yerinde ambalaj üzerine baskı yapılmasının basım işi niteliğinde kabul edilmesi gerektiği bu yönüyle de direnme kararının onanmasının doğru olacağı ileri sürülmüş ise de bu görüş kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir..."

12. Karşıyaka 4. İş Mahkemesince Hukuk Genel Kurulu kararının ardından davanın reddine karar verilmiş; karar, temyiz denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

13. Nihai karar, süresi içinde başvuruculara tebliğ edilmiş; başvurucular 27/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyonca aralarında konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/3847, 2020/547, 2020/622, 2020/644, 2020/704 ve 2020/931 sayılı dosyaların 2020/528 sayılı bireysel başvuru dosyasında birleştirilmesine, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

A. Kanun Hükümleri

15. 506 sayılı Kanun'un 5510 sayılı Kanun'un 106. maddesi ile kaldırılan ek 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"506 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılanların, aşağıda sayılan görevlerde geçen sigortalılık sürelerine, bu sürelerin her tam yılı için, hizalarında gösterilen süreler, sigortalılık süresi olarak eklenir.

...

Basın müşavirlikleri

II - (Değişik bent: 20/06/1987 - 3395/13 md.)

Basım ve gazetecilik işyerlerinden 1475 sayılı Kanun ve değişikliklerine göre çalışan sigortalılar,

a) Solunum ve cilt yoluyla vücuda geçen gaz veya diğer zehirleyici maddelerle çalışılan iş yerleri,

b) Fazla gürültü ve ihtizaz yapıcı makine ve aletlerle çalışarak iş yapılan işyerleri,

c) Doğrudan doğruya yüksek hararete maruz bulunarak çalışılan işyerleri,

d) Fazla ve devamlı adali gayret sarf edilerek iş yapılan işyerleri,

e) Tabii ışığın hiç olmadığı ve münhasıran suni ışık altında çalışılan işyerleri,

f) Günlük mesainin yarıdan fazlası saat 20.00'den sonra çalışılarak yapılan işyerleri

III - (Ek bent: 20/06/1987 - 3395/13 md.) Denizde Gemi adamları, gemi ateşçileri, kömürcüler, dalgıçlar.

IV - (Ek bent: 20/06/1987 - 3395/13 md.)

1. Çelik, demir ve tunç döküm,

(...)*, fabrika,

2. Zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü atölye, havuz ve depolarda, trafo binalarında ve patlayıcı gaz, asit, boya işleriyle gaz da çalışanlar, maskesi ile çalışmayı gerektiren işlerde,

3. Patlayıcı maddeler yapılmasında,

4. Kaynak işlerinde çalışanlarda,

Kesirlerin hesaplanmasında tam yıl 360 gün olarak alınır. Fiilen çalışılmış güne eklenecek itibari hizmet günü sayısının bulunmasında (Çalışılan gün sayısı x 0,25) formülü uygulanır.”

B. Yargıtay Kararları

16. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, davalı Pilenpak Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.ye karşı açılan itibari hizmet süresinin tespiti davasında ilk derece mahkemesi tarafından verilen kabul kararına karşı yapılan temyiz incelemesi neticesinde 9/2/2015 tarihli ve E.2014/20169, K.2015/1938 sayılı kararla hükmün onanmasına karar vermiştir.

17. Ambalaj sektöründe faaliyet gösteren davalıya karşı açılan itibari hizmet süresinin tespiti davasında tesis edilen kabul kararı yönünden Yargıtay 10. Hukuk Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 13/6/2016 tarihli ve E.2016/6479; K.2016/9733 sayılı kararla kararın onanmasına karar vermiştir.

18. Hukuk Genel Kurulunun 14/3/2018 tarihli ve E.2015/21-3882, K. 2018/462 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu yönüyle davanın yasal dayanağı belirgin olarak 506 sayılı Kanunun Ek 5’inci maddesidir. Anılan maddeye göre, sigortalıların itibari hizmetten yararlanabilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekir. Birinci koşul sigortalının Basım ve gazetecilik iş yerlerinde çalışması, ikinci koşul ise; II. bendin (a-f) alt bendlerinde yazılı fiziksel dış etkenlerin ve olumsuz çalışma koşullarının olayda ayrıca gerçekleşmesidir. Söz konusu maddede, basım ve gazetecilik işyeri birlikte ifade edilmişse de, gazetecilik işi yapılmayan sadece basım işi yapılan iş yerlerinde çalışan sigortalılarda, maddenin alt bentlerinde sayılan koşullardan herhangi birisi oluştuğu takdirde itibari hizmetten yaralanacakları açıktır. Matbaa iş yeri itibari hizmet süresi açısından değerlendirildiğinde, günümüzde matbaa endüstrisinde kullanılan kimyasal maddelerin sayısında büyük bir artış bulunmaktadır. Çalışanlar da özellikle inhalasyon ve deri yoluyla toksik özelliği yüksek birçok maddeyi vücutlarına almaktadırlar. Bu maddeler arasında kurşun, civa gibi ağır metaller dahi bulunmaktadır. Hızla gelişen teknolojinin bir sonucu olarak matbaalar tekstilden ambalaja, elektronik aletlerden duvar kağıtlarına birçok alanda vazgeçilmez bir öğe olarak yerini almıştır. Matbaanın bu kadar geniş bir alanda kullanılmasına rağmen 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Ek 5’inci maddesinde düzenlenen basım işyerinin mevkute çıkarmaya yönelik olarak faaliyet gösteren iş yeri kabul edilmesi hak ve eşitliğe uygun kabul edilemez. Aynı maddelerin ve aynı makinelerin kullanıldığı bir işyerinin mevkute çıkarıldığı bölüm ile ambalaj üzerine baskı yapılan bölümün itibari hizmet süresi açısından farklı değerlendirilmesi hukuka uygun değildir.

Tüm bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde, davacı her ne kadar ekstruder makinesi operatörü olarak çalıştığını belirtmiş ise de aynı ortamda yan yana bulunan baskı makinesinin davacıyı etkileyeceği aşikar olup, iş yerinin mahiyeti matbaa olmasa dahi baskı makinesinin bulunduğu ve aynı ortamda çalışan sigortalıların bu durumdan etkileneceği göz önüne alınarak mahkemece araştırma yapılması gereklidir.

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, söz konusu işyerinde basım ve gazetecilik adına herhangi bir faaliyette bulunulmadığı, basım işyerinin mevkute çıkarmaya yönelik olarak faaliyet göstermesi gerektiği ve davacının baskı makinesinde dahi çalışmadığı, bu nedenle davalı işyerinin 506 sayılı Kanunun Ek 5’inci maddesinde belirtilen itibari hizmet süresinden yararlanılabilecek iş kollarına girmediği, itibari hizmet süresinde işçi yararına yorum ilkesi ile iş yeri alanlarının genişletilemeyeceği ileri sürülmüş ise de bu

görüş Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir."

19. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 29/12/2022 tarihli ve E.2022/13937, K.2022/16996 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Söz konusu maddede, basım ve gazetecilik işyeri birlikte ifade edilmişse de, gazetecilik işi yapılmayan sadece basım işi yapılan işyerlerinde çalışan sigortalıların da, maddenin alt bentlerinde sayılan koşullardan herhangi birisi oluştuğu takdirde itibari hizmetten yararlanacakları açıktır.

Matbaa işyeri itibari hizmet süresi açısından değerlendirildiğinde, günümüzde matbaa endüstrisinde kullanılan kimyasal maddelerin sayısında büyük bir artış bulunmaktadır. Çalışanlar da özellikle inhalasyon ve deri yoluyla toksik özelliği yüksek birçok maddeyi vücutlarına almaktadırlar. Bu maddeler arasında kurşun, cıva gibi ağır metaller dahi bulunmaktadır. Hızla gelişen teknolojinin bir sonucu olarak matbaalar, tekstilden ambalaja, elektronik aletlerden duvar kâğıtlarına birçok alanda vazgeçilmez bir öğe olarak yerini almıştır. Matbaanın bu kadar geniş bir alanda kullanılmasına rağmen 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun Ek 5. maddesinde düzenlenen basım işyerinin mevkute çıkarmaya yönelik olarak faaliyet gösteren iş yeri kabul edilmesi hak ve eşitliğe uygun kabul edilemez.

..."

20. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 16/2/2023 tarihli ve E.2023/292, K.2023/1294 kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Davacı vekilince, aynı kimyasal maddelerin ve aynı baskı makinelerinin kullanıldığı bir işyerinin mevkute çıkarıldığı bölüm ile ambalaj üzerine baskı yapılan bölümünün itibari hizmet süresi açısından farklı değerlendirilmesinin hukuka ve eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüşse de, yukarıda da değinildiği gibi 506 sayılı Kanun'un Ek 5 inci maddesinin II bendinin sadece belirli iş kolunda çalışan sigortalılara uygulanması yönündeki düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığı belirtilmiştir. Kanunun bahşetmediği hakkın içtihat yoluyla verilmesi mümkün olmadığı gibi itibari hizmet süresinin, ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanlar için kanun koyucu tarafından belirlenmiş bir düzenleme olduğu ve bu düzenlemeden sadece Kanun'da açıkça sayılı işyerlerinde çalışan ve sadece yasada sınırlı şekilde belirtilen sigortalıların yararlanacağı düşünüldüğünde, sigortalıların veya işyerinin kapsamının sigortalılar lehine yorum yoluyla genişletilemeyeceği, deterjan, bebek bezi vs. poşeti, bisküvi vs. gibi gıda ambalajı üzerine baskı yapılan işyerinin 'basım ve gazetecilik' işyeri olarak kabul edilemeyeceği açıktır.

Davalı iş yerinde ambalaj üzerine baskı yapıldığı, söz konusu iş yerinde basım ve gazetecilik adına herhangi bir faaliyette bulunulmadığı, basım işyerinin mevkute çıkarmaya yönelik olarak faaliyet göstermesi gerektiği, bu nedenle davalı iş yerinin 506 sayılı Kanun'un Ek 5 inci maddesinde belirtilen itibari hizmet süresinden yararlanılabilecek iş kollarına girmediği, itibari hizmet süresinde işçi yararına yorum ilkesi ile iş yeri alanlarının genişletilemeyeceği bu durumda davanın reddi gerektiği anlaşılmaktadır.

..."

21. İlgili uluslararası hukuk için bkz. T.H. Çamlıkoru Konut Yapı Kooperatifi (2) [2.B.], B. No: 2018/36995, 2/11/2023, §§ 22-30.

III. DEĞERLENDİRME

22. Başvurucular; itibari hizmet süresinin tespitine yönelik açtıkları davada 21. Hukuk Dairesi tarafından yapılan mevkute çıkarmaya yönelik olan/olmayan ayrımının daha önce uygulanmadığını, çalıştıkları ambalaj sektörünün basın iş kolu arasında kabul edildiğini, Yargıtayın gerek özel Daire düzeyinde gerekse Hukuk Genel Kurulu olarak bu ayrımdan sonraki içtihatlarıyla da vazgeçtiğini belirterek kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi ile mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından Sosyal Güvenlik Kurumundan bireysel başvuru dosyasına ilişkin görüş ve değerlendirme sorulmuş ve Kurumun gönderdiği 9/1/2024 tarihli yazı görüş olarak bireysel başvuru dosyasına sunulmuştur. Yazıda, öncelikle itibari hizmet süresine ilişkin yasal düzenlemelere ve süre hesaplamalarına yer verilmiş; devamında ise Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2018 tarihli ve E.2015/3371, K.2018/129 sayılı kararından alıntı yapılmıştır. Kararda; itibari hizmet süresinin hesaplanmasında sigortalının basım ve gazetecilik faaliyeti yürütülen işyerinde çalışmasının ve 506 sayılı Kanun'un 5510 sayılı Kanun'un 106. maddesi ile mülga ek 5. maddesinin II. bendinin (a-f) alt bentlerinde yazılı fiziksel dış etkenlerin ve olumsuz çalışma koşullarının gerçekleşmesinin bir arada arandığı, gazetecilik faaliyeti yapılmadan basım faaliyetinde bulunulan işyerlerinde çalışan sigortalılar yönünden alt bentlerde sayılan koşullardan herhangi biri oluştuğu takdirde ancak basım işi matbaa işyerinde mevkute çıkarmaya yönelik ise sigortalının itibari hizmet süresine ilişkin düzenlemeden yararlanabileceği ifade edilmiştir.

24. Başvurucular vekili, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur. Beyanlarında basım faaliyetinin yürütüldüğü işyerinin gazetecilik faaliyetinde bulunması şeklindeki şartın kaynağını mevzuattan almadığını, tamamen yorum yoluyla keyfî olarak üretildiğini belirtmiştir. Bu şartın gerekliliğine ilişkin olarak Bakanlık tarafından sunulan Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2018 tarihli ve E.2015/3371, K.2018/129 sayılı kararının geçerliliğini yitirdiğini ileri sürerek Hukuk Genel Kurulunun 14/3/2018 tarihli ve E.2015/21-3882, K.2018/462 ile 11/12/2018 tarihli ve E.2015/21-1489, K.2018/1887 sayılı kararlarla söz konusu kararından dönüldüğünü iddia etmiş ve güncel uygulamanın da bu şekilde olduğuna yönelik karar örnekleri sunmuştur. 506 sayılı Kanun'un 5510 sayılı Kanun'un 106. maddesi ile mülga ek 5. maddesinin II. bendi bir bütün hâlinde ele alındığında düzenlemenin insan sağlığını önceliğini belirten başvurucular vekili basın ile aynı riskleri olan basım-baskı işlerinin de kapsama dâhil edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Gazetecilik faaliyetinde bulunma koşulunun gerek bireysel başvuruya konu yargılamalar öncesinde gerekse sonrasında aranmadığını ifade ederek ilgili şartın münferiden başvuruya konu dosyalarda uygulanmasının eşitliğe aykırı olduğunu iddia etmiştir.

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özünün başvuruya konu yargılamalar yönünden Yargıtayın Hukuk Genel Kurulu ve Daire düzeyinde farklı kararların bulunmasına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuru, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Yargısal kararlardaki değişiklikler, hukukun dinamizmini ve mahkemelerin

yaklaşımlarını yaşanan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtması yönüyle olumludur. Ancak uygulamadaki birlikteliği sağlaması beklenen yüksek mahkemeler içinde yer alan dairelerin benzer davalarda tatmin edici bir gerekçe göstermeksizin farklı sonuçlara ulaşması, bir kararın belirli bir daireye düştüğü takdirde onanacağı, başka bir daire tarafından ele alındığı takdirde bozulacağı gibi ihtimale dayalı ve birbirine zıt sonuçları ortaya çıkarır. Bu ise hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecektir. Ayrıca böyle bir algının toplumda yerleşmesi hâlinde bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına duymaları beklenen güven zarar görebilir (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 64).

28. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, içtihat farklılığını değerlendirdiği bir kararında Yargıtayın istikrarlı olarak uygulanan içtihattan ayrılarak yeni bir yaklaşımı benimsemesi hâlinde kamuoyu nezdinde yargıya olan güvenin muhafaza edilmesi bakımından yeni yaklaşımın istikrarlı şekilde uygulanması gerektiğine dikkat çekmiş ve içtihat değişikliği sonucunda benimsenen yaklaşımın uygulamada birliği sağlamakla görevli yüksek mahkemeler tarafından istikrarlı olarak uygulanmamasının adil yargılanma hakkını ihlal edebileceğine karar vermiştir (Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 48; benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Aşır Tunç, [1. B.], B. No: 2015/17453, 22/1/2019).

29. Somut olayda başvurucular, ambalaj sektöründe çalışan işçilerdir. Başvurucular 506 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde farklı tarihler arasındaki çalışmalarının itibari hizmet süresi bakımından tespiti için çalıştıkları işyerlerine ve SGK'ya dava açmıştır. Yapılan yargılama sonucunda öncelikle ilk derece mahkemeleri tarafından davanın kabulüne karar verilmiştir. Anılan kararların temyiz edilmesi neticesinde Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, ilgili kararlar yönünden davalı işyerlerini mevkute çıkaran/çıkarmayan şeklinde bir ayrıma tabi tutup davalı işyerlerini, diğer bir ifadeyle ambalaj sektörünü mevkute çıkarmaya yönelik olmayan kategorisinde değerlendirmiş; başvurucu sigortalıların itibari hizmet süresinden yararlanabilmeleri için 506 sayılı Kanun ile öngörülen basım ve gazetecilik işyerinde çalışma koşulunu gerçekleştirmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

30. Başvurucular, Yargıtayın ilgili dosyalar bakımından itibari hizmet süresinin tespitinde basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerlerinde mevkute çıkarma zorunluluğunu bir şart olarak öngördüğünü ancak bu şartın yalnızca anılan dosyalar yönünden uygulandığını, söz konusu kararlar öncesinde böyle bir koşul aranmadığı gibi karar sonrasında da gerek Özel Daireler gerekse Hukuk Genel Kurulu tarafından aynı yönde bir değerlendirme yapılmadığını ileri sürmüştür.

31. Gerçekten de başvuruculara sundukları içtihat örneklerinden mevcut başvurular öncesinde basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerinde çalışma koşulunun sağlanması yönünden mevkute çıkarma koşulunun aranmadığı görülmektedir. Hatta Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 9/2/2015 tarihli ve E.2014/20169; K.2015/1938 sayılı kararı başvuruya konu yargılamalardaki davalılardan olan Pilenpak Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş. hakkında olup bu Şirkete karşı açılan itibari hizmet süresinin tespiti davasında mevkute çıkarma şartı aranmaksızın kabul kararı tesis edilmiştir (§§19,20).

32. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi ise başvuruya konu dosyalar yönünden Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2018 tarihli ve E.2015/21-3371, K.2018/129 içtihadına dayanmakta ve bu doğrultuda ilgili şartı uyuşmazlığa tatbik etmektedir. Önemle belirtmek gerekir ki ilgili karar 2020/644 başvuru numaralı dosyada Karşıyaka 4. İş Mahkemesince direnme kararı verilmesi sebebi ile tesis edilmiş olup Hukuk Genel Kurulu bu kararının hemen ardından

14/3/2018 tarihli ve E.2015/21-3882, K.2018/462 sayılı kararı ile şikâyete konu olan ayrımdan vazgeçmiştir. Başvurucular, bozmadan sonra yapılan yargılamaların ardından verilen kabul kararlarına karşı temyiz aşamasında Hukuk Genel Kurulunun 14/3/2018 tarihli kararına atıf yapmıştır.

33. Yine başvurucuların dosyaya sundukları diğer içtihatlardan ve güncel kararlardan basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerinde çalışma koşulu bakımından mevkute çıkarma zorunluluğu şartı aranmadığı, diğer bir ifadeyle Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2018 tarihli kararından önceki uygulamanın istikrarlı şekilde devam ettirildiği görülmektedir.

34. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci [2. B.], B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

35. Bu bağlamda yapılacak değerlendirme, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin başvuruya konu kararlarda ileri sürdüğü ve sonrasında da benimsemekten vazgeçtiği, davanın esasını etkileyen kritere ilişkin uygulamanın hukuki belirliliğe ve öngörülebilirliğe tesirine yöneliktir. Başvuruya konu yargılamaların neticelendiği dönemden öncesinde basım ve gazetecilik işyerinde çalışma koşulunun gerçekleşmesi yönünden mevkute çıkarma şartının aranmadığı anlaşılmaktadır. Yine Hukuk Genel Kurulu 14/3/2018 tarihli ve E.2015/21-3882, K.2018/462 sayılı kararı ile şikâyet olunan bu ayrımdan vazgeçerek 7/2/2018 tarihli karar öncesindeki içtihadına da geri dönmüştür. Diğer bir ifadeyle bireysel başvuruya konu yargılamalarda tatbik edilen ilgili kriterin Yargıtay tarafından sonrasında da istikrar arz edecek şekilde uygulanmadığı anlaşılmıştır.

36. Bu durumda başvuru konusu yargılamalarla basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerinde çalışma koşulu bakımından mevkute çıkarma zorunluluğu öngörülmesine yönelik şartın tatmin edici bir gerekçe ortaya konulmadan getirilip mevcut uygulamanın terk edildiği, ilgili uygulamadan çok kısa bir süre içinde Hukuk Genel Kurulunun 14/3/2018 tarihli kararı ile vazgeçildiği, diğer bir ifadeyle öngörülen kriterin istikrarlı bir şekilde de uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Aynı konuya ilişkin olarak tatmin edici bir gerekçe ortaya konulmadan çok yakın tarihler içinde yapılan bu içtihat değişikliğinin hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırılık teşkil ettiği ve bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına güvenini de sarstığı tespit edilmiştir. Bu itibarla başvurucular için öngörülemez nitelikte olan bu uygulama nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği sonucuna ulaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucular, adil yargılanma hakkının yanı sıra maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi ile mülkiyet haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüşlerse de başvuruculara bu iddiaları adil yargılanma hakkı yönünden ihlal tespit edildiğinden ayrıca incelenmemiştir.

IV. GİDERİM

39. Başvurucular; ihlalin tespiti, ihlallerin giderilmesi ve başvuru konusu ihlaller sebebiyle ödemek zorunda kalınan masraf, vekâlet ücreti ile kaybedilen emekli aylıklarının tazminine

karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), [1. B.] B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

42. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 3. İş Mahkemesi ile Karşıyaka 1. ve 4. İş Mahkemelerine (Manisa 3. İş Mahkemesi E.2018/143, K.2018/335; E.2018/144, K.2018/336; E.2018/130, K.2018/334; E.2018/204, K.2018/347; Karşıyaka 1. İş Mahkemesi E.2018/236,K.2018/269; E.2018/239, K.2018/272; E.2018/225, K.2018/260; Karşıyaka 4. İş Mahkemesi E.2018/70, K.2018/179) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Yargılama giderleri yönünden 364,60 TL harcın başvuruculara AYRI AYRI, 30.000 TL vekâlet ücretinin ise MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LALAZAR AGHAYEVA

B. No: 2020/14880 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14880

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LALAZAR AGHAYEVA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14880)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Lalazar AGHAYEVA

Vekili : Av. Melike GÜMÜŞ TURTAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkı ile kötü muamele yasağının, sınır dışı etmenin usul güvencelerine aykırı olması nedeniyle yerleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, hukuka aykırı tutulma nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/5/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm tarafından 27/5/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığı'na gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen

bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 1972 doğumlu bir kadın olup Azerbaycan Cumhuriyeti (Azerbaycan) vatandaşıdır. Başvurucuya Antalya Valiliği tarafından 7/11/2017 ila 7/11/2019 tarihlerinde geçerli kısa dönem ikamet izni verilmiştir.

6. Antalya'da bulunan ve bir site içinde faaliyet gösteren M. Hamam isimli işletmede 21/10/2019 tarihinde saat 21.00 sıralarında aralarında polislerin de olduğu memurlar tarafından denetim yapılmıştır. Yetkililer, başvurucu dışında yabancı uyruklu M.A. ile Türk vatandaşı bir kadının daha işletmede çalıştığını değerlendirmiştir. Yapılan denetim nedeniyle düzenlenen tutanakta M.A.nın masaj odasında masaj yaparken görüldüğü belirtilmiştir. Tutanağın başvurucuyla ilgili kısmı ise şöyledir:

"İş yeri günü birlik denetleme komisyonu olarak... işletmenin iş yeri çalışma ve çalıştırma ruhsatının olmadığı 99... yabancı kimlik numaralı Lalazar AGHAYEVA isimli şahsın girişte karşıladığı soyunma kabinini gösterdiği, ... Lalazar AGHAYEVA isimli şahısların çalışma izinlerinin olmadığı anlaşılmış olup;

İş bu tutanak tarafımızca imza altına alınmıştır. 21/10/2019 saat 21.40"

7. Söz konusu tutanak -sonradan geldiği belirtilerek- işletme sahibi M.C. ve başvurucuyla birlikte çalıştığı değerlendirilen iki kadın tarafından imzalanmış; başvurucu ise imzadan imtina etmiştir. Ayrıca tutanağı üç polis, bir gelir uzmanı, bir ziraat mühendisi, bir sağlık ve bir zabıta memuru imzalamıştır.

8. Başvurucu, denetim yapılan gün Fatih Polis Merkezi Amirliğinde olayla ilgili olarak bilgi vermiştir. Başvurucu şu şekilde beyanda bulunmuştur:

"...M. Rezidans içersinde bulunan Hamam Sauna'da saunaya girmek için gitmiştim. Bu sırada orada bulunan tanımadığım bir erkek havlu nerede diye sordu. Bende kendisine havlunun nerede olduğun gösterdim. Daha sonra ben oradan çıktım ve giderken bana erkek şahıs siz biraz bekleyin dedi. Bende bir süre bekledim. Daha sonra bana havlu soranın polis olduğunu öğrendim. Sonrasında da polis merkezine geldim. Ben hamam saunada çalışmıyordum. Sadece havlu sordukları için cevap verdim. Ben oraya haftada iki defa giderim. İşyeri sahibi olan [M.C.] benim oğlumun arkadaşı olur. Ben para vermeden buraya girerim. Olayla ilgili söyleyeceklerim bundan ibarettir. Herhangi bir şikayetim yoktur."

9. Yabancı M.A. beyanında saunaya işletme sahibi ile iş görüşmesi için gittiğini, beklemeye başladığını, bu sırada orada bulunan birinin kendisine işletme sahibi gelene kadar masaj yapmasını söylediğini, bunun üzerine bu kişinin bacağına on dakika kadar masaj yaptığını dile getirmiştir. İşletme sahibi şüpheli sıfatıyla verdiği ifadede başvurucu ve M.A.nın kesinlikle işyerinde çalışmadıklarını, başvurucunun haftada bir veya iki kez gelen bir müşterisi olduğunu, M.A.nın ise iş görüşmesi için oraya geldiğini beyan etmiştir. Denetim sırasında işletmede bulunan Türk vatandaşı kadının ifadesi dosyada bulunmamaktadır.

10. Beyanının alınması sonrasında başvurucu, çalışma ve çalıştırma ruhsatı olmayan işyerinde izinsiz çalıştığı gerekçesiyle Antalya İl Göç İdaresi Müdürlüğüne (Göç İdaresi)gönderilmiştir. Başvurucu hakkında Antalya Valiliği 9/5/2019 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ğ) bendi (çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler) uyarınca sınır dışı etme kararı almış; 24/10/2019 tarihinde başvurucu, yurdu terke davet edilmiştir. Ayrıca Valilik başvurucunun ikamet iznini 24/10/2019 tarihinde iptal etmiştir.

11. Konyaaltı İlçe Emniyet Müdürlüğü 22/10/2019 tarihli yazıyla, yapılan kontrollerde işyerine gelen görevliye havlu veren başvurucunun çalışma belgesinin olmadığını belirterek cezai işlem uygulanması konusunda Antalya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne (Çalışma Müdürlüğü) ihbarda bulunmuştur. Başvurucuya çalışma izni olmaksızın çalışmasından dolayı Çalışma Müdürlüğü tarafından 3.527 TL idari para cezası verilmiştir.

12. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali talebiyle Antalya 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde Türk vatandaşı olan oğlunun yakında doğacak çocuğuna bakmak amacıyla 2016 yılında Türkiye'ye geldiğini ve üç yıldır ikamet izniyle yurtta bulunduğunu, oğlunun 2018 yılında trafik kazası geçirmesi sonrasında bacağına platin takıldığını, tedavi amacıyla haftada bir iki kez oturdukları evin yanındaki sitenin içinde bulunan saunaya gittiklerini, işletme sahibinin oğlunun arkadaşı olduğunu, olay günü ise romatizmaya iyi geldiğinden sağlığı için saunaya gittiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, romatizma sorunu dışında yaşı ve fiziksel durumu itibarıyla zaten çalışamayacağını, oğlunun da çalışmasına izin vermediğini, olay günü erkek bölümünü geçerek kadın soyunma odasınına doğru ilerleyen, koridorda karşılaştığı sivil giyimli kişiye erkek soyunma odasını gösterdiğini ve sorması üzerine -uzun süredir işletmeye gidip gelmesi nedeniyle bilgi sahibi olduğundan- koridordan görülebilen soyunma odası girişindeki havluların yerini söylediğini, kendisinin de o sırada sivil giyimli olup çalıştığını gösteren bir delil bulunmadığını, hakkında haksız yere sınır dışı etme kararı alındığını iddia etmiştir. Başvurucu; işletmenin müşterisi olması nedeniyle haftanın bazı günleri ve farklı saatlerde oraya gidip geldiğini bu nedenle işletmenin içinde bulunduğu sitenin kamera kayıtlarının istenmesini, ayrıca olayla ilgili işletme içinde keşif yapılmasını talep etmiştir.

13. İdare Mahkemesi 4/3/2020 tarihli kararıyla davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. İdare Mahkemesi başvurucunun delil talebine ilişkin olarak bir araştırma yapmamış, neden yapmadığına ilişkin bir açıklamaya da gerekçesinde yer vermemiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...yapılan denetimde davacının denetime giden görevliyi girişte karşıladığı, soyunma kabinini gösterdiği, dava dışı yabancı uyruklu bir bayanında masaj yaparken görüldüğü, bu kişi ile davacının çalışma izni olmaksızın çalıştığının 21/10/2019 tarihli tutanak ile tespit edildiği, davacının çalışma izin bulunmadan çalıştığının Antalya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne bildirilmesinin akabinde davacının çalışma izni olmadan çalıştığının tespit edildiğinden bahisle sınır dışı edilmesine ilişkin anılan işlemin iptali istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Bakılan olayda, 21/10/2019 tarihli tutanakla davacının söz konusu işyerinde denetim yapan görevliyi karşıladığı, soyunma kabininin yerini gösterdiği hususunun sabit olduğu, bu hali ile düzenlenen tutanağın da işyeri sahibi M.C. tarafından imzalandığı, tutanağın aksinin ortaya konulamadığı, dolayısı iledavacıya verilen 07/11/2017-07/11/2019 tarihleri arasında geçerli ikamet izninin amacına uygun kullanılmadığı anlaşıldığından tesis edilen işlemde hukukaaykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, davanın REDDİNE...[karar verildi.]"

14. Başvurucu, karardan 17/4/2020 tarihinde haberdar olmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 28/7/2016 tarihli ve 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

...

c) Çalışma izni: Bakanlıkça resmî bir belge şeklinde düzenlenen ve geçerlilik süresi içinde yabancıya Türkiye'de çalışma ve ikamet hakkı veren izni,

...

ifade eder."

16. 6735 sayılı Kanun'un "Çalışma izninde yetki ve yükümlülük" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(2) Bu Kanun kapsamında yer alan yabancıların çalışma izni olmaksızın Türkiye'de çalışmaları veya çalıştırılmaları yasaktır.

(3) Diğer kanunlarda ya da Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya uluslararası sözleşmelerde çalışma izni almadan çalışabileceği belirtilen yabancılar, bu Kanuna göre çalışma izni almadan çalışabilir veya çalıştırılabilirler.

..."

17. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" kenar başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

ğ) Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler

..."

18. Diğer ilgili hukuk için bkz. Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, §§ 30-41.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 25/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağı ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; yaklaşık üç yıl önce oğlunun yeni doğan çocuğuna bakmak için Türkiye'ye geldiğini, ardından Türk vatandaşı biri ile evlendiğini, bacaklarındaki romatizma sorunu, yaşı ve fiziki durumu nedeniyle Azerbaycan'da çalışabilecek ve para kazanabilecek durumda olmayıp tek başına yaşayamayacağını, ayrıca eşi ve çocuğunun Türkiye'de bulunduğunu, ülkesinde kimsesi olmadığını, sınır dışı edilmesi durumunda aile bütünlüğünün bozulacağını ileri sürmüştür.

21. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök [2.B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

22. Somut olayda başvurucunun iptal davası sürecinde ülkesine geri gönderilmesi hâlinde

yaşamının tehlikeye gireceğine veya aile bütünlüğünün bozulacağına ilişkin şikâyetinin olmadığı görülmüştür. Bu nedenle söz konusu ihlal iddiası yönünden başvurucunun usulüne uygun şekilde başvuru yollarını tüketmediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi mümkün değildir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Sınır Dışı Etme İşlemlerindeki Usul Güvenceleri Kapsamında Yerleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu; müşterisi olduğu işletmede koridorda karşılaştığı kişiye sorması üzerine havluların yerini söylemesine rağmen o sırada yabancı bir kadının saunada masaj yaparken görülmesinin de etkisiyle hakkında yanlış bir kanıya varıldığını ileri sürmüştür. Söz konusu işyerinde çalıştığını gösteren delil bulunmadığını, dosya içindeki belgelerde eylemiyle ilgili olarak farklı ifadeler kullanıldığını, işletme sahibi işyerinde çalışmadığını beyan ederek aksini ortaya koymuş iken işletme sahibinin imzasının olduğu gerekçesiyle İdare Mahkemesinin sadece olayla ilgili tutanağa itibar etmesinin haksızlık olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, sınır dışı edilmesine karar verilmesi nedeniyle ifade hürriyeti, adil yargılanma, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Uygulanabilirlik Yönünden

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda Azerbaycan vatandaşı olan başvurucunun 7/11/2019 tarihine kadar geçerli ikamet izni vardır. Başvurucunun ikamet izninin iptal edilmesinin sebebi izinsiz çalıştığı iddiasıyla hakkında sınır dışı etme kararı alınmasıdır. Bir başka ifadeyle sınır dışı etme kararının alındığı sırada başvurucunun hukuken geçerli bir ikamet izni bulunmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun Anayasa'nın da koruduğu ek (7) No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki usul güvencelerinden faydalanması gerektiğinin kabulü gerekir. Buna göre başvurucunun iddiaları, yabancıların sınır dışı edilmelerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı yönünden incelenecektir.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

27. Ülkede ikamet eden yabancıyı koruma altına alan ilk husus, sınır dışı etme kararının kanuna uygun şekilde alınması gereğidir. Sınır dışı etme kararının kanuna uygun olarak alındığından söz edilebilmesi için kanun metni ve uygulaması yabancıların davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşımalıdır. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir. Bunun bir

sonucu olarak müdahale yani sınır dışı etmeye ilişkin kanun yeterince erişilebilir ve öngörülebilir olmalıdır (Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah, § 74).

28. Sınır dışı etme kararını düzenleyenlerin tutum ve uygulamaları da kanunun kalitesi kadar önemlidir. Kamu makamları sınır dışı etme kararına gerekçe teşkil eden eylem ve davranışları somut şekilde belirlemeli, ayrıca bunlar da 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen sınır dışı sebepleriyle makul seviyede ilintili olmalıdır (Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah, § 75).

29. Sınır dışı edilmenin muhatabı olan yabancıların yetkili bir merci (hâlihazırdaki mevzuata göre mahkeme) önünde verilen karara karşı gerekçeler sunabilmesi ve durumunun yeniden incelenmesini isteyebilmesi için ilk aşamada sınır dışı etme kararının kendisine hukuka uygun şekilde tebliğ edilmesi ve kararın dayanağını oluşturan fiilî sebeplerin neler olduğunu -bazı sınırlamalarla dahi olsa- öğrenebilmesi gerekmektedir. Bunlarla birlikte usul güvencelerinin etkili bir şekilde koruma sağlaması için şeklî bir incelemenin ötesinde yabancının öne sürdüğü iddiaların esası hakkında bir değerlendirme yapılması da şarttır (Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah, § 76).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Başvurucu hakkında alınan sınır dışı etme kararının 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ğ) bendi uyarınca çalışma izni olmadan çalıştığının tespit edilmesi gerekçesiyle alındığı görülmüştür. İstisnai hâller dışında yabancıların Türkiye'de çalışabilmesi için 6735 sayılı Kanun'un 6. maddesi gereğince izin almaları zorunludur. Başvurucunun çalışma izni olmadığı konusunda tartışma yoktur. Dolayısıyla başvurucunun sınır dışı edilmesinin kanuni dayanağı bulunmaktadır. Somut olayda tartışma konusu olan husus başvurucunun söz konusu işyerinde çalışmadığı, bu nedenle sınır dışı etme kararının fiilî gerekçelerinin gerçek dışı olduğu, usul güvencelerinden yararlanamadığı yönündeki iddialarıdır.

31. Olay günü idari makamlar hamam ünvanıyla hizmet veren bir işletmede denetim yapmış, bu sırada işletmede bulunan başvurucunun eylemleri itibarıyla orada çalıştığını değerlendirmiştir. Kolluk birimlerinin ihbarı üzerine Göç İdaresi, başvurucu hakkında sınır dışı etme kararı alırken yetkililerin denetimde elde ettiği delilleri dikkate almıştır. Buna göre başvurucunun işyerinde çalıştığı sonucuna varılmasına neden olan esas delilin olayla ilgili düzenlenen tutanak olduğu anlaşılmaktadır.

32. Olaya ilişkin düzenlenen tutanakta başvurucuyla ilgili tespitin sivil giyimli polis memurunu işletmenin girişinde karşıladığı ve soyunma kabinini gösterdiği şeklindedir. Bunun dışında tutanakta başvurucuyla ilgili herhangi bir gözleme veya işyerinde çalıştığını kabul etmeye yarayan bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Tutanağı başvurucunun imzalamaktan kaçındığı, işletme sahibi M.C.nin ise olay yerine sonradan geldiği şerhiyle imzaladığı görülmüştür. Başvurucu, olaydan sonra götürüldüğü polis merkezindeki beyanında veya sınır dışı etme kararına karşı açtığı iptal davasında iddia edilenin aksine iş yerinde çalışmadığını, kendisine sorulması üzerine havluların yerini söylediğini belirtmiştir. Başvurucunun dava dilekçesinde olayın gelişimine ilişkin anlatımı (bkz. § 12) -özellikle tutanakta belirtilen eylemler başvurucunun işletmede çalıştığını net olarak ortaya koymaktan uzak ve başka bir esaslı delil tespit edilmemiş iken- işletmede çalışmadığı yönündeki ihtimalin hiç de gerçek dışı olmadığını göstermekte, tutanağa dayalı varılan sonucun güvenilirliği konusunda şüphe uyanmasına neden olmaktadır. Olaya ilişkin anlatımı dışında başvurucu, yaklaşık bir yıldır işletmenin müşterisi olmasının ve olay anındaki

eylemlerine ilişkin açıklamasının gerçek olup olmadığının aydınlatılması için sitedeki kamera kayıtlarının getirtilmesini ve keşif yapılmasını İdare Mahkemesinden talep etmiştir.

33. İdare Mahkemesi başvurucunun açtığı iptal davasını ret ile sonuçlandırırken tutanağın güvenilirliği üzerine düşen gölgeyi görmezden gelerek başvurucunun eylemlerinin sabit olduğunu, işyeri sahibinin de imzaladığı tutanağın aksinin ortaya konulamadığını söylemiştir. Öncelikle işyeri sahibi M.C. olay yerine sonradan gelmesine ve polis merkezindeki ifadesi de başvurucuyu doğrular mahiyette olmasına rağmen sadece tutanağı imzalamış olmasının varılan sonucu neden güçlendirdiği anlaşılır değildir. Başvurucu, iddialarının ve olayın gerçekleşme şekline ilişkin anlatımının gerçekliğini kanıtlamak için keşif yapılmasını ve kamera kayıtlarının getirtilmesini talep etmesine rağmen başvurucunun talepleri konusunda herhangi bir araştırma yapılmamış, yapılmamasına ilişkin bir gerekçe de sunulmamıştır. Başvurucu; söz konusu işyerine uzun süredir oğlunun, olay günü ise kendisinin rahatsızlığı nedeniyle geldiğini belirtmesine rağmen İdare Mahkemesinin başkaca bir delil toplamaksızın tutanağa konu eylemleri nedeniyle başvurucunun işyerinde çalıştığını kabul etmesi sadece kamu makamlarının sunduğu delillere itibar ettiğini, başvurucunun itirazlarına ise hiç şans tanımadığını göstermektedir. İdare Mahkemesi yaptığı yargılamada olayla ilgili tutanağın ve idari makamların vardığı sonucun güvenilirliğini hiç sorgulamamış, başvurucunun iddialarının gerçekliğine kapalı bir tutum sergilemiştir.

34. Hukuka uygun olarak ikamet ederken sınır dışı edilmesine karar verilen bir yabancının sınır dışı edilmesine karşı itiraz etme, kanıtlar sunma, iddiaların doğruluğuna karar verecek nitelikte bir inceleme yapılmasını isteme haklarına sahiptir. Somut olayda uyuşmazlığın esasına etkili bazı delillerin toplanmasını isteyen başvurucunun talepleri hiçbir gerekçe sunulmadan görmezden gelinmiş; başvurucu, kanıt sunma imkânından mahrum bırakılmıştır. Ayrıca yapılan yargılamada sınır dışı etmeye dayanak oluşturan delillerin gerçekliği tartışılmadan sadece kamu makamlarının başvurucu aleyhine topladığı delillere itibar edilerek şeklî anlamda bir incelemeyle yetinilmiştir.

35. Sonuç olarak sınır dışı edilmesine karşı gerekçeler öne sürebilme ve durumunu yeniden inceletme güvencelerinden yararlandırılmayan başvurucuya Anayasa'nın 40. maddesi anlamında etkili bir başvuru hakkının sağlandığı söylenemez.

36. Açıklanan gerekçelerle sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucu, olayın gerçekleştiği 21/10/2019 tarihinde kolluk tarafından saatlerce tutulduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Götürüldüğü polis merkezinde şüpheli olarak değil bilgi veren sıfatıyla beyanı alınan başvurucunun sınır dışı etme işlemi kapsamında tutulduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun idari gözetim kararı olmaksızın tutulmaktan şikâyetçi olduğu değerlendirilmiştir.

39. Başvurucunun göç idaresine sevk edildiği 22/10/2019 tarihine kadar kolluk tarafından tutulduğu, 24/10/2022 tarihinde ise yurdu terke davet edildiği görülmüştür. Başvurucu, tutulmasından doğan zararlarının tazmini için bireysel başvuru yapmadan önce tazminat davası açmamıştır (bu gereklilik yönünden benzer yönde değerlendirmeler için bkz. B.T.

[GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 74).

40. Bu durumda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından yukarıda açıklanan ilkeden ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

42. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 23. maddesinde güvence altına alınan yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 1. İdare Mahkemesine (E.2019/1283, K.2020/275) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

F. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

G. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.